

Μάθετε το Finale

Σύντομος οδηγός εκμάθησης
του δημοφιλέστερου
μουσικού προγράμματος

Συγγραφή: Θανάσης Τσιμπίδης

Εκδόσεις Σύγχρονη Μουσική

Πρόλογος	12
Οδηγίες μελέτης για τους αρχαίους χρήστες.....	13
Όροι και Έννοιες	14
Κεφάλαιο 1 Η πρώτη επαφή μας με το Finale	15
1.1. Launch Window (Παράθυρο Εναρξης)	15
1.2. Το Περιβάλλον Εργασίας μας (User Interface)	16
1.3. Το Περιβάλλον Εργασίας μας αναλυτικά	17
Α. Το Μενού Κύριων Εντολών	17
Β. Η Παλέτα των Κύριων Εργαλείων (Main Tool Palette)	18
Γ. Η Παλέτα Simple Entry	21
Δ. Η Παλέτα Playback Controls	22
Ε. Άλλες παλέτες και μενού εντολών	22
Ανακεφαλαίωση:Τα Εργαλεία και οι Βασικές Εντολές περιληπτικά	25
Κεφάλαιο 2. Ορίζοντας τις προτιμήσεις του προγράμματος. Οι εντολές Finae	26
2.1. Εισαγωγικά	26
2.2. Εντολή Preferences (Προτιμήσεις)	26
2.2.1 Η εντολή Program Options (Mac, Windows)	27
2.2.2. Η εντολή Measurement Units (Μονάδες Μέτρησης)	31
2.2.3. Η εντολή Enharmonic Spelling	31
2.2.4. Η εντολή Document Options	31
Κεφάλαιο 3 - Γράφοντας την πρώτη μας μουσική	32
Κεφάλαιο 4. Το μενού εντολών File	37
4.1 Εισαγωγή	37
4.2. Εντολές Launch Window, New	38
Η εντολή Document With Setup Wizard	38
Η εντολή Default Document	41
Η εντολή Document From Template	41
Η εντολή Document Without Library	42
Η εντολή Exercise Wizard	42
4.3 Οι εντολές Open, Close, Save	42
4.4 Η εντολή Extract Parts	43
4.5 Οι εντολές Export to SmartMusic, Export to Audio File, Post a Finale Showcase, Revert	44
4.6 Οι εντολές ScoreMerger, MusicXML Import, Scanning	44
4.7 Η εντολή Load Library/Save Library (Βιβλιοθήκη)	46
4.8 Οι εντολές File Info, Page Setup, Print, Compile Postscript, Save Preferences, Exit	48
Κεφάλαιο 5. Το μενού εντολών Edit	49
5.1 Εισαγωγικά: Το μενού εντολών Edit	49
Το εργαλείο Selection	49
5.2. Οι εντολές Undo, Redo, Undo/Redo List	50
5.3. Οι εντολές Select All (Επιλογή όλων), Select Region (Επιλογή περιοχής)	51
5.4. Οι εντολές Cut (Αποκοπή), Copy (Αντιγραφή)	51
5.5. Οι εντολές Insert, Paste, Paste Multiple	52
5.6. Οι εντολές Use Filter, Edit Filter	52
5.7. Move/Copy Layers, Τι είναι τα Layers	53
5.8. Οι εντολές Clear All Items, Clear Selected Items	54
5.9. Οι εντολές Smart Find and Paint	54
5.10. Η εντολή Text Search and Replace	56
5.11. Add Measures (Πρόσθεση μέτρων)	56
5.12. Η εντολή Multimeasure Rests (Παύσεις πολλαπλών μέτρων)	57
5.13. Η εντολή Edit Measure Attributes	57

Κεφάλαιο 6. Τα εργαλεία Zoom, Hand Grabber. Οι εντολές View	60
6.1. Το εργαλείο Zoom, Το εργαλείο Hand Grabber, Οι εντολές View	60
6.2. Η Απεικόνιση (Οι εντολές View)	60
Οι εντολές Scroll, Page και Studio View	60
Η εντολή Zoom	61
6.3. Οι άλλες εντολές View	61
Η εντολή Bookmarks, Τι είναι τα Bookmarks	61
Η εντολή Select Staff Set	62
Η εντολή Select Tool Set	63
Η εντολή Select Layer	63
Η εντολή Grid/Guide	63
Η εντολή Show	64
Η εντολή Select Display Colors	64
Κεφάλαιο 7 Οι εντολές Help	65
Authorization ή DeAuthorization	65
Κεφάλαιο 8 Οι εντολές Window	69
Παλέτες και εργαλεία Ακρόασης (Playback)	69
Παλέτες εργαλείων και συμβόλων	71
Η εντολή Customize Palettes	71
Οι εντολές Status Bar, Toolbar	72
Οι εντολές Tile Windows, Stack Windows, New Window	72
Οι εντολές Cascade, Tile Vertically, Tile Horizontally, Arrange Icons, New Window, Close Window	73
Κεφάλαιο 9 Το εργαλείο και οι εντολές Staff	74
9.1 Εισαγωγικά	74
9.2 Πρόσθεση-Διαγραφή πενταγράμμων	74
Η εντολή New Staves	74
Η εντολή New Staves (With Setup Wizard)	75
Η εντολή Delete Staves (Διαγραφή πενταγράμμων)	75
Η εντολή Delete Staves and Reposition	76
9.3 Η Επεξεργασία των ιδιοτήτων των πενταγράμμων (Staff Attributes)	76
Η εντολή Edit Staff Attributes	76
9.4. Οι Αποστάσεις και τα στυλ των πενταγράμμων	81
Η εντολή Respace Staves	81
Οι εντολές Sort Staves/Auto Sort Staves	82
Η εντολή Staff Usage	82
Οι εντολές Staff Styles	83
Η εντολή Define Staff Styles	83
Η εντολή Clear Staff Styles	83
Η εντολή Apply Staff Style	83
Η εντολή Reset Staff Styles	83
Οι εντολές Show Staff Styles/Names	83
9.5. Η Ομαδοποίηση των πενταγράμμων	84
Η εντολή Add Group and Bracket	84
Η εντολή Edit Group Attributes	84
Η εντολή Remove Group	85
Οι εντολές Name	85
9.6. Σημαντικές υπενθυμίσεις. Τα Contextual Menus	86
Κεφάλαιο 10 Το εργαλείο και οι εντολές Measure	87
Η εντολή Edit Measure Number Regions-Η Αρίθμηση των μέτρων	87
Η εντολή Add Measure Number Enclosures	88
Η εντολή Show/Hide Measure Numbers	88

Η εντολή Restore Measure Number Defaults	88
Measures και Contextual Menu	89
Η εντολή Edit Beat Chart	89
Η Διάσπαση των Μέτρων- Η εντολή Edit Split Point	90
Η εντολή Show Measure Spacing Handles	91
Κεφάλαιο 11 Το εργαλείο και οι εντολές Page	92
Η εντολή Insert Blank Pages	93
Η εντολή Delete Blank Pages	93
Η εντολή Insert/Delete Page Break	93
Η εντολή Insert/Delete Staff Systems	93
Η εντολή Redefine Pages	94
Η εντολή Optimize Staff Systems	94
Η εντολή Space Systems Evenly	95
Η εντολή Avoid Margin Collisions	95
Η εντολή Update Page Format for Score	95
Η εντολή (Staff) Systems	95
Η εντολή Page Margins (περιθώρια σελίδων)	97
Η εντολή Edit Page Margins	98
Η εντολή Page Size (μέγεθος σελίδας)	99
Η εντολή Resize Page	99
Η εντολή Resize Staff System	100
Κεφάλαιο 12 Εισάγοντας Νότες (1). Το εργαλείο Simple Entry και οι εντολές Simple	101
12.1 Εισαγωγικά	101
Το μενού εντολών Simple	102
12.2 Ορισμός παραμέτρων για την εισαγωγή νοτών	102
Η εντολή Simple Entry Options	102
Edit Keyboard Shortcuts: Η εισαγωγή των νοτών με τις συντομεύσεις του πληκτρολογίου	103
12.3 Εισαγωγή των νοτών με κλαβιέ	105
Η εντολή Use MIDI Device for Input	105
12.4 Εισαγωγή των νοτών με τη χρήση συντομεύσεων πληκτρολογίου	105
Η εντολή Simple Edit Commands	105
Η εντολή Simple Navigation Commands	108
12.5 Εισαγωγή νοτών σε ταμπλατούρα	108
Η εντολή TAB Specific Commands	108
12.6 Γενικές συμβουλές και υπενθυμίσεις	108
Κεφάλαιο 13 Εισάγοντας Νότες (2). Το εργαλείο Speedy Entry και οι εντολές Speedy	110
Το εργαλείο Speedy Entry	110
Οι εντολές Speedy αναλυτικά	111
Η εντολή Speedy Options	111
Η εντολή Use MIDI Device for Input	111
Η εντολή Playback	111
Η εντολή Jump to Next Measure	111
Η εντολή Create New Measures	112
Οι εντολές Check Beaming/Accidentals/for Extra Notes	112
Οι εντολές Use Five Line Staff/Edit TAB as Standard Notation/Auto Freeze Accidentals	112
Η εντολή Speedy Edit Commands	112
Η εντολή Tie Direction	114
Εισαγωγή νοτών με το Speedy Tool. Γενικές συμβουλές και υπενθυμίσεις	115
Εισαγωγή νοτών με το Speedy Tool με χρήση MIDI οργάνου	116

Κεφάλαιο 14 Τα εργαλεία Clef, Time Signature, Key Signature	118
Κεφάλαιο 14.1: Το εργαλείο Clef (Κλειδί)	118
14.1.1 Εισαγωγικά. Εισάγοντας κλειδιά με απλό τρόπο	118
14.1.2 Παράμετροι-Ρυθμίσεις	119
Α. Εμφάνιση ή Απόκρυψη Κλειδιών	119
Β. Αποστάσεις Κλειδιών	119
Γ. Μέγεθος, Θέση Εσωτερικών Κλειδιών. Το Αρχικό Κλειδί (First Clef)	119
Δ. Clef Designer	119
14.1.3 Εισάγοντας κλειδιά με τα Metatools	120
14.1.4 Εισάγοντας κλειδιά στα ενδιάμεσα των μέτρων (Mid-Measure Clefs)	120
14.1.5 Δουλεύοντας με το δεξί κλικ στο mouse (Contextual Menu)	121
Κεφάλαιο 14.2: Το εργαλείο Time Signature (Χρονοδείκτης)	122
14.2.1 Εισαγωγικά. Ορίζοντας το χρονοδείκτη με απλό τρόπο	122
Δουλεύοντας με το δεξί κλικ στο mouse	123
14.2.2 Παράμετροι-Ρυθμίσεις	123
Α. Εμφάνιση ή Απόκρυψη Χρονοδείκτη	123
Β. Θέσεις Χρονοδείκτη μέσα στο πεντάγραμμο	123
Κεφάλαιο 14.3: Το εργαλείο Key Signature (Οπλισμός)	125
14.3.1 Εισαγωγικά. Ορίζοντας τον οπλισμό με απλό τρόπο	125
Δουλεύοντας με το δεξί κλικ στο mouse	126
14.3.2 Παράμετροι	126
Κεφάλαιο 15 Τα εργαλεία Triplet και Repeat Επανάληψεις)	128
Κεφάλαιο 15.1 Το εργαλείο Triplet Πολύηχα)	128
15.1.1 Εισαγωγικά	128
15.1.2 Η εισαγωγή των πολύηχων	128
15.1.3 Εισάγοντας Triplets με τα Metatools	130
15.1.4 Η Επεξεργασία των συμβόλων Triplet	130
15.1.5 Παράμετροι	131
Κεφάλαιο 15.2 Το εργαλείο Repeat Επανάληψεις)	132
15.2.1 Γενικά	132
15.2.3 Εισαγωγή των επαναλήψεων -μέρος 1	133
15.2.3 Εισαγωγή των επαναλήψεων -μέρος 2	133
15.2.4 Εισαγωγή των επαναλήψεων -μέρος 3 (με τη χρήση των Metatools)	136
15.2.5 Δημιουργία - Επεξεργασία Συμβόλων Επανάληψης	137
15.2.6 Παράμετροι των Συμβόλων Επανάληψης	137
15.2.7 Γρήγορες κινήσεις κατά την εισαγωγή/επεξεργασία των επαναλήψεων	139
Κεφάλαιο 16 Το μενού εντολών Document. Η εντολή Document Options	140
Κεφάλαιο 16.1 Το μενού εντολών Document	140
Εισαγωγικά	140
Οι εντολές Document	140
Οι εντολές Edit Score, Edit Parts	141
Η εντολή Manage Parts	141
Οι εντολές Page Format for Score/Parts	143
Η εντολή Special Part Extraction	143
Η εντολή Data Check	144
Η εντολή Display In Concert Pitch	145
Οι εντολές Show Repeats For Score/Parts	145
Η εντολή Show Active Layer Only	145
Η εντολή Playback/Record Options	145
Η εντολή Sync and Video Options	146
Η εντολή Category Designer	147
Η εντολή Edit Measure Number Regions	147
Η εντολή Pickup Measure (Ελλειπή Μέτρα)	147
Η εντολή Set Default Music Font	147

Κεφάλαιο 16.2 Η εντολή Document Options	148
Εισαγωγικά	148
Document Options/Accidentals	148
Document Options/Alternate Notation	149
Document Options/Augmentation Dots	150
Document Options/Barlines (Διαστολές)	150
Document Options/Beams (Δοχοί)	150
Document Options/Chords (Συγχορδίες)	152
Document Options/Clefs (Κλειδιά)	153
Document Options/Flags	153
Document Options/Fonts	153
Document Options/Grace Notes	154
Document Options/Grids and Guides	154
Document Options/Key Signatures	156
Document Options/Layers	156
Document Options/Lines and Curves	156
Document Options/Lyrics	157
Document Options/Multimeasure Rests	157
Document Options/Music Spacing	158
Document Options/Notes & Rests	158
Document Options/Piano Braces & Brackets	160
Document Options/Repeats	161
Document Options/Staves	161
Document Options/Stems	161
Document Options/Text	162
Document Options/Ties	162
Document Options/Time Signature	165
Document Options/Tuplets	165
Κεφάλαιο 17 Το Εργαλείο Articulation Tool	166
17.1 -1ο μέρος. Εισάγοντας Στολίδια με απλό τρόπο	166
17.2 Η παλέτα των συμβόλων Articulation και οι εντολές της	167
Η Αναπαραγωγή συμβόλων - Duplicate	167
Η Διαγραφή συμβόλων από την παλέτα - Delete	167
Η Τακτοποίηση των συμβόλων στην παλέτα	167
Η επεξεργασία των συμβόλων της παλέτας- Edit	167
Η Δημιουργία νέων συμβόλων - Create	169
17.3 Εισάγοντας Στολίδια, μέρος 2ο. Εισαγωγή με τα Metatools	171
17.4 Εισάγοντας Στολίδια (Αρθρώσεις) -μέρος 3ο. Η εντολή Apply Articulations	172
17.5 Μαζική αντικατάσταση των συμβόλων στο score. Η εντολή Change Articulations	173
17.6 Σημαντικές υπενθυμίσεις και πρόσθετες δυνατότητες	174
Κεφάλαιο 18 Το Εργαλείο Expression Tool	175
18.1 Οι Εντολές Expression	175
18.2 Η παλέτα των συμβόλων Expression:Μία πρώτη γνωριμία	175
18.3 Οι Βιβλιοθήκες των συμβόλων Expression	176
Δημιουργία και επεξεργασία κατηγοριών Βιβλιοθηκών. Μαζική μεταβολή συμβόλων	177
18.4 Επεξεργασία, Δημιουργία και Διαχείριση των των συμβόλων	179
Η Εντολή Edit (Expression) - Επεξεργασία των παραμέτρων των συμβόλων	179
Η Εντολή Duplicate (Expression)	183
Η Εντολή Delete (Expression)	183
Η Εντολή Create	183
Η εντολή Move To	184
Η εντολή Reset to Category	184
Η εντολή Assign	184
Τακτοποιώντας τα σύμβολα μέσα στην παλέτα	184
18.5 Η Εισαγωγή των Συμβόλων Expression	185
18.6 Μεταβολές στα εισαχθέντα σύμβολα. Η εντολή Change Expression	185
Contextual Menus - Πρόσθετες δυνατότητες με το δεξί κλικ του mouse	186
18.7 Σημαντικές υπενθυμίσεις και πρόσθετες λειτουργίες	188

Κεφάλαιο 19 Το Εργαλείο και οι Εντολές Smart Shape	189
19.1 Γνωριμία με τα σύμβολα Smart Shapes	189
Οι εντολές Smart Shape	189
19.2 Πως εισάγουμε Smart Shape σύμβολα	193
19.3 Η Επεξεργασία των συμβόλων Smart Shape	194
Κεφάλαιο 20 Το Εργαλείο και οι Εντολές Text	195
20.1 Πρώτη γνωριμία με το εργαλείο Text	195
20.2 Εισάγοντας κείμενα	196
20.3 Το μενού εντολών Text	196
20.4 Η εντολή Document Options/Text	200
Συντομεύσεις πληκτρολογίου	200
Κεφάλαιο 21 Το Εργαλείο και οι Εντολές Lyrics (Στίχου)	201
21.1 Εισαγωγή Στίχων	201
Η εντολή Type Into Score	201
Η εντολή Clone Lyric	202
Η εντολή Click Assignment	202
Η εντολή Edit Lyrics	202
21.2 Οι άλλες εντολές Lyrics	203
Η εντολή Adjust Syllables	203
Η εντολή Edit Word Extension	204
Η εντολή Shift Lyrics	205
Οι εντολές Alignment/Justification	206
Η εντολή Specify Current Lyric	206
Η εντολή Adjust Baselines	206
21.3 Η εντολή Document Options/Lyrics	207
Κεφάλαιο 22 Τα εργαλεία Resize, Ossia και Mirror	208
Κεφάλαιο 22.1. Το εργαλείο Resize	208
Κεφάλαιο 22.2. Το εργαλείο Ossia	209
Κεφάλαιο 22.3. Το εργαλείο Mirror	211
1. Δημιουργία ελλειπών μέτρων με το εφέ Placeholder	211
2. Αντιγραφή Μέτρων	212
3. Δημιουργία και επεξεργασία Mirror μέτρων	213
Κεφάλαιο 23 Η Παλέτα των Ειδικών Εργαλείων (Special Tools)	215
Το Μενού εντολών Special Tools	215
Τα Ειδικά Εργαλεία αναλυτικά	215
Κεφάλαιο 24 Το Εργαλείο και οι Εντολές Graphics	220
Τρόποι εξαγωγής γραφικών	220
Το μενού εντολών Graphics	221
Κεφάλαιο 25 Το εργαλείο και οι εντολές Note Mover	223
Κεφάλαιο 26 Το Εργαλείο και οι Εντολές Chords (Συγχορδίες)	226
26.1 Πρώτη γνωριμία	226
26.2 Τρόποι εισαγωγής Συγχορδιών - Μέρος 1	226
Manual Input	226
26.3 Εικονογραφημένες Συγχορδίες (Fretboards)	228
Επεξεργασία εικονογραφημένων συγχορδιών	229
26.4 Chord Definition-Chord Suffixes (Προσδιορίζοντας την ποιότητα μίας συγχορδίας)	230
26.5 Άλλοι Τρόποι εισαγωγής Συγχορδιών	232
Type Into Score	232
MIDI Input	233
Οι εντολές One-Staff Analysis και Two-All Staff Analysis	233
Εισάγοντας συγχορδίες με τα Metatools	233
26.6 Οι Υπόλοιπες εντολές του μενού Chords	234
Μαζικές αλλαγές στα σύμβολα των συγχορδιών. Η εντολή Utilities/Change/Chords	234
26.7 Χειρισμοί με το πληκτρολόγιο και το mouse	234
26.8 Λοιπές παράμετροι	235
Η εντολή Document Options/Chords, εικόνα 26.4	235

Κεφάλαιο 27 Το εργαλείο Selection 2η ανάγνωση). Το μενού εντολών Utilities	236
27.1 Το Εργαλείο Selection	236
Selection Tool και Contextual Menus	236
Selection Tool και Special mouse clicks	236
Selection Tool και Keyboard Shortcuts	236
27.2 Το μενού εντολών Utilities	237
Η εντολή Transpose	237
Η εντολή Respell Notes	238
Η εντολή Fit Measures.....	238
Οι εντολές Lock/Unlock Systems	238
Η εντολή Music Spacing και οι υποεντολές της	238
Η εντολή Update Layout	241
Η εντολή Update Smart Word Extensions & Hyphens	241
Η εντολή Rebar	241
Η εντολή Rebeam	241
Η εντολή Explode Music	241
Η εντολή Implode Music	243
Η εντολή SmartMusic Markers	243
Η εντολή Apply Articulation	243
Οι εντολές Check Notation	243
Check Accidentals	243
Check Elapsed Time	243
Convert Mirrors	243
Check Ties	243
Fill With Rests	243
Remove Manual Slur Adjustments	243
Η εντολή Stem Direction	243
Οι εντολές Change	244
Articulations	244
Chords	244
Expression	245
Lowest Fret	245
Note Durations	245
Note Size	245
Noteheads	244
Ties	244
Tuplets	245
Κεφάλαιο 28 Τα εργαλεία Tempo (Μετρονόμος), MIDI και HyperScribe	246
Κεφάλαιο 28.1 Tempo Tool (Μετρονόμος)	246
Κεφάλαιο 28.2 Το εργαλείο και οι εντολές MIDI	248
Κεφάλαιο 28.3 Το εργαλείο HyperScribe (Γράφοντας νότες σε πραγματικό χρόνο)	253
Κεφάλαιο 29 Το μενού εντολών MIDI/Audio. Η Ακρόαση των αρχείων μας	255
Κεφάλαιο 29.1 Το μενού εντολών MIDI/Audio	255
29.1.1 Ρυθμίσεις για την ακρόαση κα τη MIDI επικοινωνία. Οι εντολές MIDI/Audio	255
Η εντολή Instrument Setup	255
Audio Units Instruments	256
Το Audio Unit Aria	258
Οι ήχοι SmartMusic SoftSynth	259
Το εφέ Ambience Reverb	259
Η εντολή Instrument List	260
Το παράθυρο Mixer (Mixer Window)	262
Οι εντολές Audio Track. Εισάγοντας αρχεία Audio	263
Η εντολή Human Playback	265
Η εντολή Device Setup (Ρυθμίσεις MIDI και Audio)	265

Η υποεντολή Audio Setup	265
Η υποεντολή Manage VST Plug-ins/AU Plug-ins	265
Οι συνδέσεις MIDI	
Η εντολή MIDI Setup (Windows)	265
Οι συνδέσεις MIDI (MacOs X). Η Εντολή MIDI/Internal Speaker Setup	267
Η υποεντολή MIDI Thru	268
Η υποεντολή Tablature MIDI Channels	269
Οι υποεντολές Send MIDI Sync, Send MTC	269
29.1.2 Οι άλλες εντολές MIDI/Audio	
Οι εντολές Start/Stop Playback	269
Η εντολή All Notes Off	269
Η εντολή MIDI File Options	269
Η εντολή MIDI Clipboard	270
Η εντολή Send MIDI Value	270
Η εντολή Reload MIDI Driver	270
Η εντολή Reset Panning	270
Η εντολή Retranscribe	270
Η εντολή Click and Countoff	271
Η εντολή Quantization Settings- Ο όρος Quantize	271
Κεφάλαιο 29.2 Η Ακρόαση (Playback Palette)	
Η παλέτα Playback	272
Το παράθυρο Playback Settings	273
Κεφάλαιο 30 Τα PlugIns	274
Finale και Βυζαντινή Μουσική	278
Επίλογος	279
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ	
Ευρετήριο Κύριων Εργαλείων, Ειδικών Εργαλείων και Παλετών	280
Ευρετήριο εντολών ανά μενού	280
Ευρετήριο όλων των εντολών και υποεντολών αλφαβητικά	282
Ευρετήριο λοιπών όρων και παραμέτρων αλφαβητικά	285

**Τεχνική Υποστήριξη - Εκπαίδευση
Αναβάθμιση του βιβλίου**

Για να δουλέψετε από την πρώτη στιγμή:

-Εκπαίδευση

-Μελέτες-Εγκαταστάσεις συστημάτων

-Συνεχής υποστήριξη

Ανανεώσεις του βιβλίου με προσθήκες για νέες σημαντικές λειτουργίες

Επικοινωνήστε: Fagotto-Music: Διδότου 19-10680, ΑΘΗΝΑ

Τηλ: (210)-3640688, (210)-3647829. E-mail:info@fagotto.gr

Δικτυακός τόπος: www.fagotto.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας έχει πρωτοεκδοθεί το 1998. Έκτοτε έχουν γίνει αναθεωρημένες εκδόσεις λόγω της συνεχούς αναβάθμισης του προγράμματος. Η τελευταία αναθεωρημένη έκδοση του 2004 δεν μπορούσε να καλύψει τις νέες προδιαγραφές και δυνατότητες του προγράμματος και έπρεπε να αναθεωρηθεί πλήρως.

Όλα αυτά τα χρόνια το βιβλίο απετέλεσε πολύτιμο βοήθημα σε χιλιάδες αναγνώστες-χρήστες του προγράμματος. Παράλληλα κατέστη απαραίτητο και συνιστώμενο σύγγραμμα από κρατικά πανεπιστήμια και ΤΕΙ για τη διδασκαλία του μαθήματος της Μουσικής Πληροφορικής.

Όταν ξεκίνησα να γράφω αυτό το βιβλίο, γνώριζα ότι χιλιάδες μουσικοί, ερασιτέχνες ή επαγγελματίες, προσπαθούν να γράψουν, να ακούσουν και να τυπώσουν τη μουσική τους μέσω του Finale, του πιο επαγγελματικού προγράμματος γραφής και επεξεργασίας μουσικών κειμένων.

Σκέφθηκα λοιπόν να προτείνω ένα βιβλίο, με σκοπό να κάνω πιο φιλική και παραγωγική τη χρήση ενός προγράμματος με αξεπέραστες μεν δυνατότητες, αλλά και πολλές στη χρήση του δυσκολίες. Το βιβλίο αυτό, αναθεωρημένο, το έχετε στα χέρια σας και ήδη διαβάζετε τις πρώτες του γραμμές.

Η έκδοση απευθύνεται τόσο στον αρχάριο όσο και στον μυημένο χρήστη. Ο αρχάριος πολύ σύντομα, όχι μόνο θα εξασκηθεί αποτελεσματικά στη χρήση του προγράμματος, αλλά θα είναι σε θέση να γράψει, ακούσει και τυπώσει ακόμη και ένα συμφωνικό έργο. Ο μυημένος θα ανακαλύψει ορισμένες λεπτομέρειες, πολύτιμες στην καθημερινή του επαφή με το πρόγραμμα.

Η έκδοση απευθύνεται και σε όσους διδάσκουν την εκμάθηση του προγράμματος σε κύκλους σπουδών για τη Μουσική Τεχνολογία. Και φυσικά στους διδασκόμενους.

Το Finale είναι το μοναδικό πρόγραμμα επαγγελματικής γραφής, εκτύπωσης και έκδοσης μουσικών έργων. Δεν είναι τυχαίο ότι οι γνωστότεροι εκδοτικοί οίκοι στη χώρας μας και στο εξωτερικό το χρησιμοποιούν στην παραγωγή των εκδόσεών τους. Επειδή λοιπόν οι ανάγκες της αγοράς απαιτούν εξειδικευμένους χρήστες, τα τελευταία χρόνια σε κρατικά Πανεπιστήμια και ΤΕΙ, αλλά και Ωδεία, Μουσικές Σχολές, ΙΕΚ Δημόσια και Ιδιωτικά, Ορχήστρες και Χορωδίες, η εκμάθηση του Finale αποτελεί αυτόνομο μάθημα στα προγράμματα σπουδών αυτών των ιδρυμάτων.

Έχοντας αυτά κατά νου, οργάνωσα την ύλη με τρόπο που να προτείνει ένα σύστημα διδασκαλίας. Και έτσι, εδώ και μία δεκαετία το βιβλίο αυτό αποτελεί συνιστώμενο σύγγραμμα σε κρατικά Πανεπιστήμια και ΤΕΙ.

Στόχος επίσης ήταν να προτείνω έναν ορθό τρόπο εργασίας σε κάθε χρήστη. Και επί πλέον να συντάξω την ύλη κατά τρόπο που δεν θα αποτελούσε ένα σύντομο manual. Γνωρίζω ότι παραλείψεις θα υπάρχουν. Και ήταν αδύνατο να τις αποφύγω τη στιγμή που:

1. Δεν ακολούθησα τη λογική του manual στη διάταξη της ύλης, αλλά διαμόρφωσα και προτείνω μία διαφορετική και κατά τη γνώμη μου διδακτικότερη διάταξη ύλης.
3. Εκάλυψα, όσο ήταν δυνατόν, τους χρήστες κάθε πλατφόρμας, MacOS (X) και Windows.

Το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας θα το κρίνετε εσείς. Αν το βιβλίο σας βοηθήσει στο να δημιουργήσετε, θα είναι μία απόδειξη ότι όλοι μας προσπαθήσαμε.

Ευχαριστώ και καλή ανάγνωση
Ο συγγραφέας

Οδηγίες μελέτης για τους αρχαίους χρήστες

Οι αρχάριοι χρήστες του προγράμματος δεν χρειάζεται να μελετήσουν κάθε σελίδα του βιβλίου. Παραθέτω λοιπόν προς ανάγνωση έναν κατάλογο κεφαλαίων και παραγράφων, βασικών για μία πρώτη γνωριμία με το πρόγραμμα και ικανών στο να τους βοηθήσουν να γράψουν τη μουσική τους.

- Κεφάλαιο 1 - Η πρώτη επαφή μας με το Finale
 - 1.1. Launch Window (Παράθυρο Εναρξης)
 - 1.2. Το Περιβάλλον Εργασίας μας (User Interface)
 - 1.3. Το Περιβάλλον Εργασίας μας αναλυτικά
- Κεφάλαιο 2 - Ορίζοντας τις προτιμήσεις του προγράμματος
 - 2.1. Εισαγωγικά
 - 2.2. Εντολή Preferences (Προτιμήσεις)
 - 2.2.2. Measurement Units (Μονάδες Μέτρησης)
- Κεφάλαιο 3 - Γράφοντας την πρώτη μας μουσική
- Κεφάλαιο 4 - Εντολές File
 - 4.1 Εισαγωγή
 - 4.2. Εντολές Launch Window, New
 - 4.6. Οι εντολές Save και Save As (Mac-Wind.) και Save All (Win)
- Κεφάλαιο 5 - Εντολές Edit
 - 5.1 Εισαγωγικά
 - 5.2. Οι εντολές Undo, Redo, Undo/Redo List
 - 5.3. Οι εντολές Select
 - 5.11. Add Measures (Πρόσθεσε μέτρα).
- Κεφάλαιο 6 - Τα εργαλεία Zoom, Hand Grabber και οι εντολές View
 - 6.1. Το εργαλείο Zoom, Το εργαλείο Hand Grabber
 - 6.2. Η Απεικόνιση
- Κεφάλαιο 7 - Οι εντολές Help
- Κεφάλαιο 8 - Οι εντολές Window
- Κεφάλαιο 9 - Το εργαλείο και οι εντολές Staff
 - 9.1 - Εισαγωγικά
 - 9.2 - Πρόσθεση-Διαγραφή πενταγράμμων
- Κεφάλαιο 12 - Εισάγοντας Νότες
- Κεφάλαιο 14 - Τα Κλειδιά, Ο Χρονοδείκτης και ο Οπλισμός
 - 14.1.1 - Εισαγωγικά
 - 14.2.1 - Εισαγωγικά
 - 14.3.1 - Εισαγωγικά
- Κεφάλαιο 17 - Τα Σύμβολα Articulation
 - 17.1 Εισάγοντας Στολίδια (Αρθρώσεις) -1
- Κεφάλαιο 18 - Τα Σύμβολα Expression
 - 18.5 Η Εισαγωγή των Συμβόλων Expression
- Κεφάλαιο 19 - Τα Σύμβολα Smart Shape
 - 19.2 Πως εισάγουμε Smart Shape σύμβολα
- Κεφάλαιο 20 - Το εργαλείο και οι εντολές Text
 - 20.1 Πρώτη γνωριμία με το εργαλείο Text
 - 20.2 Εισάγοντας κείμενα
- Κεφάλαιο 20 - Το εργαλείο και οι εντολές Lyrics (Στίχοι)
 - 21.1 Εισαγωγή Στίχων
- Κεφάλαιο 26 - Το εργαλείο και οι εντολές Chord (Συγχορδίες)
 - 26.2 Τρόποι εισαγωγής Συγχορδιών - Μέρος 1
- Κεφάλαιο 28 Τα εργαλεία Μετρονόμος, MIDI και HyperScribe
 - 28.1 Το εργαλείο Tempo (Μετρονόμος)
- Κεφάλαιο 29 - MIDI/Audio και Ακρόαση
 - 29.1.1 Ρυθμίσεις για την ακρόαση και τη MIDI επικοινωνία
 - 29.2 Η Ακρόαση

Όροι και Έννοιες

Η συγγραφή ενός τεχνικού βιβλίου καθιστά υποχρεωτική τη χρήση όρων αδόκιμων στο γραπτό λόγο. Παραθέτουμε την εξήγηση μερικών, που για λόγους οικονομίας χρησιμοποιήθηκαν στη γραφή μας.

Μενού εντολών: Ομάδα εντολών διατεταγμένη οριζόντια ή κάθετα στην επιφάνεια της οθόνης μας. Κάθε εντολή της ομάδας έχει κοινή λειτουργικότητα με τις άλλες της ίδιας ομάδας.

Εντολή/Υποεντολή: Κάθε εντολή, επιλεγόμενη, ενεργοποιεί ένα παράθυρο, μέσα στο οποίο εμφανίζονται άλλες, επί μέρους εντολές, τις οποίες συχνά και αδόκιμα καλούμε υποεντολές της αρχικά εμφανιζόμενης εντολής. Κάθε υποεντολή εξυπηρετεί τη λειτουργικότητα της εντολής της.

Mouse: Το γνωστό μας ποντίκι. Προτιμήσαμε το διεθνή όρο.

Κλικ: Οπου αναφέρεται στο κείμενο, εννοείται ότι πρέπει να πατήσετε το διακόπτη του mouse

Pop-up Menu: Το μενού επιλογών το οποίο εμφανίζεται όταν κάνουμε κλικ πάνω του με το mouse.

Επιλέγω, επιλογή: Όπως ακριβώς σε ένα κείμενο, που όταν θέλουμε να επεξεργασθούμε (διαγράψουμε, αντιγράψουμε, μεταβάλλουμε μέγεθος γραμμμάτων ή χρώμα, κ.λπ.) μία περιοχή του, την επιλέγουμε, έτσι και στο Finale, αν θέλουμε να επεξεργασθούμε κάποια στοιχεία του μουσικού μας κειμένου (παρτιτούρας) θα πρέπει να τα επιλέξουμε.

Score: Ο όρος χρησιμοποιείται για μουσικά κείμενα που περιέχουν πεντάγραμμο πολλών οργάνων. Ενίοτε και καταχρηστικά τον χρησιμοποιούμε και για παρτιτούρες ενός οργάνου.

Πάρτες: Ο όρος χρησιμοποιείται για τις ανά όργανο παρτιτούρες ενός score. Π.χ. σε μία παρτιτούρα score για ένα σύνολο εγχόρδων, πάρτες ονομάζουμε τις παρτιτούρες του κάθε οργάνου χωριστά.

Handle: Όρο που θα συναντήσουμε συχνά. Οι νότες, οι λέξεις, τα σύμβολα και άλλα στοιχεία της μουσικής τοποθετούνται στην επιφάνεια εργασίας του προγράμματος, σύμφωνα με κάποιες προδιαγραφές. Αν εμείς θελήσουμε να αλλάξουμε τις θέσεις αυτών των στοιχείων, να απαλείψουμε, ή να επεξεργασθούμε κάποια από αυτά, θα πρέπει να μπορούμε να εντοπίζουμε τις θέσεις των. Τα handles προσδιορίζουν τις θέσεις των στοιχείων, δεν είναι όμως πάντα ορατά. Εμφανίζονται, όταν μία κίνησή μας, υποδηλώνει επιθυμία μεταφοράς ή επεξεργασίας αυτών των στοιχείων. Όλα έχουν το σχήμα □. Όταν επιλέγονται, μαυρίζουν, (σχήμα ■). Για να σύρουμε το handle ή για να κάνουμε διπλό κλικ στο handle εννοείται ότι πρέπει να είναι ορατό.

Εργαλείο, στην αγγλική Tool: Λειτουργεί όπως η εντολή, αλλά έχει μεγαλύτερη δραστηριότητα, καθότι ενεργοποιεί (επιστρατεύει) ομάδες εντολών. Κατά κανόνα, μόλις επιλέξουμε κάποιο εργαλείο, είναι διαθέσιμη στην οθόνη μας κάποια ομάδα εντολών. Εμφανίζεται σε παλέτα.

Τσεκάρω: Όταν σε έναν κατάλογο επιλογών χρησιμοποιούμε το σύμβολο V.

Επεξήγηση των Συντομεύσεων Πληκτρολογίου και οι αντιστοιχίες σε περιβάλλον MacOS, Windows

Για τους χρήστες Macintosh:

- Το σύμβολο αναφέρεται στο πλήκτρο Command.
- Το σύμβολο αναφέρεται στο πλήκτρο Option (Alt).
- Το σύμβολο αναφέρεται στο πλήκτρο Shift.

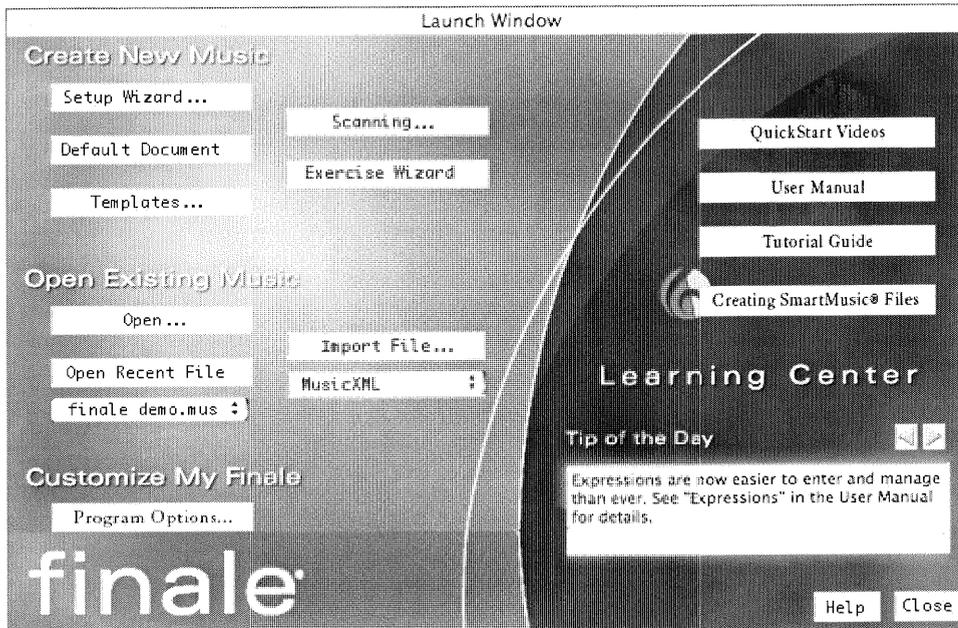
Για τους χρήστες των Windows:

- Το σύμβολο **Ctrl** αναφέρεται στο πλήκτρο Control.
- Το σύμβολο αναφέρεται στο πλήκτρο Option (Alt).
- Το σύμβολο αναφέρεται στο πλήκτρο Shift.

Στις περισσότερες των περιπτώσεων των συντομεύσεων πληκτρολογίου έχουμε: όπου (Mac) = **Ctrl** (Win).

1.1. Launch Window (Παράθυρο Έναρξης)

Ανοίγοντας για πρώτη φορά το πρόγραμμα, είτε με διπλό κλικ στο εικονίδιο του, είτε με την εντολή *Open* (MacOs), είτε με την εντολή *Start/Programs* (Windows), είτε τέλος, ανοίγοντας το πρόγραμμα από το είδωλό του (συντόμευση, alias), θα βρεθούμε μπροστά στην ακόλουθη εικόνα 1.1.

Εικόνα 1.1 (MacOs, Windows)

Αναλύουμε εν συντομία τα πεδία του παραθύρου. Εκτεταμένη παρουσίαση αυτών θα γίνει στο κεφάλαιο 4, Μενού Κύριων Εντολών/Εντολές *File*.

Για να αρχίσουμε να γράφουμε τη μουσική μας επιλέγουμε (κάνοντας κλικ με το mouse) το πεδίο *Create New Music*. Υπάρχουν οι εξής επί μέρους επιλογές:

-*Setup Wizard* (Δημιουργία πενταγράμμων με τον *Μάγο*). Πρόκειται για τον πλέον εύκολο και λειτουργικό τρόπο δημιουργίας παρτιτούρας πολλών οργάνων (score).

-*Default Document*. Ο πλέον εύκολος τρόπος να γράφουμε τη μουσική μας ανεξαρτήτως οργάνου, ειδικά όταν πρόκειται να γράφουμε μουσική σε ένα πεντάγραμμο.

-*Templates* (Υποδείγματα). Επιλέγουμε να γράφουμε τη μουσική μας σε ένα από τα έτοιμα υποδείγματα που προσφέρει το πρόγραμμα. Υποδείγματα για διαφορετικά σύνολα και είδη οργάνων.

-*Scanning*. Μέσω της επιλογής αυτής μπορούμε να σκανάρουμε μία παρτιτούρα και εν συνεχεία να την επεξεργαστούμε στο Finale. Επιλέγοντας *Scanning*, ανοίγει το πρόγραμμα *SmartScore*, μέσω του οποίου σκανάρουμε μία τυπωμένη παρτιτούρα. Το αρχείο που δημιουργείται στη συνέχεια ανοίγει από το Finale. Απαραίτητο είναι να υπάρχει συνδεδεμένο scanner στον υπολογιστή μας.

-*Exercise Wizard*. Βιβλιοθήκη ασκήσεων για τη διδασκαλία της θεωρίας της μουσικής. Μπορούμε να επεξεργαστούμε κάθε άσκηση ανάλογα με τις ανάγκες μας.

Για να ανοίξουμε ένα υπάρχον αρχείο μουσικής επιλέγουμε *Open Existing Music*. Η εντολή *Open* μας οδηγεί σε ένα παράθυρο επιλογών στο οποίο θα ορίσουμε το φορμάτ του υπάρχοντος αρχείου. Με την εντολή *Open Recent File* ανοίγουμε τα πρόσφατα αρχεία που έχουμε επεξεργασθεί με την συγκεκριμένη έκδοση του Finale. Η εντολή *Import File* ανοίγει αρχεία άλλων προγραμμάτων (*Encore*, κ.λπ.). Αναλυτική παρουσίαση αυτών θα γίνει στο κεφάλαιο 4, Μενού Κύριων Εντολών/Εντολές *File*.

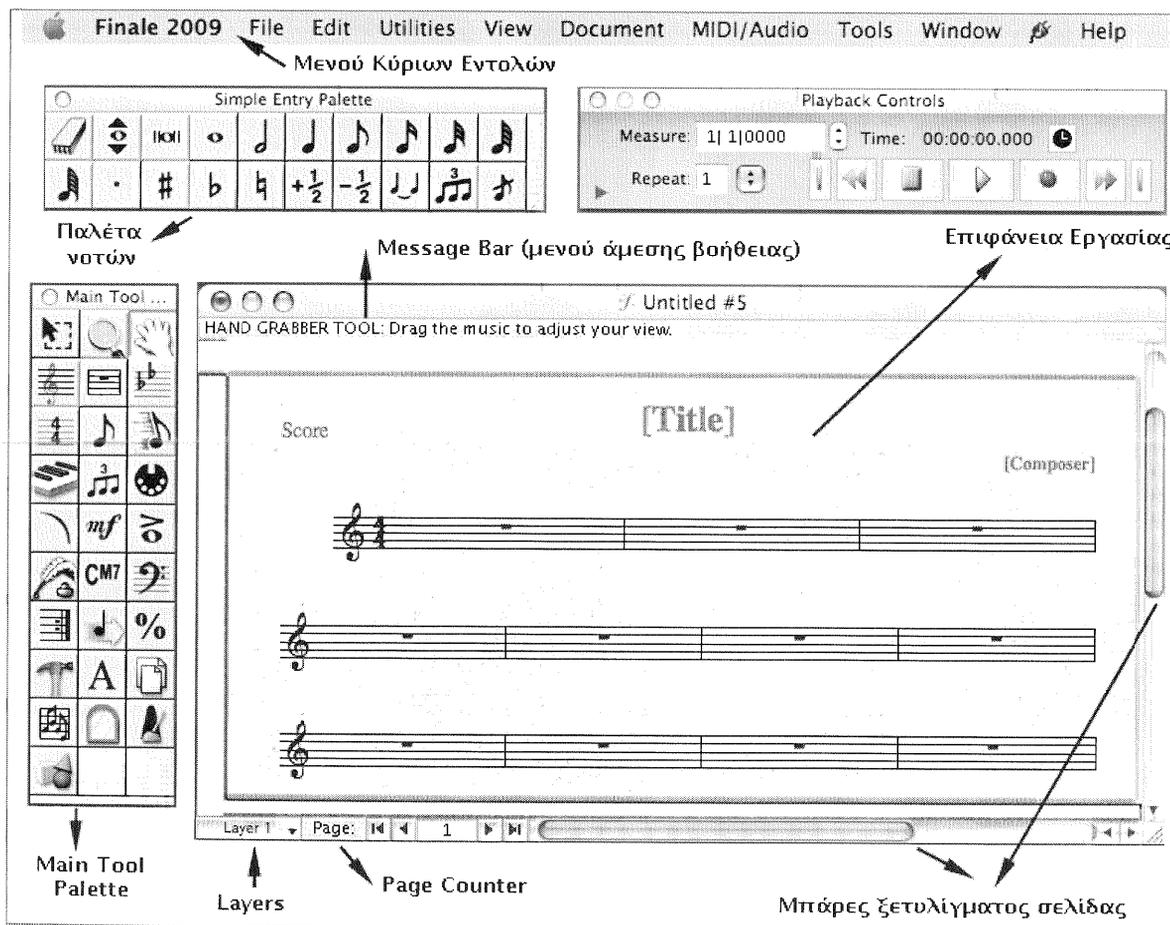
Το πεδίο *Learning Center* προσφέρει άμεση πρόσβαση στο υλικό εκμάθησης του *Finale* (για όσους γνωρίζουν την αγγλική γλώσσα). Δηλαδή σε εκπαιδευτικά videos, στο εγχειρίδιο χρήσης του *Finale* (User Manual), στον οδηγό εκμάθησης (Tutorial Guide), στις οδηγίες για τη δημιουργία αρχείων smartmusic, καθώς και σε σύντομες πληροφορίες για τα νέα (Tip of the Day) χαρακτηριστικά του *Finale* ή για το πως μπορούμε να εκμεταλλευτούμε ενσωματωμένες λειτουργίες του προγράμματος που αυξάνουν την παραγωγικότητα της εργασίας μας. Μερικά από αυτά τα θέματα θα αναλυθούν στο κεφάλαιο *Μενού Κύριων Εντολών/Εντολές Help*.

1.2. Το Περιβάλλον Εργασίας μας (User Interface).

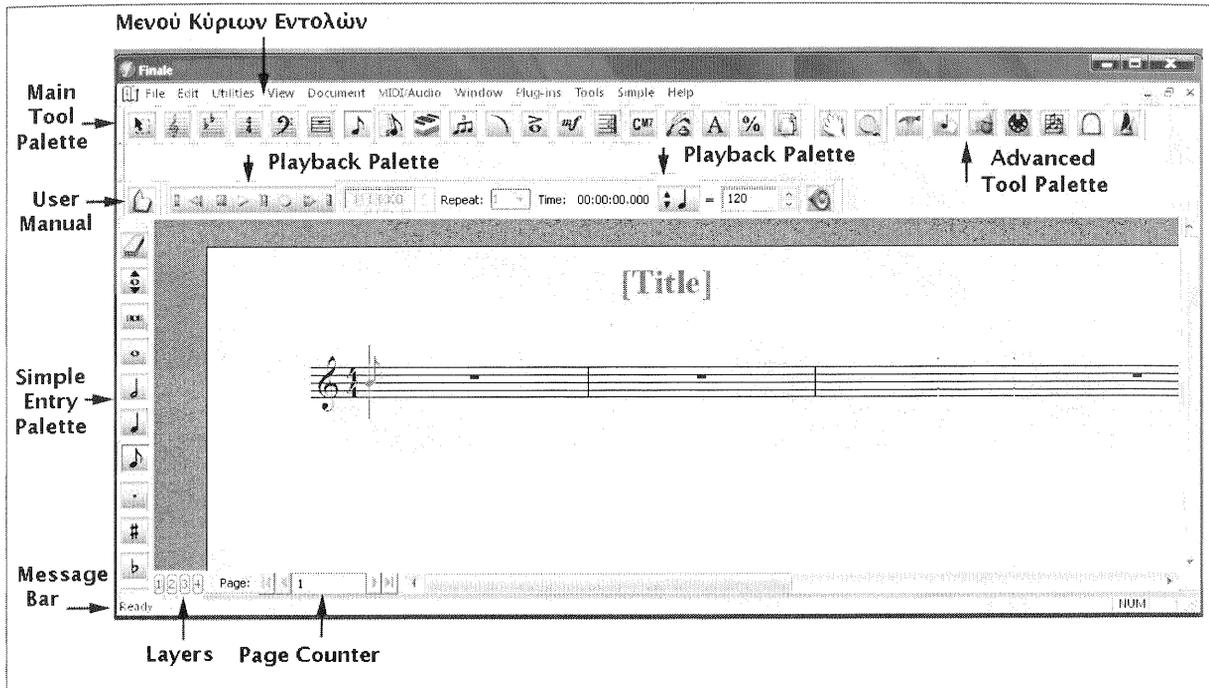
Συνεχίζοντας, θα δημιουργήσουμε ένα νέο αρχείο, επιλέγοντας από το πεδίο *Create New Music* την εντολή *Default Document* (εικόνα 1.1). Θα έχουμε στην οθόνη μας την επόμενη εικόνα 1.2 (για περιβάλλον MacOs), εικόνα 1.2w (για περιβάλλον Windows).

Προσοχή: Η εικόνες αυτές είναι προϊόν επεξεργασίας. Συγκεκριμένα οι παλέτες εργαλείων (Main Tool, Simple Entry και Playback Controls) έχουν μετακινηθεί με το χέρι στη θέση στην οποία τις βλέπετε, η δε εμφάνιση της παρτιτούρας είναι σε μορφή σελίδας (Page Layout). Από την εντολή *View* επιλέξαμε *View Page Layout*. Αυτά θα τα δούμε πιο αναλυτικά στη συνέχεια.

Ό,τι βλέπουμε στις εικόνες 1.2, είναι αυτό που κατά κανόνα βλέπουμε όταν ανοίγουμε το πρόγραμμα. Η εμφάνιση της παρτιτούρας εξαρτάται από τον τρόπο που επιλέξαμε να δημιουργήσουμε ένα νέο αρχείο. Αν π.χ. δημιουργήσουμε ένα νέο αρχείο πολλών πενταγράμμων με την εντολή *Setup Wizard*, η εικόνα θα είναι διαφορετική. Στις δεδομένες εικόνες θα εξετάσουμε τα περιεχόμενα των παραθύρων τους.

Εικόνα 1.2 (MacOs)

Εικόνα 1.2w (Windows)

Για τα **Layers** θα αναφερθούμε αναλυτικά στο κεφάλαιο 5.7. Προς το παρόν ας τα θεωρήσουμε σαν επίπεδα, σε κάθε ένα από τα οποία μπορούμε να γράψουμε μουσική. Κάθε πεντάγραμμο διαθέτει τέσσερα επίπεδα.

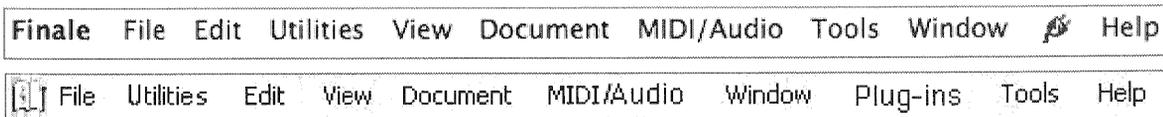
Το **Page Counter** μαρτυρεί σε ποιά σελίδα της παρτιτούρας ευρισκόμεθα. Αν είχαμε επιλέξει απεικόνιση σε άλλη μορφή (Scroll View, θα αναφερθούμε αναλυτικά στο θέμα στο κεφάλαιο 6, εντολής View), θα εμφανιζόταν το πεδίο **Measure Counter** που θα μας έδειχνε σε ποιά μέτρο ευρισκόμεθα.

Το **Message Bar** μας προσφέρει σύντομη βοήθεια σε μία δεδομένη επιλογή μας..

1.3. Το περιβάλλον εργασίας μας αναλυτικά

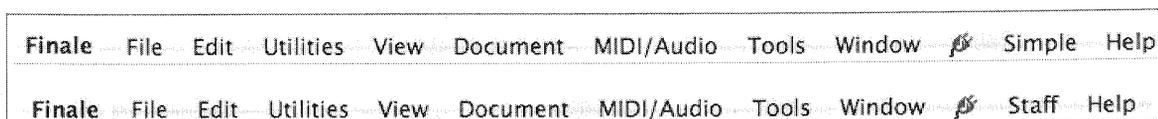
A. Το Μενού Κύριων Εντολών (Main Menu)

Το μενού *Κύριων Εντολών* για τα λειτουργικά συστήματα MacOS & Windows, είναι αυτό που βλέπετε στην ακόλουθη εικόνα. .

Εικόνα 1.3α

Αν όμως επιλέξουμε κάποιο εργαλείο, π.χ. το εργαλείο *Simple Entry*, τότε στο μενού εντολών εμφανίζεται μία ακόμη εντολή, η εντολή *Simple*. Αν πάλι επιλέξουμε το εργαλείο *Staff*, εμφανίζεται η ομώνυμη εντολή. Δείτε την επόμενη εικόνα 1.3β.

Εικόνα 1.3β.

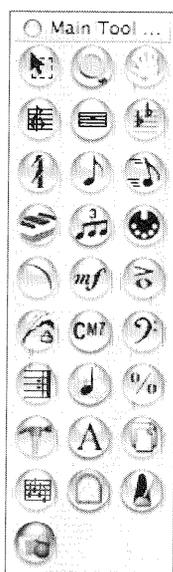
Κάθε κύρια εντολή περιέχει ένα άλλο μενού εντολών που και αυτές με τη σειρά τους μπορεί να

περιέχουν ένα μενού (υπο)εντολών. Τα μενού κύριων εντολών θα αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης στα επόμενα κεφάλαια.

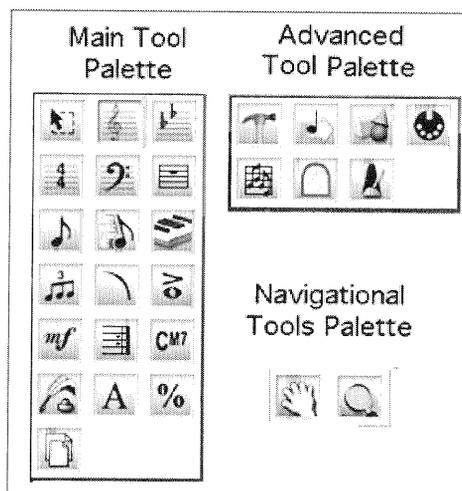
-Το μενού κύριων εντολών αναλυτικότερα

- Εντολές Finale: Εντολές για τις γενικές ρυθμίσεις του προγράμματος.
- Εντολές File: Εντολές για τη διαχείριση ενός αρχείου.
- Εντολές Edit: Εντολές για την διεκπεραίωση βασικών λειτουργιών και την επεξεργασία.
- Εντολές Utilities: Εντολές για την επεξεργασία επιλεγθείσας έκτασης της παρτιτούρας μας.
- Εντολές View: Εντολές για τις απεικονίσεις της μουσικής και των εργαλείων.
- Εντολές Document: Εντολές για τον ορισμό των παραμέτρων ενός αρχείου.
- Εντολές MIDI/Audio: Εντολές για το MIDI, το Audio και την Ακρόαση.
- Εντολή Tools: Εμφανίζει τα βασικά εργαλεία του προγράμματος (Main Tool Palette).
- Εντολές Window: Εντολές για τη διαχείριση των παραθύρων.
- PlugIns: Επιτρέπουν την πρόσβαση στα plug-ins του προγράμματος.
- Εντολές Help: Επιτρέπουν την πρόσβαση στο μενού Help (Βοήθεια), σε πίνακες και εκπαιδευτικό υλικό.

B. Η Παλέτα των Κύριων Εργαλείων (Main Tool Palette)

Εικόνα 1.3γ (MacOs)

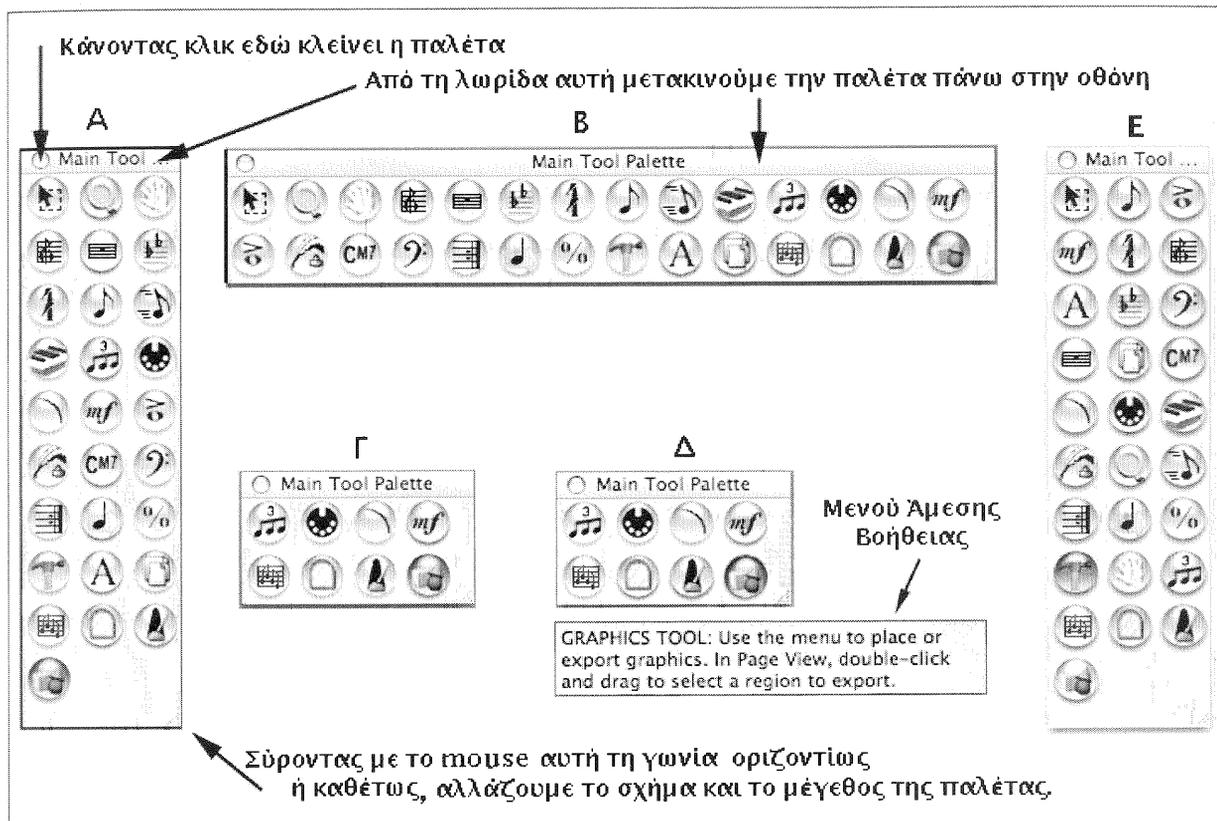
Εικόνα 1.3γ (Windows)

Στα Windows η παλέτα έχει οριζόντια διάταξη, που όμως μπορεί να τροποποιηθεί όπως αυτή της εικόνας μας 1.3γ. **Μία σημαντική διαφορά** μεταξύ MacOS & Windows είναι ότι στο MacOS η παλέτα περιλαμβάνει όλα τα εργαλεία που βλέπετε στην εικόνα 1.3γ-MacOs. Αντίθετα στα Windows μερικά από τα εργαλεία αυτά, π.χ. το *MIDI Tool*, το *Graphics Tool*, κ.α. ο προγραμματιστής τα έχει εντάξει σε μία άλλη κατηγορία εργαλείων, τα **Advanced Tools**. Επομένως για να έχουμε άμεση πρόσβαση και στα εργαλεία αυτά θα πρέπει από την εντολή *Window* να επιλέξουμε την παλέτα *Advanced Tools*. Επίσης η παλέτα **Navigational Tools** περιλαμβάνει τα εργαλεία *Hand Grabber* και *Zoom*. Μελετήστε την εικόνα 1.3γ-Windows.

Τα εργαλεία επιτελούν λειτουργίες που εξυπηρετούν τη γραφή και επεξεργασία της μουσικής. Επιλέγοντας κάποιο από αυτά (με απλό κλικ στο εικονίδιό του) π.χ. το εργαλείο με τη νότα, μπορούμε να αρχίσουμε να γράφουμε μουσική. Επιλέγοντας το εργαλείο 4/4 μπορούμε να ορίσουμε το χρόνο, κ.ο.κ. Μερικά από αυτά ενεργοποιούν μία ομάδα εντολών, οπότε στο μενού των κύριων εντολών μας εμφανίζεται μία νέα εντολή.

Μπορούμε να μην εμφανίζουμε την παλέτα εργαλείων στην οθόνη μας, αν ο χώρος εργασίας μας δεν το επιτρέπει. Σε αυτή την περίπτωση η επιλογή του κάθε εργαλείου μπορεί να γίνεται από την ομάδα εντολών *Tools* (εικόνα 1.3β). Η παλέτα εμφανίζεται ή αποκρύπτεται από την εντολή *Window*.

Στην επόμενη παράγραφο θα αναφερθούμε περιληπτικά στη λειτουργικότητα του κάθε εργαλείου. Προς το παρόν θα αναφερθούμε στο χειρισμό της παλέτας αυτής συνολικά. Δείτε την επόμενη εικόνα 1.3δ.

Εικόνα 1.3δ (Mac, Win)

Στο πεδίο A διακρίνουμε την παλέτα όπως αρχικά εμφανίζεται. Θα δούμε στη συνέχεια (εντολή *Finale/Preferences/Program Options*) ότι μπορούμε να επιλέξουμε διαφορετικό στυλ εικονιδίων των εργαλείων αυτών. Στην ίδια παράγραφο θα δούμε ακόμη μερικά θέματα λειτουργικότητας της παλέτας. Μελετήστε τις οδηγίες στην εικόνα 1.3δ πεδίο A. Στα πεδία B και Γ βλέπουμε τα αποτελέσματα της αλλαγής μεγέθους και σχήματος της παλέτας. Στο πεδίο Δ βλέπουμε την ενεργοποίηση του μενού άμεσης βοήθειας. Όταν σύρουμε το mouse πάνω σε ένα εικονίδιο, εμφανίζεται το όνομα του εργαλείου. Εν συνέχεια, αν πατήσουμε το πλήκτρο *Command*, εμφανίζεται το μενού άμεσης βοήθειας. Επίσης το ίδιο μενού εμφανίζεται στο πάνω μέρος της παρτιτούρας μας (δείτε στην εικόνα 1.2).

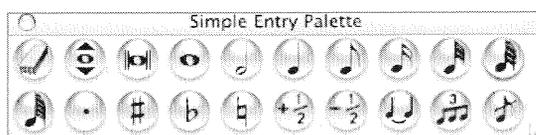
Για χρήστες των Macintosh: Στο πεδίο E έχουμε αλλάξει τη θέση των εργαλείων μέσα στην παλέτα. Συγκρίνετε το πεδίο A και το πεδίο E. Θα δείτε ότι τα εργαλεία έχουν αλλάξει θέση. Έχοντας πάντα πατημένο το πλήκτρο *Shift* και κάνοντας κλικ με το mouse σε ένα εργαλείο, το σύρουμε στη θέση ενός άλλου εργαλείου. Τότε θα δούμε ότι τα δύο αυτά εργαλεία άλλαξαν θέση. Στην εντολή *View/Select Tool Set* θα δούμε πως μπορούμε να δημιουργήσουμε διαφορετικά σέτ εργαλείων και να τα χρησιμοποιούμε ανάλογα με τις ανάγκες μας.

Για χρήστες των Windows: Μεταβολή της διάταξης των εργαλείων μπορούμε να κάνουμε από την εντολή *Window/Customize Palettes/Main Tool Palette*. Αυτό το θέμα θα το εξετάσουμε στην οικεία εντολή. Από την εντολή *Window* επίσης μπορούμε να εμφανίσουμε ή να αποκρύψουμε μία παλέτα. Επίσης από την εντολή *Window/Tool Bars* μπορούμε να εμφανίσουμε στην επιφάνεια εργασίας μας εργαλεία εντολών.

Η παλέτα Main Tool αναλυτικά

- Selection Tool: Εργαλείο με το οποίο επιλέγουμε διάφορα στοιχεία (μέτρα, πεντάγραμμα, κ.λπ.).
- Zoom Tool: Εργαλείο με το οποίο αλλάζουμε το μέγεθος της απεικόνισης στην οθόνη.
- Hand Grabber Tool: Εργαλείο με το οποίο μετακινούμε τη σελίδα της παρτιτούρας μας πάνω στην οθόνη.
- Staff Tool: Εργαλείο με το οποίο δημιουργούμε και επεξεργαζόμαστε τα πεντάγραμμα (staves).
- Measure Tool: Εργαλείο με το οποίο δημιουργούμε και επεξεργαζόμαστε τα μέτρα.
- Key Signature Tool: Εργαλείο με το οποίο ορίζουμε τον οπλισμό σε πεντάγραμμα και μέτρα.
- Time Signature Tool: Εργαλείο με το οποίο ορίζουμε το χρόνο σε πεντάγραμμα και μέτρα.
- Simple Entry Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε νότες (1).
- Speedy Entry Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε νότες (2).
- Hyperscribe Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε νότες (3 - σε Real Time από Keyboard).
- Triplets Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε τρίηχα ή πιο σύνθετους σχηματισμούς.
- MIDI Tool: Εργαλείο με το οποίο αναθέτουμε στις νότες MIDI παραμέτρους.
- Smart Shape Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε σύμβολα από την ομώνυμη παλέτα.
- Expression Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε σύμβολα έκφρασης (Expressions).
- Articulation Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε σύμβολα articulations (στολίδια).
- Lyrics Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε στίχους.
- Chord Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε σύμβολα συγχορδιών.
- Clef Tool: Εργαλείο με το οποίο ορίζουμε τα κλειδιά των πενταγράμμων.
- Repeat Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε τις επαναλήψεις.
- Note Mover Tool: Εργαλείο με το οποίο μετακινούμε ή αντιγράφουμε τις νότες.
- Resize Tool: Αλλάζουμε το μέγεθος (απεικόνισης και εκτύπωσης) σε πεντάγραμμα, σελίδες, νότες, κ.λπ.
- Special Tool: Παλέτα ειδικών εργαλείων διαφόρων λειτουργιών.
- Text Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε και επεξεργαζόμαστε κείμενα.
- Page Tool: Εργαλείο με το οποίο διαμορφώνουμε τη σελιδοποίηση της παρτιτούρας (μέγεθος, περιθώρια, κ.λπ.).
- Ossia Tool: Εργαλείο με το οποίο δημιουργούμε Ossia μέτρα.
- Mirror Tool: Εργαλείο με το οποίο δημιουργούμε είδωλα μέτρων.
- Tempo Tool: Εργαλείο με το οποίο μεταβάλλουμε το τέμπο κατά την ακρόαση.
- Graphics Tool: Εργαλείο με το οποίο εισάγουμε ή εξάγουμε γραφικά από την παρτιτούρα.

Γ. Η Παλέτα Simple Entry

Η παλέτα των νοτών (Mac, Win)

Σημείωση: Στα windows η παλέτα εμφανίζεται αρχικά σε κάθετη διάταξη, (εικόνα 1.2w), μπορούμε όμως να αλλάξουμε τόσο τη διάταξή της όσο και τη θέση της).

Από την παλέτα επιλέγουμε τις αξίες των νοτών που θέλουμε να εισάγουμε. Επιλέγουμε μία νότα (και την τυχόν αλλοίωσή της, το αν αποτελεί μέρος τριήχου ή είναι επέρειση) και την εισάγουμε στο πεντάγραμμο, κάνοντας ένα κλικ στο επιθυμητό τονικό ύψος. Η γόμα σβησίματος (πρώτο εικονίδιο) διαγράφει μία εισαχθείσα νότα, το δε δεύτερο εικονίδιο (Repitch) αλλάζει το τονικό ύψος μίας εισαχθείσης νότας. Η παλέτα *Simple Entry* ανοίγει όταν επιλέξουμε από τα κύρια εργαλεία το *Simple Entry Tool*. Φυσικά υπάρχουν και άλλοι μέθοδοι εισαγωγής των νοτών που θα τις εξετάσουμε στη συνέχεια. Η απόκρυψη, η αλλαγή θέσης και μεγέθους και η αναδιάταξη των εικονιδίων μέσα στην παλέτα, γίνεται με το ίδιο τρόπο όπως στην εικόνα 1.3δ. Από την εντολή *Window* μπορούμε να εμφανίσουμε ή να αποκρύψουμε την παλέτα, όπως επίσης μπορούμε να εμφανίσουμε και τις άλλες παλέτες (παλέτα παύσεων, κ.λπ).

Η παλέτα Simple Entry αναλυτικά

 Το εργαλείο *Erase* (Γόμα). Με αυτό το εργαλείο σβήνουμε νότες ή παύσεις.

 Το εργαλείο *Repitch* (Αλλαγής Τονικού Ύψους). Το εργαλείο χρησιμοποιείται ως εξής: Με επιλεγμένο το εργαλείο, κάνουμε ένα κλικ πάνω σε μία εισαχθείσα νότα με αλλοίωση (δίεση ή ύφεση ή αναίρεση). Αυτομάτως το σύμβολο αλλοίωσης διαγράφεται και η νότα είναι πλέον φυσική. Αντιθέτως, κάνοντας κλικ σε μία νότα χωρίς αλλοίωση, μπορούμε να της προσθέσουμε το σύμβολο μίας αλλοίωσης, αρκεί να έχουμε επιλέξει ένα από τα σύμβολα αλλοίωσης στην παλέτα, δηλαδή ένα από τα σύμβολα #, b, +1/2, -1/2. Μπορούμε επίσης να μεταφέρουμε τη νότα σε διαφορετική τονική θέση μέσα στο πεντάγραμμο (μετακινώντας την πάνω-κάτω). Η μεταφορά μπορεί να γίνει και με τα πλήκτρα του πληκτρολογίου μας ↓↑. Με τα πλήκτρα του πληκτρολογίου μας ←→ μεταβαίνουμε σε μία προηγούμενη ή σε μία επόμενη νότα. Βασική προϋπόθεση για να λειτουργήσει το εργαλείο repitch αλλά και τα πλήκτρα ↓↑ ←→ ως μοχλοί μεταφοράς της νότας, είναι να έχει επιλεγεί η παράμετρος *Use Simple Entry Caret*, που βρίσκεται στην εντολή *Simple/Simple Entry Options*.

Όπως θα δούμε στη συνέχεια, η αλλαγή τονικού ύψους μίας νότας μπορεί να γίνει και με άλλους τρόπους. Αν π.χ. θέλουμε να αλλάξουμε τονικά μία νότα ογδού, επιλέγουμε από την παλέτα ένα όγδοο και κάνουμε κλικ πάνω στη νότα. Η νότα αυτόματα επιλέγεται (κοκκινίζει) και τότε ή προσθέτουμε μία αλλοίωση από το πληκτρολόγιο (πατώντας + ή -) ή σύρουμε τη νότα πάνω κάτω με το mouse ή τα πλήκτρα ↓↑. Το ίδιο επιτυγχάνουμε και με το εργαλείο *Speedy Entry* (βλέπετε οικείο κεφάλαιο). Το πλεονέκτημα όμως του εργαλείου repitch είναι ότι μπορούμε να αλλάξουμε άμεσα την τονική θέση μίας νότας, χωρίς να χρειασθεί να την επιλέξουμε, επιλέγοντας πρώτα την αξία της.

Αν, με επιλεγμένο το εργαλείο repitch, κάνουμε κλικ πάνω σε μία παύση, τότε αυτή μεταμορφώνεται σε νότα ίσης αξίας. Αμέσως μετά, πατώντας το πλήκτρο R η νότα μεταμορφώνεται σε παύση. Με τα πλήκτρα δε ↓↑ μπορούμε να αλλάξουμε την κάθετη θέση της (ως προς το πεντάγραμμο).

Οι διαθέσιμες προς επιλογή αξίες νοτών. Εξετάζοντας την

εντολή *Simple Entry* θα δούμε ότι υπάρχει και άλλος τρόπος επιλογής μίας αξίας.

• Το σύμβολο του παρεστιγμένου (Augmentation Dot). Επιλέγουμε μία αξία και το σύμβολο. Η νότα που θα εισαχθεί θα είναι με παρεστιγμένο. Η εισαγωγή παρεστιγμένου μπορεί να γίνει και εκ των υστέρων. Επιλέγουμε μία νότα και πατάμε στο πληκτρολόγιό μας το πλήκτρο της τελείας. Για εισαγωγή διπλού ή τριπλού παρεστιγμένου πατάμε δύο ή τρεις φορές την τελεία.

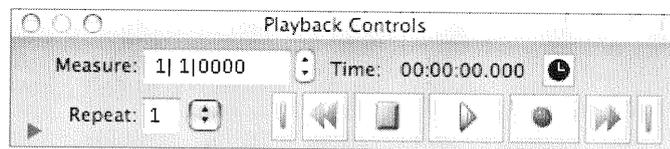
• Τα σύμβολα των αλλοιώσεων (Accidentals - δίεση-Sharp, ύφεση-Flat, αναίρεση-Natural). Τα σύμβολα είναι ισοδύναμα των συμβόλων της δίεσης και ύφεσης αντίστοιχα.

• Το σύμβολο των συζεύξεων (Ties - δεμένες νότες). Με επιλεγμένο το σύμβολο κάθε νότα που θα εισάγεται θα δένεται ως προς την επόμενη.

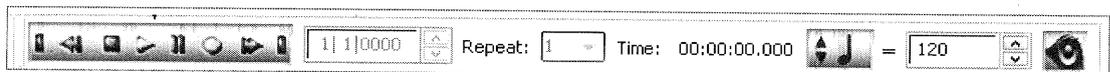
• Το σύμβολο των τριήχων. Με επιλεγμένο το σύμβολο, κάθε νότα που θα εισάγεται θα αποτελεί μέρος ενός τριήχου. Για πιο σύνθετους συνδυασμούς βλέπετε κεφάλαιο 15.1 (Πολύηχα-Tuplets).

• Το σύμβολο των επερείσεων. Με επιλεγμένο το σύμβολο, κάθε νότα που θα εισάγεται θα είναι επέριση (Grace Note).

Δ. Η Παλέτα Playback Controls

Εικόνα σε MacOS

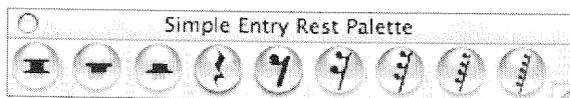

Εικόνα στα Windows

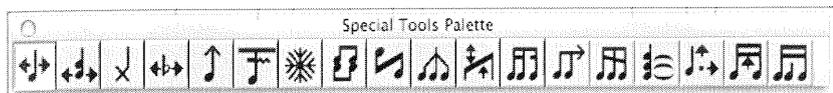
Αφού έχουμε εισάξει κάποιες νότες, θα θελήσουμε να τις ακούσουμε. Τα διαθέσιμα προς τούτο εργαλεία βρίσκονται σε αυτή την παλέτα. Αναλυτικά με αυτό το θέμα θα ασχοληθούμε εξετάζοντας το μενού εντολών *MIDI/Audio* (κεφάλαιο 29.2). Η παλέτα Ανοίγει ή κλείνει από την εντολή *Window*. Κλείνει επίσης με κλικ πάνω αριστερά.

Ε. Άλλες παλέτες και μενού εντολών

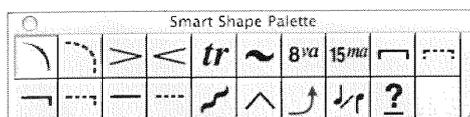
Η παλέτα παύσεων (Simple Rests)

Περιέχει τα σύμβολα των παύσεων από τα οποία επιλέγουμε, όπως ακριβώς και τις νότες. Ανοίγει ή κλείνει από την εντολή *Window*. Κλείνει επίσης με κλικ πάνω αριστερά.

Η παλέτα ειδικών εργαλείων (Special Tools Palette)

Εξετάζεται αναλυτικά στο κεφάλαιο 23. Ανοίγει ή κλείνει από την εντολή *Window*. Κλείνει επίσης με κλικ πάνω αριστερά. Παρουσίαση στο κεφάλαιο 23).

Η παλέτα Smart Shape (Εξυπνων Σχημάτων)

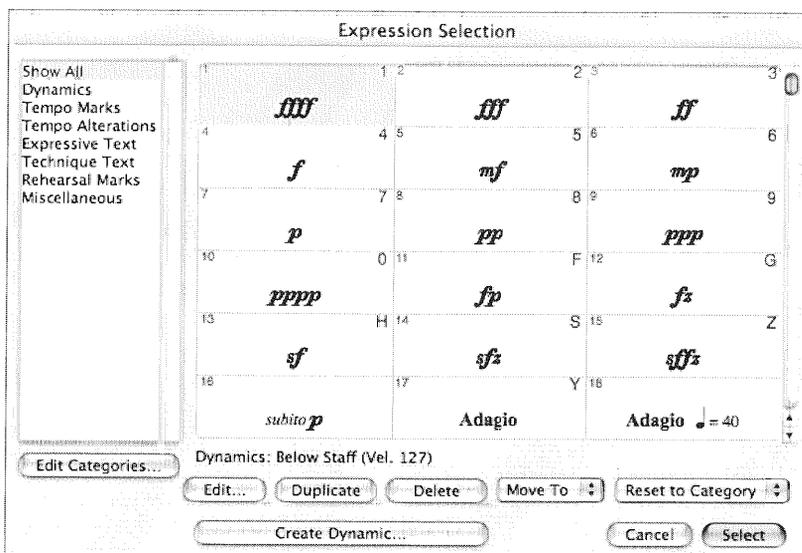
Ενεργοποιείται από το εργαλείο *Smart Shape*. Ανοίγει ή κλείνει από την εντολή *Window*. Κλείνει επίσης με κλικ πάνω αριστερά. (Παρουσίαση στο κεφάλαιο 19).

Το μενού δευτερευουσών εντολών (εντολές που ενεργοποιούνται από τα εργαλεία)

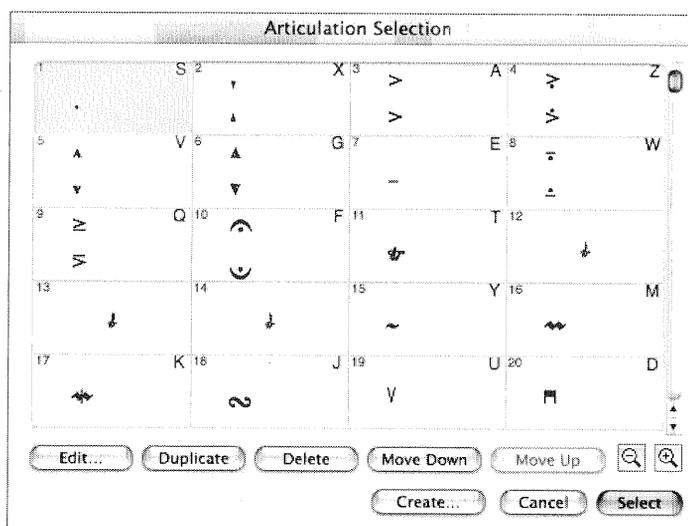
(Η παρουσίαση των εντολών γίνεται στα οικεία των εργαλείων κεφάλαια)

- Εντολές Staff (εργαλείο Staff)
- Εντολές Measure (εργαλείο Measure)
- Εντολές Simple (εργαλείο Simple Entry Notes)
- Εντολές Speedy (εργαλείο Speedy Entry Notes)
- Εντολές Hyperscribe (εργαλείο Hyperscribe)
- Εντολές MIDI Tool (εργαλείο MIDI)
- Εντολές Smart Shape (εργαλείο Smart Shape)
- Εντολές Expression (εργαλείο Expression)
- Εντολές Shape Designer (όταν θέλουμε να σχεδιάσουμε ένα σχήμα με τα εργαλεία Expression, Articulation)
- Εντολές Lyrics (εργαλείο Lyrics)
- Εντολές Chord (εργαλείο Chord)
- Εντολές Repeat (εργαλείο Repeat)
- Εντολές Note Mover (εργαλείο Note Mover)
- Εντολές Search (εργαλείο Note Mover)
- Εντολές Special Tools (παλέτα Special Tools)
- Εντολές Text (εργαλείο Text)
- Εντολές Page Layout (εργαλείο Page Layout)
- Εντολές Mirror (εργαλείο Mirror)
- Εντολές Graphics (εργαλείο Graphics)

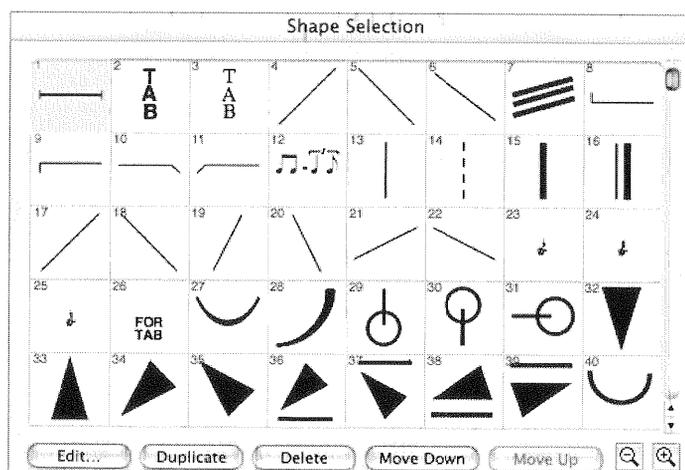
Οι δευτερεύουσες παλέτες συμβόλων

Η παλέτα συμβόλων έκφρασης (Expression, παρουσίαση στο κεφάλαιο 18)

Η παλέτα στολιδιών (Articulations, παρουσίαση στο κεφάλαιο 17)

Η παλέτα της βιβλιοθήκης σχημάτων (παρουσίαση στο κεφάλαιο 17)

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΤΟΛΕΣ ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΑ

Το Finale λοιπόν μας προσφέρει τις εξής εντολές και εργαλεία:

- Το μενού κύριων εντολών (Main Menu)
- Την παλέτα βασικών εργαλείων (Main Tool Palette)
- Την παλέτα νοτών (Simple Entry)
- Την παλέτα παύσεων (Simple Entry Rests Palette)
- Την παλέτα ακρόασης (Playback Palette)
- Την παλέτα ειδικών εργαλείων (Special Tools Palette)
- Την παλέτα Smart Shapes
- Το μενού των δευτερευουσών εντολών (που ενεργοποιούνται από τα εργαλεία)
- Τις παλέτες συμβόλων (έκφρασης, στολιδιών και σχημάτων).

Κλείνοντας, επισημαίνουμε ότι το πρώτο αυτό κεφάλαιο είχε σκοπό να εξοικειώσει τον αρχάριο χρήστη με το αρχικό interface του προγράμματος και μόνο. Στα επόμενα κεφάλαια αναλύονται τα εργαλεία, οι εντολές και οι παλέτες.

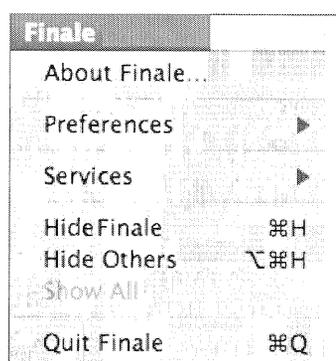
Ορίζοντας τις προτιμήσεις του προγράμματος

Οι εντολές Finale

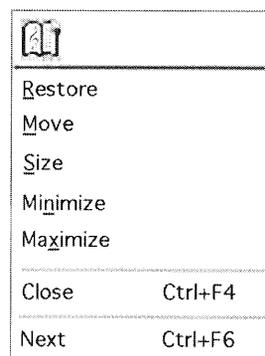
2.1. Εισαγωγικά

Στο περιβάλλον των Windows: Οι εντολές *Finale* (εικόνα 2.1.1w) αναφέρονται στο κλείσιμο ενός αρχείου, στη μετάβαση από το ένα αρχείο στο άλλο, κ.λπ. Αντίθετα, στο περιβάλλον MacOS οι εντολές *Finale* περιλαμβάνουν τις εντολές *Program Options*, *Measurement Units*, *Enharmonic Spelling* που θα εξετάσουμε στη συνέχεια του κεφαλαίου. Οι χρήστες των Windows ας γνωρίζουν ότι οι εντολές αυτές βρίσκονται είτε στο μενού εντολών *Edit* (εικόνα 2.2.1w), είτε στο μενού εντολών *Document*. Ανεξάρτητα αυτού, η μελέτη των εντολών αυτών θα γίνει στο παρόν κεφάλαιο.

Στο περιβάλλον MacOS: Το μενού εντολών *Finale* είναι το πρώτο στη σειρά του μενού κύριων εντολών του προγράμματος και όχι τυχαία. Από το μενού *Finale* και συγκεκριμένα από την εντολή *Preferences* θα ορίσουμε τις βασικές προτιμήσεις για το πρόγραμμα. Από τις εικονιζόμενες (εικόνα 2.1.1 -Mac) εντολές θα μας απασχολήσει εκτενώς η εντολή *Preferences*. Οι εντολές *About Finale* (εμφανίζει γενικές πληροφορίες για την έκδοση του προγράμματος) και *Quit Finale* (κλείνει το πρόγραμμα), δεν χρειάζεται να αναλυθούν. Οι υπόλοιπες είναι εντολές του λειτουργικού συστήματος MacOS.

Εικόνα 2.1.1 (Mac)

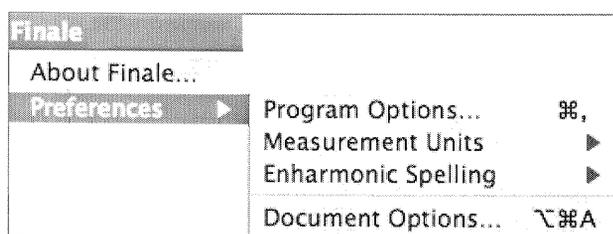

Εικόνα 2.1.1w (Win)

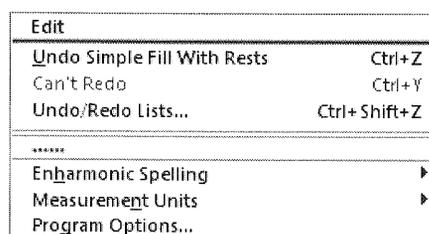
[Για τους χρήστες των Windows: Αντί του πλήκτρου Command χρησιμοποιούμε το πλήκτρο Ctrl]

2.2. Η Εντολή Preferences (Προτιμήσεις). Για όλους τους χρήστες.

Περιέχει μία σειρά υποεντολών, αναγκαίων για να ορίσουμε τις προτιμήσεις μας για τις παραμέτρους του προγράμματος, είτε αυτές είναι γενικές και αφορούν συνολικά το πρόγραμμα (*Program Options*), είτε αυτές αφορούν συγκεκριμένο αρχείο (*Document Options*). Οι υποεντολές απεικονίζονται στις επόμενες εικόνες 2.2.1.

Εικόνα 2.2.1 (Mac)

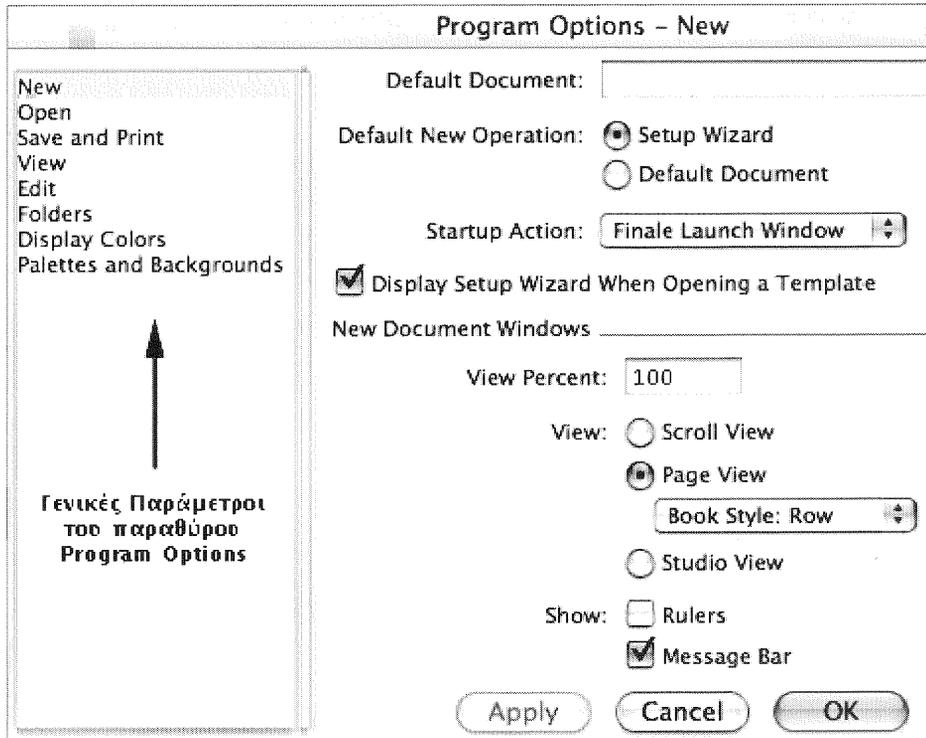

Εικόνα 2.2.1w (Win)

2.2.1 Η υποεντολή Program Options

Οι προτιμήσεις που θα ορίζουμε με την εντολή θα ισχύουν για κάθε αρχείο που θα ανοίγουμε ή και θα επεξεργαζόμαστε, αρκεί να εκτελούμε την εντολή *File/Save Preferences* (βλέπετε κεφάλαιο 4) ή να είναι επιλεγμένη η παράμετρος *Save Preferences When Quitting Finale* στο πεδίο *Save and Print* του παραθύρου των εικόνων 2.2.3, (βλέπετε στη συνέχεια - εντολή *Save*).

Η εντολή μπορεί να εκτελεσθεί και κατά το άνοιγμα ενός αρχείου. Συγκεκριμένα στο παράθυρο *Launch Window* επιλέγοντας στο πεδίο *Customize my Finale* την εντολή *Program Options* οδηγούμεθα στο επόμενο παράθυρο, εικόνα 2.2.3.

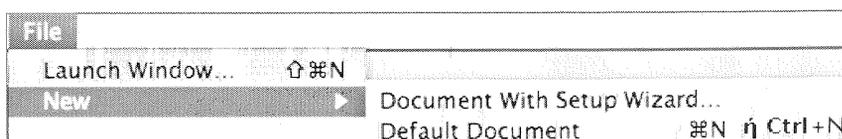
Εικόνα 2.2.3 (Mac, Win)

Στην αριστερή πλευρά του παραθύρου διακρίνουμε τις κατηγορίες γενικών παραμέτρων που καλούμεθα, μέσω της εντολής, να ορίσουμε. Αφού ορίσουμε τις επιλογές μας για όλες τις παραμέτρους, επιλέγουμε *Apply*. Πατώντας *OK* κλείνει το παράθυρο.

Οι παράμετροι New αφορούν την εμφάνιση του αρχείου μας, μόλις αυτό ανοίγει.

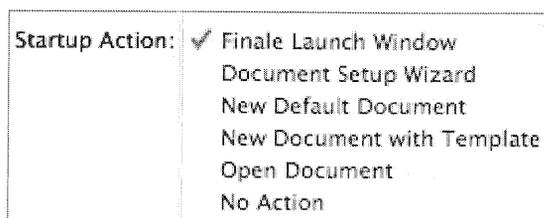
-Συγκεκριμένα στο πεδίο *Default Document* (Mac) εισάγουμε το όνομα του συνόλου των ρυθμίσεων που έχουμε κάνει, έτσι ώστε να τις αναγνωρίζουμε ως προς τυχόν άλλα σύνολα ρυθμίσεων που θα δημιουργήσουμε. Στο πεδίο *Default Document* (Win) ορίζουμε τον τύπο της γραμματοσειράς του Finale με την οποία θα απεικονίζονται τα μουσικά μας σύμβολα (νότες, δυναμικές, κ.λπ.).

-Στο πεδίο *Default New Operation/Setup Wizard* ή *Default Document* (Mac, Win) επιλέγουμε αν η εκτέλεση της συντόμευσης πληκτρολογίου (Keyboard Shortcuts) *Command+N* ή (*Ctrl+N*) θα δημιουργεί ένα νέο αρχείο με τη διαδικασία *Setup Wizard* ή αν θα δημιουργεί ένα *Default Document*. Δείτε την επόμενη εικόνα 2.2.4. Εδώ έχουμε επιλέξει η συντόμευση να δημιουργεί ένα *Default Document*. Σχετική είναι η εντολή *File/New* που θα εξετάσουμε στη συνέχεια. Για τα *Keyboard Shortcuts* βλέπετε κεφάλαιο 4.

Εικόνα 2.2.4 (Mac, Win)

Στο πεδίο *Startup Action* (εικόνα 2.2.3) ορίζουμε ποιά ενέργεια θα εκτελέσει το πρόγραμμα μόλις ανοίξει. Οι πιθανές ενέργειες εμφανίζονται στην επόμενη εικόνα 2.2.5.

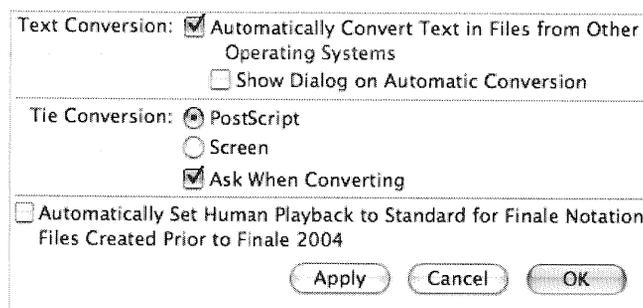

Εικόνα 2.2.5 (Mac, Win)

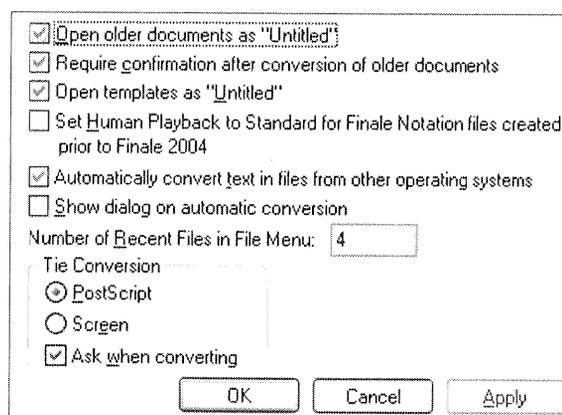
Στο πεδίο *New Document Window/View Percent* (εικόνα 2.2.3) ορίζουμε το ποσοστό (%) μεγένθυσης ή σμίκρυνσης με το οποίο θα πρωτοεμφανίζεται η παρτιτούρα μας στην οθόνη. Στην εικόνα μας έχουμε ορίσει 100% (φυσικό μέγεθος). Το ποσοστό αυτό αλλάζει ανά πάσα στιγμή με την εντολή *View* ή με το εργαλείο *Zoom*. Στα πεδία *View/Scroll View*, *Page View*, *Studio View* ορίζουμε πως θέλουμε να εμφανίζεται η παρτιτούρα μόλις ανοίγει. Στο πεδίο *Show/Rulers* (βλέπετε εντολές *View/Show Rulers*, κεφάλαιο 6), ορίζουμε αν θέλουμε να εμφανίζεται στην οθόνη μας ο χάρακας μετρήσεων για κάθε νέο αρχείο που θα δημιουργούμε. Η εμφάνιση/απόκρυψη των χαράκων μετρήσεων μπορεί να γίνει και με την εντολή *View/Show Rulers*.

Στο πεδίο *Message Bar* επιλέγουμε αν θα εμφανίζεται το μενού άμεσης βοήθειας στην πάνω πλευρά της παρτιτούρας μας. Στο πεδίο *Maximize (Win)* ορίζουμε αν κάθε νέο αρχείο θα καταλαμβάνει όλη την επιφάνεια της οθόνης μας. Αφού ορίσουμε τις επιλογές μας, πατάμε *Apply* και στη συνέχεια *OK* για να κλείσει το παράθυρο.

Οι παράμετροι *Open* (εικόνες 2.2.6) αναφέρονται στην, κατά το άνοιγμα με την εντολή *File/Open*, διαμόρφωση ενός αρχείου. Αυτό το αρχείο ενδέχεται να έχει δημιουργηθεί από άλλο λειτουργικό σύστημα ή από παλαιότερη έκδοση του προγράμματος. Οπότε ανακύπτουν ζητήματα μετατροπής υπαρχόντων κειμένων (*Conversion Text*) ή ζητήματα σωστής ανάλυσης των καμπυλών των υπαρχόντων σχημάτων (οπότε θα πρέπει να γίνει αναβάθμιση της χρησιμοποιούμενης ανάλυσης-*Tie Conversion*) ή τέλος σωστής επανεκτέλεσης (*Playback*) της γραμμένης μουσικής. Ο χρήστης θα πρέπει κατά κανόνα να ορίζει τις υποδεικνυόμενες στην εικόνα επιλογές (*Default*).

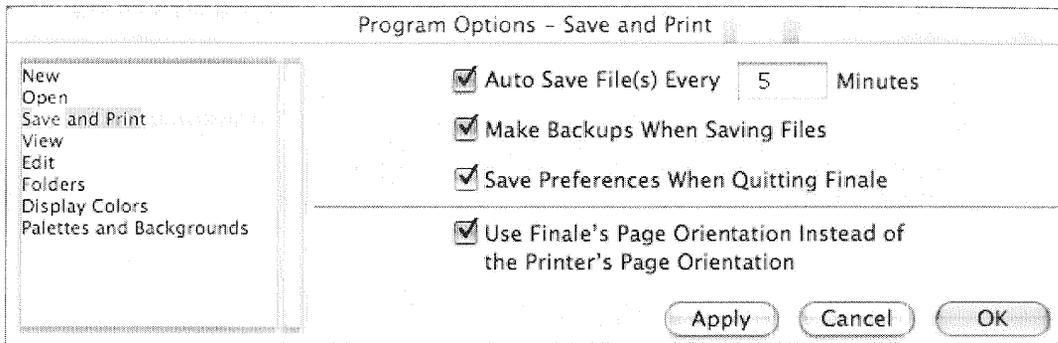

Εικόνα 2.2.6 (Mac)

Εικόνα 2.2.6w (Wind.)

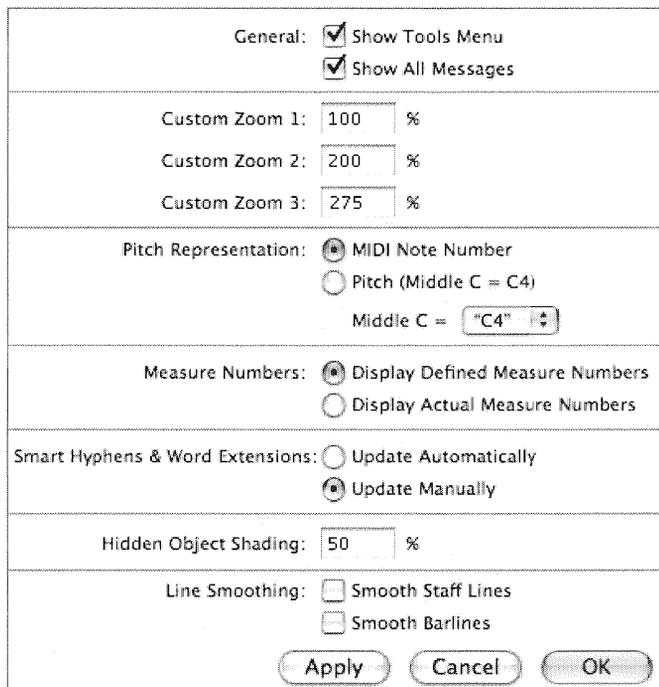
Οι παράμετροι *Save and Print* -εικόνα 2.2.7, (στα Windows διαθέσιμη είναι μόνο η παράμετρος *Save*) αφορούν τη λειτουργία του προγράμματος κατά την εκτέλεση των εντολών *Save*, *Print*. Επιλέγουμε τα υποδεικνυόμενα στην εικόνα. Η παράμετρος *Save Preferences When Quitting Finale* προτείνεται να είναι επιλεγμένη. Για περισσότερες πληροφορίες μελετήστε την εντολή *File/Save Preferences* (κεφάλαιο 4).

Εικόνα 2.2.7

Οι παράμετροι View -εικόνα 2.2.8, αφορούν την εμφάνιση στοιχείων του προγράμματος όπως το μενού εντολών *Tools*, τα προειδοποιητικά μηνύματα του προγράμματος (Show all Messages), τη δημιουργία προεπιλογών μεγέθους απεικόνισης (Custom Zoom- βλέπετε εντολή *View*) και άλλα στοιχεία, που στη συνέχεια του βιβλίου θα αναλύσουμε. Ακολουθούμε τις επιλογές που συνιστά το πρόγραμμα.

Για τους χρήστες των Windows σημαντικές είναι οι παράμετροι *Save Window States when Exiting Finale* και *Load Window States when Starting Finale*. Επιλεγμένες, μας απαλλάσσουν από τη διαδικασία τακτοποίησης των παλετών κάθε φορά που ανοίγουμε ένα αρχείο.

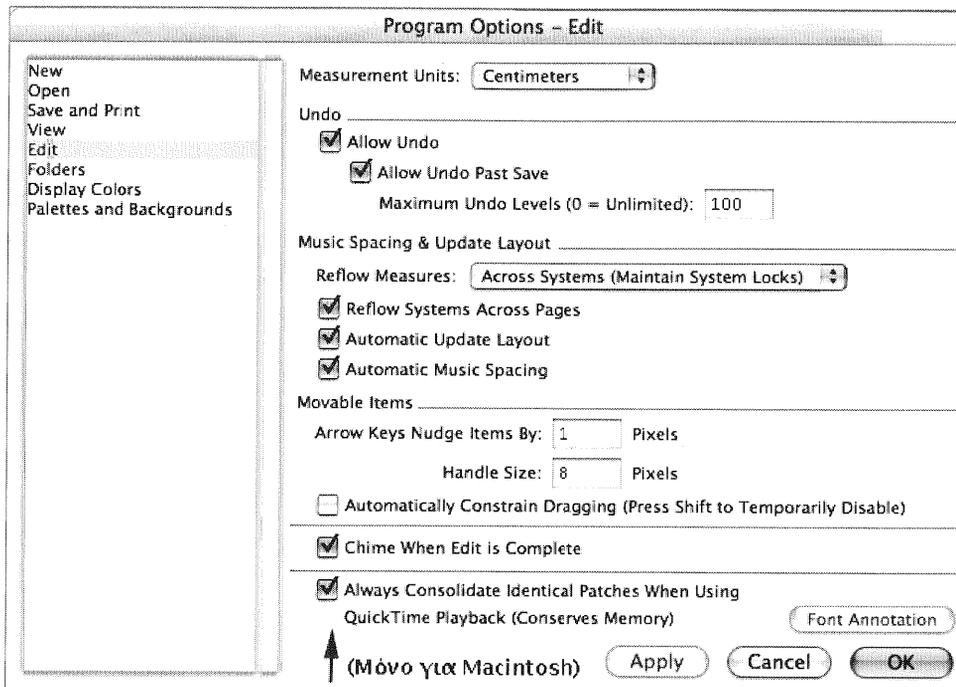

Εικόνα 2.2.8 (Mac)

Οι παράμετροι Edit -εικόνα 2.2.9, είναι σημαντικές κατά τη διαδικασία της γραφής και επεξεργασίας της μουσικής μας. Στο πεδίο *Measurement Units* ορίζουμε σαν μονάδα μέτρησης τα εκατοστά (cm). Στο πεδίο *Undo* ακολουθούμε τις ειζονιζόμενες επιλογές. Η εντολή *Undo* (μενού εντολών *Edit*, κεφάλαιο 5) επιτρέπει την ακύρωση μίας προγενέστερης κίνησής μας. Η έκταση των κινήσεων, που μπορούμε να ακυρώσουμε, ορίζεται στην εικόνα μας από τον αριθμό 100. Αυτό σημαίνει ότι μπορούμε να ακυρώσουμε μία ή πολλές από τις τελευταίες μας ενέργειες. Σχετικός πίνακας (βλέπε εντολή *Undo*), μας εμφανίζει τον κατάλογο αυτών των ενεργειών. Στα υπόλοιπα πεδία ακολουθούμε τις επιλογές που μας προτείνει το πρόγραμμα.

Σημαντική είναι η παράμετρος *Automatic Music Spacing*. Όταν, κατά την εισαγωγή των νοτών είναι επιλεγμένη, κάθε μέτρο αποκτά αυτόματα το μήκος που είναι ανάλογο του αριθμού των νοτών που έχουμε εισάξει. Π.χ. ένα μέτρο 4/4 με μοναδική νότα ένα ολόκληρο θα καταλάβει λιγότερο μήκος στο πεντάγραμμα

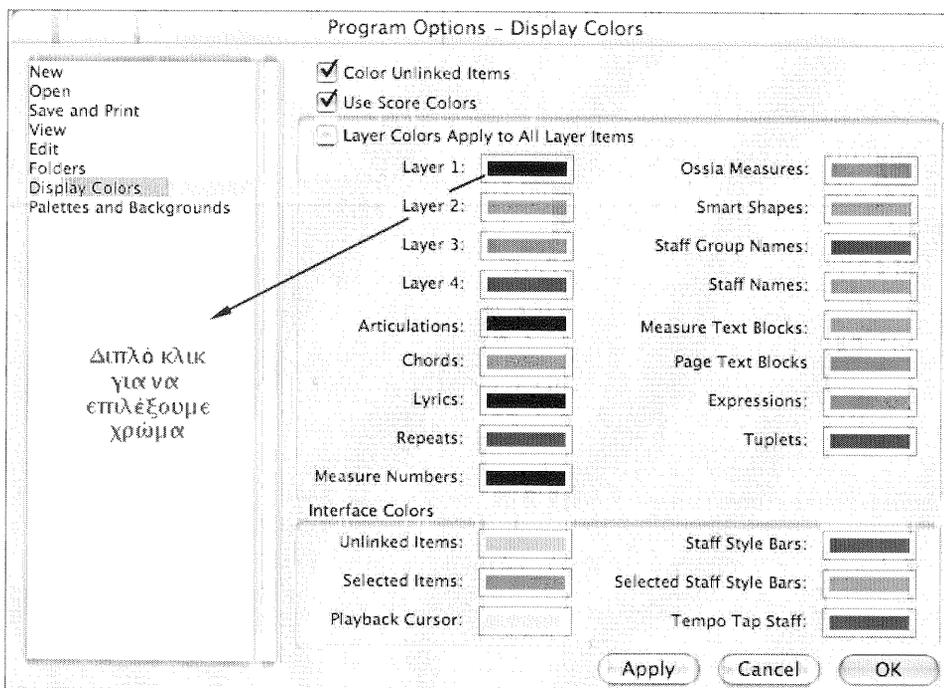
από ένα άλλο μέτρο 4/4 με 8 νότες ογδόων. Το πεδίο *Font Annotation* αναφέρεται στη δυνατότητα επεξεργασίας των διαστάσεων και των περιθωρίων κάθε στοιχείου μίας οικογένειας γραμματοσειρών.

Εικόνα 2.2.9 (Mac, Win)

Οι παράμετροι *Foldes* μας επιτρέπουν να ορίζουμε τους φακέλους (Directories) εις τους οποίους το πρόγραμμα θα αποθηκεύει τα κάθε είδους αρχεία μας. Σε κάθε περίπτωση, μπορούμε να ορίζουμε ένα διαφορετικό φάκελο.

Οι παράμετροι *Display Colors* (χρώματα εμφάνισης- εικόνα 2.2.10) μας επιτρέπουν να ορίζουμε τα χρώματα εμφάνισης και εκτύπωσης της παρτιτούρας μας.

Εικόνα 2.2.10 (Mac, Win)

Βλέπουμε ότι για κάθε layer (για τον όρο *Layer* βλέπετε κεφάλαιο 5.7) μπορούμε να ορίσουμε ένα διαφορετικό χρώμα εμφάνισης και εκτύπωσης των νοτών. Ομοίως και για τα διάφορα άλλα στοιχεία της παρτιτούρας (Στολίδια-Articulations, Δυναμικές-Expressions, Στίχοι-Lyrics, κ.λπ.). Μπορούμε επίσης να ορίσουμε ότι όλα τα στοιχεία ενός layer (νότες και σύμβολα) θα έχουν το ίδιο χρώμα. Για να γίνει αυτό θα πρέπει, στην εικόνα 2.2.10 να είναι επιλεγμένη η παράμετρος *Layer Colors Apply to All Items*. Μπορούμε επίσης να ορίσουμε ένα ιδιαίτερο χρώμα για τα στοιχεία που είναι ανεξάρτητα από layers (δηλαδή ανήκουν συνολικά στην παρτιτούρα μας, επιλέγοντας *Color Unlinked Items*).

Για να ορίσουμε ένα άλλο χρώμα, κάνουμε διπλό κλικ πάνω στο έγχρωμο τετράγωνο και από την παλέτα χρωμάτων που ανοίγει επιλέγουμε το χρώμα. Στο τέλος πατάμε *Apply*. Μη ξεχνάμε ότι για την εμφάνιση και εκτύπωση των χρωμάτων πρέπει να είναι επιλεγμένη η παράμετρος *Use Score Colors*. Στο πεδίο *Interface Colors* επιλέγουμε τα χρώματα με τα οποία θέλουμε να εμφανίζονται ορισμένα εργαλεία του προγράμματος (π.χ. ο δείκτης -Cursor Playback) ή τα επιλεγμένα προς επεξεργασία στοιχεία της παρτιτούρας (Selected Items), κ.α.

Η εντολή *Select Display Colors* του μενού εντολών *View* (κεφάλαιο 6.3) αναφέρεται στο ίδιο θέμα.

Οι παράμετροι *Palettes and Backgrounds* μας επιτρέπουν να ορίσουμε μία διαφορετική εμφάνιση των εργαλείων των παλετών ή ένα διαφορετικό φόντο (Background) στην παρτιτούρα μας.

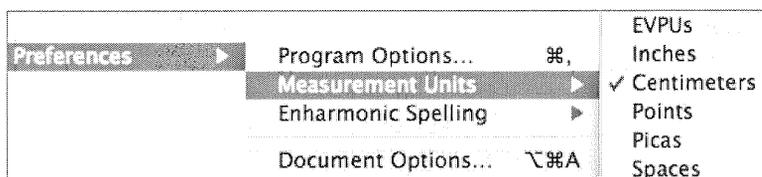
Υπενθύμιση: Οι επιλογές που κάναμε, αν θέλουμε να ισχύσουν και για άλλα αρχεία που θα ανοίξουμε ή θα δημιουργήσουμε, θα πρέπει να αποθηκευθούν με την εντολή *File/Save Preferences* (κεφάλαιο 4).

2.2.2. Η υποεντολή *Measurement Units* (Μονάδες Μέτρησης)

Οι διαθέσιμες μονάδες διακρίνονται στην ακόλουθη εικόνα 2.2.11. Επιλέγουμε *Inches* ή *Centimeters* ή *EVPUs* (*Enigma Virtual Page Unit*). Οι ισοτιμίες των μονάδων έχουν ως εξής:

Μία ίντσα = 2,54 cm = 288 EVPUs. Ένα cm = 0,3937 της ίντσας = 113,4 EVPUs

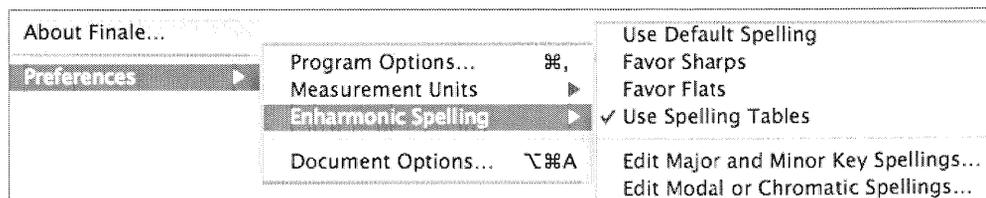
Για τους **χρήστες των Windows** η εντολή αυτή βρίσκεται στο μενού εντολών *Edit*.

Εικόνα 2.2.11

2.2.3. Η υποεντολή *E enharmonic Spelling*

Η εντολή (εικόνα 2.2.12) σε παλαιότερες εκδόσεις του Finale υπήρχε στο μενού εντολών *Options*. Καθορίζει το πως θα εμφανίζονται στο πεντάγραμμο οι εναρμόνιες νότες, όταν εισάγουμε νότες μέσω ενός κλαβιέ. Αν δηλαδή μία νότα MI δίεση θα εμφανίζεται ως MI δίεση ή ως ΦΑ ύφεση. Το πρόγραμμα μας προτείνει την επιλογή *Use Spelling Tables*. Δηλαδή προορρυθμισθείσες απεικονίσεις των εναρμόνιων νοτών. Αυτές οι ρυθμίσεις γίνονται στο παράθυρο της εντολής *Edit Major and Minor Spellings*. Για ειδικές περιπτώσεις ρυθμίσεων καταφεύγουμε στην εντολή *Edit Modal or Chromatic Spellings*. Για τους **χρήστες των Windows** η εντολή βρίσκεται στο μενού εντολών *Edit*.

Εικόνα 2.2.12 (Mac, Win)

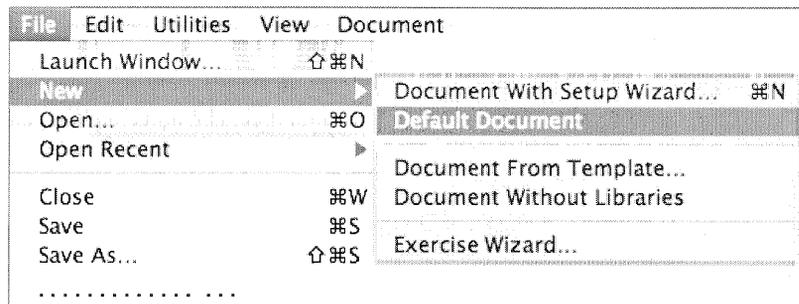
2.2.4. Η υποεντολή *Document Options*. θα αναλυθεί στο κεφάλαιο 16.2.

Για τους χρήστες των Windows η εντολή αυτή βρίσκεται στο μενού εντολών *Document*.

Γράφοντας την πρώτη μας μουσική

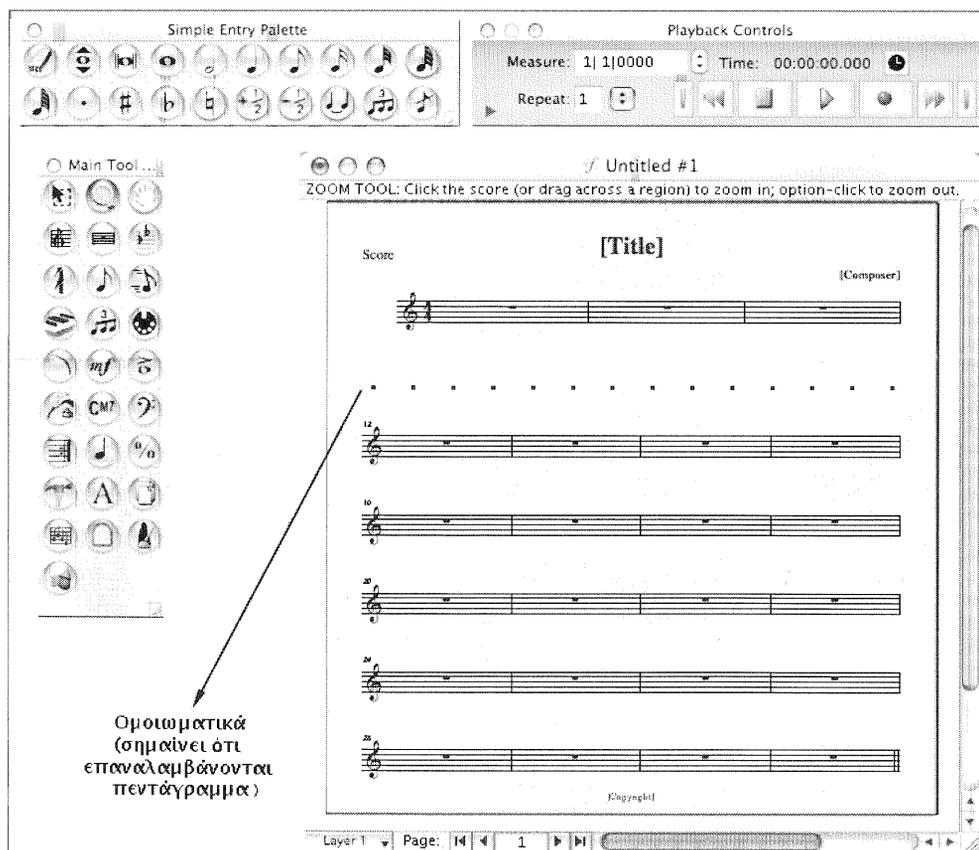
Μετά από όσα προείπαμε, ας δοκιμάσετε να γράψετε τις πρώτες σας νότες στο πεντάγραμμο. Η ανάγνωση του κεφαλαίου θα σας βοηθήσει να εντοπίσετε ποιά εργαλεία και ποιές εντολές σας είναι χρήσιμα κατά τη γραφή της μουσικής σας, ιεραρχώντας έτσι πιο σωστά την προς ανάγνωση ύλη του βιβλίου. Ας δοκιμάσουμε.

Από την εντολή *File* (εικόνα 3.1) επιλέγουμε *New/Default Document*.

Εικόνα 3.1 (Mac, Win)

Εναλλακτικά, αν είμαστε στο παράθυρο *Launch Window* (κεφάλαιο 1, εικόνα 1.1) μπορούμε να επιλέξουμε *Default Document*. Θα αχθούμε στο ίδιο παράθυρο εργασίας, το οποίο βλέπουμε στην επόμενη εικόνα 3.2.

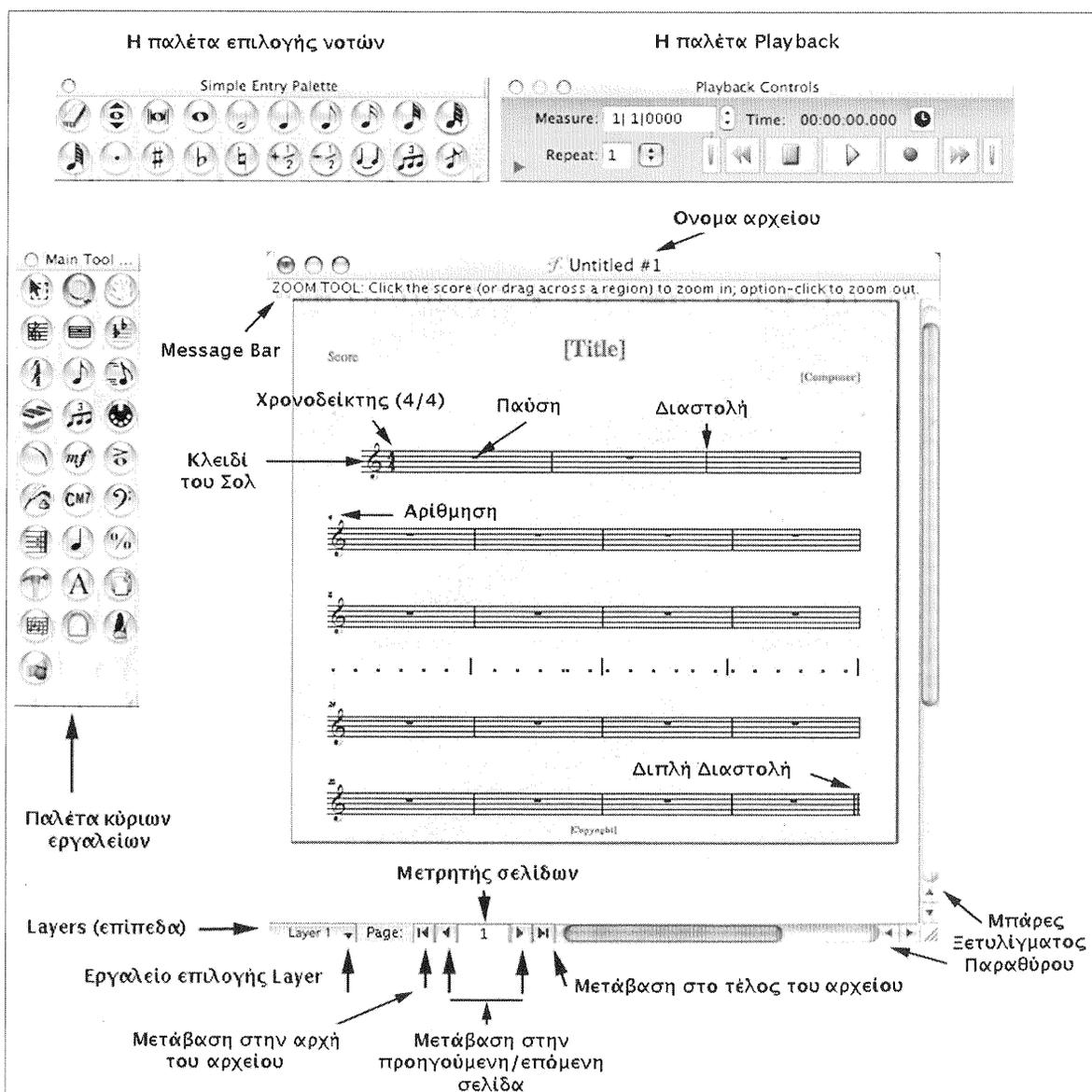

Ομοιωματικά
(σημαίνει ότι
επανάλαμβάνονται
πεντάγραμμο)

Εικόνα 3.2 (Mac, Win)

Βλέπουμε τις γνωστές μας ήδη παλέτες και τη σελίδα των πεντάγραμμων, στα οποία θα δοκιμάσουμε να γράψουμε τις πρώτες μας νότες. Κάθε πεντάγραμμο περιλαμβάνει 4 μέτρα, τα οποία διαχωρίζονται από τη διαστολή, το τελευταίο δε μέτρο έχει διπλή διαστολή. Κάθε πεντάγραμμο φέρει το κλειδί στην αρχή του (στην εικόνα μας φέρει το κλειδί του Σολ). Το πρώτο πεντάγραμμο έχει μικρότερο μήκος από τα άλλα (κάτι που συνηθίζεται στη γραπτή μουσική), φέρει δε το χρονοδείκτη (4/4) που ισχύει για όλα τα μέτρα του αρχείου. Τα μέτρα μας φέρουν αρίθμηση που σημειώνεται στην αρχή κάθε πεντάγραμμου (εκτός του πρώτου). Σε κάθε μέτρο διακρίνουμε την παύση ολόκληρου, (4/4) μας και αυτή είναι η αξία του κάθε μέτρου μας. Το αρχείο μας έχει φέρει τον τίτλο *Title* που παίρνει αυτομάτως από το πρόγραμμα. Δεξιά του τίτλου τίθεται το όνομα του συνθέτη (Composer). Στο κάτω μέρος της σελίδας και στη θέση *copyright* μπορούμε να σημειώσουμε το όνομα αυτού στον οποίο ανήκει το έργο καθώς και την ημερομηνία της σύνθεσης. Το παράθυρο εργασίας μας διαθέτει οριζόντια και κάθετη μπάρα για το ξετύλιγμα όλης της σελίδας του αρχείου, όταν αυτό δεν μπορεί να απεικονισθεί πλήρως στην οθόνη μας. Στο πάνω μέρος και στη θέση *Untitled* αναγράφεται το όνομα του αρχείου, πιο κάτω δε βρίσκεται το *Message Bar* που εξετάσαμε. Τέλος, στο κάτω μέρος του παραθύρου βρίσκονται τα layers (επίπεδα) και το εργαλείο επιλογής τους, ο μετρητής σελίδων και τα εργαλεία-βέλη με τα οποία μεταβαίνουμε από τη μία σελίδα στην άλλη ή από την αρχή στο τέλος του αρχείου.

Για την ανακεφαλαίωση των παραπάνω παραθέτουμε εκ νέου την εικόνα 3.2 (με ολιγότερα πεντάγραμματα) με τις επεξηγήσεις των στοιχείων της (εικόνα 3.2β).

Εικόνα 3.2β (Mac, Win)

Τώρα ας δοκιμάσουμε να γράψουμε τις πρώτες μας νότες...

Από την παλέτα των *Κύριων Εργαλείων* (Main Tool Palette) επιλέγουμε (κάνοντας ένα απλό κλικ επάνω στο εικονίδιο του) το εργαλείο *Simple Entry* (Απλή Εισαγωγή). Από την παλέτα των *Νοτών* (Simple Entry Palette) επιλέγουμε **αξία**. Κάνουμε ένα απλό κλικ επάνω στο εικονίδιο της νότας τέταρτο (Quarter Note) . Εν συνεχεία με το mouse κάνουμε κλικ στη θέση Σολ του πενταγράμμου. Η νότα Σολ αξίας ενός τετάρτου είναι η πρώτη μας νότα. Με την εισαγωγή της ακούσαμε και τον ήχο της. Νότες αξίας ενός τετάρτου τοποθετούμε με τον ίδιο τρόπο και στη θέση Ντο, Σι, Ντο (πάλι). Το μέτρο είναι πλήρες με 4 νότες αξίας ενός τετάρτου εκάστη. Άλλη νότα δεν μπορούμε να εισάξουμε στο μέτρο. Στο επόμενο μέτρο εισάγουμε δύο νότες αξίας ενός τετάρτου και μία νότα αξίας ενός μισού (αφού πριν επιλέξουμε από την παλέτα *Simple Entry* την αξία μισό). Συνεχίζοντας καταλήγουμε στην επόμενη εικόνα 3.3. Βλέπουμε ότι έχουμε γράψει οκτώ μέτρα από μία παραδοσιακή αμερικάνικη μελωδία.

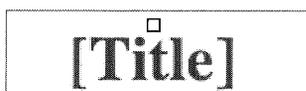

Εικόνα 3.3 (Mac, Win)

Από την παλέτα *Playback*, πατώντας το εικονίδιο , μπορούμε να ακούσουμε τα μέτρα που γράψαμε όσες φορές θέλουμε και με όποιο ηχόχρωμα (όργανο) θέλουμε. Μπορούμε να αποθηκεύσουμε την παρτιτούρα μας σαν αρχείο ήχου (εντολές *File/Export To Audio File*), να την εκτυπώσουμε, να τη στείλουμε μέσω διαδικτύου οπουδήποτε, κ.λπ. Αυτές τις δυνατότητες θα τις περιγράψουμε σε επόμενα κεφάλαια.

Η διαδικασία εισαγωγής νοτών μπορεί να είναι πιο παραγωγική από ό,τι στο παράδειγμά μας. Υπάρχουν πολλοί τρόποι εισαγωγής, είτε με τη χρήση του εργαλείου *Simple Entry* και τη βοήθεια του μενού εντολών *Simple*, είτε με τη χρήση του εργαλείου *Speedy Entry* ή του εργαλείου *Hyperscribe*, που θα εξετάσουμε στη συνέχεια.

Επιλέγοντας το εργαλείο *Text* (Κείμενα) βλέπουμε ότι πάνω από τον τίτλο του αρχείου [Title] (αλλά και το όνομα του συνθέτη-Composer) εμφανίζεται ένα μικρό τετράγωνο, το οποίο ο προγραμματιστής ονομάζει **Handle** (Λαβή), εικόνα 3.4.

Εικόνα 3.4 (Mac, Win)

Η εμφάνιση του *handle* είναι συνυφασμένη με πολλά εργαλεία και εντολές και ...προδίδει τα στοιχεία τα οποία μπορούμε να επεξεργασθούμε μία δεδομένη στιγμή. Κάνοντας ένα κλικ πάνω στο handle, αυτό μαυρίζει-επιλέγεται, οπότε μπορούμε να το μετακινήσουμε, μετακινώντας έτσι τη θέση του στοιχείου στο οποίο αναφέρεται. Στο παράδειγμά μας μετακινούμε τη θέση του τίτλου.

Ο τίτλος είναι στοιχείο κειμένου. Μπορούμε να τον αλλάξουμε, να αλλάξουμε τη γραμματοσειρά με την οποία είναι γραμμένος, το στυλ του κειμένου, κ.ο.κ. Σχετικές είναι οι εντολές *Text*. Κάνοντας διπλό

κλικ πάνω στο handle και επιλέγοντας το υπάρχον κείμενο, με την εντολή *Select All* ή με το σύρσιμο του δείκτη του mouse σε όλο το κείμενο, μπορούμε να το διαγράψουμε ή να εισάξουμε το δικό μας κείμενο-τίτλο, οπότε αυτομάτως διαγράφεται ο υπάρχων τίτλος. Το ίδιο θα συμβεί με κάθε υπάρχον στοιχείο κειμένου. Αν σε ένα σημείο της σελίδας μας θέλουμε να γράψουμε ένα κείμενο, έχοντας επιλέξει το εργαλείο *Text*, κάνουμε διπλό κλικ και εμφανίζεται ένα πλαίσιο, στο οποίο αρχίζουμε να πληρολογούμε το κείμενό μας. Η εισαγωγή κειμένων παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 20.

Προσοχή: Η εισαγωγή στίχων γίνεται με το εργαλείο *Lyrics*, ενώ η εισαγωγή συγχορδιών με το εργαλείο *Chords*, διότι αυτά τα στοιχεία είναι συνδεδεμένα με τις νότες που γράψαμε (άρα ακολουθούμε κάποιους άλλους κανόνες) σε αντίθεση με τα στοιχεία κειμένου που δεν αναφέρονται (εκτός αν ορίσουμε διαφορετικά) σε νότες. Η εισαγωγή στίχων και συγχορδιών παρουσιάζονται στα κεφάλαια 21 και 26 αντίστοιχα).

Άλλο ένα, πιο δύσκολο, παράδειγμα. Παρακολουθείστε την επόμενη εικόνα 3.5 για να θυμηθείτε μερικά από όσα έχετε ήδη διαβάσει αλλά και για να μελετήσετε μερικά νέα στοιχεία μίας παρτιτούρας.

Εικόνα 3.5 (Mac, Win)

Όλα τα θέματα που θα θίγονται σε αυτή την παράγραφο, θα αναλυθούν στα οικεία κεφάλαια στα οποία και παραπέμπουμε.

Γράφοντας νότες έξω από το πεντάγραμμο. Οι βοηθητικές γραμμές

Όπως γνωρίζουμε η έκταση του πενταγράμμου δεν περιορίζεται στις πέντε γραμμές αλλά εκτείνεται σχετικά απεριόριστα προς τα πάνω ή προς τα κάτω. Όταν ο δείκτης του mouse βρεθεί έξω από το πεδίο των πέντε γραμμών, τότε, για να διευκολυνθούμε στη σωστή τονικά τοποθέτηση της νότας, σχηματίζονται αμυδρότερα των κυρίως γραμμών, οι βοηθητικές γραμμές που μας κατευθύνουν στη σωστή εγγραφή της νότας. Δείτε την επόμενη εικόνα 3.5α.

Εικόνα 3.5α (Mac, Win)

Γράφοντας νότες με διέσεις ή υφέσεις

Όταν θέλουμε να εισάγουμε μία νότα ενός τετάρτου με διέση (#) επιλέγουμε από την παλέτα *Simple Entry* την αξία της νότας και το σύμβολο της διέσης. Το αυτό κάνουμε και για την ύφεση (b). Αυτά θα τα εξετάσουμε αναλυτικά στο κεφάλαιο των εντολών *Simple* (κεφάλαιο 12), όπου και θα μελετήσουμε περισσότερους τρόπους εισαγωγής αυτών των στοιχείων.

Γράφοντας Παύσεις (Rests). Διαγράφοντας νότες

Όταν θέλουμε να εισάγουμε μία παύση με την εντολή *Window* επιλέγουμε να εμφανίζεται η *Simple Entry Rests Palette* (παλέτα παύσεων), εικόνα 3.5β.

Εικόνα 3.5β (Mac, Win)

Εν συνεχεία επιλέγουμε την αξία της παύσης. Το ίδιο αποτέλεσμα θα προκύψει αν με το εργαλείο οβησίματος (γόμα) από την παλέτα *Simple Entry*, θελήσουμε να διαγράψουμε μία νότα. Τη θέση της θα πάρει μία παύση, αξίας ίσης με τη διαγραφείσα νότα. Αντί για το εργαλείο της γόμας, μπορούμε να επιλέξουμε μία νότα, κάνοντας με το δείκτη του mouse ένα κλικ ακριβώς πάνω της, (οπότε αυτή αυτομάτως αλλάζει χρώμα) και να πατήσουμε ένα από τα πλήκτρα *R*, *Delete* ή *Backspace*. Αναλυτικότερη παρουσίαση στα κεφάλαια 12 και 13.

Γράφοντας νότες με παρεστιγμένα (Augmentation Dots)

Όταν θέλουμε να εισάγουμε μία νότα ενός τετάρτου με απλό παρεστιγμένο επιλέγουμε από την παλέτα *Simple Entry* την αξία της νότας και το σύμβολο του παρεστιγμένου. Εναλλακτικά εισάγουμε μία νότα και αμέσως πατάμε (στο πληκτρολόγιο) την τελεία ή δύο τελείες αν πρόκειται για δίσ παρεστιγμένο. Αναλυτικότερη παρουσίαση στα κεφάλαια 12 και 13.

Γράφοντας νότες πολυήχων (Tuplets)

Όταν θέλουμε να εισάγουμε νότες τρίηχων, επιλέγουμε από την παλέτα *Simple Entry* την αξία της νότας (π.χ. τέταρτο, όγδοο, κ.λπ.) και ταυτόχρονα επιλέγουμε το σύμβολο *Simple Triplet Tool* . Μετά εισάγουμε κατά τα γνωστά τις νότες στο πεντάγραμμο. Για πιο σύνθετους σχηματισμούς πολυήχων χρησιμοποιούμε το εργαλείο *Tuplets* (κεφάλαιο 15.1).

Εισάγοντας σύμβολα Επανάληψης (Repeats)

Για την εισαγωγή συμβόλων επανάληψης χρησιμοποιούμε το εργαλείο *Repeats* (κεφάλαιο 15.2).

Εισάγοντας σύμβολα Στολιδιών (Articulations) και σύμβολα Έκφρασης (Expressions)

Για την εισαγωγή αυτών των συμβόλων χρησιμοποιούμε τα εργαλεία *Articulation* και *Expression* αντίστοιχα (κεφάλαια 17 και 18).

Αλλάζοντας το κλειδί ενός μέτρου ή ενός αρχείου

Για την αλλαγή του κλειδιού χρησιμοποιούμε το εργαλείο *Clef* (κεφάλαιο 14.1).

Αλλάζοντας το χρόνο ενός μέτρου ή ενός αρχείου

Για την αλλαγή του χρονοδείκτη χρησιμοποιούμε το εργαλείο *Time Signature* (κεφάλαιο 14.2).

Αλλάζοντας τον οπλισμό ενός μέτρου ή ενός αρχείου

Για την αλλαγή του οπλισμού χρησιμοποιούμε το εργαλείο *Key Signature* (κεφάλαιο 14.3).

Σημείωση: Οι αρχάριοι χρήστες του προγράμματος μπορούν να συμβουλευθούν τον κατάλογο των προτεινομένων κεφαλαίων προς μελέτη (σελίδα 13).

4.1 Εισαγωγή

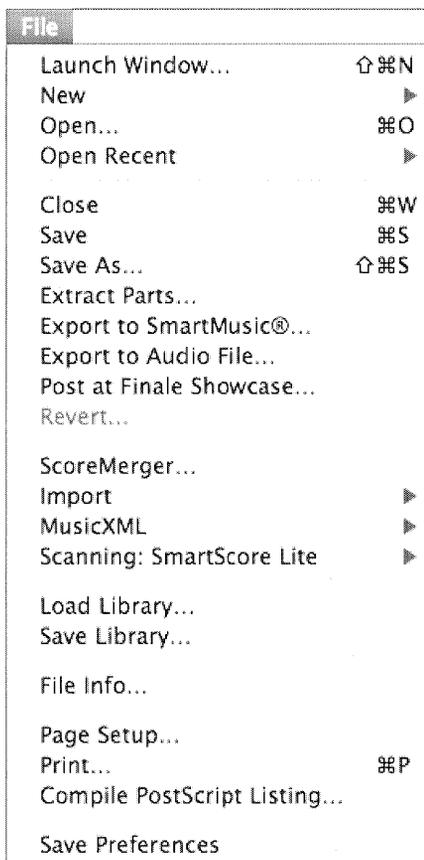
Το μενού εντολών *File* (εικόνες 4.1) περιλαμβάνει εντολές για τη διαχείριση (δημιουργία, άνοιγμα, αποθήκευση και κλείσιμο) αρχείων, βιβλιοθηκών και προτιμήσεων του προγράμματος. Επίσης περιλαμβάνει εντολές για τη διαδικασία της εκτύπωσης του αρχείου μας. Μελετώντας την εικόνα 4.1 θα παρατηρήσουμε:

-Οτι πολλές από τις εντολές συνοδεύονται από το σύμβολο ► που δηλώνει ότι η εντολή περιλαμβάνει και υποεντολές.

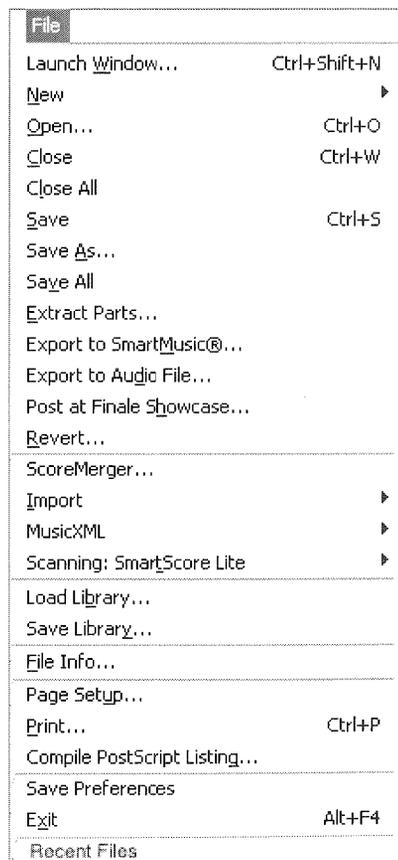
-Οτι η πλειονότητα των εντολών *File* είναι κοινή με αντίστοιχα μενού εντολών άλλων προγραμμάτων.

-Οτι πολλές από τις εντολές μπορούν να εκτελεστούν από το πληκτρολόγιο του υπολογιστή (χωρίς δηλαδή τη χρήση του mouse), δηλαδή με τη χρήση μίας συντόμευσης.

Κάθε εντολή, κάθε προγράμματος που συνοδεύεται από μία συντόμευση πληκτρολογίου (**Keyboard Shortcut**) είναι εκτελέσιμη με τη συντόμευση και μόνο. Ως χρήστες και άλλων προγραμμάτων θα έχετε ήδη αποκτήσει αυτήν την ευχέρεια. Και επειδή πολλές εντολές του μενού *File* είναι κοινές με αυτές των άλλων προγραμμάτων, είναι εύκολο να απομνημονεύσετε τις συντομεύσεις τους. Το Finale, με την εντολή *Help/Keyboard Shortcuts* (MacOs) και *Help/User Manual/Keyboard Shortcuts* (Windows) παρέχει πλήρεις πίνακες όλων των συντομεύσεων των εντολών του προγράμματος.

Εικόνα 4.1(Mac)

Εικόνα 4.1w (Wind.)

Επεξήγηση των Συντομεύσεων Πληκτρολογίου και οι αντιστοιχίες σε περιβάλλον Mac, Win.

Για τους χρήστες *Macintosh*:

- Το σύμβολο αναφέρεται στο πλήκτρο Command.
- Το σύμβολο αναφέρεται στο πλήκτρο Option (Alt).
- Το σύμβολο αναφέρεται στο πλήκτρο Shift.

Για τους χρήστες των *Windows*:

- Το σύμβολο **Ctrl** αναφέρεται στο πλήκτρο Control.
- Το σύμβολο αναφέρεται στο πλήκτρο Option (Alt).
- Το σύμβολο αναφέρεται στο πλήκτρο Shift.

Στις περισσότερες των περιπτώσεων των συντομεύσεων πληκτρολογίου έχουμε: όπου (Mac) = Ctrl (Win).

Για παράδειγμα, αν θέλουμε να τρέξουμε την εντολή *Open*, θα πληκτρολογήσουμε + **O** για *Macintosh* και **Ctrl+O** για *Windows*. (Το + σημαίνει ΚΑΙ).

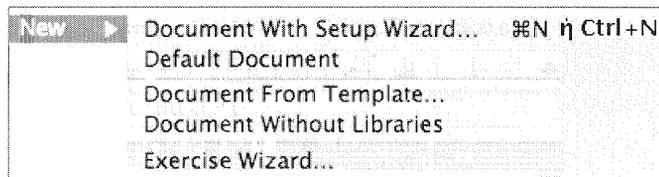
4.2 Οι εντολές Launch Window και New

Η εντολή Launch Window   +**N** ή **Ctrl+N**

Η εντολή ανοίγει το παράθυρο έναρξης του προγράμματος (Launch Window). Ανατρέξτε στο κεφάλαιο 1.

Η εντολή New

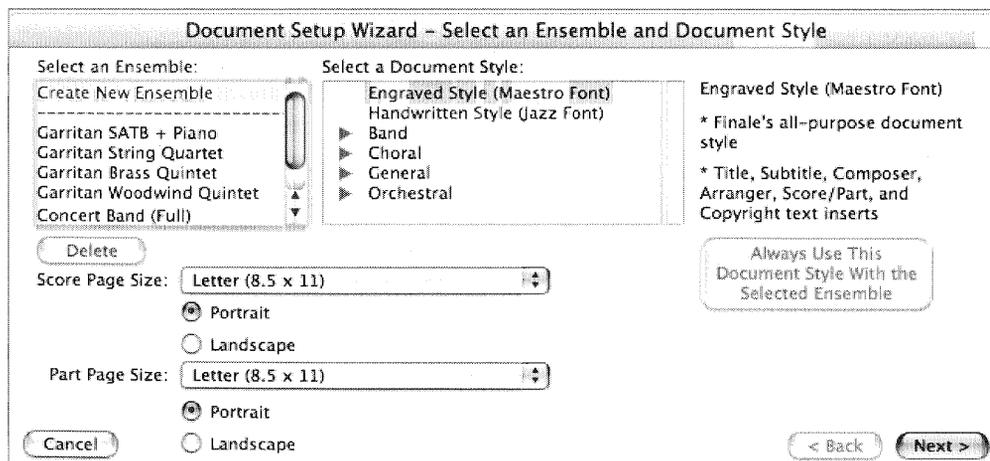
Η εντολή περιλαμβάνει τις υποεντολές που εμφανίζονται στην εικόνα 4.2α.

Εικόνα 4.2α (Mac, Win)

Η υποεντολή Document With Setup Wizard

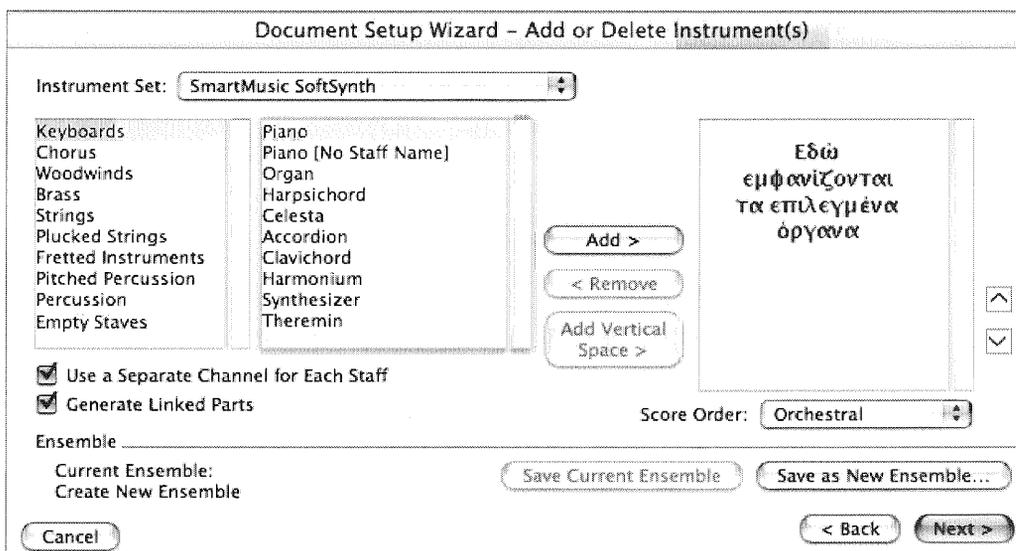
Μας βοηθά στο να δημιουργήσουμε ένα αρχείο με πολλά όργανα, ορίζοντας εξ' αρχής τις βασικές παραμέτρους του αρχείου με εύκολο, κατανοητό και εποπτικό τρόπο. Γι' αυτό το λόγο φέρει τον τίτλο *Setup Wizard* (στήσιμο αρχείου με τον ..μάγο). Εκτελείται με τη συντόμευση που βλέπετε στην εικόνα 4.2α, αν πριν έχουμε αναθέσει τη συντόμευση αυτή στην εντολή *Setup Wizard* και όχι στην *Default Document* (κεφάλαιο 2, εικόνα 2.2.3). Εκτελώντας την εντολή ανοίγει το επόμενο παράθυρο, εικόνα 4.2β.

Εικόνα 4.2β (Mac, Win)

Στην αριστερή στήλη της εικόνας επιλέγουμε *Create New Ensemble* (Δημιουργία νέου ορχηστρικού συνόλου) και στη μεσαία στήλη *Engraver Style* (Maestro Font). Αυτές είναι οι προτεινόμενες επιλογές από το πρόγραμμα. Αν θέλουμε, στην αριστερή στήλη, επιλέγουμε ένα από τα έτοιμα σχήματα και στη μεσαία στήλη έναν άλλο τύπο γραμματοσειράς (Jazz). Στο πεδίο *Score Page Size* ορίζουμε τις διαστάσεις και τη διάταξη (όρθια ή πλάγια) της σελίδας του score, ενώ στο πεδίο *Parts Page Size* τις διαστάσεις και τη διάταξη της σελίδας των ανά όργανο εκτυπωτέων σελίδων (Parts).

Μπορούμε, όντας σε ένα από τα επόμενα στάδια των αρχικών μας ρυθμίσεων, να επιστρέψουμε πάλι σε αυτό το παράθυρο (πατώντας *Back*) και να ορίσουμε διαφορετικά αυτές τις παραμέτρους. Όπως επίσης μπορούμε να τροποποιήσουμε αυτές τις παραμέτρους κατά τη διάρκεια της εργασίας μας με τις διάφορες εντολές και εργαλεία του προγράμματος. Για παράδειγμα τις διαστάσεις και τη διάταξη της σελίδας (εργαλείο *Page*). Στο τέλος επιλέγουμε *Next* και αγόμεθα στην επόμενη εικόνα 4.2γ.

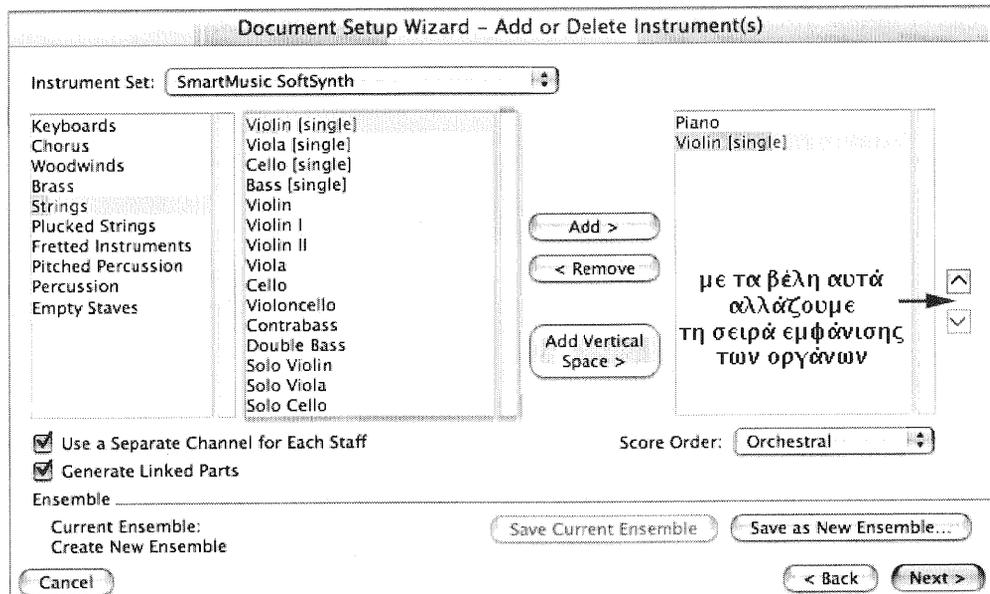
Εικόνα 4.2γ (Mac, Win)

Στο παράθυρο επιλέγουμε τα όργανα που θα απαρτίσουν το ορχηστρικό μας σύνολο. Φυσικά ο αριθμός αυτών των οργάνων μπορεί να είναι από 1 έως όσα θέλουμε. Περιορισμός υπάρχει στο πόσα όργανα μπορούμε να ακούσουμε κατά την επανεκτέλεση του αρχείου.

Αναλυτικά: Στο πεδίο *Instrument Set* ορίζουμε με ποιά μηχανή αναπαραγωγής ή από ποιά οικογένεια ήχων (Sound Fonts) θα ακούμε τα όργανα. Έχουμε 2 επιλογές, *SmartMusic SoftSynth* και *Garritan Instruments for Finale*. Στην εικόνα μας έχουμε επιλέξει *SmartMusic SoftSynth*, αλλά αν θέλουμε καλύτερη ποιότητα ήχων, κάνουμε κλικ στο πεδίο αυτό και επιλέγουμε *Garritan Instruments*. Περισσότερα στο κεφάλαιο 29.1.

Στην αριστερή στήλη του παραθύρου βλέπουμε τις κατηγορίες οργάνων και στην επόμενη στήλη αναλυτικά τα όργανα της κάθε κατηγορίας. Η οικογένεια ήχων *Smart Music Fonts* υποστηρίζει προς το παρόν περισσότερες οικογένειες οργάνων και όργανα από την Garritan. Επιλέγουμε πρώτα μία κατηγορία (π.χ. Keyboards) και εν συνεχεία ένα όργανο (π.χ. Piano). Πατώντας στο πεδίο *Add* το επιλεγθέν όργανο εμφανίζεται στη δεξιά στήλη. Όμως και με διπλό κλικ σε κάθε όργανο, αυτό προστίθεται στα επιλεγμένα του συνόλου. Μπορούμε να επιλέξουμε και ένα πεντάγραμμο κενό (Empty). Στο τέλος επιλέγουμε *Next* και έχουμε την εικόνα 4.2δ.

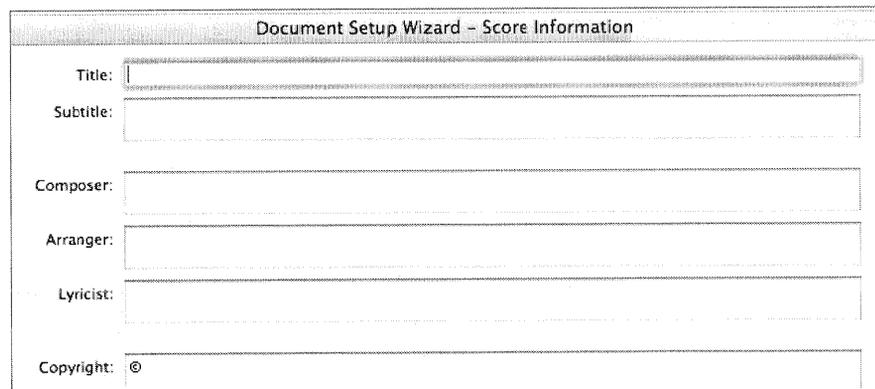
Έχουμε επιλέξει τα όργανα Piano και Violin. Από το πεδίο *Remove* διαγράφουμε ένα επιλεγθέν όργανο. Με τα βέλη πάνω-κάτω (βλέπε εικόνα) αλλάζουμε τη σειρά των οργάνων. Όμως ο *Μάγος* κατά τη διαδικασία επιλογής τοποθετεί τα όργανα με τη σειρά που πρέπει να εμφανίζονται σε ένα score, επομένως αυτή η διαδικασία είναι εκ του περιττού. Από το πεδίο *Score Order* επιλέγουμε τη σειρά που θα έχουν τα όργανα κατά την εμφάνιση της παρτιτούρας μας. Αν επιλέξουμε *Orcestral* τότε η διάταξη των οργάνων στη δεξιά στήλη αλλά και στην παρτιτούρα θα ακολουθεί την ορχηστρική διάταξη. Μπορούμε, κάνοντας κλικ σε αυτό το πεδίο, να επιλέξουμε κάποιο άλλο πρότυπο, π.χ. *Choral*, *Concert*, κ.λπ.

Εικόνα 4.2δ (Mac, Win)

Από το πεδίο *Add Vertical Space* αυξάνουμε την κάθετη απόσταση ενός (επιλεγέντος στη δεξιά στήλη) οργάνου από το προηγούμενό του. Το ίδιο μπορούμε να κάνουμε και εκ των υστέρων με το εργαλείο και τις εντολές *Staff*. Στο πεδίο *Generate Linked Parts* διατηρούμε τις ρυθμίσεις του προγράμματος, εφ' όσον θέλουμε οι αλλαγές και οι εν γένει εργασίες μας σε ένα score να μεταφέρονται αυτόματα και στις επί μέρους πάρτες των οργάνων. Το πεδίο *Use a Seperate Channel for Each Staff* αφορά την ακρόαση του αρχείου (βλέπετε εντολή *MIDI/Audio*) και είναι επιλεγμένο προκειμένου να ανατίθεται κάθε όργανο σε χωριστό MIDI κανάλι. Στο πεδίο *Save as ne Ensemble* επιλέγουμε *Save*, αν θέλουμε αυτό το σύνολο να χρησιμοποιηθεί σαν πρότυπο αρχείο ensemble.

Στην επόμενη εικόνα 4.2ε ορίζουμε τον τίτλο και άλλα διακριτικά στοιχεία του αρχείου μας.

Εικόνα 4.2ε (Mac, Win)

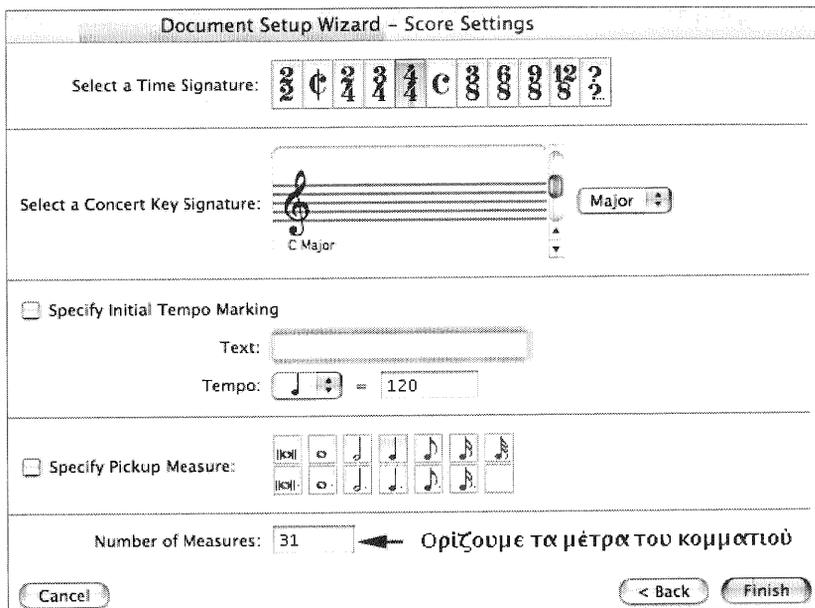
Στην επόμενη εικόνα 4.2ζ ορίζουμε:

-Το Χρονοδείκτη (Μετρική Ενδειξη-Time Signature), τον Οπλισμό (Τονικότητα-Key Signature) αλλά και τον τρόπο (Major, Minor) και τέλος, το τέμπο κατά την εκτέλεση του αρχείου (Specify Initial Tempo). Για να ορίσουμε το tempo εισάγουμε αν θέλουμε ένα κείμενο στο πεδίο *Text*, επιλέγουμε τη διάρκεια του beat (παλμού, τέταρτο, όγδοο, κ.λπ.) και την ένδειξη μετρονόμου, εισάγοντας έναν αριθμό, π.χ. 120. Για να έχουμε τη δυνατότητα περισσότερων επιλογών Time Signature κάνουμε κλικ στο πεδίο με το ερωτηματικό.

-Τον αριθμό των μέτρων του αρχείου συνολικά. Ισοδύναμο αποτέλεσμα επιφέρει και η εκτέλεση της εντολής *Edit/Add Measures*.

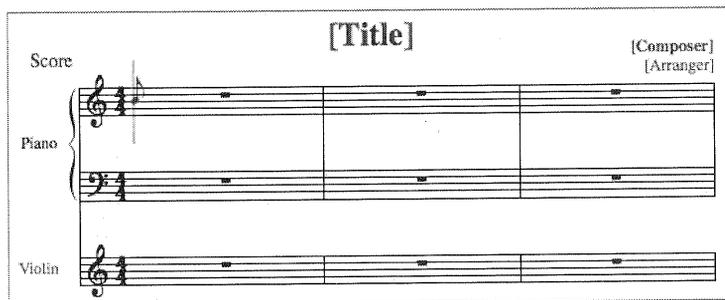
Όλα αυτά τα στοιχεία μπορούν να τροποποιηθούν, αν στην πορεία οι ανάγκες μας το απαιτήσουν.

-Τις αξίες του ελλιπούς μέτρου (πεδίο *Specify Pickup Measure*). Ισοδύναμο αποτέλεσμα επιφέρει και η εκτέλεση της εντολής *Document/Pickup Measure* (κεφάλαιο 16.1).

Εικόνα 4.2ζ (Mac, Win)

Επιλέγουμε *Finish* και μεταβαίνουμε στην επόμενη εικόνα (εικόνα 4.2η) -αποτέλεσμα των επιλογών μας. Αν αντί *Finish*, επιλέξουμε *Back* μεταβαίνουμε διαδοχικά στα προηγούμενα στάδια των ρυθμίσεών μας, προκειμένου να τροποποιήσουμε κάποιες επιλογές μας.

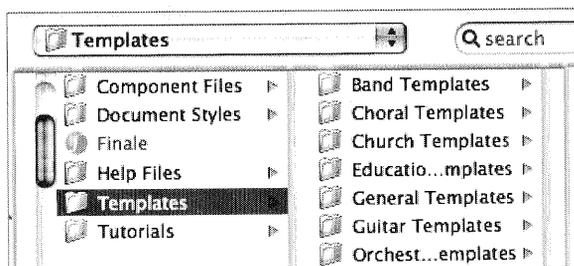
Εικόνα 4.2η (Mac, Win)

Η υποεντολή **Default Document**

Μας βοηθά στο να δημιουργήσουμε ένα αρχείο 31 μέτρων και με παραμέτρους που έχουν ορισθεί από τον προγραμματιστή. Το αρχείο αποτελείται από ένα πεντάγραμμο (όργανο), στην πορεία όμως μπορούν να προστεθούν όσα θελήσουμε (εργαλείο *Staff*). Ένα τέτοιο αρχείο επιλέξαμε να δημιουργήσουμε το παράδειγμα στο κεφάλαιο 3.

Η υποεντολή **Document From Template**

Ανοίγει τον φάκελο *Templates* στον οποίο υπάρχουν έτοιμα υποδείγματα για πολλά είδη μουσικών συνόλων (εικόνα 4.2θ).

Εικόνα 4.2θ. (Mac, Win)

Επιλέγουμε από τις διαθέσιμες κατηγορίες συνόλων και εν συνεχεία εισάγουμε τη μουσική μας. Μπορούμε να αλλάξουμε όλες τις παραμέτρους, αλλά θα πρέπει να αποθηκεύσουμε το αρχείο με άλλο όνομα, προκειμένου να παραμείνει άθικτο το Template. Χρησιμοποιούμε την εντολή *File/Save As* (βλέπετε στη συνέχεια αυτού του κεφαλαίου).

Η υποεντολή **Document Without Library**

Δημιουργεί ένα αρχείο το οποίο δεν διαθέτει τις βιβλιοθήκες συμβόλων (Articulation, Expressions, Chords) τις οποίες εμείς θα πρέπει ή να δημιουργήσουμε εκ του μηδενός ή να φορτώσουμε με την εντολή *Library/Load*. Για τη δημιουργία βιβλιοθηκών βλέπετε κεφάλαια 17 και 18. Για τη φόρτωση βιβλιοθηκών βλέπετε στη συνέχεια εντολή *Library*.

Η υποεντολή **Exercise Wizard**

Μας παραπέμπει στις βιβλιοθήκες ασκήσεων του προγράμματος *Smart Music*. Οι ασκήσεις αυτές αφορούν τη διδασκαλία της μουσικής θεωρίας. Ανοίγοντας μία άσκηση μπορούμε να την προσαρμόσουμε στις δικές μας ανάγκες. Ζητείστε περισσότερες πληροφορίες από το site της εταιρείας *MakeMusic Inc*.

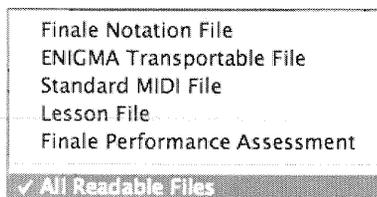
4.3 Οι εντολές **Open, Close, Save**

Η εντολή **Open**

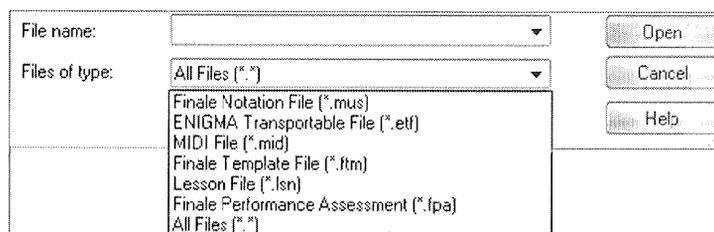
Η εντολή ανοίγει αρχεία, είτε αυτά είναι Templates, ή Tutorials (παραδείγματα με εισαχθείσα μουσική στον ομώνυμο φάκελο του προγράμματος), είτε αρχεία *Lesson* από το πρόγραμμα *Smart Music*. Επίσης ανοίγει αρχεία MIDI, αρχεία *Finale* (*Enigma*, *Finale Notation*, οποιασδήποτε προηγούμενης ή τρέχουσας έκδοσης). Τέλος, ανοίγει αρχεία που έχουν δημιουργηθεί από το πρόγραμμα *Finale Performance Assessment* (FPA).

Αναλυτικά οι τύποι των αρχείων και στα δύο λειτουργικά συστήματα (Mac, Win) απεικονίζονται στις δύο επόμενες εικόνες 4.3 και 4.3w.

Ο τύπος αρχείων *Finale Notation File* (.mus) είναι το σύγχρονο φορμάτ με το οποίο σώζονται τα αρχεία *Finale* και στα δύο λειτουργικά συστήματα από την έκδοση 2006 και μετά. Πριν από την έκδοση *Finale 2006* και προκειμένου τα αρχεία του *Finale* να ανοίγουν και από τα δύο λειτουργικά συστήματα, χρησιμοποιείτο το φορμάτ *Enigma* (.etf).

Εικόνα 4.3. (Mac)

Εικόνα 4.3w. (Win)

Αφού επιλέξουμε το αρχείο και το φορμάτ του, πατάμε *Open*. Οποιοσδήποτε μετατροπές (conversions) μας ζητήσει να κάνει το πρόγραμμα κατά το άνοιγμα ενός παλαιότερας έκδοσης αρχείου, θα πρέπει να τις ελέγξουμε και σίγουρα θα πρέπει να αποθηκεύσουμε το αρχείο με ένα διαφορετικό όνομα (εντολή *Save as..*). Συναφής με την εντολή *Open* είναι η εντολή *Import* που θα εξετάσουμε στη συνέχεια.

Οι εντολές *Open Recent* (Άνοιξε τα πρόσφατα αρχεία-MacOs) και *Recent Files* (Windows). Εντολές με αυτονόητη σημασία.

Οι εντολές *Close (Mac-Wind.)* και *Close All (Wind. μόνον).* Εντολές για το κλείσιμο ενός αρχείου ή όλων των αρχείων. Η εντολή δεν κλείνει το πρόγραμμα.

Οι εντολές **Save** και **Save As (Mac-Win)** και **Save All (Win)**

Εντολές για την αποθήκευση των αρχείων μας. Σχετική είναι η παράμετρος *Save* της εντολής *Program Options* που εξετάσαμε στο κεφάλαιο 2 (εικόνα 2.2.7). Όπως και σε κάθε άλλο πρόγραμμα, έτσι και στο *Finale*, όταν κάνουμε αποθήκευση ενός αρχείου, θα μας ζητηθούν τρεις πληροφορίες: Το όνομα του αρχείου, το φορμάτ με το οποίο θα αποθηκευθεί (π.χ. .mus, .mid, κ.λπ) και τέλος ο φάκελος και η θέση του (Directory) μέσα στο σκληρό μας δίσκο. Πολλοί χρήστες παραβλέπουν αυτή την τελευταία λεπτομέρεια, με αποτέλεσμα το αρχείο τους να αποθηκεύεται σε σημείο που δεν έχουν οι ίδιοι προσδιορίσει. Το αποτέλεσμα είναι ότι νομίζουν πως έχασαν το αρχείο !!!.

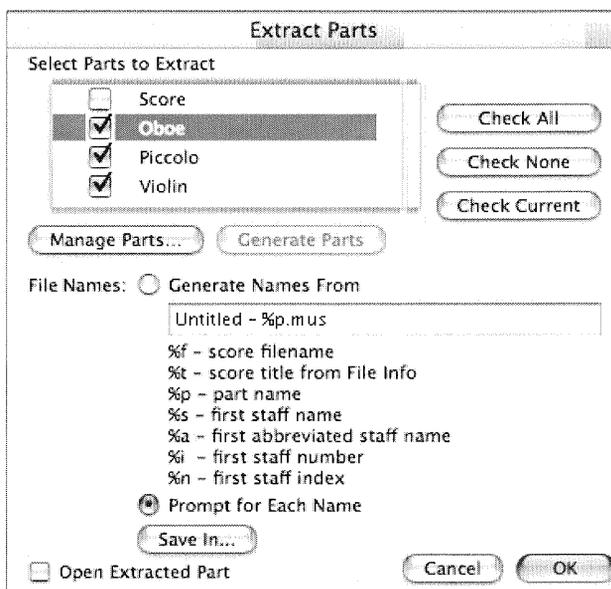
Η χρησιμότητα της εντολής *Save As* αναλύθηκε προηγουμένως. Η εντολή *Save All* (Windows μόνον) αποθηκεύει όλα τα ανοικτά αρχεία.

Σε παλαιότερες του 2009 εκδόσεις του *Finale* υπήρχε διαθέσιμη η εντολή *Save Special* με υποεντολές τις *Export to SmartMusic*, το *Audio File*, *Save Preferences*. Στις μετά το 2008 εκδόσεις οι εντολές αυτές απετέλεσαν ανεξάρτητες εντολές του μενού *File*, που θα εξετάσουμε στη συνέχεια.

Σχετική με τις εντολές *Save*, αλλά και **σημαντική**, είναι η εντολή του ίδιου μενού *MusicXML/Export* που θα εξετάσουμε στη συνέχεια.

4.4 Η εντολή **Extract Parts**

Εντολή για την ανά όργανο εξαγωγή της παρτιτούρας ενός score, εικόνα 4.4.

Εικόνα 4.4 (Mac, Win)

Στο παράθυρο *Extract Parts* κάνουμε τις εξής επιλογές:

-Στο πεδίο *Select Parts to Extract* επιλέγουμε ποιές πάρτες οργάνων θέλουμε να εξαχθούν. Με την επιλογή *Check All* επιλέγονται όλες. Με την επιλογή *Check Current* επιλέγεται αυτή στην οποία ευρισκόμεθα (αν από την εντολή *Document/Edit Part* έχουμε μεταβεί στη σελίδα μίας πάρτας (βλέπετε κεφάλαιο 16.1).

-Το πεδίο *Manage Parts* αναφέρεται στην ομώνυμη εντολή του μενού *Document*, κεφάλαιο 16.1.

-Στα πεδία *Generate Names From* και *Prompt for Each Name* επιλέγουμε τον τρόπο με τον οποίο θα παίρνει το όνομα το κάθε αρχείο πάρτας. Επιλέγοντας *Generate Names*.. ορίζουμε ένα άλλο όνομα αντί του *untitled*. Επιλέγοντας *Prompt*.. κατά την αποθήκευση κάθε πάρτας, ανοίγει αυτόματα το παράθυρο ονοματοδότησης στο οποίο ορίζουμε ένα όνομα.

Στο πεδίο *Save In* επιλέγουμε τον φάκελο στον οποίο θα αποθηκευθούν τα αρχεία των παρτών.

Στο πεδίο *Open Extracted Parts* επιλέγουμε το αυτόματο άνοιγμα κάθε αρχείου πάρτας μετά την εκτέλεση της εντολής *Extract Parts*.

Για να συμπληρώσετε τις γνώσεις σας σε αυτό το θέμα, απαραίτητο είναι να μελετήσετε την εντολή *Document/Manage Parts*, κεφάλαιο 16.1.

4.5 Οι εντολές Export to SmartMusic, Export to Audio File, Post a Finale Showcase, Revert

Η εντολή Export to SmartMusic

Εντολή για την εξαγωγή του αρχείου μας σε φορμάτ .smr. Χρήσιμη εντολή για όσους χρησιμοποιούν το πρόγραμμα SmartMusic. Κάθε αρχείο Finale μπορεί να αποθηκευθεί σε φορμάτ .smr και στη συνέχεια να ανοιχθεί από το πρόγραμμα SmartMusic.

Η εντολή Export to Audio File

Εντολή για την εξαγωγή του αρχείου μας σε φορμάτ Audio (.aiff ή .wav). Εκτελώντας την εντολή, το πρόγραμμα παίζει το αρχείο με τα όργανα, τους ήχους και το τέμπο που έχουμε επιλέξει. Το αρχείο που δημιουργείται, μπορεί να ανοίξει από οποιοδήποτε πρόγραμμα επεξεργασίας ήχου, να εγγραφεί σε Audio CD, να παιχθεί στο iPod, να συνοδεύσει σαν αρχείο ήχου ένα βίντεο, να επενδύσει ηχητικά μία παρουσίαση, να σταλλεί σαν Demo οπουδήποτε, κ.λπ.

Η εντολή Post a Finale Showcase

Κάθε αρχείο που δημιουργείτε με το Finale (αλλά και με τα άλλα προγράμματα Finale (Finale Allegro, Print Music, NotePad) μπορείτε να το εκθέσετε σε έναν δικτυακό τόπο (<http://www.finalemusic.com/showcase/>), προκειμένου κάθε επισκέπτης να βλέπει, να τυπώνει ή να ακούει τη μουσική σας. Ο δικτυακός αυτός τόπος έχει μεγάλη επισκεψιμότητα. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη σύνδεσης στο διαδίκτυο.

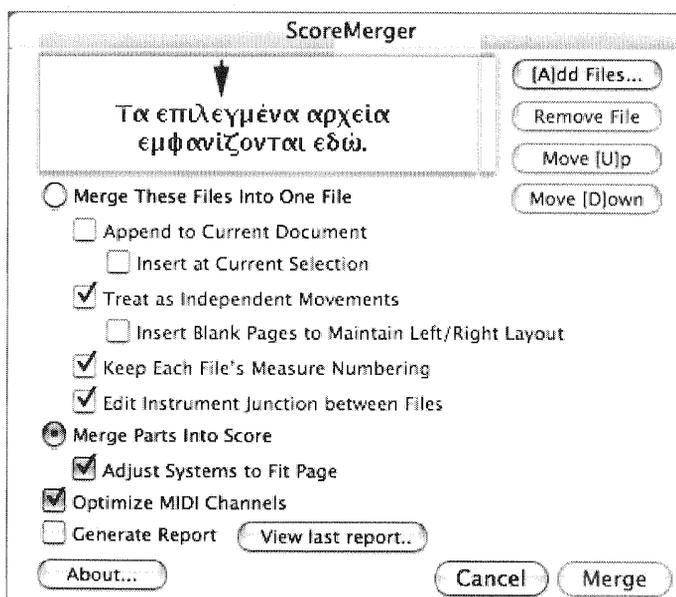
Η εντολή Revert

Εντολή για την επαναφορά του αρχείου μας στην προγενέστερη μίας επεξεργασίας κατάσταση, με την προϋπόθεση ότι δεν έχει εκτελεσθεί η εντολή Save. Συναφείς είναι οι εντολές *Edit/Undo* και *Redo*, που θα εξετάσουμε στη συνέχεια (μενού εντολών *Edit*). Η διαφορά μεταξύ της εντολής *Revert* και των *Undo/Redo* είναι ότι στη μεν πρώτη ακυρώνουμε ένα σύνολο ενεργειών μας, ενώ στη δεύτερη μπορούμε να ακυρώσουμε μερικές μόνο ή και όλες (με την προϋπόθεση ότι δεν έχει εκτελεσθεί η εντολή Save).

4.6 Οι εντολές ScoreMerger, MusicXML Import, Scanning

Η εντολή ScoreMerger

Εντολή για την συγκόλληση διαφορετικών αρχείων Finale σε ένα. Χρήσιμη σε αυτούς που, γράφοντας ένα μεγάλο (πολλών μέτρων) έργο, σώζουν μέρη του έργου σαν χωριστά αρχεία. Η συγκόλληση αρχείων απαιτεί γνώση στη χρήση του προγράμματος, διότι τα προβλήματα που ανακύπτουν, ειδικά σε διαφορετικής υφής αρχεία, είναι πολλά. Καλώντας την εντολή, ανοίγει το επόμενο παράθυρο της εικόνας 4.5.

Εικόνα 4.5 (Mac,Win)

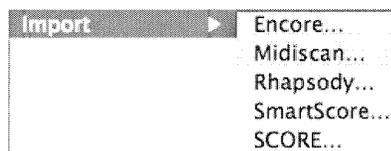
Από το πεδίο *Add Files* επιλέγουμε τα προς συγκόλληση αρχεία. Κάθε επιλεγμένο αρχείο εμφανίζεται στο λευκό πλαίσιο. Από τα πεδία *Move Up/Down* μεταφέρουμε ένα αρχείο πάνω ή κάτω από το προηγούμενο του ή το επόμενο του. Από το πεδίο *Remove* απαλοίφουμε ένα επιλεγμένο αρχείο. Στο τέλος επιλέγουμε *Merge*. Το πρόγραμμα θα μας ζητήσει να δώσουμε όνομα στο νέο αρχείο.

Η παράμετρος *Merge Parts Into Score* και η *Adjust Systems to Fit Page* (που επιλέξαμε) μας δίνουν το τελικό αποτέλεσμα ενός score. Δηλαδή τα επιλεγμένα αρχεία απαρτίζουν ένα νέο σύνολο (score). Αν για παράδειγμα επιλέξουμε τρία διαφορετικά αρχεία, που το καθένα αποτελείται από ένα πεντάγραμμο (κιθάρα, βιολί, φλάουτο), τότε η συγκόλληση θα μας αποφέρει ένα τρίο αυτών των οργάνων (score).

Αν όμως επιλέξουμε σαν μέθοδο συγκόλλησης τη *Merge These Files Into One File*, τότε το αποτέλεσμα της συγκόλλησης θα είναι διαφορετικό. Συγκεκριμένα θα εμφανισθεί πρώτα η κιθάρα (όλο το αρχείο), μετά σε χωριστή σελίδα το βιολί και τέλος, πάλι σε χωριστή σελίδα, το φλάουτο. Δηλαδή θα μπει το ένα αρχείο μετά το άλλο. Αυτή η μέθοδος, όπως προείπαμε, προσφέρεται για συγκόλληση διαφόρων μερών ενός και του αυτού έργου, που κατά τη γραφή του επιλέξαμε να αποθηκεύεται τμηματικά σε χωριστά αρχεία. Σε παλαιότερες εκδόσεις του Finale η συγκόλληση επετυγχάνετο με τις εντολές *Copy/Paste* (μενού εντολών *Edit*).

Η εντολή Import

Εντολή συναφής της εντολής *Open*, χρησιμεύει στο άνοιγμα ενός αρχείου που έχει δημιουργηθεί από κάποιο άλλο πρόγραμμα. Με τις υποεντολές της εντολής *Import* μπορούμε να ανοίξουμε αρχεία του *Encore*, του *Midiscan* (επαγγελματικών προδιαγραφών πρόγραμμα σκαναρίσματος μουσικών κειμένων της εταιρείας *Musitek*), του *Rhapsody*, του *SmartScore*, ή αρχεία σε *Score®* φορμάτ. Σε κάθε περίπτωση θα μας ζητηθεί ο ορισμός των παραμέτρων μετατροπής των αρχείων αυτών κατά το άνοιγμά τους. Δείτε την επόμενη εικόνα 4.6.

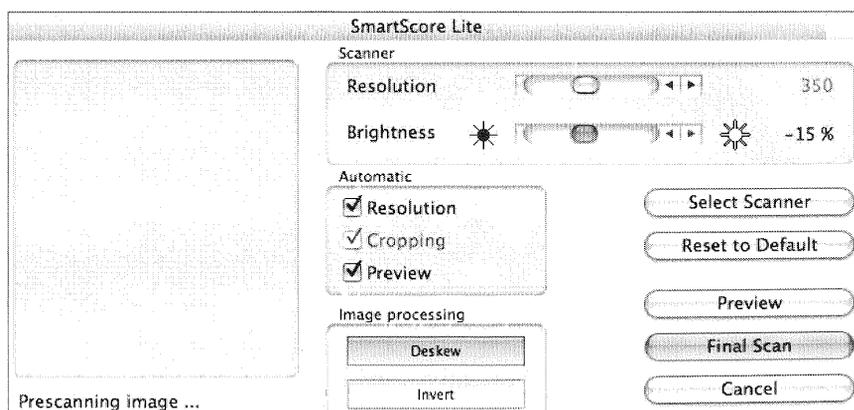
Εικόνα 4.6 (Mac,Win)

Η εντολή MusicXML

Εντολή με υποεντολές τις *Export* και *Import*. Επιλέγουμε να αποθηκεύσουμε (*Export*) με το φορμάτ .xml ένα αρχείο που θέλουμε να ανοίξει από μία προηγούμενη έκδοση του Finale (έως την 2006) ή από μία σειρά άλλων προγραμμάτων. Με την εντολή *Import* ανοίγουμε αρχεία *MusicXML 2.0* (συμπεριλαμβανομένη ή όχι, .mxl και .xml), αρχεία *MusicXML 1.0* και 1.1.

Η εντολή Scanning:SmartScore Lite

Εντολή με υποεντολές τις *Scanning and Import* και *Import An Existing Tiff File*. Για την εκτέλεση της πρώτης απαιτείται η ύπαρξη συνδεδεμένου scanner. Το άνοιγμα της εντολής μας παραπέμπει στο ενσωματωμένο στο Finale πρόγραμμα *SmartScore Lite*, που είναι μία περιορισμένων δυνατοτήτων έκδοση του προγράμματος *Midiscan*. Δείτε την επόμενη εικόνα 4.7.

Εικόνα 4.7 (Mac,Win)

Ορίζουμε τις παραμέτρους *Resolution*, *Brightness* (Ανάλυση και Φωτεινότητα) και επιλέγουμε *Final Scan*. Η φωτεινότητα κάτω του 0% δίνει ένα κοντράστ στο σκαναρισμένο κείμενο, απαραίτητο για την ευκρίνεια και τη σωστή αναγνώριση του αρχείου.

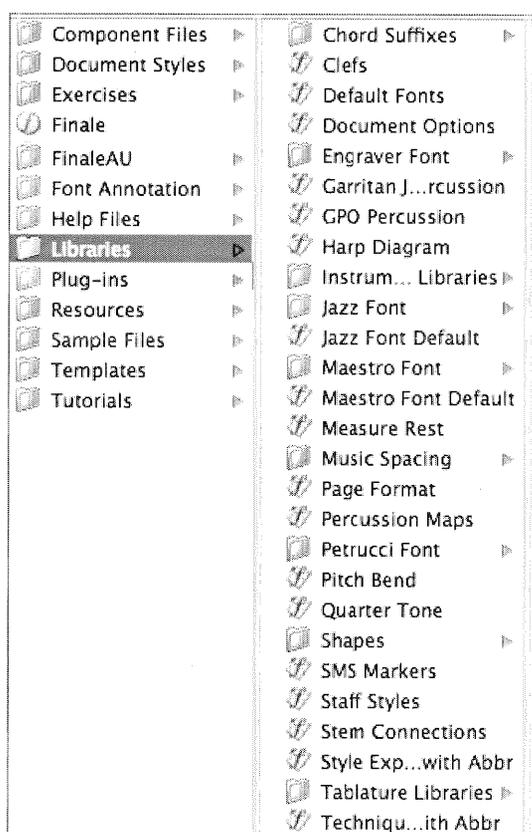
Για την εκτέλεση της εντολής *Import An Existing Tiff File* απαιτείται το αρχείο να είναι σε .tiff φορμάτ με ανάλυση 300*300 dpi τουλάχιστον και διάταξη ασπρόμαυρη.

4.7 Η εντολή *Load Library/Save Library* (Βιβλιοθήκη)

Οι βιβλιοθήκες του Finale περιλαμβάνουν όλα τα σύμβολα που είναι απαραίτητα για τη γραφή της μουσικής (στολίδια, δυναμικές, σχήματα, σύμβολα επαναλήψεων, συγχορδιών, κ.α.). Επίσης περιλαμβάνουν τις τέσσερις οικογένειες γραμματοσειρών (Petrucci, Engraver, Maestro, Jazz) για τη γραφή της μουσικής μας. Αντίστοιχες με τις γραμματοσειρές είναι και οι βιβλιοθήκες συμβόλων.

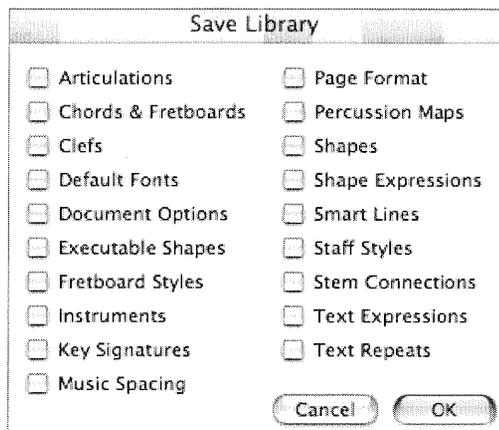
Επίσης, στις βιβλιοθήκες περιλαμβάνονται έτοιμες ρυθμίσεις για μία σειρά εργασίες μας (π.χ. σύμβολα ποιότητας των συγχορδιών-Chords Suffixes, βιβλιοθήκες ρυθμίσεων οργάνων, έτοιμα υποδείγματα για απεικόνιση ταμπλατούρας, έτοιμα υποδείγματα σελίδων, ονοματολογίες οργάνων, ακόμα δε σύνολα ρυθμίσεων των παραμέτρων του προγράμματος και γενικά ό,τι απαιτείται για την λειτουργία των εντολών, την απεικόνιση των διαφόρων πινάκων και την εμφάνιση της μουσικής μας.

Όταν, προσπαθώντας να εισάγουμε ένα σύμβολο Articulation, διαπιστώσουμε ότι η παλέτα των συμβόλων αυτών είναι κενή, τότε δύο τινά συμβαίνουν: Ή δεν έχει γίνει σωστή εγκατάσταση του προγράμματος ή ότι το πρόγραμμα δεν έχει φορτώσει τη βιβλιοθήκη κατά το άνοιγμά του. Οπότε ενεργοποιούμε αυτήν την εντολή *Load Library* (φόρτωσε τη βιβλιοθήκη). Το πρόγραμμα θα μας ζητήσει το φάκελο (folder-directory) στον οποίο έχει αποθηκευθεί κατά την εγκατάσταση του προγράμματος η βιβλιοθήκη. Οι βιβλιοθήκες (Libraries) αποθηκεύονται στον ίδιο φάκελο με το πρόγραμμα. Δείτε την επόμενη εικόνα 4.8. Στην αριστερή στήλη απεικονίζονται όλα τα αρχεία του φακέλου Finale (finale Folder), μεταξύ αυτών και το πρόγραμμα. Στη δεξιά στήλη απεικονίζονται τα περιεχόμενα του φακέλου *Libraries*.

Εικόνα 4.8 (Mac,Win)

Σε μερικές από αυτές τις βιβλιοθήκες μπορούμε να τροποποιήσουμε (να προσθέσουμε, να επεξεργασθούμε, να διαγράψουμε) μερικά ή όλα τα σύμβολά τους ή να αλλάξουμε τη σειρά με την οποία εμφανίζονται στις παλέτες. Για να αποθηκευτούν αυτές οι αλλαγές θα πρέπει να εκτελέσουμε την εντολή *Save Library* (βλέπετε στη συνέχεια). Οι βιβλιοθήκες στις οποίες μπορούμε να επεμβούμε απεικονίζονται στην επόμενη εικόνα 4.8β.

Εικόνα 4.8β (Mac, Win)

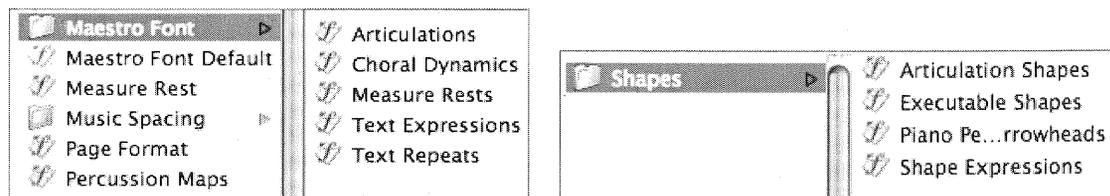
Όταν ανοίγουμε ένα νέο αρχείο με την εντολή *New/Document Setup Wizard*, ή με την εντολή *New/Default Document*, ή όταν ανοίγουμε ένα Template, όλες οι αναγκαίες βιβλιοθήκες είναι διαθέσιμες. Όταν όμως ανοίγουμε ένα νέο αρχείο με την εντολή *New/Document Without Library*, τότε είμαστε αναγκασμένοι να φορτώσουμε τις αναγκαίες για την εργασία μας βιβλιοθήκες, εκτελώντας την εντολή *Load*.

Μπορούμε όμως να μη φορτώσουμε καμία βιβλιοθήκη αλλά να δημιουργήσουμε (Create) δικά μας σύμβολα και δικά μας σύνολα ρυθμίσεων σε κάθε μία από αυτές. Σε κάθε περίπτωση, θα εκτελέσουμε την εντολή *Save*. Το πρόγραμμα θα μας ζητήσει να δώσουμε ένα όνομα σε αυτή τη βιβλιοθήκη, η οποία και θα πρέπει να αποθηκευθεί στο φάκελο *Libraries*.

Εντολή *Load Library* - πιο αναλυτικά:

Για να φορτώσουμε μία βιβλιοθήκη επιλέγουμε από τον πίνακα της εικόνας 4.8 την επιθυμητή βιβλιοθήκη. Ο πίνακας της εικόνας 4.8β μας υποδεικνύει μερικές από τις πλέον απαραίτητες βιβλιοθήκες.

Αν λοιπόν επιλέξουμε τη βιβλιοθήκη *Maestro* (εικόνα 4.8γ), τότε θα εμφανιστούν τα περιεχόμενά της (*Articulations*, *Choral Dynamics*, *Text Expressions*, κ.λπ.), από τα οποία θα πρέπει να τα επιλέγουμε ένα-ένα και για κάθε ένα να εκτελούμε την εντολή *Open* του οικείου παραθύρου.

Εικόνες 4.8γ και 4.8δ (Mac, Win)

Για να έχουμε πρόσβαση στις βιβλιοθήκες των συμβόλων-σημάτων, θα πρέπει να φορτώσουμε και όλα τα περιεχόμενα της βιβλιοθήκης *Shapes* (εικόνα 4.8δ).

Αν προϋπάρχουν κάποιες βιβλιοθήκες στο αρχείο μας, τότε η εντολή *Load* δεν επιφέρει κανένα αποτέλεσμα, εφ' όσον επιλέξουμε προς φόρτωση τις ήδη υπάρχουσες βιβλιοθήκες. Αν όμως επιλέξουμε μία άλλη βιβλιοθήκη (π.χ. τα σύμβολα της βιβλιοθήκης *Jazz*), τότε στα ήδη υπάρχοντα σύμβολα του αρχείου μας, θα προστεθούν και αυτά της *Jazz*.

Υπενθύμηση: Στα κεφάλαια Articulations, Expressions και Chords θα δούμε με πρακτικό τρόπο τη δημιουργία συμβόλων και το χειρισμό των βιβλιοθηκών.

Τι προσέχουμε:

-Η βιβλιοθήκη που τροποποιούμε αφορά το τρέχον αρχείο και μόνο. Επομένως αν έχουμε δημιουργήσει κάποια ειδικά σύμβολα, τα οποία θα χρησιμοποιούμε και σε άλλα μας αρχεία, θα πρέπει να αποθηκεύσουμε αυτή τη βιβλιοθήκη και να την φορτώνουμε εκ νέου στα νέα μας αρχεία.

-Κάθε προστιθέμενη βιβλιοθήκη (στις εκδόσεις του Finale από το 2008 και μετά) δεν αντικαθιστά τα υπάρχοντα σύμβολα, αλλά τα συμπληρώνει με τα νέα που έχουμε εμείς δημιουργήσει. Τονίζουμε ότι αυτό είναι σχετικό και σε μία μελλοντική έκδοση μπορεί να μην ισχύει αυτός ο κανόνας.

-Μέχρι σήμερα, ανοίγοντας παλιά αρχεία, υπήρχε πρόσβαση και στη βιβλιοθήκη τους. Δηλαδή κάθε αρχείο ακολουθείται από τη βιβλιοθήκη του. Επομένως μία βιβλιοθήκη ενός παλιού αρχείου, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε ένα νέο, αρκεί να ανοίξουμε το παλιό αρχείο από την τρέχουσα έκδοση του Finale, να αποθηκεύουμε τη βιβλιοθήκη και εν συνέχεια να τη φορτώνουμε σε κάθε νέο αρχείο.

-Πριν ασχοληθείτε επαγγελματικά με το πρόγραμμα, πειραματιστείτε, έως να σιγουρέψετε πλήρως τις γνώσεις σας στο χειρισμό των βιβλιοθηκών.

4.8 Οι υπόλοιπες εντολές File

Η εντολή File Info

Η εντολή ανοίγει ένα φιλικό παράθυρο στα πεδία του οποίου μπορούμε να εισάγουμε ή να τροποποιούμε αναγνωριστικά στοιχεία του αρχείου μας (τίτλο, όνομα συνθέτη, κ.λπ.), ή να βλέπουμε ορισμένα άλλα στατιστικά στοιχεία.

Η εντολή Page Setup, Print

Εντολές για να ορισθούν οι παράμετροι εκτύπωσης. Εντολές γνωστές από άλλα προγράμματα.

Η εντολή Compile Postscript Listing

Η εντολή μας επιτρέπει να εκτυπώσουμε σε ψηφιακή μορφή το αρχείο μας ή τις ξεχωριστές πάγκες των οργάνων. Αποθηκεύει το αρχείο σε μορφή .pdf. Αναλυτικά θα αναφερθούμε στο κεφάλαιο 24, όπου εξετάζονται οι εντολές και το εργαλείο *Graphics*.

Η εντολή Save Preferences

Η εντολή μας επιτρέπει να αποθηκεύσουμε τις ρυθμίσεις που έχουμε κάνει όσον αφορά την εμφάνιση των παλετών εργαλείων και γενικά τη διάταξη της επιφάνειας εργασίας μας. Επίσης, αποθηκεύει τις ρυθμίσεις που θα κάνουμε με τις υποεντολές της εντολής *Program Options*. Έτσι, κάθε φορά που ανοίγουμε ένα νέο αρχείο, δεν απαιτείται η αναδιάταξη της επιφάνειας εργασίας μας.

Η δράση της εντολής αναπληρώνεται από τη δράση των παραμέτρων *Save and Print* που έχουμε ορίσει στο παράθυρο της εντολής *Program Options*/πεδίο *Save and Print* (για τους χρήστες των Windows στην εντολή *Edit/Program Options*). Σχετική αναφορά στο κεφάλαιο 2, σελίδα 28.

Προσοχή, η εντολή δεν αποθηκεύει τις παραμέτρους *Document Options*.

Η εντολή Exit (Windows)

Η εντολή κλείνει το πρόγραμμα. Για τους χρήστες Macintosh η εντολή αυτή ευρίσκεται στο μενού εντολών *Finale* που εξετάσαμε ήδη.

Η εντολή Recent Files (Windows)

Η εντολή εμφανίζει σε κατάλογο τα πλέον πρόσφατα αρχεία που έχουμε ανοίξει.

5.1 Εισαγωγικά

Το μενού εντολών *Edit* (εικόνες 5.1) περιλαμβάνει τις εντολές για την επεξεργασία ενός αρχείου. Οι εντολές αυτές είναι είτε οι συνήθως απαντώμενες σε όλα τα προγράμματα (οι εντολές *Επιλογή* (Select), *Αντιγραφή* (Copy), *Κόλληση* (Paste), είτε εντολές που υπηρετούν συγκεκριμένες λειτουργίες στο Finale. Για τους χρήστες των Windows, στο μενού *Edit* περιλαμβάνονται και οι εντολές *Enharmonic Spelling*, *Measurement Units* και *Program Options* που ήδη εξετάσαμε στο κεφάλαιο 2 (εικόνα 2.2.3).

Εντολές επεξεργασίας διατίθενται και στο μενού εντολών *Utilities* που θα εξετάσουμε αργότερα.

Edit	
Undo	⌘Z
Redo	⌘Y
Undo/Redo Lists...	⇧⌘Z
Select All	⌘A
Select Region...	
Cut	⌘X
Copy	⌘C
Insert	⇧⌘I
Paste	⇧⌘V
Paste Multiple...	^⌘V
Use Filter	⌘⌘F
Edit Filter...	⌘⇧⌘F
Move/Copy Layers...	
Clear All Items	⌘
Clear Selected Items...	
SmartFind and Paint	▶
Text Search & Replace...	
Add Measures...	
Insert Measure Stack...	
Delete Measure Stack	⌘
Multimeasure Rests	▶
Edit Measure Attributes...	

Edit	
Undo Simple Fill With Rests	Ctrl+Z
Can't Redo	Ctrl+Y
Undo/Redo Lists...	Ctrl+Shift+Z
Select All	Ctrl+A
Select Region...	
Cut	Ctrl+X
Copy	Ctrl+C
Insert	Ctrl+I
Paste	Ctrl+V
Paste Multiple...	Alt+Ctrl+V
Use Filter	Alt+Ctrl+F
Edit Filter...	Shift+Alt+Ctrl+F
Move/Copy Layers...	
Clear All Items	Backspace
Clear Selected Items...	
SmartFind and Paint	▶
Text Search and Replace...	
Add Measures ...	
Insert Measure Stack...	
Delete Measure Stack	Delete
Multimeasure Rests	▶
Edit Measure Attributes...	
Enharmonic Spelling	▶
Measurement Units	▶
Program Options...	

Εικόνες 5.1α (Mac) και 5.1β (Win)

Στις περισσότερες των περιπτώσεων οι εντολές *Edit* είναι διαθέσιμες εφ' όσον έχουμε επιλέξει μία έκταση της παρτιτούρας μας. Η επιλογή γίνεται τόσο με κάποια από τις εντολές *Select* που θα εξετάσουμε, όσο και με κάποιο εργαλείο της παλέτας μας. Τα κατ' εξοχήν εργαλεία επιλογής είναι το *Selection* (Tool), που θα εξετάσουμε αμέσως τώρα και το εργαλείο *Measure* που θα εξετασθεί σε επόμενο κεφάλαιο.

Το εργαλείο *Selection* (1η ανάγνωση)

Το εργαλείο *Selection* επιτελεί δύο λειτουργίες. Αν έχουμε επιλέξει το εργαλείο και κάνουμε διπλό κλικ σε ένα στοιχείο του πενταγράμμου (π.χ. σε ένα Articulation) αμέσως ενεργοποιεί το εργαλείο *Articulation*. Κάνοντας διπλό κλικ πάνω στο κλειδί του πενταγράμμου, ενεργοποιεί το εργαλείο *Clef*.

Η δεύτερη λειτουργία είναι αυτή της επιλογής στοιχείων. Κάνοντας ένα απλό κλικ σε ένα μέτρο, αυτόματα επιλέγεται το μέτρο. Για επιλογή περισσότερων μέτρων, κάνουμε κλικ σε ένα μέτρο και, με πατημένο το πλήκτρο *Shift*, κάνουμε κλικ σε ένα επόμενο ή σε ένα προηγούμενο. Αυτόματα επιλέγονται τα μέτρα αυτά. Κάνοντας κλικ πάνω σε μία νότα, επιλέγεται η νότα. Κάνοντας κλικ πάνω σε ένα σύμβολο articulation, επιλέγεται το σύμβολο. Οπτική απόδειξη της επιλογής είναι ο χρωματισμός του επιλεγέντος στοιχείου ή της περιοχής.

Όταν είναι ενεργό το εργαλείο *Measures*, η επιλογή μέτρου μπορεί να εκτελεσθεί και με ένα απλό κλικ σε ένα μέτρο. Για επιλογή περισσότερων μέτρων, κάνουμε κλικ σε ένα μέτρο και, με πατημένο το πλήκτρο *Shift*, κάνουμε κλικ σε ένα επόμενο ή σε ένα προηγούμενο μέτρο).

Η επιλογή στοιχείου ή στοιχείων δεν γίνεται με σκοπό μόνο την αντιγραφή, διαγραφή ή επικόλληση των στοιχείων αυτών αλλά και την αλλαγή κάποιων τους παραμέτρων. Για παράδειγμα επιλέγουμε ένα κείμενο όχι μόνο για να το διαγράψουμε ή να το αντιγράψουμε κάπου, αλλά και για να το τροποποιήσουμε ως προς το μέγεθος των γραμμάτων. Επιλέγουμε μία νότα για να τη μεταφέρουμε σε μία άλλη θέση, ένα σύμβολο δυναμικής για να το επεξεργασθούμε ή να το μεταφέρουμε σε μία άλλη θέση, κ.ο.κ.

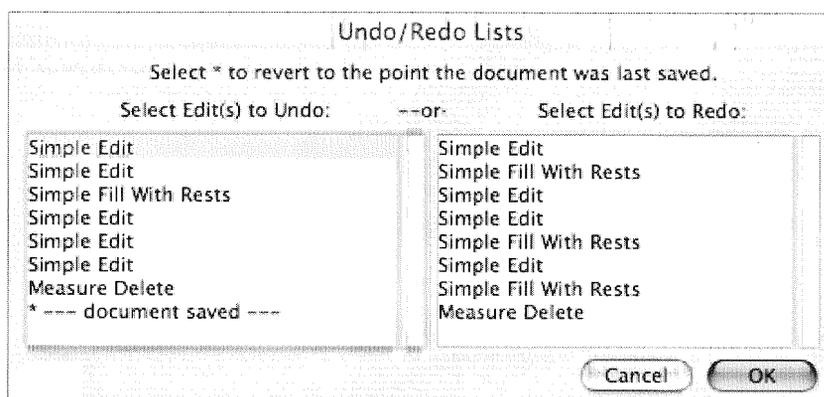
Στο κεφάλαιο 27 θα επανέλθουμε πιο αναλυτικά στο εργαλείο *Selection*.

5.2. Οι εντολές *Undo*, *Redo*, *Undo/Redo List*

Can't Undo/Undo: Όταν δεν έχει προηγηθεί οποιαδήποτε επεξεργασία στην παρτιτούρα (εισαγωγή νοτών, συμβολισμών, κειμένων, μεταβολή διαφόρων στοιχείων, διαγραφή, κ.λπ.) η εντολή αυτή δεν είναι ενεργή (είναι γκριζαρισμένη) και εμφανίζεται ως *Can't Undo*, καθ' ότι δεν υπάρχει κάποια ενέργειά μας που θα πρέπει να ακυρωθεί. Επίσης εμφανίζεται ως μη ενεργή μετά από την εκάστοτε αποθήκευση του αρχείου μας. Όταν η εντολή είναι ενεργή εμφανίζεται ως *Undo ...* (ενεργή) με τη συμπληρωματική ένδειξη της τελευταίας κίνησης που κάναμε, π.χ. *Undo Simple Entry* (αν η τελευταία μας κίνηση ήταν η εισαγωγή μίας νότας). Χρησιμοποιούμε την εντολή για να ακυρώσουμε την τελευταία επεξεργασία/μεταβολή που κάναμε στο αρχείο μας.

Can't Redo/Redo Simple Edit: Τη δεύτερη τη χρησιμοποιούμε για να ακυρώσουμε την εντολή *Undo*, δηλαδή για να επαναφέρουμε το αρχείο μας στην προηγούμενη κατάσταση. Όταν δεν έχει προηγηθεί κάποια επεξεργασία (αυτό συμβαίνει όταν ανοίγουμε ένα νέο αρχείο) το λεκτικό της εντολής είναι *Can't Redo* (ακριβώς γιατί δεν υπάρχει κάτι να επαναφέρουμε).

Undo/Redo List: Τη χρησιμοποιούμε για να ανατρέξουμε σε όλες τις τελευταίες μεταβολές που έχουμε κάνει στο αρχείο μας και να τις ακυρώσουμε διαδοχικά μία προς μία ή και να τις επαναφέρουμε. Ένα σχετικό παράθυρο απεικονίζει τις τελευταίες ενέργειές μας. Μελετήστε την επόμενη εικόνα 5.2.

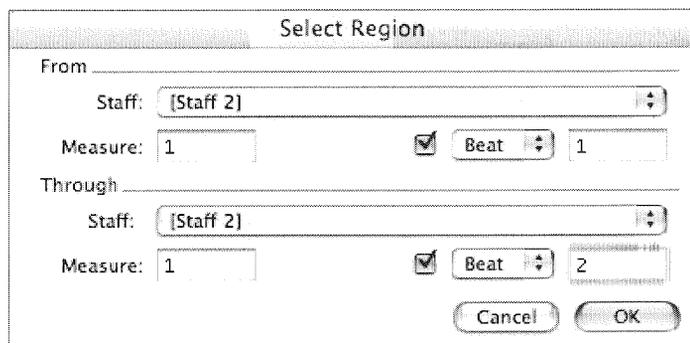
Εικόνα 5.2 (Mac, Win)

Επιλέγοντας μία ή περισσότερες από τις εκτελεσθείσες εντολές μας που φαίνονται στον αριστερό πίνακα, πατάμε OK. Στη συνέχεια όλες οι ακυρωθείσες εντολές μας απεικονίζονται στο δεξιό πίνακα (εικόνα 5.2). Από το δεξιό πίνακα επιλέγουμε όσες εντολές θέλουμε να επανισχύσουν (*Redo*).

5.3. Οι εντολές **Select All** (Επιλογή όλων), **Select Region** (Επιλογή περιοχής)

Select All: Χρησιμοποιούμε την εντολή για τη μαζική επιλογή αντικειμένων. Αν λ.χ. είναι ενεργό το *Εργαλείο Μέτρων*, η εντολή επιλέγει όλα τα μέτρα του αρχείου.

Select Region: Αντί της επιλογής όλων των στοιχείων του αρχείου, μπορούμε να περιορίσουμε την επιλογή μας σε ένα μέρος του, ακόμα και σε ένα βήμα του μέτρου (μία νότα ή μία παύση). Λειτουργεί συμπληρωματικά ως προς την προηγούμενη εντολή. Η επιλογή γίνεται μέσω παραθύρου, που ενεργοποιεί η εντολή και στο οποίο ορίζουμε ποιά πεντάγραμμα, ποιά μέτρα και από ποιό έως ποιό βήμα (Beat) θα επιλέξουμε. Δείτε την επόμενη εικόνα 5.3.

Εικόνα 5.3 (Mac, Win)

Στο παράδειγμά μας επιλέξαμε την περιοχή από το μέτρο 1/beat 1 έως την περιοχή μέτρο 1/beat 2.

Άλλος τρόπος επιλογής: Με επιλεγμένο το εργαλείο *Selection* ή *Measure* κάνουμε κλικ σε ένα μέτρο και μετά, με πατημένο το πλήκτρο *Shift*, κάνουμε κλικ σε ένα επόμενο ή προηγούμενο μέτρο. Τα μέτρα που επιλέγονται, χρωματίζονται. Αν τώρα θέλουμε να επιλέξουμε ένα μέρος του μέτρου, επιλέγουμε αρχικά το μέτρο και στη συνέχεια, με πατημένο το *Shift*, κάνουμε κλικ στο σημείο μέχρι το οποίο θέλουμε να επιλεγεί το μέτρο.

Η χρησιμότητα των εντολών *Select* έγκειται στο ότι επιλέγουμε κάτι το οποίο μπορούμε είτε να το διαγράψουμε, πατώντας *Delete*, είτε να το αντιγράψουμε και στη συνέχεια να το κολλήσουμε σε κάποιο άλλο μέρος του αρχείου ή σε κάποιο άλλο αρχείο. Πιο πρακτικό εργαλείο επιλογής είναι το *Selection*.

5.4. Οι εντολές **Cut** (Αποκοπή), **Copy** (Αντιγραφή)

Cut, Copy: Χρησιμοποιούμε τις εντολές για να κόψουμε ή να αντιγράψουμε επιλεχθέντα στοιχεία του αρχείου μας. Είναι διαθέσιμες εφ' όσον έχουμε επιλέξει κάποιο ή κάποια μέτρα, αλλά και κάποιο κείμενο. Αφού έχουμε επιλέξει κάποιο ή κάποια μέτρα ή κάποιο κείμενο, προχωράμε στην εκτέλεση της επιθυμητής εντολής.

Η διαφορά μεταξύ των εντολών *Cut* και *Copy* έγκειται στο εξής: Η πρώτη αντιγράφει, για παράδειγμα, ένα επιλεγμένο μέτρο και ταυτόχρονα το διαγράφει από το πεντάγραμμο. Το αντεγραμμένο μέτρο παραμένει στην προσωρινή μνήμη του υπολογιστή μας (Clipboard) για να επικολληθεί κάπου αλλού. Η εντολή *Copy* αντίθετα, απλά αντιγράφει το μέτρο, χωρίς να το διαγράψει.

Όταν το αρχείο μας αποτελείται από δύο ή περισσότερα πεντάγραμμα (score), η εντολή *Cut* επιφέρει τα εξής αποτελέσματα. Αν επιλέξουμε ένα μέτρο στο ένα μόνο πεντάγραμμο, τότε η εντολή απομακρύνει τις νότες του μέτρου απλά χωρίς να απαλείφει το μέτρο. Αν επιλέξουμε κάθετα όλα τα μέτρα όλων των πενταγράμμων, τότε αντιγράφει αλλά και απαλείφει όλα τα κάθετα μέτρα.

Κάθε νέα εκτέλεση των εντολών αυτών διαγράφει το αποθηκευμένο στο Clipboard αρχείο, αντικαθιστώντας το με ένα νέο.

Όταν με τις εντολές αντιγράφουμε μέτρα, τότε αντιγράφονται όχι μόνον οι νότες των μέτρων, αλλά και άλλα στοιχεία (articulations, κ.λπ.). Πειραματισθείτε με τις εντολές για να αποκτήσετε ευχέρεια χειρισμού των.

5.5. Οι εντολές Insert, Paste, Paste Multiple

Οι εντολές ενεργοποιούνται όταν ήδη έχουμε εκτελέσει μία από τις εντολές *Cut* ή *Copy*.

-Η εντολή *Insert* εισάγει το(α) ήδη αντεγραμμένο(α) μέτρο(α) σε μία άλλη θέση που θα υποδείξουμε (επιλέξουμε). Σε αυτή τη θέση λοιπόν εισάγεται ένα νέο μέτρο (α) και επομένως ο συνολικός αριθμός των μέτρων του αρχείου μας αυξάνεται.

-Η εντολή *Paste* κολλάει το(α) ήδη αντεγραμμένο(α) μέτρο(α) σε μία άλλη θέση που θα υποδείξουμε (επιλέξουμε), **αντικαθιστώντας** το υπάρχον μέτρο και τα στοιχεία του.

Η εντολή *Paste Multiple* κολλάει όσες φορές ορίσουμε τα αντεγραμμένα μέτρα σε μία άλλη θέση που θα υποδείξουμε (επιλέξουμε), **αντικαθιστώντας** το υπάρχον μέτρο και τα στοιχεία του.

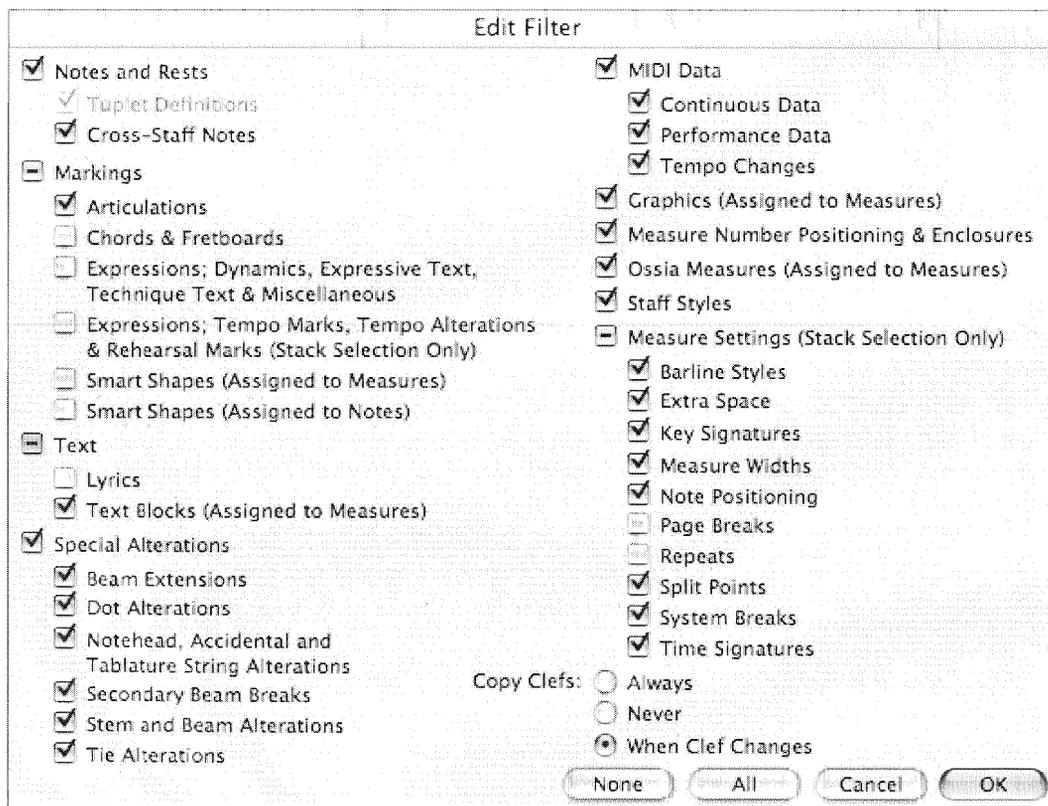
Όταν με τις εντολές αυτές επικολλάμε μέτρα, τότε επικολλώνται όχι μόνον οι νότες των μέτρων, αλλά και άλλα στοιχεία (articulations, κ.λπ.).

Όσο μπορείτε να κάνετε μερική επιλογή των στοιχείων ενός μέτρου (*Select Region*), άλλο τόσο μπορείτε να κάνετε μερική επικόλληση αυτών. Μπορείτε λ.χ. να επιλέξετε (θυμηθείτε το παράδειγμα της εικόνας 5.3) τα δύο πρώτα beat ενός μέτρου και να τα κολλήσετε στα δύο πρώτα beat ενός άλλου ή να τα κολλήσετε στα δύο τελευταία. Αν όμως ζητήσετε να τα κολλήσετε στο τελευταίο beat, τότε το ένα αντεγραμμένο beat θα επικολληθεί στο τέταρτο beat του επιλεγμένου μέτρου και το δεύτερο αντεγραμμένο beat θα επικολληθεί στο πρώτο beat του αμέσως επόμενου μέτρου.

5.6. Οι εντολές Use Filter, Edit Filter

Τα **Filters** είναι ορισμένοι περιορισμοί που μπορούμε να ορίσουμε κατά την εκτέλεση των εντολών *Edit*. Όταν για παράδειγμα θέλουμε να εκτελέσουμε την εντολή *Copy*, τότε ορίζοντας ορισμένα φίλτρα, μπορούμε να εξαιρέσουμε από τη δράση της εντολής ορισμένα στοιχεία των μέτρων. Αν εξαιρέσουμε τα articulations, τότε η εντολή *Copy* δεν θα τα αντιγράψει και η εντολή *Paste* δεν θα τα επικολλήσει.

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να είναι επιλεγμένη η εντολή *Use Filter*. Ο ορισμός των φίλτρων γίνεται με την εντολή *Edit Filter*, με την οποία ενεργοποιείται το επόμενο παράθυρο, εικόνα 5.4.

Εικόνα 5.4 (Mac, Win)

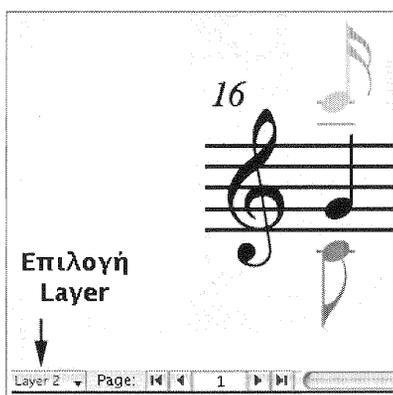
Επιλέγουμε από τις εικονιζόμενες κατηγορίες και ομάδες στοιχείων αυτά, που θέλουμε να υφίστανται τη δράση μίας από τις εντολές. Στο τέλος πατάμε ΟΚ.

Προσοχή: Οι επιλογές που θα κάνουμε θα αφορούν και ένα νέο αρχείο που τυχόν θα δημιουργήσουμε πριν κλείσουμε το πρόγραμμα και αποθηκεύσουμε τις προτιμήσεις του. Επομένως, αν δοκιμάσετε να αντιγράψετε κάποια μέτρα σε κάποια άλλα και δείτε ότι αυτά δεν αντιγράφονται, τουλάχιστον απενεργοποιήστε την εντολή *Use Filter*. Διότι, τα φίλτρα που έχετε ορίσει πιθανόν να αποκλείουν μερικά από τα στοιχεία του μέτρου (νότες, σύμβολα, κ.λπ.) από τη δράση των εντολών *Edit/Copy-Paste*.

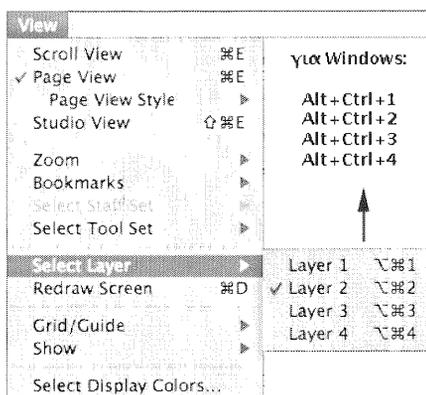
5.7. Move/Copy Layers

Τι είναι τα Layers ;

Το Finale προσφέρει τη δυνατότητα γραφής της μουσικής σε 4 διαφορετικά επίπεδα (Layers). Έτσι, έχουμε τη δυνατότητα να εισάξουμε παράλληλα έως τέσσερις ή οκτώ διαφορετικής αξίας φωνές. Ας δούμε ένα παράδειγμα, εικόνα 5.5.

Εικόνα 5.5 (Mac, Win)

Εικόνα 5.6 (Mac, Win)

Εισάγοντας νότες με το εργαλείο *Simple Entry*, είναι αδύνατον να επιτύχουμε αυτό που βλέπουμε στην εικόνα 5.5, δηλαδή την εισαγωγή τριών παράλληλων νοτών (φωνών) διαφορετικής αξίας, χωρίς τη χρήση των layers. Θα μπορούσαμε να εισάξουμε μία ακόμα νότα, καθότι τα διαθέσιμα layers είναι τέσσερα. Εάν για την εισαγωγή νοτών χρησιμοποιήσουμε το εργαλείο *Speedy Entry*, τότε, χωρίς τη χρήση των layers, μπορούμε να εισάξουμε έως δύο παράλληλες νότες (φωνές), όπως θα δούμε, εξετάζοντας το εργαλείο αυτό. Με τη χρήση όμως των layers και του εργαλείου *Speedy Entry*, μπορούμε να εισάξουμε συνολικά οκτώ φωνές (διαφορετικής αξίας). Τονίζουμε το *διαφορετικής αξίας* διότι για ίσης αξίας φωνές δεν υπάρχει κανένας περιορισμός.

Για να μεταβούμε από το ένα layer στο άλλο χρησιμοποιούμε ή το mouse, επιλέγοντας από το πεδίο που μας δείχνει η εικόνα 5.5, ή τη σχετική εντολή *Select Layer* από το μενού εντολών *View*, εικόνα 5.6.

Στην εικόνα 5.5 η νότα ή οι νότες κάθε layer φαίνονται με διαφορετική ένταση του μαύρου. Οι αποχρώσεις του μαύρου στην εικόνα 5.5 υποδηλώνουν τη διαφορετικότητα των χρωμάτων που έχουμε επιλέξει για την εμφάνιση των νοτών του κάθε layer. Την ώρα που δουλεύουμε στην οθόνη μας ή τυπώνουμε σε έγχρωμο εκτυπωτή, οι νότες κάθε layer είναι διαφορετικού χρώματος, αν έτσι επιλέξουμε από το μενού εντολών *View/Select Display Colors*, εικόνα 5.6, θέμα που εξετάστηκε στο κεφάλαιο (2.2.1, εικόνα 2.2.10).

Η χρήση χρωμάτων στα layers είναι πολύ χρήσιμη κατά τη διαδικασία εισαγωγής της μουσικής και επεξεργασίας της παρτιτούρας μας. Και αυτό γιατί διακρίνουμε άμεσα τις διαφορετικές φωνές του αρχείου, διακρίνουμε σε ποιά layer ανήκει κάθε νότα και τέλος, από ποιά παλέτα εισήξαμε τους συμβολισμούς, καθότι για κάθε κατηγορία συμβόλων μπορούμε να ορίσουμε ένα διαφορετικό χρώμα.

Η χρήση των Layers

Τα layers, σε συνδυασμό με τη χρήση των έγχρωμων απεικονίσεων, προσφέρουν εργονομικό

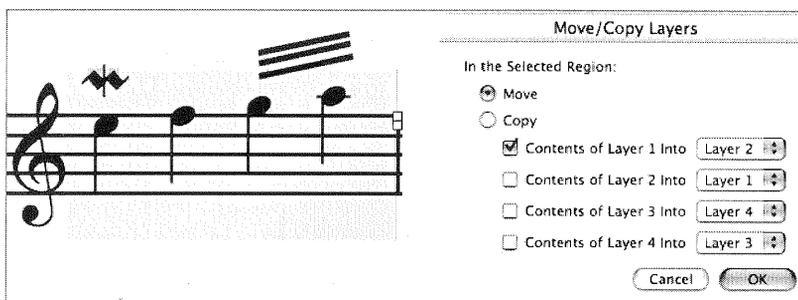
περιβάλλον εργασίας, ειδικά όταν οι απαιτήσεις μας σε πολυφωνία είναι αυξημένες. Σε συνδυασμό δε με τους διαφορετικούς τρόπους εισαγωγής των νοτών, καθιστούν την εργασία μας γρήγορη και αποδοτική.

Θα πρέπει όμως να προσεχθούν μερικές λεπτομέρειες. Η βασικότερη είναι ότι θα πρέπει να δουλεύουμε οργανωμένα. Η εισαγωγή στοιχείων (δυναμικών, στολιδιών, κ.λπ.), η μετακίνηση των νοτών με τα ειδικά εργαλεία, η εισαγωγή στίχων στις νότες, η εισαγωγή συγχορδιών, είναι εργασίες οι οποίες εκτελούνται μόνο όταν βρισκόμαστε στο σωστό κάθε φορά layer. Για παράδειγμα αν θέλουμε να προσθέσουμε μία τρίλια σε μία νότα του 2ου layer θα πρέπει να μετακινηθούμε από το layer που βρισκόμαστε τη δεδομένη στιγμή στο layer 2.

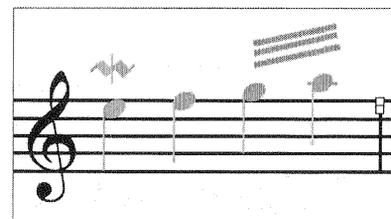
Επειδή η διαδικασία μετάβασης από το ένα layer στο άλλο απαιτεί μία παραπάνω κίνηση, θα πρέπει, χάριν οικονομίας κινήσεων, να κάνουμε λελογισμένη χρήση των layers. Κατανοητό είναι ότι αν δεν έχουμε κάνει χρήση των έγχρωμων απεικονίσεων, δεν είναι εύκολο να εντοπίσουμε άμεσα σε ποιο layer ανήκει κάθε νότα και ως εκ τούτου η μετάβαση στο σωστό layer μπορεί να απαιτήσει περισσότερες κινήσεις.

Οι εντολές **Move/Copy Layers**

Οι εντολές χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά ή την αντιγραφή ενός layer σε ένα άλλο. Μελετήστε τις επόμενες εικόνες.

Εικόνα 5.7 (Mac, Win)

Εικόνα 5.8 (Mac, Win)

Τι βλέπουμε: Στην εικόνα 5.7 αριστερά έχουμε ένα μέτρο με νότες και σύμβολα, γραμμένα στο layer 1. Καλούμε την εντολή *Move Layers* και ζητάμε από το σχετικό παράθυρο διαλόγου (δεξιά στην εικόνα) να μετακινήσει το layer 1 στο layer 2. Το αποτέλεσμα της εντολής *Move* το βλέπουμε στην εικόνα 5.8.

5.8. Οι εντολές **Clear All Items, Clear Selected Items**

Οι εντολές χρησιμοποιούνται για τη διαγραφή όλων των στοιχείων επιλεγθείσης περιοχής (βλέπε εντολές *Select*) ή επιλεγθέντων στοιχείων μίας περιοχής της παρτιτούρας μας, με βάση την εντολή *Edit Filter*. Η δράση των εντολών αναιρείται με την εντολή *Undo*, πριν εκτελέσουμε την εντολή *Save*.

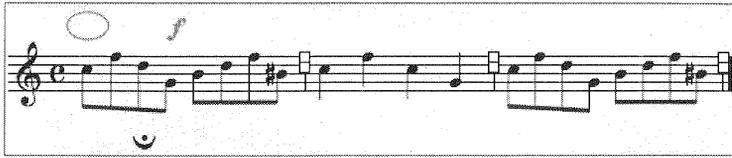
5.9. Οι εντολές **Smart Find and Paint**

Υποεντολές:

- Set SmartFind Source Region*: Όρισε την περιοχή για έξυπνη ανεύρεση.
- Deselect SmartFind Source Region*: Ακύρωση της επιλογής της περιοχής για έξυπνη ανεύρεση.
- Apply SmartFind and Paint*: Εφάρμοσε στην περιοχή.

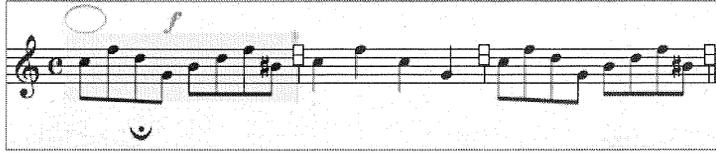
Με τις εντολές μπορούμε να αντιγράψουμε σύμβολα και σχήματα συμβόλων δυναμικών, στολιδιών, σχημάτων έκφρασης, συμβόλων έκφρασης και τεχνικών, από ένα επιλεγμένο μέτρο σε ένα άλλο με ίδιο ρυθμικό περιεχόμενο. Για να αντιληφθείτε καλύτερα τη λειτουργία των εντολών, μελετήστε τις επόμενες εικόνες 5.9 (α, β, γ, δ, ε, στ.).

-Στην εικόνα 5.9α βλέπουμε ένα αρχείο με τρία μέτρα, εκ των οποίων το πρώτο και το τρίτο είναι ρυθμικά ίδια. Στο πρώτο έχουμε εισάξει σύμβολα articulations και δυναμικών.

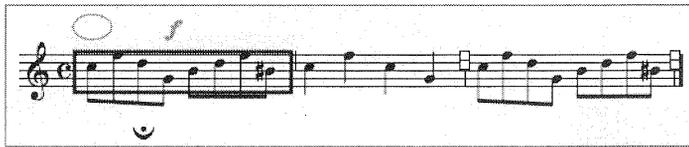
Εικόνα 5.9α

-Στην εικόνα 5.9β βλέπουμε ότι έχουμε επιλέξει με το *Selection Tool* το πρώτο μέτρο.

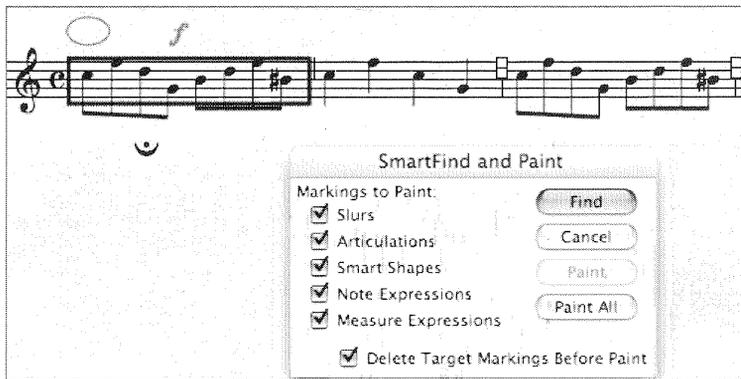
Εικόνα 5.9β

-Στην εικόνα 5.9γ βλέπουμε ότι το πρώτο μέτρο έχει τεθεί σε ένα τετράγωνο, επενέργεια της εκτέλεσης της εντολής *Set SmartFind Source Region*.

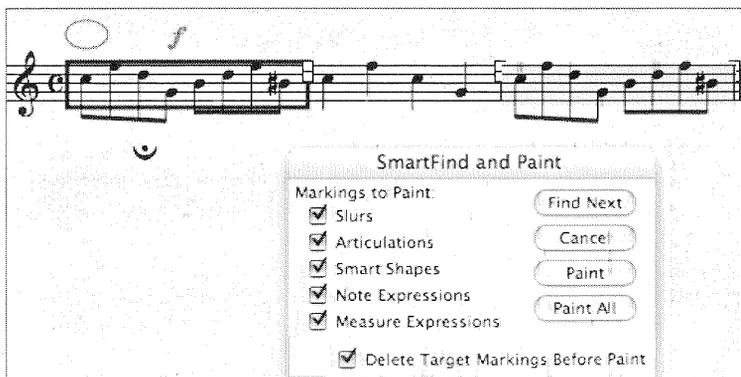
Εικόνα 5.9γ

-Στην εικόνα 5.9δ βλέπουμε το παράθυρο επιλογών που ανοίγει με την εκτέλεση της εντολής *Apply SmartFind and Paint*. Επιλέγουμε *Find* (εύρεση).

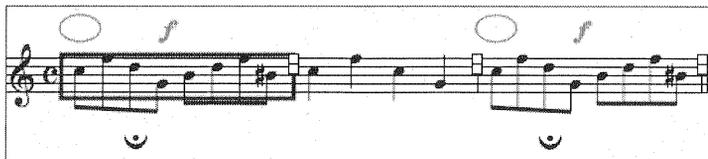
Εικόνα 5.9δ

Το πρόγραμμα θα αναζητήσει όμοια ρυθμικά μέτρα μας και θα μας τα εμφανίσει στην εικόνα 5.9ε.

Εικόνα 5.9ε

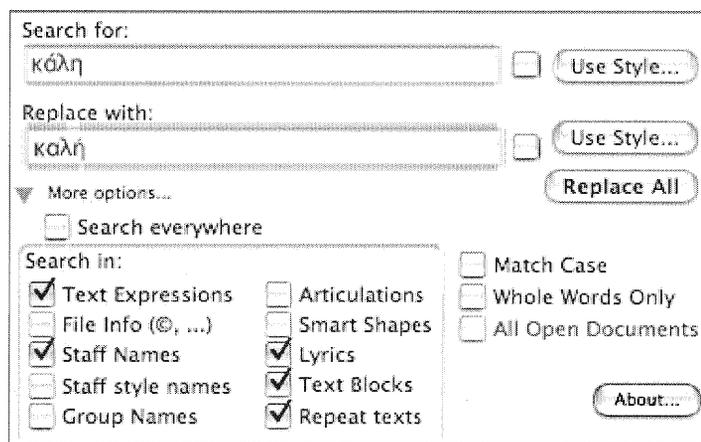
Από το παράθυρο επιλογών επιλέγουμε *Paint*. Βλέπουμε το αποτέλεσμα στην επόμενη εικόνα 5.9στ.

Εικόνα 5.9στ.

5.10. Η εντολή **Text Search and Replace** (Αναζήτηση κειμένου προς αντικατάσταση)

Η εντολή αναζητεί ένα κείμενο (λέξη, συλλαβή, φράση) που θα του πληκτρολογήσουμε στο πεδίο *Search for* και το αντικαθιστά με ένα άλλο, που θα προτείνουμε στο πεδίο *Replace With*. Δείτε την επόμενη εικόνα 5.10.

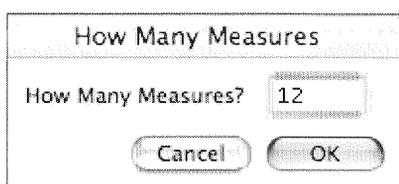
Εικόνα 5.10

-Στα πεδία *Search in* ορίζουμε που θα γίνει η αναζήτηση. Αν θέλουμε η αναζήτηση να αφορά όλο το αρχείο, επιλέγουμε *Search Everywhere*. Στα πεδία *Use Style* ορίζουμε τη γραμματοσειρά, το μέγεθος και το στυλ του αναζητούμενου και προτεινόμενου προς εισαγωγή κειμένου.

Στο παράδειγμά μας αναζητήσαμε τη λέξη *κάλη* και προτεινάμε να αντικατασταθεί από τη λέξη *καλή*. Η αναζήτηση έγινε στα πεδία που βλέπετε στην εικόνα (*Text Expressions*, *Lyrics*, κ.λπ.).

5.11. Οι εντολές **Add Measures**, **Insert Measure Stack**, **Delete Measure Stack**

Η εντολή **Add Measures** προσθέτει μέτρα στο αρχείο μας. Τα μέτρα που προστίθενται μπαίνουν στο τέλος του αρχείου. Από το παράθυρο της επόμενης εικόνας επιλέγουμε τον αριθμό των μέτρων (π.χ. 12). Πατάμε OK.

Εικόνα 5.11

Το ίδιο αποτέλεσμα θα έχουμε αν, με επιλεγμένο το εργαλείο *Measure* κάνουμε διαδοχικά διπλό κλικ πάνω στο εργαλείο. Κάθε διπλό κλικ προσθέτει ένα μέτρο.

Αν θέλουμε να εισάγουμε ένα κενό μέτρο σε ένα άλλο σημείο του αρχείου, κάνουμε *Copy* ένα κενό μέτρο και εν συνεχεία στο επιλεγμένο σημείο, εκτελούμε την εντολή *Insert* που εξετάσαμε στο παρόν μενού εντολών.

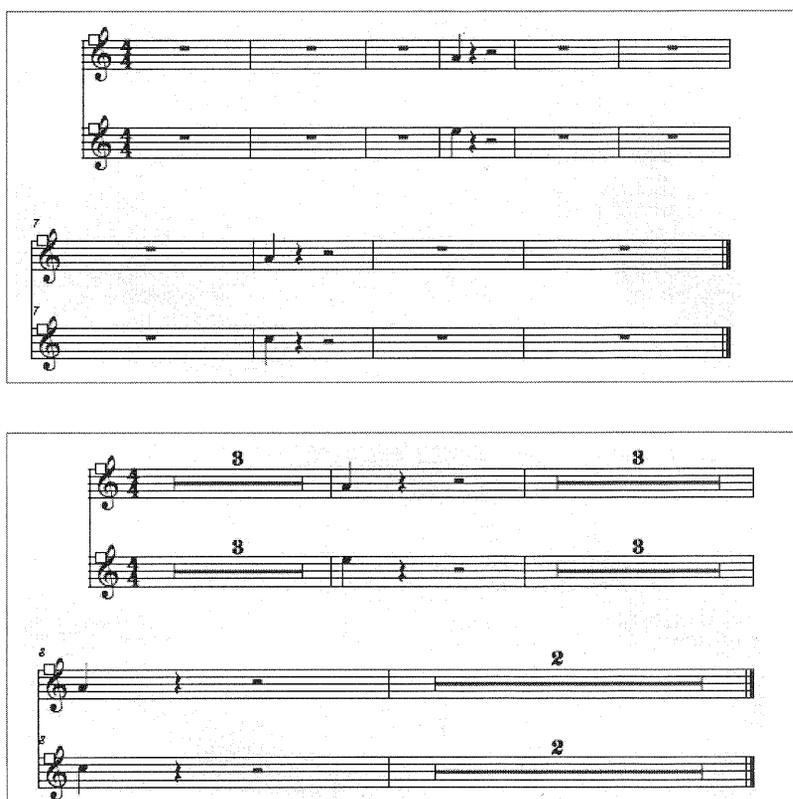
Εισαγωγή μέτρων (Insert) σε επιλεγμένο σημείο και διαγραφή γίνεται και με τις δύο επόμενες εντολές **Insert Measure Stack**, **Delete Measure Stack**. Η εντολή **Insert Measure Stack** διαφέρει από την εντολή **Insert**, καθότι εισάγει σε κάθε περίπτωση κενό μέτρο, ενώ η εντολή **Insert** (αν έχει εκτελεσθεί η εντολή **Copy**) εισάγει αντεγραμμένο μέτρο. Η εντολή **Delete Measure Stack**, ακυρώνει τα αποτελέσματα της εντολής **Insert**. Ο όρος **Stack** υποδηλώνει τη *στίβα* των μέτρων που σχηματίζεται σε κάθετη διάταξη όταν είμαστε σε score (πολλά πεντάγραμμα).

Διαγραφή μέτρων γίνεται και με τον εξής τρόπο. Επιλέγουμε κάποια μέτρα και πατάμε Delete.

5.12. Η εντολή **Multimeasure Rests** (Παύσεις πολλαπλών μέτρων)

Με τις υποεντολές **Break**, **Create**, **Edit** και **Create for Parts/Score**.

Ας μελετήσουμε τις επόμενες εικόνες 5.12. Η εικόνα 5.12α προβάλλει ένα αρχείο με κενά μέτρα σε διάφορα σημεία του αλλά και με μέτρα με μουσική. Η εικόνα 5.12β προβάλλει το ίδιο αρχείο με συνεπτυγμένα τα κενά του μέτρα. Η εντολή **Create** συνέπτυξε τα συνεχόμενα κενά μέτρα σε ένα νέο μέτρο (Multimeasure). Επιλέξαμε όλα τα μέτρα του αρχείου (θα μπορούσαμε να έχουμε επιλέξει και μερικά από αυτά) και εκτελέσαμε την εντολή. Οι ενδείξεις 3 και 2 υποδηλώνουν τα μέτρα που συνεπτύχθησαν.

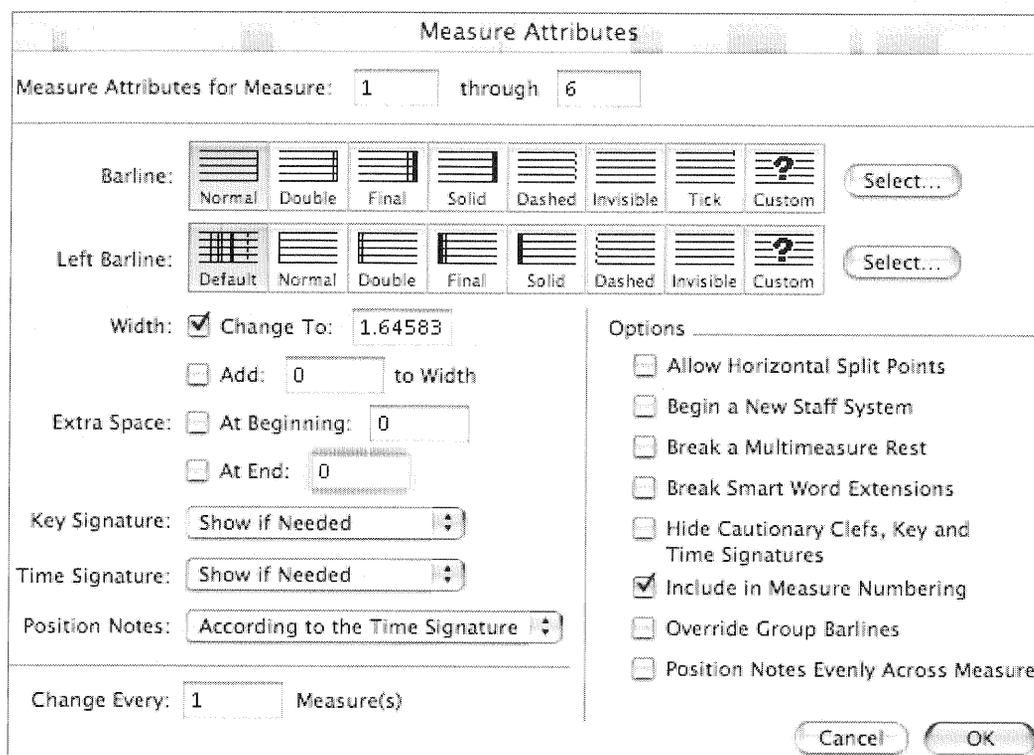

Εικόνες 5.12α και 5.12β (Mac, Win)

Η εντολή **Break** αναιρεί την εντολή **Create**. Η εντολή **Edit** ενεργοποιείται αφού έχει εκτελεσθεί η εντολή **Create**. Μας επιτρέπει να ορίσουμε τις παραμέτρους του συμβόλου ή ένα διαφορετικό σύμβολο για την απεικόνιση των συνεπτυγμένων μέτρων. Η εντολή **Edit** είναι σχετική με τις παραμέτρους **Document/Options/Multimeasure Rests** που θα εξετάσουμε στο κεφάλαιο (16.2).

5.13. Η εντολή **Edit Measure Attributes** (Μεταβολή των χαρακτηριστικών των μέτρων)

Από τις πλέον σημαντικές εντολές του μενού. Η εντολή επιδρά στα στοιχεία ενός μέτρου (μήκος, διαστολές, εμφάνιση χρονοδείκτη, οπλισμού, κ.λπ.). Μελετήστε την επόμενη εικόνα 5.13.

Εικόνα 5.13 (Mac, Win)

Αρχικά επιλέγουμε ένα, περισσότερα ή όλα τα μέτρα ενός αρχείου.

-Στο πεδίο *Barline* (Διαστολή) επιλέγουμε τον τύπο της διαστολής, κάνοντας ένα απλό κλικ πάνω στο εικονίδιο της επιθυμητής διαστολής. Αν επιθυμούμε ένα διαφορετικό τύπο, πατάμε *Custom* ή *Select* και από το παράθυρο που ανοίγει επιλέγουμε ή δημιουργούμε έναν άλλο τύπο διαστολής.

Πολλοί χρήστες του προγράμματος δεν θέλουν οι διαστολές να φαίνονται στην παρτιτούρα. Αυτοί θα επιλέξουν τη διαστολή *Invisible* (αόρατη). Αν θέλουν να βάλουν μία αόρατη διαστολή σε ένα μέτρο, αλλά επιλέγουν μόνο ένα μέτρο. Μπορούν να επιλέξουν την απόκρυψη όλων των διαστολών του αρχείου από την παράμετρο *Barlines* του μενού εντολών *Document/Options* (κεφάλαιο 16.2). Μπορούν επίσης να επιλέξουν την απόκρυψη των διαστολών ενός μόνο πενταγράμμου σε ένα score, αποεπιλέγοντας την παράμετρο *Barlines* από το πεδίο *Items to Display* (κεφάλαιο 9.3, εικόνα 9.3θ).

-Στο πεδίο *Left Barline* (Αριστερή Διαστολή) επιλέγουμε τον τύπο της διαστολής που θέλουμε να έχει το πρώτο μέτρο κάθε πενταγράμμου, κάνοντας ένα απλό κλικ πάνω στο εικονίδιο της διαστολής. Αν επιθυμούμε ένα διαφορετικό τύπο, πατάμε *Select* και από το παράθυρο που ανοίγει επιλέγουμε. Η εμφάνιση των αριστερών διαστολών προϋποθέτει να έχει επιλεγεί η παράμετρος *Left Barlines/Display on Single Staves* του μενού εντολών *Document/Options/Barlines* (κεφάλαιο 16.2, εικόνα 16.13).

-Το πεδίο *Width* αναφέρεται στο **μήκος του μέτρου** που επιλέγουμε να τροποποιήσουμε. Το μήκος μεταβάλλεται και με το χέρι, σύροντας το handle κάθε διαστολής δεξιά ή αριστερά. Προσοχή όμως: Καλό είναι να αποφεύγουμε τη μεταβολή του μήκους των μέτρων, μιας και το πρόγραμμα ορίζει από μόνο του το μήκος κάθε μέτρου, ανάλογα με την ποσότητα των νωτών που εισάγουμε. Εισάγοντας μικρής αξίας νότες, το μέτρο επιμηκύνεται αυτόματα. Αντίθετα εισάγοντας μεγάλης αξίας νότες, το μέτρο αποκτά μικρό μήκος. Σχετική είναι η εντολή *Music Spacing* στο μενού εντολών *Utilities* (κεφάλαιο 27.2).

-Στο πεδίο *Extra Space* ορίζουμε μία επί πλέον απόσταση στην αρχή ή και στο τέλος του μέτρου με βάση την οποία θα γραφεί η πρώτη νότα ή και η τελευταία.

-Στα πεδία *Key Signature*, *Time Signature* επιλέγουμε αν θα εμφανίζονται στα επιλεγμένα μέτρα ο χρονοδείκτης και ο σπλισμός. Κάνοντας κλικ στο πεδίο *Show if Needed* (εικόνα 5.13) εμφανίζονται οι δυνατές επιλογές μας: *No Change* (Οχι αλλαγή), *Always Show* (εμφανίζει πάντοτε και σε κάθε μέτρο τα στοιχεία αυτά), *Always Hide* (απόκρυψη πάντοτε). Η σωστή επιλογή είναι *Show if Needed*.

Για την εμφάνιση και απόκρυψη αυτών των στοιχείων, σχετικές είναι και οι επιλογές που θα κάνουμε στο εργαλείο *Staff* (βλέπετε *Staff Attributes* -κεφάλαιο 9.3, εικόνα 9.3α). Από το παράθυρο *Staff Attributes* μπορούμε να επιλέξουμε την ολοκληρωτική απόκρυψη των *Key Signature*, *Time Signature* για κάθε πεντάγραμμο.

-Στο πεδίο *Position Notes* ορίζουμε τη μέθοδο με την οποία θα ορίζονται οι αποστάσεις μεταξύ των νοτών όταν εισάγονται στο επιλεγμένο μέτρο ή μέτρα. Σχετική είναι η εντολή *Music Spacing* στο μενού εντολών *Utilities* (κεφάλαιο 27.2). Η *Default* επιλογή είναι *According to Time Signature*. Ο τρόπος ορισμού των αποστάσεων πρέπει να ορισθεί πριν εισαχθούν οι νότες. Σχετική επίσης είναι η εντολή *Automatic Music Spacing* (κεφάλαιο 2, *Program Options*, πεδίο *Edit*).

-Στο πεδίο *Options* ακολουθούμε τις προτεινόμενες ρυθμίσεις του προγράμματος. Παρ' όλα αυτά θα εξετάσουμε τις πιθανόν χρήσιμες:

-*Allow Horizontal Split Points*: Επιλεγμένη η παράμετρος μας επιτρέπει να διασπάσουμε ένα μεγάλο μήκος μέτρο σε δύο. Στην ουσία ένα μέρος του μέτρου, χάριν καλύτερης απεικόνισης μεταφέρεται στο επόμενο πεντάγραμμο.

-*Begin a New Staff System*: Επιλεγμένη η παράμετρος μας επιτρέπει να μεταφέρουμε ένα μέτρο στην αρχή ενός πενταγράμμου, σαν να επρόκειτο για ένα διαφορετικό πεντάγραμμο. Προσοχή! Το μήκος του προηγούμενου μέτρου θα αλλάξει. Επίσης το νέο πεντάγραμμο δεν έχει ιδιότητες πενταγράμμου όπως αυτές περιγράφονται στο παράθυρο *Staff Attributes* του εργαλείου *Staff*. Απλά η μεταφορά στην αρχή του επόμενου πενταγράμμου βοηθά στην καλύτερη απεικόνισή του. Κάθε τέτοιο μέτρο φέρει σχετικό σύμβολο-ένδειξη αυτής της μεταφοράς.

-*Break a Multimeasure Rest*: Αναίρει την εντολή *Create Multimeasure Rest* σε ένα επιλεγμένο μέτρο ή μέτρα.

-*Hide Cautionary Clefs, Key and Time Signature*: Αποκρύπτει τις προειδοποιήσεις για την επικείμενη στο επόμενο μέτρο αλλαγή κάποιου από αυτά τα στοιχεία. Αν λ.χ. είμαστε σε ένα μέτρο 4/4 που βρίσκεται στο τέλος ενός πενταγράμμου και το επόμενο μέτρο είναι λ.χ. 5/4, τότε στο τέλος του μέτρου των 4/4, εμφανίζεται το σύμβολο 5/4 σαν προειδοποίηση ότι στο επόμενο μέτρο ο χρόνος θα είναι 5/4. Το ίδιο σύμβολο χρονοδείκτη θα εμφανίζεται και στο πρώτο μέτρο του επομένου πενταγράμμου.

-*Include in Measure Numbering*: επιτρέπει ή όχι την εμφάνιση των αριθμών των μέτρων σε επιλεγμένο ή επιλεγμένα μέτρα. Για την εμφάνιση και απόκρυψη των αριθμών, σχετικές είναι και οι επιλογές που θα κάνουμε στο εργαλείο *Staff* (βλέπετε κεφάλαιο 9.3, *Staff Attributes*). Από το παράθυρο *Staff Attributes* (που θα εξετάσουμε στο κεφάλαιο 9) μπορούμε να επιλέξουμε την ολοκληρωτική (για όλα τα μέτρα) απόκρυψη των αριθμών. Το πως εισάγουμε αριθμούς θα το εξετάσουμε στο εργαλείο και την εντολή *Measures*.

-*Position Notes Evenly Across Measure*: Σημαντικότερη παράμετρος γι' αυτούς που θέλουν να γράφουν περισσότερες ή λιγότερες του επιτρεπόμενου, με βάση το χρόνο (π.χ. 4/4), νότες σε ένα μέτρο. Αν έχει επιλεγεί αυτή η παράμετρος και εισάξουμε λ.χ. 3 ή 5 τέταρτα αντί των τεσσάρων, τότε το πρόγραμμα απλώνει τις νότες (όσες και αν είναι αυτές) κατά μήκος του μέτρου, μη επιτρέποντας έτσι την εμφάνιση παύσεων. Η επιλογή της παραμέτρου προηγείται της εισαγωγής των νοτών.

Σε διαφορετική περίπτωση, αν οι εισαχθείσες αξίες είναι περισσότερες του επιτρεπόμενου, τότε οι πλεονάζουσες θα εμφανίζονται στριμωγμένες στην άκρη του μέτρου, αν δε είναι λιγότερες θα εμφανίζονται αυτόματα μία παύση ή παύσεις, αξίας τόσης, όσης απαιτείται, προκειμένου να συμπληρωθούν οι αξίες του μέτρου.

Αναγκαία προϋπόθεση, κατά την εισαγωγή των νοτών, είναι να έχουν αποεπιλεγεί οι παράμετροι *Check for Extra Notes* και *Fill with Rests at End of Measure*. Οι παράμετροι αυτές βρίσκονται στην εντολή *Simple Entry Options* του μενού εντολών *Simple*, που ενεργοποιείται μόλις επιλέξουμε το εργαλείο *Simple Entry* (κεφάλαιο 12).

Τα εργαλεία Zoom, Hand Grabber. Οι εντολές View

6.1. Το εργαλείο Zoom

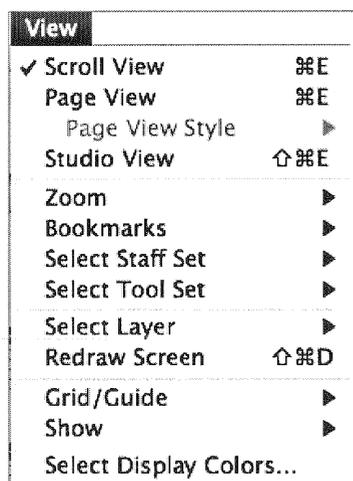
Το εργαλείο **Zoom** το χρησιμοποιούμε για να αλλάζουμε το μέγεθος απεικόνισης της παρτιτούρας στην οθόνη. Επιλέγουμε το εργαλείο και κάνουμε ένα απλό κλικ πάνω στη σελίδα με την παρτιτούρα. Για σμίκρυνση κρατάμε πατημένο το πλήκτρο **Alt** και κάνουμε κλικ στην παρτιτούρα. Εναλλακτικά χρησιμοποιούμε την εντολή **View/Zoom** που θα εξετάσουμε στη συνέχεια του κεφαλαίου. Σχετικό είναι και το εργαλείο **Resize** που θα εξετάσουμε αργότερα. Η με αυτό τον τρόπο μεταβολή της απεικόνισης δεν επιδρά στο μέγεθος εκτύπωσης της παρτιτούρας.

6.2. Το εργαλείο Hand Grabber

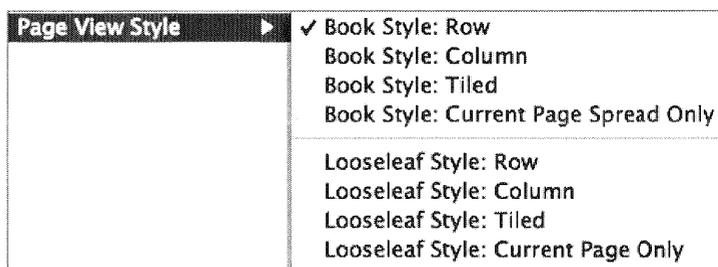
Το εργαλείο **Hand Grabber** χρησιμοποιείται για να μετακινούμε τη σελίδα της παρτιτούρας μας πάνω στην οθόνη.

6.2 Οι εντολές View

Το μενού εντολών **View** απεικονίζεται στην επόμενη εικόνα 6.1. Περιλαμβάνει εντολές τόσο για τη μορφή απεικόνισης μίας εργασίας μας, όσο και για τον τρόπο απεικόνισης διαφόρων εργαλείων και μετρήσεων. Επίσης περιλαμβάνει εντολές για την έγχρωμη εμφάνιση των αρχείων μας και την επιλογή των layers. Τέλος, περιλαμβάνει εντολές για τη δημιουργία και επιλογή ομάδων εργαλείων (Tool Set), έτοιμων υποδειγμάτων (στυλ) πενταγράμμων (Staff Set) και συμβόλων εντοπισμού -Bookmarks.

Εικόνα 6.1 (Mac, Win)

Εικόνα 6.2 (Mac, Win)

Οι εντολές Scroll, Page και Studio View

Εντολές για την επιλογή του τρόπου απεικόνισης της εργασίας μας στην οθόνη και μόνο. Πολλές εντολές και εργαλεία του Finale απαιτούν, για να λειτουργήσουν, τον ένα ή τον άλλο τρόπο απεικόνισης.

Όταν είμαστε σε **Scroll View Mode** (κυλινδρική απεικόνιση) εμφανίζεται η παρτιτούρα μας να ξεδιπλώνεται κατά μήκος της οθόνης. Μεταβαίνουμε μπρος ή πίσω είτε σύροντας οριζόντια την κάτω μπάρα του παραθύρου, είτε πατώντας το πλήκτρο **Command+Page Up** (Down).

Όταν είμαστε σε **Page View Mode** (απεικόνιση σελίδας) εμφανίζεται η παρτιτούρα μας να ξεδιπλώνεται ανά σελίδα κάθετα ή και οριζόντια ως προς την οθόνη. Μεταβαίνουμε από τη μία σελίδα

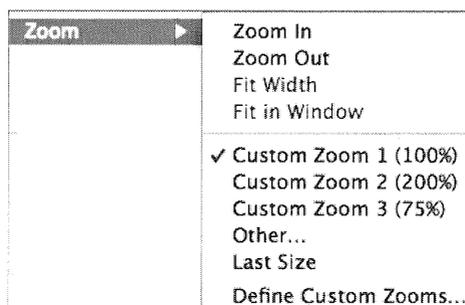
στην άλλη είτε με το σελιδοδείκτη (Page Counter), είτε με τα πλήκτρα *Page Up (Down)*. Η εντολή προτείνει μερικούς τρόπους εμφάνισης των σελίδων, μέσω σχετικών υποεντολών της (εικόνα 6.2). Τις παραμέτρους της σελιδοποίησης τις ορίζουμε με το εργαλείο και την εντολής *Page*.

Όταν είμαστε σε *Studio View Mode* εμφανίζεται η παρτιτούρα μας να ξεδιπλώνεται κατά μήκος της οθόνης, όπως στο *Scroll View*. Επί πλέον απεικονίζεται ο *Μετρονόμος* (πεδίο *Tempo Tap*) και επίσης ένα υποτυπώδες *mixer* των οργάνων ανά πεντάγραμμο, στο οποίο μπορούμε να ορίσουμε τις παραμέτρους ακρόασης (ηχώχρωμα, ένταση, εφέ). Επίσης στο πεδίο *Tempo Tap*, κάνοντας κλικ στο πεδίο *Edit*, μπορούμε να ορίσουμε παραμέτρους MIDI (ενεργοποιούνται οι εντολές *MIDI Tool/Tempo*), έτσι ώστε να δημιουργήσουμε ένα διαφορετικό *Tap* (σχετικά βλέπετε κεφάλαιο 28.2, εντολή *Tempo*). Τέλος εμφανίζεται το *Audio Track* (κανάλι) με το εισαχθέν αρχείο *audio* (κεφάλαιο 29.1).

Μεταβαίνουμε μπρος ή πίσω είτε σύροντας οριζόντια την κάτω μπάρα του παραθύρου, είτε πατώντας το πλήκτρο *Command+Page Up (Down)*.

Η εντολή **Zoom**

Περιλαμβάνει εντολές για το μέγεθος απεικόνισης της εργασίας μας στην οθόνη. Σχετικό το εργαλείο *Resize* που θα εξετάσουμε αργότερα. Ας δούμε τις υποεντολές της εικόνας 6.3.

Εικόνα 6.3 (Mac, Win)

-*Zoom In/Zoom Out*: Μεγένθυση/Σμίκρυνση.

-*Fit Width/Fit in Window*: Προσαρμογή στο μέγεθος του παραθύρου εργασίας μας/Προσαρμογή στο μέγεθος της σελίδας μας.

-*Custom Zoom 1...4/Other/Last Size*: Απεικόνιση με το προεπιλεγμένο (ως πρότυπο) μέγεθος 1..4/Απεικόνιση με άλλο μέγεθος/Επιστροφή στο προηγούμενο επιλεγθέν μέγεθος.

-*Define Custom Zooms* (Ορισμός συγκεκριμένου ποσοστού μεταβολής για κάθε κλικ του εργαλείου *Zoom*): Στο κεφάλαιο 2 -εικόνα 2.2.8 και στην παράγραφο *Program Options/View* είδαμε ότι μπορούμε να ορίσουμε συγκεκριμένα ποσοστά μεταβολών απεικόνισης για το κάθε κλικ που θα κάνουμε στο εργαλείο *Zoom*. Στο παράδειγμα της εικόνας 2.2.8 είχαμε ορίσει 100%, 200% και 275%, που σημαίνει ότι στο πρώτο κλικ θα έχουμε απεικόνιση 100%, στο δεύτερο κλικ 200%, κ.ο.κ. Ομοίως δρά και η εντολή *Define Custom Zooms*, η οποία και μας παραπέμπει εκ νέου στην εντολή *Program Options/View* και στο παράθυρο της εικόνας 2.2.8. Ορίζουμε τα ποσοστά, επιλέγουμε *Apply* και στο τέλος πατάμε *OK*.

6.3. Οι άλλες εντολές **View**

Η εντολή **Bookmarks**

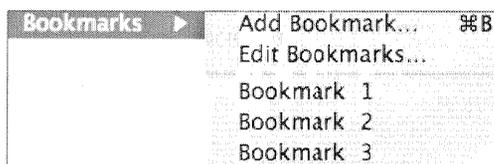

Εικόνα 6.4 (Mac, Win)

-Με την υποεντολή *Add Bookmarks* δημιουργούμε σημεία εντοπισμού. Τα σημεία αυτά δεν είναι κάποια σύμβολα, αλλά αφανείς ενδείξεις. Δημιουργώντας *bookmarks*, μην περιμένετε ότι θα δείτε κάποιο σύμβολο-σημάδι στην παρτιτούρα σας. Απλά το πρόγραμμα θυμάται τις συντεταγμένες θέσης που θα ορίσουμε για κάθε *bookmark* και μας επαναφέρει στο σημείο αυτό, μόλις επιλέξουμε το συγκεκριμένο *bookmark*. Με την εντολή *Edit Bookmarks* τροποποιούμε ή διαγράφουμε *bookmarks*.

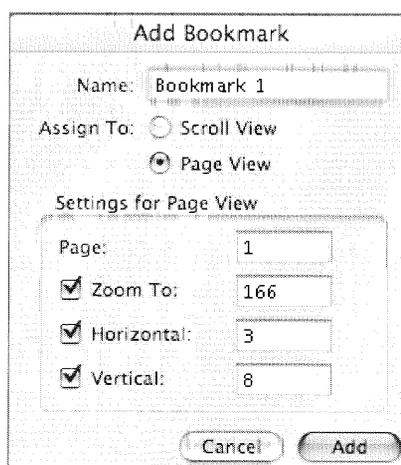
Τι είναι τα Bookmarks

Όταν δουλεύουμε σε ένα score με πολλά πεντάγραμμα και σελίδες, καμιά φορά είμαστε αναγκασμένοι να επιστρέψουμε σε μία προηγούμενη σελίδα του score ή σε ένα άλλο σημείο γενικώς. Η αναζήτηση αυτή δεν είναι ούτε εύκολη, ούτε πρακτική. Δημιουργούμε λοιπόν ένα ή δύο ή περισσότερα bookmarks για τα σημεία στα οποία θα χρειασθεί να ανατρέξουμε. Εκτελώντας την υποεντολή *Bookmark 1,2,3*, (εικόνα 6.4β) επανερχόμαστε σε ένα από αυτά τα σημεία.

Εικόνα 6.4β (Mac, Win)

Για να δημιουργήσουμε bookmarks εκτελούμε την εντολή *Add*. Ανοίγει το επόμενο παράθυρο (εικόνα 6.4γ).

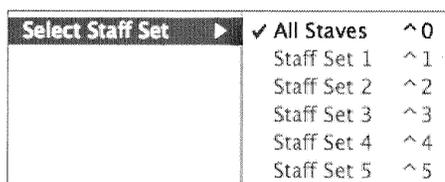

Εικόνα 6.4γ (Mac, Win)

-Στο πεδίο *Name* εισάγουμε το όνομα του bookmark (π.χ. *Bookmark 1*). Επιλέγουμε αν θα εισάγουμε το bookmark σε scroll ή page view. Αν επιλέξουμε scroll view ορίζουμε το μέτρο στο οποίο θα τοποθετηθεί το bookmark, καθώς και το ποσοστό απεικόνισης του συγκεκριμένου σημείου. Αν επιλέξουμε page view (στο παράδειγμά μας) ορίζουμε σε ποιά σελίδα (π.χ. 1), σε ποιο σημείο της σελίδας (οριζοντίως 3cm, κάθετα 8cm), θα τοποθετηθεί το bookmark, καθώς και το ποσοστό απεικόνισης. Στο τέλος επιλέγουμε *Add*.

-Η εντολή *Edit*, μέσω ενός φιλικού παραθύρου, μας επιτρέπει την τροποποίηση των bookmarks, τη διαγραφή τους ή τη δημιουργία νέων.

Η εντολή *Select Staff Set*

Εικόνα 6.5 (Mac, Win)

Η εντολή είναι διαθέσιμη όταν είμαστε σε scroll view. Μας δίνει τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε σε ένα score έως οκτώ διαφορετικά σύνολα πενταγράμμων και να επιλέγουμε ποιο από αυτά θα εμφανίζεται κάθε φορά στην οθόνη μας. Αυτή η δυνατότητα είναι χρήσιμη όταν δουλεύουμε σε score πολλών οργάνων. Αν για παράδειγμα έχουμε ένα score δέκα οργάνων (τέσσερα πεντάγραμμα με βιολιά, τέσσερα με ξύλινα πνευστά, ένα με πιάνο και ένα με κιθάρα), μπορούμε να σχηματίσουμε οκτώ staff sets

(ανά ομάδα οργάνων) και κάθε φορά από την εντολή αυτή να επιλέγουμε την εμφάνιση ενός μόνο σετ.

Αρχικά πηγαίνουμε στο εργαλείο *Staff* και την εντολή *Staff/Edit Staff Attributes* (κεφάλαιο 9.3, εικόνα 9.3α). Επιλέγουμε από το πεδίο *Staff Attributes for..* ένα-ένα τα πεντάγραμματα από μία ομάδα (π.χ. των βιολιών) και τα κάνουμε κρυφά (Πεδίο *Options-Hide Staff*). Ομοίως και για την ομάδα των πνευστών αλλά και για το πιάνο. Στο τέλος πατάμε OK. Επιστρέφουμε στο score και βλέπουμε ότι εμφανίζεται μόνο η κιθάρα. Επιλέγουμε το πεντάγραμμο, κάνοντας ένα απλό κλικ στο handle του και εν συνεχεία, με πατημένο το πλήκτρο *Option*, επιλέγουμε την υποεντολή *Staff Set 1*. Σχηματίσαμε ήδη ένα σέτ, αναθέτοντας την εμφάνισή του στην υποεντολή *Staff Set 1*. Για να συνεχίσουμε, επιλέγουμε *All Staves* και μεταβαίνουμε εκ νέου στην εντολή *Edit Staff Attributes* για να δημιουργήσουμε ένα νέο σετ.

Η εντολή **Select Tool Set** (MacOs μόνον)

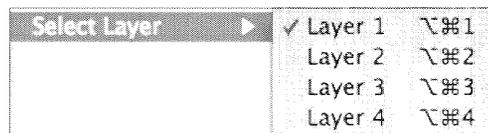

Εικόνα 6.6 (Mac)

Η εντολή είναι διαθέσιμη σε περιβάλλον MacOs. Μας δίνει τη δυνατότητα να σχηματίσουμε μικρές και ευέλικτες παλέτες κύριων εργαλείων, προκειμένου να εξοικονομούμε χώρο στην οθόνη μας. Ανατρέξτε στο κεφάλαιο 1, εικόνα 1.3δ να θυμηθείτε πως εκτελείται αυτή η διαδικασία. Μπορούμε να έχουμε συνολικά 4 διαφορετικού σχήματος και περιεχομένου παλέτες κύριων εργαλείων.

Η εντολή **Select Layer**

Η εντολή με τις συντομεύσεις της (εικόνα 6.7), μας δίνει τη δυνατότητα να επιλέγουμε ταχύτατα ένα διαφορετικό layer, αντί της επιλογής με το mouse (κεφάλαιο 5, εικόνα 5.6).

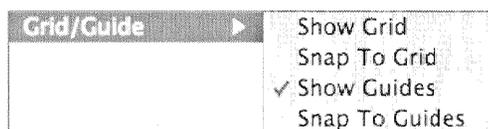
Εικόνα 6.7 (Mac, Win)

Η εντολή **Redraw Screen**

Η εντολή επιτρέπει να ανασχεδιασθούν όλες οι απεικονίσεις στην οθόνη.

Η εντολή **Grid/Guide**

Η εντολή είναι διαθέσιμη σε page view (εικόνα 6.8α). Μας επιτρέπει την εμφάνιση του πλέγματος (Grid) και των οδηγών (Guides) οθόνης, προκειμένου να τοποθετούμε ευθυγραμμισμένα διάφορα στοιχεία της παρτιτούρας.

Εικόνα 6.8α (Mac, Win)

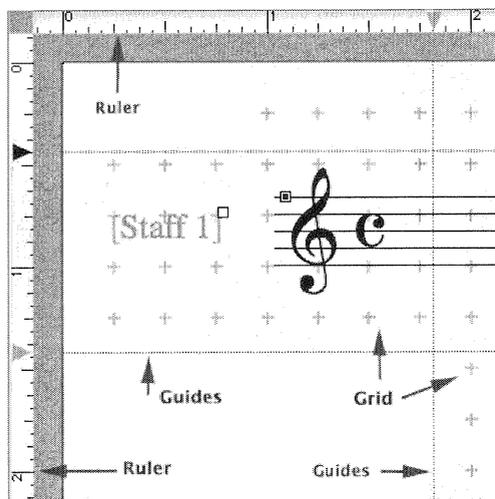
Η υποεντολή *Show Grid* εμφανίζει το πλέγμα. Όταν έχει προεπιλεχθεί η εντολή *Snap to Grid*, τοποθετεί τα εισαγόμενα στοιχεία ακριβώς στο πλέγμα. Αν έχουν ήδη εισαχθεί τα στοιχεία, μπορούμε και εκ των υστέρων να τα ευθυγραμμίσουμε με το χέρι (manually).

Η υποεντολή *Show Guides* εμφανίζει τους οδηγούς που έχουμε δημιουργήσει. Για να δημιουργήσουμε οδηγούς σελίδας κάνουμε διπλό κλικ στον κάθετο (αν θέλουμε να δημιουργήσουμε κάθετο οδηγό) ή τον οριζόντιο (αν θέλουμε να δημιουργήσουμε οριζόντιο οδηγό) χάρακα με τις μετρήσεις (Rulers).

Η εντολή *Snap to Guides* τοποθετεί ακριβώς στους οδηγούς τα εισαγόμενα στοιχεία. Μπορούμε και εκ

των υστέρων να ευθυγραμμίσουμε αυτά τα στοιχεία σύμφωνα με τους οδηγούς, μετακινώντας τα με το χέρι. Για να εμφανίζονται οι χάρακες μετρήσεων θα πρέπει στην επόμενη εντολή *Show* να επιλέξουμε *Show Rulers*.

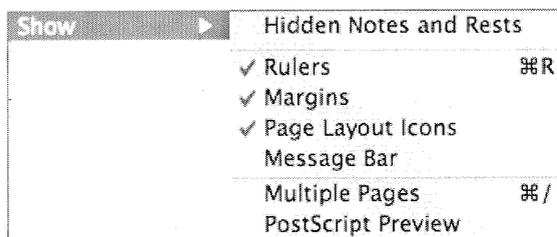
Η υποεντολή *Grid/Guide Options* μας οδηγεί σε ένα παράθυρο επιλογών στο οποίο ορίζουμε τις παραμέτρους (πυκνότητα, χρώμα, στοιχεία που μπορούν να υπαχθούν σε αυτές τις διατάξεις, κ.λπ.). Την υποεντολή *Grid/Guide Options* θα εξετάσουμε αναλυτικά στην εντολή *Document/Options/Grids and Guides Options* (κεφάλαιο 16.2), την οποία και προτείνουμε να μελετήσετε για περισσότερες λεπτομέρειες. Στην επόμενη εικόνα 6.8β εμφανίζονται τα στοιχεία *Grid*, *Guides* και *Rulers*.

Εικόνα 6.8β (Mac, Win): *Grid*, *Guides* και *Rulers*

Η εντολή *Show* (εμφάνισε..)

Επιλέγουμε τα στοιχεία που θα εμφανίζονται (ή θα αποκρύπτονται) σε μία παρτιτούρα (εικόνα 6.9).

Εικόνα 6.9 (Mac, Win)

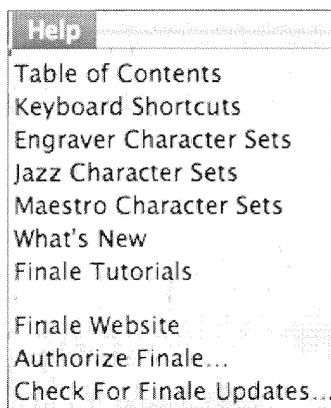
- Τις κρυμμένες νότες και παύσεις (*Hidden Notes...*)
- Το χάρακα μετρήσεων (*Rulers*)
- Τα περιθώρια σελίδων (*Margins*) όταν είμαστε σε *page view mode*.
- Τα πληροφοριακά στοιχεία της σελιδοποίησης (*Page Layout Icons*) όταν είμαστε σε *page view mode* (περισσότερα στο εργαλείο *Page*).
- Τη μπάρα με τα μηνύματα άμεσης βοήθειας (*Message Bar*).
- Την εμφάνιση πολλαπλών σελίδων στην οθόνη μας (*Multiple pages*), τόσων όσων επιτρέπει η οθόνη και το ποσοστό απεικόνισης που έχουμε ορίσει. Για να μεταβούμε από σελίδα (εξ) σε σελίδα (εξ) χρησιμοποιούμε τα πλήκτρα *PageUp/Down*.
- Τη σε *Postscript* έκδοση εμφάνιση της σελίδας μας.

Η εντολή *Select Display Colors*

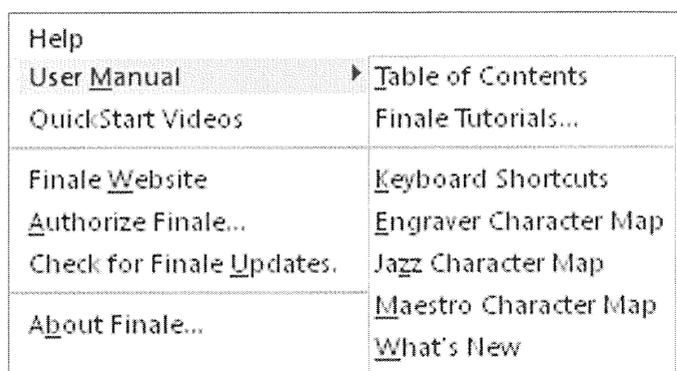
Επιλέγουμε τα χρώματα με τα οποία θα απεικονίζονται ή και θα τυπώνονται τα στοιχεία μίας παρτιτούρας. Το θέμα εξετάστηκε στο κεφάλαιο (2.2.1, εικόνα 2.2.10, *Program Options*).

Βοήθεια στη χρήση του Finale

Το μενού εντολών *Help* (εικόνες 7.1) περιλαμβάνει:

Εικόνα 7.1α (Mac)

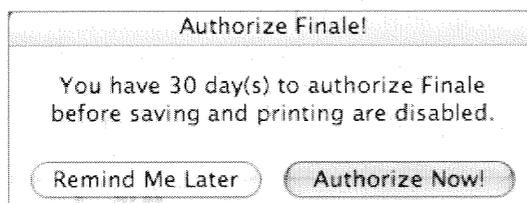

Εικόνα 7.1β (Wind)

- Το εγχειρίδιο χρήσης του προγράμματος στην αγγλική σε μορφή .pdf (επιλέγετε *Table of Contents*).
- Ένα σύντομο και εποπτικό εγχειρίδιο χρήσης (*Finale Tutorials*).
- Όλους τους πίνακες συντομεύσεων** (*Keyboard Shortcuts*) για κάθε μενού εντολών ή εργαλείο.
- Τους χαρακτήρες πληκτρολογίου ανά γραμματοσειρά (δηλαδή σε ποιό πλήκτρο έχει ανατεθεί κάθε σύμβολο του προγράμματος).
- Τις νέες δυνατότητες του Finale *What's New* (στην έκδοση που διαθέτετε).
- Δυνατότητα πρόσβασης στις ιστοσελίδες του προγράμματος (όταν είστε συνδεδεμένοι στο ίντερνετ).
- Δυνατότητα on line Authorization ή Deauthorization (*Authorize* ή *Deauthorize Finale*).
- Δυνατότητα αναζήτησης αναβαθμίσεων (*Finale updates*).
- Εκπαιδευτικά videos (στην αγγλική γλώσσα).

Authorization/Deauthorization

Η σημαντικότερη διαδικασία είναι η *Authorization* ή *Deauthorization*. Απαραίτητη, προκειμένου να αποκτήσετε το **Authorization Code** για να μπορείτε να χρησιμοποιείτε το πρόγραμμα, να έχετε τεχνική υποστήριξη και να κατεβάζετε τις αναβαθμίσεις του. Όταν ανοίξει για πρώτη φορά το πρόγραμμα, θα σας ζητήσει να προχωρήσετε στην ταυτοποίησή του, δηλαδή την εγγραφή σας στα αρχεία της εταιρείας και στην απόκτηση της άδειας χρήσης (*Authorization Code*). Ενδεικτικό το επόμενο παράθυρο, εικόνα 7.2 που ανοίγει, όταν εκκινήσετε για πρώτη φορά το πρόγραμμα.

Εικόνα 7.2 (Mac, Win)

Έχετε δύο επιλογές: ή την *Remind Me Later* (υπενθύμισέ μου αργότερα) ή *Εκτέλεσε Τώρα* (*Authorize Now*). Το πρόγραμμα σας επιτρέπει να το χρησιμοποιείτε κανονικά για 30 ημέρες, εντός των οποίων θα πρέπει να εκτελέσετε τη διαδικασία *Authorization*. Μετά τις 30 ημέρες δεν μπορείτε να σώσετε ή να τυπώνετε τα αρχεία σας, αλλά μπορείτε να τα ανοίγετε.

Η διαδικασία *Authorization* μπορεί να γίνει με τρεις τρόπους, εικόνα 7.3α.

A. Automated via Internet (με ταυτόχρονη σύνδεση στο ίντερνετ).

Authorizing your copy of Finale is quick and easy! Authorize to receive:

- Free Technical Support
- Free Maintenance releases
- Discounts on future upgrades and new products
- Important product information

Select Your Authorization Method: Automated via Internet
 Manual via Website or Phone
 Fax or Mail (Printer Required)

Until authorization is completed, please disable any firewall software that will prevent communication with MakeMusic's servers.

Cancel < Back Next >

Εικόνα 7.3α (Mac, Win)

Επιλέγουμε *Automated* και στο επόμενο παράθυρο (εικόνα 7.3β) εισάγουμε τα στοιχεία που μας ζητούνται. Στο πεδίο *Serial Number* εισάγουμε το σειριακό αριθμό που βρίσκεται στην κάρτα εγγύησης ή το κουτί του Finale, αν πρόκειται για χρήστες παλαιών εκδόσεων, ή το σειριακό αριθμό που αναγράφεται στη συσκευασία των CD/DVD αν πρόκειται για χρήστες πρόσφατων εκδόσεων. Στο τέλος επιλέγουμε *Next*.

Finale Authorization Wizard - User Information

Enter the following information accurately to ensure that you will have access to technical support. Fields marked with * are required to complete your software authorization.

* First Name: * Last Name:
 * Serial Number: * Country:
 * E-mail:
 * Confirm E-mail:
 Organization:
 Address 1:
 Address 2:
 City: State/Province: Zip/Postal:
 Phone: Fax:

Enter a location for this computer (for example, "Home" or "Work").
 * Computer Location:
 Software Owned By:

Please keep me informed of important new product information, upgrades and special offers via e-mail.
 Check this box if you do not want MakeMusic to rent your contact information to third parties for marketing purposes. MakeMusic may, however, share your information as more fully described in the Privacy Statement.

View Privacy Statement

Cancel < Back Next >

Εικόνα 7.3b (Mac, Win)

Στο επόμενο παράθυρο (εικόνα 7.3γ) ελέγχουμε όλα τα στοιχεία που εισήξαμε. Μετά πατάμε Next.

Εικόνα 7.3γ (Mac, Win)

Στα δύο επόμενα παράθυρα (εικόνες 7.3δ, 7.3ε) εισάγουμε μερικά ακόμη στοιχεία. Στο τέλος επιλέγουμε Next.

Εικόνες 7.3δ, 7.3ε (Mac, Win)

Στο επόμενο στάδιο εκτελείται η εντολή της εξουσιοδότησης του σκληρού μας δίσκου να τρέχει το πρόγραμμα. Κάθε χρήστης του προγράμματος έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει δύο άδειες χρήσης του προγράμματος (Authorization Code). Μπορεί δηλαδή να τρέχει το πρόγραμμα σε δύο υπολογιστές ταυτόχρονα. Επομένως, αν ο χρήστης σκοπεύει να διαγράψει το σκληρό του δίσκο, θα πρέπει, προκειμένου να μη χάσει την εγκατεστημένη εξουσιοδότηση (Authorization Code), να τη στείλλει πίσω, εκτελώντας την εντολή *DeAuthorize*.

Όταν εγκαταστήσουμε εκ νέου το πρόγραμμα, θα εκτελέσουμε πάλι τη διαδικασία *Authorization*. Αν επίσης θέλουμε, για λόγους ασφαλείας, να απεξουσιοδοτήσουμε προσωρινά τη χρήση του προγράμματος, τρέχουμε την εντολή *DeAuthorize*. Η εκ νέου εξουσιοδότηση, σε αυτήν την περίπτωση είναι απλή (τρέχουμε την εντολή *Authorize*). Μόλις η διαδικασία εκτελεσθεί σωστά θα λάβουμε σχετικό μήνυμα στην οθόνη μας.

B. Manual via web site or Phone. (Επιλέγουμε ανάλογα από την εικόνα 7.3α)

Η διαδικασία για την απόκτηση του *Authorization Code Number* θα μας οδηγήσει στο επόμενο παράθυρο (εικόνα 7.4).

1. Αν ολοκληρώσουμε τη διαδικασία μέσω τηλεφώνου:

-Εισάγουμε στα γκριζοχρωμασμένα πεδία τα στοιχεία που μας ζητούνται

-Αναφέρουμε το *User Code* στον εκπρόσωπο της εταιρείας. Ο εκπρόσωπος θα μας δώσει το *Authorization Code Number*, το οποίο και εισάγουμε στο σχετικό πεδίο. Η διαδικασία έχει ολοκληρωθεί.

Please enter your software Serial Number:

Please enter your name:
First: Last:

Select your country:

Here is your software User Code: **VSSESXWK** ← User Code

Enter the Authorization Code that you obtain from MakeMusic in the field below and press the Next button.

Authorization Code → [] ← Authorization Code

Your software authorization will not be completed until you enter your Authorization Code.

You can return to this page of the software authorization wizard by pressing the Authorize Now button when you launch Finale, or by calling the wizard from the Authorize Finale item in the Help menu.

Press Cancel to authorize later. Your authorization data will be saved.

View Privacy Statement

Cancel < Back Next >

Εικόνα 7.4 (Mac, Win)

2. Αν ολοκληρώσουμε τη διαδικασία μέσω του web site (www.finalemusic.com/support/register), θα μας ζητηθεί να ανοίξουμε λογαριασμό πελάτη (αν είμαστε νέος πελάτης) ή να εισάγουμε τα αναγνωριστικά στοιχεία προκειμένου να μπούμε στον υπάρχοντα λογαριασμό μας. Εν συνεχεία εκτελούμε τη διαδικασία *Authorization* σύμφωνα με τις οδηγίες που θα μας δίνονται. Στη συνέχεια θα μας σταλλεί με email το *Authorization Code Number*.

Γ. FAX or Mail. (Επιλέγουμε ανάλογα από την εικόνα 7.3α)

Η μέσω fax ή ταχυδρομείου διαδικασία για την απόκτηση του Authorization Code προβλέπει την εισαγωγή όλων των στοιχείων όπως είδαμε προηγουμένως. Καταλήγουμε στο παράθυρο της εικόνας 7.5. Αυτή τη σελίδα θα πρέπει να αποστείλλουμε στην εταιρεία. Όταν λάβουμε το Authorization Code, το εισάγουμε στο σχετικό πεδίο. Πατώντας *Next* η διαδικασία έχει ολοκληρωθεί.

Here is your software User Code: **VSSESXWK** ← User Code

To authorize your software via fax or mail, you must send your User Code to the Customer Service department at MakeMusic, Inc.

To send us your User Code, press the Print Authorization Form button below. The form that is printed will include all of your software authorization data and the fax number and mailing address for MakeMusic.

Print Authorization Form

When we receive your User Code, we will send you an Authorization Code.

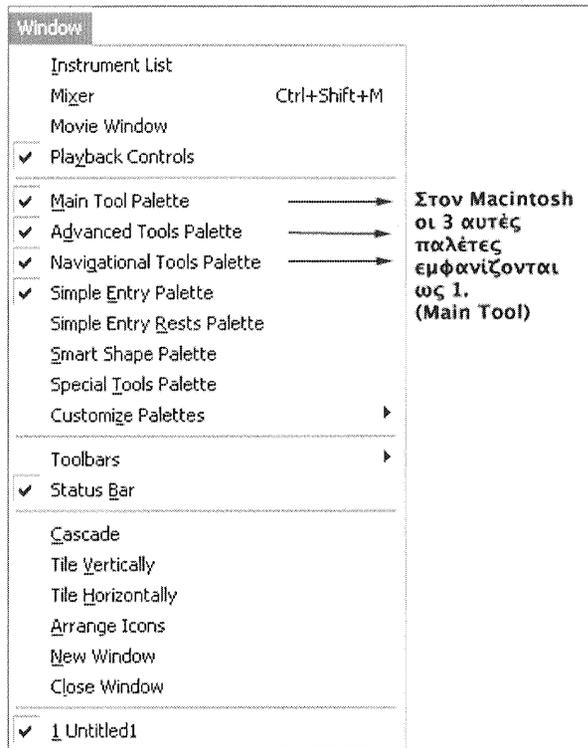
Enter the Authorization Code that you obtain from MakeMusic in the field below and press the Next button.

Authorization Code → []

Cancel < Back Next >

Εικόνα 7.5 (Mac, Win)

Η απόκτηση του *Authorization Code Number* είναι δυνατή, υπό προϋποθέσεις, και από τον αντιπρόσωπο του προγράμματος στην Ελλάδα (Fagotto Music).

Εικόνα 8.1α (Win)

Εικόνα 8.1β (Mac)

Το μενού εντολών *Window* περιλαμβάνει εντολές για την απεικόνιση των παλετών και εργαλείων ακρόασης, των παλετών και εργαλείων επεξεργασίας, (κύριων και ειδικών εργαλείων, νοτών, παύσεων και σχημάτων), καθώς και εντολές για τη διαχείριση των παραθύρων εργασίας μας.

Παλέτες και εργαλεία Ακρόασης (Playback)

Instrument List

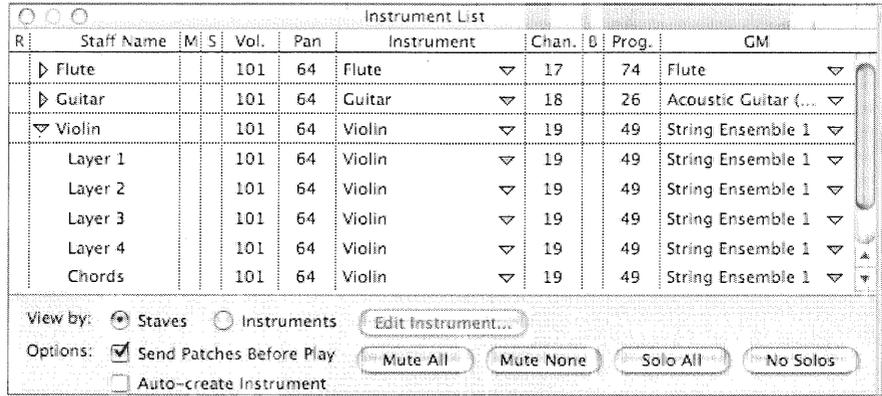
Εντολή με την οποία ανοίγει το παράθυρο απεικόνισης των οργάνων (στην ουσία ηχοχρωμάτων) με τα οποία θα αναπαραχθεί η μουσική μας. Έχοντας δημιουργήσει ένα αρχείο με τρία πεντάγραμμα (εικόνα 8.2α), στο παράθυρο της εικόνας 8.2β βλέπουμε τον πίνακα των ανατεθέντων ήχων για κάθε πεντάγραμμα.

Εικόνα 8.2α (Mac, Win)

Από αυτό το παράθυρο μπορούμε να ορίσουμε αλλά και να αλλάξουμε τους ήχους ακρόασης, μπορούμε να επιλέξουμε ποιά όργανα θα σιγήσουν (mute), αλλά και να ορίσουμε ένα διαφορετικό ήχο για κάθε layer του πενταγράμμου ή ένα διαφορετικό ήχο για την ακρόαση των συγχορδιών. Επίσης, αν διαθέτουμε εξωτερικό MIDI όργανο, από αυτό το παράθυρο ορίζουμε τα MIDI κανάλια στα οποία θα αναθέσουμε το κάθε μας πεντάγραμμα. Επειδή αυτό το θέμα προϋποθέτει ειδικότερες γνώσεις θα

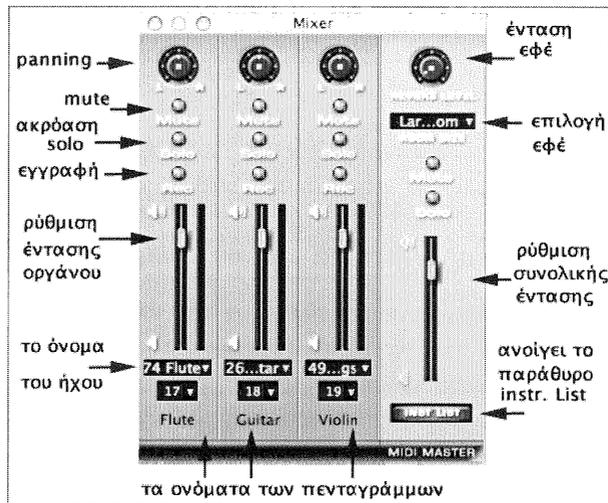
επανεέλθουμε στο κεφάλαιο 29.1.

Εικόνα 8.2β (Mac, Win)

Mixer

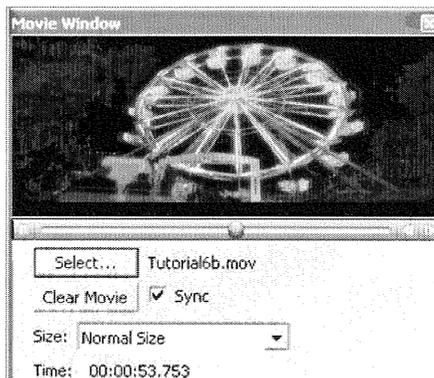
Εντολή με την οποία ανοίγει το παράθυρο *Mixer*, για τη ρύθμιση της έντασης κατά την ακρόαση. Το θέμα αναλύεται στο κεφάλαιο 29.1. Η ρύθμιση της έντασης μπορεί να γίνει και τη στιγμή της ακρόασης.

Εικόνα 8.3 (Mac, Win)

Movie

Εντολή με την οποία ανοίγει το παράθυρο *Movie*. Σε αυτό μπορούμε να εισάγουμε ένα βίντεο και να συγχρονίσουμε τη μουσική που έχουμε γράψει γι' αυτό. Η παράμετρος *Size* (εικόνα 8.4) ορίζει το μέγεθος του παραθύρου προβολής της εικόνας.

Εικόνα 8.4 (Mac, Win)

PlayBack Controls

Εντολή με την οποία ανοίγει το παράθυρο των εργαλείων ακρόασης (playback). Θα επανέλθουμε στο κεφάλαιο 29.2, (μενού εντολών *MIDI/Audio*).

Παλέτες εργαλείων και συμβόλων

Main Tool Palette

Εντολή με την οποία ανοίγει το παράθυρο απεικόνισης των κύριων εργαλείων του Finale. Στο περιβάλλον των Windows η παλέτα *Main Tool* διασπάται σε τρεις παλέτες που ανοίγουν με τις αντίστοιχες εντολές. Την *Main Tools*, *Advanced Tools* και *Navigational Tools Palette*. Σχετικά αναφερθήκαμε στο κεφάλαιο 1, εικόνα 1.3γ.

Simple Entry και Simple Entry Rest Palette

Εντολές με τις οποίες ανοίγουν οι παλέτες νοτών και παύσεων. Σχετικά αναφερθήκαμε στο κεφάλαιο 1.3Γ.

Smart Shape Palette

Εντολή με την οποία ανοίγει το παράθυρο των συμβόλων Smart Shape. Πρώτη αναφορά στο κεφάλαιο 1.3Ε, αναλυτική παρουσίαση στο κεφάλαιο 19.

Special Tools Palette

Εντολή με την οποία ανοίγει η παλέτα των *Ειδικών Εργαλείων*. Αναλυτική παρουσίαση στο κεφάλαιο 23.

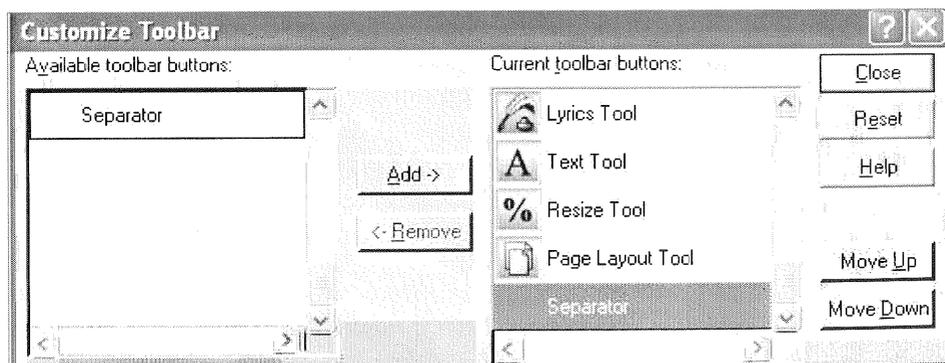
Η εντολή Customize Palettes (Windows)

Η εντολή είναι διαθέσιμη στο περιβάλλον των Windows. Επιτρέπει τη διαμόρφωση όλων των παλετών που περιγράφονται στην επόμενη εικόνα 8.5. Στο περιβάλλον MacOS η λειτουργία αυτή επιτελείται με τον τρόπο που περιγράψαμε στο κεφάλαιο 1, εικόνα 1.3δ. Συναφής η εντολή *Select Tool Set* (κεφάλαιο 6).

Εικόνα 8.5 (Win)

Για να διαμορφώσουμε μία παλέτα, καταφεύγουμε στα εργαλεία του παραθύρου της εικόνας 8.6. Από την εντολή επιλέγουμε να διαμορφώσουμε την παλέτα *Main Tool*. Στο πεδίο *Separator* επιλέγουμε *Add* για να εισαχθεί γραμμή διαχωρισμού ανάμεσα στα εργαλεία. Από το πεδίο *Reset* μπορούμε να απαλείψουμε ένα εργαλείο. Από τα πεδία *Move Up/Down* μετακινούμε το εργαλείο κατά μία θέση πάνω ή κάτω.

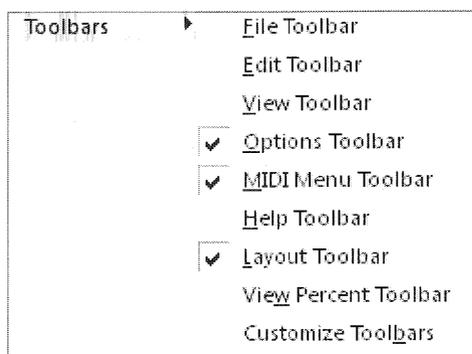

Εικόνα 8.6 (Win)

Οι εντολές Status Bar, Toolbar, (στο περιβάλλον των Windows).

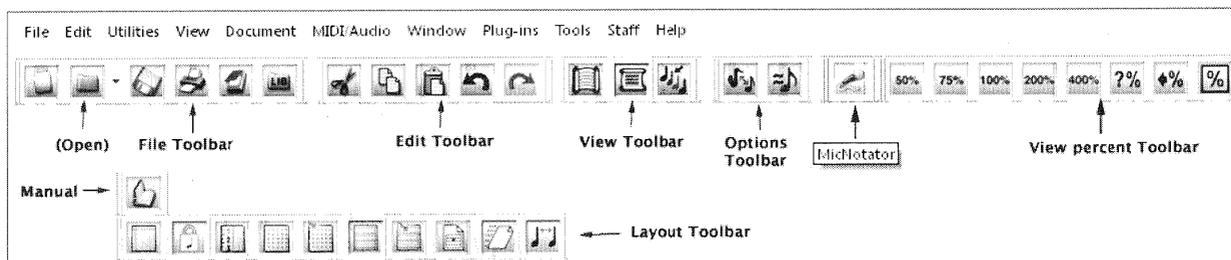
-Η εντολή *Status Bar* εμφανίζει το μενού άμεσης βοήθειας στο παράθυρο εργασίας σας.

-Η εντολή *Toolbar* (εικόνα 8.7α) εμφανίζει τα εργαλεία εντολών (*Toolbars*). Τα εργαλεία αυτά εμφανίζονται αρχικά κάτω από το μενού των κύριων εντολών του προγράμματος.

Εικόνα 8.7α (Win)

Στην επόμενη εικόνα 8.7β εμφανίζονται όλα τα διαθέσιμα εργαλεία εντολών (*Toolbars*).

Εικόνα 8.7α (Win)

Τα εργαλεία αυτά διευκολύνουν την εργασία σας, καθότι σας απαλλάσσουν από την αναζήτηση μίας εντολής. Αν για παράδειγμα θέλετε να ανοίξετε ένα νέο αρχείο, αντί να μεταβείτε στην εντολή *File/Open*, επιλέγετε απλά το εργαλείο *Open* από το toolbar *File*.

Από το μενού υποεντολών της εντολής *Toolbars* επιλέγετε ποιά παράθυρα εργαλείων θα εμφανίζονται στην οθόνη σας. Από την υποεντολή *Customize Toolbars* επιλέγετε τη διαμόρφωση των παλετών των εργαλείων αυτών κατά τον ίδιο τρόπο που διαμορφώνουμε και τις παλέτες εργαλείων (εικόνα 8.6).

Οι εντολές Tile Windows, Stack Windows, New Window

(στο περιβάλλον MacOS)

Οι εντολές αφορούν την τακτοποίηση των παραθύρων μας στην οθόνη.

Η εντολή **New Window** ανοίγει ένα ακόμη παράθυρο εργασίας για το αρχείο που βρισκόμαστε. Δηλαδή δημιουργεί ένα αντίγραφο του αρχείου μας. Όποια εισαγωγή στοιχείου ή επεξεργασία κάνουμε στο ένα παράθυρο, αυτή μεταφέρεται αυτόματα και στο άλλο. Η δημιουργία πολλών παραθύρων για το ίδιο αρχείο εξυπηρετεί όσους εργάζονται σε αρχεία πολλών σελίδων. Έτσι, αν έχουμε ένα αρχείο 6 σελίδων, μπορούμε στο ένα παράθυρο να βλέπουμε την πρώτη σελίδα, στο άλλο την τρίτη, κ.ο.κ. Κάθε νέο παράθυρο φέρει το όνομα του αρχείου και επιπρόσθετα το σύμβολο :2,3,4, κ.ο.κ.

Η εντολή **Tile Windows** τακτοποιεί όλα τα παράθυρα σε πλήρη πρόσοψη στην οθόνη μας και σε διαστάσεις που επιτρέπει το μέγεθός της και το πλήθος των παραθύρων. Κάθε φορά που θέλουμε να επιλέξουμε ένα παράθυρο, απλά κάνουμε κλικ πάνω στην επιφάνεια εργασίας του και τότε αυτό αυτόματα ενεργοποιείται (οι μπάρες μετακύλισης γίνονται ενεργές).

Η εντολή **Stack Windows** τακτοποιεί όλα τα παράθυρα σε διάταξη το ένα πίσω από το άλλο. Κάθε φορά που θέλουμε να επιλέξουμε ένα παράθυρο, απλά κάνουμε κλικ πάνω στην επιφάνεια εργασίας του και τότε αυτό αυτόματα ενεργοποιείται (οι μπάρες μετακύλισης γίνονται ενεργές).

Οι εντολές Cascade, Tile Vertically, Tile Horizontally, Arrange Icons, New Window, Close Window

(στο περιβάλλον των Windows)

Οι εντολές αφορούν την τακτοποίηση των παραθύρων μας στην οθόνη.

Η εντολή **New Window**. Ισχύουν αυτά που αναφέραμε για το περιβάλλον του MacOS.

Η εντολή **Cascade**. Λειτουργεί όπως η εντολή *Stack Windows* για το περιβάλλον του MacOS.

Οι εντολές **Tile Vertically/Horizontally**. Εμφανίζουν τα παράθυρα εργασίας μας είτε σε κάθετη διάταξη (το ένα δίπλα από το άλλο), είτε σε οριζόντια (το ένα κάτω από το άλλο).

Η εντολή **Arrange Icons**. Όταν έχετε ανοικτά πολλά αρχεία αλλά έχετε επιλέξει από τα παράθυρα εργασίας τους να ελαχιστοποιηθούν (Minimize), τότε η εντολή μεταφέρει τα εικονίδια των αρχείων το ένα δίπλα από το άλλο στο κάτω μέρος της οθόνης σας.

-Η εντολή **Close Window** κλείνει το παράθυρο εργασίας.

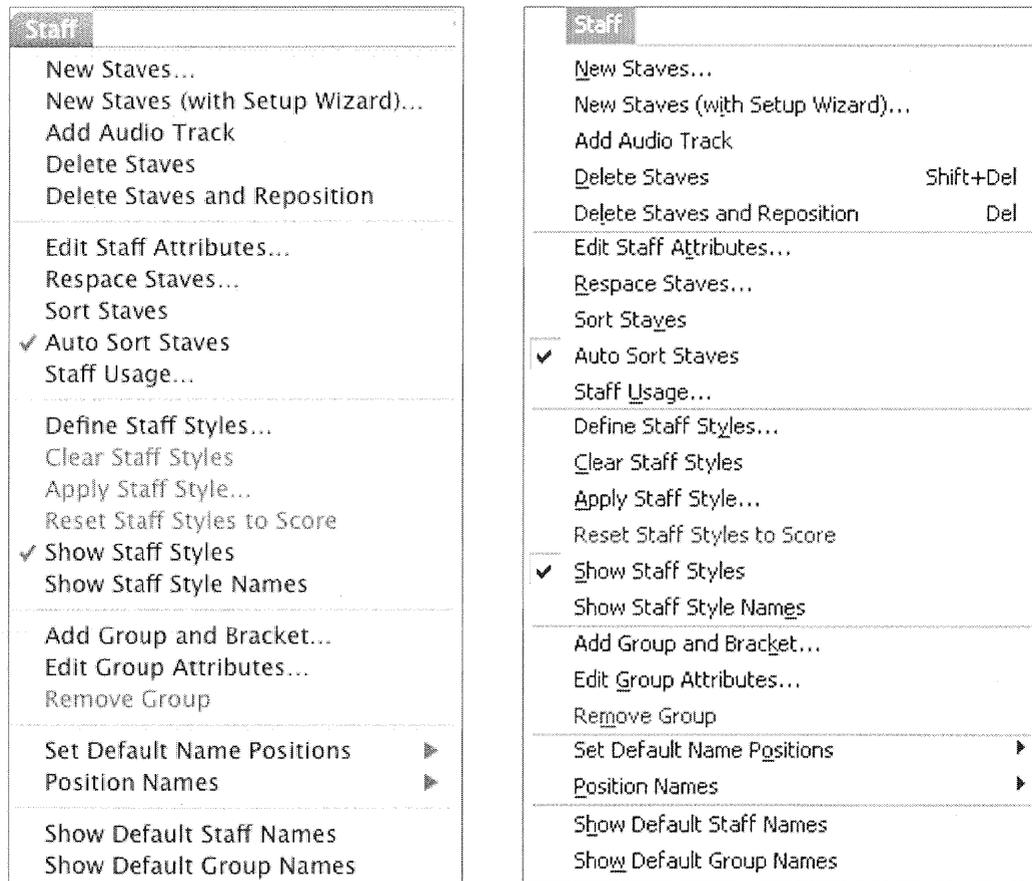

Το εργαλείο και οι εντολές Staff

9.1 Εισαγωγικά

Το εργαλείο και οι εντολές *Staff* εξυπηρετούν τη δημιουργία, την επεξεργασία και εν γένει τη διαχείριση των πενταγράμμων. Με τον όρο *πεντάγραμμο* (Staff-πληθ. *Staves*) εννοούμε όχι την παρτιτούρα μας συνολικά, αλλά το κάθε πεντάγραμμό της, π.χ. το πεντάγραμμο της κιθάρας, του βιολιού, κ.λπ. Επίσης, δεν εννοούμε σαν πεντάγραμμο τη δεύτερη αράδα, ή την τρίτη αράδα μίας παρτιτούρας ενός μόνο οργάνου. Τονίζουμε αυτές τις διαφορές προς αποφυγή της σύγχισης που δημιουργεί ο όρος *πεντάγραμμο*.

Η χρήση των εντολών *Staff* (εικόνες 9.1α, 9.1β) αποτελεί το πρώτο μας βήμα στην οργάνωση της εργασίας μας. Τα άλλα δύο βήματα είναι η χρήση των εντολών *Measure* και *Page Layout*. Η εισαγωγή νοτών, συμβόλων και η επεξεργασία τους, αλλά και η ακρόασή τους έπονται.

Εικόνα 9.1 (Mac, Win)

Ας εξετάσουμε μία προς μία τις εντολές Staff.

9.2 Πρόσθεση-Διαγραφή πενταγράμμων

Η εντολή *New Staves*

Η εντολή προσθέτει πεντάγραμμο στην παρτιτούρα μας. Εάν δουλεύουμε σε ένα αρχείο που έχει

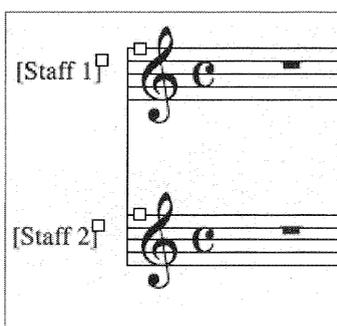
δημιουργηθεί με τη διαδικασία *New/Default Document* (βλέπετε εντολές *File/New*), τότε στα υπάρχοντα πεντάγραμματα, προστίθενται νέα (όσα ορίσουμε). Εάν δουλεύουμε σε ένα αρχείο που έχει δημιουργηθεί με τη διαδικασία *Document With Setup Wizard* (βλέπετε εντολές *File/New*), τότε στα υπάρχοντα πεντάγραμματα, προστίθενται νέα (όσα ορίσουμε).

Υπάρχουν δύο τρόποι να εκτελεσθεί η εντολή: Με τον πρώτο και σε απεικόνιση *Scroll (View)* απλά κάνουμε διπλό κλικ πάνω στην επιφάνεια εργασίας μας και πάνω ή κάτω από το υπάρχον πεντάγραμμο (εικόνα 9.2α). Κάθε διπλό κλικ προσθέτει ένα νέο πεντάγραμμο πάνω ή κάτω από το υπάρχον (εικόνα 9.2β).

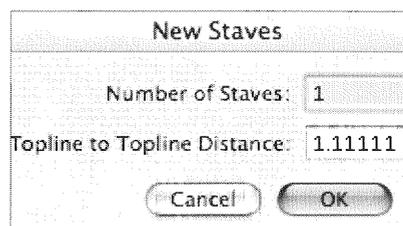
Με το δεύτερο τρόπο εκτελούμε την εντολή *New Staves*, οπότε ένα παράθυρο διαλόγου μας ζητά να ορίσουμε πόσα πεντάγραμματα θα προσθέσουμε και σε ποιά θέση σε σχέση με το υπάρχον (εικόνα 9.2γ).

Εικόνα 9.2α (Mac,Win)

Εικόνα 9.2β (Mac,Win)

Εικόνα 9.2γ (Mac,Win)

Μελετήστε την εικόνα 9.2α για να εξοικειωθείτε με τον όρο *Handle*. Στην ίδια εικόνα κάναμε μία φορά διπλό κλικ στο σημείο που υποδεικνύεται και το αποτέλεσμα το βλέπουμε στην εικόνα 9.2β. Στην εικόνα 9.2γ ζητήσαμε να προσθέσουμε ένα πεντάγραμμο σε απόσταση 1.11111 μονάδων μέτρησης. Αυτή η παράμετρος, που αφορά τις **αποστάσεις** μεταξύ των πενταγράμμων, ευρίσκεται στις εντολές του μενού *Document/Document Options/Staves* και θα την εξετάσουμε στο οικείο κεφάλαιο (16.2).

Μπορούμε να μεταθέσουμε κάθε πεντάγραμμο πάνω ή κάτω, κάνοντας ένα κλικ στο handle του και σύροντάς το με το mouse πάνω ή κάτω. Όταν μετακινείται το πεντάγραμμο, μετακινείται μαζί του και το όνομά του. Μπορούμε επίσης να μεταθέσουμε το όνομα του κάθε πενταγράμμου κάθετα ή οριζόντια, κάνοντας ένα κλικ στο handle του και σύροντάς το με το mouse.

Η εντολή *New Staves (With Setup Wizard)*

Η εντολή προσθέτει πεντάγραμμο στην παρτιτούρα μας με τον *μάγο*. Ο τρόπος εισαγωγής πενταγράμμων είναι ο ίδιος με τη δημιουργία ενός αρχείου με τη διαδικασία *New Document With Setup Wizard*, που εξετάσαμε στο κεφάλαιο 4, (εικόνες 4.2β έως 4.2δ).

Σημαντικό: Αν θέλουμε με τις εντολές *New Staves* να προσθέσουμε νέα πεντάγραμματα, αλλά αυτά να τοποθετηθούν ενδιάμεσα από τα υπάρχοντα και όχι μετά το τελευταίο, καλούμε το εργαλείο *Staff*, επιλέγουμε π.χ. το δεύτερο πεντάγραμμο (με κλικ στο handle του) και εκτελούμε μία από τις εντολές *New Staves*. Τα νέα πεντάγραμματα θα τοποθετηθούν μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου (προϋπάρχοντος) πενταγράμμου. Δηλαδή θα τοποθετηθούν πάνω από το πεντάγραμμο που επιλέξαμε.

Η εντολή *Delete Staves* (Διαγραφή πενταγράμμων)

Η εντολή διαγράφει τα επιλεγμένα πεντάγραμματα της παρτιτούρας μας. Είναι διαθέσιμη μόνον όταν έχει επιλεγεί κάποιο πεντάγραμμο, διαφορετικά είναι ανενεργή (γκριζοποιημένη). Για να επιλέξουμε, κάνουμε ένα κλικ πάνω στο handle του πενταγράμμου. Εν συνεχεία εκτελούμε την εντολή. Η διαγραφή γίνεται και με το πλήκτρο *Delete* αφού έχει επιλεγεί κάποιο ή κάποια πεντάγραμματα.

Η εντολή Delete Staves and Reposition (Διαγραφή και επανατοποθέτηση πενταγράμμων)

Η εντολή διαγράφει τα επιλεγμένα πεντάγραμματα της παρτιτούρας μας και ανασχηματίζει τη διάταξή τους, σε αντίθεση με την προηγούμενη εντολή με την οποία η θέση του διαγραφέντος πενταγράμμου παραμένει κενή.

Είναι διαθέσιμη μόνον όταν έχει επιλεγεί κάποιο πεντάγραμμο, διαφορετικά είναι ανενεργή (γκριζοποιημένη).

9.3 Η Επεξεργασία των χαρακτηριστικών (ιδιοτήτων) των πενταγράμμων

Η εντολή **Edit Staff Attributes**. (Από τις πλέον χρήσιμες εντολές του προγράμματος)

Η εντολή ενεργοποιεί το ακόλουθο παράθυρο της εικόνας 9.3α. Επίσης, η εντολή εκτελείται, αν κάνουμε διπλό κλικ στο handle του πενταγράμμου.

The screenshot shows the 'Staff Attributes' dialog box. At the top, it says 'Staff Attributes For: [Staff 1]'. Below this, there are fields for 'Full Name:' and 'Abbr. Name:', each with an 'Edit...' button and a 'Position...' button. The 'First Clef:' field shows a treble clef and a 'Select...' button. The 'Notation Style:' field is set to 'Standard' with a 'Select...' button. There are checkboxes for 'Color Noteheads' (unchecked) and 'Define...' (button). The 'Staff:' field is set to 'Standard 5-line'. There are checkboxes for 'Alternate Notation' (unchecked) and 'Transposition' (unchecked), each with a 'Select...' button. Below these are two sections: 'Options' and 'Items to Display'. The 'Options' section has checkboxes for 'Allow Optimization' (checked), 'Break Barlines Between Staves' (unchecked), 'Break Repeat Barlines Between Staves' (unchecked), 'Display Rests in Empty Measures' (checked), 'Flat Beams' (unchecked), 'Hide Staff' (unchecked), and 'Ignore Key Signatures' (unchecked). The 'Items to Display' section has checkboxes for 'Augmentation Dots' (checked), 'Barlines' (checked), 'Chords' (checked), 'Clefs' (checked), 'Endings and Text Repeats' (checked), 'Fretboards' (checked), 'Key Signatures' (checked), 'Lyrics' (checked), and 'Measure Numbers' (checked). To the right of 'Items to Display' are checkboxes for 'Repeat Bars' (checked), 'Rests' (checked), 'Staff Name in Score' (checked), 'Staff Name in Parts' (unchecked), 'Stems' (checked), 'Ties' (checked), and 'Time Signatures' (checked). There is a 'Stem Settings...' button next to 'Stems'. At the bottom, there is an 'Independent Elements' section with checkboxes for 'Key Signature' (unchecked), 'Time Signature' (unchecked), and 'Notehead Font' (unchecked), with a 'Select...' button next to 'Notehead Font'. At the very bottom are 'Cancel' and 'OK' buttons.

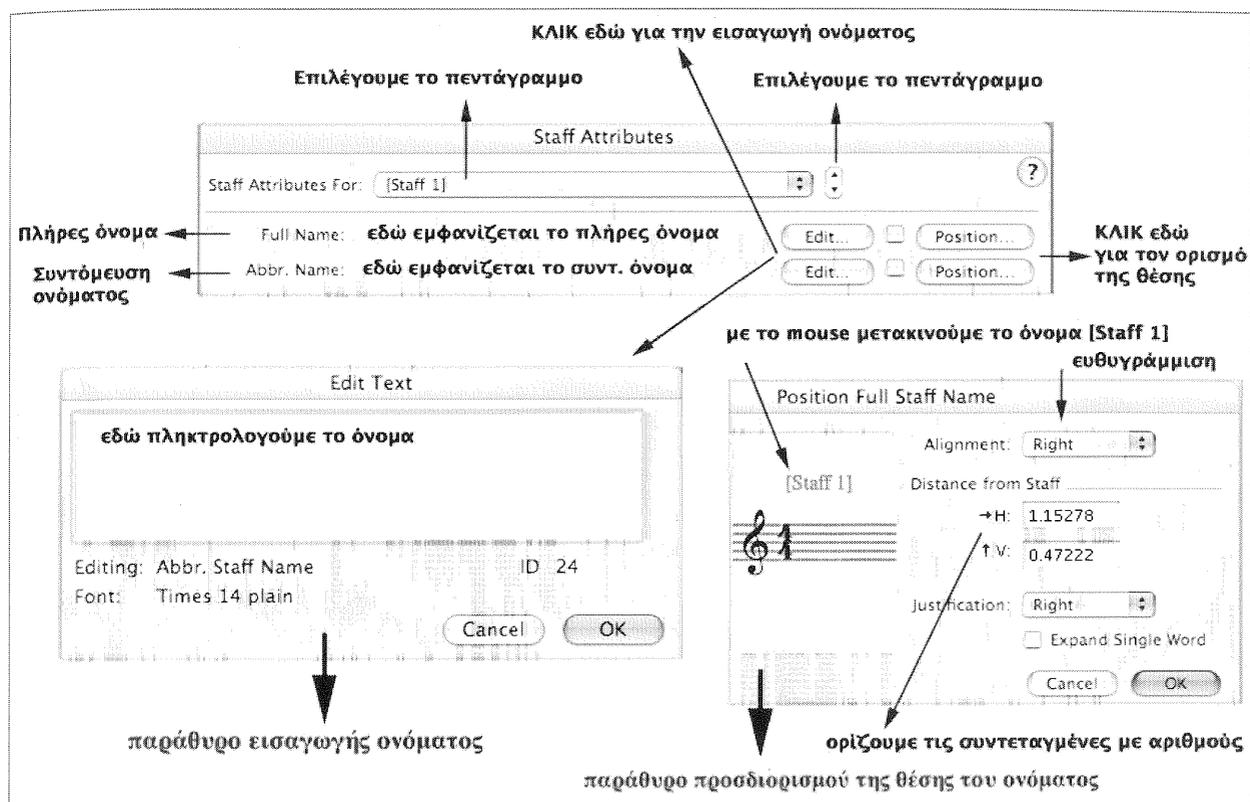
Εικόνα 9.3α (Mac, Win)

Και στα δύο λειτουργικά συστήματα (Mac, Win) τα παράθυρα είναι τα ίδια. Θα αναλύσουμε σημείο προς σημείο τις παραμέτρους του παραθύρου αυτού.

-Στο πεδίο *Staff Attributes for*: Εμφανίζεται το πεντάγραμμο του οποίου διαμορφώνουμε τις παραμέτρους. Η διαδικασία θα πρέπει να εκτελεσθεί για κάθε πεντάγραμμο χωριστά.

Με τα βελόνια του πεδίου, διατρέχουμε όλα τα διαθέσιμα Staves και επιλέγουμε ένα κάθε φορά προς διαμόρφωση. Στη συνέχεια (εξετάζοντας τις εντολές *Define/Apply Staff Styles*) θα εξετάσουμε πως μπορούμε να δημιουργήσουμε *Staff Styles* και να τα εφαρμόσουμε μαζικά σε όσα πεντάγραμματα θέλουμε.

Μελετήστε την εικόνα 9.3β που ακολουθεί.

Εικόνα 9.3β (Mac, Win)

-Στα πεδία **Full Name/Abbr. Name** εμφανίζεται το πλήρες (Full) και το συντομευμένο (Abbreviated) όνομα του κάθε πενταγράμμου.

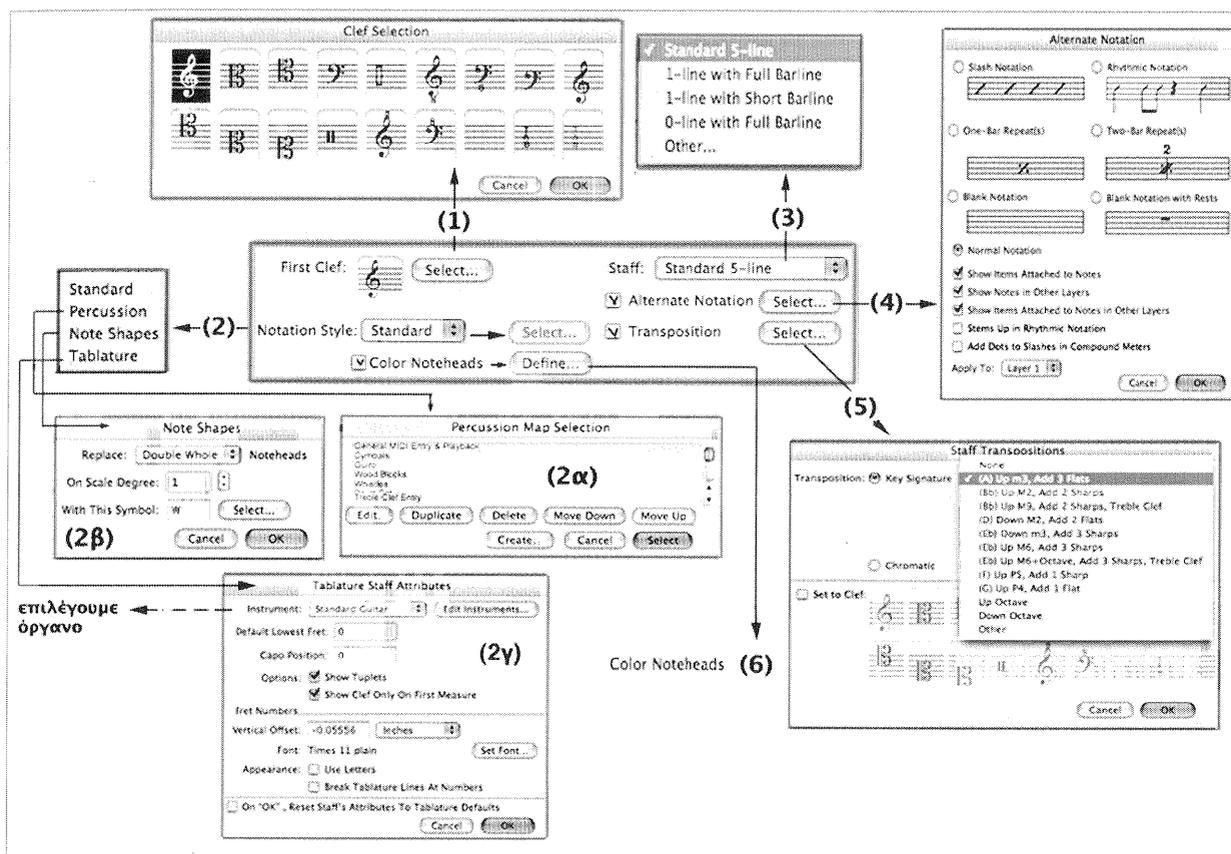
Αν έχουμε δημιουργήσει ένα αρχείο με τη διαδικασία *New/Default Document*, τότε στα πεδία αυτά εμφανίζεται ένα γενικό όνομα (π.χ. Staff 1). Μεταβαίνοντας στα πεδία *Edit* και *Position* μπορούμε να εισάξουμε άλλο όνομα, τροποποιώντας το υπάρχον, και να ορίσουμε τη θέση του ως προς το πεντάγραμμο (*Position*).

Η διαδικασία είναι απλή: Κάνοντας κλικ στο πεδίο *Edit*, ανοίγει ένα πλαίσιο κειμένου (*Edit Text*, εικόνα 9.3β), στο οποίο εισάγουμε το όνομα. Ταυτόχρονα ενεργοποιείται το μενού εντολών *Text* από το οποίο επιλέγουμε είδος γραμματοσειράς, μέγεθος και στύλ. Αν θέλουμε π.χ. να γράψουμε το όνομα *Κλαρινέτο σε Β*, γράφουμε (στο παράθυρο *Edit Text*) τη φράση *Κλαρινέτο σε Β* και για το σύμβολο της ύφεσης εκτελούμε την εντολή *Text/Inserts/Flat* (περισσότερα στο κεφάλαιο 20). Μπορούμε όμως για το σύμβολο της ύφεσης να επιλέξουμε τη γραμματοσειρά *Maestro*, και να πληκτρολογήσουμε το σύμβολο #, χωρίς να καταφύγουμε στην εντολή *Text/Inserts*.

Κάνοντας κλικ στο πεδίο **Position**, ανοίγει ένα πλαίσιο εικόνας στο οποίο εμφανίζεται το όνομα. Σύροντας το όνομα (με το mouse) το μεταφέρουμε στην επιθυμητή θέση. Για το θέμα *Position* θα επανέλθουμε στην παράγραφο 9.5

-Το πεδίο **First Clef** (Αρχικό Κλειδί) της εικόνας 9.3α. Σε αυτό το πεδίο εμφανίζεται το αρχικό κλειδί του πενταγράμμου. Κάνοντας κλικ στο σημείο *Select* (παραπλεύρως) εμφανίζεται το παράθυρο με τα διαθέσιμα κλειδιά, από τα οποία επιλέγουμε ένα διαφορετικό κλειδί πενταγράμμου. Όπως θα δούμε και στη συνέχεια η αλλαγή του αρχικού κλειδιού (δηλαδή του κλειδιού στην αρχή του πενταγράμμου) ή η εισαγωγή άλλου κλειδιού ενδιάμεσα του πενταγράμμου, μπορούν να γίνουν με το εργαλείο *Clef* (κεφάλαιο 14.1).

Προς το παρόν μελετήστε την επόμενη εικόνα 9.3γ, πεδίο 1:

Εικόνα 9.3γ (Mac,Win)

Επιλέγουμε το κλειδί και πατάμε OK.

-Το πεδίο **Notation Style** (Ειδική Σημειογραφία)-εικόνα 9.3γ, πεδίο 2:

Σε αυτό το πεδίο ορίζουμε την επιθυμητή μορφή της απεικόνισης των νοτών. Κάνοντας κλικ στο πεδίο *Standard* και κρατώντας πατημένο το mouse, εμφανίζονται οι διαθέσιμες επιλογές. Υπάρχουν τέσσερις δυνατότητες (βλέπετε πίνακα πεδίου 2:

»Η *Standard* (απεικόνιση με κανονικά σύμβολα νοτών).

»Η *Percussion* όπου έχουμε τη δυνατότητα απεικόνισης της παρτιτούρας των κρουστών με ειδική σημειογραφία (εικόνα 9.3γ-πεδία 2α).

»Η *Shapes* (εικόνα 9.3γ-πεδία 2β) όπου έχουμε τη δυνατότητα απεικόνισης των νοτών με ειδικά σύμβολα της επιλογής μας. Για να επιλεγεί η μορφή αυτή πατάμε *Select*. Αμέσως εμφανίζεται ο πίνακας 2β. Σε αυτόν τον πίνακα μπορούμε, για συγκεκριμένες αξίες νοτών και για τις επτά νότες, να αλλάξουμε το σύμβολο της νότας. Στο πεδίο *Double Whole* κάνουμε κλικ και, κρατώντας πατημένο το mouse, εμφανίζονται οι διαθέσιμες αξίες νοτών που μπορούμε να αλλάξουμε. Στο πεδίο *On Scale Degree* επιλέγουμε νότες (Do, Re, κ.λπ) με τα βέλη. Και στο πεδίο *With This Symbol/Select* επιλέγουμε το σύμβολο που θα αντικαταστήσει το κανονικό σύμβολο της νότας.

»Η *Tablature* (εικόνα 9.3γ-πεδία 2γ) όπου έχουμε τη δυνατότητα απεικόνισης του πενταγράμμου και των νοτών με σύμβολα ταμπλατούρας. Από το πεδίο *Instrument* επιλέγουμε το όργανο για το οποίο θα γίνει η μετατροπή μίας κανονικής παρτιτούρας σε απεικόνιση ταμπλατούρας. Δείτε (κάνοντας κλικ στο πεδίο *Standard Guitar*) τον πλήρη κατάλογο των οργάνων στα οποία μπορεί να γίνει προσαρμογή της απεικόνισης της μουσικής μας σε ταμπλατούρα. Σημειώστε επίσης ότι στο πεδίο *Edit Instrument* μπορούμε να κατασκευάσουμε πρόσθετες διατάξεις απεικονίσεων για άλλα όργανα.

-Στο πεδίο **Staff** (εικόνα 9.3γ-πεδίο 3) ορίζουμε τον επιθυμητό αριθμό των γραμμών του πενταγράμμου. Πεντάγραμμο με μία γραμμή χρησιμοποιείται για τη σημειογραφία των κρουστών οργάνων.

-Το πεδίο **Alternate Notation** (Εναλλακτική Σημειογραφία, εικόνα 9.3γ-πεδίο 4). Στο πεδίο επιλέγουμε εναλλακτικές απεικονίσεις της μουσικής και των μέτρων. Πιο ενδιαφέρουσα είναι η περίπτωση δημιουργίας μέτρων με *Rhythmic Notation*. Για να εμφανίσουμε κάποια μέτρα με *Rhythmic Notation*, εισάγουμε τις νότες, συνήθως όλες στη μεσαία γραμμή του πενταγράμμου, μετά καλούμε το εργαλείο *Staff*, επιλέγουμε το μέτρο (με απλό κλικ) και μετά, κάνοντας δεξιά κλικ στο mouse, εμφανίζεται ο πίνακας με όλες τις δυνατές επιλογές notation (Slash, κ.λπ.). Επιλέγουμε *Rhythmic Notation*. Αν θέλουμε να γράψουμε οδηγούς συγχορδιών σε μία παρτιτούρα, επιλέγουμε *Blank Notation*. Γράφουμε πρώτα νότες σε κάθε μέτρο, μετά εισάγουμε τις συγχορδίες (κεφάλαιο 26) και τέλος επιλέγουμε *Blank Notation*, **αποκρύπτοντας** έτσι τις νότες.

-Το πεδίο **Transposition** (εικόνα 9.3γ-πεδίο 5). Επιλέγουμε το πεδίο αυτό για τα όργανα που παίζουν τρανσπόρτο και κάνουμε κλικ στο πεδίο *Select*. Εμφανίζεται το παράθυρο *Staff Transpositions* στο οποίο ορίζουμε το τρανσπόρτο (π.χ. για το κλαρινέτο σε Σι ύφεση, είναι (B \flat) Up M2, Add 2 Sharps) από το μενού δεξιά της εντολής *Key Signature*.

Γενικότερα, στο παράθυρο *Staff Transpositions* επιλέγουμε αν το τρανσπόρτο θα είναι διατονικό ή χρωματικό (Chromatically). Σε κάθε περίπτωση επιλέγουμε αν θα είναι προς τα πάνω ή προς τα κάτω και με ποιά απόσταση (διάστημα).

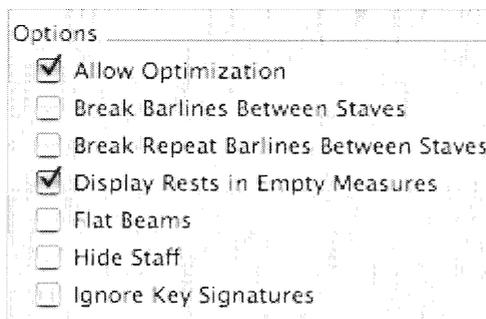
Όταν δουλεύουμε σε score με πεντάγραμμο οργάνων όπως Τρομπέτα σε Σι ύφεση, μπορούμε να δούμε τις πραγματικές νότες, επιλέγοντας την εντολή *Document/Display in Concert Pitch*.

Θα μελετήσουμε εκ νέου την εντολή στο κεφάλαιο 27.2 (εντολές *Utilities/Transpose*).

-Το πεδίο **Color Noteheads/Define** (εικόνα 9.3γ-πεδίο 6). Σε αυτό το πεδίο μπορούμε να ορίσουμε διαφορετικά σχήματα αλλά και χρώματα απεικόνισης για τις κεφαλές των νοτών (noteheads), αλλά και διαφορετικά σχήματα για τα σύμβολα των παύσεων. Εννοείται ότι τα στελέχη τους (stems) εμφανίζονται με το σχήμα και χρώμα που έχουμε επιλέξει. Η διαμόρφωση αυτή είναι δυνατή για κάθε νότα (1 έως 7 -δηλ. ΝΤΟ-ΣΙ) και για αξίες ογδών και μεγαλύτερες. Για τις παύσεις είναι δυνατή για όλες τις αξίες των. Αυτές οι διαμορφώσεις μπορούν να γίνουν και από την εντολή *Document/Options-παράμετροι Notes and Rests* που θα εξετάσουμε στο κεφάλαιο 16.2.

(επιστρέφουμε στο) Πεδίο *Options* της εικόνας 9.3α

Για τον αρχάριο χρήστη οι συνιστώμενες επιλογές απεικονίζονται στην εικόνα 9.3δ.

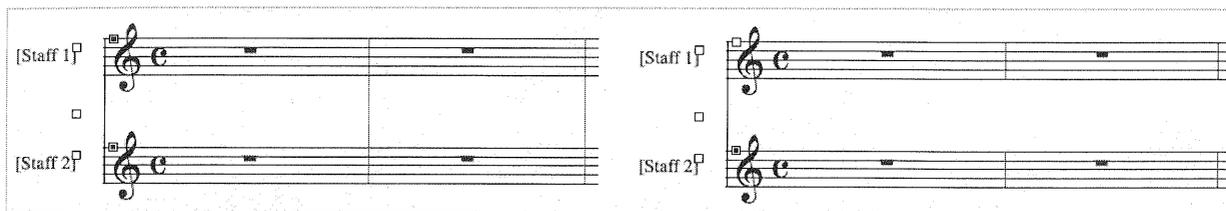

Εικόνα 9.3δ (Mac, Win)

-*Allow Optimization*: Επιλεγμένη η παράμετρος, επιτρέπει στην εντολή *Page Layout/Optimize Staff Systems* (εργαλείο *Page*), να απαλείψει κενά (από μουσική) πεντάγραμμο από ένα score. Θα αναφερθούμε στο θέμα αυτό στο κεφάλαιο 11.

-*Break Barlines Between Staves* (Διάσπαση των διαστολών των μέτρων ανάμεσα στα πεντάγραμμο): Επιλεγμένη η παράμετρος, επιτρέπει τη μη εμφάνιση των διαστολών των μέτρων ανάμεσα σε πεντάγραμμο ομαδοποιημένων οργάνων (Group) ενός score. Στην επόμενη εικόνα 9.3ε αριστερά εμφανίζεται ένα παράδειγμα με μη επιλεγμένη την παράμετρο. Δεξιά απεικονίζεται το αποτέλεσμα της επιλογής της.

Για τις ομαδοποιήσεις των οργάνων στο score (*Group Staves*) θα αναφερθούμε στη συνέχεια αυτού του κεφαλαίου, εξετάζοντας την εντολή *Staff/Add Group and Bracket*.

Εικόνα 9.3ε (Mac, Win)

-*Break Repeat Barlines Between Staves* (Διάσπαση των γραμμών των επαναλήψεων ανάμεσα στα πεντάγραμμα): Επιλεγμένη η παράμετρος, επιτρέπει τη μη εμφάνιση των γραμμών των επαναλήψεων ανάμεσα στα πεντάγραμμα ομαδοποιημένων οργάνων (Group) ενός score.

-*Display Rests in Empty Measures* (Εμφάνιση των παύσεων σε κενά μέτρα): Επιλεγμένη αυτή η παράμετρος, επιτρέπει την εμφάνιση των παύσεων (Rests) σε μέτρα στα οποία δεν έχουν εισαχθεί νότες.

-*Flat Beams* (Επίπεδοι δοκοί, δηλαδή δοκοί παράλληλοι με τις γραμμές του πενταγράμμου): **Δοκοί (Beams)** ονομάζουμε τις γραμμές σύνδεσης των νοτών με αξίες ογδόων και μικρότερων. Είθισται να ονομάζουμε *Δευτερεύοντες Δοκοί (Secondary Beams)* τις πρόσθετες γραμμές σύνδεσης των νοτών για τις αξίες των δεκάτων έκτων ή και μικρότερων. Μη επιλεγμένη αυτή η παράμετρος μας δίνει το αποτέλεσμα του πενταγράμμου Staff 1 της εικόνας 9.3ζ. Για το πεντάγραμμο staff 2 έχει επιλεγεί η παράμετρος.

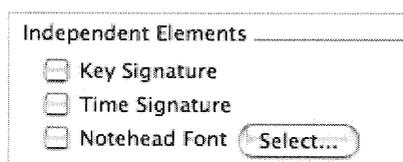
Εικόνα 9.3ζ (Mac, Win)

-*Hide Staff* (Απόκρυψη του πενταγράμμου): Επιλεγμένη η παράμετρος αποκρύπτει το πεντάγραμμο. Πως εμφανίζουμε εκ νέου ένα πεντάγραμμο κρυμμένο ; Πάμε στην εντολή *Edit Staff Attributes*, ανοίγει το παράθυρο (βλέπετε εικόνα 9.3β) και στο πεδίο *Staff Attributes for..* κάνουμε κλικ, επιλέγουμε το κρυμμένο (hidden) πεντάγραμμο και ακυρώνουμε την παράμετρο *Hide Staff*.

-*Ignore Key Signatures* (Αγνόησε τον οπλισμό): Χρήσιμη παράμετρος όταν ανοίγουμε παλιά αρχεία. Επιλεγμένη η παράμετρος αγνοεί τον υπάρχοντα οπλισμό των αρχείων που ανοίγουμε και τα μεταφέρει όλα στο κλειδί C.

Το πεδίο *Independent Elements* (Ανεξαρτησία Στοιχείων) -εικόνα 9.3α

Εδώ επιλέγουμε ποιά από τα στοιχεία Οπλισμός (Key Signature), Χρονοδείκτης (Time Signature), Notehead Font (είδος γραματοσειράς, μέγεθος, στυλ), θέλουμε να διαφέρουν από πεντάγραμμο σε πεντάγραμμο.

Εικόνα 9.3η1 (Mac, Win)

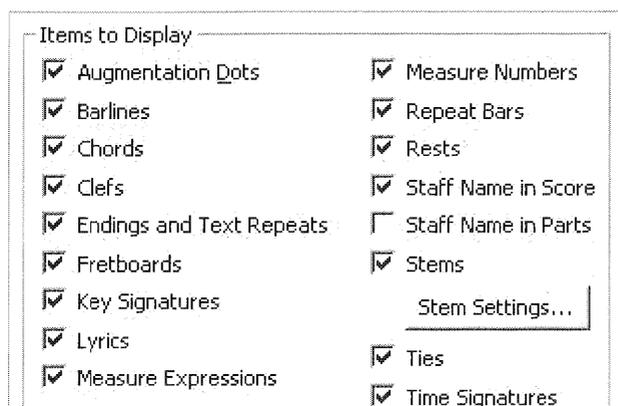
Εικόνα 9.3η2 (Mac, Win)

Αν για παράδειγμα επιλέξουμε ανεξαρτησία στο *Time Signature*, μπορούμε να έχουμε στο ίδιο score

ένα πεντάγραμμο σε 3/4 και ένα άλλο σε 9/8. Ομοίως ένα με οπλισμό NTO ματζόρε και ένα με ΦΑ ματζόρε. Τέλος, ένα με γραμματοσειρά Maestro και ένα με Jazz. Παράδειγμα η εικόνα 9.3η2.

Το πεδίο *Items to Display* (Εμφανιζόμενα στοιχεία, εικόνα 9.3α)

Εδώ επιλέγουμε ποιά από τα στοιχεία ενός πενταγράμμου (εικόνα 9.3θ) θέλουμε να εμφανίζονται ή όχι.

Εικόνα 9.3θ (Mac, Win)

Θα αποδώσουμε στην ελληνική μερικούς από τους όρους:

- Augmentation Dots: Τα παρεστιγμένα
- Barlines: Διαστολές των μέτρων (οι κάθετες γραμμές διαχωρισμού των μέτρων).
- Endings and Text Repeats: Επισημάνσεις κειμένου για τις επαναλήψεις και τις καταλήξεις.
- Fretboards: Οι απεικονίσεις των συγχορδιών με σχήματα, εφ'όσον έχουμε επιλέξει (από το μενού εντολών *Chord*) να εμφανίζονται με αυτό τον τρόπο.
- Lyrics: Οι στίχοι.
- Measures Expressions: Σύμβολα έκφρασης.
- Repeats Bars: Σχηματικά σύμβολα επανάληψης.
- Stems: Τα στελέχη των νοτών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος απεικόνισης των stems. Η επιλογή *Stem Settings* (εικόνα 9.3θ) επιτρέπει να ορίσουμε (από σχετικό παράθυρο διαλόγου) αν τα stems θα είναι πάντα προς τα πάνω (Always Up) ή προς τα κάτω (Always Down). Η συνήθης ρύθμιση είναι η *Default Direction* με την οποία το πρόγραμμα από μόνο του ορίζει την κατεύθυνση των stems. Περισσότερα για τις παραμέτρους των *Stems* θα βρείτε στο κεφάλαιο 16.2, παράγραφος *Stems Options*, εικόνα 16.26, αλλά και στην παράγραφο του ίδιου κεφαλαίου *Layer Options*.
- Ties: Οι Συζεύξεις. Περισσότερα για τις παραμέτρους των *Ties* στο κεφάλαιο 16.2, (*Ties Options*), εικόνα 16.27.

9.4. Οι Αποστάσεις και τα στυλ των πενταγράμμων

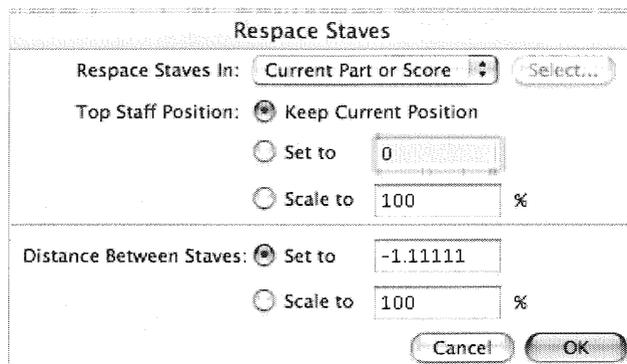
Η εντολή *Respace Staves* (Αλλαγή των αποστάσεων των πενταγράμμων)

Για να μεταβάλλουμε με ακρίβεια τις αποστάσεις των πενταγράμμων όλου ή μέρους του score μας, χρησιμοποιούμε την εντολή *Respace*. Με την επιλογή της εμφανίζεται το παράθυρο της εικόνας 9.4α. Στα πεδία του εισάγουμε το μέγεθος της μεταβολής, είτε σε απόλυτους αριθμούς (θετικούς ή αρνητικούς), είτε σε ποσοστά μεταβολής.

-Από το πεδίο *Respace Staves In* επιλέγουμε για ποιά πεντάγραμμο θα ισχύσουν οι αλλαγές που θα κάνουμε.

-Από το πεδίο *Top Staff Position* ορίζουμε νέες αποστάσεις μεταξύ των συστημάτων των πενταγράμμων.

-Από το πεδίο *Distance Between Staves* ορίζουμε τις αποστάσεις μεταξύ των πενταγράμμων κάθε συστήματος.

Εικόνα 9.4α (Mac, Win)

Η εντολή αυτή διαφέρει από την εντολή *Staff Usage* που φαίνεται να επιτελεί την ίδια λειτουργία.

Θυμίζουμε και πάλι ότι η αρχική τιμή (Default) για τις αποστάσεις μεταξύ των πενταγράμμων ορίζεται στην εντολή *Document/Options/Staves* (κεφάλαιο 16.2).

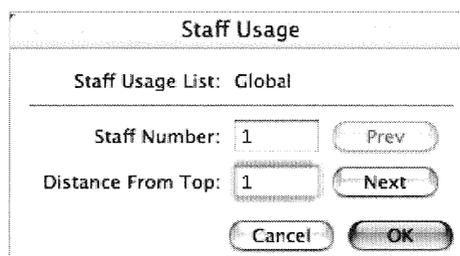
Σχετικά με τις αποστάσεις των συστημάτων πενταγράμμων σε ένα score βλέπετε την εντολή *Page/Systems/Allow Individual Staff Spacing*, κεφάλαιο 11.

Οι εντολές *Sort Staves/Auto Sort Staves*

Όταν σε ένα score αλλάξουμε τις θέσεις των πενταγράμμων, (π.χ. το τρίτο πεντάγραμμο μετατεθεί στη θέση του δευτέρου και το δεύτερο στη θέση του τρίτου), τότε θα δούμε ότι οι κάθετες γραμμές που ενώνουν τα πεντάγραμμο δεν εμφανίζονται πλέον. Η εντολή *Sort Staves* χρησιμοποιείται για να διορθώσει αυτό το πρόβλημα. Η εντολή *Auto Sort Staves* είναι πάντα επιλεγμένη για να μην εμφανίζεται αυτό το πρόβλημα.

Η εντολή *Staff Usage*

Μας δίνει τη δυνατότητα να μεταβάλλουμε την απόσταση κάθε πενταγράμμου ενός score από την κορυφή της σελίδας μας, έχοντας σαν βάση την τιμή που ορίζεται από την εντολή *Document/Options/Staves*. Στην εικόνα 9.2γ είδαμε ότι κάθε προστιθέμενο πεντάγραμμο έχει μία δεδομένη απόσταση από την κορυφή της σελίδας μας. Ενεργοποιώντας την εντολή ανοίγει το παράθυρο της εικόνας 9.4β.

Εικόνα 9.4β (Mac, Win)

Με τα πλήκτρα *Prev/Next* επιλέγουμε το πεντάγραμμο που μας ενδιαφέρει (μπορούμε ακόμη να επιλέξουμε εισάγοντας τον αριθμό του πενταγράμμου στο πεδίο *Staff Number*). Στο πεδίο *Distance From Top* ορίζουμε την απόσταση σε σχέση με την κορυφή της σελίδας μας. Εάν το αποτέλεσμα που προκύψει δεν μας ικανοποιεί, ακυρώνουμε την εκτέλεση της εντολής (*Edit/Undo*) και δοκιμάζουμε εκ νέου, εισάγοντας μία διαφορετική τιμή. Προσοχή χρειάζεται στο πρόσημο της αξίας της απόστασης (-). Ορίζοντας την ίδια αξία για κάθε πεντάγραμμο (ή για μερικά πεντάγραμμο), θα δούμε ότι τα πεντάγραμμο ευρίσκονται στην ίδια θέση (επικαλύπτονται).

Ορίζοντας αξία μηδέν για το πρώτο πεντάγραμμο, αυτό τοποθετείται στη σωστή θέση, πάντα σε σχέση με την τιμή που έχουμε ορίσει στην εντολή *Document/Options/Staves*. Το δεύτερο πεντάγραμμο θα έχει μία απόσταση αξίας ίσης με το άθροισμα των αξιών του πρώτου πενταγράμμου και της αξίας που θα ορίσουμε την εντολή *Document/Options/Staves*.

Οι εντολές Staff Styles

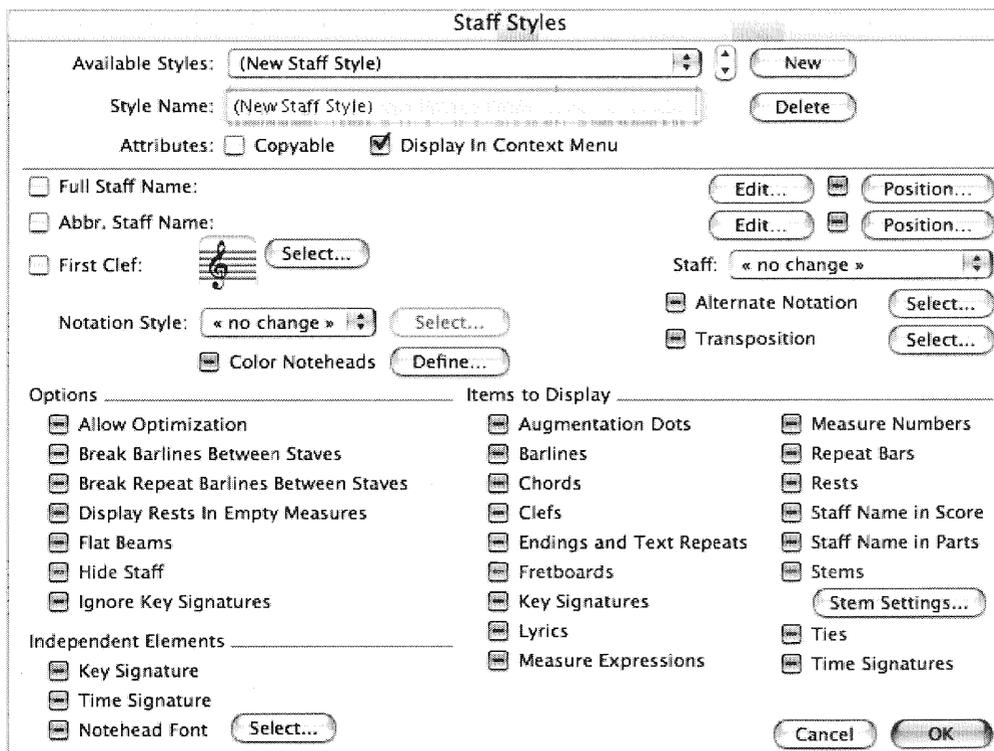
Μας επιτρέπουν να δημιουργήσουμε διαφορετικά στυλ πενταγράμμων με κριτήριο τις επιλεγμένες μέσω της εντολής *Staff Attributes* ιδιότητες. Δηλαδή κάθε style είναι ένα σύνολο επιλογών που θα κάνουμε στο παράθυρο *Staff Attributes*. Στη συνέχεια, για κάθε μέρος της παρτιτούρας μας (κάθε μέτρο ή μέτρα, πεντάγραμμο ή ομάδα πενταγράμμων), μπορούμε να εφαρμόσουμε αυτό το style, πετυχαίνοντας κάθε φορά μία διαφορετική απεικόνιση.

Η πρώτη εντολή **Define Staff Styles** ενεργοποιεί το παράθυρο *Staff Attributes*, βλέπετε επόμενη εικόνα 9.4γ. Αφού κάνουμε τις επιλογές μας, ονοματίζουμε το staff style, εισάγοντας ένα όνομα στο πεδίο *Style Name*. Στο πεδίο *Attributes* επιλέγουμε την παράμετρο *Copyable*, όταν θέλουμε αυτό το style να αντιγραφεί μαζί τα μέτρα που αντιγράφουμε σε ένα άλλο σημείο της παρτιτούρας μας. Επιλέγουμε επίσης την παράμετρο *Display in Context Menu*, για να έχουμε τη δυνατότητα εμφάνισης αλλά και εφαρμογής των διαθέσιμων styles με το δεξί κλικ του mouse, όταν επιλέγουμε ένα μέτρο ή μία περιοχή της παρτιτούρας μας. Στο τέλος της διαμόρφωσης κάθε style, πατάμε OK. Στο πεδίο *Available Styles* βλέπουμε τα διαθέσιμα styles ή επιλέγουμε κάποιο από αυτά προς περαιτέρω επεξεργασία. Για τη διαγραφή ενός δημιουργηθέντος style επιλέγουμε στο πεδίο *Delete*. Για τη δημιουργία ενός νέου style, επιλέγουμε *New*.

Η εντολή **Clear Staff Styles** ακυρώνει τη δράση ενός style από μία επιλεγμένη περιοχή.

Η εντολή **Apply Staff Style** εφαρμόζει τις ιδιότητες ενός style σε μία επιλεγμένη περιοχή.

Η εντολή **Reset Staff Styles** (διαθέσιμη μόνο σε πάρτες ενός score) εφαρμόζει τις ιδιότητες ενός style του score σε μία επιλεγμένη περιοχή της πάρτας.

Εικόνα 9.4γ (Mac, Win)

Οι εντολές Show Staff Styles/Names

Η πρώτη εμφανίζει μία μπλέ λωρίδα πάνω από το πεντάγραμμο, ένδειξη του ότι σε αυτή την περιοχή έχει εφαρμοσθεί ένα style. Η εντολή *Show Staff Style Names* εμφανίζει στην αρχή της λωρίδας το όνομα του style.

Αυτό που θα πρέπει να μάθουμε είναι να αποθηκεύουμε αυτά τα styles για χρήση και σε άλλα αρχεία μας. Αν επιλέξουμε την εντολή *File/Save Library* θα εμφανισθεί το παράθυρο των διαθέσιμων βιβλιοθηκών (κεφάλαιο 4, εικόνα 4.8β) στο οποίο επιλέγουμε τη βιβλιοθήκη *Staff Styles*. Εκτελώντας την εντολή, αποθηκεύουμε τη βιβλιοθήκη και σε ένα επόμενο αρχείο εκτελούμε την εντολή *File/Load Library/Staff Styles*.

9.5. Η Ομαδοποίηση των πενταγράμμων

Οι εντολές **Group** αναφέρονται στην ομαδοποίηση επιλεγμένων πενταγράμμων σε ένα score. Οι εντολές **Name** αναφέρονται στην εμφάνιση και τη θέση των ονομάτων των πενταγράμμων.

Η εντολή Add Group and Bracket

Χρησιμοποιείται για τη δημιουργία ομάδων πενταγράμμων και την τοποθέτηση των συμβόλων ομαδοποίησής των. Από το παράθυρο διαλόγου *Group Attributes* της εικόνας 9.5α ορίζουμε:

-Στα πεδία *Full Group Name/Abbr. Name* το όνομα του group, εισάγοντας αυτό από το πεδίο *Edit*. Στο πεδίο *Position* ορίζουμε τη θέση του ονόματος ως προς το score.

-Στα πεδία *Staff-Through* επιλέγουμε την έκταση των πενταγράμμων που θα ομαδοποιηθούν.

-Στο πεδίο *Draw Barlines* επιλέγουμε τον τρόπο εμφάνισης των διαστολών των μέτρων. Αν δηλαδή αυτές θα διασχίζουν (κάθεται) όλα τα πεντάγραμματα του group, ή αν θα εμφανίζονται ενδιάμεσα των πενταγράμμων μόνο (οπότε δεν θα εμφανίζονται οι διαστολές των μέτρων), ή αν θα εμφανίζονται μόνο πάνω στα πεντάγραμματα (κανονική εμφάνιση της παρτιτούρας).

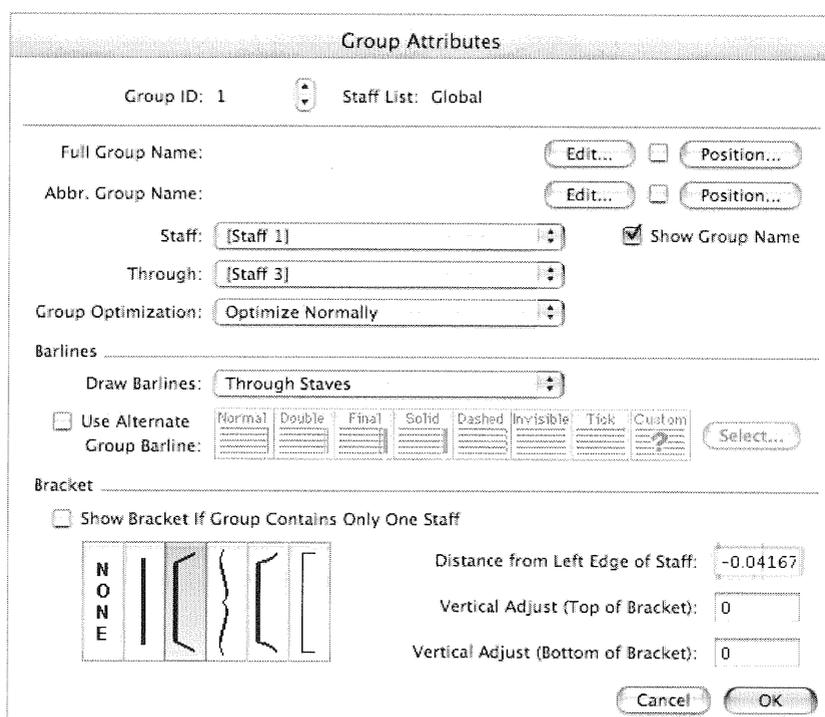
-Στο πεδίο *Use Alternate Group Barline* επιλέγουμε ένα διαφορετικό σύμβολο για την απεικόνιση των διαστολών.

-Στο πεδίο *Bracket* επιλέγουμε το σύμβολο-σχήμα με το οποίο θα απεικονισθεί η ομαδοποίηση. Στο ίδιο πεδίο δεξιά *Distance* επιλέγουμε την ακριβή θέση του αγκίστρου. Ολοκληρώνοντας τις επιλογές μας, πατάμε OK.

Σε ένα score μπορούμε να κάνουμε όσες ομαδοποιήσεις θέλουμε. Μπορούμε να ομαδοποιήσουμε μερικά από τα όργανα ενός υπάρχοντος group, δημιουργώντας ένα νέο group. Μπορούμε να ομαδοποιήσουμε μερικά από τα όργανα ενός υπάρχοντος group με κάποια άλλα.

Για την χρηστική απεικόνισή τους όμως θα πρέπει να ορίζουμε έναν τύπο αγκίστρου.

Μελετήστε την επόμενη εικόνα 9.5α

Εικόνα 9. 5α (Mac, Win)

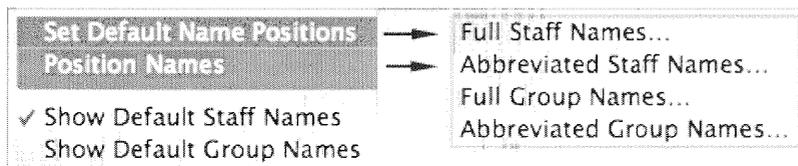
Η εντολή Edit Group Attributes

Χρησιμοποιείται για την τροποποίηση υπαρχόντων ομαδοποιήσεων, μέσω του παραθύρου της εικόνας 9.5α.

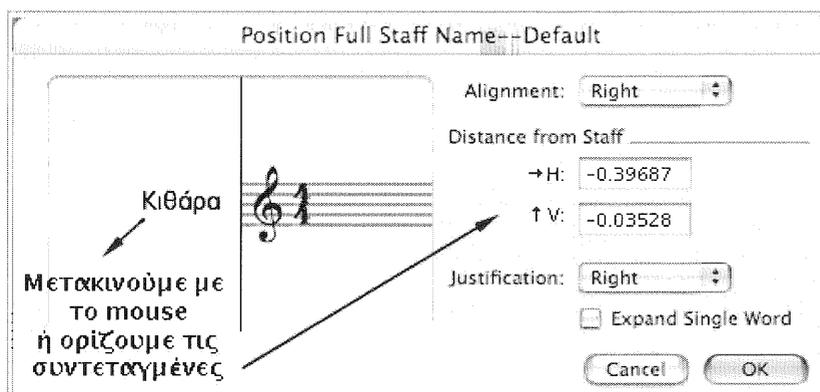
Η εντολή **Remove Group** απαλείφει ένα ήδη επιλεγμένο (με κλικ στο handle του) group.

Οι εντολές **Set Default Name Positions/Position Names**

Αναφέρεται στη θέση των ονομάτων των πενταγράμμων και των groups. Εκτελώντας κάθε υποεντολή της (εικόνα 9.5β) ορίζουμε τη θέση (ως προς το ύψος και το πλάτος του πενταγράμμου) των ονομάτων που αναφέρονται σε κάθε υποεντολή. Δείτε στην εικόνα 9.5γ πως ορίζουμε τη θέση των ονομάτων.

Εικόνα 9.5β (Mac, Win)

Εικόνα 9.5γ (Mac, Win)

Οι εντολές **Show Default Staff-Group Names**

Θα πρέπει να είναι επιλεγμένες εφ' όσον θέλουμε να εμφανίζονται όλα τα ονόματα.

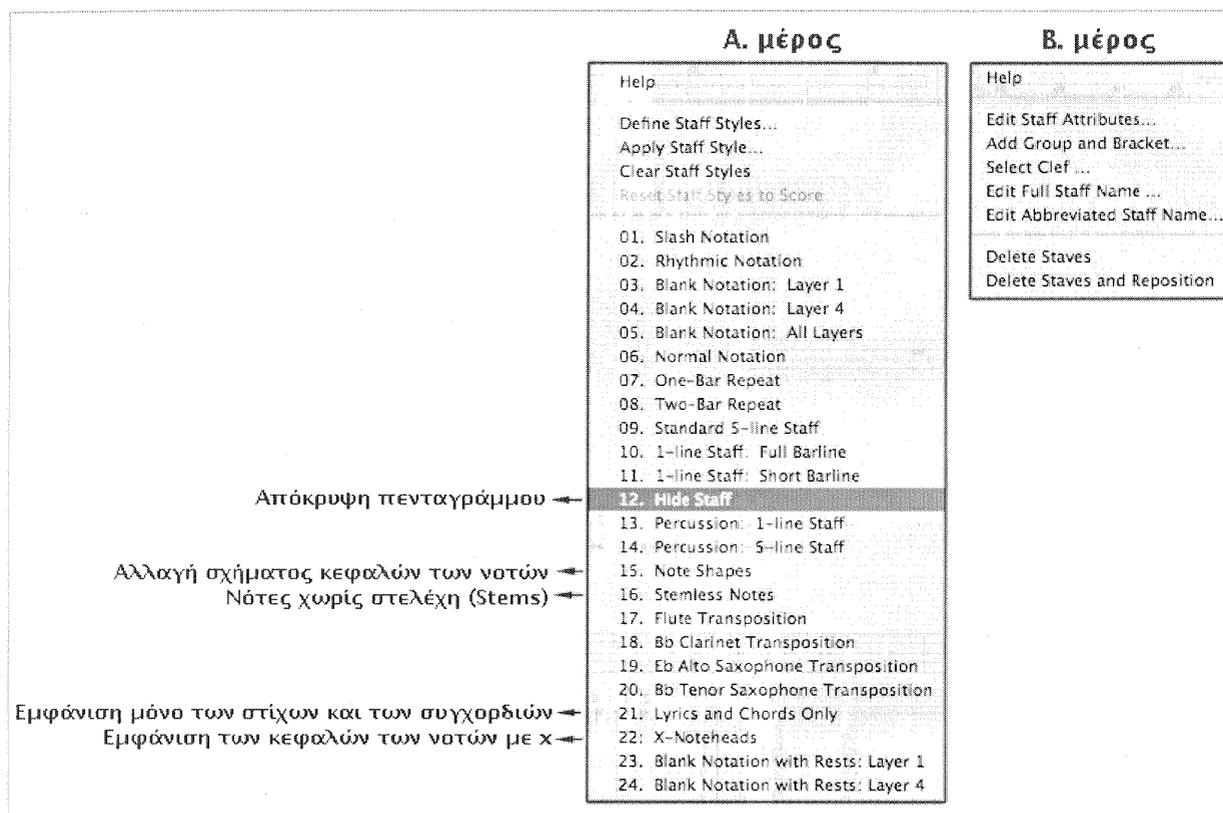
9.6 Σημαντικές υπενθυμίσεις. Τα Contextual Menus

-Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο, επισημαίνουμε ότι πολλές από τις παραμέτρους που εξετάσαμε σχετίζονται άμεσα με παραμέτρους είτε άλλων εργαλείων και εντολών, είτε με τις παραμέτρους της εντολής *Document/Options* που θα εξετάσουμε αργότερα. Π.χ. η εμφάνιση των διαστολών, ο χρονοδείκτης, ο οπλισμός, κ.λπ.

-Το εξ' αριστερών περιθώριο αλλά και όλα τα περιθώρια των staves, σε σχέση με τη σελίδα μας, ορίζονται στο μενού εντολών *Page Layout* (κεφάλαιο 11).

-Το σημαντικότερο που θα πρέπει να θυμόμαστε είναι η χρήση του δεξιού κλικ του mouse τη στιγμή που έχουμε επιλέξει και εργαζόμεθα με το εργαλείο *Staff*. Επιλέγοντας ένα ή όλα τα μέτρα, εμφανίζεται το *Contextual Menu* εντολών, με το οποίο ταχύτατα επεμβαίνουμε στην παρτιτούρα μας. Για παράδειγμα μπορούμε για κάποια μέτρα να αλλάξουμε την εμφάνιση και το στυλ του πενταγράμμου (μεταβολή πενταγράμμου από 5 γραμμές σε 1 γραμμή, δημιουργία ταμπλατούρας, δημιουργία Slash Notation, κ.λπ.). Μελετήστε στην επόμενη εικόνα (9.6. Α. μέρος) τις δυνατότητες άμεσης εκτέλεσης σειράς εντολών σε επιλεγμένα μέτρα της παρτιτούρας μας.

Ομοίως, έχοντας με απλό κλικ επιλέξει ένα ή όλα τα πεντάγραμμα και κάνοντας δεξί κλικ, εμφανίζεται ένα δεύτερο μενού που περιλαμβάνει τις σημαντικότερες εντολές *Staff* (εικόνα 9.6-Β. μέρος).

Εικόνα 9.6 (Mac, Win)

Οι άγνωστες εντολές επεξηγούνται πάνω στην εικόνα. Αξιοσημείωτη είναι η δυνατότητα **απόκρυψης** κάποιων **πενταγράμμων**, όπως και η δυνατότητα εμφάνισης μόνο των στίχων ή των συγχορδιών. Σημαντική επίσης είναι η παράμετρος **απόκρυψης των stems** (νότες χωρίς στελέχη)

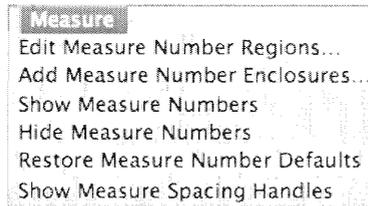

Το εργαλείο και οι εντολές Measure

Το θέμα *Μέτρα* το έχουμε εν μέρει παρουσιάσει στο κεφάλαιο 5 -μενού εντολών *Edit* (κεφάλαια 5.11, 5.12, 5.13). Υπενθυμίζουμε τα κυριότερα σημεία:

- Πρόσθεση μέτρων γίνεται με την εντολή *Edit/Add Measures* ή με διπλό κλικ στο εργαλείο.
- Το μήκος των μέτρων και ο τύπος των διαστολών εξετάσθηκε στην εντολή *Edit/Edit Measure Attributes*.
- Το θέμα *Πόσα μέτρα ανά πεντάγραμμο* θα το εξετάσουμε στις εντολές *Utilities/Fit Measures*.
- Το θέμα *Απόκρυψη των διαστολών και των αριθμήσεων των μέτρων* το εξετάσαμε στο κεφάλαιο 9 και συγκεκριμένα στην παράγραφο *Staff Attributes* (εικόνα 9.3θ).

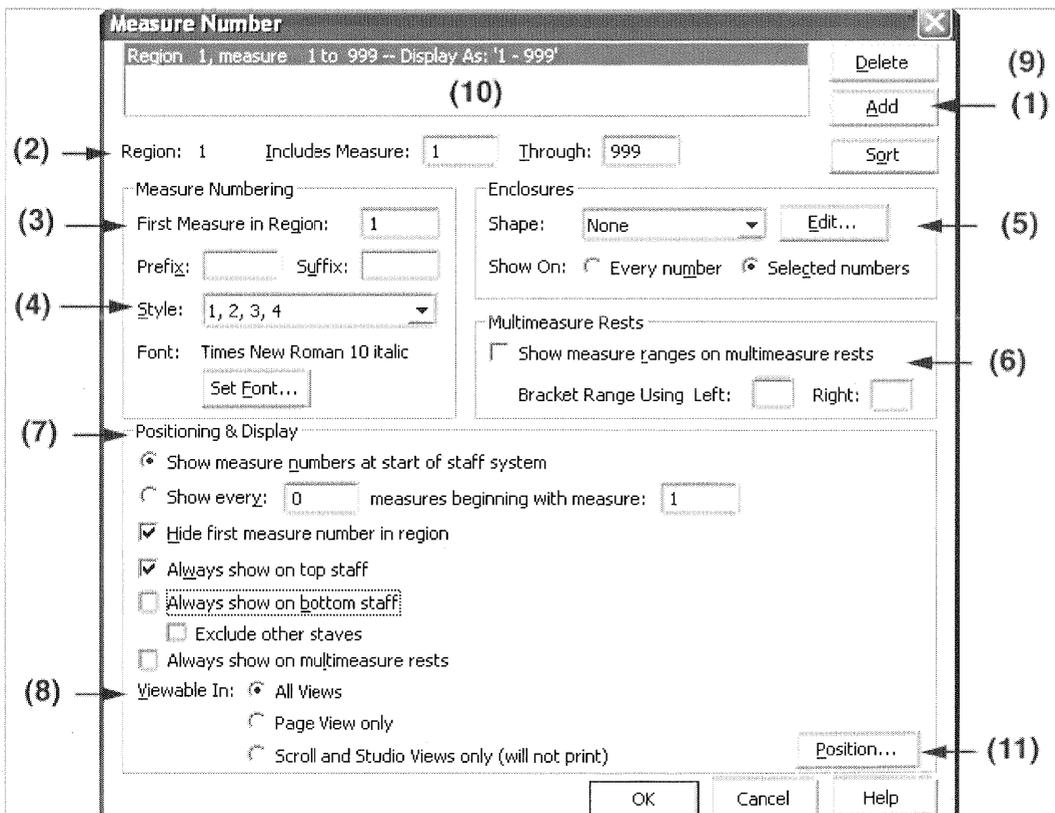
Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε το μενού εντολών *Measures*, οι οποίες αναφέρονται στην *αρίθμηση των μέτρων* (εικόνα 10.1).

Εικόνα 10.1 (Mac, Win)

Η εντολή Edit Measure Number Regions

Εντολή που ορίζει την έκταση των μέτρων στα οποία θα εμφανίζονται οι αριθμοί αλλά και η συχνότητα εμφάνισής των. Καλώντας την εντολή εμφανίζεται το παράθυρο της εικόνας 10.2.

Εικόνα 10.2 (Mac, Win)

Η Αρίθμηση των μέτρων στην πράξη

Για να αριθμήσουμε τα μέτρα θα πρέπει αρχικά να εισάξουμε μία ακολουθία η οποία θα αποτελείται είτε από αριθμούς, είτε από γράμματα ή άλλα σύμβολα.

Επιλέγουμε *Add* (πεδίο 1) για την εισαγωγή της ακολουθίας που εμφανίζεται στο πεδίο 10.

Στο πεδίο 2 ορίζουμε την έκταση της παρτιτούρας για την οποία θα ισχύσει η αρίθμηση (π.χ. από το μέτρο 1 έως το 999).

Στο πεδίο 3 ορίζουμε τον αριθμό από τον οποίο θα αρχίσει η αρίθμηση.

Στο πεδίο 4 ορίζουμε το στυλ της ακολουθίας αρίθμησης (αριθμοί, γράμματα, κ.λπ.).

Στο πεδίο 5 ορίζουμε το σύμβολο που θα περικλείει τους αριθμούς ή τα γράμματα (π.χ. ένας κύκλος).

Κάνοντας κλικ στο πεδίο *None* εμφανίζονται τα διαθέσιμα σχήματα. Από το πεδίο *Edit* μπορούμε να τροποποιήσουμε κάποιο σχήμα.

Στο πεδίο 6 ορίζουμε αν θα εμφανίζονται στα μέτρα *πολυ-παύσεων* (Multimeasures Rests) οι αριθμοί.

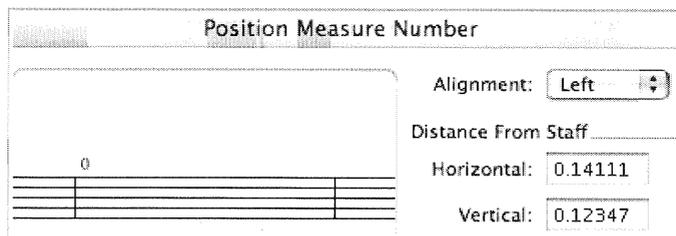
Στο πεδίο 7 ορίζουμε τη θέση και τον τρόπο εμφάνισης των αριθμών. Π.χ. μπορούμε να ζητήσουμε να εμφανίζονται κάθε 4 μέτρα (*Show Every..*) ή να ζητήσουμε να εμφανίζονται πάνω ή κάτω από τα μέτρα (*Always Show on Top/Bottom..*).

Στο πεδίο 8 ορίζουμε αν θα εμφανίζονται σε όλες ή σε μερικές απεικονίσεις (Page/Scroll/Studio View).

Στο πεδίο 9 διαγράφουμε (Delete) μία επιλεγμένη στο πεδίο 10 ακολουθία.

Τέλος, στο πεδίο 11 ορίζουμε την οριζόντια και κατακόρυφη στοίχιση των αριθμών ως προς τα μέτρα.

Επιλέγοντας *Position* εμφανίζεται το ακόλουθο παράθυρο, εικόνα 10.3. Ορίζουμε τις θέσεις είτε με αριθμούς, είτε μετακινώντας τον αριθμό 0 στο παράθυρο. Ορίζουμε επίσης αριστερή, δεξιά (Alignment) ή κεντραρισμένη στοίχιση.

Εικόνα 10.3 (Mac, Win)

Κάνοντας απλό κλικ στο handle ενός αριθμού, τον **διαγράφουμε**, πατώντας το πλήκτρο *Delete*. Κάνοντας διπλό κλικ στο handle ενός αριθμού, ανοίγει το παράθυρο *Enclosure Designer* (σχεδιαστής περιγραμμάτων) με τον οποίο μπορούμε να επεξεργασθούμε το σύμβολο που θα περιβάλλει τον αριθμό.

Η εντολή **Add Measure Number Enclosures**

Εντολή που τοποθετεί enclosures (περιγράμματα) στους αριθμούς των μέτρων. Είναι διαθέσιμη, όταν έχουμε επιλέξει μέτρα ή handles αριθμών. Για να **διαγράψουμε** enclosures, επιλέγουμε μέτρα και στο παράθυρο *Enclosure Designer* επιλέγουμε σαν σχήμα το *None-τίποτα*.

Η εντολή **Show/Hide Measure Numbers**

Εντολές εμφάνισης ή απόκρυψης των αριθμών. Είναι διαθέσιμες, όταν έχουμε επιλέξει μέτρα.

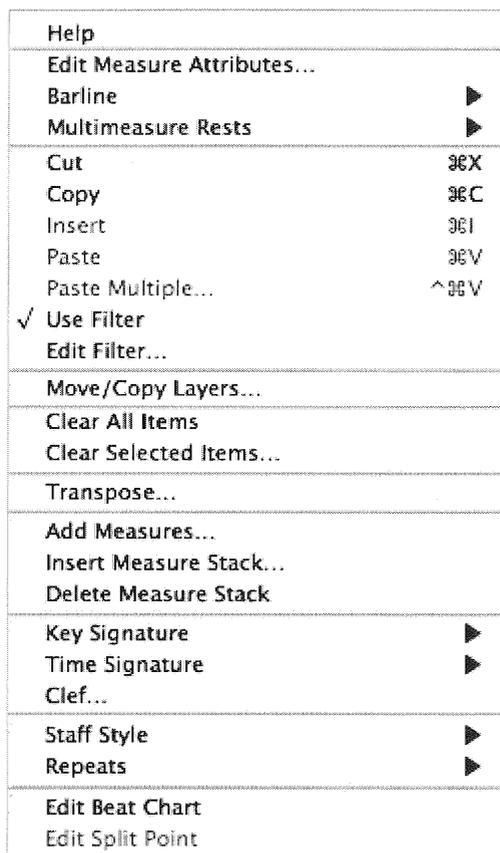
Η εντολή **Restore Measure Number Defaults**

Επαναφέρει τους αριθμούς των μέτρων που έχουμε πειράξει σύμφωνα με τις ρυθμίσεις που έχουμε κάνει στο παράθυρο *Measure Number* (εικόνα 10.2). Είναι διαθέσιμη, όταν έχουμε επιλέξει μέτρα.

Είναι δυνατή η εφαρμογή πολλαπλών ακολουθιών αρίθμησης στα μέτρα ενός αρχείου. Εκτελώντας την εντολή *Add* (πεδίο 1, εικόνα 10.2), εισάγουμε μία νέα ακολουθία (με τις προτιμήσεις που θα ορίσουμε) η οποία θα κινείται παράλληλα με την πρώτη.

Measures και Contextual Menu

Βοήθεια κατά την εργασία μας με το εργαλείο μέτρων αποτελεί το contextual menu, δηλαδή το μενού εντολών που εμφανίζεται με το δεξί κλικ στο mouse. Επιλέγουμε ένα μέτρο και κάνουμε δεξί κλικ στο mouse. Στην επόμενη εικόνα εμφανίζονται οι εντολές του contextual menu, εικόνα 10.4.

Εικόνα 10.4 (Mac, Win)

Πολλές από αυτές τις εντολές είτε τις έχουμε συναντήσει στα μενού εντολών *Edit* ή *Staff*, είτε θα τις συναντήσουμε στα σχετικά τους κεφάλαια (εργαλεία *Time Signature*, *Key Signature*, εντολές *Utilities*, κ.λπ.). Όταν θα έχετε μελετήσει όλα τα κεφάλαια του βιβλίου, κάνετε χρήση του contextual menu για την ταχύτερη εκτέλεση των εργασιών σας.

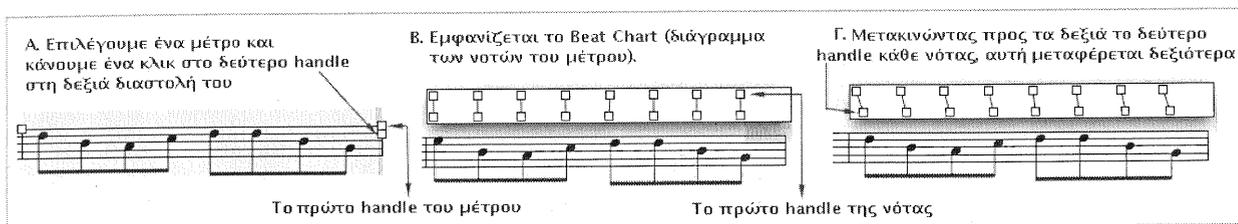
Οι εντολές που πρέπει να αναλύσουμε στην παρούσα παράγραφο (μιας και δεν θα τις συναντήσουμε σε άλλο μενού εντολών) είναι οι εντολές, η *Edit Beat Chart* και η *Edit Point Split*.

Η εντολή *Edit Beat Chart*

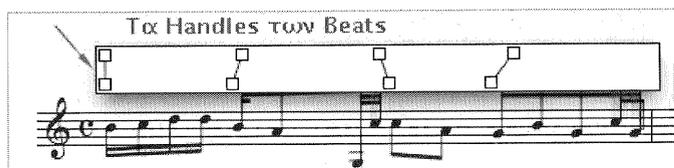
Εμφανίζει το διάγραμμα των handles των νοτών σε ένα μέτρο. Μετακινώντας τα handles της κάθε νότας, αλλάζει και η θέση της νότας μέσα στο μέτρο. Μελετήστε την επόμενη εικόνα 10.5.

Προσοχή: Για το συγκεκριμένο παράδειγμα έχουμε επιλέξει (εντολή *Utilities/Music Spacing*) την τοποθέτηση των νοτών κατά μήκος του πενταγράμμου σύμφωνα με την επιλογή *Apply Notes Spacing* και όχι με βάση την επιλογή *Apply Beat Spacing*. Γι' αυτό και στο παράθυρο *Beat Chart* εμφανίζονται όλες οι νότες. Αν είχαμε επιλέξει *Apply Beat Spacing*, θα εμφανίζονταν μόνο τα handles των beats (παλμών). Αν δε, είχαμε επιλέξει *Apply Time Signature*, δεν θα είχαμε καμμία πρόσβαση σε αυτό το παράθυρο.

Για να κατανοηθούν καλύτερα τα αναφερόμενα, μελετήστε στο κεφάλαιο 27 (εντολές *Utilities*) τους τρεις τρόπους που προτείνει το πρόγραμμα για να ορίζονται αυτόματα οι αποστάσεις μεταξύ των νοτών. Για να γίνει κατανοητή η διαφορά μεταξύ του *Note Spacing* και του *Beat Spacing* δείτε και συγκρίνετε τις επόμενες δύο εικόνες 10.5 και 10.5α.

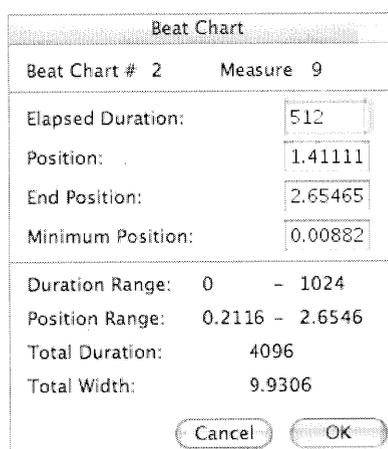

Εικόνα 10.5 (Mac, Win): Τα handles των νοτών

Εικόνα 10.5α (Mac, Win): Τα handles των beats

Επεξηγήσεις στην εικόνα 10.5: Στο μέρος A της εικόνας το πρώτο handle είναι το handle του μέτρου. Το δεύτερο είναι το handle που μας εμφανίζει το Beat Chart. Στο μέρος Γ το πρώτο handle της νότας είναι αυτό που εμφανίζει τη θέση της νότας μέσα στο μέτρο σύμφωνα με τις προδιαγραφές που ορίζει το πρόγραμμα από την εντολή *Utilities/Music Spacing*. Ακόμη και αν μετακινήσουμε τις νότες με τα ειδικά εργαλεία (βλέπετε κεφάλαιο 23, *Special Tools*) το Beat Chart θα μας εμφανίζει πάντα την αρχική θέση των νοτών. Το δεύτερο handle μας επιτρέπει την αλλαγή της θέσης της νότας (προς τα δεξιά ή τα αριστερά). Κάνοντας διπλό κλικ στο πρώτο handle της νότας, εμφανίζεται το παράθυρο *Beat Chart*, εικόνα 10.6.

Εικόνα 10.6 (Mac, Win)

Το παράθυρο απεικονίζει, για κάθε νότα, τα στοιχεία της θέσης της και τα στοιχεία της διάρκειάς της. Απεικονίζει επίσης, για κάθε μέτρο, το σύνολο των διαρκειών των νοτών του και το μήκος του. Η παράμετρος *Elapsed Duration* περιγράφει πόσος μουσικός χρόνος έχει παρέλθει έως τη δεύτερη νότα (Beat Chart # 2) του μέτρου 9.

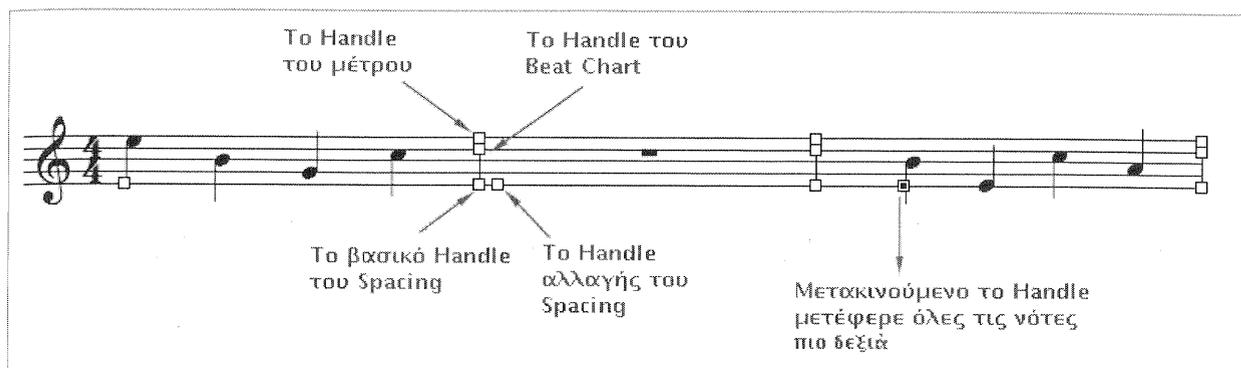
Σχετικά με τη Διάσπαση των Μέτρων

Η εντολή *Edit Split Point*

Η εντολή είναι διαθέσιμη εφ' όσον στο παράθυρο *Measure Attributes* έχει επιλεγεί η παράμετρος *Allow Horizontal Split* (κεφάλαιο 5, εντολές *Edit/Measure Attributes*, εικόνα 5.13). Μας επιτρέπει, εμφανίζοντας τα handles της διάσπασης, να τροποποιούμε τα σημεία εις τα οποία ένα μεγάλο μήκος μέτρου, θα μπορεί να διασπάται και να μεταφέρεται μερικώς στο επόμενο πεντάγραμμο.

Η εντολή **Show Measure Spacing Handles**

Εντολή εμφάνισης των *spacing handles* των μέτρων, βάσει των οποίων έχουμε τη δυνατότητα να ορίζουμε σε κάθε μέτρο από ποιο σημείο του θα αρχίσει να γίνεται εισαγωγή δεδομένων (νοτών, παύσεων, κ.λπ.). Δείτε την επόμενη εικόνα 10.7. Συναφής η εντολή *Document Options/Notes & Rests* (κεφάλαιο 16.2).

Εικόνα 10.7 (Mac, Win)

Το βασικό handle δείχνει την αρχή του πεδίου *spacing* και δεν μετακινείται. Τα handles του μέτρου και του Beat Chart τα εξετάσαμε προηγουμένως.

Το εργαλείο και οι εντολές Page

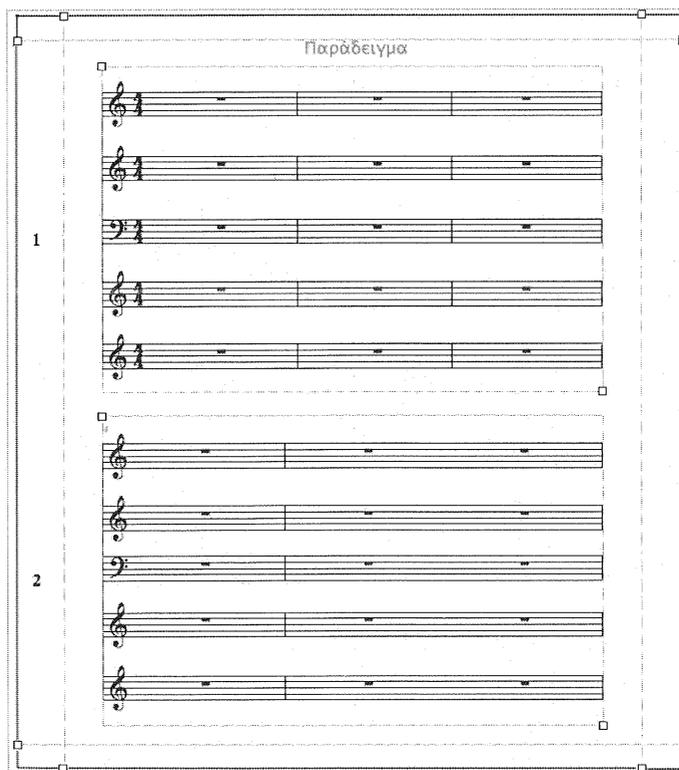
Το μενού εντολών *Page Layout* αναφέρεται στη σχεδίαση των σελίδων μίας παρτιτούρας. Εξετάζουμε αυτό το θέμα τώρα γιατί θεωρούμε πως είναι πιο σωστό να επιλέγουμε πρώτα τις διαστάσεις και τα περιθώρια του αρχείου μας. Η επιλογή μας θα καθορισθεί κυρίως από τις δυνατότητες του εκτυπωτή μας.

Ξεκινάμε από το εξής: Πολλοί από σας θά έχετε αγοράσει κόλλες ή τετράδια μουσικής για να γράφετε τη μουσική σας. Όταν λοιπόν ζητάτε να αγοράσετε κόλλες μουσικής, ο πωλητής σας ρωτάει: Με πόσα πεντάγραμμα; Φυσικά εσείς επιλέγετε το μέγεθος και την πυκνότητα των πενταγράμμων, σύμφωνα με τις ανάγκες σας. Το σίγουρο είναι ένα: ότι πριν εισάξετε τη μουσική σας, ασυνείδητα ίσως, έχετε επιλέξει και τη σελιδοποίησή της, προτιμώντας το Α ή το Β τύπο τετραδίου ή κόλλας μουσικής. Δουλεύοντας στο Finale θάχετε τη δυνατότητα να ορίζετε το μέγεθος χαρτιού που θα τυπωθεί η μουσική σας. Και επί πλέον να αλλάζετε όσες φορές θέλετε την εμφάνιση της μουσικής σας στο χαρτί. Αν γράφατε με το χέρι αυτό θά ήταν αδύνατον.

Πιστεύω, ότι η σελιδοποίηση πρέπει να είναι από τις πρώτες μας φροντίδες, πριν ακόμα αρχίσουμε να γράφουμε νότες. Έχοντας οργανώσει τη σελίδα μας, μπορούμε και να την χειρισθούμε καλύτερα. Φυσικά, αυτό δεν αποκλείει τη δυνατότητα μεταβολής της αρχικής σελιδοποίησης, όποτε το θελήσουμε.

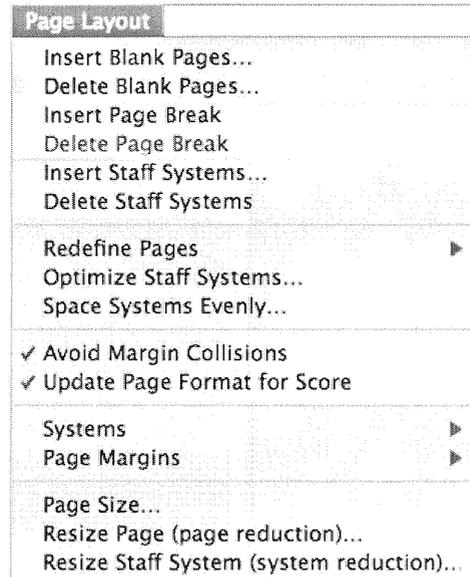
Πως σκεπτόμαστε;

...Όπως ακριβώς όταν αγοράζουμε κόλλες μουσικής. Πόσα πεντάγραμμα χωράει η σελίδα, τι μήκος έχουν τα πεντάγραμμα, πόσο αραιά είναι μεταξύ τους, τι περιθώριο αφήνουν δεξιά ή αριστερά, πάνω ή κάτω, εικόνα 11.1. Ο σχεδιαστής του Finale μας καλεί λοιπόν να απαντήσουμε σε αυτά τα ερωτήματα, μέσω των εντολών *Page Layout*, που ενεργοποιούνται, καλώντας το ομώνυμο εργαλείο. Όλες οι εντολές απαιτούν να είμαστε σε κατάσταση *Page View*. Με ένα απλό κλικ στο εργαλείο *Page*, αυτόματα το πρόγραμμα μας μεταφέρει σε κατάσταση *Page View*.

Εικόνα 11.1 (Mac, Win)

Οι εντολές *Page Layout* θα μας βοηθήσουν να καθορίσουμε τις επιθυμητές αποστάσεις, περιθώρια και μεγέθη σελίδας και πενταγράμμων. Ό,τι βλέπουμε δηλαδή στην εικόνα αυτή. Η εντολή *Page Setup* (μενού εντολών *File*) απλά καθορίζει το συνολικό ποσοστό σμίκρυνσης/μεγένθυσης της σελίδας στην εκτύπωση ή άλλα χαρακτηριστικά της εκτύπωσης (ποιότητα, χρώμα, σχήμα). Ας μελετήσουμε μία προς μία τις εντολές, εικόνα 11.2

Εικόνα 11.2 (Mac, Win)

Οι σημαντικότερες εντολές του μενού είναι οι *Systems*, *Page Margins* και *Page Size*.

Η εντολή **Insert Blank Pages** (Εισαγωγή κενών σελίδων)

Εντολή με την οποία εισάγουμε, μέσω ενός φιλικού παραθύρου διαλόγου, κενές σελίδες στο αρχείο μας. Αυτές μπορούν να τοποθετηθούν στην αρχή (πριν την πρώτη σελίδα), ενδιάμεσα ή στο τέλος του αρχείου. Συνήθως χρησιμοποιείται για την εισαγωγή σελίδων στις οποίες θα γίνει εισαγωγή κειμένων ή φωτογραφιών (και όχι μουσικής).

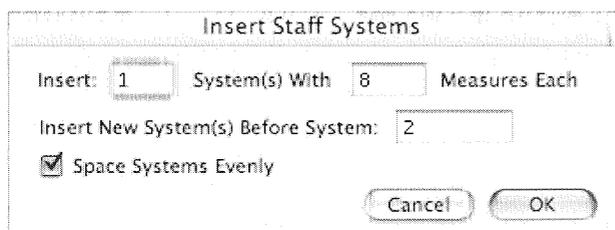
Η εντολή Delete Blank Pages (Διαγραφή κενών σελίδων). Διαγράφει τις κενές σελίδες του αρχείου μας.

Η εντολή **Insert/Delete Page Break** (Εισαγωγή/Ακύρωση Διάσπασης σελίδας)

Είναι διαθέσιμη αν έχουμε επιλέξει σε μία σελίδα ένα Staff System (στην περίπτωση score), ή ένα μόνο πεντάγραμμο στην περίπτωση παρτιτούρας για ένα όργανο. Η εντολή *Delete* ακυρώνει την προηγούμενη.

Η εντολή **Insert/Delete Staff Systems** (Εισαγωγή/Διαγραφή ομάδας πενταγράμμων)

Η εντολή μας ρωτάει πόσα συστήματα και σε ποιά θέση (πριν το .. Before..) θέλουμε να τοποθετηθεί ένα νέο staff system. Επίσης μας ρωτάει των πόσων μέτρων θα είναι κάθε πεντάγραμμο (Measures Each). Για να θυμηθούμε τι είναι *staff system* ας επανέλθουμε στην εικόνα 11.1. Η ομάδα πενταγράμμων που αναφέρεται με τον αριθμό 1, ή 2 αποτελεί ένα σύστημα πενταγράμμων. Η παράμετρος *Space Systems Evenly* (εικόνα 11.3) επιτρέπει την ομοιόμορφη κατανομή όλων των συστημάτων στο χώρο της σελίδας ή των σελίδων μας. Η εντολή *Delete* διαγράφει ένα επιλεγμένο (κλικ στο handle) staff system.

Εικόνα 11.3 (Mac, Win)

Η εντολή **Redefine Pages** (Αναμόρφωση της σελιδοποίησης)

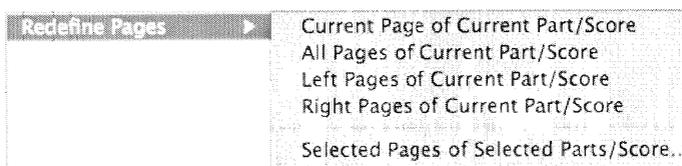
Πρόλογος: Στο μενού εντολών *Document* (κεφάλαιο 16.1) υπάρχει μία εντολή η οποία είναι συναφής με τις εντολές που εξετάζουμε τώρα. Είναι η εντολή *Page Format* με υπομενού τις *Page Format for Score* και *Page Format for Parts*. Στην πρώτη έχουμε τη δυνατότητα να ορίσουμε όλες τις παραμέτρους που εξετάζουμε στο παρόν κεφάλαιο και ειδικά αυτές που ορίζονται με τις εντολές *Systems*, *Page Margins* και *Page Size*. Στη δεύτερη ορίζουμε τις παραμέτρους για τις πάρτες των οργάνων του score.

Οποιοσδήποτε ρυθμίσεις κάνουμε με τις εντολές *Systems*, *Page Margins*, *Page Size* και *Optimize Staff Systems* του μενού εντολών *Page Layout*, μπορούν να ενημερώνουν αυτόματα τις τιμές του πίνακα της εντολής *Page Format for Score*, αν από το μενού εντολών *Page Layout* έχει επιλεγεί η εντολή *Update Page Format for Score* (που θα εξετάσουμε στη συνέχεια).

Η εντολή *Redefine Pages* αναμορφώνει τη σελίδα ή τις επιλεγμένες σελίδες μας με βάση τις τιμές που εμφανίζονται στον πίνακα τιμών της εντολής *Page Format for Score*. Οι τιμές αυτές ορίζονται είτε εμμέσως (μέσω των εντολών *Page Layout* με αυτόματη ενημέρωση των τιμών της εντολής *Page Format for Score*), είτε απευθείας στον πίνακα τιμών της εντολής *Page Format for Score* (σελίδα 144, εικόνα 16.4). Αν επομένως δεν έχει επιλεγεί η εντολή *Update Page Format for Score*, τότε οι όποιες μεταβολές κάνουμε στο μενού εντολών *Page Layout*, θα παύσουν να ισχύουν με την εκτέλεση της εντολής *Redefine Pages*.

Έχουμε τη δυνατότητα να αποθηκεύσουμε τις ρυθμίσεις της σελίδας σαν βιβλιοθήκη (*Save Library/PageFormat*) και να τις ανακαλέσουμε (*Load*) για κάθε αρχείο μας. Τότε θα εκτελέσουμε την εντολή *Redefine Pages* προκειμένου οι αποθηκευμένες ρυθμίσεις σελίδας να ισχύσουν και για το νέο αρχείο.

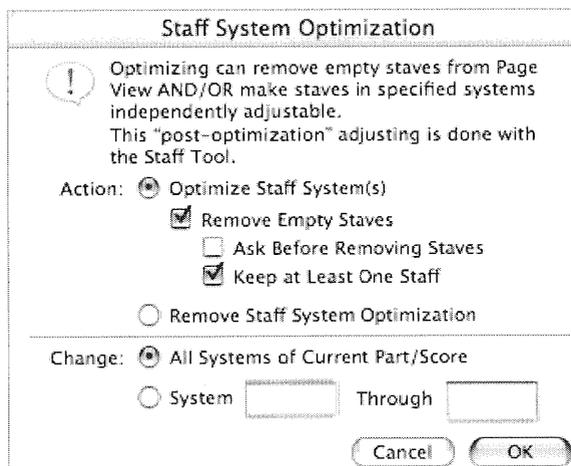
Η εντολή *Redefine Pages* με το μενού επιλογών της (εικόνα 11.4) μας επιτρέπει να εφαρμόσουμε τις οποιοσδήποτε αλλαγές σε επιλεγμένες σελίδες ή επιλεγμένα staff systems, ή σε όλες τις σελίδες.

Εικόνα 11.4 (Mac, Win)

Η εντολή **Optimize Staff Systems** (Βελτιστοποίηση των Staff Systems)

Με τον όρο *βελτιστοποίηση* αποδίδουμε, στην προκειμένη περίπτωση, τη συμπύκνωση ενός score με την απαλειφή των staff systems που δεν περιέχουν μουσική. Οι δυνατές επιλογές μας εμφανίζονται στην εικόνα 11.5.

Εικόνα 11.5 (Mac, Win)

-Στο πεδίο *Keep at Least One Staff* ορίζουμε αν, από κάθε υπό διαγραφή staff system, θα παραμείνει ένα πεντάγραμμο αλώβητο. Στο πεδίο *Change* ορίζουμε τις σελίδες ή το/τα συστήματα στα οποία θα εφαρμοσθεί η εντολή *Optimize*. Η επιλογή *Remove.Optimization* ακυρώνει τη δράση της εντολής. Επίσης η

εντολή *Redefine Pages* ακυρώνει τα αποτελέσματα της εντολής *Optimize*.

Για να δράσει η εντολή θα πρέπει για κάθε πεντάγραμμο (staff) να έχουμε ορίσει την επιλογή *Allow Optimization* (βλέπετε εικόνα 9.3δ 9.6α, κεφάλαιο 9).

Η εντολή **Space Systems Evenly**

Η εντολή επιτρέπει την ομοιόμορφη κατανομή όλων των συστημάτων στο χώρο της σελίδας ή των σελίδων μας.

Η εντολή **Avoid Margin Collisions**

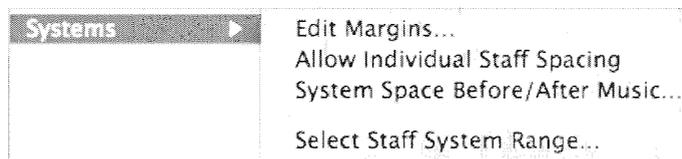
Με επιλεγμένη την εντολή αυτή, όταν για παράδειγμα είμαστε μπροστά στη σελίδα της εικόνας 11.1, με 2 ή τρία συστήματα πενταγράμμων (staff systems), το πρόγραμμα δεν μας επιτρέπει να ορίσουμε τα πάνω ή κάτω περιθώρια κάθε συστήματος πέρα από ένα όριο. Στην ουσία το πρόγραμμα αποτρέπει το κόλλημα των συστημάτων.

Η εντολή **Update Page Format for Score**

Επιλεγμένη, ενημερώνει αυτόματα τον πίνακα τιμών της εντολής *Document/Page Format/Page Format for Score*. Δηλαδή όποιες τιμές ορίσουμε στη συνέχεια στους πίνακες των εντολών *Systems*, *Page Margins* και *Page Size*, μεταφέρονται αυτόματα στον πίνακα τιμών της εντολής *Document/Page Format/Page Format for Score*. Είναι χρήσιμο να είναι επιλεγμένη η εντολή, διότι αν δεν ενημερώνεται αυτόματα ο πίνακας τιμών της εντολής *Document/Page Format/Page Format for Score*, τότε οποιοσδήποτε αλλαγές κάνουμε με τις εντολές *Page Layout*, θα ακυρωθούν με την εκτέλεση της εντολής *Redefine Pages*.

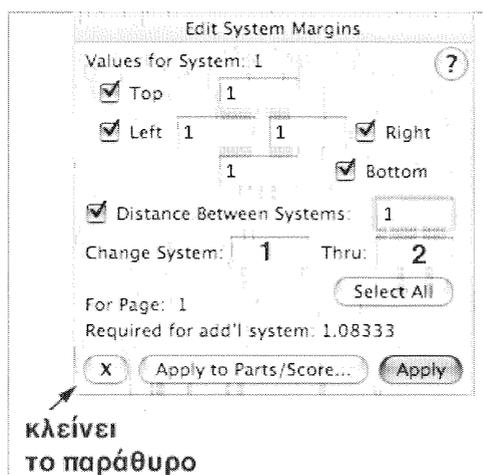
Η εντολή (Staff) **Systems**

Με υπομενού εντολών, εικόνα 11.6:

Εικόνα 11.6 (Mac, Win)

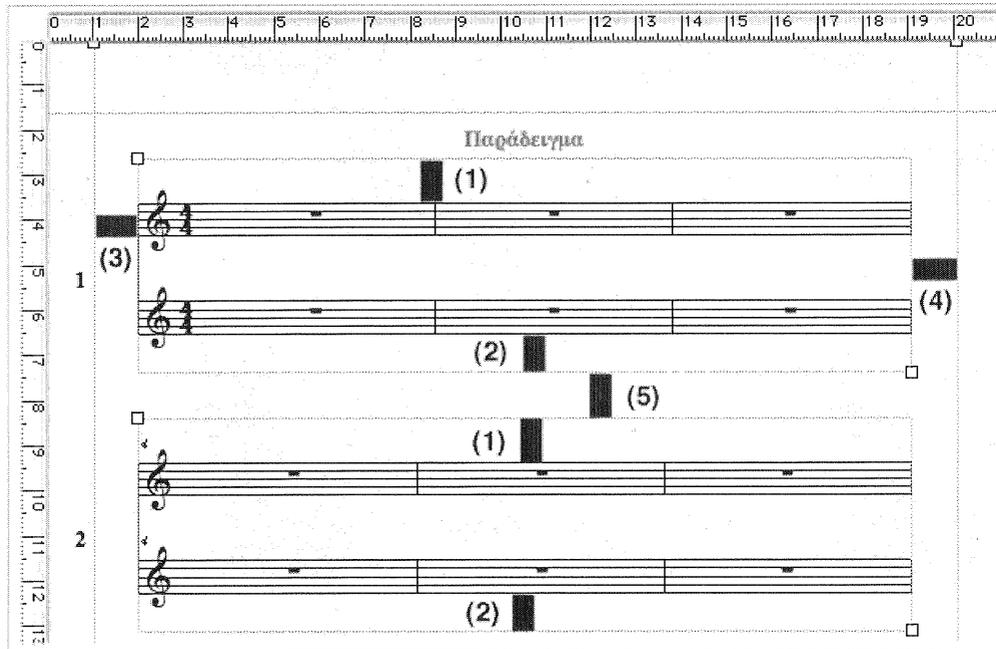
-*Edit Margins* (επεξεργασία περιθωρίων). Τα περιθώρια των staff systems διαφέρουν από τα περιθώρια των σελίδων (Page Margins), που θα εξετάσουμε στη συνέχεια. Περιορίζονται δε από τα περιθώρια των σελίδων, τα οποία με τη σειρά τους περιορίζονται από τις διαστάσεις της σελίδας μας (Page Size). Η εντολή ενεργοποιεί το παράθυρο της εικόνας 11.7α

Εικόνα 11.7α (Mac, Win)

Έχουμε ορίσει για κάθε σύστημα (staff system) τα εξής περιθώρια: Πάνω, κάτω, δεξιά, αριστερά 1cm (αν σαν μονάδα μέτρησης-measurements units έχει οριστεί το cm, κεφάλαιο 2, εικόνα 2.2.11). Ορίσαμε επίσης 1cm μέγεθος περιθωρίου μεταξύ των συστημάτων (**Distance Between Systems**). Ορίσαμε ότι αυτές οι μετρήσεις θα αφορούν το πρώτο και το δεύτερο σύστημα (εισάγοντας τους αριθμούς 1,2). Για την επιλογή μόνο του συστήματος 2 θα εισήγαμε τους αριθμούς 2, 2. Για την επιλογή όλων των συστημάτων θα πατούσαμε Select All. Στο τέλος επιλέγουμε Apply. Αν τώρα θέλουμε να εξαιρέσουμε μία παράμετρο (π.χ. την *Distance Between Systems*) απλά αποεπιλέγουμε (ξετσεκάρουμε) το τετραγωνίδιο της και η δράση του Apply δεν ασκείται πάνω στη συγκεκριμένη παράμετρο.

Στην επόμενη εικόνα 11.7β βλέπουμε τα αποτελέσματα των επιλογών μας.

Εικόνα 11.7β (Mac, Win)

Διακρίνουμε στην εικόνα μας ένα πλαίσιο με διακεκομμένη γραμμή που υποδεικνύει τα όρια του κάθε συστήματος. Τα δύο handles σε κάθε πλαίσιο, συρόμενα, αλλάζουν το μέγεθος και τα περιθώρια του συστήματος. Αριστερά από κάθε σύστημα διακρίνουμε τον αριθμό του.

Επεξηγήσεις: Πεδία (1) άνω περιθώριο, πεδία (2) κάτω περιθώριο, πεδίο (3) αριστερό περιθώριο, πεδίο (4) δεξιό περιθώριο και πεδίο (5) απόσταση μεταξύ συστημάτων.

Ζητήσαμε από την εντολή *View/Show* την εμφάνιση των μετρήσεων (χάρακες) για να μας βοηθήσουν στην απεικόνιση των μετρήσεων. Η σελίδα μας έχει διαστάσεις 21 cm πλάτος και δεξιά και αριστερό περιθώριο σελίδας 1 cm. Άρα τα δεξιά και αριστερά περιθώρια των systems δεν μπορεί να είναι μικρότερα του μηδέν cm.

Αν αλλάζουμε με το χέρι (manually) τα περιθώρια του συστήματος, θα δούμε ότι οι τιμές της εικόνας 11.7α συμμορφώνονται με τις manually αλλαγές.

Για να επιλέξουμε ένα σύστημα, επιλέγουμε το handle του. Για να τα επιλέξουμε όλα πατάμε *Shift+A* (*Ctrl+A*). Η επιλογή μπορεί να γίνει κάνοντας δεξιά κλικ στο mouse. Εμφανίζεται ένα μενού εντολών, από τις οποίες επιλέγουμε την εντολή *Select Staff System Range* (επιλογή συστημάτων). Ανοίγει το παράθυρο *Select Staff Systems* από το οποίο επιλέγουμε την έκταση των συστημάτων.

Δουλεύοντας manually, αν θέλουμε να μετακινήσουμε ένα σύστημα χωρίς να αλλάξουν οι διαστάσεις του, σύρουμε το σύστημα από το κεντρικό του σημείο. Αν έχουμε πατημένο το πλήκτρο *Option* ή *Ctrl*, το σύστημα μετακινείται χωρίς να επηρεασθούν τα υπόλοιπα συστήματα.

Μπορούμε να ορίσουμε ένα διαφορετικό αριστερό περιθώριο για το πρώτο staff system (First Staff System Left Margin), ή για το πρώτο πεντάγραμμο (αν γράφουμε για ένα όργανο μόνο). Η Default τιμή ορίζεται στην εντολή *Options/Page Format for Score*.

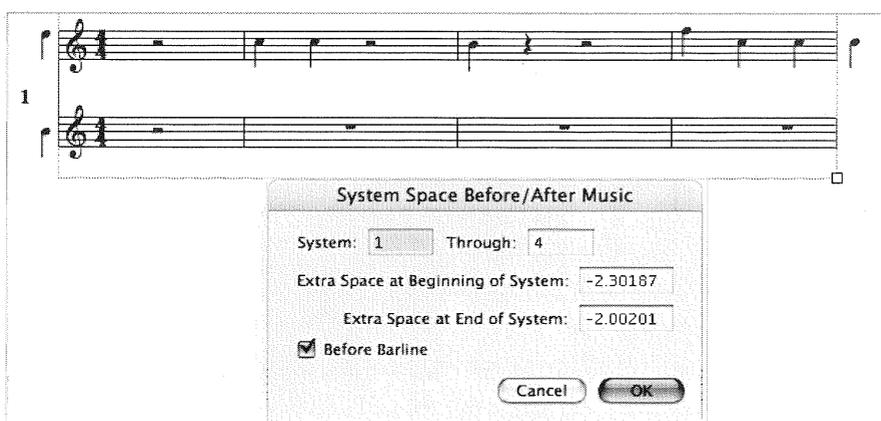
-Η υποεντολή *Allow Individual Staff Spacing* (εικόνα 11.6): Επιλεγμένη η παράμετρος, μας επιτρέπει να εισάγουμε ειδικές τιμές στις παραμέτρους των περιθωρίων σε κάθε σύστημα, οι οποίες και διατηρούνται ακόμα και αν εκτελέσουμε την εντολή *Optimize*, όχι όμως αν εκτελέσουμε την εντολή *Redefine*.

Για να ορίσουμε τις αποστάσεις μεταξύ των πενταγράμμων ενός staff system καταφεύγουμε στο εργαλείο και τις εντολές *Staff* (κεφάλαιο 9).

Αν όμως σε κάποια σελίδα μας θελήσουμε να τροποποιήσουμε μόνο σε ένα ή σε μερικά συστήματα την απόσταση μεταξύ των πενταγράμμων, με το δεξί κλικ του mouse επιλέγουμε την εντολή *Allow Individual Staff Spacing* και δεξιά του συστήματος, στο οποίο κάναμε δεξί κλικ, εμφανίζεται το σύμβολο

Καλούμε το εργαλείο *Staff* και στη συνέχεια βλέπουμε ότι για το συγκεκριμένο σύστημα τα πεντάγραμμά του έχουν δύο handles. Το κάτω handle συρόμενο προς τα πάνω ή προς τα κάτω, αλλάζει την απόσταση μεταξύ των πενταγράμμων, αλλά μόνο σε αυτό το σύστημα.

-Η υποεντολή *System Space Before/After Music* (εικόνα 11.6): Επιλεγμένη, μας επιτρέπει να εκτείνεται η απεικόνιση των νοτών πέραν των περιθωρίων των πενταγράμμων, ακόμα και πριν ή μετά τις διαστολές των μέτρων. Δείτε την επόμενη εικόνα 11.7γ.

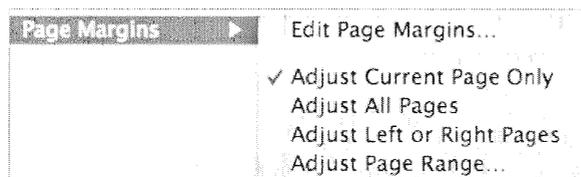
Εικόνα 11.7γ (Mac, Win)

Ορίσαμε αρνητικές τιμές στα πεδία *Extra Space at Beginning* (στην αρχή του συστήματος) και *Extra Space at End* (στο τέλος του συστήματος). Αν ορίζαμε θετικές τιμές η πρώτη νότα των πρώτων μέτρων του συστήματος θα ετοποθετείτο πιο δεξιά από την κανονική της θέση (που ορίζεται με την τιμή 0) και η τελευταία νότα των τελευταίων μέτρων θα ετοποθετείτο πιο αριστερά.

-Η υποεντολή *Select Staff System Range* (επιλέξτε αριθμό συστημάτων). Κάθε σύστημα επιλέγεται με ένα απλό κλικ στο handle του. Για επιλογή όλων των συστημάτων ενός αρχείου εκτελούμε με τα πλήκτρα την εντολή *Select All* (Command+A) είτε επιλέγουμε από το παράθυρο της εικόνας 11.7α. Αν έχουμε όμως δεκάδες σελίδες αρχείου και δεν είμαστε μπροστά σε αυτό το παράθυρο, τότε εκτελούμε αυτήν την εντολή με τη βοήθεια ενός φιλικού παραθύρου.

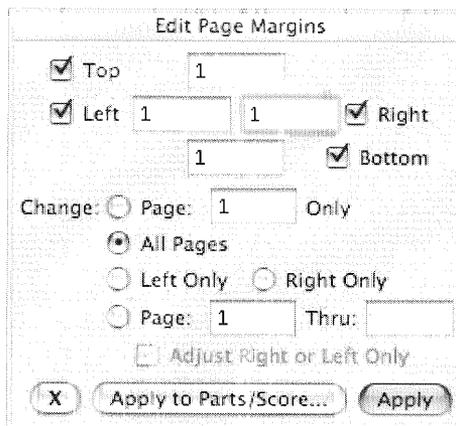
Η εντολή *Page Margins* (περιθώρια σελίδων)

Με υπομενού εντολών, εικόνα 11.8α:

Εικόνα 11.8α (Mac, Win)

-Η υποεντολή *Edit Page Margins* (επεξεργασία περιθωρίων σελίδων). Η εντολή ενεργοποιεί το παράθυρο της εικόνας 11.8β.

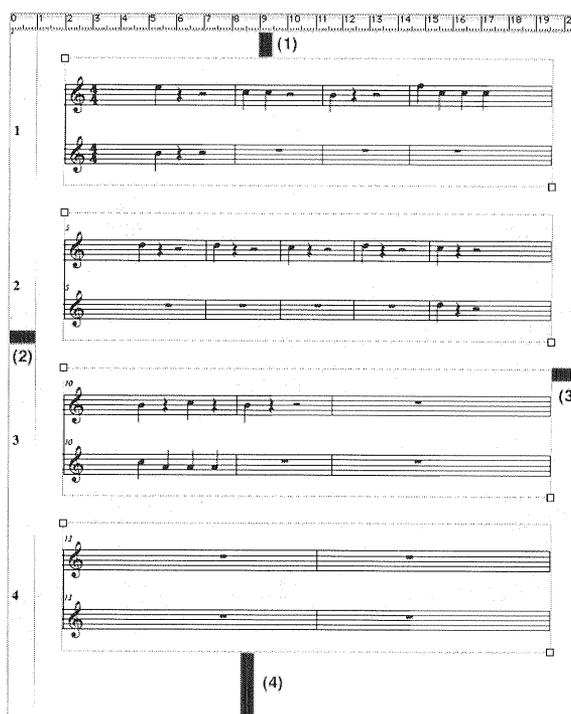

Εικόνα 11.8β (Mac, Win)

Έχουμε ορίσει για κάθε σελίδα τα εξής περιθώρια: Πάνω, κάτω, δεξιά, αριστερά 1cm (αν σαν μονάδα μέτρησης-measurements units) έχει ορισθεί το cm (κεφάλαιο 2, εικόνα 2.2.11). Αν τώρα θέλουμε να εξαιρέσουμε ένα περιθώριο (π.χ. το Top) απλά αποεπιλέγουμε (ξετσεκάρουμε) το τετραγωνίδιο του και η δράση της εντολής *Apply* δεν ασκείται πάνω στο συγκεκριμένο περιθώριο.

Στην επόμενη εικόνα 11.8γ βλέπουμε τα αποτελέσματα των επιλογών μας. Θα παρατηρήσετε ότι ενώ για το πάνω (πεδίο 1), αριστερό (πεδίο 2) και δεξί περιθώριο (πεδίο 3) έχουν εφαρμοσθεί οι μετρήσεις που δόσαμε, για το κάτω όχι. Το κάτω περιθώριο (πεδίο 4) είναι σαφώς μεγαλύτερο. Και τούτο λόγω των μετρήσεων που ορίσαμε για τα staff systems. Αν θέλουμε τα συστήματα να απλωθούν ομοιόμορφα μέσα στο χώρο της σελίδας μας και να μην αφήνουν ακάλυπτο χώρο, εκτελούμε την εντολή *Space Systems Evenly* που εξετάσαμε προηγουμένως.

-Με τις υποεντολές *Adjust Current Page Only*, *Adjust All Pages*, *Adjust Left or Right Pages*, καθορίζουμε την έκταση των επιλογών μας στο παράθυρο 11.8β. Εναλλακτικά η *Adjust Page Range* ορίζει μία έκταση σελίδων στην οποία θα εφαρμοσθούν οι επιλογές μας.

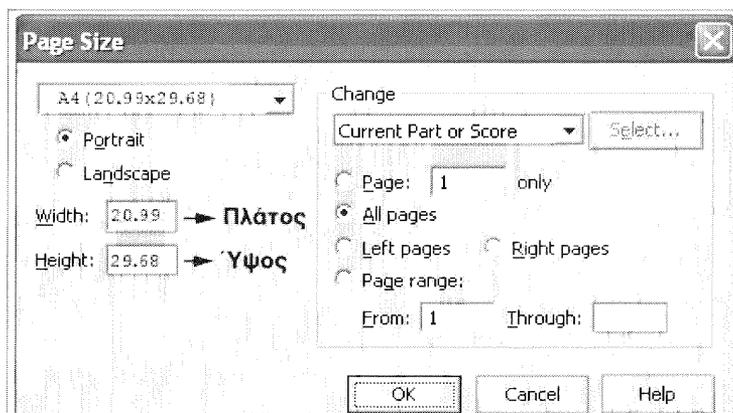

Εικόνα 11.8γ (Mac, Win)

Η εντολή Page Size (μέγεθος σελίδας)

Εξετάζοντας το μενού εντολών *File* και ειδικά την εντολή *New/Document with Setup Wizard* είδαμε ότι το μέγεθος της σελίδας μας καθορίζεται κατά τη διαδικασία δημιουργίας ενός νέου αρχείου (κεφάλαιο 4, εικόνα 4.2β). Θα δούμε ότι και με την εντολή *Document/Page Format for Score/Parts* (κεφάλαιο 16.1), μπορούμε να ορίσουμε το μέγεθος της σελίδας μας.

Χρησιμοποιούμε την εντολή *Page Size* κυρίως είτε για να επαναορίσουμε το μέγεθος της σελίδας, είτε για να ορίσουμε συγκεκριμένα μεγέθη ανά σελίδα. Με την εντολή *Page Size* ορίζουμε επίσης τη διάταξη της σελίδας (όρθια ή πλάγια). Δείτε την επόμενη εικόνα 11.9.

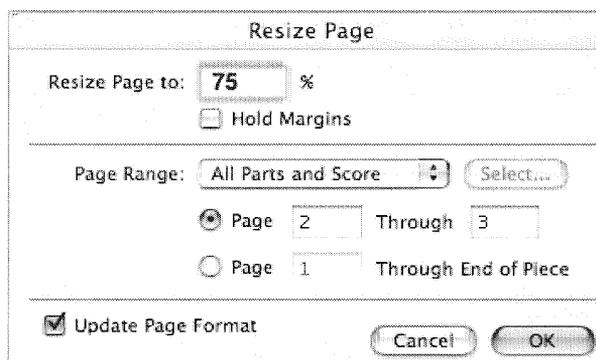

Εικόνα 11.9 (Mac, Win)

Αν έχει επιλεγεί η εντολή *Update Page Format for Score*, τότε όλες οι τιμές που θα ορίσουμε εδώ, μεταφέρονται αυτόματα στον πίνακα τιμών της εντολής *Document/Page Format for Score*. Με την εκτέλεση της εντολής *Redefine Pages* όλες οι σελίδες θα έχουν το ίδιο μέγεθος. Επομένως αν θέλουμε να ορίσουμε ένα ειδικό μέγεθος για μία ή περισσότερες από τις σελίδες μας, θα πρέπει να έχει απενεργοποιηθεί η εντολή *Update Page Format for Score* ή να αποφύγουμε την εκτέλεση της εντολής *Redefine Pages*.

Η εντολή Resize Page

Η εντολή αναπροσαρμόζει ποσοστιαία το μέγεθος της σελίδας και των περιεχομένων της. Βλέπουμε το επόμενο παράθυρο, εικόνα 11.10.

Εικόνα 11.10 (Mac, Win)

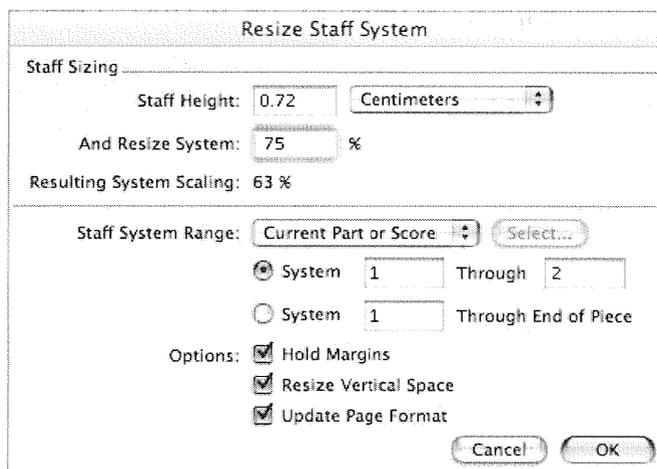
Αν στο πεδίο *Resize Page to:* ορίσουμε 75%, τότε το αποτέλεσμα θα είναι να σμικρυνθούν όλα τα στοιχεία της σελίδας (κείμενα, στίχοι, νότες, σύμβολα, συγχορδίες, πεντάγραμμο) στο 75%. Αν ορίσουμε 120%, τότε όλα τα στοιχεία θα μεγενθυθούν κατά 20%. Τα ποσοστά αφορούν την εμφάνιση αλλά κυρίως και την εκτύπωση της σελίδας μας. Η εμφάνιση καθορίζεται από τις εντολές *View* (όπως είδαμε), η δε εκτύπωση από την εντολή *File/Page Setup* (for print). Επομένως φαίνεται ότι η εντολή δεν προσφέρει τίποτα το ιδιαίτερο, πέρα από το ότι μπορούμε να μεγενθύνουμε ή να σμικρύνουμε σελίδες κατ' επιλογή. Αν όμως επιλεγεί η παράμετρος *Hold Margins* (διατήρησε τα περιθώρια), τότε η επίδραση της εντολής θα είναι διαφορετική. Διατηρώντας τα περιθώρια της σελίδας (τις διαστάσεις της ουσιαστικά) και ζητώντας

σμίκρυνση στο 75%, επιτυγχάνουμε στο αρχικό μέγεθος της σελίδας (π.χ. στην έκταση ενός A4 χαρτιού) να χωρέσει κατά 33% περίπου περισσότερη μουσική. Κάθε πεντάγραμμο δέχεται περισσότερα μέτρα, κάθε σύστημα πενταγράμμων είναι μικρότερων διαστάσεων, κάθε σελίδα δέχεται περισσότερα συστήματα ή μεμονωμένα πεντάγραμματα. Φυσικά τα μεγέθη όλων των στοιχείων θα είναι μικρότερα.

Παρομοίως λειτουργεί και το εργαλείο *Resize* το οποίο επιτρέπει την ποσοστιαία μεταβολή του μεγέθους πέντε στοιχείων: Της σελίδας (*Resize Page*) που εξετάσαμε, του *Staff System* (*Resize Staff System* - ενός συνόλου πενταγράμμων) που θα εξετάσουμε αμέσως τώρα, ενός μόνο πενταγράμμου (*Resize Staff*), μίας νότας (*Resize Note*), ή της κεφαλής μίας νότας (*Resize Notehead*). Το εργαλείο *Resize* θα το εξετάσουμε και σε επόμενο κεφάλαιο.

Η εντολή *Resize Staff System*

Αναπροσαρμόζει ποσοστιαία το μέγεθος ενός συστήματος πενταγράμμων και των περιεχομένων του. Βλέπουμε το επόμενο παράθυρο, εικόνα 11.11.

Εικόνα 11.11 (Mac, Win)

Αν στο πεδίο *Add Resize System* ορίσουμε 75%, τότε το αποτέλεσμα θα είναι να σμικρυνθούν όλα τα στοιχεία του συστήματος (κείμενα, στίχοι, νότες, σύμβολα, συγχορδίες, πεντάγραμματα) στο 63%, αντί του αρχικού 85% που αντιστοιχεί σε μέγεθος 100%. Αν στο πεδίο *Staff Height* (ύψος πενταγράμμου), που αρχικά είναι 0.72cm, ορίσουμε 1cm και αφήσουμε το πεδίο *Add Resize System* στο 100%, τότε η συνολική μεγένθυση θα είναι 118%. Αυτά τα ποσοστά αφορούν την εμφάνιση αλλά κυρίως την εκτύπωση του συστήματος.

Στα υπόλοιπα πεδία ορίζουμε αν θα διατηρηθούν τα περιθώρια των *Staff Systems* (*Hold Margins*-αν αποεπιλέξουμε τότε ανάλογα μειώνεται και το μήκος του συστήματος), αν θα διατηρηθούν οι μεταξύ των συστημάτων (κάθετες) αποστάσεις (*Resize Vertical Space*) και τέλος, αν θα ενημερωθεί ο πίνακας τιμών της εντολής *Document/Update Page Format for Score*.

Για να γίνουν κατανοητά τα ανωτέρω, ο μόνος τρόπος που υπάρχει είναι να πειραματισθείτε.

Κλείνοντας το κεφάλαιο υπενθυμίζουμε ότι πολλές από τις εντολές μπορούμε να τις εμφανίσουμε και να τις εκτελέσουμε από το contextual menu (δεξιά κλικ στο mouse). Επιλέγοντας το handle των περιθωρίων ενός συστήματος εμφανίζονται οι εντολές που αφορούν το staff system. Επιλέγοντας το handle των περιθωρίων της σελίδας, εμφανίζονται οι εντολές που αφορούν τη σελίδα.

 Το εργαλείο Simple Entry και οι εντολές Simple

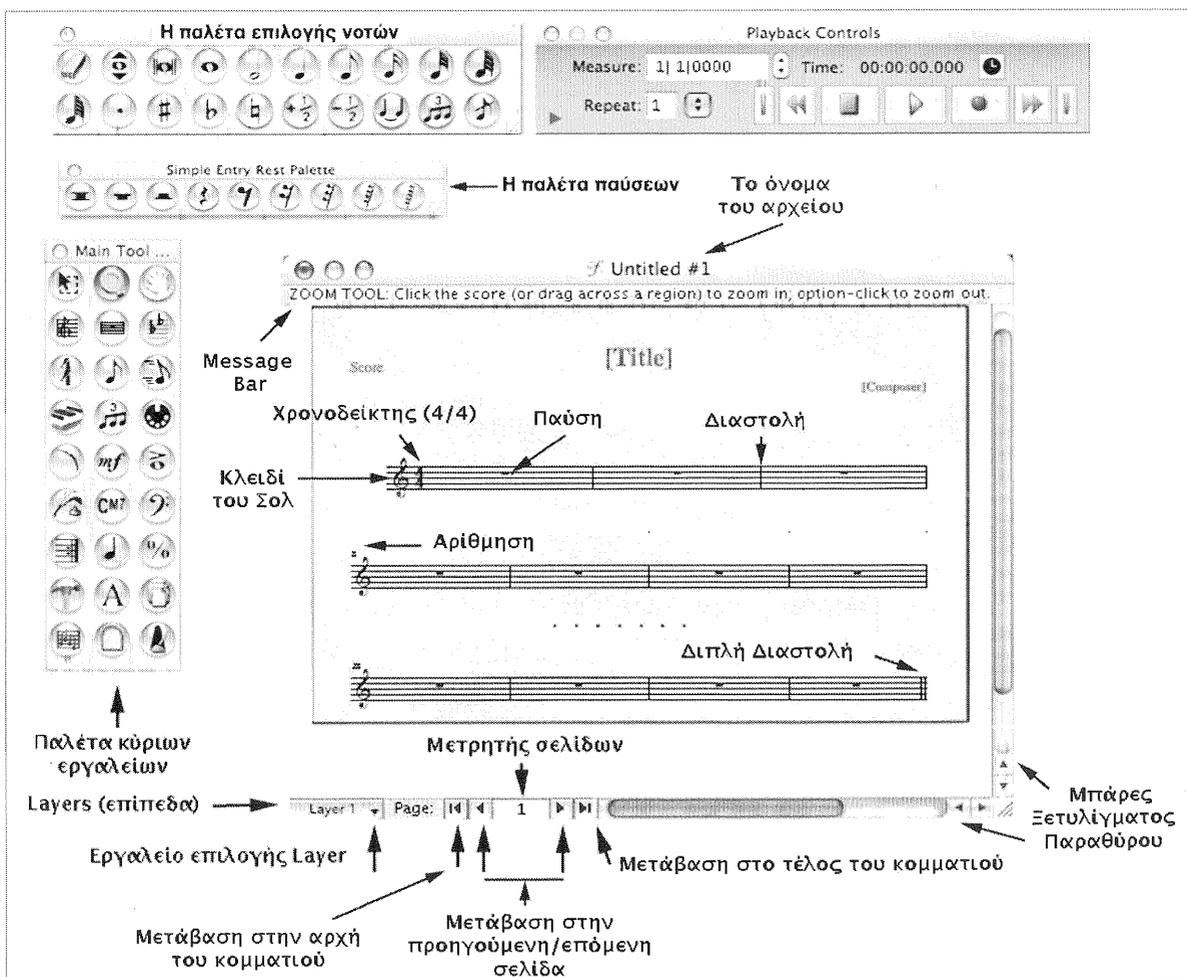
12.1 Εισαγωγικά

Ο απλούστερος τρόπος εισαγωγής νοτών είναι αυτός που εξετάσαμε στο κεφάλαιο 3. Πέραν αυτού, το εργαλείο και οι εντολές *Simple* προσφέρουν πιο παραγωγικούς τρόπους εισαγωγής νοτών με τη χρήση του πληκτρολογίου του υπολογιστή ή και με τη χρήση ενός MIDI κλαβιέ.

Όπως θα εξετάσουμε στα επόμενα κεφάλαια υπάρχουν ακόμη δύο εργαλεία εισαγωγής νοτών, το *Speedy Entry* και το *Hyperscribe*. Υπό βελτίωση διατίθεται και η μέθοδος εισαγωγής νοτών μονοφωνικών μελωδιών μέσω μικροφώνου (*MicNotator*), κατά την οποία ο εισαγόμενος ήχος μετατρέπεται σε νότες. Τέλος είναι δυνατή η εισαγωγή ήχου σε μορφή Audio File σε χωριστό ανεξάρτητο κανάλι.

Συμπερασματικά, τα πλέον παραγωγικά εργαλεία εισαγωγής νοτών είναι το *Simple Entry* και το *Speedy Entry* με το δεύτερο να κερδίζει την προτίμηση των επαγγελματιών. Κάθε ένα από αυτά προσφέρει, ανάλογα με το είδος και τις απαιτήσεις μίας εργασίας, διαφορετικούς τρόπους εισαγωγής νοτών.

Επανερχόμενοι στο εργαλείο *Simple Entry*, ας θυμηθούμε το περιβάλλον εργασίας μας μόλις δημιουργήσουμε ένα νέο αρχείο. Βλέποντας την επόμενη εικόνα 12.1α, ας θυμηθούμε όσα επεξηγούν τα περιεχόμενά της που εν συντομία αναφέραμε και στο κεφάλαιο 3.

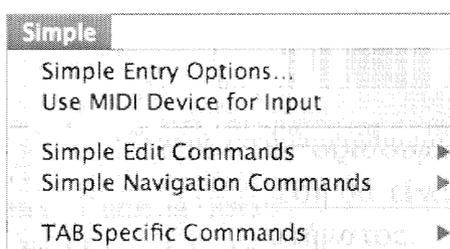
Εικόνα 12.1α (Mac, Win)

Μία πιο παραγωγική μέθοδος εισαγωγής νοτών από αυτή που εξετάσαμε στο κεφάλαιο 3, προβλέπει τη χρήση του πληκτρολογίου του υπολογιστή μας. Σε συνδυασμό δε με τη χρήση ενός MIDI κλαβιέ η εισαγωγή γίνεται ταχύτατα. Θα πρέπει, πριν αρχίσουμε να γράφουμε νότες, να ορίσουμε τις παραμέτρους *Simple Entry Options*. Αυτές ορίζονται από το μενού εντολών *Simple*.

Το μενού εντολών *Simple*

Το μενού εντολών *Simple* περιλαμβάνει εντολές:

- Για τον ορισμό των παραμέτρων για την εισαγωγή των νοτών.
- Για την εισαγωγή των νοτών.

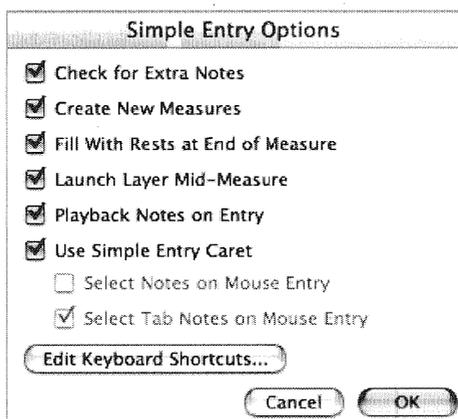

Εικόνα 12.1β (Mac, Win)

12.2 Ορισμός παραμέτρων για την εισαγωγή νοτών

Η εντολή *Simple Entry Options*

Η εντολή *Simple Entry Options* ευρίσκεται στο μενού εντολών *Simple*, εικόνα 12.1β. Μας επιτρέπει να ορίσουμε τις προτιμήσεις μας για τη λειτουργικότητα του εργαλείου *Simple Entry*, εικόνα 12.2α.

Εικόνα 12.2α (Mac, Win)

Για τους μη έμπειρους χρήστες του προγράμματος οι συνιστώμενες επιλογές είναι αυτές της εικόνας.

-*Check for Extra Notes*: (Αυτόματος έλεγχος από το πρόγραμμα του συνόλου των εισαγομένων αξιών σε κάθε μέτρο). Όταν εισάξουμε περισσότερες αξίες από αυτές που επιτρέπει το μέτρο, τότε το πρόγραμμα μας ειδοποιεί με ένα *μπιπ* και ένα μήνυμα στην οθόνη ότι δεν επιτρέπεται η εισαγωγή περισσότερων αξιών.

-*Create New Measures*: Όταν εισάγουμε νότες με τη χρήση του *Caret* (βλέπετε στη συνέχεια) το πρόγραμμα δημιουργεί νέα μέτρα, κάθε φορά που θα συμπληρωθεί με αξίες και το τελευταίο των διαθέσιμων κενών μέτρων ή κάθε φορά που ευρισκόμενοι στο τελευταίο μέτρο, πατήσουμε το πλήκτρο .

-*Fill With Rests at End of Measure*: Συμπλήρωσε με παύσεις τις αξίες του μέτρου. Όταν σε ένα μέτρο 4/4 έχουμε εισάξει αξίες 2 τετάρτων και θελήσουμε να μεταβούμε στο επόμενο μέτρο, τότε το πρόγραμμα συμπληρώνει με παύσεις το μέτρο.

-*Launch Layer Mid-Measure* (επιλεγμένο): Ας υποθέσουμε ότι σε ένα μέτρο 4/4 έχουμε εισάξει τρεις νότες του ενός τετάρτου στο layer 1. Αν σε εκείνο το σημείο που βρίσκεται το *Caret* μεταβούμε στο layer 2 (βλέπετε εντολές *View*), τότε η εισαγωγή των νοτών στο layer 2 θα αρχίσει από εκείνο ακριβώς το σημείο

(ας πούμε στα μισά του μέτρου). Αν η παράμετρος *Launch Layer Mid-Measure* δεν είναι επιλεγμένη, τότε η εισαγωγή των νοτών (για το layer 2) θα αρχίσει από την αρχή του μέτρου.

- Play Back Notes on Entry: Ακρόαση των νοτών κατά την εισαγωγή.
- Use Simple Entry Caret:

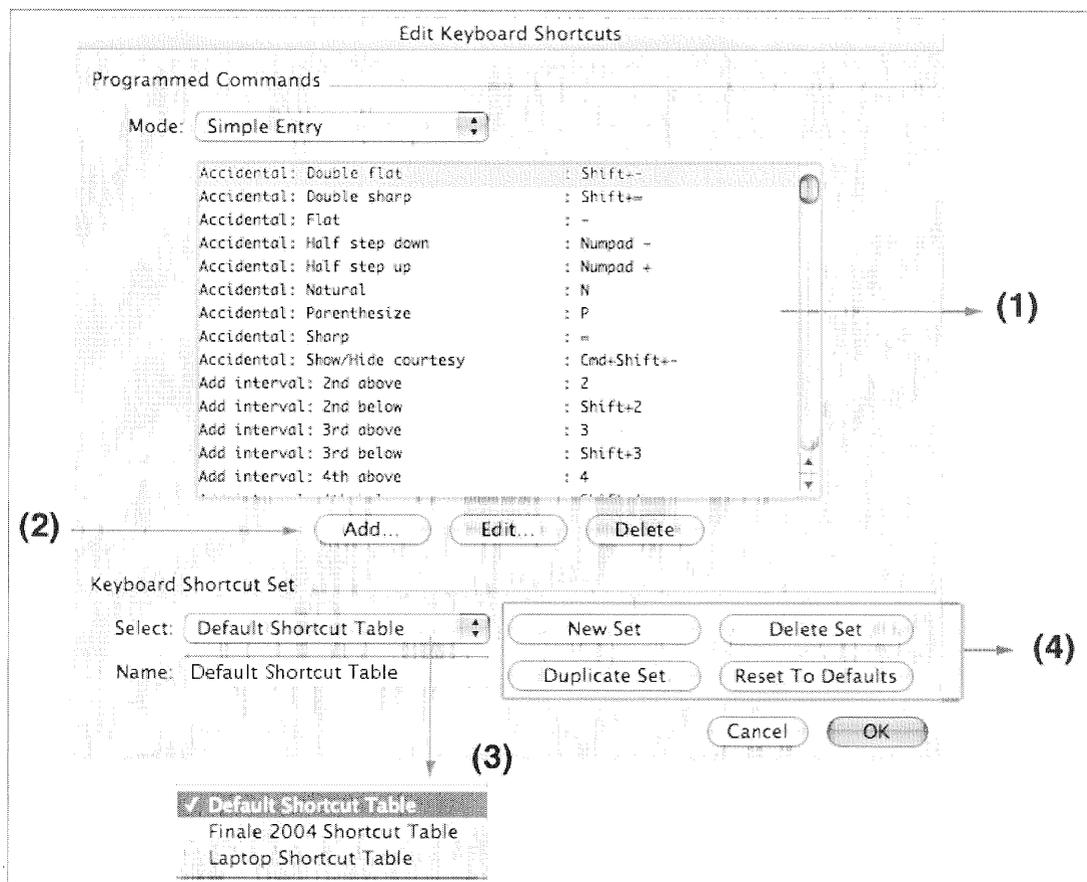
Χρήση του εργαλείου *Caret* για την εισαγωγή των νοτών. **Caret** ονομάζουμε την κάθετη γραμμή του εικονιδίου που υποδεικνύει τη θέση μίας υπό εισαγωγή νότας. Εάν αποεπιλέξουμε (εικόνα 12.2α) την παράμετρο αυτή, τότε η εισαγωγή των νοτών γίνεται με τη βοήθεια του δείκτη του mouse.

Η εντολή Edit Keyboard Shortcuts

Οργανώστε την εισαγωγή των νοτών με τις συντομεύσεις του πληκτρολογίου.

Εστιάστε σε αυτό το σημείο την προσοχή σας και οργανώστε την εισαγωγή των νοτών μέσω του πληκτρολογίου. Οι συντομεύσεις *simple entry* συντομεύουν αλλά και διευκολύνουν την εισαγωγή νοτών και συμβόλων. Στα Keyboard Shortcuts έχουμε αναφερθεί στο κεφάλαιο 7, εικόνες 7.1.

Στην παρούσα παράγραφο θα εξετάσουμε το πως πρέπει να οργανώσουμε καλύτερα τον πίνακα των συντομεύσεων πληκτρολογίου. Επιλέγοντας το πεδίο *Edit Keyboard Shortcuts* στην εικόνα 12.2α, έχουμε στη διάθεσή μας τον πίνακα της εικόνας 12.2β.

Εικόνα 12.2β (Mac, Win)

Οι συντομεύσεις πληκτρολογίου που βλέπετε στην εικόνα διατίθενται μόνον εφ' όσον έχουμε επιλέξει το εργαλείο *Simple Entry*.

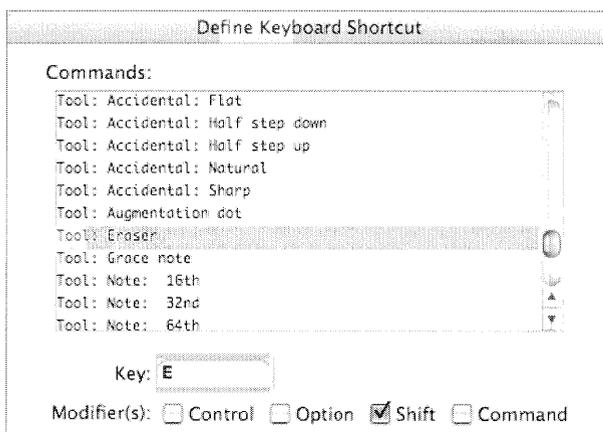
Στο πεδίο (1) εμφανίζονται όλες οι διαθέσιμες συντομεύσεις για την εισαγωγή νοτών και παύσεων (Rests) κάθε αξίας και τονικού ύψους, για την εισαγωγή αλλοιώσεων (διέσεων, υφέσεων ή διπλών αλλοιώσεων), για την εισαγωγή παρεστιγμένων, για την εισαγωγή πολυήχων (Triplets), στολιδιών (Articu-

lations), δυναμικών (Expressions). Επίσης διατίθενται οι συντομεύσεις για τη διαγραφή κάποιων στοιχείων, για τη μετακίνησή μας μέσα στο πεντάγραμμα (αλλαγή τονικού ύψους, αλλαγή μέτρου), για την αλλαγή των στοιχείων (π.χ. πατώντας *Option+R* σε μία επιλεχθείσα νότα ή παύση αυτή μετατρέπεται σε παύση ή νότα αντίστοιχα). Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στις πιο χρήσιμες συντομεύσεις του πίνακα.

Ας ολοκληρώσουμε με τα περιεχόμενα της εικόνας μας 12.2β.

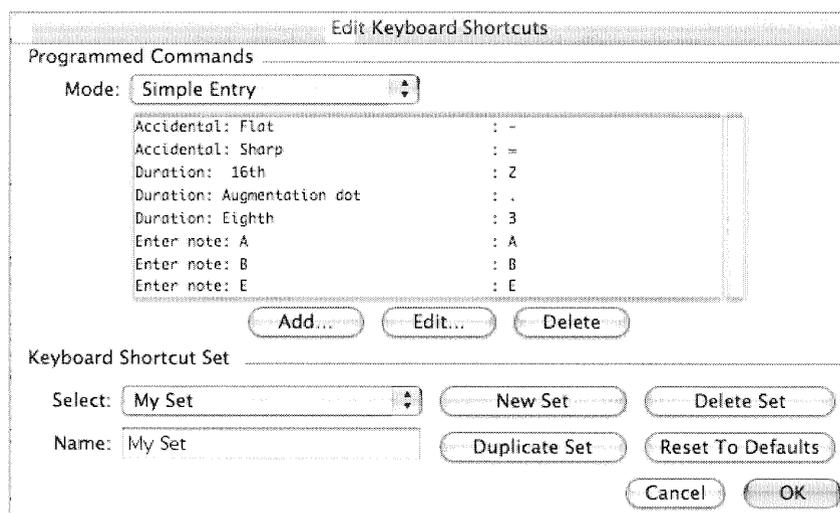
Στο πεδίο (2) διατίθενται οι εντολές *Add*, *Edit*, *Delete*. Αυτές αναφέρονται στην προσθήκη μίας δικής μας συντόμευσης στον πίνακα, στην επεξεργασία μίας υπάρχουσας (π.χ. αλλαγή των πλήκτρων που εκτελείται), ή στη διαγραφή μίας συντόμευσης. Η εντολή *Reset to Defaults* του πεδίου (4) επαναφέρει τις ορισθείσες από το πρόγραμμα συντομεύσεις.

Επιλέγοντας *Add*, το πρόγραμμα διαθέτει έναν πίνακα επιθυμητών ενεργειών από τις οποίες επιλέγουμε μία και μας καλεί να επιλέξουμε ένα συνδυασμό πλήκτρων (π.χ. ένα γράμμα ή έναν αριθμό και κάποια ή κανένα από τα πλήκτρα *Control*, *Option*, *Shift*, *Command*). Στο επόμενο παράδειγμα (εικόνα 12.2γ) ορίσαμε η διαγραφή ενός στοιχείου (*Eraser*) να γίνεται από τα πλήκτρα *E+Shift*. Φυσικά σε πολλές περιπτώσεις η συντόμευσή μας θα διαγράψει μία ήδη υπάρχουσα, αν τα πλήκτρα που ορίσαμε για την εκτέλεσή της έχουν δεσμευθεί για την ήδη υπάρχουσα συντόμευση. Παρομοίως λειτουργεί και η εντολή *Edit*. Σε κάθε περίπτωση μπορούμε να επαναφέρουμε τις ορισθείσες από το πρόγραμμα συντομεύσεις.

Εικόνα 12.2γ (Mac, Win)

Στα πεδία (3) και (4) της εικόνας 12.2β - βλέπουμε ότι μπορούμε να δημιουργήσουμε σύνολα (set) συντομεύσεων. Το πρόγραμμα διαθέτει 3 έτοιμα σετ (*Default Shortcut Table*, *Finale 2004 Shortcut Table* και *Laptop Shortcut Table*). Στο πεδίο (4) και από την εντολή *New Set* δημιουργούμε ένα νέο σετ (με όνομα επιλογής μας). Δείτε την επόμενη εικόνα 12.2δ.

Εικόνα 12.2δ (Mac, Win)

Δημιουργήσαμε ένα δικό μας σετ, το *My Set*, που θεωρούμε ότι περιλαμβάνει τις πλέον χρήσιμες συντομεύσεις. Από την εντολή *Delete* της εικόνας 12.2β διαγράφουμε ένα σετ, από δε την εντολή *Duplicate* δημιουργούμε αντίγραφο ενός σετ.

Σημαντικό είναι πάντως να γνωρίζουμε τις συντομεύσεις του προγράμματος, έτσι ώστε κάθε νέα συντόμευση που δημιουργούμε να μην ακυρώνει την υπάρχουσα συντόμευση μίας εντολής του προγράμματος. Αν για παράδειγμα για την εργασία *Accidental/Flat* (εικόνα 12.2δ) ορίσουμε τη συντόμευση *2+Option+Command*, τότε η εντολή *View/Select Layer 2*, δεν θα ενεργοποιείται με αυτά τα πλήκτρα. Και η εντολή αυτή (της αλλαγής του layer) είναι σημαντική κατά τη διαδικασία εισαγωγής νοτών.

12.3 Εισαγωγή των νοτών με κλαβιέ

Η εντολή *Use MIDI Device for Input*

Όταν εισάγουμε νότες μέσω του κλαβιέ ενός MIDI οργάνου (στο θέμα MIDI θα αναφερθούμε στο κεφάλαιο 29.1), είναι απαραίτητο να είναι επιλεγμένη αυτή η παράμετρος. Η εισαγωγή νοτών μέσω του κλαβιέ γίνεται όχι σε πραγματικό χρόνο (Real Time), αλλά σύμφωνα με τις αξίες που είναι επιλεγμένες κάθε στιγμή. Η **επιλογή των αξιών** γίνεται από τις αντίστοιχες παλέτες (Νοτών-Παύσεων). Η εισαγωγή σε χρόνο Real Time (με το εργαλείο *Hyperscribe* θα μας απασχολήσει στο κεφάλαιο 28.3).

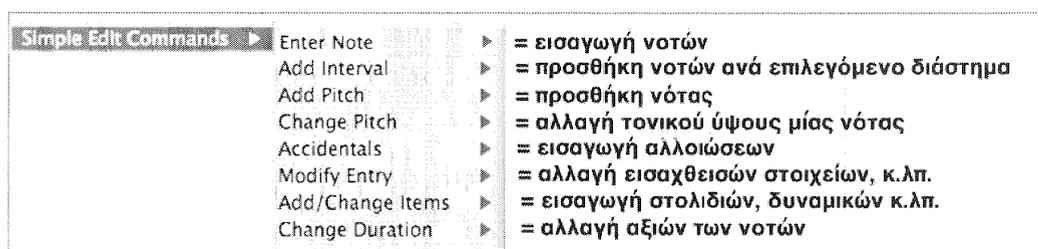
Έχουμε λοιπόν συνδέσει ένα MIDI κλαβιέ και έχουμε επιλέξει μία αξία, είτε από την παλέτα νοτών, είτε μέσω των συντομεύσεων πληκτρολογίου (δείτε στη συνέχεια). Παίζοντας τα πλήκτρα αρχίζουν να εισάγονται οι νότες. Αν παίξουμε συγχορδίες, εισάγονται συγχορδίες.

Όταν σαν αξία είναι επιλεγμένα τα όγδοα, τότε οι νότες που θα εισαχθούν θα είναι όγδοα, κ.ο.κ. Το κλαβιέ απλώς μας απαλλάσσει από το να επιλέγουμε κάθε φορά ποιά νότα θα εισάξουμε (ΝΤΟ, ΡΕ, κ.λπ.). Για να αλλάξουμε την αξία, ανατρέχουμε στον πίνακα των συντομεύσεων ή επιλέγουμε από την παλέτα νοτών. Προσοχή χρειάζεται όταν εισάγουμε εναρμόνιες νότες. Για παράδειγμα, αν παίξουμε στο κλαβιέ τη νότα ΣΙ, στο πεντάγραμμο θα εμφανισθεί ως ΝΤΟ ύφεση. Για να διορθωθεί το πρόβλημα πατάμε το πλήκτρο 9. Αν το κλαβιέ μας είναι μικρό και η έκτασή του δεν επαρκεί για να εισάγουμε νότες σε όλη την έκταση του πενταγράμμου, τότε αφού έχουμε εισάξει νότες σε μερικά μέτρα, επιλέγουμε τα μέτρα και εκτελούμε την εντολή *Utilities/Transpose* (κεφάλαιο 27).

12.4 Εισαγωγή των νοτών με τη χρήση συντομεύσεων πληκτρολογίου

Η εντολή *Simple Edit Commands*

Περιλαμβάνει όλες τις συντομεύσεις πληκτρολογίου ταξινομημένες ανά κατηγορία. Δείτε την επόμενη εικόνα 12.3.

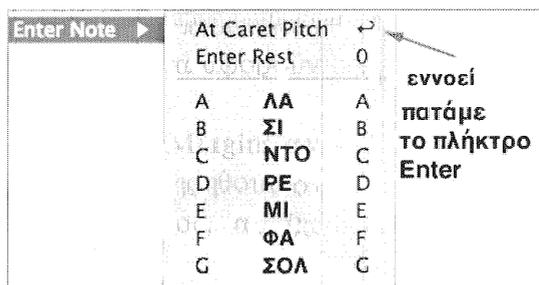

Εικόνα 12.3. (Mac, Win)

Οι κατηγορίες συντομεύσεων αναλυτικά.

-**Enter Note** (εικόνα 12.4)

Εμφανίζει τις επτά νότες στο πληκτρολόγιο. Α=ΛΑ, Β=ΣΙ, C=ΝΤΟ, D=ΡΕ, E=ΜΙ, F=ΦΑ, G=ΣΟΛ. Φυσικά μπορούμε να αλλάξουμε τις θέσεις αυτές, αναθέτοντας κάθε νότα σε ένα διαφορετικό πλήκτρο (θυμηθείτε όσα αναφέραμε εξετάζοντας την εντολή *Edit Keyboard Shortcuts*).

Εικόνα 12.4. (Mac, Win)

Αν επομένως θέλουμε να εισάγουμε τη νότα ΛΑ, δεν έχουμε παρά να πατήσουμε το πλήκτρο Α. Η νότα θα έχει την αξία που εμφανίζεται ως επιλεγμένη στην παλέτα *Simple Entry*. Για να αλλάξουμε αξία, ή την επιλέγουμε από την παλέτα, ή πατάμε το πλήκτρο που θα μας υποδείξει ο πίνακας της κατηγορίας *Change Duration* (δείτε στη συνέχεια). Αν θέλουμε να **εισάξουμε παύση**, πατάμε το πλήκτρο του αριθμού 0. Η αξία της παύσης επιλέγεται είτε από την παλέτα παύσεων, είτε από τις συντομεύσεις της κατηγορίας *Change Duration*. Αν θέλουμε να **διαγράψουμε μία νότα**, θα πρέπει το Caret να ευρίσκεται πάνω στη νότα, οπότε αυτή έχει χρώμα ρόζ (Default επιλογή). Τότε πατάμε το πλήκτρο *Delete*.

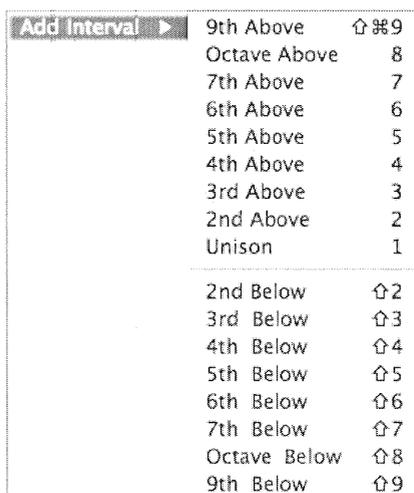
Μελετήστε τον πλήρη πίνακα των συντομεύσεων για να ανακαλύψετε περισσότερες επιλογές ή να δημιουργήσετε το δικό σας σετ συντομεύσεων.

Αρα, αν θέλουμε να εισάγουμε τη νότα ΛΑ, πατάμε το πλήκτρο Α. Ο δείκτης Caret θα τοποθετηθεί στη θέση ΛΑ του πενταγράμμου. Αν πατήσουμε το πλήκτρο *Enter*, η νότα θα έχει εισαχθεί και ο δείκτης μετακινείται σε επόμενη θέση για την εισαγωγή της επόμενης νότας. Μπορούμε όμως, αντί να πατήσουμε το πλήκτρο *Enter*, να πατήσουμε το επόμενο πλήκτρο, π.χ. το C (ΝΤΟ). Τότε η νότα ΛΑ καταχωρείται οριστικά. Αν μετά το C πατήσουμε το E, τότε καταχωρείται και η νότα ΝΤΟ. Πατώντας δηλαδή διαδοχικά τα πλήκτρα στα οποία έχουμε αναθέσει τις νότες ΛΑ έως ΣΟΛ η εισαγωγή γίνεται ταχύτατα.

Όσον αφορά την οκτάβα από την οποία θα ξεκινήσουμε να εισάγουμε νότες, αυτή ορίζεται είτε με το mouse, είτε με τα πλήκτρα $\downarrow\uparrow$. Η μεταφορά από οκτάβα σε οκτάβα και η μεταφορά σε επόμενο/προηγούμενο μέτρο ή νότα γίνεται από τις συντομεύσεις της εντολής *Simple Navigation Commands*.

-Add Interval (εικόνα 12.5)

Εμφανίζει τον πίνακα συντομεύσεων για την επιλογή του επιθυμητού διαστήματος εις το οποίο θα τοποθετηθεί μία νέα νότα. Το διάστημα (μουσικό εννοούμε) αναφέρεται στην αμέσως πριν εισαχθείσα νότα και σε αυτήν που θα εισάξουμε, ή σε μία επιλεγείσα νότα και σε αυτήν που θα εισάξουμε. Εύκολος τρόπος για την **εισαγωγή συγχορδιών**.

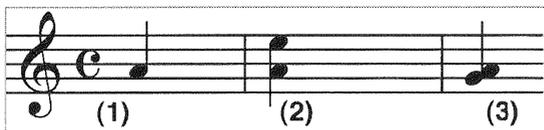
Εικόνα 12.5. (Mac, Win)

Εναλλακτικά χρησιμοποιούμε τις συντομεύσεις του επόμενου πίνακα της κατηγορίας *Add Pitch*.

Στο παράδειγμα της εικόνας 12.6, πεδίο (2), εισήξαμε μία νότα σε διάστημα ανιούσης πέμπτης από την νότα ΛΑ. Επιλέξαμε τη νότα ΛΑ και πατήσαμε απλά το πλήκτρο 5. Οι συντομεύσεις είναι διαθέσιμες, εφόσον έχει επιλεγεί κάποια νότα.

-Add Pitch

Εμφανίζει πίνακα παραπλήσιο με αυτόν της εικόνας 12.4. Οι συντομεύσεις αναφέρονται στην προσθήκη μίας ακόμη νότας στη θέση της αμέσως πριν εισαχθείσης ή μίας επιλεγείσας νότας. Στο παράδειγμα της εικόνας 12.6, πεδίο (3), εισήξαμε τη νότα ΣΟΛ στη (κάθετη) θέση της νότας ΛΑ. Επιλέξαμε τη νότα ΛΑ και πατήσαμε απλά τα πλήκτρα *Shift+G*. Οι συντομεύσεις είναι διαθέσιμες, εφόσον έχει επιλεγεί κάποια νότα.

Εικόνα 12.6. (Mac, Win)

-Change Pitch

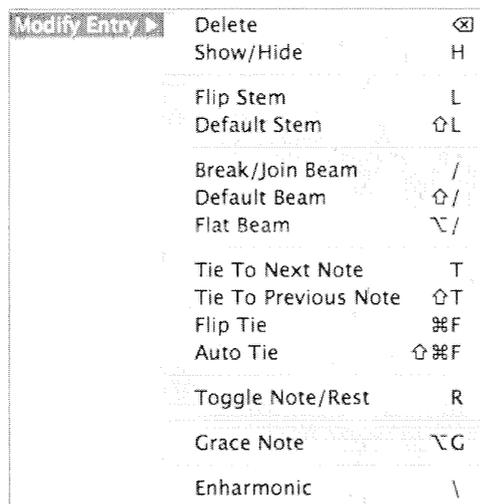
Συντομεύσεις για την αλλαγή του τονικού ύψους μίας νότας. Οι συντομεύσεις είναι διαθέσιμες, εφόσον έχει επιλεγεί κάποια νότα.

-Accidentals

Συντομεύσεις για την προσθήκη σημείων αλλοίωσης σε μία νότα (ύφεση, δέση, διπλή ύφεση, διπλή δέση, αναίρεση), για την **απόκρυψη** ή μη του σημείου της αλλοίωσης, καθώς και για την τοποθέτηση του σημείου αλλοίωσης σε **παρένθεση**. Οι συντομεύσεις είναι διαθέσιμες, εφόσον έχει επιλεγεί κάποια νότα.

-Modify Entry

Συντομεύσεις για μία σειρά εντολών και προτιμήσεων. Μελετήστε την εικόνα 12.7. Οι συντομεύσεις είναι διαθέσιμες, εφόσον έχει επιλεγεί κάποια νότα.

Εικόνα 12.7. (Mac, Win)

Τις συντομεύσεις της κατηγορίας *Modify Entry* προτείνουμε να τις απομνημονεύσετε:

Delete: Διαγραφή επιλεγμένης νότας ή παύσης

Show/Hide: Εμφάνιση/Απόκρυψη επιλεγμένης νότας ή παύσης.

Flip Stem: Αλλαγή της φοράς (προς τα πάνω ή κάτω) των στελεχών (stems) των νωτών.

Default Stem: Τακτοποίηση της φοράς των στελεχών σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του προγράμματος.

Break/Join Beam: Σύνδεση/διάσπαση των δοκών (Beams) συνδέσεων νοτών αξίας ογδού και μικρότερης.

Default Beam: Τακτοποίηση των δοκών σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του προγράμματος.

Flat Beam: Οριζοντιοποίηση των δοκών.

Tie to Next/Previous Note: Δέσιμο της νότας με μία επόμενη ή μία προηγούμενη (Σύζευξη).

Flip Tie/Auto Tie: Κατακόρυφη αναστροφή της καμπύλης σύζευξης των νοτών. Επαναφορά της καμπύλης σε κανονική θέση.

Toggle Note/Rest: Μετατροπή μίας επιλεγμένης νότας σε παύση και αντίστροφα.

Grace Note: Μετατροπή μίας επιλεγμένης νότας σε επέριση. Μεταβολή του μεγέθους του συμβόλου μίας παύσης σε μέγεθος αντίστοιχο της επέρισης.

Eightharmonic: Μετατροπή μίας επιλεγμένης νότας στην εναρμόνια αυτής νότα.

-Add/Change Items

Συντομεύσεις την εισαγωγή στολιδιών, δυναμικών καθώς και την αλλαγή του κλειδιού, οπλισμού και του χρονοδείκτη.

-Change Duration (αλλαγή διάρκειας)

Συντομεύσεις την αλλαγή της διάρκειας (της αξίας) μίας επιλεγμένης νότας. Περιλαμβάνονται συντομεύσεις για την **εισαγωγή παρεστιγμένων**, τριήχων ή πιο σύνθετων (User Defined Triplet) αξιών.

Η εντολή Simple Navigation Commands

Περιλαμβάνει όλες τις συντομεύσεις πληκτρολογίου που είναι απαραίτητες για να μετακινούμεθα μέσα στην παρτιτούρα. Από νότα σε νότα, από μέτρο σε μέτρο, από οκτάβα σε οκτάβα, κ.ο.κ. Εικόνα 12.8.

Clear Caret/Selection	⌘	← Απο-επιλογή νότας ή παύσης
Caret Up Step	↑	← Κίνηση του Caret πάνω-κάτω
Caret Down Step	↓	
Caret Up Octave	⇧↑	
Caret Down Octave	⇧↓	
Selection Left One Entry	←	← Επιλογή επόμενης/προηγούμενης νότας ή μέτρου
Selection Right One Entry	→	
Selection Left One Measure	⌘←	
Selection Right One Measure	⌘→	
Selection Up	⌘↑	← Επιλογή υπερκείμενης ή υποκείμενης νότας σε μία συγχορδία
Selection Down	⌘↓	
Select All Notes in Chord	⌘A	← Επιλογή όλων των νοτών μίας συγχορδίας

Εικόνα 12.8. (Mac, Win)

12.5 Εισαγωγή νοτών σε ταμπλατούρα

Η εντολή TAB Specific Commands

Περιλαμβάνει όλες τις συντομεύσεις πληκτρολογίου που είναι απαραίτητες για τη γραφή μουσικής σε ταμπλατούρα. Υπενθυμίζουμε ότι κάθε παρτιτούρα μας μπορεί να μετασχηματισθεί σε ταμπλατούρα μέσω των παραμέτρων του παραθύρου *Staff Attributes* (κεφάλαιο 9.3, εικόνα 9.3α).

12.6 Γενικές συμβουλές και υπενθυμίσεις

1. Ας θυμόμαστε ότι **σημαντική βοήθεια κατά την εισαγωγή των νοτών** προσφέρει το contextual menu. Έχοντας εισάξει μία νότα και κάνοντας δεξιά κλικ στο mouse, εμφανίζονται οι πλέον χρήσιμες εντολές κατά την εισαγωγή των νοτών. Αυτές κατά σειρά είναι οι: *Help* (ανατρέχουμε στη βοήθεια για το

συγκεκριμένο θέμα), *Delete* (διαγραφή νότας), *Show/Hide* (εμφάνιση/απόκρυψη), *Toggle Note/Rest* (μετατροπή της νότας σε παύση και το αντίστροφο), *Add Articulation* (εισαγωγή συμβόλου στολιδιού), *Add Expression* (εισαγωγή συμβόλου έκφρασης), *Change Clef* (αλλαγή κλειδιού), *Change Key Signature* (αλλαγή σπλισμού), *Change Time Signature* (αλλαγή Χρονοδείκτη).

2. Για την **εισαγωγή συγχορδιών** νοτών και όχι συμβόλων εργαζόμαστε με τους εξής τρόπους:

α. Με το mouse: κάνουμε κλικ μέσα στο πεντάγραμμα ακριβώς στην ίδια κάθετη διάταξη και στο αντίστοιχο τονικό ύψος της κάθε νότας της συγχορδίας, εισάγοντας την κάθε νότα. Αλλάζετε διάστημα με τις συντομεύσεις ή τα πλήκτρα . Αν το κλικ δεν γίνει ακριβώς από κάτω ή από πάνω από την υπάρχουσα νότα, τότε το πρόγραμμα θα θεωρήσει ότι θέλετε να εισάγετε την επόμενη νότα της μελωδίας σας και θα εισάξει νότα στο επόμενο βήμα.

β. Παίζουμε τη συγχορδία σε ένα κλαβιέ (ο ευκολότερος τρόπος).

γ. Χρησιμοποιώντας το *Caret* δουλεύουμε με τις συντομεύσεις των κατηγοριών *Add Pitch* ή *Add Interval*. Μετακινούμεθα από φωνή σε φωνή με τις συντομεύσεις *Navigation*.

3. Η Γόμα (*Eraser*) της παλέτας *Simple Entry* σβήνει την κάθε νότα με ένα κλικ. Στη θέση της αμέσως σχηματίζεται μία παύση που και αυτή με ένα ακόμη κλικ διαγράφεται. Αν διαγραφούν από ένα μέτρο όλες οι αξίες (νότες ή παύσεις), τότε το πρόγραμμα συμπληρώνει το μέτρο με την παύση ολόκληρου -αν το μέτρο είναι 4/4, κ.ο.κ. Αυτό θα ισχύσει, αν από τις ρυθμίσεις που κάναμε στο εργαλείο *Staff* και στο παράθυρο *Staff Attributes*, ορίσαμε ότι θα εμφανίζονται παύσεις στα κενά μέτρα (*Display Rests in Empty Measures*).

4. Αν πάνω σε μία νότα τετάρτου κάνουμε κλικ, έχοντας επιλέξει από την παλέτα νοτών το όγδοο, τότε η νότα δεν θα γίνει παύση αλλά όγδοο. Και αντίστροφα. Με την προϋπόθεση ότι η συνολική διάρκεια των νοτών που θέλουμε να εισάξουμε δεν θα υπερβαίνει την αξία του μέτρου.

5. Θυμηθείτε πώς διαχειριζόμαστε τις παλέτες νοτών και παύσεων: Σύρσιμο (μεταφορά σε άλλο σημείο της οθόνης μας), Μεγιστοποίηση ή Ελαχιστοποίηση (αυτές οι κινήσεις γίνονται πάντα κρατώντας το mouse πατημένο), Κλείσιμο.

6. Αν θέλουμε, σε ένα πεντάγραμμα, να εισάξουμε περισσότερες από μία φωνές, διαφορετικής μεταξύ τους αξίας, θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τα **Layers** (κεφάλαιο 5, εικόνες 5.5, 5.6).

Με τα layers έχουμε τη δυνατότητα να εισάξουμε τέσσερις διαφορετικής αξίας φωνές. Θυμηθείτε ότι για να εισάξετε τα αντίστοιχα σύμβολα των νοτών θα πρέπει να βρισκεσθε στο αντίστοιχο layer. Η μετάβαση από layer σε layer γίνεται από το μενού εντολών *View.Select Layer* (Command+Option+1, ή 2, ή 3, ή 4). Μπορούμε να επιλέξουμε οι νότες κάθε layer να φαίνονται (αλλά και να τυπώνονται) με διαφορετικό χρώμα.

Η χρήση χρωμάτων στα layers είναι πολύ χρήσιμη στη διαδικασία εισαγωγής της μουσικής και επεξεργασίας της παρτιτούρας μας. Και αυτό γιατί διακρίνουμε καθαρά τις διαφορετικές φωνές του αρχείου, διακρίνουμε ποιά νότα ανήκει σε ποιό layer και τέλος, με βάση ποιά παλέτα εργαλείων εισήξαμε τους συμβολισμούς. Η επιλογή των χρωμάτων εξετάστηκε στο κεφάλαιο 2, εικόνα 2.2.10 (μενού εντολών *Program Options/Display Colors*). Μπορούμε επίσης να ορίσουμε χρώματα και από την εντολή *Select Display Colors* (μενού εντολών *View*).

Σημαντική βοήθεια κατά την εισαγωγή των νοτών προσφέρουν οι εντολές που αναφέρονται στην αντιγραφή, κόλληση ή μεταφορά των περιεχομένων ενός layer σε ένα άλλο (μενού εντολών *Edit/Move/Copy Layers*- κεφάλαιο 5.7), καθώς επίσης και οι εντολές του εργαλείου *Note Mover* (κεφάλαιο 25). Επίσης εκμεταλλευτείτε τη δυνατότητα μερικής ή ολικής αντιγραφής και επικόλλησης μέτρων (βλέπετε εντολές *Edit*, κεφάλαιο 5) προκειμένου να εξοικονομήσετε χρόνο.

7. Για την εισαγωγή νοτών με τη βοήθεια ενός κλαβιέ θα πρέπει με το ένα χέρι να παίζουμε στο κλαβιέ και με το άλλο να **ορίζουμε από το πληκτρολόγιο τις εκάστοτε αξίες** που θα εισαχθούν (πατώντας τους αριθμούς 1 έως 8).

8. Τα πλήκτρα ή οι συνδυασμοί των για την εκτέλεση των εντολών *Simple Entry* αναφέρονται σαν *Simple Entry Keyboard Shortcuts* και περιέχονται:

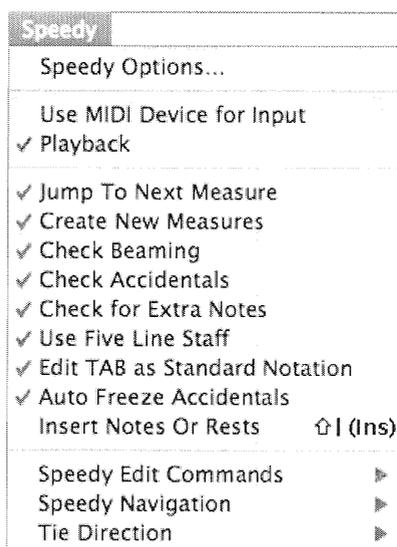
- Σε ειδικό έντυπο πίνακα που περιλαμβάνεται στη συσκευασία του προγράμματος.
- Στην εντολή *Help /Keyboard Shortcuts*.

Το εργαλείο Speedy Entry και οι εντολές Speedy

Η μέθοδος εισαγωγής νοτών με το εργαλείο και τις εντολές *Speedy Entry* είναι κατά πολλούς η ταχύτερη. Οι επαγγελματίες χρήστες του Finale προκρίνουν αυτή τη μέθοδο με συνδυασμένη χρήση του πληκτρολογίου του υπολογιστή και ενός κλαβιέ (MIDI Controller). Θα εξετάσουμε χωριστά την εισαγωγή των νοτών με τη χρήση του πληκτρολογίου (συντομεύσεων) και σε επόμενη παράγραφο θα αναφερθούμε στη χρήση ενός κλαβιέ.

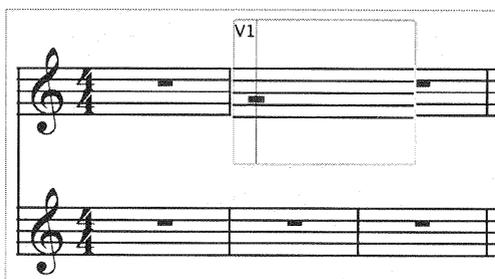
Αρχικά επιλέγουμε το εργαλείο *Speedy Entry*. Στο κύριο μενού εντολών εμφανίζονται οι εντολές *Speedy* (εικόνα 13.1α). Η δεύτερη εντολή *Use MIDI Keyboard* πρέπει να είναι αποεπιλεγμένη, εφ' όσον η εισαγωγή των νοτών γίνεται από το πληκτρολόγιο και το mouse του υπολογιστή μας.

Εικόνα 13.1α. (Mac, Win)

Το εργαλείο Speedy Entry

Έχοντας επιλέξει το εργαλείο, κάνουμε ένα απλό κλικ σε ένα μέτρο του πενταγράμμου μας. Αμέσως εμφανίζεται ένα πλαίσιο εργασίας (Frame) που ορίζει την έκταση του μέτρου, αλλά και ο δείκτης ο οποίος μας βοηθάει στην επιλογή της νότας (εικόνα 13.1β). Λειτουργεί δηλαδή όπως το εργαλείο *Caret*. Στην εικόνα μας βλέπουμε επίσης το σύμβολο **v1**, το οποίο μας υποδεικνύει τη φωνή που βρισκόμαστε. Το πρόγραμμα επιτρέπει για κάθε layer τη γραφή δύο φωνών (v1, v2). Επομένως συνολικά μπορούμε να εισάξουμε 8 παράλληλες (διαφορετικής αξίας αν θέλουμε) νότες (4 layers x 2 voices).

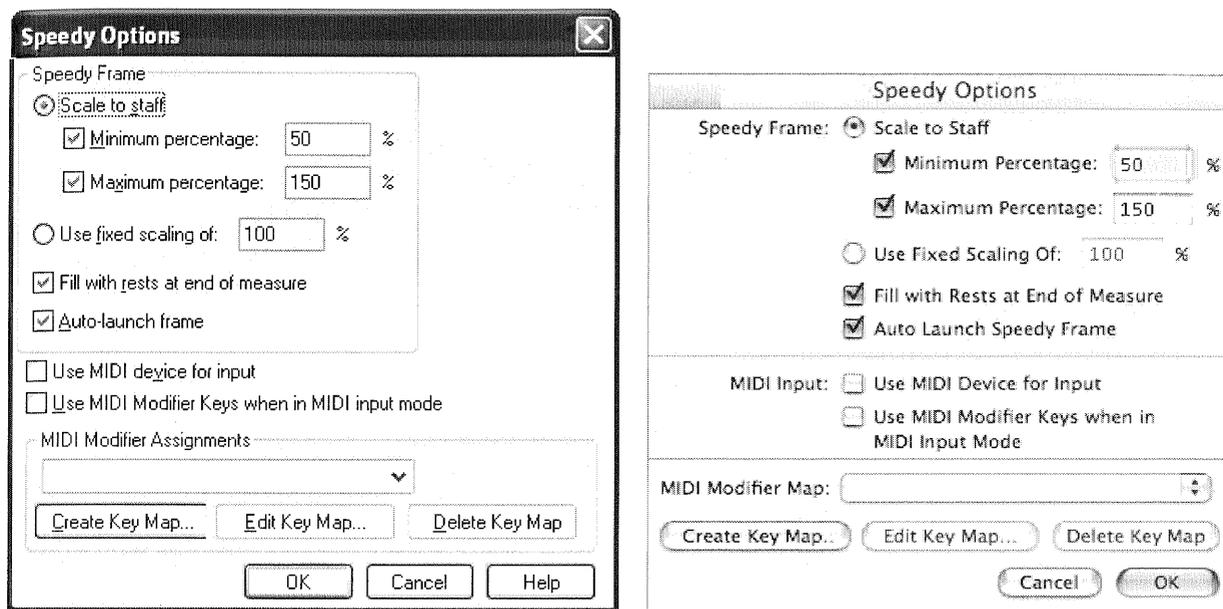

Εικόνα 13.1β. (Mac, Win)

Οι εντολές Speedy αναλυτικά

Η εντολή *Speedy Options*

Εδώ ορίζουμε τις παραμέτρους εισαγωγής των νοτών με το εργαλείο *Speedy Entry*. Μελετήστε την επόμενη εικόνα 13.2.

Εικόνα 13.2. (Win, Mac)

-Στο πεδίο *Scale to Staff* ορίζουμε στην ουσία τις διαστάσεις του πλαισίου εργασίας (Frame) του speedy tool, δηλαδή το πόσο επί τοις εκατό (%) επικάλυψη θα κάνει το πλαίσιο πάνω στο μέτρο. Δίνουμε συνήθως επικάλυψη μεγαλύτερη του 100% για ευκολία. Αν βλέπουμε την παρτιτούρα σε μεγένθυση (scale view to..), τότε δίνουμε ποσοστό μεγαλύτερο της μεγένθυσης.

-Στο πεδίο *Fill with Rests...* επιλέγουμε αν το πρόγραμμα θα συμπληρώνει με παύσεις το μέτρο.

-Επιλέγουμε το πεδίο *Auto Launch Frame* (να ανοίγει το Frame με την ενεργοποίηση του εργαλείου), χωρίς να χρειάζεται να κάνουμε κλικ στο μέτρο.

-Επιλέγουμε το πεδίο *Use MIDI Device for Input* για την εισαγωγή των νοτών από ένα MIDI όργανο (κλαβιέ). Θα πρέπει ταυτόχρονα να είναι πατημένο το πλήκτρο *Caps Lock* στο πληκτρολόγιό μας. Για να ορίσουμε την αξία κάθε νότας επιλέγουμε στο πληκτρολόγιο τους αριθμούς 1 έως 7. Για εισαγωγή παρεστιγμένων και άλλων στοιχείων βλέπετε τις συντομεύσεις.

-Επιλέγουμε το πεδίο *Use MIDI Modifier Keys when in MIDI Input Mode* όταν θέλουμε να αναθέσουμε στο κλαβιέ μας ορισμένες λειτουργίες του πληκτρολογίου. Μπορούμε να αναθέσουμε, ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες μας, πολλές λειτουργίες στο κλαβιέ και να τις καλούμε κάθε φορά που μας εξυπηρετεί. Αν για παράδειγμα διαθέτουμε ένα κλαβιέ 7 οκτάβων, μπορούμε την πρώτη οκτάβα να τη διαθέσουμε για να αναθέσουμε λειτουργίες όπως *μετάβαση στην προηγούμενη νότα, στο επόμενο μέτρο, κ.λπ.* Μπορούμε επίσης να αναθέσουμε λειτουργίες για την εισαγωγή παύσεων. Η ανάθεση γίνεται από φιλικό στη χρήση του παράθυρο. Στο τέλος της ανάθεσης θα πρέπει να δώσουμε ένα όνομα στο σετ.

Η εντολή *Use MIDI Device for Input*

Η εντολή είναι επιλεγμένη όταν η εισαγωγή των νοτών γίνεται από ένα MIDI όργανο (κλαβιέ). Προσοχή χρειάζεται όταν εισάγουμε εναρμόνιες νότες. Για παράδειγμα, αν παίζουμε στο κλαβιέ τη νότα ΣΙ, στο πεντάγραμμο θα εμφανισθεί ως ΝΤΟ ύφεση. Για να διορθωθεί το πρόβλημα πατάμε το πλήκτρο 9.

Η εντολή *Playback*

Η εντολή είναι επιλεγμένη για την ακρόαση των νοτών κατά την εισαγωγή τους.

Η εντολή *Jump to Next Measure*

Η εντολή είναι επιλεγμένη για την αυτόματη μετάβαση σε επόμενο μέτρο, όταν στο μέτρο που είμαστε έχουν εισαχθεί όλες οι αξίες του.

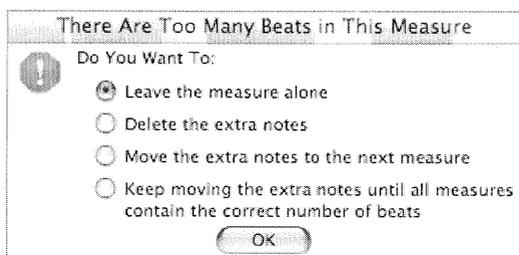
Η εντολή *Create New Measures*

Αυτόματη δημιουργία (πρόσθεση) νέων μέτρων, κάθε φορά που θα συμπληρωθεί με αξίες και το τελευταίο των κενών μέτρων ή κάθε φορά που ευρισκόμενοι σε ένα μέτρο, πατήσουμε το πλήκτρο → .

Οι εντολές *Check Beaming/Accidentals/for Extra Notes*

Αυτόματη τακτοποίηση των δοκών σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του προγράμματος. Έλεγχος των σημείων αλλοίωσης σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του προγράμματος. Αυτόματος έλεγχος από το πρόγραμμα του συνόλου των εισαγομένων αξιών σε κάθε μέτρο.

Όταν προσπαθήσουμε να εισάξουμε περισσότερες αξίες από αυτές που επιτρέπει το μέτρο, τότε το πρόγραμμα μας ρωτάει μέσω ενός παραθύρου διαλόγου τι θα κάνει με τις πλεονάζουσες νότες (Να τις κρατήσει στο μέτρο, να τις διαγράψει, να τις μεταφέρει στο επόμενο μέτρο, ή τέλος, να διατηρήσει αυτές τις νότες υπό καθεστώς μετακίνησης μέχρι όλα τα μέτρα να περιέχουν το σωστό αριθμό αξιών), εικόνα 13.3.

Εικόνα 13.3. (Mac, Win)

Οι εντολές *Use Five Line Staff/Edit TAB as Standard Notation/Auto Freeze Accidentals*

Κατά κανόνα οι εντολές αυτές είναι επιλεγμένες. Ενώ η εντολή *Insert Notes or Rests* αποεπιλεγμένη.

Η εντολή *Speedy Edit Commands*

Περιλαμβάνει όλες τις συντομεύσεις πληκτρολογίου για την εισαγωγή και επεξεργασία των νοτών, εικόνες 13.4α,β.

Add Note	↵
Delete Note	⌘
Delete Entry	⌘
Show/Hide Entry	H
Raise Half Step	+
Lower Half Step	-
Raise Half Step (Entire Measure)	⌘+
Lower Half Step (Entire Measure)	⌘-
Show/Hide Accidental	*
Freeze/Unfreeze Accidental	⌘*
Enharmonic	9
Enharmonic (Entire Measure)	⌘9
Add/Remove Accidental Parentheses	P
Flip Stem Direction	L
Set Stem Direction to Automatic	⌘L
Break/Join Beam	/
Flat Beam	\
Tie/Untie to Next Note	=
Tie/Untie to Prev Note	⌘=
Add Dot	.
Grace Note	:
Slash Grace Note	'
Freeze/Float Rest	*

Εικόνα 13.4α. (Mac)

Add Note	enter
Delete Note	backspace or shift-delete
Delete Entry	delete
Show/Hide Entry	O
Raise Half Step	+ (plus)
Lower Half Step	- (minus)
Raise Half Step (entire measure)	ctrl- + (plus)
Lower Half Step (entire measure)	ctrl- - (minus)
Show/Hide Accidental	* (asterisk)
Freeze/Unfreeze Accidental	ctrl-* (asterisk)
Enharmonic	9
Enharmonic [entire measure]	ctrl-9
Add/Remove Accidental Parentheses	P
Flip Stem Direction	L
Set Stem Direction to Automatic	ctrl-L
Break/Join Beam	/
Flat Beam	\
Tie/Untie to Next Note	=
Tie/Untie to Prev Note	ctrl =
Add Dot	. (period)
Grace Note	:
Slash Grace Note	' (accent)
Freeze/Float Rest	* (asterisk)

Εικόνα 13.4β. (Win)

Επεξήγηση των αγνώστων συντομεύσεων της εντολής *Speedy Edit Commands*

Show/Hide: Εμφάνιση/Απόκρυψη επιλεγμένης νότας (η νότα στην οποία ευρίσκεται ο δείκτης) ή παύσης.

Raise Half Step/Lower Half Step: Αύξηση/Μείωση της νότας κατά ένα ημιτόνιο (δίεση/ύφεση). Η αλλοίωση προστίθεται στη νότα εις την οποία ευρίσκεται ο δείκτης.

Raise Half Step/Lower Half Step-Entire Measure: Αύξηση/Μείωση όλων των νοτών του μέτρου κατά ένα ημιτόνιο. Ο δείκτης πρέπει να ευρίσκεται στην πρώτη νότα του μέτρου. Διαφορετικά η εντολή επιδρά από το σημείο που ευρίσκεται ο δείκτης και μετά. Δεύτερο ή τρίτο + ή - προσάπτει διπλή ή τριπλή δίεση (ύφεση).

Show/Hide Accidental: Εμφάνιση/Απόκρυψη αλλοίωσης επιλεγμένης νότας.

Enharmonic: Μετατροπή μίας επιλεγμένης νότας στην εναρμόνια αυτής νότα.

Add Remove Accidental Parentheses: Εισαγωγή/Απαλειφή παρενθέσεων στα σημεία αλλοιώσεων.

Flip Stem: Αλλαγή της φοράς (προς τα πάνω ή κάτω) των στελεχών (stems) των νοτών.

Set Stem Direction Automatic: Τακτοποίηση της φοράς των στελεχών σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του προγράμματος.

Break/Join Beam: Σύνδεση/Διάσπαση των δοκών (Beams) συνδέσεων νοτών αξίας ογδού και μικρότερης.

Flat Beam: Οριζοντιοποίηση των δοκών.

Tie/Untie to Next/Previous Note: Δέσιμο της νότας με μία επόμενη ή μία προηγούμενη (Σύζευξη).

Add Dot: Πρόσθεση παρεστιγμένου.

Grace Note: Μετατροπή μίας επιλεγμένης νότας σε επέριση και το αντίστροφο.

Slash Grace Note: Προσθήκη του συμβόλου *slash (/)* σε μία επιλεγμένη νότα-επέριση. Η λειτουργία αυτή επιτελείται αυτόματα αν γίνει η κατάλληλη ρύθμιση στην εντολή *Document Options/Grace Notes* (κεφάλαιο 16.2).

Freeze/Float Rest: Freeze= Δέσμευση των παύσεων σε μία θέση (κανονικά στη μέση του πενταγράμμου) αντίστοιχη αυτής των γενικών ρυθμίσεων του προγράμματος και των κανόνων της σημειογραφίας και επομένως ακύρωση της τοποθέτησής των με βάση τις ρυθμίσεις του κάθε layer. Float: Αποδέσμευση από τη θέση της εντολής *Freeze*.

Η εντολή *Speedy Navigation* περιλαμβάνει τις συντομεύσεις για τη μετάβασή μας σε διάφορα σημεία είτε των μέτρων, είτε της παρτιτούρας, είτε τη μετάβασή μας από layer σε layer, εικόνα 13.5.

Previous Measure	[
Next Measure]
Previous Layer	⇧↑
Next Layer	⇧↓
Change Voice	'
Up Staff	⇧↶
Down Staff	↷
Start of Measure	↶←
End of Measure	↶→
Previous Note	←
Next Note	→
Up Step	↑
Down Step	↓

Εικόνα 13.5. (Mac, Win)

Επεξήγηση των αγνώστων συντομεύσεων της εντολής *Speedy Navigation*

Change Voice: Αλλαγή της φωνής στην οποία θα εισαχθεί μία νότα.

Up/Down Staff: Λειτουργεί όταν έχουμε score τουλάχιστον δύο πενταγράμμων και μας μεταφέρει από πεντάγραμμο σε πεντάγραμμο.

Πίνακας συντομεύσεων της εντολής *Speedy Navigation* στα Windows

Μετάβαση στο προηγούμενο μέτρο	[ή shift - πάνω βέλος
Μετάβαση στο επόμενο μέτρο] ή shift - °
Μετάβαση σε άλλο layer	shift-πάνω βέλος
Αλλαγή φωνής	' (Απόστροφος)
Μετάβαση στην αρχή του μέτρου	ctrl - αριστερό βέλος
Μετάβαση στο τέλος του μέτρου	ctrl - δεξί βέλος

Μετάβαση στην προηγούμενη νότα	αριστερό βέλος
Μετάβαση στην επόμενη νότα	δεξί βέλος
Βήμα προς τα πάνω	πάνω βέλος
Βήμα προς τα κάτω	κάτω βέλος

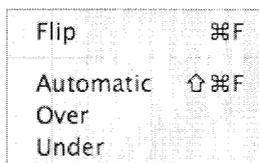
Οι πιο χρήσιμες συντομεύσεις στα Windows

- Για να επιλέξετε layer, ή επιλέγετε με το mouse στο κάτω αριστερό μέρος της οθόνης σας, ή πατάτε ταυτόχρονα Alt+Shift και τα πλήκτρα 1-4. Για περιβάλλον MacOS τα πλήκτρα Alt+Command+1 -4.
 - Για να μεταβείτε στο επόμενο layer πατάτε Shift και -.
 - Για να αλλάξετε φωνή (Voice) πατήστε ' (Απόστροφο)
 - Αν γράφετε με MIDI keyboard, τότε κρατήστε πατημένη τη νότα ή τη συγχορδία που θέλετε και ταυτόχρονα πατήστε στο πληκτρολόγιο την αξία της (αριθμοί 1-7).
 - Για να γράψετε μία παύση, γράψτε μία νότα ίσης αξίας με την παύση και μετά πατήστε backspace.
 - Για εισαγωγή παύσεων πατήστε Ctrl+1-7
 - Για να μετατρέψετε σε νότα μία παύση, επιλέξτε την και πατήστε Enter.
 - Με τα + ή - εισάγετε διέσεις ή υφέσεις σε μία επιλεγμένη νότα.
 - Για να γράψετε μία συγχορδία γράψετε μία νότα της και μετά με το δείκτη πηγαίνετε τον κέρσορα εκεί που θέλετε να προσθέσετε νότες και πατάτε Enter.
 - Για να διαγράψετε μία νότα ή μία συγχορδία, πατάτε Delete.
 - Για να διαγράψετε μία νότα από μία συγχορδία την επιλέγετε και πατάτε Backspace. Αν πατήστε πάλι Backspace, η νότα θα μετατραπεί σε παύση ίσης αξίας.
 - Για να εισάγετε σύζευξη διαρκείας πατάτε το =.
 - Για να εισάγετε παρεστιγμένο πατάτε την τελεία.
 - Για να αλλάξετε την κατεύθυνση της σύζευξης πατάτε Ctrl και F.
 - Για την εμφάνιση ή απόκρυψη μίας νότας πατάτε το H.
 - Για την εμφάνιση ή απόκρυψη μίας αλλοίωσης, πατάτε *.
 - Για να εισάγετε μία αλλοίωση σε παρένθεση, πατάτε P. Για ακύρωση εκ νέου το P.
 - Για να μετατρέψετε μία νότα σε μία εναρμόνιά της πατάτε 9.
 - Για να αλλάξετε την κατεύθυνση του στελέχους μίας νότας, πατάτε L.
 - Για να ενώσετε τους δοκούς δύο ή περισσότερων νοτών αξίας ίσης μικρότερης του ογδού πατάτε /
 - Για να μετατρέψετε μία νότα σε Grace πατάτε το ερωτηματικό (;).
- Για να προσθέσετε Slash (γραμμή) σε μία Grace νότα (αξίας ίσης μικρότερης του ογδού) πατάτε το ερωτηματικό (;)

Σημείωση: Οι συντομεύσεις που αναφέρουμε ενδέχεται να μην είναι εκτελέσιμες, καθότι η ισχύς των εξαρτάται από το λειτουργικό σύστημα και την έκδοση του προγράμματος.

Η εντολή *Tie Direction*

Ορίζουμε την κατεύθυνση της καμπύλης σύζευξης των νοτών, εικόνα 13.6. Με την επιλογή *Flip* αναστρέφουμε την καμπύλη μίας επιλεγμένης νότας που έχει σύζευξη, ενώ με την επιλογή *Automatic* επιτρέπουμε στο πρόγραμμα να ορίσει, σύμφωνα με τις προδιαγραφές του την κατεύθυνση της καμπύλης. Οι επιλογές *Over* (πάνω) και *Under* (από κάτω) γίνονται χωρίς τη χρήση συντόμευσης.

Εικόνα 13.6. (Mac, Win)

Γενικές συμβουλές και υπενθυμίσεις

1. Όπως είπαμε η μέθοδος αυτή προϋποθέτει τη συνδυασμένη χρήση του mouse και του πληκτρολογίου του υπολογιστή. Θα πρέπει επομένως να εξοικειωθούμε στη χρήση του πληκτρολογίου μας και ειδικά ορισμένων πλήκτρων ή συνδυασμών πλήκτρων, για την ταχεία εισαγωγή και επεξεργασία των νοτών. Τα πλήκτρα ή οι συνδυασμοί των για την εκτέλεση των εντολών *Speedy Entry* αναφέρονται σαν *Speedy Entry Keyboard Shortcuts* και περιέχονται:

- Σε ειδικό έντυπο πίνακα που περιλαμβάνεται στη συσκευασία του προγράμματος.
- Στην εντολή *Help/Keyboard Shortcuts*.

2. Αποεπιλέγουμε την εντολή *Use MIDI Device for Input*

3. Αφού κάνουμε όλες τις αναγκαίες επιλογές στο μενού εντολών *Speedy*, επιστρέφουμε στο πεντάγραμμο στο οποίο θέλουμε να εισάξουμε νότες. Κάνοντας κλικ επάνω στο πεντάγραμμο εμφανίζεται το παράθυρο της εικόνας 13.1β, στο οποίο διακρίνουμε το εργαλείο *Speedy*. Εδώ βλέπουμε: Το σύμβολο *v1* και την οριζόντια έντονη μαύρη γραμμή/κέρσορα, που με τα πλήκτρα μπορεί να αλλάξει θέση ανάμεσα και πάνω στις γραμμές του πενταγράμμου. Ετσι προσδιορίζεται το τονικό ύψος της νότας που θέλουμε να εισάξουμε.

Ακόμα ευκολότερη γίνεται η επιλογή του τονικού ύψους με τα πλήκτρα του πληκτρολογίου μας. Με πατημένο το πλήκτρο *Caps Lock* κάθε γράμμα του πληκτρολογίου αντιστοιχεί σε μία συγκεκριμένη νότα. Όμως μερικά από τα πλήκτρα είναι αφιερωμένα είτε για την εκτέλεση εντολών για την εισαγωγή συμβόλων (π.χ. αλλοιώσεων), είτε για την επεξεργασία των νοτών (συζεύξεις, δεμένοι δοκοί, κ.λπ.). Δοκιμάστε και εξερευνήστε τις δυνατότητες του πληκτρολογίου σας.

Ο δείκτης μετακινείται κατά τη φορά του πενταγράμμου/μπροστά ή πίσω με τα πλήκτρα ← →. Όταν δεν υπάρχει επόμενη ή προηγούμενη νότα, τα πλήκτρα αυτά οδηγούν στο επόμενο ή προηγούμενο μέτρο. Το σύμβολο **v1** σημαίνει Φωνή 1 (Voice 1). Μπορούμε να γράφουμε σε κάθε layer δύο φωνές. Συνολικά με το *Speedy Entry* μπορούμε να εισάξουμε σε κάθε πεντάγραμμο 8 φωνές (εννοείται πάντα διαφορετικές ως προς την αξία τους). Σε κάθε βήμα (νότα) πρέπει να γραφεί πρώτα η πρώτη φωνή και μετά η δεύτερη. Όταν αλλάξουμε φωνή εμφανίζεται το σύμβολο **v2**. Για να εισάξουμε λοιπόν μία νότα, επιλέγουμε κατά σειρά το layer που ανήκει, το τονικό ύψος της και το αν θα είναι πρώτη ή δεύτερη φωνή.

Για να **επιλέξουμε την αξία της νότας**, χρησιμοποιούμε κάποιο από τα αριθμητικά πλήκτρα από 1 έως 7. Το πλήκτρο 4 λ.χ. θα μας δώσει όγδοο, ενώ το πλήκτρο 5 τέταρτο και το πλήκτρο 7 διπλό ολόκληρο. Ετσι με τα δύο χέρια μας ενεργά (το αριστερό να δίνει τις αξίες από τα αριθμητικά πλήκτρα και το δεξί με τα βέλη να επιλέγει τονικό ύψος, αποκτάμε μεγάλη ταχύτητα στην εισαγωγή των νοτών.

4. Σε κάθε περίπτωση, για τη μεταβολή μίας νότας με τα πλήκτρα αυτά είναι απαραίτητο, πρώτον να έχει γραφεί η νότα και δεύτερον να έχει επιλεγεί. Για την επιλογή της είναι αρκετό ο κάθετος και ο οριζόντιος άξονας/κέρσορας να βρίσκονται πάνω στη νότα. Επίσης μη ξεχνάμε το ότι θα πρέπει κάθε φορά να είμαστε στη φωνή την οποία θέλουμε να μεταβάλλουμε. Μεταβαίνοντας από μέτρο σε μέτρο, το πρόγραμμα καθιστά ενεργή την πρώτη φωνή. Επομένως, αν θέλουμε να επέμβουμε στη δεύτερη φωνή, θα πρέπει να επιλέξουμε **v2**. Επίσης, θα πρέπει να επιλέγουμε και το layer στο οποίο η νότα ανήκει.

5. Πως γράφουμε συγχορδίες: Για να γράψουμε συγχορδία και αφού έχουμε εισάξει μία νότα, π.χ. ΝΤΟ όγδοο, επιστρέφουμε με το πλήκτρο στη θέση της ΝΤΟ και στη συνέχεια, αφού επιλέξουμε με τα πλήκτρα το τονικό ύψος της άλλης νότας της συγχορδίας, πατάμε *Enter*. Στη συνέχεια και πάλι επιλέγουμε το τονικό ύψος της επόμενης νότας της συγχορδίας και εκ νέου πατάμε *Enter*.

6. Πως γράφουμε παύσεις: Για να γράψουμε παύση και αφού έχουμε εισάξει μία νότα, π.χ. ΝΤΟ όγδοο, επιστρέφουμε με το πλήκτρο στη θέση της ΝΤΟ και στη συνέχεια πατάμε το πλήκτρο *Clear*. Μια πιο γρήγορη μέθοδος είναι η εξής: Από το μενού εντολών *Speedy* επιλέγουμε *Use MIDI Keyboard*. Στη συνέχεια πατώντας τα αριθμητικά πλήκτρα από 1 έως 7 εισάγουμε τις αντίστοιχες παύσεις. Εάν τώρα στη συνέχεια κάνουμε διπλό κλικ πάνω σε κάθε παύση, τότε η παύση μετατρέπεται σε αντίστοιχης αξίας νότα.

7. Ευρισκόμενοι μέσα στο πλαίσιο εργασίας του εργαλείου *Speedy Entry* (εικόνα 13.1β), μπορούμε, με κρατημένο το mouse, να σύρουμε τη νότα πάνω ή κάτω, ορίζοντας ανάλογα και την τονικότητά της. Επίσης

με τον ίδιο τρόπο, σύροντας τη νότα οριζοντίως, μπορούμε να αλλάξουμε τη θέση της ή και την απόστασή της από τις γειτονικές της νότες.

8. Ευρισκόμενοι έξω από το πλαίσιο εργασίας του εργαλείου *Speedy Entry* και κρατώντας πατημένο το πλήκτρο *Option* (MacOs) ή *Ctrl* (Windows) μπορούμε, κάνοντας κλικ μέσα σε ένα μέτρο, να έχουμε στη διάθεσή μας το παράθυρο **Edit Frame**, στο οποίο απεικονίζονται όλα τα εισαχθέντα στο μέτρο στοιχεία υπό μορφή αλφαριθμητικών δεδομένων (εικόνα 13.7). Από τους πίνακες των δεδομένων αυτών μπορούμε να επεξεργασθούμε ορισμένες παραμέτρους των εισαχθέντων στοιχείων. Εννοείται ότι αρχικά έχει επιλεγεί το εργαλείο *Speedy Entry*.

Edit Frame			
Frame: 32	First Entry: 125	Last Entry: 141	
Current Entry: 127	Duration...: 512	Position: -0.06597	
Entry Slot: 2	Prev	Next	Add Delete
Attributes:	☒ Articulation	☐ Freeze Beam	☐ Performance Data
	☐ Beam Extension	☐ Freeze Stem	☒ Playback
	☐ Beam/Beat	☐ Grace	☐ Split Stem
	☐ Chord	☐ Ignore	☐ Reverse Up
	☐ Cross Up	☒ Ledger	☐ Reverse Down
	☐ Double Stem	☒ Legality	☐ Secondary Beam
	☐ Flat Beam	☐ Note Detail	☐ Slash Grace
	☐ Flip Tie	☒ Note/Rest	☒ Spacing
	☐ Float Rest		☐ Up/Down
			☐ Voice 2
			☐ V2 Launch
Note ID: 1	Displacement: 6	Raise/Lower: 0	
Note Slot: 0	Prev	Next	Add Delete
Attributes:	☒ Accidental	☐ Downstem 2nd	☒ Playback
	☐ (Accidental)	☐ Freeze Accidental	☒ Spacing
	☐ Cross Note	☒ Legality	☐ Tie Start
			☐ Upstem 2nd
			☐ Upstem Split

Εικόνα 13.7 (Mac, Win)

Εδώ βλέπουμε ότι για κάθε νότα του μέτρου αποτυπώνονται τα χαρακτηριστικά της. Από τα πεδία *Prev*, *Next* μεταφερόμεθα από νότα σε νότα και μπορούμε να αλλάξουμε τα χαρακτηριστικά της (τη διάρκεια-Duration, κ.λπ.) ή να προσθέσουμε νέα χαρακτηριστικά (Articulation, κ.λπ.).

9. Αν, έχοντας γράψει νότες με το *Speedy Entry*, θελήσουμε να παρεμβάλλουμε (Insert) ανάμεσα στις ήδη γραμμένες νότες κάποια άλλη, τότε κάνουμε κλικ πάνω στο μέτρο, ανοίγει το πλαίσιο εργασίας (Frame), πάμε με το δείκτη πάνω στη νότα πριν από την οποία θα εισάξουμε μία νέα νότα, προσδιορίζουμε το τονικό ύψος της, πατάμε *Shift* και, με πατημένο το *Shift*, γράφουμε την αξία της νότας (πατώντας το αντίστοιχο αριθμητικό πλήκτρο).

10. Όλες αυτές οι δυνατότητες παρέχονται όχι μόνο κατά την εισαγωγή των νοτών αλλά και εκ των υστέρων. Έχοντας επιλέξει το εργαλείο *Speedy Entry*, μπορούμε να επανέλθουμε σε ήδη γραμμένα μέτρα και να επεξεργασθούμε τις νότες, άσχετα αν αυτές έχουν εισαχθεί με τη μέθοδο *Speedy* ή *Simple* ή μέσω κλαβιέ.

Εισαγωγή νοτών με το *Speedy Tool* με χρήση MIDI οργάνου

Η μέθοδος αυτή εξυπηρετεί στην ταχύτερη εισαγωγή νοτών. Αυτός ο τρόπος εισαγωγής προϋποθέτει την ταυτόχρονη χρήση του πληκτρολογίου του υπολογιστή και ενός MIDI κλαβιέ. Ένα τέτοιο κλαβιέ μπορεί να είναι ένα οποιοδήποτε πληκτροφόρο όργανο που διαθέτει MIDI διασυνδετικό, όπως το αρμόνιο, το ηλεκτρικό πιάνο, ένας συνθετητής, ένα master keyboard, κ.λπ.

Για να λειτουργήσει η μέσω κλαβιέ εισαγωγή των νοτών, απαιτείται ένα MIDI Interface (διασυνδετικό), καθώς και τουλάχιστον ένα καλώδιο MIDI. Έτσι γίνεται δυνατή η επικοινωνία του κλαβιέ

με τον υπολογιστή και κατ' επέκταση με το πρόγραμμα. Τα πλέον σύγχρονα πληκτροφόρα όργανα διαθέτουν ενσωματωμένο MIDI interface, επομένως η σύνδεσή τους με τον υπολογιστή γίνεται μέσω της θύρας USB. Αρκεί βέβαια να είναι συμβατά με το πρόγραμμα.

Αφού εγκατασταθεί το πρόγραμμα του MIDI Interface στον υπολογιστή μας (κοινώς τα Drivers), θα πρέπει να ορισθεί στο Finale η μονάδα που θα στέλνει MIDI πληροφορίες (εν προκειμένω νότες) στο πρόγραμμα. Στο Finale οι αναγκαίες ρυθμίσεις πρέπει να γίνουν στο μενού εντολών *MIDI/Audio*.

Ακόμη ίσως να είναι απαραίτητο να γίνουν και κάποιες ρυθμίσεις στο κλαβιέ μας (ειδικά αν είναι συνθετικής), ώστε αυτό να έχει τη δυνατότητα να στέλνει μέσω MIDI πληροφόρηση σε άλλες μονάδες και συστήματα - εν προκειμένω στον υπολογιστή, αλλά και να λαμβάνει, όταν επιλέξουμε να ακούμε τις νότες από τη μονάδα αυτή.

Όταν το κλαβιέ συνδέεται απευθείας στον υπολογιστή μέσω της θύρας USB, τότε δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη MIDI Interface.

Για να ορίσουμε τις παραμέτρους *MIDI In/Out* επιλέγουμε από το μενού εντολών *MIDI/Audio* την εντολή *MIDI Setup*. Περισσότερα για το θέμα στο κεφάλαιο 29.1.

Έχοντας λοιπόν συνδέσει ένα κλαβιέ, μπορούμε μέσω αυτού να παίζουμε μία νότα, π.χ. τη ΛΑ και εν συνέχεια από το πληκτρολόγιο του υπολογιστή και ειδικά μέσω των πλήκτρων από 1 έως 7, να ορίζουμε τη διάρκεια της νότας. Δηλαδή στο MIDI κλαβιέ ορίζουμε την τονική αξία της νότας και στο πληκτρολόγιο του υπολογιστή τη χρονική της αξία. Φυσικά δουλεύουμε σε Step by Step mode. Έτσι δεν είναι απαραίτητο να είμαστε καλοί στο πιάνο. Απαραίτητο βέβαια είναι να έχουμε πατημένο το πλήκτρο *Caps Lock* και να έχουμε επιλέξει την εντολή *Use MIDI Device for Input*.

Αναλύοντας την εικόνα 13.2 του παρόντος κεφαλαίου, είδαμε ότι μπορούμε να αναθέσουμε στο κλαβιέ μερικές λειτουργίες χρήσιμες για την εισαγωγή πρόσθετων στοιχείων ή τις κινήσεις μας μέσα στο πεντάγραμμο.

Κάθε περαιτέρω επεξεργασία στις εισαχθείσες με το κλαβιέ νότες γίνεται όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις μέσω των εντολών *Speedy*.

Τα εργαλεία *Clef*, *Time Signature* και *Key Signature*
(Τα Κλειδιά, Ο Χρονοδείκτης και ο Οπλισμός)

9 Κεφάλαιο 14.1: Το εργαλείο *Clef* (Κλειδί)

14.1.1 Εισαγωγικά. Εισάγοντας κλειδιά με απλό τρόπο

Μέσω του εργαλείου *Clef* μπορούμε να ορίσουμε ή να αλλάξουμε το κλειδί ενός ή πολλών μέτρων σε ένα πεντάγραμμο. Αρχικά, ο ορισμός του κλειδιού στα πεντάγραμματα γίνεται τη στιγμή της δημιουργίας του αρχείου. Για το *Αρχικό Κλειδί (First Clef)* βλέπετε εργαλείο και εντολές *Staff*, κεφάλαιο 9, εικόνα 9.3γ).

Επιλέγοντας το εργαλείο *Clef* και κάνοντας διπλό κλικ σε κάποιο μέτρο, μπορούμε να αλλάξουμε το κλειδί του πενταγράμμου ακόμη και από το πρώτο μέτρο ή για όσα μέτρα επιλέξουμε. Κάνοντας λοιπόν διπλό κλικ σε κάποιο μέτρο, έχουμε την ακόλουθη εικόνα 14.1α (το μουσικό παράδειγμα είναι πρόσθετο).

Εικόνα 14.1α. (Mac, Win)

Στο παράδειγμά μας:

α. Κάναμε διπλό κλικ στο δεύτερο μέτρο του πρώτου πενταγράμμου, επιλέξαμε το κλειδί του ΦΑ (από το πεδίο *Clef Selection*) και στο πεδίο *Measure Region* ορίσαμε η αλλαγή κλειδιού να ισχύσει από το δεύτερο έως το τελευταίο μέτρο.

β. Κάναμε διπλό κλικ στο δεύτερο μέτρο του δεύτερου πενταγράμμου, επιλέξαμε το κλειδί του ΦΑ και ορίσαμε η αλλαγή κλειδιού να ισχύσει μόνο για το δεύτερο μέτρο. Ορίσαμε επίσης το κλειδί να τοποθετηθεί μετά τη διαστολή του δεύτερου μέτρου (*Place Clef After Barline*).

Στο τέλος πατήσαμε OK. Στο πεδίο *Show Clef* ορίζουμε κάθε πότε θα εμφανίζεται το κλειδί.

Στην εικόνα (14.1α) και στο παράθυρο με τα κλειδιά, βλέπουμε ότι στο εικονίδιο του κάθε κλειδιού εμφανίζεται ένας αριθμός, π.χ. (1), (2), ή ένα γράμμα. Αυτός ο αριθμός δηλώνει την ανάθεση του συμβόλου στο πληκτρολόγιο για την εισαγωγή των κλειδιών με τα *Metatools* (βλέπετε στη συνέχεια).

14.1.2 Παράμετροι-Ρυθμίσεις

A. Εμφάνιση ή Απόκρυψη Κλειδιών

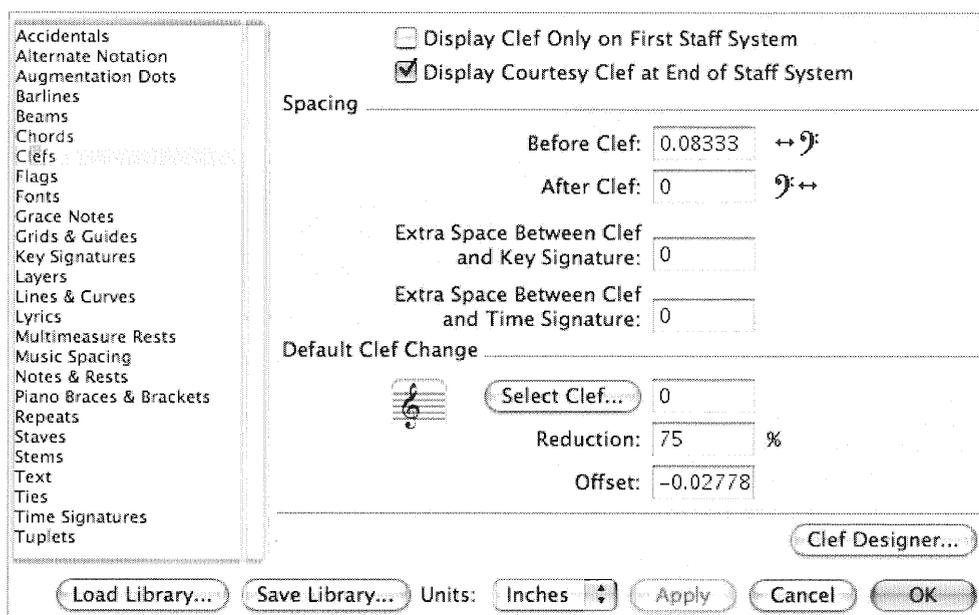
Στο παράθυρο *Staff Attributes* (Κεφάλαιο 9, εικόνα 9.3θ) επιλέγουμε αν θα εμφανίζονται σε κάθε πεντάγραμμο το κλειδί ή τα κλειδιά.

- Στην εικόνα 14.1β και στο πεδίο *Display Clef Only First Staff System* επιλέγουμε την εμφάνιση του κλειδιού μόνο στο αρχικό μέτρο. Στο πεδίο *Display Courtesy Clef at End of Staff System*, επιλέγουμε αν θα εμφανίζεται, στο τελευταίο μέτρο του πενταγράμμου στο οποίο έγινε αλλαγή του κλειδιού, το ισχύον για το επόμενο μέτρο κλειδί.

- Στην εικόνα 14.1α και στο πεδίο *Show Clef* επιλέγουμε το πότε θέλουμε να εμφανίζεται το κλειδί.

B. Αποστάσεις Κλειδιών

Στο μενού εντολών *Document/Options/Clefs*, εικόνα 14.1β και στο πεδίο *Spacing* επιλέγουμε την απόσταση σε cm που έχει το κλειδί από την αρχή του πενταγράμμου (before) και από την πρώτη νότα (after). Επίσης επιλέγουμε μία ειδική απόσταση μεταξύ του κλειδιού και του σπλισμού (Extra Space Between Clef and Key Signature) ή μεταξύ του κλειδιού και του χρονοδείκτη (Extra Space Between Clef and Time Signature).

Εικόνα 14.1β. (Mac, Win)

Γ. Μέγεθος, Θέση Εσωτερικών Κλειδιών. Το Αρχικό Κλειδί (First Clef)

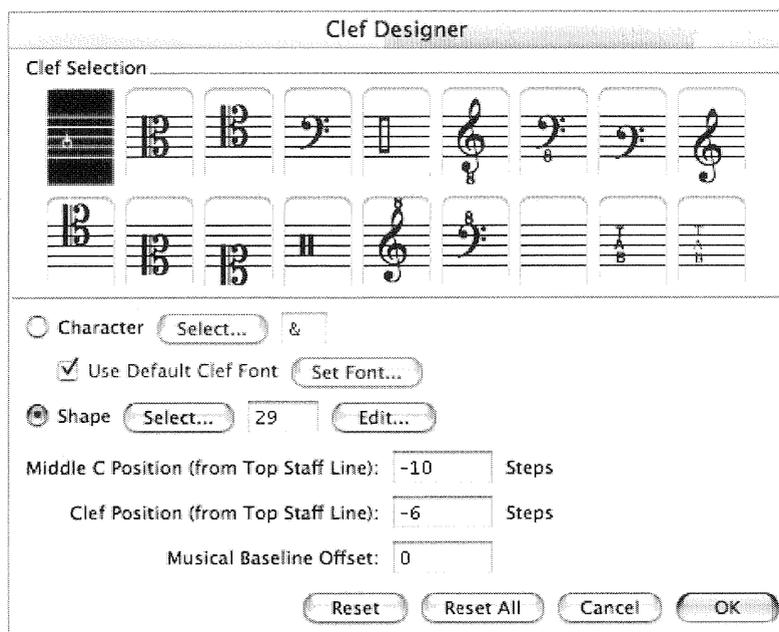
Στην εικόνα 14.1β και στο πεδίο *Default Clef Change* ορίζουμε:

- Ποιό θα είναι το αρχικό κλειδί, όταν μέσω της εντολής *Staff/New Staves* εισάξουμε ένα νέο πεντάγραμμο ή όταν δημιουργούμε *Ossia* μέτρα (βλέπετε κεφάλαιο 22). Αυτό το επιλέγουμε από το πεδίο *Select*, που ενεργοποιεί το παράθυρο με τα διαθέσιμα κλειδιά.

- Το πόσο μεγαλύτερα ή μικρότερα σε μέγεθος (σε ποσοστό επί τοις %) θα είναι τα κλειδιά εντός των μέτρων, σε σχέση με το αρχικό. Το σύνηθες μέγεθος για τα εσωτερικά κλειδιά είναι το 75% του αρχικού/Default κλειδιού. Επίσης από την παράμετρο *Offset* ορίζουμε τη θέση του κλειδιού μέσα στο μέτρο. Αν θέλουμε να βρίσκονται μέσα στο μέτρο που αναφέρονται, θα πρέπει στην παράμετρο *Offset* να ορίσουμε θετική τιμή.

Δ. Clef Designer

Στο πεδίο *Clef Designer* της εικόνας 14.1β, μπορούμε να επιλέξουμε για κάθε ένα από τα διαθέσιμα κλειδιά του προγράμματος, ένα διαφορετικό σύμβολο. Η επιλογή γίνεται από το παράθυρο *Clef Designer*, (εικόνα 14.1γ) και από τα πεδία *Character* ή *Shape* (τα οποία μας εμφανίζουν τις βιβλιοθήκες *Text* και σχηματικών συμβόλων-*Shapes* του προγράμματος). Στην ακόλουθη εικόνα για το κλειδί του ΣΟΛ επιλέξαμε ένα άλλο σύμβολο.

Εικόνα 14.1γ. (Mac, Win)

Επίσης από το παράθυρο *Clef Designer* και για κάθε ένα από τα κλειδιά, μπορούμε να ορίσουμε μία διαφορετική θέση τοποθέτησής των μέσα στο πεντάγραμμο. Συγκεκριμένα, στα πεδία *Steps* ορίζουμε τις συντεταγμένες της θέσης του κάθε κλειδιού. Στο πεδίο *Middle C Position*.. ορίζουμε, για κάθε κλειδί, την απόσταση της νότας του μεσαίου ΝΤΟ του κάθε κλειδιού από την πάνω γραμμή του πενταγράμμου (αριθμοί θετικοί ή αρνητικοί). Στο πεδίο *Clef Position* ορίζουμε την απόσταση των κλειδιών από την πάνω γραμμή του πενταγράμμου (αριθμοί θετικοί ή αρνητικοί). Στο πεδίο *Musical Baseline Offset* ορίζουμε μία πρόσθετη, ως προς το ύψος, απόσταση των κλειδιών από το πεντάγραμμο (αριθμοί θετικοί ή αρνητικοί).

Από τα πεδία *Reset* διαγράφουμε τις ορισθείσες τιμές, επαναφέροντας τις τιμές του προγράμματος.

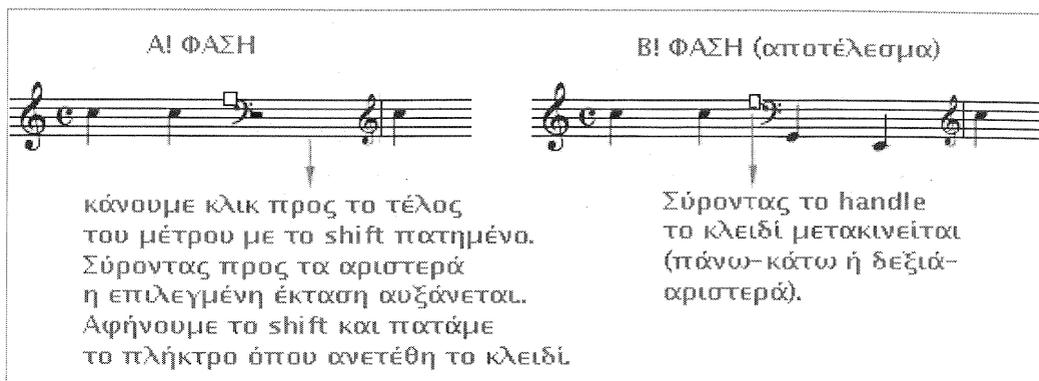
14.1.3 Εισάγοντας κλειδιά με τα *Metatools*

Η ταχύτερη μέθοδος εισαγωγής συμβόλων κλειδιών γίνεται με τα *Metatools*. Δηλαδή, αναθέτουμε στο πληκτρολόγιο τα σύμβολα των κλειδιών που χρησιμοποιούμε συχνά και εν συνεχεία, με ελάχιστες κινήσεις, γίνεται η εισαγωγή των συμβόλων τους.

Η ανάθεση των συμβόλων των κλειδιών στα πλήκτρα γίνεται πολύ απλά. Κρατώντας πατημένο το πλήκτρο *Shift* πατάμε ένα γράμμα ή έναν αριθμό του πληκτρολογίου μας, π.χ. τον αριθμό 1. Ανοίγει το παράθυρο *Clef Selection*. Κάνουμε κλικ στο πρώτο κλειδί του ΣΟΛ και η ανάθεση του κλειδιού γίνεται στο πλήκτρο του αριθμού 1. Συνεχίζουμε ομοίως για κάθε χρησιμοποιούμενο κλειδί ή και για όλα τα κλειδιά. Παρατηρώντας στη συνέχεια το παράθυρο *Clef Selection*, βλέπουμε ότι δίπλα από το σύμβολο του κλειδιού και εντός παρένθεσης βρίσκεται ο αριθμός ή το γράμμα στο οποίο έχει ανατεθεί το σύμβολο στο πληκτρολόγιο. Για να εισάξουμε με τα *Metatools* κλειδιά κάνουμε ένα κλικ στο μέτρο που μας ενδιαφέρει και απλά πατάμε το πλήκτρο στο οποίο έχουμε αναθέσει το κλειδί.

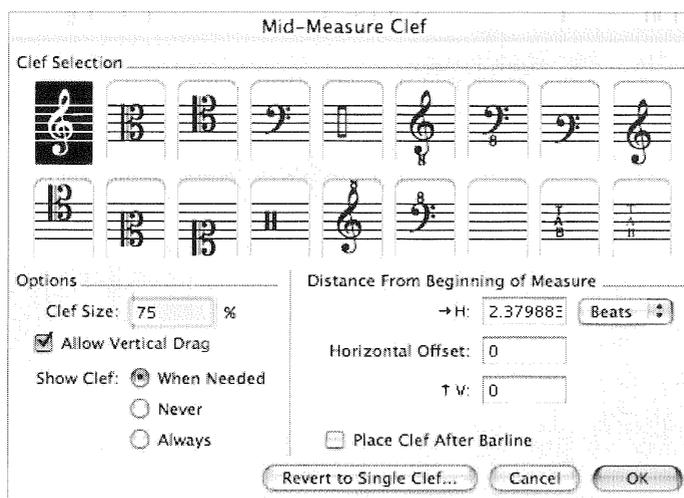
14.1.4 Εισάγοντας κλειδιά στα ενδιάμεσα των μέτρων (*Mid-Measure Clefs*)

Η χρήση των *Metatools* είναι απαραίτητη όταν εισάγουμε κλειδιά μέσα στα μέτρα. Έχοντας γράψει π.χ. μερικές νότες σε ένα μέτρο, θέλουμε μετά τις νότες αυτές να αλλάξει το κλειδί (*Create a Mid-Measure Clef*). Επιλέγουμε το εργαλείο *Clef*, κρατάμε πατημένο το *Shift* (για να επιλεγεί μερικώς το μέτρο) και στη συνέχεια πατάμε το πλήκτρο που έχουμε αναθέσει το κλειδί που θέλουμε να εισάξουμε. Το κλειδί εισάγεται, έχοντας ένα *handle*. Στην εικόνα 14.1δ αποτυπώνονται οι ενέργειές μας σε δύο φάσεις.

Εικόνα 14.1δ. (Mac, Win)

Σύροντας το handle το κλειδί μετακινείται. Κάνοντας διπλό κλικ στο handle, βρισκόμαστε στο παράθυρο *Mid-Measure Clef*, εικόνα 14.1ε.

Εικόνα 14.1ε. (Mac, Win)

Σε αυτό το παράθυρο ορίζουμε τις ήδη γνωστές παραμέτρους για το μέγεθος, εμφάνιση και θέση το κλειδιών mid-measure. Η παράμετρος *Allow Vertical Drag*, επιλεγμένη, μας επιτρέπει την ως προς το ύψος μετατόπιση των κλειδιών. Η παράμετρος *Revert to Single Clef* μετατρέπει το κλειδί σε ένα κανονικό κλειδί.

14.1.5 Δουλεύοντας με το δεξί κλικ στο mouse (Contextual Menu)

-Ένας άλλος γρήγορος τρόπος εισαγωγής κλειδιών μέσα στα μέτρα είναι ο εξής: Έχοντας επιλέξει το εργαλείο *Simple Entry* (για την εισαγωγή των νοτών) και έχοντας επιλέξει μία νότα, κάνουμε δεξί κλικ στο mouse. Εμφανίζεται η εντολή *Change Clef*, με την οποία αλλάζουμε το κλειδί από τη συγκεκριμένη νότα και μετά.

Επιλέγοντας με το εργαλείο *Selection* ένα κλειδί (κάνοντας κλικ ακριβώς επάνω του), πατάμε το δεξί κλικ του mouse και εμφανίζεται η εντολή *Edit Clef Definition* με την οποία μπορούμε είτε να αλλάξουμε το κλειδί (ανοίγει το παράθυρο *Change Clef*) είτε να ζητήσουμε την απόκρυψή του.

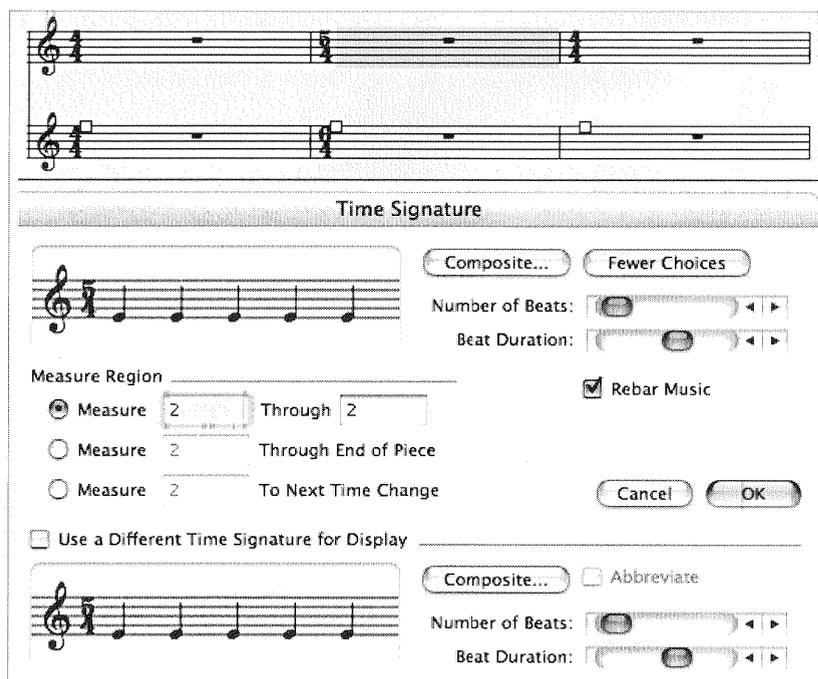
Επιλέγοντας ένα μέτρο με απλό κλικ ή μέρος του μέτρου (με πατημένο το πλήκτρο *Shift*) και πατώντας το δεξί κλικ του mouse, εμφανίζεται η εντολή *Clef*. Τρέχουμε την εντολή και εμφανίζεται το παράθυρο *Change Clef* στο οποίο ορίζουμε ένα άλλο κλειδί για το μέτρο ή και για επιλεγμένα μέτρα. Στο ίδιο παράθυρο μπορούμε να ζητήσουμε την απόκρυψη του κλειδιού.

14.2 Κεφάλαιο 14.2: Το εργαλείο Time Signature (Χρονοδείκτης)

14.2.1 Εισαγωγικά. Ορίζοντας το Χρονοδείκτη με απλό τρόπο

Μέσω του εργαλείου μπορούμε να αλλάξουμε το χρόνο ενός ή πολλών μέτρων σε ένα πεντάγραμμο. Αρχικά, ο ορισμός του χρόνου σε ένα νέο αρχείο που δημιουργείται με τη διαδικασία *New Document With Setup Wizard* γίνεται τη στιγμή της δημιουργίας του. Για κάθε δε νέο αρχείο που δημιουργείται με τη διαδικασία *New Default Document*, το πρόγραμμα ορίζει αυτόματα το χρονοδείκτη 4/4.

Επιλέγοντας το εργαλείο *Time Signature* και κάνοντας διπλό κλικ σε κάποιο μέτρο, μπορούμε να αλλάξουμε το χρόνο του πενταγράμμου ακόμη και από το πρώτο μέτρο ή για όσα μέτρα επιλέξουμε. Με διπλό κλικ σε κάποιο μέτρο, έχουμε την ακόλουθη εικόνα 14.2α. (το μουσικό παράδειγμα είναι πρόσθετο).

Εικόνα 14.2α. (Mac, Win)

Επιλέγουμε *More Choices* για την εμφάνιση όλων των παραμέτρων του παραθύρου (όπως στην εικόνα μας). Επιλέγουμε *Fewer Choices* για την απόκρυψη των πρόσθετων παραμέτρων.

Στο παράδειγμά μας:

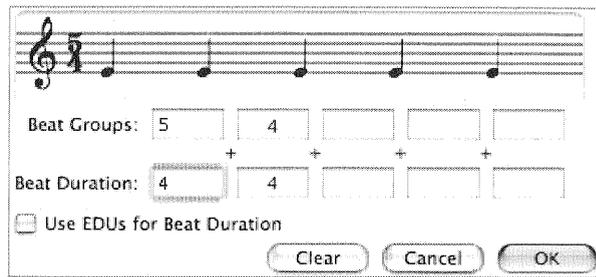
α. Κάναμε διπλό κλικ στο δεύτερο μέτρο του πρώτου πενταγράμμου και ορίσαμε στα πεδία *Number of the Beats* και *Beat Duration* τους αριθμούς 5 και 4 αντίστοιχα. Η επιλογή έγινε πατώντας τα βελόνια. Στο πεδίο *Measure Region* ορίσαμε η αλλαγή χρόνου να ισχύσει για το δεύτερο μέτρο.

β. Κάναμε διπλό κλικ στο δεύτερο μέτρο του δεύτερου πενταγράμμου και ορίσαμε στα πεδία *Number of the Beats* και *Beat Duration* τους αριθμούς 6 και 4 αντίστοιχα. Στο πεδίο *Measure Region* ορίσαμε η αλλαγή χρόνου να ισχύσει από το δεύτερο μέτρο έως το τέλος του αρχείου. Στο τέλος πατήσαμε OK.

Σημαντικό: Για να μας επιτραπεί από το πρόγραμμα να εισάξουμε διαφορετικό χρόνο στο δεύτερο πεντάγραμμο του score, επιλέξαμε από την εντολή *Staff/Edit Staff Attributes*, το δεύτερο πεντάγραμμο να έχει ανεξαρτησία ως προς το χρόνο από το πρώτο. Ανατρέξτε στο κεφάλαιο 9, εικόνα 9.3η1.

Η παράμετρος *Rebar Music* είναι πάντοτε επιλεγμένη (αναλυτικά θα εξετασθεί στο κεφάλαιο *Utilities*). Επιλέγοντας το πεδίο *Composite* ανοίγει ένα φιλικό παράθυρο στο οποίο μπορούμε να ορίσουμε πιο σύνθετους χρόνους (εικόνα 14.2β).

Στο πεδίο *Use a Different Time Signature for Display* μπορούμε να ορίσουμε να εμφανίζεται ένας διαφορετικός χρονοδείκτης από αυτόν που πράγματι είναι.

Εικόνα 14.2β. (Mac, Win)

Δουλεύοντας με το δεξί κλικ στο mouse (Contextual Menu)

-Επιλέγοντας με το εργαλείο *Selection* το σύμβολο του χρονοδείκτη (κάνοντας κλικ ακριβώς επάνω του), πατάμε το δεξί κλικ του mouse και εμφανίζεται η εντολή *Edit Time Signature* με την οποία μπορούμε να αλλάξουμε το χρονοδείκτη σε όλο το αρχείο. Μπορούμε ακόμη να επιλέξουμε άλλο χρονοδείκτη από τους προτεινόμενους στο contextual menu. Το αυτό μπορούμε να κάνουμε, έχοντας επιλέξει ένα μέτρο με το εργαλείο *Measure*.

-Ένας γρήγορος τρόπος αλλαγής χρονοδείκτη είναι ο εξής: Έχοντας επιλέξει το εργαλείο *Simple Entry* (για την εισαγωγή των νοτών) και έχοντας επιλέξει μία νότα σε ένα μέτρο, κάνουμε δεξί κλικ στο mouse. Εμφανίζεται η εντολή *Change Time Signature*, με την οποία αλλάζουμε το χρονοδείκτη από το συγκεκριμένο μέτρο και μετά.

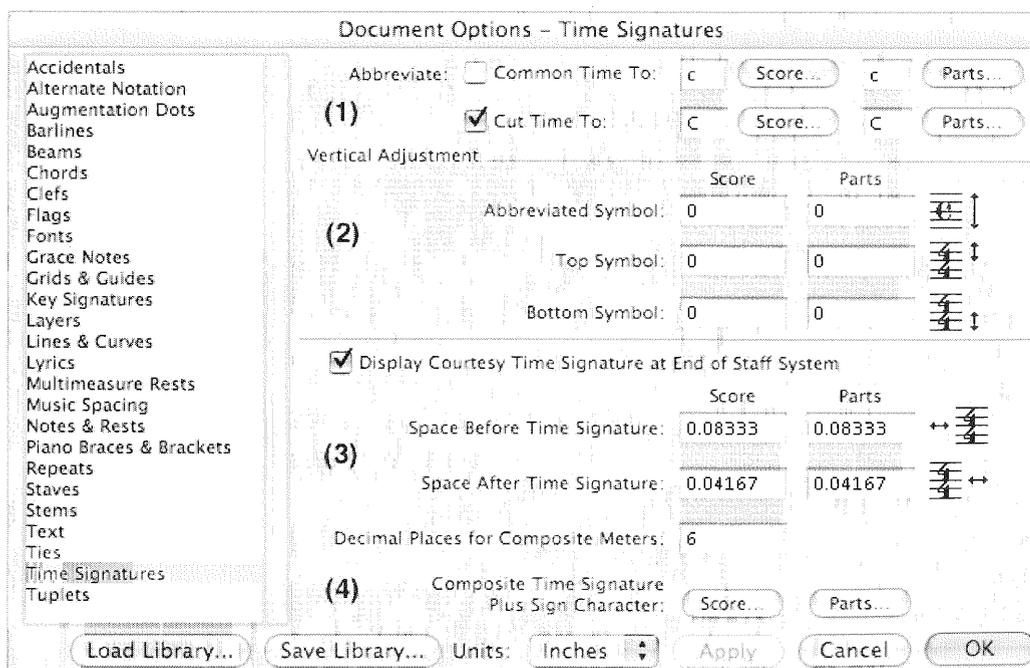
14.2.2 Παράμετροι-Ρυθμίσεις

A. Εμφάνιση ή Απόκρυψη Χρονοδείκτη Χρονοδείκτη

Στο παράθυρο *Staff Attributes* και στο πεδίο *Items to Display* (Κεφάλαιο 9, εικόνα 9.30) επιλέγουμε αν θα εμφανίζεται στο κάθε πεντάγραμμο ο χρονοδείκτης. Στο παράθυρο *Staff Attributes* και στο πεδίο *Independent Elements* (εικόνα 9.31) επιλέγουμε την ανεξαρτησία των πενταγράμμων ενός score ως προς το χρόνο.

B. Θέσεις Χρονοδείκτη μέσα στο πεντάγραμμο

Στο μενού εντολών *Document/Options/Time Signature* (εικόνα 14.2γ):

Εικόνα 14.2γ. (Mac, Win)

-Στα πεδία (1) ορίζουμε να εμφανίζεται το σύμβολο **c** (**Abbreviated Symbol**) αντί του 4/4 και το σύμβολο **ϕ** αντί του 2/2 (σε πεντάγραμμα των 4/4 και 2/2 αντίστοιχα).

Μπορούμε επίσης να επιλέξουμε οποιοδήποτε **άλλο σύμβολο** από τη βιβλιοθήκη συμβόλων του προγράμματος, κάνοντας κλικ στο πεδίο *Score* ή *Parts*. Εμφανίζεται το παράθυρο *Symbol Selection* και επιλέγουμε.

Μπορούμε επίσης, αφού ζητήσουμε την απόκρυψη του συμβόλου του χρονοδείκτη, να σχεδιάσουμε ένα άλλο σύμβολο (σχήμα ή κείμενο) και να το τοποθετήσουμε στη θέση του συμβόλου του χρονοδείκτη. Για το σχεδιασμό νέων συμβόλων βλέπετε στις σελίδες 170, 171 (*Shape Designer*). Ομοίως μπορούμε να εισάξουμε ένα σύμβολο- κείμενο, γράφοντας το με το εργαλείο *Text* (κεφάλαιο 20).

-Στα πεδία (2) ορίζουμε την κάθετη απόσταση του χρονοδείκτη ως προς το πεντάγραμμα. Ορίζοντας θετικές τιμές, ο χρονοδείκτης μετακινείται προς τα πάνω, αρνητικές προς τα κάτω και με τιμή 0 (μηδέν) τοποθετείται στη φυσική του θέση. Το πεδίο *Abbreviated Symbol* αναφέρεται στα σύμβολα **c** ή **ϕ**, ενώ τα πεδία *Top* και *Bottom Symbol* στα αριθμητικά σύμβολα του χρονοδείκτη (πάνω και κάτω).

-Στο πεδίο *Display Courtesy Time Signature at End of Staff System* ορίζουμε το αν θα εμφανίζεται, στο τέλος του πενταγράμμου, ο ισχύων για το επόμενο μέτρο χρόνος, αν στο μεταξύ έχει ορισθεί προσωρινά άλλος χρόνος (**Προειδοποίηση αλλαγής**).

-Στα πεδία (3) ορίζουμε την απόσταση του χρονοδείκτη ως προς το σύμβολο του οπλισμού και την πρώτη νότα, ουσιαστικά την πριν και την μετά απόσταση του χρονοδείκτη από τα υπόλοιπα στοιχεία του πενταγράμμου. Οι τυπικές αποστάσεις δίνονται από το πρόγραμμα.

-Στα πεδία (4) ορίζουμε ένα διαφορετικό σύμβολο απεικόνισης του συμβόλου των μεικτών χρόνων. Π.χ. μπορούμε αντί της γραφής 4/4+3/4 να έχουμε 4/4*3/4.

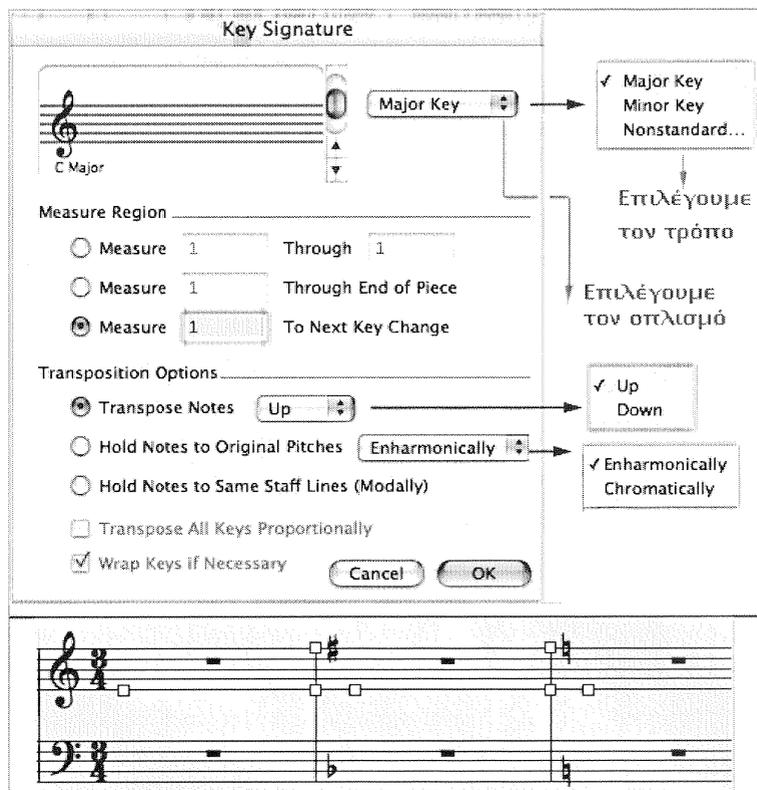

Κεφάλαιο 14.3: Το εργαλείο Key Signature (Οπλισμός)

14.3.1 Εισαγωγικά. Ορίζοντας τον οπλισμό με απλό τρόπο

Μέσω του εργαλείου μπορούμε να ορίσουμε αλλά και να αλλάξουμε τον οπλισμό ενός ή πολλών μέτρων σε ένα πεντάγραμμο. Αρχικά, ο οπλισμός σε ένα νέο αρχείο που δημιουργείται με τη διαδικασία *New Document With Setup Wizard*, ορίζεται τη στιγμή της δημιουργίας του. Για κάθε δε νέο αρχείο που δημιουργείται με τη διαδικασία *New Default Document*, το πρόγραμμα ορίζει αυτόματα τον οπλισμό Cmajor.

Επιλέγοντας το εργαλείο *Key Signature* και κάνοντας διπλό κλικ σε κάποιο μέτρο, μπορούμε να αλλάξουμε τον οπλισμό του πενταγράμμου για όποιο ή όποια μέτρα επιλέξουμε. Κάνοντας λοιπόν διπλό κλικ σε κάποιο μέτρο, έχουμε την ακόλουθη εικόνα 14.3α. (το μουσικό παράδειγμα είναι πρόσθετο).

Εικόνα 14.3α. (Mac, Win)

Στο παράδειγμά μας:

α. Κάναμε διπλό κλικ στο δεύτερο μέτρο του πρώτου πενταγράμμου και επιλέγοντας με τον κέρσορα στο πεδίο *Major Key* ορίσαμε οπλισμό ΣΟΛ ματζόρε (Gmajor). Η επιλογή έγινε πατώντας μία φορά το βέλος προς τα πάνω.

β. Κάναμε διπλό κλικ στο δεύτερο μέτρο του δεύτερου πενταγράμμου και ορίσαμε οπλισμό ΦΑ ματζόρε. Η επιλογή έγινε πατώντας μία φορά το βέλος προς τα κάτω. Στο τέλος πατήσαμε OK.

Σημαντικό: Για να μας επιτραπεί από το πρόγραμμα να εισάξουμε διαφορετικό οπλισμό στο δεύτερο πεντάγραμμο του score, επιλέξαμε από την εντολή *Staff/Edit Staff Attributes*, το δεύτερο πεντάγραμμο να έχει ανεξαρτησία ως προς τον οπλισμό από το πρώτο. Ανατρέξτε στο κεφάλαιο 9, εικόνα 9.3η1.

Κάνοντας κλικ στο πεδίο *Major Key* επιλέγουμε έναν από τους τρεις τρόπους: Ματζόρε, Μινόρε ή Nonstandard (μη τυποποιημένο, οπότε καλούμεθα να σχεδιάσουμε εμείς δικό μας οπλισμό).

Στο πεδίο *Measure Region* ορίζουμε τα μέτρα στα οποία θα ισχύσει ο οπλισμός που ορίσαμε. Στο πεδίο *Transposition Options* επιλέγουμε αν η μεταφορά θα είναι ανιούσα (Up) ή κατιούσα (Down).

Στο πεδίο *Hold Notes to Original Pitches* (Διατήρησε τις νότες στο φυσικό τους ύψος) έχουμε 2 επιλογές (Enharmonically και Chromatically).

Στο πεδίο *Hold Notes to Same Staff Lines/Modally* ορίζουμε αν θα διατηρηθούν οι νότες στις ίδιες θέσεις του πενταγράμμου. Στην ακρόαση όμως θα ακουστούν σύμφωνα με το νέο οπλισμό.

Το πεδίο *Transpose All Keys Proportionally* (Μετέφερε όλους τους τυχόν υπάρχοντες μέσα στο αρχείο οπλισμούς, αντίστοιχα) είναι ενεργό και επιλέξιμο αν έχουν επιλεγεί περισσότερα του ενός μέτρα.

Το πεδίο *Wrap Keys if Necessary* είναι διαθέσιμο όταν επιλεγεί σαν τρόπος μεταφοράς ο *Transpose All Keys Proportionally* και πρέπει να είναι επιλεγμένο.

Όλες αυτές οι παράμετροι θα πρέπει να ορίζονται πριν επιλεγεί ο οπλισμός και ο τρόπος.

Δουλεύοντας με το δεξί κλικ στο mouse (Contextual Menu)

-Επιλέγοντας με το εργαλείο *Selection* το σύμβολο του οπλισμού στο πεντάγραμμο (κάνοντας κλικ ακριβώς επάνω του), πατάμε το δεξί κλικ του mouse και εμφανίζεται κατάλογος διαθέσιμων οπλισμών, από τον οποίο επιλέγουμε ένα διαφορετικό οπλισμό. Με επιλεγμένο το ίδιο εργαλείο και κάνοντας διπλό κλικ πάνω σε ένα σύμβολο οπλισμού, ανοίγει το παράθυρο *Key Signature*, εικόνα 14.3α.

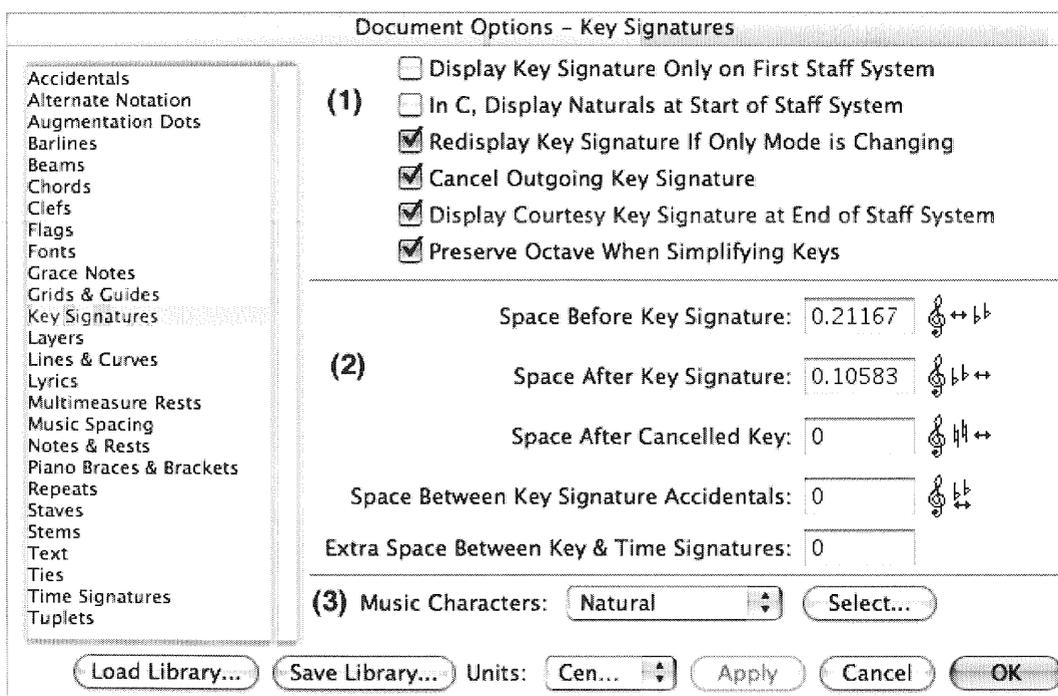
-Αν θέλουμε να αλλάξουμε τον οπλισμό ενδιάμεσα του αρχείου, επιλέγουμε κάποιο μέτρο (με το εργαλείο *Selection* ή *Measure*) και με δεξί κλικ εμφανίζεται κατάλογος διαθέσιμων οπλισμών, από τον οποίο επιλέγουμε ένα νέο. Ομοίως, εμφανίζεται η εντολή *Edit Key Signature*, η οποία μας οδηγεί στο παράθυρο *Key Signature*, εικόνα 14.3α.

-Ομοίως, ένας γρήγορος τρόπος αλλαγής οπλισμού ενδιάμεσα του αρχείου είναι ο εξής: Έχοντας επιλέξει το εργαλείο *Simple Entry* (για την εισαγωγή των νοτών) και έχοντας επιλέξει μία νότα σε ένα μέτρο, κάνουμε δεξί κλικ στο mouse. Εμφανίζεται η εντολή *Change Key Signature*, με την οποία αλλάζουμε τον οπλισμό για συγκεκριμένα μέτρα.

14.3.2 Παράμετροι

-Στο παράθυρο *Staff Attributes* και στο πεδίο *Items to Display* (κεφάλαιο 9, εικόνα 9.3θ) επιλέγουμε αν θα εμφανίζεται στο πεντάγραμμο ο οπλισμός. Στο παράθυρο *Staff Attributes* και στο πεδίο *Independent Elements* (εικόνα 9.3η1) επιλέγουμε την ανεξαρτησία των πενταγράμμων ενός score ως προς τον οπλισμό.

-Μέσω των παραμέτρων της εντολής *Document/Options/Key Signature* (εικόνα 14.3β) ορίζουμε:

Εικόνα 14.3β. (Mac, Win)

Πεδίο (1) :

-Αν θα εμφανίζεται το σύμβολο του οπλισμού μόνο στο πρώτο πεντάγραμμο (*Display.. on First Staff System*). Αν αποεπιλέξουμε την παράμετρο, το σύμβολο θα εμφανίζεται σε όλα τα πεντάγραμμα.

-Στο πεδίο *Display Courtesy Key Signature at End of Staff System* ορίζουμε το αν θα εμφανίζεται ως προειδοποίηση, στο τέλος του πενταγράμμου, ο ισχύων για το επόμενο μέτρο οπλισμός, αν στο μεταξύ έχει ορισθεί προσωρινά άλλος. Τα άλλα πεδία μένουν επιλεγμένα, όπως ορίζει το πρόγραμμα. Το ίδιο ορίζουμε και για το χρονοδείκτη.

-Η παράμετρος *Cancel Outgoing Key Signature* επιλέγεται όταν από έναν οπλισμό με πολλά σύμβολα αλλοιώσεων, μεταβαίνουμε σε ένα νέο οπλισμό με λιγότερα σύμβολα αλλοιώσεων (έχοντας κάνει δηλαδή αλλαγή οπλισμού ενδιάμεσα του αρχείου). Επιλεγμένη η παράμετρος εμφανίζει μόνο τα ισχύοντα εφεξής σύμβολα, χωρίς να εμφανίζονται τα σύμβολα των αναιρέσεων για τον προηγούμενο οπλισμό.

Πεδίο (2):

-Ορίζουμε την απόσταση σε cm που έχει ο οπλισμός από την αρχή του πενταγράμμου (*Space Before*) και από την πρώτη νότα (*Space After*). Επίσης την απόσταση του οπλισμού της αναιρέσης από την πρώτη νότα (*Space After Cancelled Key*), την απόσταση μεταξύ των συμβόλων αλλοίωσης του οπλισμού (*Space Between Key Signature Accidentals*) και τέλος, μία ειδική απόσταση μεταξύ του οπλισμού και του χρονοδείκτη.

Πεδίο (3):

Ορίζουμε άλλα σύμβολα απεικόνισης των συμβόλων αλλοίωσης. Π.χ. μπορούμε να ορίσουμε το σύμβολο * αντί του συμβόλου # για την απεικόνιση της δίεσης.

Κεφάλαιο 15.1: Το εργαλείο *Tuplet* (Πολύηχα ή Πολλαπλόηχα)

15.1.1 Εισαγωγικά

Επιλέγοντας το εργαλείο *Tuplet* και κάνοντας κλικ πάνω σε μία νότα ενός μέτρου, μπορούμε να δημιουργήσουμε συνδυασμούς πολυήχων (που αποτελούνται από την επιλεγείσα νότα και τις επόμενες της) με τη βοήθεια του παραθύρου *Tuplet Definition* της εικόνας 15.1.α. Στο παράθυρο αυτό μπορούμε να φθάσουμε και με τον εξής τρόπο: Επιλέγουμε το εργαλείο και μετά πατάμε το πλήκτρο *Shift* και ταυτόχρονα οποιοδήποτε γράμμα ή αριθμό του πληκτρολογίου. Αυτός ο τρόπος εξυπηρετεί, όπως θα δούμε παρακάτω, ένα γρήγορο τρόπο εισαγωγής triplets.

15.1.2 Η εισαγωγή των πολυήχων

Πρέπει να θυμάστε ότι πριν την εισαγωγή των Triplets πρέπει να έχουν ορισθεί οι επιθυμητές παράμετροι στο παράθυρο της εντολής *Document/Option/Tuplets*, θέμα που εξετάζεται στην παράγραφο 15.1.5. Τα σύμβολα των πολυήχων θα απεικονίζονται σύμφωνα με τις ρυθμίσεις που έχουμε κάνει στην εντολή αυτή. Αν εκ των υστέρων θελήσουμε να αλλάξουμε κάποια από αυτά, θα πρέπει η διαδικασία αλλαγής των να γίνει για κάθε ένα από αυτά χωριστά.

Για την εισαγωγή πολυήχων υπάρχουν τρεις τρόποι (εκτός αυτού των *Metatools*).

1. Ο πιο απλός είναι αυτός της απ' ευθείας εισαγωγής των από την παλέτα των νοτών *Simple Entry*. Επιλέγοντας την αξία μίας νότας και το σύμβολο των τριήχων, κάθε νότα που θα εισάγεται θα αποτελεί νότα τριήχου. Με τη μέθοδο αυτή μπορούμε να εισάξουμε μόνο τριήχα.

2. Κατά την εισαγωγή νοτών με το εργαλείο *Speedy Entry*. Πατώντας *Option* (Mac) ή *Ctrl* (Windows) και έναν από τους αριθμούς 2-8, κάθε επόμενη νότα που θα εισαχθεί θα είναι νότα διήχου, τριήχου, .. οκτώηχου (*Duplet*, *Triplet*, ... *Oktuplet*). Μάλιστα στο παράθυρο του εργαλείου πάνω δεξιά βλέπουμε τον αντίστοιχο αριθμό. Μόλις εισαχθεί ο αριθμός των νοτών που συνθέτουν το πολύηχο, θα πρέπει - για την εισαγωγή ενός ακόμη πολυήχου - να εκτελεσθεί εκ νέου η συντόμευση *Option* + 2,3, κ.λπ. Όντας στο ίδιο εργαλείο και πατώντας *Option* και τον αριθμό 1, ευρισκόμεθα προ του παραθύρου *Tuplet Definition* της εικόνας 15.1.α.

3. Εκ των υστέρων και αφού έχουν εισαχθεί οι νότες. Κάνοντας κλικ πάνω σε μία νότα, ανοίγει το παράθυρο *Tuplet Definition*, στο οποίο μπορούμε να δημιουργήσουμε σχηματισμούς πολυήχων. Η μετατροπή απλών αξιών σε πολύηχα θα ισχύσει για τη νότα που επιλέξαμε σαν αρχική (που πάνω της κάναμε κλικ) και τις επόμενες που θα ορίσουμε στο παράθυρο *Tuplet Definition*, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Επεξηγήσεις του παραθύρου *Tuplet Definition* :

-Στο παράθυρο *Tuplet Definition* (εικόνα 15.1.α) και στο πεδίο (1) ορίζουμε πόσα όγδοα ή τέταρτα ή επιλέγουμε ανάλογα) θα τοποθετηθούν σε διάστημα πόσων ογδών, ή τετάρτων..(επιλέγουμε ανάλογα). Εννοείται ότι κατά την ακρόαση οι νότες θα ακουστούν σύμφωνα με τις προτιμήσεις μας.

-Στο πεδίο *Placement* (τοποθέτηση) ορίζουμε αν το σύμβολο *tuplet* θα είναι πάνω ή κάτω από τις νότες. Επιλέγοντας *Manual* το σύμβολο θα μπορεί να τοποθετείται σύμφωνα με τις προδιαγραφές που θα ορίσουμε στην εντολή *Document/Option/Tuplet*. Επιλέγοντας *Note Side*, το σύμβολο ακολουθεί τις νότες. Επιλέγοντας *Above/Below* το σύμβολο τοποθετείται πάνω/κάτω από το πεντάγραμμο. Επιλέγοντας *Stem/Beam Side* το σύμβολο θα ακολουθεί τα *Stems* ή τα *Beams* και μάλιστα θα είναι παράλληλο (με την ίδια οριζόντια κλίση) ως προς αυτά. Στην περίπτωση αυτή το πρόγραμμα τοποθετεί μόνο τον αριθμό και όχι το σχήμα. Αυτό ισχύει για τις *Beamed Notes*, δηλαδή για νότες αξίας ογδού και μικρότερο, οι οποίες είναι συνδεδεμένες μεταξύ τους με δοκούς. Για να τοποθετείται και το σχήμα, θα πρέπει να αποεπιλέξουμε την παράμετρο *Never Bracket Beamed*

Notes on Beam Side και να επιλέξουμε την *Always Use Specified Shape* (πεδίο *Appearance*, εικόνα 15.1.α).

-Στο ίδιο πεδίο επιλέγουμε την παράμετρο *Enhanced* (ή *Engraver*) *Tuplets* (πιο λειτουργικές απεικονίσεις) και επίσης την *Avoid Staff* (για να απομακρύνεται το σύμβολο από το πεντάγραμμο).

-Δεν προτείνεται να επιλέγουμε την παράμετρο *Allow Horizontal Drag* (για την αποφυγή της σύγκλισης που θα προκαλέσει ένα επιμηκυνθέν άγκιστρο πέραν των νοτών που αποτελούν το πολύηχο). Επιλέγουμε την παράμετρο *Use Bottom Note* στην περίπτωση που η πρώτη νότα του συμπλέγματος των triplets είναι συγχορδία και θέλουμε το σύμβολο να τοποθετηθεί ως προς τη χαμηλότερη νότα της συγχορδίας.

πόσα όγδοα (ή τέταρτα, ή ... κ.λπ.)

... θα εισαχθούν σε διάστημα 2 ή 3 ή ... ογδών ή ...

να επιτρέπεται η οριζόντια επιμήκυνση

οριζόντια και κάθετη απόσταση ως προς τις νότες

πάντα παράλληλα ως προς το πεντάγραμμο

δέσμευση για ισοσκελή άγκιστρα

μήκος των αγκιστρών (δεξιά και αριστερά)

η προς τα αριστερά/δεξιά επέκταση του αγκιστρου ως προς τον αριθμό

Παράδειγμα

Εικόνα 15.1.α. (Mac, Win).

Το παράθυρο *Tuplet Definition* με τα περιεχόμενα των pop-up lists και παραδείγματα με triplets.

-Στο πεδίο *Appearance* επιλέγουμε αν θα εμφανίζεται ο αριθμός (και σε ποιά μορφή) και το σχήμα (Bracket-Αγκύλη ή Slur-καμπύλη). Επιλέγουμε επίσης το *σπάσιμο-break* του σχήματος για να μην επικαλύπτεται ο αριθμός, αν αυτός βρίσκεται στο ίδιο ύψος με την οριζόντια γραμμή της αγκύλης ή την καμπύλη. Διατηρούμε τις άλλες ρυθμίσεις ως έχουν.

-Στο πεδίο *Position* έχουν εξηγηθεί οι πλέον χρήσιμες παράμετροι πάνω στην εικόνα. Μόνο να διευκρινίσουμε αναλυτικότερα την παράμετρο *Match Length of Hooks*. Επιλεγμένη η παράμετρος επιβάλλει τα δύο άγκιστρα της αγκύλης ή τα δύο σκέλη της καμπύλης να έχουν το ίδιο μήκος.

Τέλος, με την παράμετρο *Manual Slope Adjustment* ορίζουμε την κλίση σε μοίρες (τιμές 0 έως 90) που θα έχει το σχήμα ως προς τις νότες.

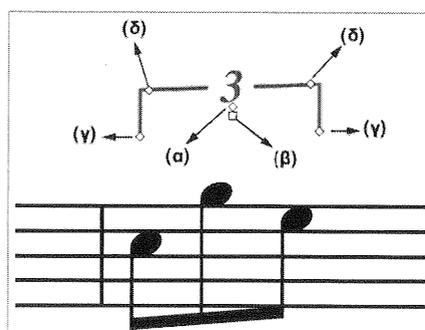
Προσπαθήσαμε να περιγράψουμε πάνω στην εικόνα τις βασικές λειτουργίες των παραμέτρων που απεικονίζονται. Πιστεύουμε ότι ο χρήστης σε ελάχιστες περιπτώσεις θα χρειασθεί να επέμβει σε αυτές. Στη συνέχεια θα επανέλθουμε στο ίδιο σχεδόν παράθυρο, εξετάζοντας τις παραμέτρους της εντολής *Document/Options/Tuplets*.

15.1.3 Εισάγοντας Tuplets με τα Metatools

Ένας σύντομος τρόπος εισαγωγής tuplets, όταν έχουν εισαχθεί νότες, είναι ο εξής: Έχοντας επιλέξει το εργαλείο *Tuplet*, πατάμε *Shift* και ένα γράμμα ή αριθμό από το πληκτρολόγιό μας. Ανοίγει το παράθυρο *Tuplet Definition*. Σε αυτό ορίζουμε όλες τις παραμέτρους (ποιές αξίες και πόσες θα μετατραπούν, παράμετροι θέσης, κ.λπ.). Μετά πάμε πάνω στην παρτιτούρα μας και, κρατώντας πατημένα τα πλήκτρα *Option/* ή *Ctrl* και το πλήκτρο που επιλέξαμε, κάνουμε κλικ με το mouse. Βλέπουμε ότι η εισαγωγή tuplet έγινε. Για κάθε πλήκτρο μπορούμε να ορίσουμε και ένα σύνολο πολυήχων με συγκεκριμένες παραμέτρους για το κάθε σύνολο, ορίζοντας τις στο παράθυρο *Tuplet Definition*. Δηλαδή, κάθε συνδυασμός του πλήκτρου *Shift* και ενός άλλου πλήκτρου μπορεί να αποτελέσει ένα σετ tuplets, που το εισάγουμε όπου θέλουμε. Με αυτό τον τρόπο εισάγουμε γρήγορα-με ένα κλικ- tuplets. Προσοχή όμως: Οι συγκεκριμένοι συνδυασμοί tuplets που δημιουργήσαμε και αναθέσαμε στο πληκτρολόγιο, ισχύουν μόνο για το τρέχον αρχείο.

15.1.4 Η Επεξεργασία των συμβόλων Tuplet

Ας μελετήσουμε την επόμενη εικόνα 15.1.β. Εμφανίζεται, αν κάνουμε κλικ στην πρώτη νότα ενός πολυήχου το οποίο απεικονίζεται σχηματικά, έχοντας επιλεγμένο το εργαλείο *Tuplet*. Εμφανίζονται τα handles του συμβόλου, με τη βοήθεια των οποίων μπορούμε να του αλλάξουμε τη θέση, τη θέση του αριθμού, την κλίση, το μήκος της αγκύλης ή το ύψος των αγκίστρων (hooks). Σύροντας πάνω-κάτω και δεξιά-αριστερά το handle (β) μετακινείται αντίστοιχα και το σύμβολο συνολικά. Σύροντας πάνω-κάτω και δεξιά-αριστερά το handle (α) μετακινείται αντίστοιχα ο αριθμός του συμβόλου. Σύροντας πάνω-κάτω το handle (γ) αλλάζει το ύψος των αγκίστρων του σχήματος ομοιόμορφα ή και ανομοιόμορφα. Αν δεν έχει επιλεγεί η παράμετρος *Match Length of Hooks* (εικόνα 15.1.α), τότε η μεταβολή είναι ανομοιόμορφη. Σύροντας δεξιά-αριστερά το handle (γ) προεκτείνουμε την έκταση του σχήματος, εφ' όσον έχει επιλεγεί η παράμετρος *Allow Horizontal Drag* (εικόνα 15.1.α). Σύροντας πάνω-κάτω το handle (δ) αλλάζει η κλίση του σχήματος ως προς το πεντάγραμμο, εφ' όσον δεν έχει επιλεγεί η παράμετρος *Allways Flat* (εικόνα 15.1.α). Αν το πολυήχο αναπαρίσταται μόνο με αριθμό, εμφανίζεται το handle του αριθμού και απλά μπορούμε να αλλάξουμε τη θέση του (πάνω-κάτω). Κάνοντας διπλό κλικ στο handle (β) ανοίγει το παράθυρο *Tuplet Definition*.

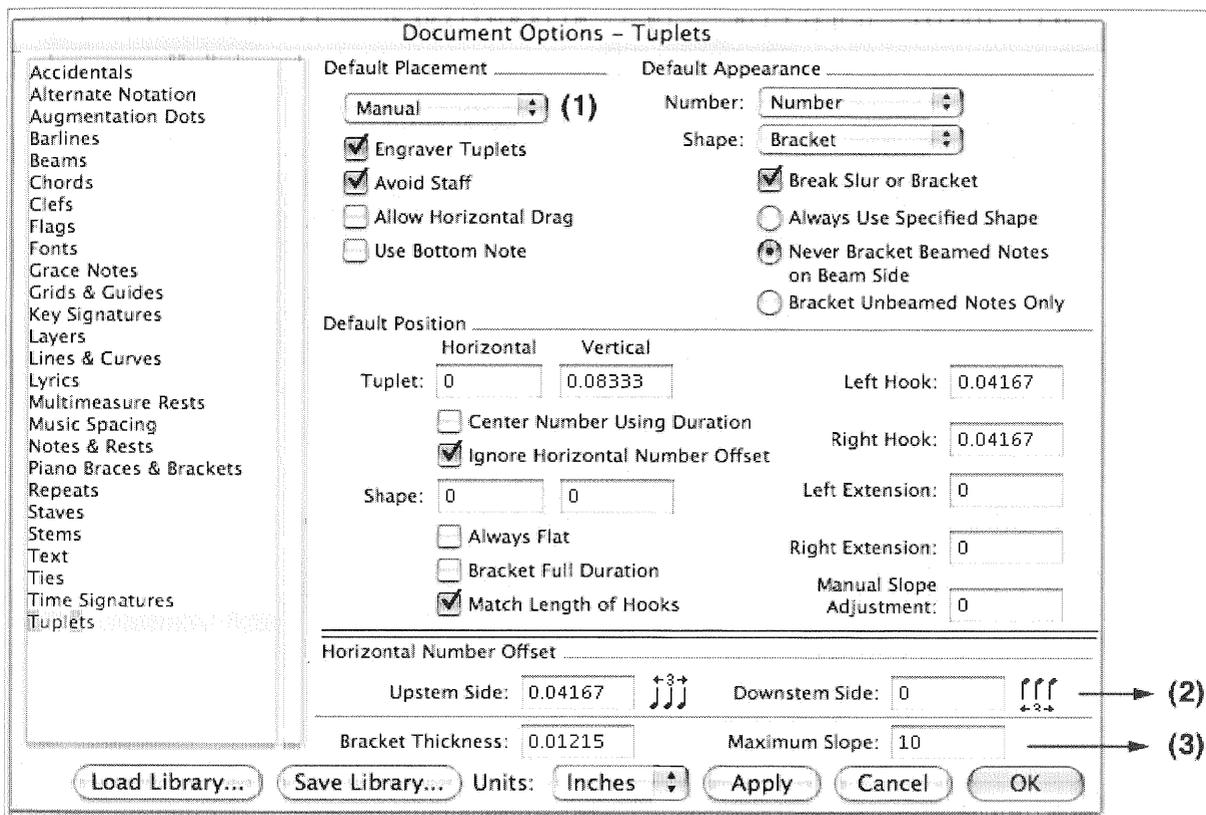
Εικόνα 15.1.β (Mac, Win)

Όλες οι μεταβολές που κάναμε με τη βοήθεια των handles απεικονίζονται στον πίνακα παραμέτρων του παραθύρου *Tuplet Definition* (εικόνα 15.1.α).

Σημαντικό: Με δεξί κλικ στο handle ενός tuplet εμφανίζεται το μενού εντολών contextual, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι οι εντολές **Delete**, **Show** (εμφάνιση-απόκρυψη) και **Flip** (αναστροφή). Ακόμα διατίθενται εντολές για τον ορισμό της θέσης και του σχήματος του συμβόλου. Άλλος τρόπος **διαγραφής** ενός tuplet: επιλέγουμε το handle του και πατάμε *Delete*. Για να **αλλάξουμε** ένα tuplet κάνουμε διπλό κλικ στο handle του και στο παράθυρο *Tuplet Definition*, επαναορίζουμε τις επιλογές μας.

15.1.5 Παράμετροι

Εκτελώντας την εντολή *Document/Options/Tuplets* ή κάνοντας διπλό κλικ (Mac) (με πατημένο το πλήκτρο *Ctrl* στα Windows) πάνω στο εργαλείο *Tuplets*, ανοίγει το παράθυρο παραμέτρων των πολυήχων (εικόνα 15.1.γ). Παρατηρούμε ότι το παράθυρο αυτό μοιάζει με το παράθυρο *Tuplet Definition* (εικόνα 15.1.α), με τη διαφορά ότι στο παράθυρο αυτό έχουν προστεθεί δύο πεδία (2, 3) κάτω από τη διπλή γραμμή. Η λειτουργικότητα των δύο παραθύρων διαφέρει. Στο παρόν παράθυρο ορίζουμε τις παραμέτρους που θα ισχύουν για όλα τα πολυήχα στο υπό επεξεργασία αρχείο, ενώ στο παράθυρο *Tuplet Definition* καταφεύγουμε είτε για να εισάξουμε tuplets, ορίζοντας ειδικές παραμέτρους, είτε για να τροποποιήσουμε κάποιο ήδη εισαχθέν tuplet (κάνοντας κλικ στην πρώτη του νότα και εν συνεχεία διπλό κλικ στο handle). Προτιμότερο είναι να ορίζουμε εξ' αρχής τις επιθυμητές παραμέτρους στο παρόν παράθυρο και αν χρειασθεί τροποποιούμε κάποιες από αυτές στην πορεία. Για να αξιοποιήσουμε τις επιλογές μας και σε ένα άλλο αρχείο, εκτελούμε την εντολή *File/Libraries/Save Libraries/Document Options*.

Εικόνα 15.1.γ (Mac, Win)

Στο πεδίο (1) ορίζουμε *Manual* για να επιτρέπουμε στο χρήστη να ορίζει μέσα από το παράθυρο *Tuplet Definition* τον τρόπο τοποθέτησης των tuplets.

Στο πεδίο (2) ορίζουμε την οριζόντια θέση του αριθμού των tuplets ως προς τις νότες και συγκεκριμένα τα stems των νοτών. Ορίζοντας τιμές μεγαλύτερες από τις προτεινόμενες, ο αριθμός μετακινείται οριζοντίως προς τα δεξιά. Ορίζοντας τιμές μικρότερες, μετακινείται οριζοντίως προς τα αριστερά.

Στο πεδίο (3) *Maximum Slope* ορίζουμε το πάχος (Thickness) της γραμμής της αγκύλης ή της καμπύλης καθώς και τη μέγιστη κλίση της (σε μοίρες, τιμές από 0 έως 90, συνιστώμενη 10) ως προς το πεντάγραμμο. Η κλίση αυτή καθορίζεται είτε από τη φορά των δοκών των νοτών, είτε πιο γενικά από τη θέση των νοτών στο πεντάγραμμο. Δίνοντας τιμή 90 δεν σημαίνει ότι κλίση θα είναι 90 μοίρες, αλλά ότι θα αξιοποιηθεί το όριο των 90 μοιρών για την πιο ακριβή τοποθέτηση του σχήματος ως προς τις νότες. Αν ορίσουμε τιμή 0, τότε αυτό ισοδυναμεί με την επιλογή *Always Flat*.

Σημαντική σημείωση: Στην περίπτωση που θα θελήσουμε να ανακαλέσουμε τις Default παραμέτρους, εκτελούμε την εντολή *File/Libraries/Load Libraries/Document Options*.

Κεφάλαιο 15.2: Το εργαλείο Repeat (Επαναλήψεις)

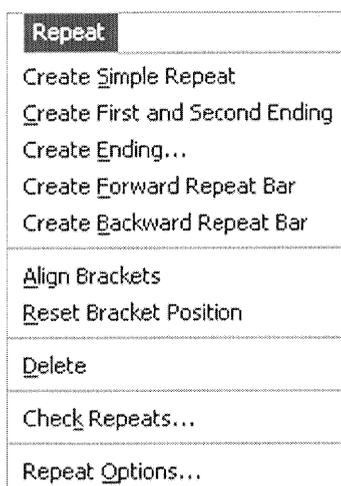
15.2.1 Γενικά

Τα σύμβολα επαναλήψεων διακρίνονται σε σχηματικά και σε σύμβολα Text (κειμένου), εικόνα 15.2.4. Για να εισάξουμε σύμβολα επαναλήψεων καλούμε το εργαλείο *Repeat*. Χρησιμοποιώντας έναν από τους τρόπους εισαγωγής που περιγράφουμε στη συνέχεια, εισάγουμε τις επαναλήψεις σε επιλεγμένη έκταση μέτρων. Για να ορίσουμε την έκταση, κάνουμε κλικ σε ένα μέτρο και, με πατημένο το πλήκτρο *Shift*, κάνουμε κλικ σε ένα επόμενο ή προηγούμενο. Αν θέλουμε να επιλέξουμε όλα τα μέτρα, πατάμε τα πλήκτρα *Command+A* (Mac), *Ctrl+A* (Windows).

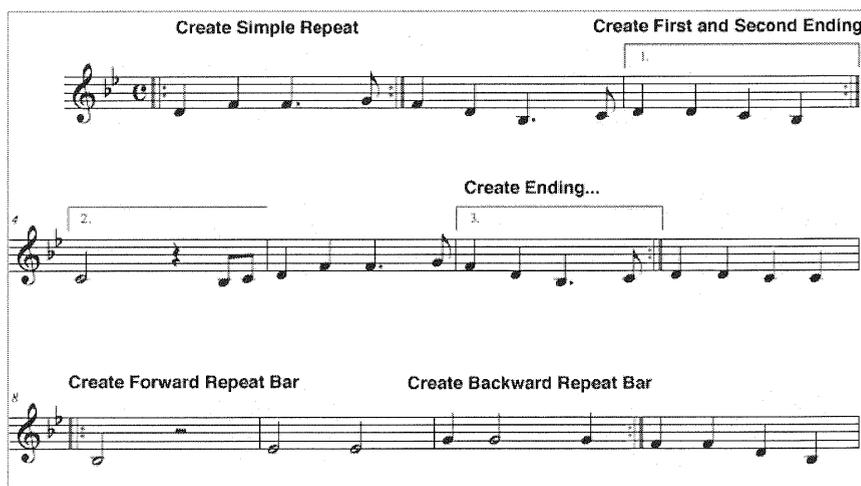
15.2.1 Εισαγωγή των επαναλήψεων -μέρος 1 με τις εντολές *Repeat*

Πριν εξετάσουμε τις εντολές *Repeat*, αναφέρουμε ότι με επιλεγμένο το εργαλείο *Repeat* και με διπλό κλικ σε ένα μέτρο, εμφανίζεται ένα παράθυρο επιλογών, που μας επιτρέπει την εισαγωγή κάθε τύπου επανάληψης, ακόμη και τη δημιουργία δικών μας συμβόλων. Δείτε στη συνέχεια, περίπτωση 2).

Επιλέγοντας το εργαλείο *Repeat* ένα νέο μενού εντολών εμφανίζεται στην οθόνη μας. Το μενού *Repeat*. Οι εντολές *Create...* (εικόνα 15.2.1) μας επιτρέπουν να εισάξουμε σε επιλεγμένα μέτρα τις πιο συνηθισμένες επαναλήψεις με μία μόνο κίνηση. Από το μενού εντολών επιλέγουμε κάθε μία εντολή διαδοχικά, κάνοντας κλικ σε ένα μέτρο. Αν δεν έχουμε επιλέξει μέτρο ή μέτρα οι εντολές δεν είναι διαθέσιμες. Στην εικόνα 15.2.2 βλέπουμε τα αποτελέσματα των επιλογών κάθε μίας από τις εντολές *Create*.

Εικόνα 15.2.1 (Wind, Mac)

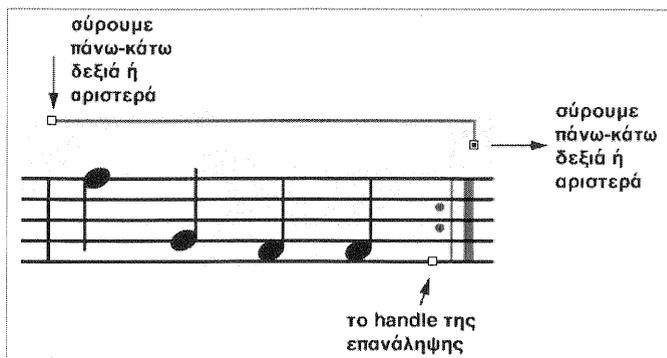
Εικόνα 15.2.2 (Wind, Mac)

Με τις εντολές *Create* μπορούμε να εισάγουμε μόνο σχηματικά σύμβολα επανάληψης. Μπορούμε να επεξεργαστούμε τις αγκύλες αυτών των σχημάτων, την έκτασή τους καθώς και τις παραμέτρους ακρόασης, κάνοντας διπλό κλικ στο handle των συμβόλων (το σύμβολο *Forward Repeat* δεν επιδέχεται τροποποίηση). Αυτό το θέμα θα το δούμε στη συνέχεια.

Η εντολή *Align Brackets* ευθυγραμμίζει ως προς την κάθετη κατεύθυνση τις αγκύλες των συμβόλων επανάληψης σε επιλεγμένα μέτρα, στα οποία έχουμε μετακινήσει τις αγκύλες των συμβόλων *Back Ending* και *Ending*. Έτσι τις επαναφέρουμε σε μία ευθυγραμμισμένη θέση. Η ευθυγράμμιση γίνεται με βάση τη θέση του σχήματος της πρώτης επιλεγείσας επανάληψης.

Η μετακίνηση γίνεται σύροντας το handle της αγκύλης και μπορεί να γίνει και προς τα πάνω ή προς τα κάτω. Δείτε αναλυτικά την επόμενη εικόνα 15.2.2β.

Κάθε αγκύλη των συμβόλων επανάληψης *Back Ending* και *Ending* μπορούμε να την επεκτείνουμε και οριζοντίως (δεξιά ή αριστερά), σύροντας το handle της. Δείτε αναλυτικά την επόμενη εικόνα 15.2.2β.

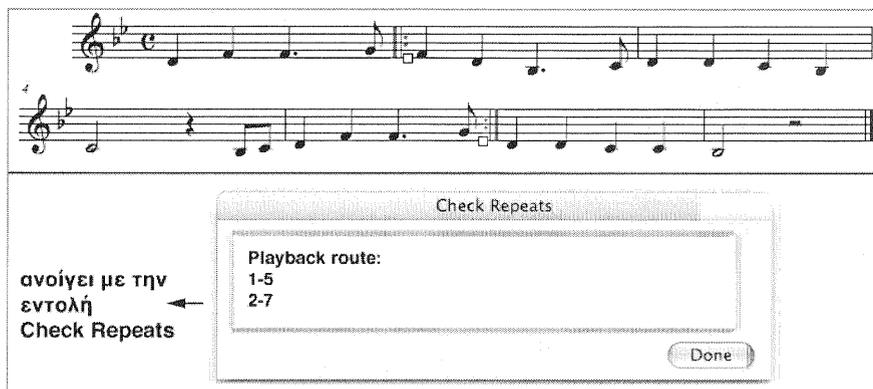

Εικόνα 15.2.2β (Wind, Mac)

Η εντολή *Reset Brackets Position* ακυρώνει κάθε μετακίνηση των αγκυλών των συμβόλων επανάληψης σε επιλεγμένα μέτρα.

Η εντολή *Delete* διαγράφει τα σύμβολα επανάληψης σε επιλεγμένα μέτρα. Η διαγραφή γίνεται και ως εξής. Επιλέγουμε τα handles των συμβόλων και πατάμε ένα από τα πλήκτρα *Delete* ή *Backspace*.

Η εντολή *Check Repeats* μας εμφανίζει σε πίνακα τη διαδρομή της ακρόασης (playback). Βλέπουμε δηλαδή τι ακριβώς θα ακούσουμε, έχοντας ορίσει τις επαναλήψεις. Σχετική η επόμενη εικόνα 15.2.3

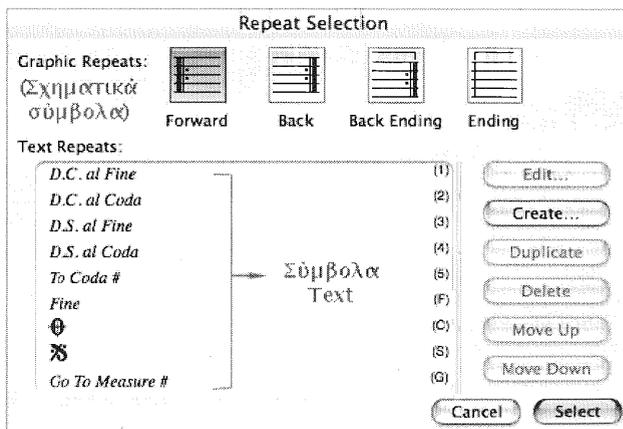
Εικόνα 15.2.3 (Wind, Mac)

Στο παράδειγμά μας θα ακούσουμε: Τα μέτρα 1 έως 5 και εν συνεχεία τα μέτρα 2 έως 7.

Η εντολή *Repeat Options* εξετάζεται στη συνέχεια (κεφάλαιο 15.2.6).

15.2.3 Εισαγωγή των επαναλήψεων -μέρος 2

Έχοντας επιλέξει το εργαλείο *Repeat* και κάνοντας διπλό κλικ σε ένα μέτρο, εμφανίζεται το παράθυρο *Repeat Selection* (εικόνα 15.2.4). Στην εικόνα βλέπουμε τα διαθέσιμα σύμβολα επανάληψης του Finale.

Εικόνα 15.2.4 (Wind, Mac)

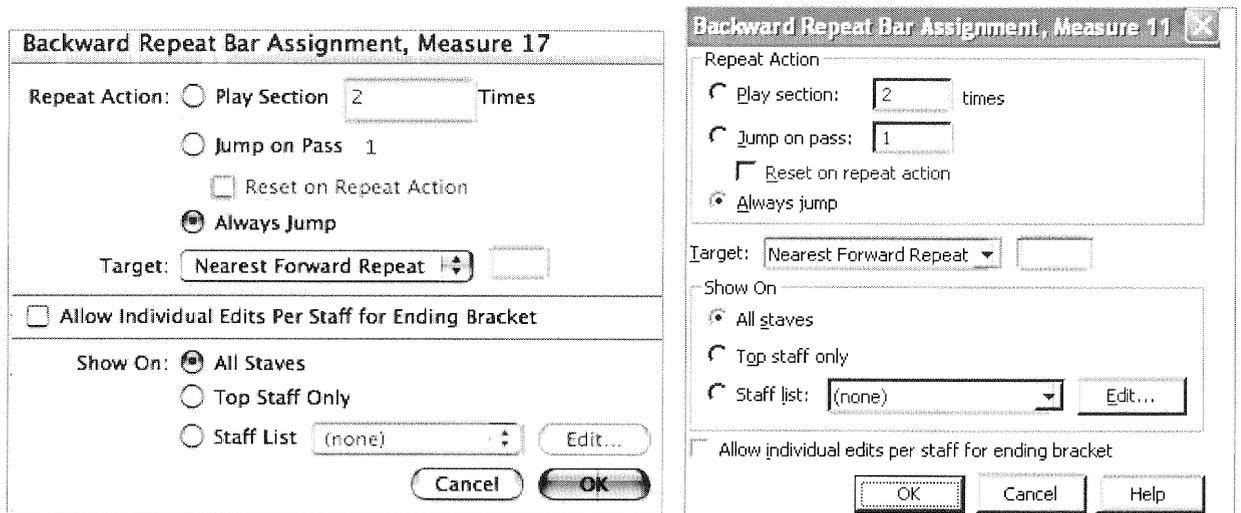
Μπορούμε να επιλέξουμε ένα από τα έτοιμα σύμβολα επανάληψης ή να δημιουργήσουμε, μέσω της επιλογής *Create* και του παραθύρου *Repeat Designer*, νέα δικά μας σύμβολα κειμένου (text). Δεν μπορούμε να δημιουργήσουμε σχηματικά σύμβολα. Για τη δημιουργία των text συμβόλων θα μιλήσουμε στη συνέχεια.

Επιλέγοντας ένα text σύμβολο, μπορούμε να το επεξεργαστούμε (*Edit*), να το διαγράψουμε (*Delete*), να το αντιγράψουμε (*Duplicate*), να το μεταφέρουμε πάνω ή κάτω (*Move Up/Down*) στην εικονιζόμενη λίστα.

Έχει σημασία η ακρίβεια της επιλογής του μέτρου στο οποίο θα εισαχθεί μία επανάληψη. Το κλικ θα πρέπει να στοχεύει σωστά το μέτρο και, προκειμένου για τα σύμβολα text, το ακριβές σημείο που θα εισαχθούν. Για να ορίσουμε μία επανάληψη από το πρώτο μέτρο, έχοντας επιλεγμένο το σύμβολο της επανάληψης *Forward*, κάνουμε διπλό κλικ στο μέτρο 1. Για να ορίσουμε επανάληψη στο μέτρο 3, κάνουμε διπλό κλικ στο μέτρο 3 και από το παράθυρο *Repeat Selection* επιλέγουμε το κατάλληλο σύμβολο.

Ανάλογα με το σύμβολο που επιλέγουμε, το πρόγραμμα μας ζητάει - μέσω ενός παραθύρου διαλόγου - να εισάξουμε πρόσθετες παραμέτρους που αφορούν κυρίως την ακρόαση των επαναλήψεων. Για το σύμβολο *Forward* δεν ορίζουμε καμία παράμετρο, διότι αποτελεί την αφετηρία της επανάληψης που θα ορισθεί με ένα από τα σύμβολα *Back*, *Back Ending*, κ.λπ.

Εισάγοντας ένα από τα *Back* και *Back Ending* σύμβολα, το πρόγραμμα μας καλεί να ορίσουμε τις παραμέτρους ακρόασης της εικόνας 15.2.5 σύμφωνα με τις ορισθείσες επαναλήψεις.

Εικόνες 15.2.5 (Mac, Win)

Στο πεδίο *Repeat Action* ορίζουμε το πόσες φορές θα εκτελεσθεί η επανάληψη. Δείτε το επόμενο παράδειγμα, εικόνα 15.2.5β. Στο πεδίο *Show On* (εικόνες 15.2.5) ορίζουμε σε ποιά πεντάγραμμο ενός score θα εμφανίζεται η αγκύλη του συμβόλου.

Εικόνα 15.2.5β (Mac, Win)

Ορίσαμε να εκτελεσθεί το μέρος που ορίζεται από τα σημεία επανάληψης τρεις φορές. Όμως σαν *Target Measure* - μέτρο αφητηρία (πεδίο *Target*) ορίσαμε το μέτρο 3 και όχι το μέτρο 2 στο οποίο έχει εισαχθεί το σύμβολο επανάληψης *Forward*. Εκτελώντας την εντολή *Check Repeats* μπορούμε να δούμε τη διαδρομή των επαναλήψεων, το πώς δηλαδή θα εκτελεσθεί το αρχείο. Το *Playback Route* έχει ως εξής:

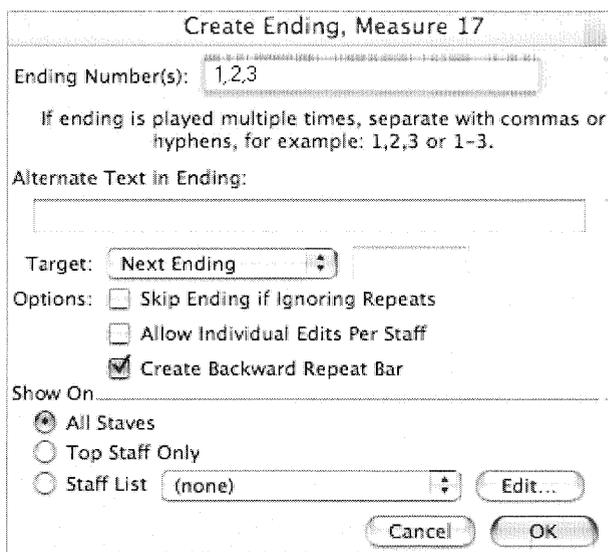
Μέτρο 1-4

Μέτρο 3-4

Μέτρο 3-5

Κάνοντας διπλό κλικ στο handle του συμβόλου *Backward* (εικόνα 15.2.5β μέτρο 4), καταλήγουμε στο παράθυρο *Backward* για να επαναορίσουμε τις παραμέτρους του.

Το παράθυρο που ενεργοποιεί το σύμβολο *Ending* είναι αυτό της εικόνας 15.2.6. Στο πεδίο *Ending Number(s)* εισάγουμε αριθμούς.

Εικόνα 15.2.6 (Mac, Win)

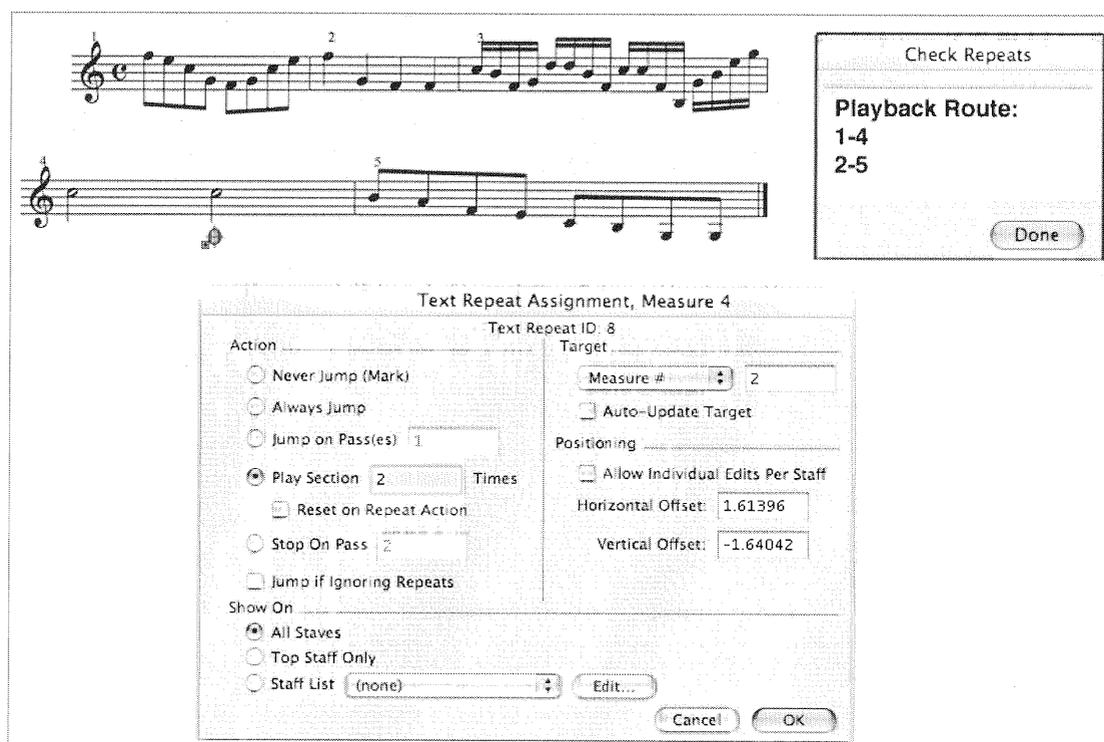
Η μορφή του αριθμού που εισάγουμε είναι 1, 2, 3, κ.λπ. Παράδειγμα: Το *Target Measure* ορίζεται από το σύμβολο *Forward*. Επιλέγουμε ending numbers 2,3 και θα έχουμε το εξής αποτέλεσμα (εικόνα 15.2.6β). Οι υπόλοιπες επιλογές για τα σύμβολα *Endings* στα μέτρα 5 και 8 απεικονίζονται στο παράδειγμα.

Εικόνα 15.2.6β (Mac, Win)

Αν στην εικόνα 15.2.6 επιλεγθεί το πεδίο *Allow Individual Edits Per Parts*, θα μπορούμε να κάνουμε χωριστές ρυθμίσεις για κάθε πεντάγραμμο του score. Στο πεδίο *Alternate Text...* ορίζουμε ένα διαφορετικό κείμενο για την απεικόνιση του πεδίου *Ending Numbers*. Στο πεδίο *Show On* ορίζουμε σε ποιά πεντάγραμμο ενός score θα εμφανίζεται η αγκύλη του συμβόλου (σε όλα, στο πάνω μόνο, σε επιλεγμένα (Staff list: δημιουργούμε λίστα πενταγράμμων με τη βοήθεια φιλικού παραθύρου). Τέλος, συμβουλευόμεθα τον πίνακα *Root Playback* της εντολής *Check Repeats* για να δούμε τη διαδρομή των επαναλήψεων.

Κάνοντας διπλό κλικ στο handle του συμβόλου, καταλήγουμε στο ίδιο παράθυρο για να επαναορίσουμε τις παραμέτρους.

Το παράθυρο που ενεργοποιούν τα text σύμβολα είναι αυτό της εικόνας 15.2.7. Ορίζοντας στο τέταρτο μέτρο το σύμβολο Φ , η ροή των επαναλήψεων απεικονίζεται στον πίνακα της εικόνας.

Εικόνα 15.2.7 (Mac, Win)

Επιλέγοντας στο πεδίο *Action*, *Never Jump* το σύμβολο δεν επιφέρει κανένα αποτέλεσμα. Στα πεδία *Horizontal* και *Vertical Offset* ορίζουμε την απόσταση του συμβόλου από το πεντάγραμμο. Αρνητικοί αριθμοί τοποθετούν το σύμβολο έξω αριστερά και κάτω από το μέτρο, αντίστοιχα. Η μεταφορά του συμβόλου γίνεται και με το χέρι, επιλέγοντας με κλικ το handle και σύροντάς το. Στο πεδίο *Show On* ορίζουμε σε ποιά πεντάγραμμο ενός score θα εμφανίζεται το σύμβολο (σε όλα, στο πάνω μόνο, σε επιλεγμένα (Staff list: δημιουργούμε λίστα πενταγράμμων με τη βοήθεια ειδικού παραθύρου). Κάνοντας διπλό κλικ στο handle ενός text συμβόλου, καταλήγουμε στο ίδιο παράθυρο για να επαναορίσουμε τις παραμέτρους.

15.2.4 Εισαγωγή των επαναλήψεων -μέρος 3 (με τη χρήση των Metatools)

Ο γρηγορότερος τρόπος εισαγωγής επαναλήψεων γίνεται με τα Metatools.

-Η δημιουργία των Metatools: Επιλέγουμε το εργαλείο *Repeat*. Πατάμε το πλήκτρο *Shift* και έναν αριθμό ή γράμμα. Π.χ. το γράμμα D. Αμέσως ανοίγει το παράθυρο *Repeat Selection* (εικόνα 15.2.4). Πάμε πάνω στο σχηματικό σύμβολο *Back* και κάνουμε διπλό κλικ. Κάνουμε το ίδιο πατώντας *Shift* και 1. Πάμε πάνω στο text σύμβολο *D.C. al Fine* και κάνουμε διπλό κλικ. Αποτέλεσμα: τα σύμβολα ανετέθησαν στα πλήκτρα D και 1.

-Η εφαρμογή: Με πατημένο το πλήκτρο D (σύμβολο *Back*), πάμε πάνω στο μέτρο 2, στο οποίο θα

εισάξουμε την επανάληψη *Back* και κάνουμε ένα κλικ. Το επόμενο στάδιο είναι να ορίσουμε τις παραμέτρους ακρόασης (παράθυρο *Backward Repeat Bar Assignment*- εικόνα 15.2.5).

Τα σύμβολα για τα οποία έχει γίνει ανάθεση στο πληκτρολόγιο, εμφανίζονται στον πίνακα 15.2.4 μαζί με το γράμμα ή τον αριθμό του πλήκτρου, π.χ. εικόνα 15.2.4.

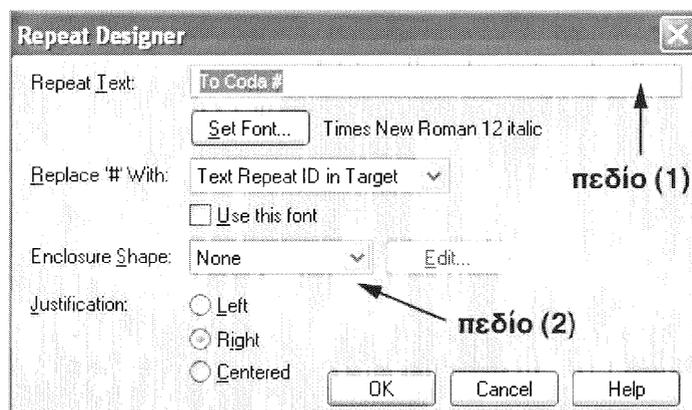
15.2.5 Δημιουργία - Επεξεργασία Συμβόλων Επανάληψης

Με την εντολή *Create* (εικόνα 15.2.4) μπορούμε να δημιουργήσουμε νέα text σύμβολα. Σε κάθε περίπτωση θα εργασθούμε στο παράθυρο *Repeat Designer* της επόμενης εικόνας 15.2.8.

Στα σύμβολα text έχουμε τη δυνατότητα *Edit* (επεξεργασίας). Επιλέγοντας από τον πίνακα της εικόνας 15.2.4 ένα text σύμβολο, επιλέγουμε από το παραπλεύρως πεδίο *Edit* την επεξεργασία του.

Στο παράθυρο *Repeat Designer* (εικόνα 15.2.8) μπορούμε να αλλάξουμε το υπάρχον text σύμβολο με άλλο, εισάγοντας το κείμενο του συμβόλου στο πεδίο 1. Σε αυτή την περίπτωση ουσιαστικά αλλάζουμε τη βιβλιοθήκη των συμβόλων του προγράμματος. Στο πεδίο *Set Font* ορίζουμε τη γραμματοσειρά του νέου συμβόλου, καθώς και το μέγεθος.

Στο πεδίο (2) *Enclosure Shape* επιλέγουμε (κάνοντας κλικ και κρατώντας πατημένο το mouse) ένα σχήμα (από τα διαθέσιμα) για να περιβάλλουμε τα σύμβολα text με ένα περίγραμμα. Επιλέγουμε το πεδίο *Edit* για να επανασχεδιάσουμε το περίγραμμα του συμβόλου με τη βοήθεια του παραθύρου *Enclosure Designer*.

Εικόνα 15.2.8 (Mac, Win)

Στο πεδίο *Justification* ορίζουμε την οριζόντια θέση του συμβόλου μέσα στο μέτρο (αριστερά, δεξιά, κέντρο). Εκ των υστέρων μπορούμε να το μετακινήσουμε.

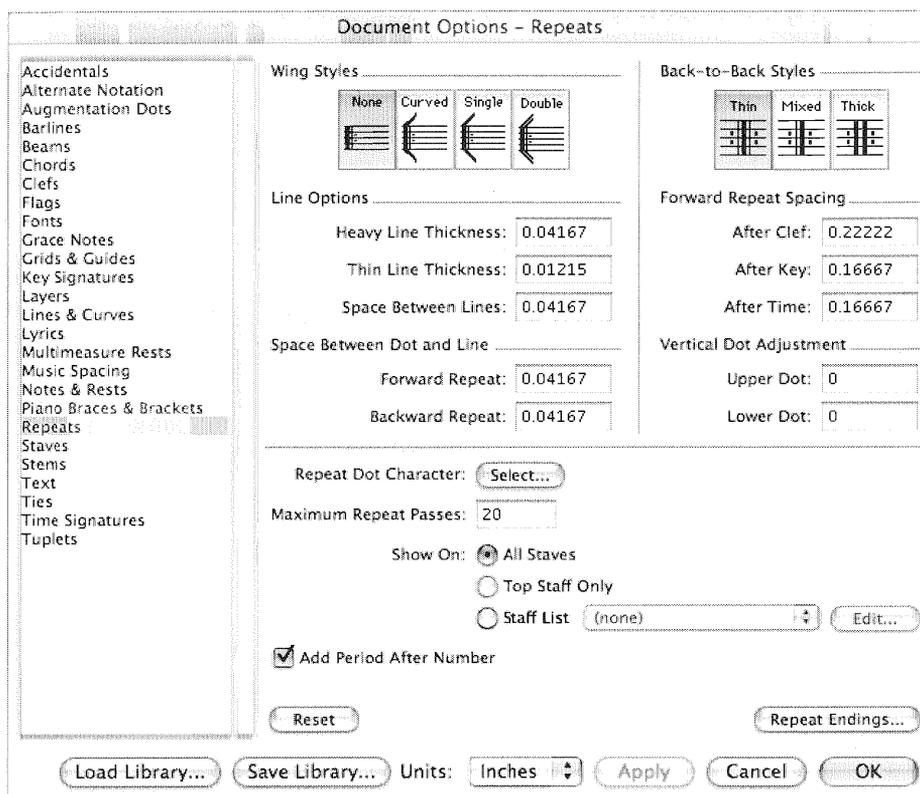
Τα σύμβολα που δημιουργούμε, παραμένουν στη βιβλιοθήκη του αρχείου και μόνο (εικόνα 15.2.4) ασχέτως αν δεν τα χρησιμοποιήσαμε στην παρτιτούρα μας. Για να τα διαγράψουμε εκτελούμε την εντολή *Delete* (εικόνα 15.2.4). Για να τα χρησιμοποιήσουμε για επόμενο αρχείο θα πρέπει να αποθηκεύσουμε τη βιβλιοθήκη (εντολή *File/Save Library/Text Repeats*) με ένα όνομα και να την ανακαλέσουμε σε επόμενο αρχείο. Αν η βιβλιοθήκη δεν εμφανίζει τα σύμβολα text, εκτελούμε την εντολή *File/Load Library/Text Repeats*.

15.2.6 Παράμετροι των Συμβόλων Επανάληψης. Η εντολή Repeat Options

Για τα χαρακτηριστικά των *Shape Repeats* (Σχηματικά Σύμβολα Επανάληψεων), όπως πάχος, πυκνότητα, κ.λπ., οι παράμετροι ορίζονται μέσω της εντολής *Document/Options/Repeats*. Καλώντας την εντολή έχουμε την εικόνα 15.2.9.

Από το πεδίο *Wing Styles* επιλέγουμε κάποιο από τα 4 σχήματα με τα οποία θέλουμε να απεικονίζονται τα σύμβολα επανάληψης. Από το πεδίο *Back to Back Styles* επιλέγουμε με ποιό πάχος γραμμών θα απεικονίζονται τα σύμβολα *πλάτη με πλάτη*. Από το πεδίο *Repeat Dot Character/Select* επιλέγουμε το σχήμα των κουκίδων που συνθέτουν τα *Repeat Bars* σύμβολα.

Επιλέγουμε επίσης την απόσταση των (σχηματικών) συμβόλων από τα κλειδιά, το χρονοδείκτη, την απόσταση των κουκίδων μεταξύ τους (*Vertical Dot Adjustment*), των κουκίδων από τις γραμμές (*Space Between Dot and Line*), κ.λπ.

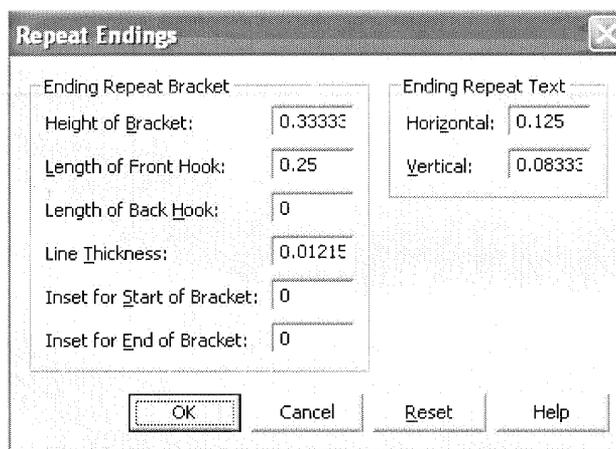

Εικόνα 15.2.9 (Mac, Win)

Από το πεδίο *Maximum Repeat Passes* επιλέγουμε το μέγιστο αριθμό επαναλήψεων ενός μέρους του αρχείου. Από το πεδίο *Show On* επιλέγουμε ποιά θα είναι η πρώτη επιλογή που θα μας προτείνει το πρόγραμμα (παράθυρα εικόνων 15.2.5, 15.2.6, 15.2.7), όταν εισάγουμε ένα από τα σύμβολα *Repeats*.

Η παράμετρος *Add Period* είναι επιλεγμένη όταν θέλουμε σε κάθε αριθμό *Ending Number* (εικόνα 15.2.6) να ακολουθεί η τελεία.

Πεδίο *Repeat Endings* (εικόνα 15.2.10). Μέσω των παραμέτρων της εντολής, επιλέγουμε τα χαρακτηριστικά (θέση, πάχος, κ.λπ.) των δύο γραμμών (κάθετη και οριζόντια) που παισιώνουν τα σχήματα επαναλήψεων.

Εικόνα 15.2.10 (Mac, Win)

-Η παράμετρος *Height of Bracket* καθορίζει την απόσταση των συμβόλων endings από την πρώτη (πάνω) γραμμή του πενταγράμμου.

-Η παράμετρος *Length of Front/Back Hook* καθορίζει το μήκος της κάθετης γραμμής του συμβόλου

επανάληψης.

-Η παράμετρος *Line Thickness* καθορίζει το πάχος όλων των γραμμών των αγκυλών των συμβόλων επανάληψης.

-Η παράμετρος *Inset for Start of Bracket/End Bracket* ορίζει την απόσταση από το σημείο που τελειώνει η καμπύλη έως την αρχή του μέτρου ή το τέλος του μέτρου.

-Στο πεδίο *Ending Repeat Text* ορίζουμε τη θέση του αριθμού ή των αριθμών ή του κειμένου που συνοδεύει τα σύμβολα *Endings*.

-Η εντολή *Reset* επαναφέρει τις αρχικές τιμές των παραμέτρων του προγράμματος.

15.2.7 Γρήγορες κινήσεις κατά την εισαγωγή/επεξεργασία των επαναλήψεων

(Με επιλεγμένο το εργαλείο *Repeat*)

-Με διπλό κλικ σε ένα μέτρο εισάγετε ένα σύμβολο επανάληψης.

- Με κλικ στο handle ενός συμβόλου, πατώντας *Delete/Backspace*, αυτό διαγράφεται.

-Για να επιλέξετε πολλά σύμβολα, κρατάτε πατημένο το *Shift* και επιλέγετε μία περιοχή με το mouse.

-Για να επιλέξετε όλα τα σύμβολα πατήστε *Command (Ctrl)+A*.

-Σύρετε προς οποιαδήποτε κατεύθυνση οποιοδήποτε σύμβολο, επιλέγοντας και σύροντας το handle του.

-Κάνετε διπλό κλικ στο handle οποιουδήποτε συμβόλου για να επαναορίσετε τις παραμέτρους επανάληψης ή και το αν θα εμφανίζεται στο πεντάγραμμο.

- Κάνετε -με πατημένο το *Shift*- διπλό κλικ σε ένα text σύμβολο για να ανοίξει το παράθυρο *Repeat Designer*, στο οποίο θα επαναορίσετε το κείμενο, τη γραμματοσειρά και τη θέση του συμβόλου.

- Κάνετε δεξί κλικ σε ένα μέτρο και εμφανίστε το μενού εντολών *Repeat*. Επιλέξτε εύκολα μία εντολή.

-Επιλέξτε το handle ενός συμβόλου (σχήματος ή text) και πατήστε δεξί κλικ. Μία σειρά εντολών είναι άμεσα προσβάσιμες.

-Επιλέξτε ένα μέτρο (με τα εργαλεία *Measure* ή *Selection*) και εμφανίστε με το δεξί κλικ του mouse το contextual menu. Μία σειρά εντολών εισαγωγής (*Create*) και επεξεργασίας (*Reset Bracket Position, Align Brackets, Delete*) είναι διαθέσιμες για άμεση εκτέλεση.

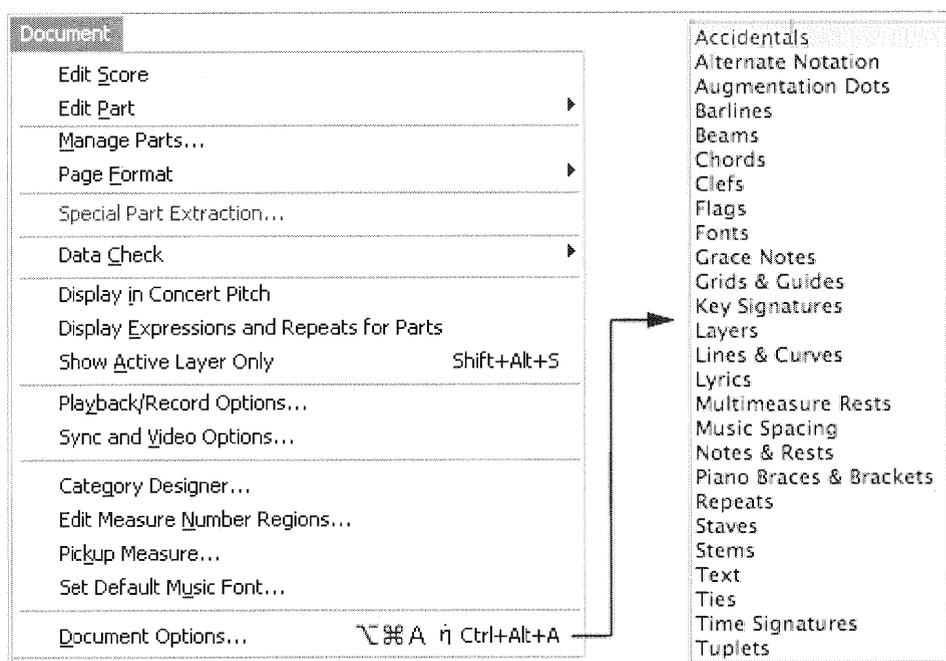
16.1 Το μενού εντολών *Document*

Εισαγωγικά

Το μενού εντολών *Document* αναφέρεται στη διαχείριση των παραμέτρων του αρχείου στο οποίο ευρισκόμεθα. Το κεφάλαιο αποτελείται από δύο μέρη (16.1 και 16.2):

-Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει την ανάλυση των 15 πρώτων εντολών του μενού (εικόνα 16.1).

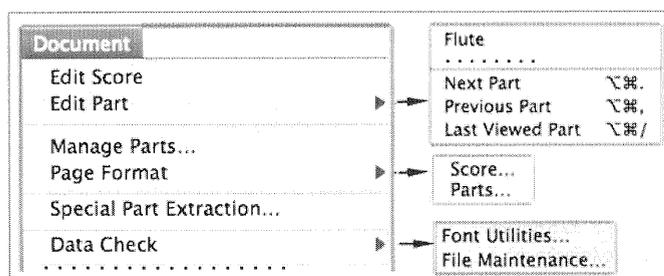
-Το δεύτερο μέρος αναφέρεται στην εντολή *Document Options* (που περιλαμβάνει ένα μενού υποεντολών, μέσω των οποίων ορίζουμε σχεδόν όλες τις παραμέτρους του προγράμματος για το τρέχον αρχείο. Συνολικά καλούμεθα να ορίσουμε παραμέτρους για 26 τον αριθμό στοιχεία ή ομάδες στοιχείων του προγράμματος. Μελετήστε την εικόνα 16.1.

Εικόνα 16.1 (Mac, Win).

Οι εντολές *Document*

Ο πίνακας των υποεντολών παρατίθεται στην επόμενη εικόνα 16.2.

Εικόνα 16.2 (Mac, Win).

Οι εντολές **Edit Score, Edit Parts**

Λειτουργούν ως εξής: Όταν δουλεύουμε σε ένα αρχείο με πολλά πεντάγραμμα, επιλέγοντας *Score* η σελίδα εργασίας μας εμφανίζει το score. Επιλέγοντας *Parts* (ένα από τα πεντάγραμμα του score μας), η σελίδα εργασίας μας εμφανίζει την πάρτα που επιλέξαμε. Για να εμφανισθούν οι πάρτες μας στο υπομενού της εντολής *Edit Parts*, πρέπει να τρέξουμε πρώτα την επόμενη εντολή *Manage Parts*. Αν το αρχείο μας έχει δημιουργηθεί με την εντολή *File/New/Document With Setup Wizard* και αν στο βήμα (2)-εικόνα 4.2γ κεφάλαιο 4 έχουμε επιλέξει την παράμετρο *Generate Linked Parts*, οι πάρτες εμφανίζονται κανονικά.

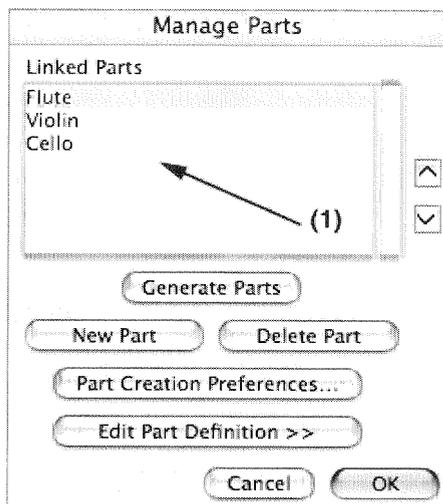
Η εντολή **Manage Parts**

Χρησιμεύει για τη διαχείριση των παρτών των οργάνων ενός score. Ας υποθέσουμε ότι δουλεύουμε στο εξής score, εικόνα 16.3α. Το αρχείο μας έχει δημιουργηθεί με την εντολή *File/New/Document With Setup Wizard* (*Generate Linked Parts*).

Εικόνα 16.3α (Mac, Win).

Αν εκτελέσουμε την εντολή *Manage Parts*, εμφανίζεται το επόμενο παράθυρο, εικόνα 16.3β.

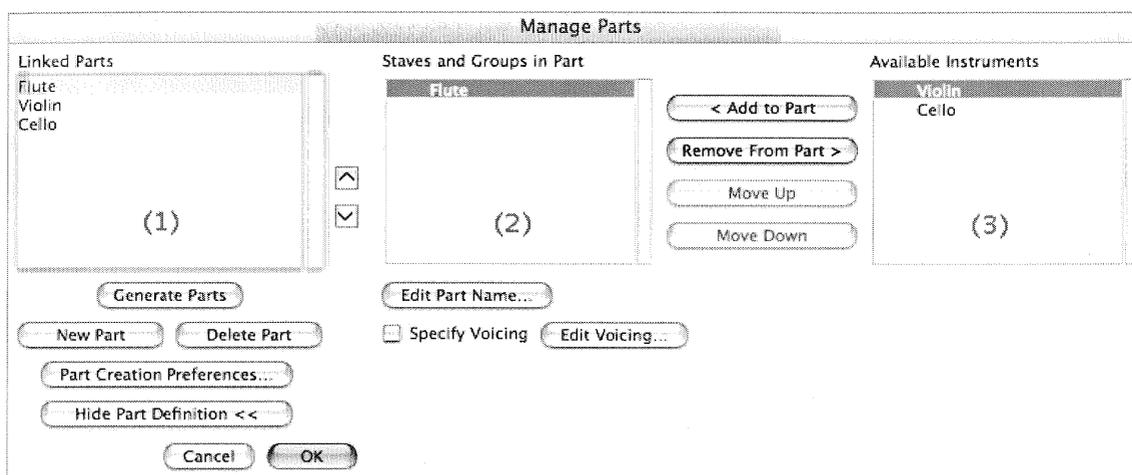
Εικόνα 16.3β (Mac, Win).

Στο πεδίο (1) απεικονίζονται οι πάρτες των οργάνων του score. Αν έχουμε δημιουργήσει το αρχείο μας με τη διαδικασία *Default Document* ή με τη διαδικασία *Document With Setup Wizard*, χωρίς να έχουμε επιλέξει την παράμετρο *Generate Linked* (βήμα 2 -εικόνα 4.2γ, κεφάλαιο 4), στο πεδίο αυτό δεν εμφανίζεται καμία πάρτα. Όταν όμως εκτελέσουμε την εντολή *Generate Parts* (εικόνα 16.3β), όλες οι πάρτες του score θα εμφανισθούν στο πεδίο (1) της εικόνας 16.3β.

Από το πεδίο *New Part* εισάγουμε νέες πάρτες στον πίνακα του πεδίου (1). Οι εισαγόμενες πάρτες δεν εμφανίζονται στο score, εμφανίζονται όμως στον κατάλογο της εντολής *Edit Part/Part...* απ' όπου μπορούμε να τις επιλέγουμε και να τις επεξεργαζόμαστε. Φυσικά ποτέ δεν θα εμφανισθούν στο score, τη λειτουργικότητά τους όμως θα τη δούμε στη συνέχεια. Από πεδίο *Delete Part* διαγράφουμε πάρτες από τον πίνακα του πεδίου (1) (όχι από το score). Οι διαγραφείσες πάρτες δεν εμφανίζονται πλέον στο μενού της εντολής *Edit*. Με τα βέλη πάνω-κάτω αλλάζουμε τη σειρά εμφάνισης των παρτών. Κάθε φορά που θα εκτελούμε την εντολή *Generate Parts*, οι ήδη εισαχθείσες πάρτες θα διαγράφονται και θα αντικαθίστανται

από τις πάρτες του score, ανανεώνοντας έτσι τον κατάλογο του πίνακα στο πεδίο (1).

Επιλέγοντας (εικόνα 16.3β) *Part Creation Definition*, προκύπτει το επόμενο παράθυρο, εικόνα 16.3γ.

Εικόνα 16.3γ (Mac, Win).

Το παράθυρο αυτό είναι η προέκταση του παραθύρου της εικόνας 16.3β. Στην αριστερή στήλη (1) εμφανίζονται οι πάρτες των οργάνων του score αλλά και αυτές που θα εισάγουμε με την εντολή *New Part*. Στη δεξιά στήλη (3) εμφανίζονται τα διαθέσιμα όργανα του score που οι πάρτες τους θα είναι δυνατόν να εμφανισθούν μαζί με την επιλεγμένη στη στήλη (1) πάρτα. Η διαδικασία υλοποιείται με την εντολή *Add to Part*. Στη μεσαία στήλη (2) εμφανίζεται η επιλεγμένη πάρτα και οι πάρτες που επιλέξαμε από το δεξιά στήλη να εμφανίζονται μαζί της.

Πιο αναλυτικά με ένα παράδειγμα: Στην αριστερή στήλη (1) εμφανίζονται οι πάρτες του score της εικόνας 16.3α. Κάνουμε κλικ πάνω σε μία πάρτα, π.χ. πάνω στο Flute. Εκτελούμε την εντολή *Part Creation Definition*. Στη δεξιά στήλη (3), σαν διαθέσιμες πάρτες, υπάρχουν οι πάρτα του Violin και του Cello. Επιλέγουμε την πάρτα Violin και εκτελούμε την εντολή *Add to Part*. Τώρα στη δεξιά στήλη απομένει μόνο η πάρτα του Cello, ενώ στη μεσαία στήλη (2) εμφανίζονται η πάρτα του Flute και η πάρτα του Violin. Πάμε στην εντολή *Edit* και επιλέγουμε Flute. Θα δούμε ότι μαζί με την πάρτα του Flute έχουμε και την πάρτα του Violin. Επιστρέφουμε στην εντολή *Manage Parts*. Έχουμε επιλέξει πάλι (αριστερή στήλη) την πάρτα του Flute. Στη μεσαία στήλη επιλέγουμε την πάρτα Violin και εκτελούμε την εντολή *Remove from Part*. Η πάρτα Violin θα αφαιρεθεί από την πάρτα του φλάουτου.

Όλες αυτές οι κινήσεις δεν επηρεάζουν την παρτιτούρα του score, αλλά τον τρόπο εμφάνισης των παρτών. Αν όμως τροποποιήσουμε π.χ. μία νότα σε μία πάρτα, τότε αυτή η αλλαγή θα περάσει και στην παρτιτούρα του score. Η διαδικασία αυτή θα μας φανεί πολύ χρήσιμη όταν διαχειριζόμαστε την πάρτα ενός οργάνου στην οποία κινούνται παράλληλα πολλές φωνές, π.χ. μία πάρτα φωνών, όπου κάθε φωνή είναι γραμμένη σε διαφορετικό layer. Από την παράμετρο *Specify Voicing* μπορούμε να εμφανίσουμε τα περιεχόμενα κάθε layer σε χωριστά πεντάγραμμα.

Αν στην αριστερή στήλη (εικόνα 16.3γ) επιλέξουμε την εντολή *New Part* θα δημιουργηθεί μία νέα πάρτα. Αν τώρα πάμε στην εντολή *Document/Edit/New Part* θα δούμε ότι δεν εμφανίζεται κανένα μουσικό κείμενο. Επιστρέφουμε στο παράθυρο *Manage Part* και επιλέγουμε στην αριστερή στήλη την πάρτα New. Στη δεξιά στήλη επιλέγουμε την πάρτα Violin και εκτελούμε την εντολή *Add to Part*. Επιστρέφουμε στην εντολή *Document/Edit/New Part* και βλέπουμε ότι τα περιεχόμενα της πάρτας Violin ενσωματώθηκαν στην πάρτα New. Εδώ έγκειται η χρησιμότητα της εντολής *Manage Part/New Part*.

Η παράμετρος *Part Creation Preferences* μας επιτρέπει να ορίζουμε (μέσω ενός παραθύρου γνωστών πλέον παραμέτρων) τις προτιμήσεις μας για τις πάρτες που δημιουργούμε. Η άγνωστη μέχρι στιγμής παράμετρος του παραθύρου, είναι η *Music Spacing Options*, που αναλύεται στο κεφάλαιο 27.2 (εντολή *Document Options/Music Spacing*).

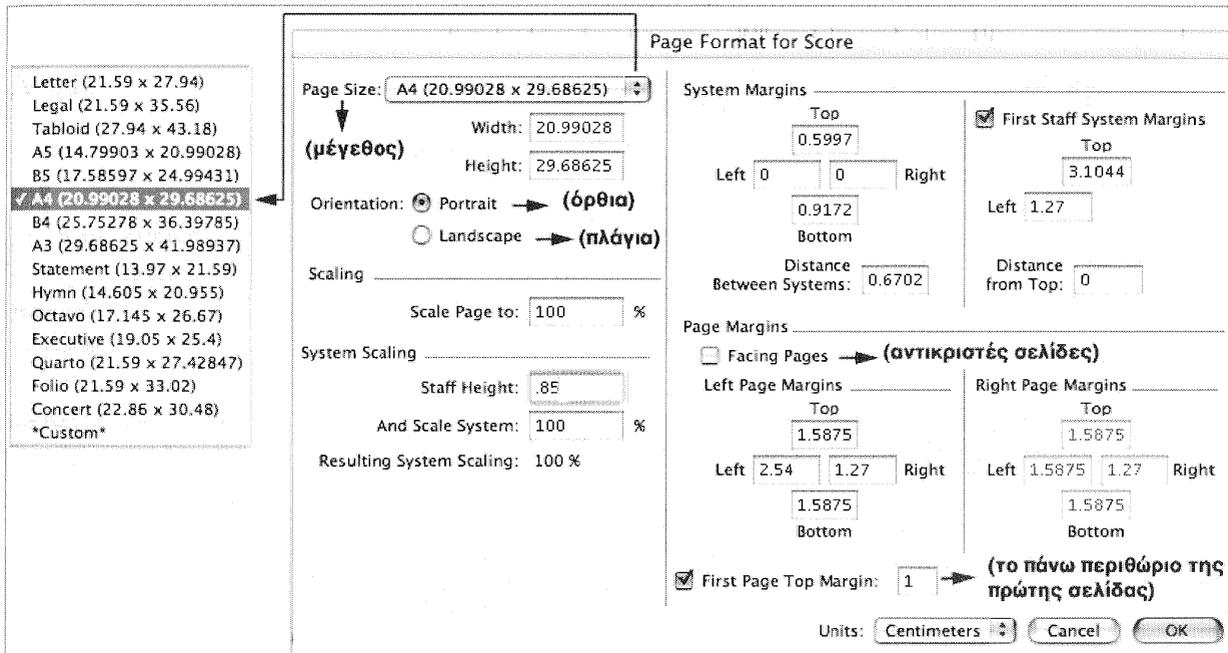
Πατώντας *Hide Part Definition* η μεσαία και δεξιά στήλη του παραθύρου της εικόνας 16.3γ αποκρύπτονται. Επιλέγοντας εκ νέου *Generate Part*, όλες οι εργασίες που έχουμε κάνει στο παράθυρο *Manage Parts* ακυρώνονται.

Οι εντολές Page Format for Score/Parts

Μας επιτρέπουν να επαναορίζουμε τις παραμέτρους της σελιδοποίησης τόσο στην παρτιτούρα του score όσο και στις πάρτες των οργάνων.

Στα πρώτα στάδια της δημιουργίας ενός αρχείου με την εντολή *File/New/Document with Setup Wizard* μας ζητήθηκε να ορίσουμε το μέγεθος της σελίδας μας. Εν συνεχεία με το εργαλείο και τις εντολές *Page* (κεφάλαιο 11) ορίσαμε όλες τις παραμέτρους της σελιδοποίησης. Εξετάζοντας τις εντολές *Page Layout* (κεφάλαιο 11) και ειδικά τις εντολές *Redefine Pages*, *Page Size* και *Resize Page* (εικόνες 11.9 και 11.10) αναφερθήκαμε εκτενώς στην αλληλεπίδραση των εντολών *Page Layout* και στις παρούσες εντολές. Ανατρέξτε στο κεφάλαιο 11 για να θυμηθείτε όσα αναφέραμε. Επαναλαμβάνουμε πάντως ότι η εντολή *Redefine Pages* θα αναμορφώσει τις σελίδες μας σύμφωνα με τις παραμέτρους που θα ορίσουμε στις παρούσες εντολές, ακυρώνοντας κάθε μεταβολή που κάναμε με τις εντολές *Page Layout*.

Στην παρούσα παράγραφο θα αναφερθούμε εκ νέου και περιληπτικά στις παραμέτρους σελιδοποίησης αλλά και κάποιες νέες παραμέτρους, εικόνα 16.4. Οι παράμετροι είναι ίδιες και για τις δύο περιπτώσεις (Score, Parts). Στο παράθυρο αυτό εμφανίζουμε και τα προτεινόμενα από το πρόγραμμα μεγέθη σελίδων (επιλογές του πεδίου *Page Size*)

Εικόνα 16.4 (Mac, Win).

-Το πεδίο *System Margins* αναφέρεται στα περιθώρια (πάνω, κάτω, δεξιά και αριστερά) των συστημάτων των πενταγράμμων. Σχετική αναφορά έγινε στο κεφάλαιο 11 (Εντολή *Page Layout/Systems*, εικόνες 11.7α, 117β).

-Το πεδίο *Facing Pages* αναφέρεται στον τρόπο εμφάνισης των σελίδων μας στην οθόνη και ειδικά στη δυνατότητα να έχουμε τις σελίδες μας αντικριστά (δεξιά και αριστερή). Επιλέγουμε την παράμετρο *Facing Pages* και σε αυτήν την περίπτωση μπορούμε να ορίσουμε διαφορετικά περιθώρια σελίδας για την αριστερή και διαφορετικά για τη δεξιά σελίδα. Σχετική αναφορά για τα περιθώρια της σελίδας μας έγινε στο κεφάλαιο 11 (εντολή *Page Layout/Page Margins*, εικόνες 11.8α, 11.8β, 11.8γ).

-Το πεδίο *System Scaling* αναφέρεται στην κλίμακα (σε ποσοστό επί τοις %) εκτύπωσης των σελίδων, παράμετρο που ορίζουμε και από την εντολή *File/Page Setup*. Για τις παραμέτρους *System Scaling* ισχύουν όσα αναφέραμε στο κεφάλαιο 11, εντολή *Resize Pages* (εικόνα 11.10).

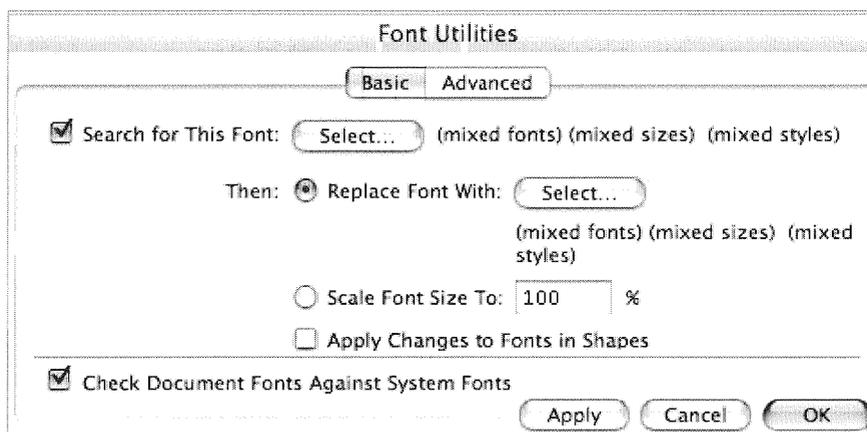
Η εντολή Special Part Extraction

Η επιλογή της είναι δυνατή σε *Scroll View* και εφ' όσον έχουμε ήδη επιλέξει (με ενεργό το εργαλείο *Staff*) κάποια πεντάγραμμο του score. Το *Finale* προσφέρει τρεις τρόπους εξαγωγής των παρτών των οργάνων. Επιλέγουμε μετά την εντολή *Special Part Extraction*. Ένα βοηθητικό παράθυρο μας καλεί να

ορίσουμε τις παραμέτρους για το σύμβολο των πολυ-παύσεων (Multimeasures) καθώς επίσης και τα fonts για τον αριθμό των πολυπαύσεων, κ.λπ. Επιστρέφουμε σε Page View. Θα παρατηρήσουμε ότι τα κενά μέτρα έχουν συμπυκνωθεί σε ένα πολυ-μέτρο (ή σε διάφορα πολυ-μέτρα-ανάλογα) με το σύμβολο των πολυπαύσεων που επιλέξαμε. Ακυρώνοντας την επιλογή της εντολής, επιστρέφουμε στην κανονική εμφάνιση του score.

Η εντολή **Data Check** και οι υποεντολές της -Υποεντολή **Font Utilities**

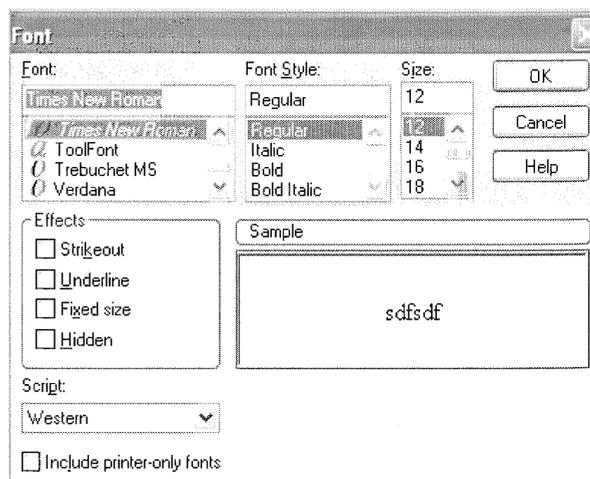
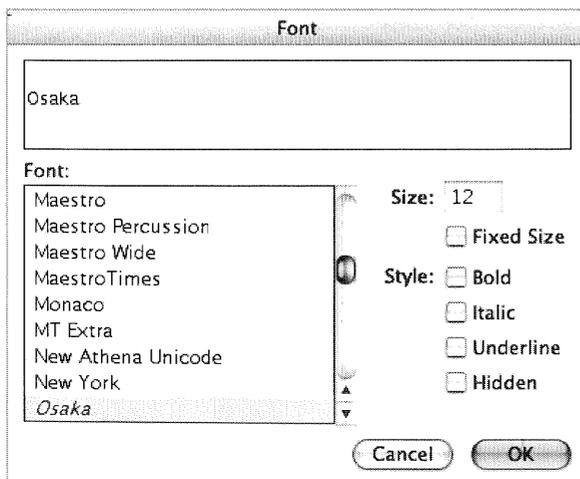
Η υποεντολή ενεργοποιεί το επόμενο παράθυρο, εικόνα 16.5α1.

Εικόνα 16.5α1 (Mac, Win)

Μέσω των πεδίων του παραθύρου αντικαθιστούμε τις υπάρχουσες γραμματοσειρές ενός αρχείου ως εξής: Επιλέγουμε *Search for This Font* (Ψάξε για αυτές τις γραμματοσειρές) και εν συνεχεία πατάμε *Select*. Η εντολή εμφανίζει ένα παράθυρο με όλες τις γραμματοσειρές, εικόνες 16.5α2. Επιλέγουμε τη γραμματοσειρά που θα αντικαταστήσουμε και αν θέλουμε μερική επιλογή, ορίζουμε μέγεθος και στυλ, έτσι ώστε να αντικατασταθεί μερικώς. Εν συνεχεία επιλέγουμε *Replace Font With*, πατώντας *Select* και εμφανίζεται εκ νέου το παράθυρο των γραμματοσειρών από το οποίο επιλέγουμε τη νέα γραμματοσειρά, το μέγεθος και το στυλ. Στο τέλος πατάμε *Apply* και *OK*.

Η εντολή χρησιμοποιείται συχνά όταν επεξεργαζόμαστε αρχεία που έχουν δημιουργηθεί σε άλλον υπολογιστή (Mac ή Windows). Η εντολή αυτή αντικαθιστά την υπάρχουσα έως την έκδοση 2009 εντολή *Swap One Font For Another*.

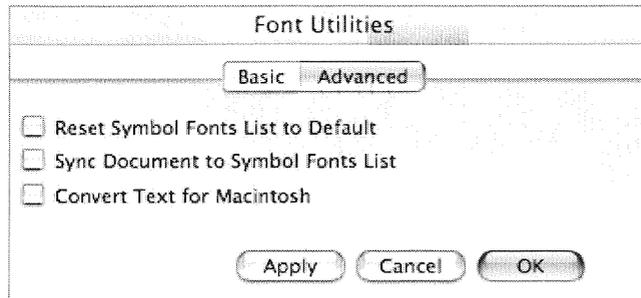
Εικόνες 16.5α2 (Mac, Win)

Στο πεδίο *Scale Font Size To* (100%) (εικόνα 16.5α1) επιλέγουμε, με βάση το ποσοστό 100%, τη σμίκρυνση ή τη μεγένθυση των γραμματοσειρών που θα ορίσουμε. Η παράμετρος αντικαθιστά την παλιά εντολή *Scale Fonts*.

Στο πεδίο *Apply Changes to Fonts in Shapes* ορίζουμε αν θα επηρεασθούν τα στοιχεία *Text* των διαφόρων συμβόλων (*Articulation*, *Expression*, κ.λ.π) τα οποία δημιουργήσαμε.

Η παράμετρος *Check Document Fonts* είναι επιλεγμένη. Στο τέλος πατάμε *Apply*.

Επιλέγοντας το πεδίο *Advanced* ((εικόνα 16.5α1) ανοίγει το επόμενο παράθυρο

Εικόνα 16.5α3 (Mac, Win).

-Η παράμετρος *Convert Text for MacOs/Windows*: Μετατρέπει χαρακτήρες ASCII σε κωδικοποίηση αποδεκτή από τον υπολογιστή μας. Εκτελείται όταν μεταφέρουμε αρχεία παλαιότερων εκδόσεων (2006 και πριν) από τη μία πλατφόρμα λειτουργικού στην άλλη.

-Η παράμετρος *Reset Symbol Fonts* επιτρέπει την αναβάθμιση των fonts-συμβόλων (όπως τα fonts maestro) ενός αρχείου που δημιουργήθηκε σε παλαιότερες (του 2009α) εκδόσεις του προγράμματος και την προσαρμογή των συμβόλων στη Default (Music font) γραμματοσειρά του προγράμματος.

-Η παράμετρος *Sync Document to Symbol..* αφορά αρχεία που διακινούνται στις δύο πλατφόρμες λειτουργικών συστημάτων (MacOs, Windows). Επιτρέπει τον αποχαρκτηρισμό μίας γραμματοσειράς που ορίστηκε στη μία πλατφόρμα σαν *Symbol Fonts* ενώ στην άλλη δεν έχει ορισθεί έτσι. Ο αποχαρκτηρισμός επιτρέπει την αλλαγή της κωδικοποίησης του κειμένου (Text Encoding).

-**Υποεντολή File Maintenance** (Συντήρηση του αρχείου): απαλείφει οριστικά ορισμένα διαγραμμένα στοιχεία. Ένας πίνακας μας δείχνει τις διαγραφές που έχουμε κάνει, κατά τη διάρκεια της εργασίας μας και αφορούν μέτρα, πεντάγραμμο και εισαχθέντα στοιχεία. Η εντολή απαλείφει οριστικά τα στοιχεία αυτά. Η παράμετρος *Test File Integrity* (έλεγχε την ακεραιότητα του αρχείου) πρέπει να είναι επιλεγμένη για να ελεγχθεί στη συνέχεια η πληρότητα του αρχείου.

Η εντολή Display In Concert Pitch

Εάν στο score μας υπάρχει κάποιο πεντάγραμμο λ.χ για τρομπέτα ή κλαρινέτο, η εντολή αυτή απεικονίζει την παρτιτούρα μας (αλλά και τις πάρτες) στο κλειδί του C (NTO).

Οι εντολές Show Repeats For Score/Parts

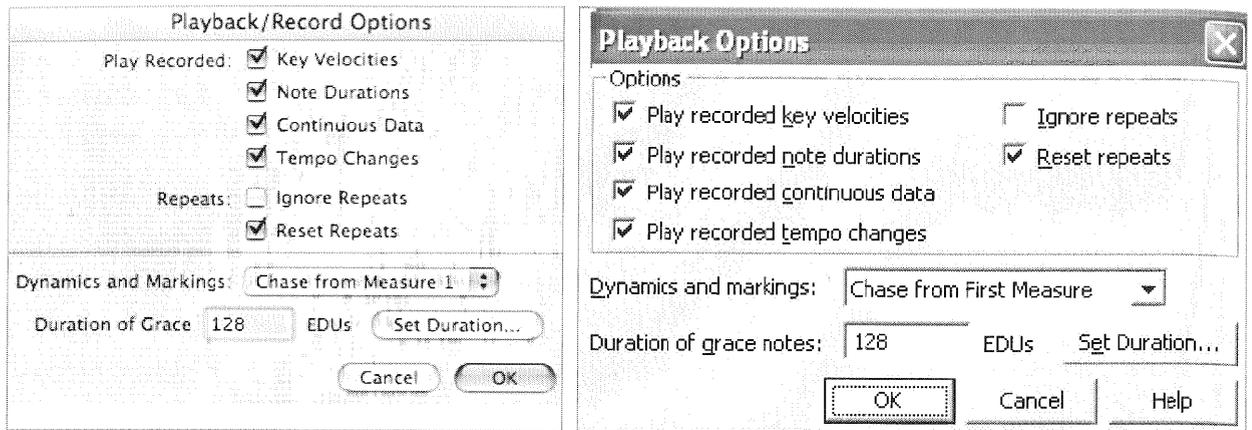
Εντολή που εμφανίζει τα σύμβολα επαναλήψεων όπως ακριβώς θα εκτυπωθούν, είτε στο score, είτε στις πάρτες. Οι εντολές εμφανίζονται εναλλάξ.

Η εντολή Show Active Layer Only

Εντολή που εμφανίζει τα περιεχόμενα (νότες, σύμβολα, κ.λπ.) του layer που ευρισκόμεθα ανά πάσα στιγμή, αποκρύπτοντας τα άλλα layer.

Η εντολή Playback/Record Options

Εντολή που ενεργοποιεί το ακόλουθο παράθυρο επιλογών, εικόνες 16.6.

Εικόνες 16.6 (Mac, Win).

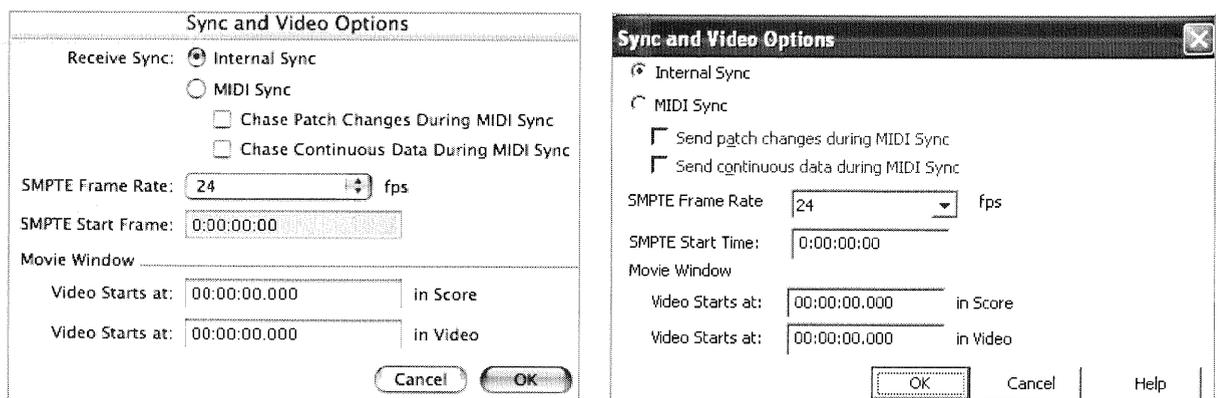
Στα παράθυρα αυτά ορίζουμε τις παραμέτρους ακρόασης αρχείων γραμμένων μέσω του εργαλείου *HyperScribe*, ή αρχείων MIDI, ή γενικώς αρχείων γραμμένων σε πραγματικό χρόνο (Real Time Mode). Τις παραμέτρους που σχετίζονται με τις ρυθμίσεις των ηχοχρωμάτων, τα εφέ, τις εντάσεις, την κάρτα ήχου, κ.λπ., θα τις εξετάσουμε στο κεφάλαιο 29.1.

Διατηρούμε τις τέσσερις πρώτες επιλογές του προγράμματος, έτσι ώστε να ακούμε τις δυναμικές, τις αλλαγές διάρκειας, τις αλλαγές τέμπο και εν γένει τις παραμέτρους της MIDI εκτέλεσης. Η παράμετρος *Ignore Repeats* αγνοεί τα σύμβολα επαναλήψεων κατά την εκτέλεση (Playback). Η παράμετρος *Reset Repeats* αποεπιλεγμένη, πρακτικά ισοδυναμεί με την παράμετρο *Ignore Repeats*. Επιλεγμένη η παράμετρος (συνιστάται) μας επιτρέπει να ακούσουμε όλες τις επαναλήψεις που έχουν ορισθεί, χωρίς να υπενθυμίζει στο πρόγραμμα ότι αυτές ήδη έχουν εκτελεσθεί. Δηλαδή κάθε φορά που εκκινούμε την ακρόαση οι επαναλήψεις θα εκτελεσθούν κανονικά. Περισσότερα για το θέμα *Playback* στα κεφάλαια 29.1 και 29.2.

Η εντολή Sync and Video Options

Εντολή που ενεργοποιεί το ακόλουθο παράθυρο επιλογών, εικόνες 16.7. Οι αρχάριοι χρήστες του προγράμματος ακολουθούν τις επιλογές των παραθύρων.

α. Ρυθμίσεις για το **Συγχρονισμό** (Sync). Επιλέγοντας *Internal Sync* το πρόγραμμα γίνεται *Master* και οποιαδήποτε άλλη περιφερειακή (MIDI) συσκευή γίνεται *Slave*. Με άλλα λόγια το Finale εκκινεί και οι εξωτερικές συσκευές υπακούουν στο πρόγραμμα. Στην αντίθετη περίπτωση ορίζουμε *MIDI Sync* (σε επαγγελματικές εγκαταστάσεις, όπου οι ανάγκες επιβάλλουν ο περιφερειακός εξοπλισμός να είναι Master). Σε αυτές τις περιπτώσεις επιτρέπουμε την ταυτόχρονη ροή πληροφοριών MIDI, όπως *Patch Changes* και *Continuous Data*, επιλέγοντας τις αντίστοιχες παραμέτρους.

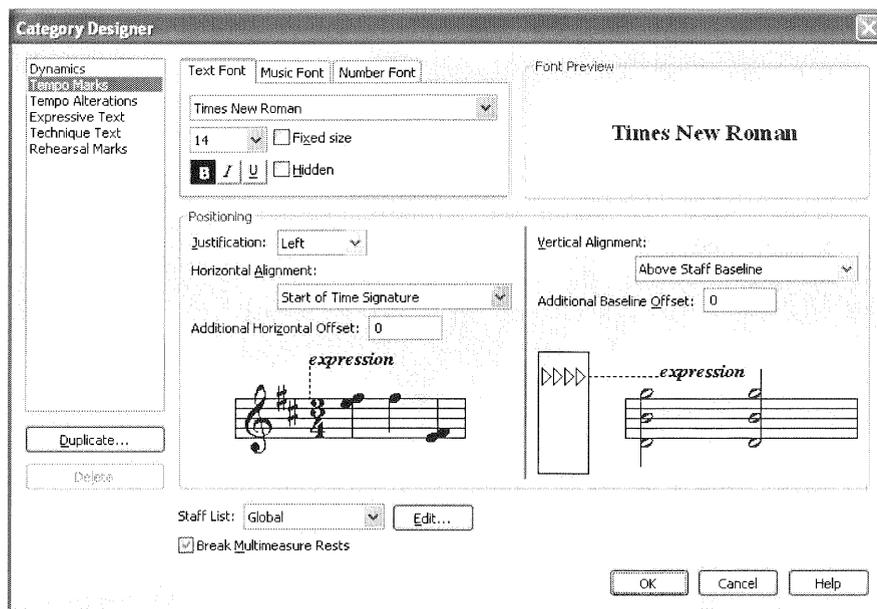
Εικόνες 16.7 (Mac, Win).

β. Ρυθμίσεις για το Video. Έχοντας γράψει τη μουσική ενός κινηματογραφικού έργου ή μίας διαφήμισης, θα θελήσουμε να την ακούσουμε σε αντιπαράβολή με την εικόνα. Ορίζουμε τα frames καθώς και τα σημεία εκκίνησης του κώδικα συγχρονισμού, της εικόνας και της μουσικής μας. Όποιο σημείο ορίσουμε για την

εκκίνηση της μουσικής, αυτό θα είναι και το σημείο εκκίνησης της εικόνας, και αντίστροφα.

Η Εντολή Category Designer

Εμφανίζει το παράθυρο *Category Designer* (εικόνα 16.8) με το οποίο θα ασχοληθούμε εκτενώς στο κεφάλαιο 18, εικόνα 18.2β. Το παράθυρο αυτό επιτρέπει τη δημιουργία και επεξεργασία των κατηγοριών των βιβλιοθηκών συμβόλων έκφρασης καθώς και τη μαζική μεταβολή των συμβόλων τους.

Εικόνα 16.8 (Mac, Win).

Η Εντολή Edit Measure Number Regions. Αναλύθηκε στο κεφάλαιο 10, εικόνα 10.2.

Η Εντολή Pickup Measure (Ελλιπή Μέτρα)

Συναντήσαμε τον όρο *ελλιπή μέτρα* κατά τη δημιουργία ενός αρχείου με τη διαδικασία *File/New/Document with Setup Wizard*, κεφάλαιο 4, εικόνα 4.2ζ. Μερικές ακόμη πληροφορίες. Αν ένα αρχείο μας δεν αρχίζει από ελλιπές μέτρο, ενώ θα θέλαμε, πηγαίνουμε στο πρώτο μέτρο και με ένα από τα εργαλεία εισαγωγής νοτών (*Simple Entry* ή *Speedy Entry*, αφαιρούμε με τη γόμα τόσες νότες, ώστε το μέτρο μας να περιέχει ακριβώς τις νότες του ελλιπούς μέτρου. Ερχόμαστε μετά στην εντολή αυτή και από το γνωστό μας παράθυρο (εικόνα 4.2ζ -κεφάλαιο 4) επιλέγουμε τη διάρκεια του ελλιπούς μέτρου. Πατώντας OK θα δούμε ότι η αρίθμηση των μέτρων άλλαξε και τώρα σαν πρώτο μέτρο είναι το δεύτερο. Η διαδικασία ακυρώνεται, καλώντας εκ νέου την εντολή και επιλέγοντας από το παράθυρο διαλόγου *Clear Pickup*.

Η Εντολή Set Default Music Font

Με την εντολή ορίζουμε τις γραμματοσειρές με τις οποίες θέλουμε να εμφανίζονται και να τυπώνονται τα μουσικά σύμβολα της παρτιτούρας μας. Για κάθε στοιχείο της μουσικής μας (νότες, σύμβολα, αλλά και για τα μη μουσικά στοιχεία: chords, στίχοι, κ.λπ.) ο κατασκευαστής έχει ορίσει τις κατάλληλες γραμματοσειρές. Έτσι η γραμματοσειρά *Maestro* έχει ορισθεί για τις νότες και τα μουσικά σύμβολα. Εμείς μπορούμε να την αντικαταστήσουμε με μία αντίστοιχων δυνατοτήτων γραμματοσειρά, που θα πρέπει να βρίσκεται στο σύστημά μας. Ομοίως και για τα άλλα στοιχεία της παρτιτούρας μας.

Η αντικατάσταση μπορεί να γίνει και από την εντολή *Document/Options/Fonts* για κάθε στοιχείο της παρτιτούρας μας, μουσικό ή μη. Ισοδύναμη εντολή είναι η *Change Fonts* του μενού εντολών *Plug Ins* μέσω της οποίας επίσης μπορούμε να αντικαταστήσουμε τις γραμματοσειρές των στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν στο αρχείο μας. Συναφής είναι και η υποεντολή *Font Utilities* που εξετάσαμε προ ολίγου.

Κεφάλαιο 16.2: Η εντολή Document/Options

Εισαγωγικά

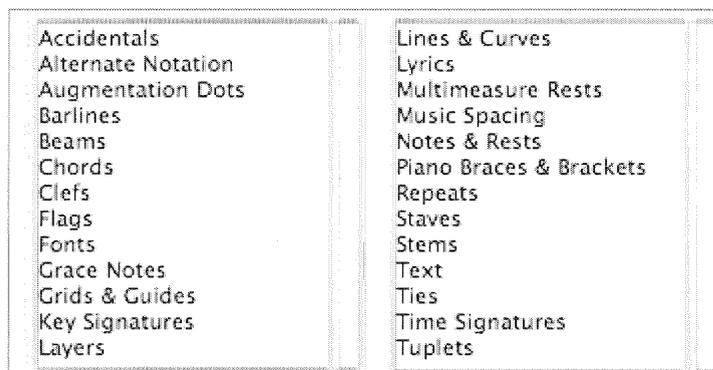
Είναι γεγονός ότι το μενού της εντολής *Document Options* θα έπρεπε να είναι ένα από τα πρώτα μας βήματα στη μελέτη του *Finale*. Το ότι εξετάζεται σε αυτό το κεφάλαιο του βιβλίου, οφείλεται στο ότι ένας αρχάριος χρήστης δεν θα χρειασθεί να ορίσει τις παραμέτρους της εντολής *Document Options* κατά διαφορετικό τρόπο, από ό,τι αυτές έχουν ορισθεί από τον κατασκευαστή. Μπορεί δηλαδή να φθάσει σε ένα αρκετά προχωρημένο στάδιο μελέτης, χωρίς να ασχοληθεί με τις εντολές *Options*.

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι αυτές οι παράμετροι δεν είναι σημαντικές κατά τη δημιουργία και επεξεργασία ενός μουσικού κειμένου. Απεναντίας, είναι *διακριτικά παρούσες* από την πρώτη μας επαφή με το πρόγραμμα.

Οι παράμετροι που θα ορίσουμε μέσω της εντολής σε ένα αρχείο, αφορούν όλο το αρχείο, αλλά μόνο αυτό. Για παράδειγμα, αν σε κάποιο στάδιο της εργασίας μας αποφασίσουμε ότι οι νότες που χρησιμοποιούμε είναι πολύ μικρότερες σε μέγεθος του επιθυμητού, τότε η αλλαγή μεγέθους των νοτών θα επιδράσει και στις ήδη εισαχθείσες νότες.

Επειδή το να ορίσουμε ενδεχομένως εκατοντάδες παραμέτρους με την εντολή *Document/Options* απαιτεί αρκετή εργασία, η οποία δεν μπορεί να θυσιασθεί εκ νέου για ένα επόμενο αρχείο που θα δημιουργήσουμε, ο κατασκευαστής του προγράμματος έχει προβλέψει τη δυνατότητα αποθήκευσης της βιβλιοθήκης της εντολής. Προτείνουμε λοιπόν να αποθηκεύετε τη βιβλιοθήκη *Document Options*, με ένα άλλο όνομα και να την ανακαλείτε, όταν οι ανάγκες μίας εργασίας σας το απαιτούν.

Παραθέτουμε εκ νέου τον πίνακα με τις παραμέτρους (26 τον αριθμό) που μπορούμε να ορίσουμε με αυτήν την εντολή, εικόνα 16.9. Ο πίνακας παρουσιάζεται σε δύο στήλες.

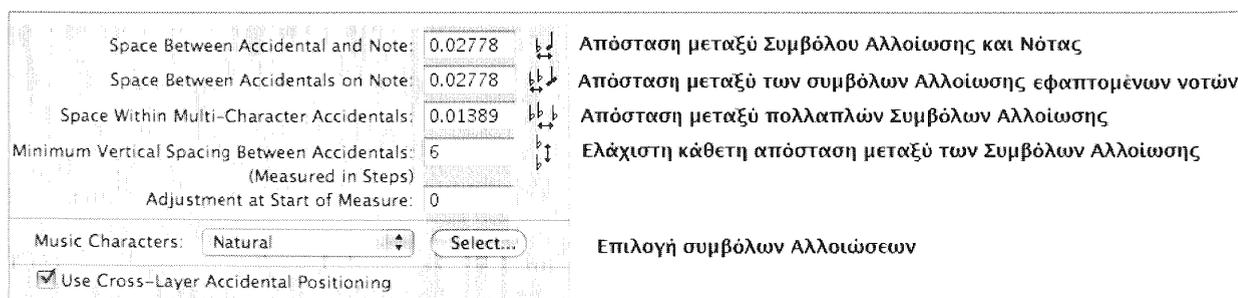

Εικόνα 16.9 (Mac, Win).

Στην ανάλυσή μας κατεβλήθη προσπάθεια να ενσωματωθούν μέσα στα πεδία των εικόνων ορισμένες επεξηγήσεις. Όπου αυτό δεν κατέστη δυνατόν, οι επεξηγήσεις παρατίθενται σε χωριστό κείμενο.

Document Options/Accidentals

Ορισμός παραμέτρων για τα σημεία αλλοιώσεων, εικόνα 16.10

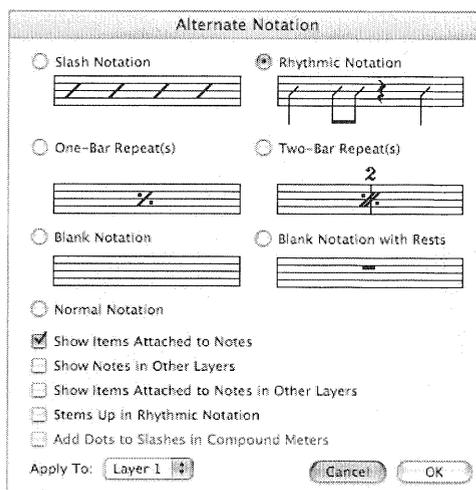
Εικόνα 16.10 (Mac, Win).

Η παράμετρος *Adjustment at Start of Measure* λειτουργεί συμπληρωματικά ως προς την παράμετρο *Notes and Rests/Spacing Before Music* (θα την εξετάσουμε στη συνέχεια), η οποία αυξάνει το περιθώριο μεταξύ της αριστερής διαστολής των μέτρων και των νοτών με αλλοιώσεις. Για να μειώσουμε ή να αυξήσουμε αυτό το περιθώριο, ορίζουμε για την παράμετρο μία τιμή (αρνητική ή θετική αντίστοιχα) και η οποία επιδρά μόνο σε νότες με σημείο αλλοίωσης. Αυτές οι νότες είναι λογικό να θέλουμε να μετατίθενται δεξιότερα λόγω των σημείων αλλοίωσης που φέρουν, έτσι ώστε να μην επικαλύπτουν τις διαστολές. Πρέπει να σημειωθεί ότι πρώτα πρέπει να ορισθεί η παράμετρος αυτή και εν συνεχεία να εισάξουμε τις νότες.

Η παράμετρος *Use Cross-layer Accidental Positioning*, επιλεγμένη, αποτρέπει την επικάλυψη των σημείων αλλοίωσης των νοτών στα διαφορετικά layers.

Document Options/Alternate Notation

Ορισμός παραμέτρων για τις εναλλακτικές απεικονίσεις της μουσικής. Στην εικόνα 16.11 απεικονίζονται οι διάφοροι τύποι εναλλακτικής σημειογραφίας, τους οποίους ορίζουμε από το εργαλείο και την εντολή *Staff/Edit Staff Attributes*.

Εικόνα 16.11α (Mac, Win)

Στην εικόνα 16.11β απεικονίζονται οι παράμετροι που μπορούμε να επέμβουμε και να ορίσουμε για κάθε τύπο Alternate Notation.

Document Options – Alternate Notation

Vertical Offset for Two Bar Repeat Number:

Rhythmic Notation Vertical Positioning

	Baseline Adjust	Stem Connection
Quarter Note (Small) Slash:	<input type="text" value="0"/>	<input type="text" value="-0.04167"/>
Half Note Diamond:	<input type="text" value="-0.08333"/>	<input type="text" value="0"/>
Whole Note Diamond:	<input type="text" value="-0.08333"/>	
Double Whole Note Diamond:	<input type="text" value="-0.08333"/>	

Music Characters

- Large Slash
- Small Slash
- Half Note Diamond
- Whole Note Diamond
- Double Whole Note Diamond
- One-Bar Repeat
- Two-Bar Repeat

→ Ορίζεται η κάθετη απόσταση του αριθμού 2 σε σχέση με τη νότα, όταν επιλέξουμε σαν Alternate Notation το Two-Bars Repeat(s).

→ Ορίζεται: Η κάθετη απόσταση της κεφαλής της νότας αλλά και το μήκος του στελέχους (stem) της νότας (για κάθε κατηγορία αξιών), όταν επιλέξουμε σαν Alternate Notation το Rhythmic Notation.

→ Επιλέγουμε τον τύπο και το σύμβολο της γραμμής Slash στο Slash Notation.
 Επιλέγουμε το σύμβολο της κεφαλής της νότας στο Rhythmic Notation.
 Επιλέγουμε το σύμβολο απεικόνισης των One-Bar και Two-bar Repeat Notation.
 Για να επιλέξουμε πατάμε στο πεδίο Select.

Εικόνα 16.11β (Mac, Win)

Document Options/Augmentation Dots

Ορισμός παραμέτρων για τα παρεστιγμένα, εικόνα 16.12.

Document Options - Augmentation Dots

Space Between Dot and Note: 0.02778 → Ορίζεται η απόσταση μεταξύ των παρεστιγμένων και των νοτών

Space Between Dots: 0.02778 → Ορίζεται η απόσταση μεταξύ των πολλαπλών παρεστιγμένων

Vertical Adjustment of Dot: -0.00694 → Ορίζεται η κάθετη απόσταση του παρεστιγμένου από τη νότα

Horizontal Adjustment for Upstem Flags: 0 → Ορίζεται η απόσταση μεταξύ της νότας ογδού και μικρότερης και του παρεστιγμένου, σε νότες μη συνδεδεμένες, με τα flags προς τα πάνω

Adjust Dot for Multiple Voices

Music Character: → Επιλέγουμε ένα άλλο σύμβολο για τα παρεστιγμένα

↓ Επιλεγμένη η παράμετρος αποτρέπει την τοποθέτηση των παρεστιγμένων πάνω στις γραμμές του πενταγράμμου όταν έχουμε εισάξει πολυφωνία σε διαφορετικά layers

Εικόνα 16.12 (Mac, Win).

Σημαντικές δυνατότητες επεξεργασίας για τα παρεστιγμένα προσφέρονται από το εργαλείο *Dot Tool* της παλέτας *Special Tools* (θα εξετασθεί στο κεφάλαιο 23).

Document Options/Barlines (Διαστολές)

Ορισμός παραμέτρων για τις διαστολές των μέτρων, εικόνα 16.13.

Document Options - Barlines

All Barlines: Display All Barlines → Εμφάνιση/Απόκρυψη όλων των διαστολών

Close Barline at End of Each System → Σύνδεση των πενταγράμμων του score στο τέλος του κάθε συστήματος (παράδειγμα 1)

Close Barline at End of Piece → Σύνδεση των πενταγράμμων στο τέλος του αρχείου (παράδειγμα 2)

Final Barline at End of Piece → Εμφάνιση/Απόκρυψη της διπλής διαστολής στο τέλος του αρχείου (παράδειγμα 3)

Left Barlines: Display on Single Staves → Εμφάνιση/Απόκρυψη της αριστερής διαστολής σε μονά πεντάγραμμα

Display on Multiple Staves → Εμφάνιση/Απόκρυψη της αριστερής διαστολής σε σύστημα πενταγράμμων

Default Style is Normal Barline → Η Default (στάνταρ) διαστολή είναι η κανονική (Normal)

Default Style is Previous Measure's Right Barline → Η Default διαστολή είναι η δεξιά διαστολή του προηγούμενου μέτρου.

Heavy Line Thickness: 0.04167 → Ορίζουμε το πάχος της πλατειάς διαστολής (παράδειγμα 3)

Thin Line Thickness: 0.01215 → Ορίζουμε το πάχος της λεπτής διαστολής (παράδειγμα 3)

Space Between Double Barlines: 0.04167 → Ορίζουμε την απόσταση ανάμεσα στις γραμμές της διπλής διαστολής

Space Between Final Barlines: 0.04167 → Ορίζουμε την απόσταση ανάμεσα στις γραμμές της τελικής διαστολής

Dash Length: 0.0625 → Ορίζουμε το μήκος της διακεκομμένης διαστολής (Dashed Barline)

Dash Space: 0.0625 → Ορίζουμε το κενό διάστημα ανάμεσα από τις επί μέρους γραμμές της διακεκομμένης διαστολής π.χ. = μήκος

(παράδειγμα 1) αντί του (παράδειγμα 2) αντί του (παράδειγμα 3) πλατειά διαστολή

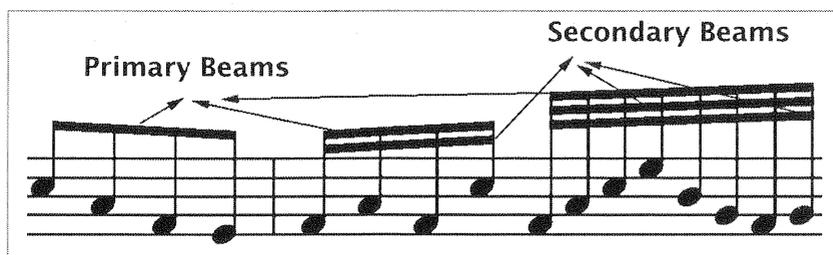
λεπτή διαστολή

Εικόνα 16.13 (Mac, Win).

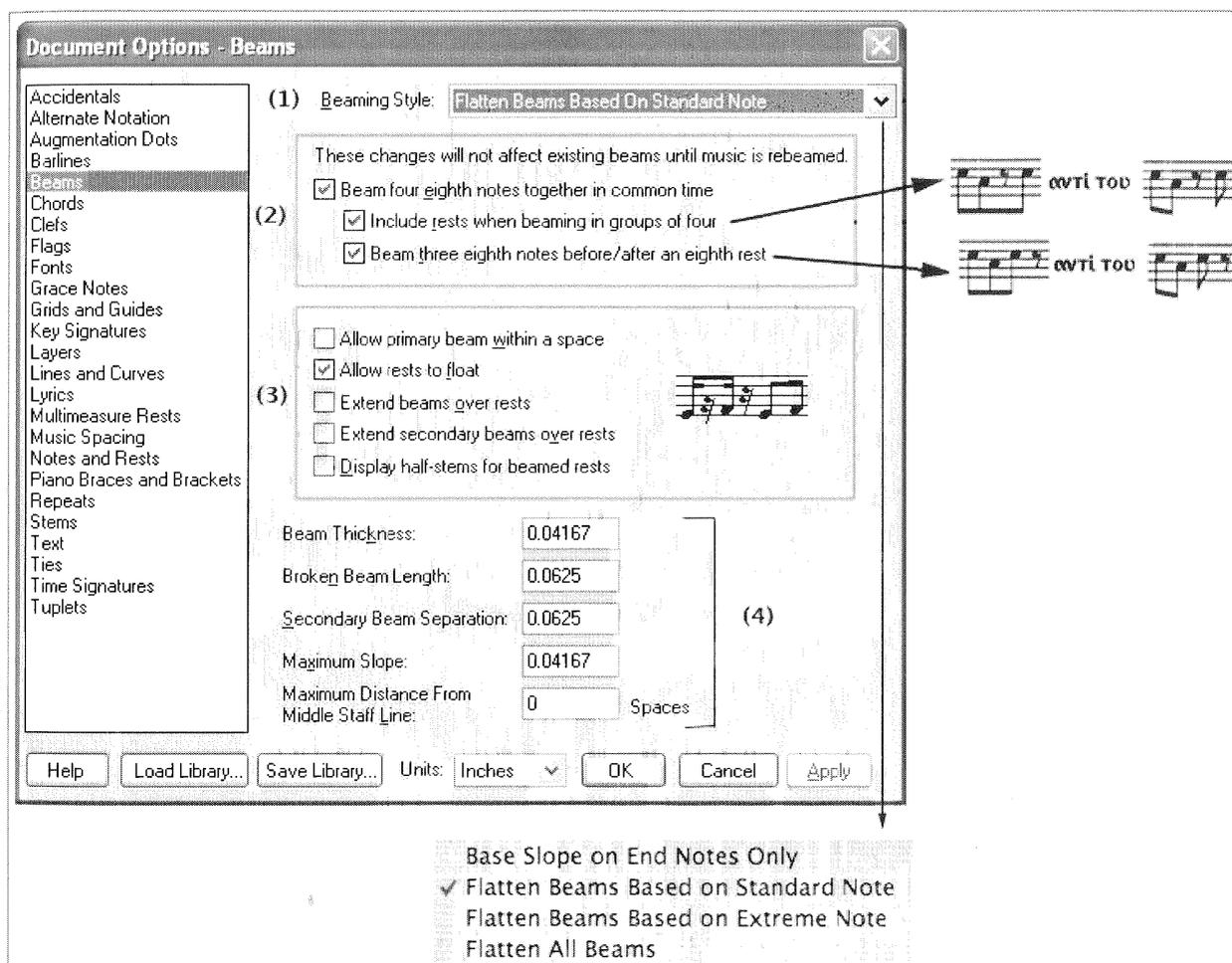
Document Options/Beams (Δοκοί)

Ορισμός παραμέτρων για τους δοκούς των νοτών, εικόνα 16.14β. *Δοκοί* ονομάζουμε τις γραμμές σύνδεσης των νοτών με αξίες ογδών και μικρότερων. Είθισται να ονομάζουμε *Πρωτεύοντες Δοκοί* (*Primary Beams*) αυτούς των ογδών ή τους πρώτους (τους πιο εξωτερικούς) δοκούς των δεκάτων έκτων,

κ.λπ., και *Δευτερεύοντες* (*Secondary Beams*) τους πρόσθετους δοκούς σύνδεσης νοτών με αξίες δεκάτων έκτων ή και μικρότερων, εικόνα 16.14α.

Εικόνα 16.14α (Mac, Win).

Εικόνα 16.14β (Mac, Win).

Στο πεδίο (1) επιλέγουμε την κλίση των δοκών ως προς τις γραμμές του πενταγράμμου. Αν δηλαδή θα είναι επίπεδοι (παράλληλοι ως προς το πεντάγραμμο-Flatten) ή αν θα είναι επικλινείς.

Πιο συγκεκριμένα, από το pop-up menu επιλέγουμε:

-Base Slope on End Notes Only: Το πρόγραμμα θα σχεδιάσει τους δοκούς με κλίση και σύμφωνα με την τονική θέση της πρώτης και της τελευταίας συνδεδεμένης νότας της ομάδας των νοτών.

-Flatten Beams Based on Standard Note: Το πρόγραμμα θα σχεδιάσει τους δοκούς με κλίση και σύμφωνα με τη θέση μίας τυπικής νότας μέσα στο πεντάγραμμο. Σαν τυπική νότα θεωρείται αυτή που ευρίσκεται πιο κοντά στο κέντρο του πενταγράμμου. Εάν υπάρχουν δύο τέτοιες νότες μέσα στην ομάδα, τότε ο δοκός θα είναι επίπεδος.

-Flatten Beams Based on Extreme Note: Το πρόγραμμα θα σχεδιάσει τους δοκούς με κλίση και σύμφωνα με τη θέση της πλησιέστερης στο δοκό νότας. Η κλίση εκκινεί από τη νότα αυτή.

-Flatten All Beams: Σχετική είναι η επιλογή *Flat Beams* στο παράθυρο *Staff Attributes* (κεφάλαιο 9.3-εικόνα 9.3ζ), όπου ορίζουμε επίπεδους δοκούς για κάθε πεντάγραμμο.

Στο πεδίο (2) οι ορισμοί των παραμέτρων θα ισχύσουν εφ' όσον εκτελέσουμε την εντολή *Utilities/Rebeam/Rebeam Music*. Στην εικόνα 16.14β μπορείτε να δείτε την επίδραση των παραμέτρων.

Στο πεδίο (3) επιλέγοντας ή αποεπιλέγοντας κάποιες από τις παραμέτρους μπορείτε να δείτε τα αποτελέσματα στο παράδειγμα του παραθύρου.

Η παράμετρος *Allow Primary Beam Within a Space*, επιλεγμένη, επιτρέπει την κάθετη μετατόπιση του πρωτεύοντος δοκού κατά μία απόσταση έτσι ώστε να μην πέφτει εντελώς πάνω στη γραμμή του πενταγράμμου. Ισχύει για δοκούς που εκτείνονται μέσα στο πεντάγραμμο. Δεν επενεργεί όταν έχουμε επιλέξει *Flatten All Beams*.

Η παράμετρος *Allow Rests to Float*, αποεπιλεγμένη, απομακρύνει τους δοκούς από τις παύσεις, εφ' όσον αυτές ευρίσκονται πλησίον των δοκών.

Η παράμετρος *Extend Beams Over Rests* επιτρέπει την οριζόντια επέκταση των δοκών έως τη γειτονική παύση ή παύσεις, είτε εξ' αριστερών είτε εκ δεξιών.

Η παράμετρος *Extend Secondary Beams Over Rests* επιτρέπει την οριζόντια επέκταση των δευτερευόντων δοκών έως τη γειτονική παύση ή παύσεις, είτε εξ' αριστερών είτε εκ δεξιών. Επενεργεί, εφ' όσον έχει επιλεγθεί η παράμετρος *Extend Beams Over Rests*.

Η παράμετρος *Display Half-Stems for Beamed Rests* επιτρέπει την εμφάνιση μισού στελέχους (*Half Stem*) είτε στις προεκτάσεις των δοκών, είτε στους δοκούς που γεφυρώνουν μία ή περισσότερες παύσεις. Τα μισά stems εκτείνονται σε κάθε παύση που καλύπτεται από το δοκό.

Στο πεδίο (4) ορίζουμε τιμές για τις παραμέτρους το πάχος, την απόσταση μεταξύ των beams, κ.λπ.

Η παράμετρος *Beam Thickness* αφορά το πάχος της γραμμής των δοκών.

Η παράμετρος *Broken Beam Length* αφορά το μήκος των διασπασμένων δοκών (επαληθεύστε με ένα παράδειγμα με αξίες ένα 1/16, μετά μία παύση και μετά μία οποιαδήποτε αξία). Εννοείται ότι έχει επιλεγθεί η παράμετρος *Extend Secondary Beams Over Rests*.

Η παράμετρος *Secondary Beam Separation* αφορά την απόσταση μεταξύ των δοκών (εφ' όσον υπάρχουν δύο δοκοί τουλάχιστον).

Η παράμετρος *Maximum Slope* αφορά τη μέγιστη τιμή της κλίσης που μπορεί να έχουν οι δοκοί. Τιμή ίση με 0 ισοδυναμεί με επίπεδους δοκούς.

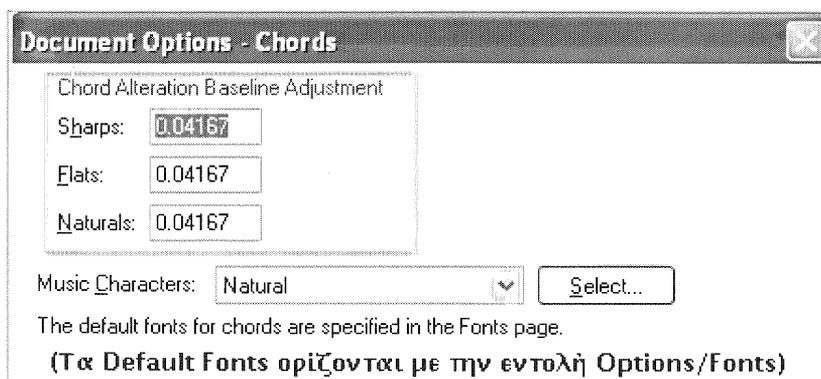
Η παράμετρος *Maximum Distance from Middle Staff Line* αφορά τη μέγιστη (κάθετη) απόσταση που μπορεί να τοποθετούνται οι δοκοί. Αρνητικές τιμές απομακρύνουν τους δοκούς από το πεντάγραμμο.

Μόλις ορίσουμε τις επιλογές μας, πατάμε *Apply*. Αν θελήσουμε να ανακαλέσουμε τις προτεινόμενες ρυθμίσεις του προγράμματος εκτελούμε την εντολή *File/Load Library/Document Options*.

Σημαντικές δυνατότητες επεξεργασίας για τα beams προσφέρονται από τα σχετικά εργαλεία της παλέτας *Special Tools* (κεφάλαιο 23).

Document Options/Chords (Συγχορδίες)

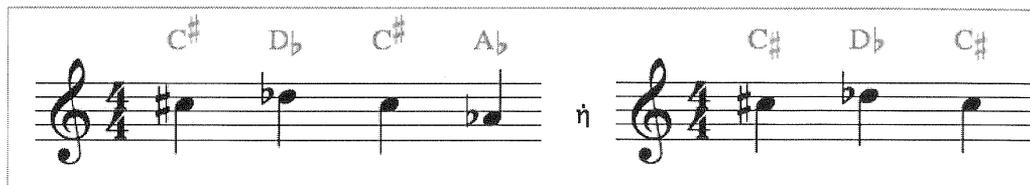
Ορισμός παραμέτρων για τις συγχορδίες, εικόνα 16.15α.

Εικόνα 16.15α (Mac, Win).

Στο πεδίο *Chord Alteration Baseline Adjustment* ορίζουμε μία τιμή, βάσει της οποίας τοποθετείται, ως προς το ύψος, το σύμβολο της αλλοίωσης της συγχορδίας, εικόνα 16.15β.

Στο πεδίο *Music Characters/Select* επιλέγουμε ένα άλλο σύμβολο για την εμφάνιση της αλλοίωσης από αυτό που προτείνει το πρόγραμμα. Επιλέγουμε διαδοχικά για κάθε κατηγορία αλλοίωσης (Natural, Flat, κ.λπ., κάνοντας κλικ στο pop-up menu).

Εικόνα 16.15β (Mac, Win).

Document Options/Clefs (Κλειδιά)

Ορισμός παραμέτρων για τα κλειδιά. Εξετάστηκαν στο κεφάλαιο 14.1 (εικόνα 14.1β).

Document Options/Flags

Flags είναι τα συμπληρωματικά άγκιστρα των στελεχών (Stems) που εμφανίζονται σε νότες αξίας ογδού και μικρότερης, όταν βέβαια οι νότες αυτές δεν είναι συνδεδεμένες. Ένα παράδειγμα ακραίων τιμών στις παραμέτρους των flags απεικονίζεται στην επόμενη εικόνα 16.16. Όπως διαπιστώνετε, ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις που θα χρειασθεί να καταφύγουμε σε αυτή την εντολή. Οι ενδιαφερόμενοι για περισσότερες λεπτομέρειες μπορούν να απευθύνονται στον εκδότη.

Εικόνα 16.16 (Mac, Win).

Document Options/Fonts

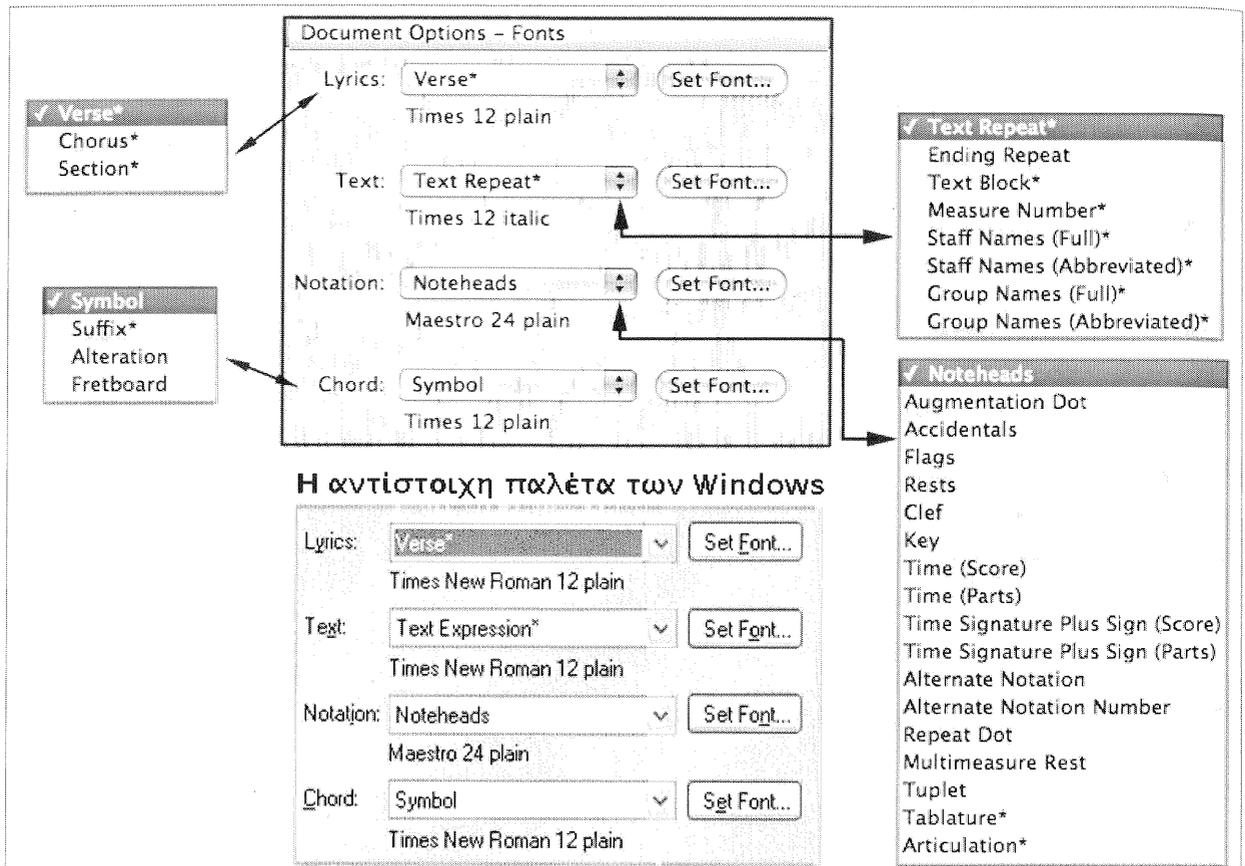
Ορισμός των γραμματοσειρών των στοιχείων, μουσικών και μή (στίχοι, κείμενα, κεφαλές νοτών και όλα τα μουσικά σύμβολα, συγχορδίες και τα σύμβολά τους).

Μελετήστε τα pop-up menus και επιλέξτε από το κάθε menu τα στοιχεία των οποίων θέλετε να αλλάξετε τη γραμματοσειρά, το μέγεθος, το στυλ).

Προσοχή: Εάν κατά τη διάρκεια της εργασίας μας θελήσουμε να αλλάξουμε τη γραμματοσειρά κάποιων στοιχείων Text ή Lyrics (εικόνα 16.17) η κίνησή μας αυτή δεν θα επηρεάσει τα ήδη εισαχθέντα στοιχεία. Στην πληροφορία αυτή παραπέμπουν οι αστερίσκοι στην εικόνα.

Σε κάθε στοιχείο η αλλαγή της γραμματοσειράς του μπορεί να γίνει και από το οικείο μενού εντολών και ρυθμίσεων. Π.χ. για την αρίθμηση των μέτρων, στο οικείο κεφάλαιο εξετάσαμε πως μπορούμε να ορίσουμε μία γραμματοσειρά για την απεικόνιση και εκτύπωση των αριθμών. Το ίδιο επίσης και για τις ονομασίες των πενταγράμμων (στο κεφάλαιο Staff) ή την εισαγωγή κειμένων και στίχων (κεφάλαια 20 και 21 αντίστοιχα)

Στο κεφάλαιο 16.1 εξετάσαμε την εντολή *Data Check/Font Utilities* που επιτρέπει την αλλαγή των γραμματοσειρών και την εντολή *Scale Font Size To* (κεφάλαιο 16.1, εικόνα 16.5α1) που επιτρέπει την αλλαγή του μεγέθους των γραμματοσειρών. Μία ακόμη δυνατότητα εύκολης αλλαγής των γραμματοσειρών προσφέρει το PlugIn *Change Font*.

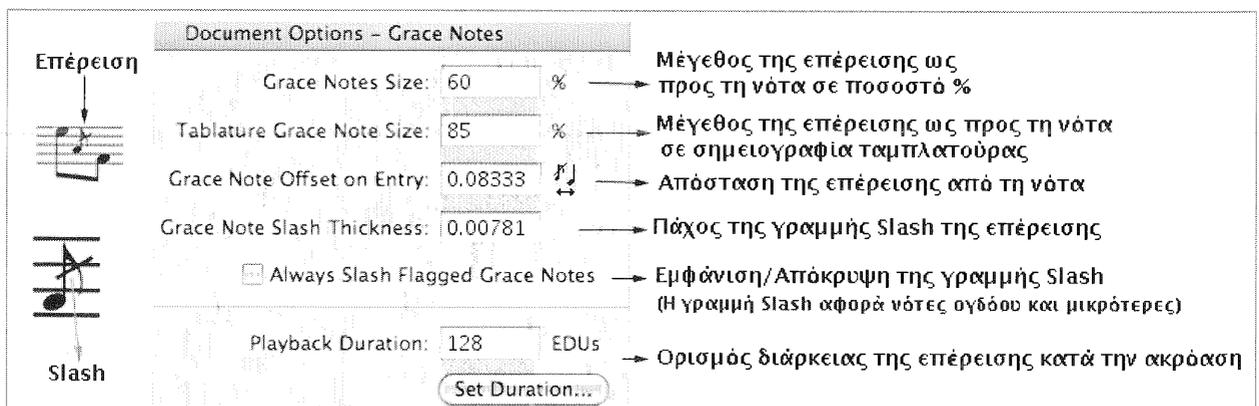

Εικόνα 16.17 (Mac, Win).

Όσον αφορά τα Music Fonts στο σύνολό τους, το πρόγραμμα έχει ορίσει σαν Default Music Fonts τη γραμματοσειρά Maestro. Για να την αλλάξουμε εκτελούμε την εντολή *Document/Set Default Music Font* (κεφάλαιο 16.1).

Document Options/Grace Notes (Αποτζιατούρες, Επερείσεις)

Ορισμός των παραμέτρων για τις επερείσεις, εικόνα 16.18.

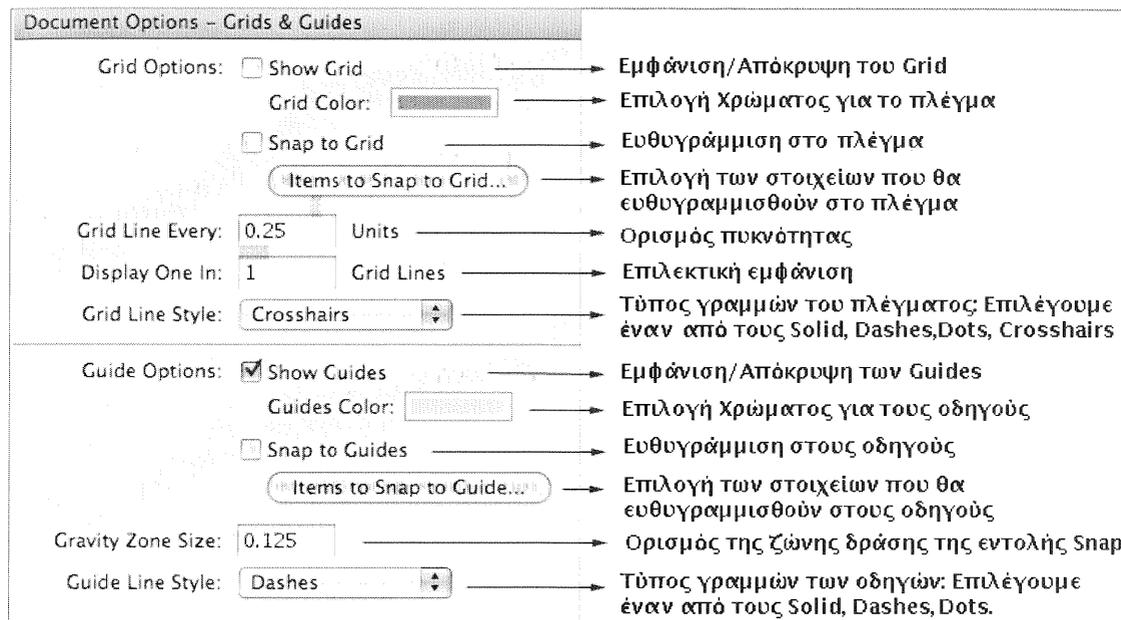

Εικόνα 16.18 (Mac, Win).

Document Options/Grids and Guides

Ορισμός των παραμέτρων για το Πλέγμα της επιφάνειας εργασίας μας (*Grid*) και τους Οδηγούς (*Guides*), εικόνα 16.19. Ανατρέξτε στο κεφάλαιο 6 (εικόνα 6.8) όπου αναλύθηκαν εν μέρει οι εντολές *Show Grid/Guide*. Θυμηθείτε ότι οι εντολές αυτές, επομένως και οι παράμετροι που θα αναλύσουμε, μπορούν να μελετηθούν και να δοκιμαστούν όταν είμαστε σε Page View.

Το Πλέγμα (Grid) και οι Οδηγοί μας βοηθούν να τοποθετούμε ευθυγραμμισμένα ορισμένα στοιχεία της παρτιτούρας μας, όπως μπλοκ κειμένων, στολίδια, συγχορδίες, δυναμικές (για όσα από αυτά θέλουμε να τα τοποθετούμε με το χέρι-manually). Οι εντολές που αναλαμβάνουν την ευθυγράμμιση των στοιχείων στο πλέγμα ή τους οδηγούς είναι οι *Snap to Grid/Guides* (εικόνα 16.19). Προεπιλεγμένες, τοποθετούν αυτόματα κάθε νέο στοιχείο ευθυγραμμισμένα στο πλέγμα ή τους οδηγούς. Τα στοιχεία που θέλουμε να ευθυγραμμισθούν τα επιλέγουμε από τα πεδία *Items to Snap to Grid/Guide*.

Εικόνα 16.19 (Mac, Win).

Πως δρώ η εντολή *Snap*: Πρώτα θα ορίσουμε την πυκνότητα του πλέγματος και την πυκνότητα των οδηγών, στη συνέχεια θα επιλέξουμε τις εντολές *Snap* και τα υπό ευθυγράμμιση στοιχεία και στη συνέχεια θα εισάγουμε τα στοιχεία ή θα ευθυγραμμίσουμε τα ήδη εισαχθέντα.

Η πυκνότητα του πλέγματος ορίζεται από την παράμετρο *Grid Line Every*. Όσο μικρότερη τιμή δόσουμε, τόσο πιο πυκνό θα είναι το πλέγμα και τόσο μικρότερα θα είναι τα στοιχεία (κουκίδες, σταυροί, τετράγωνα) εμφάνισης του πλέγματος. Η παράμετρος *Display One in* μας επιτρέπει να εμφανίζουμε μερικώς μόνο το πλέγμα ανά 1, ανά 2, ανά 4, κ.λπ. βήματα.

Η πυκνότητα των οδηγών εξαρτάται από τον τρόπο που θα τοποθετήσουμε τους οδηγούς, καθορίζεται δηλαδή *manually*. Για να εισάξουμε κάθετους οδηγούς πάμε στον οριζόντιο χάρακα (Rule) της σελίδας μας και, με πατημένο το πλήκτρο *Shift* στο επιθυμητό σημείο, κάνουμε διπλό κλικ. Ομοίως ενεργούμε για να εισάξουμε οριζόντιους οδηγούς (από τον κάθετο χάρακα). Επίσης, κρατώντας πατημένο το δεξί κλικ του mouse και ευρισκόμενοι πάνω στο χάρακα, εμφανίζεται η εντολή *New Guide* (εισαγωγή νέου οδηγού). Αν κάνουμε κλικ σε οριζόντιο χάρακα, θα εισάξουμε οριζόντιο οδηγό, αν κάνουμε κλικ σε κάθετο θα εισάξουμε κάθετο. Η εντολή μας καλεί να ορίσουμε τη θέση του οδηγού, όχι *manually*, αλλά εισάγοντας μία τιμή σε ένα παράθυρο Σύροντας τους οδηγούς με το mouse τους μετακινούμε, πατώντας *Delete* τους διαγράφουμε.

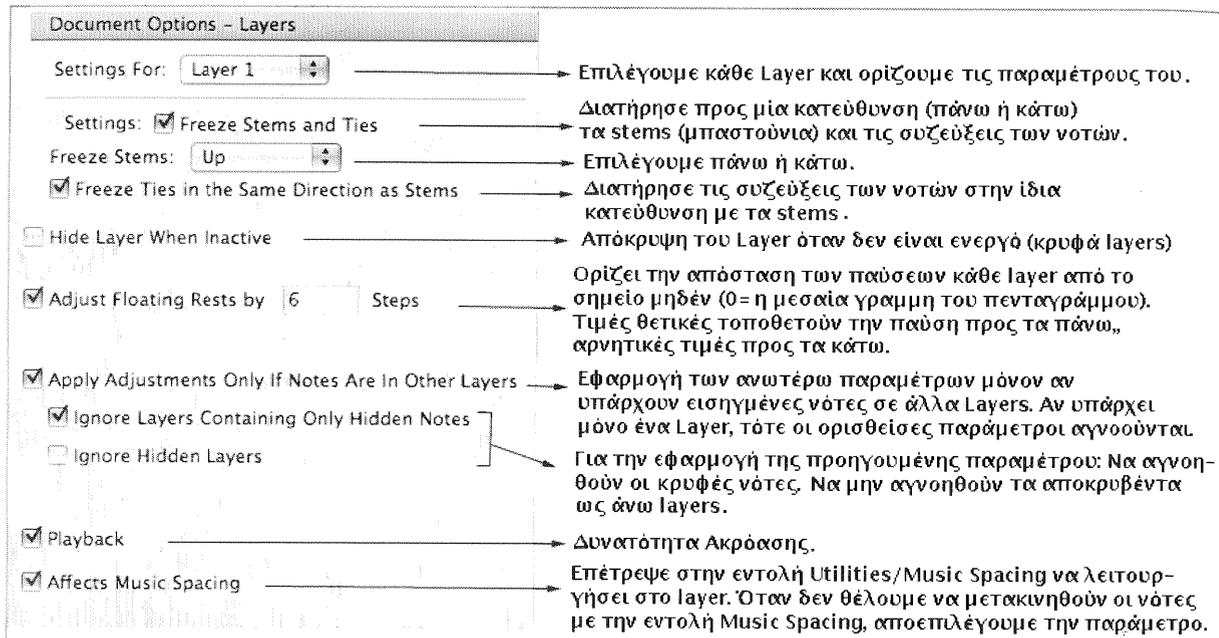
Η παράμετρος *Gravity Zone Size* αφορά τους οδηγούς (Guides) και ορίζει τη ζώνη δράσης της εντολής *Snap to Guides*. Όσο μεγαλύτερη τιμή δόσουμε στην παράμετρο, τόσο εκτεταμένη θα είναι η ζώνη δράσης της εντολής. Θα κατανοήσουμε την έννοια *Gravity Zone* αν σύρουμε μέσα στη σελίδα το handle ενός στοιχείου. Αν έχουμε ορίσει μεγάλη τιμή (π.χ. 1), θα δούμε ότι με το που θα δοκιμάσουμε να μετακινήσουμε το κείμενο, αυτό θα ...*μαγνητισθεί* και θα τοποθετηθεί στον πλησιέστερο οδηγό. Αν έχουμε ορίσει μικρή τιμή, τότε θα πρέπει να μετακινήσουμε περισσότερο το κείμενο (δηλαδή πιο κοντά στον οδηγό), όπου κάποια στιγμή ο οδηγός θα ελκύσει το κείμενο. Μπορούμε με πατημένο το δεξί κλικ του mouse και ευρισκόμενοι πάνω σε έναν χάρακα, να εκτελέσουμε την εντολή *Show Gravity Zone*, με την εκτέλεση της οποίας εμφανίζονται οι ζώνες επιρροής των οδηγών χρωματισμένες. Πριν θα πρέπει να έχουμε επιλέξει την παράμετρο *Snap to Guides* (εικόνα 16.19).

Οι εντολές *Show Grid/Guides* και *Snap to Grid/Guides* είναι υποεντολές του μενού εντολών *View/Grid-Guides*. Μπορούν να εκτελεσθούν και με το δεξί κλικ του mouse (ευρισκόμενοι στο πεδίο των χαράκων).

Document Options/Key Signatures. Το θέμα αναλύθηκε στο κεφάλαιο 14.3, (εικόνα 14.3β).

Document Options/Layers

Ορισμός των παραμέτρων για τα layers, (εικόνα 16.20).

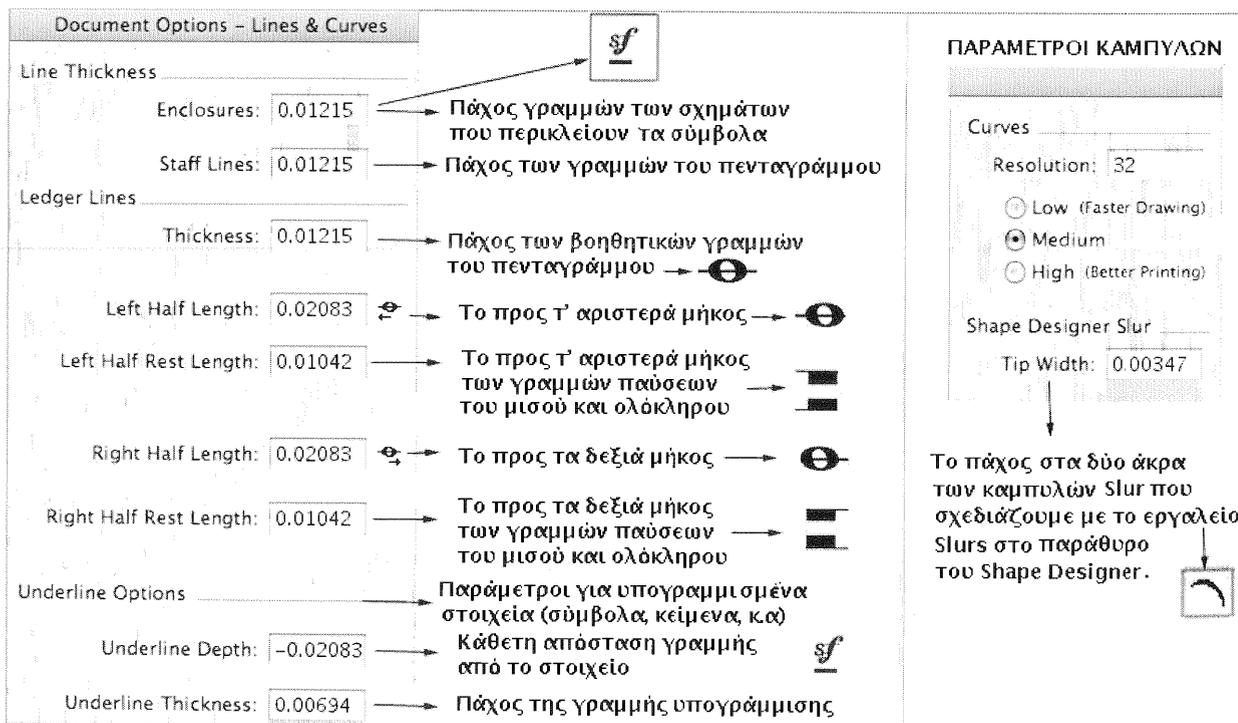

Εικόνα 16.20 (Mac, Win).

Για το θέμα της κάθετης τοποθέτησης των παύσεων μελετήστε και την παράγραφο *Document Options/Notes and Rests Options*, εικόνα 16.23, πεδίο 2.

Document Options/Lines and Curves

Ορισμός των παραμέτρων για τις γραμμές και τις καμπύλες, εικόνα 16.21.

Εικόνα 16.21 (Mac, Win).

Στο πεδίο *Resolution* των *Curves* επιλέγουμε την ανάλυση με την οποία θα εκτυπωθούν σε έναν απλό εκτυπωτή οι κάθε είδους καμπύλες. Το μέγεθος ανάλυσης που θα επιλέξουμε δεν επιφέρει καμμία αλλαγή στην ποιότητα εμφάνισης των καμπυλών στην οθόνη μας, αλλά ούτε και στην εκτύπωση σε έναν εκτυπωτή τεχνολογίας *postscript*.

Στο πεδίο *Underline Options* των *Lines*, οι επιλογές που θα κάνουμε (πάχος και κάθετη απόσταση της υπογράμμισης των στοιχείων) δεν εκτελούνται με την εντολή *Apply* του παραθύρου, αλλά πατώντας απλά *OK*. Στη συνέχεια θα δούμε το αποτέλεσμα.

Στο πεδίο *Line Thickness* των *Enclosures*, η όποια τιμή εισάξουμε, θα επιφέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα μετά την εκτέλεση *Apply* και φυσικά δεν θα επηρεάσει τα ήδη εισαχθέντα στοιχεία.

Για να ...κνκλώσουμε ένα σύμβολο (δυναμικής) σε ένα σχήμα, πρέπει από το παράθυρο *Expression Selection* (κεφάλαιο 18, εικόνα 18.2α), αφού επιλέξουμε το σύμβολο, να εκτελέσουμε την εντολή *Edit* και στο επόμενο παράθυρο *Expression Designer* να επιλέξουμε ένα *enclosure shape*. Το πάχος της γραμμής του σχήματος, που θα περικλείει το σύμβολο, θα έχει την τιμή που θα ορίσουμε στο πεδίο της εικόνας μας 16.21. Η τιμή που θα ορίσουμε δεν θα επηρεάσει σχήματα συμβόλων που ήδη έχουν εισαχθεί.

Document Options/Lyrics (Στίχοι): Θα εξετασθεί στο κεφάλαιο (21) των *Lyrics*.

Document Options/Multimeasure Rests (Σύμβολα πολυ-παύσεων)

Ορισμός των παραμέτρων για τις *πολυ-παύσεις*, εικόνα 16.22. Μέτρα πολυ-παύσεων δημιουργούμε με την εντολή *Edit/Multimeasure Rests/Create* (κεφάλαιο 5, εικόνες 5.12α, β). Σημειώστε ότι πρώτα πρέπει να ορίσουμε τις παραμέτρους των πολυ-παύσεων και εν συνεχεία να τις εισάξουμε. Ήδη δημιουργηθέντα μέτρα πολυ-παύσεων δεν επηρεάζονται από τις εκ των υστέρων μεταβολές των παραμέτρων. Εάν θέλουμε να μεταβάλλουμε τις παραμέτρους εισαχθέντων συμβόλων σε επιλεγμένα μέτρα, εκτελούμε την εντολή *Edit/Multimeasure Rests/Edit*. Οι παράμετροι της εντολής *Edit/Multimeasure Rests* είναι αυτές που θα εξετάσουμε στην παρούσα παράγραφο.

Document Options - Multimeasure Rests	
Shape	
Select...	1
Adjust Start Point:	0.10417
Adjust End Point:	-0.10417
Options	
☒ Update Automatically	
Number Adjustment	
Horizontal:	0
Vertical:	0.11111
Start Number At:	2 Measures
Measure Width:	1.25
Symbols	
☐ Use Symbols for Rests Less Than:	9 Measures
Space Between Symbols:	0.16667

Εικόνα 16.22 (Mac, Win).

Κάνοντας κλικ στο πεδίο *Select* ανοίγει το παράθυρο *Shape Designer* (κεφάλαιο 17, εικόνες 17.4, 17.5), στο οποίο μπορούμε να διαμορφώσουμε το σύμβολο των πολυ-παύσεων.

Στα πεδία *Adjust Start/End Point* ορίζουμε την απόσταση του συμβόλου από την αρχή και το τέλος του πενταγράμμου. Αρνητικές τιμές μεταφέρουν τη μεν αρχή του συμβόλου προς τα αριστερά το δε τέλος του συμβόλου προς το κέντρο του μέτρου *multimeasure rest*.

Στο πεδίο *Options* η παράμετρος *Update Automatically* αναδιατάσσει αυτόματα τα μέτρα πολυπαύσεων, αν σε κάποιο μέτρο ενός *Multimeasure Rests* συστήματος, εισάξουμε νότες. Τα *Multimeasure*

Rests εμφανίζονται μόνο σε page view και όχι σε scroll ή studio view. Αν λοιπόν μεταφερθούμε σε scroll ή studio view και εισάξουμε νότες σε ένα μέτρο που ήδη έχει υπαχθεί σε ένα μέτρο πολυ-παύσεων, τότε το πρόγραμμα θα αναδιατάξει αυτόματα το σύμβολο στα μέτρα που δεν έχουν νότες. Αυτό βέβαια θα το διαπιστώσουμε όταν επιστρέψουμε σε page view.

Οι τιμές που θα ορίσουμε στα πεδία *Horizontal* και *Vertical* καθορίζουν την οριζόντια και κάθετη τοποθέτηση του αριθμού του συμβόλου.

Η παράμετρος *Start Number At* ορίζει τον ελάχιστο αριθμό των κενών μέτρων που θα συμπυχθούν σε ένα μέτρο Multimeasure Rests.

Η παράμετρος *Measure Width* ορίζει το μήκος των μέτρων multimeasure rests και δεν επιδρά στα ήδη δημιουργηθέντα μέτρα πολυπαύσεων.

Στο πεδίο *Symbols* και στην παράμετρο *Use Symbols for Rests Less Than* ορίζουμε τον ελάχιστο αριθμό μέτρων στα οποία θα εμφανίζεται ένα άλλο σύμβολο, αντί του κανονικού. Η παράμετρος *Space Between Symbols* καθορίζει την απόσταση μεταξύ του εναλλακτικού συμβόλου και του συμβόλου της παύσης.

Προτείνεται η εκτέλεση της εντολής *Utilities/Update Layout* για τη σωστή εμφάνιση των μέτρων.

Document Options/Music Spacing (Αποστάσεις νοτών)

Ορισμός των παραμέτρων για τη λειτουργία της εντολής *Utilities/Music Spacing*. βλέπετε κεφάλαιο 27.2.

Document Options/Notes & Rests

Ορισμός των παραμέτρων για την τοποθέτηση και εμφάνιση των νοτών και παύσεων, εικόνα 16.23α.

Εικόνα 16.23α (Mac, Win).

Το πεδίο (1) μας δίνει τη δυνατότητα να επιλέξουμε άλλα σύμβολα για την εμφάνιση και εκτύπωση των κεφαλών των νοτών. Αρκεί πρώτα να επιλέξουμε την παράμετρο *Use Note Shapes*. Δείτε το επόμενο παράδειγμα, εικόνα 16.23β.

Εικόνα 16.23β (Mac, Win).

Εν συνεχεία, στο πεδίο (1) της εικόνας 16.23α επιλέγουμε για κάθε τύπο κεφαλής (ολόκληρο, μισό, κ.λπ.), ένα άλλο σύμβολο, πατώντας *Select* και επιλέγοντας από το παράθυρο *Symbol Selection*. Επίσης μπορούμε να επιλέξουμε ιδιαίτερο τύπο κεφαλής ανά νότα (πεδίο *Scale Degree* με βελάκια). Το *Scale Degree 1* αναφέρεται στη νότα ΝΤΟ, το 2 στη νότα Ρε, κ.ο.κ.

Αποεπιλέγοντας την παράμετρο *Use Note Shapes*, οι νότες εμφανίζονται με τα κανονικά τους note-heads. Η παράμετρος *Use Note Shapes* επιδρά και στις ήδη εισαχθείσες νότες.

Το ίδιο αποτέλεσμα αλλά για επιλεγμένες μόνο νότες μας προσφέρει το εργαλείο *Note Shape Tool* της παλέτας *Special Tool*, που θα εξετάσουμε στο κεφάλαιο 23.

Το πεδίο (2) μας δίνει τη δυνατότητα λεπτομερούς επιλογής της κάθετης **θέσης των παύσεων** ογδού, δεκάτου έκτου, τριακοστού δευτέρου, κ.λπ. σε σχέση με τη θέση που έχουμε επιλέξει με την παράμετρο *Adjust Floating Rest* (παράγραφος *Layer Options* που εξετάσαμε). Η επιλογές μας εδώ δρούν συμπληρωματικά. Ενώ η παράμετρος *Adjust Floating Rest* ορίζει την κάθετη θέση ανά μονάδα (δηλαδή ανά γραμμή πενταγράμμου), η παρούσα παράμετρος μπορεί να λάβει τιμές δεκαδικές. Η επιλογή πρέπει να γίνει με προσοχή, ειδικά όταν γράφουμε σε πολλά layers ή γράφουμε σε δύο φωνές με το εργαλείο *Speedy Entry*, διότι υπάρχει περίπτωση οι παύσεις του ενός layer να κολλήσουν με τις παύσεις του άλλου. Στην παράγραφο *Layer Options* είδαμε πως μπορούμε να επιλέξουμε για κάθε layer μία θέση στην οποία θα τοποθετούνται όλες οι παύσεις του. Επομένως, στην παρούσα παράμετρο επιλέγουμε με βάση όσα έχουμε ορίσει για το θέμα αυτό στην παράγραφο *Layer Options*. Να σημειώσουμε ότι η παράμετρος *Adjust Floating Rest*, που καθορίζει την κάθετη τοποθέτηση των παύσεων σε κάθε layer, επιδρά σε όλες τις παύσεις του layer. Θυμηθείτε επίσης ότι, αν δουλεύουμε μόνο σε ένα layer και θέλουμε να δράσει η παράμετρος *Adjust Floating Rest*, αποεπιλέγουμε την παράμετρο *Apply Adjustments Only if Notes Are In Other Layers*.

Στο πεδίο (3) (εικόνα 16.23α) και στις παραμέτρους *Spacing Before Music* και *Spacing After Music* ορίζουμε την απόσταση της πρώτης νότας κάθε μέτρου από την αριστερή διαστολή και την απόσταση της τελευταίας νότας από τη δεξιά διαστολή του μέτρου. Ορίζοντας απόσταση μηδέν για την τελευταία νότα (Default τιμή), η τελευταία νότα δεν θα αγγίζει τη δεξιά διαστολή αλλά θα απέχει ελάχιστα από αυτήν. Ορίζοντας όμως αρνητική τιμή (π.χ. -1) η νότα θα εμφανιστεί στο επόμενο μέτρο. Για το πρώτο μέτρο του αρχείου η εξ αριστερών απόσταση καθορίζεται όχι ως προς τη διαστολή, αλλά ως προς τη θέση των συμβόλων του χρονοδείκτη και του οπλισμού. Σχετική με την παράμετρο *Spacing Before Music* είναι η εικόνα 10.7 του κεφαλαίου 10, στην οποία φαίνεται η δυνατότητα μεταφοράς των νοτών με το *handle spacing*.

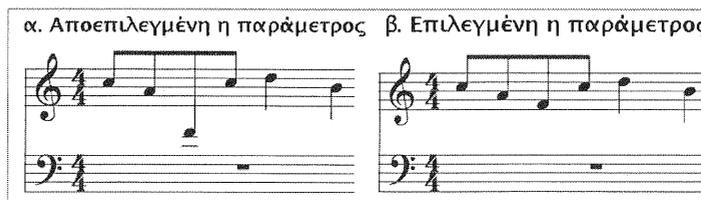
Στο πεδίο (3) οι παράμετροι *Scale Manual Positioning of Notes* και *Display Cross-Staff Notes on Original Staff* καθορίζουν:

α. Η παράμετρος *Scale Manual Positioning* προτείνεται να είναι αποεπιλεγμένη. Ας υποθέσουμε ότι εισάγετε δύο γειτονικές τονικά νότες, μία ΦΑ και μία ΣΟΛ σε δύο διαφορετικά layers ή φωνές και ότι έχετε επιλέξει τα stems τους να τείνουν προς την αντίθετη κατεύθυνση (πάνω και κάτω). Όταν βλέπετε τις νότες σε scroll view, ίσως θελήσετε να μετακινήσετε με τα ειδικά εργαλεία τη μία νότα, έτσι ώστε να μην επικαλύπτονται οι κεφαλές των νοτών. Βλέπετε πάλι την παρτιτούρα (σε scroll view) και σας φαίνεται ότι είναι σωστή και ότι οι νότες απέχουν κατά τη σωστή απόσταση. Αν όμως γυρίσετε σε page view, θα δείτε ότι η απόσταση των νοτών αυτών είναι διαφορετική. Το πρόβλημα προέκυψε με επιλεγμένη την παράμετρο *Scale Manual Positioning*.

Η παράμετρος αυτή εισήχθη για να διορθώνει αρχεία παλαιών εκδόσεων του Finale των οποίων οι

νότες έχουν μετακινηθεί με τα ειδικά εργαλεία και να τις τοποθετεί σωστά όταν για κάποιο λόγο αλλάξει το μήκος του μέτρου. Μόλις ανοίξουμε τα παλιά αρχεία, η παράμετρος είναι επιλεγμένη. Αποεπιλέξτε στη συνέχεια την παράμετρο και ίσως χρειασθεί να μετακινησετε με τα ειδικά εργαλεία εκ νέου μερικές νότες.

β. Η παράμετρος *Display Cross-Staff Notes on Original Staff* επαναφέρει στο αρχικό της μέτρο μία Cross-Staff νότα. Δείτε την επόμενη εικόνα, 16.23γ. Για το πως εισάγουμε *Cross-Staff* νότες θα μιλήσουμε στο κεφάλαιο 25 (*Note Mover*).

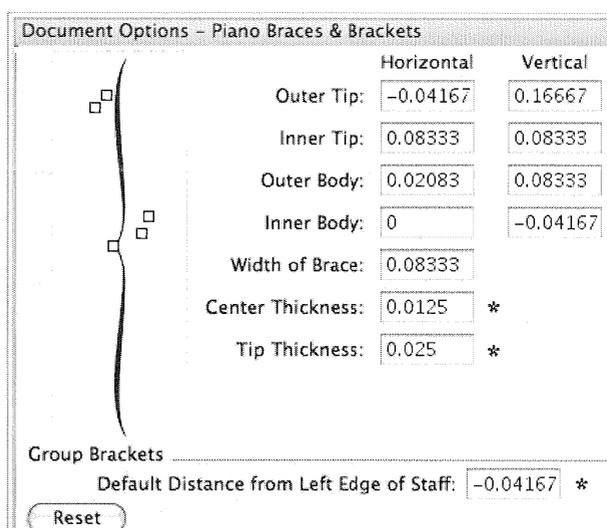
Εικόνα 16.23γ (Mac, Win).

Στο πεδίο 4 (εικόνα 16.23α) επιλέγουμε ένα διαφορετικό σύμβολο για τις κεφαλές των νοτών και ένα διαφορετικό σύμβολο για κάθε διάρκειας παύση. Η παράμετρος δρά για κάθε νότα ή παύση με αξία επιλεγόμενη από το pop-up menu. Η παράμετρος (όσον αφορά τις κεφαλές των νοτών) είναι διαθέσιμη εφ' όσον έχει αποεπιλεγθεί η παράμετρος *Use Notes Shapes* και δρά ανεξαρτήτως τονικού ύψους, σε αντίθεση με την παράμετρο *Use Notes Shapes* (πεδίο 1), η οποία δρά για επιλεγμένες με βάση την τονική τους αξία νότες.

Color Noteheads: Στο πεδίο 5 (εικόνα 16.23α) μπορούμε να επιλέξουμε ένα διαφορετικό χρώμα απεικόνισης για την κεφαλή της κάθε νότας (όχι για το στέλεχος-stem). Ορίζουμε τα χρώματα για την κεφαλή της κάθε νότας, ή κάνοντας διπλό κλικ σε κάθε πλαίσιο της χρωματικής παλέτας, μπορούμε να αλλάξουμε το χρώμα. Η παράμετρος *Show Border Around Colored Noteheads* εμφανίζει ένα περίγραμμα άλλου χρώματος γύρω από τις κεφαλές των νοτών. Βασική προϋπόθεση για την εμφάνιση των έγχρωμων κεφαλών των νοτών είναι να έχει επιλεγθεί σε κάθε πεντάγραμμο η παράμετρος *Notation Style/Color Noteheads* (κεφάλαιο 9.2, εικόνα *Staff Attributes*).

Document Options/Piano Braces & Brackets (Σύμβολα Ομαδοποίησης Πενταγράμμων)

Ορισμός των παραμέτρων για την τοποθέτηση και εμφάνιση του συμβόλου ομαδοποίησης πενταγράμμων πιάνου {}, αλλά και οποιαδήποτε άλλης παρτιτούρας που τα πεντάγραμμά της έχουν ομαδοποιηθεί με το σύμβολο αυτό, εικόνα 16.24.

Εικόνα 16.24 (Mac, Win)

Σύρτετε τα handles του συμβόλου (δεξιά-αριστερά) για να αλλάξετε το σχήμα του (πάχος, εσοχές καμπυλών, γωνία κεντρικού σημείου). Σύροντας τα handles θα δείτε ...ζωντανά την αλλαγή του σχήματος και την αλλαγή των τιμών των παραμέτρων του συμβόλου. Οι παράμετροι που είναι με αστερίσκο δεν

μεταβάλλονται με τη μετακίνηση των handles. Πιο αναλυτικά:

-Η παράμετρος *Center Thickness* μεταβάλλει το πάχος του σχήματος στον κεντρικό άξονα του συμβόλου, με μεγαλύτερη την αύξηση γύρω από το κεντρικό του σημείο και μικρότερη στα άκρα του.

-Η παράμετρος *Tip Thickness* μεταβάλλει το πάχος του σχήματος στα δύο άκρα.

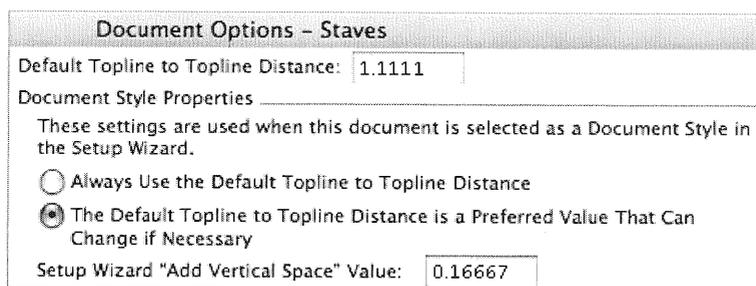
-Η παράμετρος (Default) *Distance from Left Edge of Staff* μεταβάλλει την απόσταση του συμβόλου από το αριστερό άκρο του πενταγράμμου.

-Με την εντολή *Reset* επαναφέρουμε τις προτεινόμενες τιμές των παραμέτρων.

Document Options/Repeats (Παράμετροι συμβόλων επανάληψης): Βλέπετε κεφάλαιο 15.2.6.

Document Options/Staves (Παράμετροι των πενταγράμμων), εικόνα 16.25.

Η παράμετρος *Default Topline to Topline Distance* επιτρέπει αφ' ενός τον ορισμό μίας αρχικής απόστασης των πενταγράμμων από την κορυφή της σελίδας και αφ' ετέρου τον ορισμό της απόστασης κάθε προστιθέμενου με τη διαδικασία *Document With Setup Wizard* πενταγράμμου από το προηγούμενο.

Εικόνα 16.25 (Mac, Win).

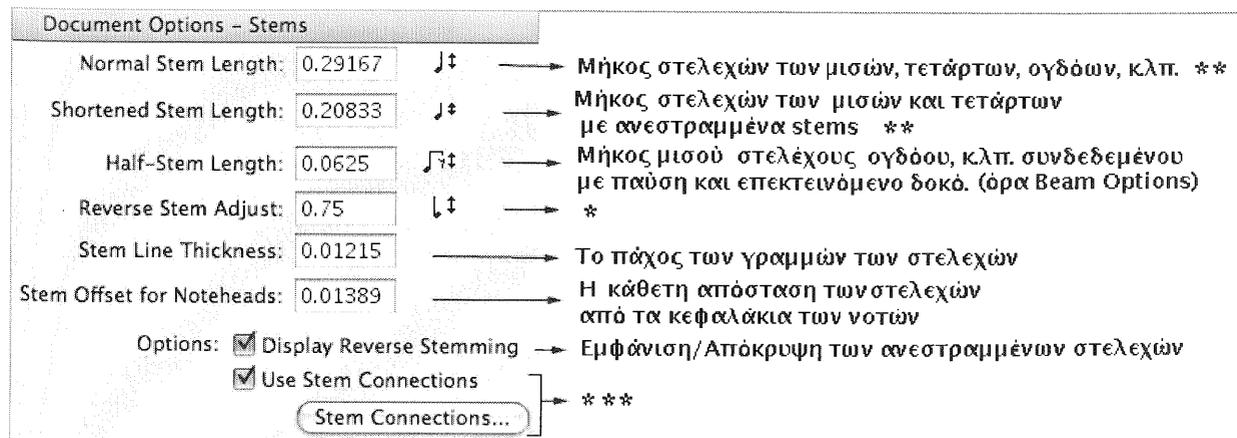
Η τιμή που ορίζουμε εδώ εμφανίζεται κάθε φορά στο παράθυρο διαλόγου της εντολής *Staff/New Staves* (κεφάλαιο 9, εικόνα 9.2γ). Φυσικά, κάθε φορά που εκτελούμε την εντολή, μπορούμε να αλλάζουμε την τιμή αυτή. Από το πεδίο *Setup wizard <Add ... Value>* μπορούμε να ορίσουμε μία επί πλέον απόσταση στην ως άνω τιμή. Επομένως, αν θέλουμε να ισχύσει η τιμή αυτή κατά την εισαγωγή νέων πενταγράμμων, είναι πάντα επιλεγμένη η παράμετρος *Always Use the Default Topline to Topline Distance*.

Document Options/Stems (Παράμετροι των στελεχών των νοτών), εικόνα 16.26.

Στα εργαλεία της παλέτας *Special Tool* υπάρχουν πέντε εργαλεία που μας επιτρέπουν εξειδικευμένη (ανά νότα) επεξεργασία και εμφάνιση των stems. Τα εργαλεία αυτά είναι τα ακόλουθα: *Stem Length Tool*, *Stem Direction Tool*, *Double/Split Stem Tool*, *Reverse Stem Tool* και *Custom Stem Tool*.

Τα *Special Tools* μας επιτρέπουν επεξεργασίες που δεν είναι δυνατό να γίνουν από άλλες εντολές του προγράμματος. Μελετήστε το κεφάλαιο 23 των *Special Tools* για να έχετε μία ολοκληρωμένη εικόνα για τα stems. Επίσης θυμηθείτε όσα σχετικά αναφέραμε για τα stems στην παράγραφο *Layer Options*.

Οι ρυθμίσεις που θα κάνουμε στις παραμέτρους θα ισχύσουν για όλα τα stems του αρχείου, μπορούν δε να γίνουν και εκ των υστέρων (αφού έχουμε εισάξει νότες).

Εικόνα 16.26 (Mac, Win). (Μελετήστε τις επεξηγήσεις των αστερίσκων στη συνέχεια)

Επεξηγήσεις των αστερίσκων στην εικόνα 16.26:

** Ισοδύναμο αποτέλεσμα έχουμε δουλεύοντας με το εργαλείο *Stem Length* (Special Tool). Με το ίδιο εργαλείο μπορούμε να αλλάξουμε την οριζόντια θέση των stems ως προς την κεφαλή της νότας.

* Η παράμετρος *Reverse Stem* θα μας απασχολήσει στις περιπτώσεις των Cross-Staff νοτών, στις περιπτώσεις συγχορδιών με πολλές νότες (που εκτείνονται και στις πέντε γραμμές του πενταγράμμου, οπότε το πρόγραμμα αναστρέφει αυτόματα τα stems των νοτών χάριν ομοιομορφίας), ή τέλος, στις περιπτώσεις που αναστρέφουμε τα stems με το εργαλείο *Reverse Stem Tool*. Ορίζει που θα είναι το τέλος του άλλου άκρου του στελέχους (θεωρώντας σαν αρχή την κεφαλή της νότας). Αν σε ένα σύστημα συνδεδεμένων ογδών αναστρέψουμε ένα stem, με την τιμή που θα δώσουμε σε αυτή την παράμετρο, θα επηρεασθούν και οι θέσεις των μη αναστραμμένων stems των υπολοίπων ογδών. Τιμή ίση με μηδέν (Default) εμφανίζει τα αναστραμμένα stems στις θέσεις των φυσικών stems. Η παράμετρος δέχεται θετικές ή αρνητικές τιμές.

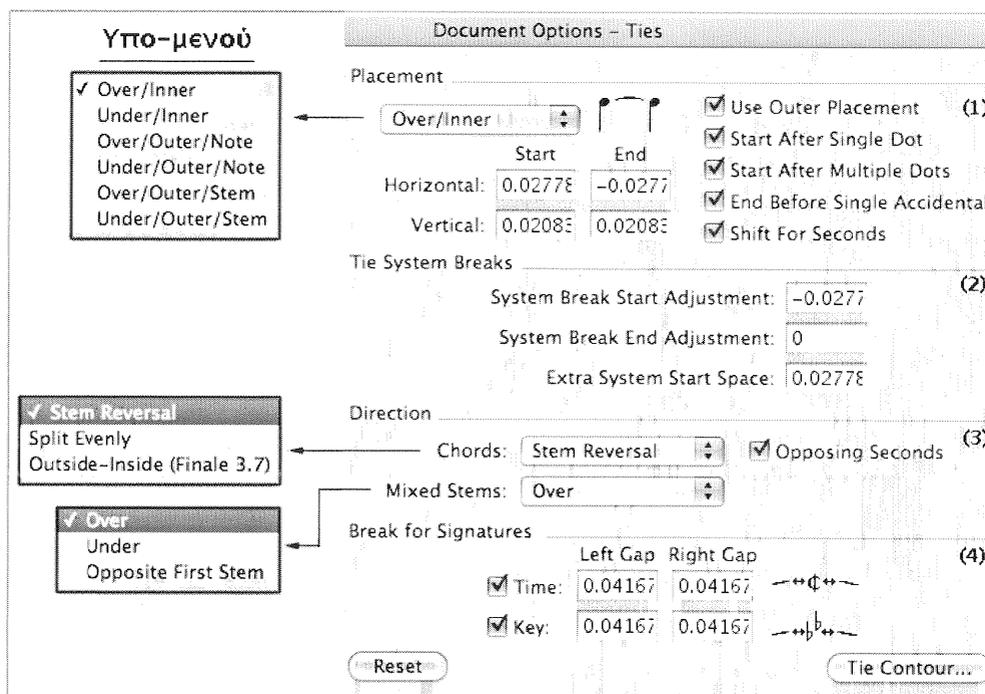
*** Η παράμετρος *Stem Connections* αναφέρεται στο με πόση ακρίβεια γίνεται η σύνδεση των stems με τις κεφαλές των νοτών, όταν έχουμε επιλέξει ένα άλλο σύμβολο για την εμφάνιση των κεφαλών των νοτών.

-Σχετικά με τα Stems μία σημαντικά λειτουργική εντολή είναι η *Stem Directions* από το μενού εντολών *Utilities* (κεφάλαιο 27.2). Μας επιτρέπει να αλλάξουμε μαζικά, για επιλεγμένα μέτρα, την κατεύθυνση των Stems (πάνω, κάτω, ή σύμφωνα με τις Default ρυθμίσεις του προγράμματος).

-Σχετική επίσης είναι η εντολή *Stem Settings* στο παράθυρο *Staff Attributes* του εργαλείου και των εντολών *Staff* (κεφάλαιο 9.3). Από το παράθυρο παραμέτρων της εντολής ορίζουμε τις βασικές παραμέτρους των stems, που αφορούν όμως αποκλειστικά το πεντάγραμμο που θα επιλέξουμε.

Document Options/Text (Παράμετροι των πεδίων κειμένων). Θα εξετασθεί στο κεφάλαιο 20, (Text).

Document Options/Ties (Παράμετροι των συμβόλων συζεύξεων), εικόνα 16.27α.

Εικόνα 16.27α (Mac, Win).

Στο πεδίο (1) *Placement*:

-Επιλέγουμε τον τύπο των συμβόλων των συζεύξεων κάνοντας κλικ στο υπομενού *Over/Inner* (πάνω και ενδιάμεσα των νοτών), *Over/Outer/Stem* (πάνω και εξωτερικά των stems, κ.λπ.) και ορίζουμε για κάθε τύπο συμβόλου σύζευξης τις αποστάσεις των από τις νότες. Το πρόγραμμα, ανάλογα με τις νότες που έχουμε εισάξει θα επιλέξει τον κατάλληλο τύπο καμπύλης. Σε μας απομένει να ορίσουμε τις τιμές *αρχή* (Start) και *τέλος* της σύζευξης (End) καθώς και την κάθετη απόσταση στην αρχή και στο τέλος της καμπύλης. Διαφορετικές τιμές στα πεδία *Vertical* (Start και End) δίνουν κλίση στην καμπύλη.

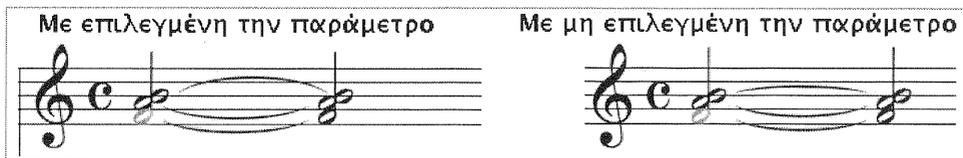
-Η παράμετρος *Use Outer Placement*, όταν είναι επιλεγμένη, τοποθετεί τις καμπύλες των συζεύξεων σύμφωνα με τις ρυθμίσεις που έχουμε κάνει για τους τύπους *Outer*.

-Η παράμετρος *Start After Single Dot* τοποθετεί την αρχή της καμπύλης μετά το σύμβολο παρεστιγμένου.

-Η παράμετρος *Start After Multiple Dots* τοποθετεί την αρχή της καμπύλης μετά το σύμβολο των πολλαπλών παρεστιγμένων.

-Η παράμετρος *End Before Single Accidental* τοποθετεί το τέλος της καμπύλης πριν το σύμβολο αλλοίωσης της νότας.

-Η παράμετρος *Shift for Seconds* αναφέρεται στις συζεύξεις νοτών συγχορδιών και ειδικά στις περιπτώσεις που οι κεφαλές των νοτών τους τοποθετούνται και από τις δύο πλευρές των stems. Μελετήστε την επόμενη εικόνα 16.27β.

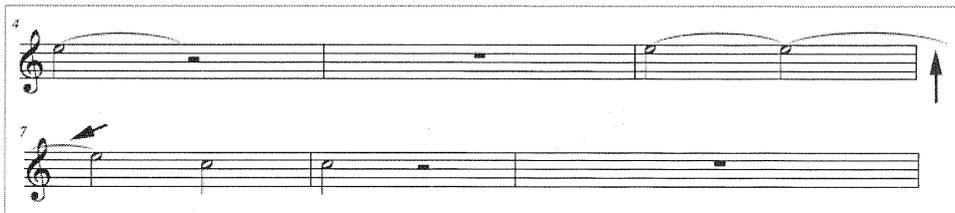

Εικόνα 16.27β (Mac, Win).

Βλέπουμε ότι στην περίπτωση των δεμένων νοτών ΣΙ η καμπύλη σύζευξης ολισθαίνει πιο δεξιά από τις άλλες καμπύλες έτσι ώστε να “αγγίξει” τις νότες ΣΙ. Αλλά και οι άλλες καμπύλες αποδεσμεύονται από τον κανόνα της ομοιόμορφης τοποθέτησης και αγγίζουν πιο σωστά τις άλλες δύο νότες.

Στο πεδίο (2) *Tie System Breaks*: (εικόνα 16.27α)

Ορίζουμε το κατά πόσο θα εκτείνεται πέραν της διαστολής του τελευταίου μέτρου η καμπύλη σύζευξης της τελευταίας νότας του τελευταίου μέτρου με την πρώτη νότα του επόμενου μέτρου (στο επόμενο πεντάγραμμο). Ομοίως, και το ποιά θα είναι το μήκος της συνέχειας της καμπύλης στο επόμενο μέτρο, καθώς και η θέση της σε σχέση με την αρχική διαστολή του. Δείτε την επόμενη εικόνα 16.27γ.

Εικόνα 16.27γ (Mac, Win).

Στο πεδίο (3) *Direction* (εικόνα 16.27α)

Ορίζουμε τη φορά των καμπυλών (αν θα είναι πάνω ή κάτω από τις νότες) στις περιπτώσεις συγχορδιών.

-Η παράμετρος *Stem Reversal*: Σε μία συγχορδία με πολλές νότες, προκειμένου να εμφανισθεί σωστά, μερικά stems αναστρέφονται. Με επιλεγμένη την παράμετρο *Stem Reversal*, οι καμπύλες τοποθετούνται σύμφωνα με τη φορά των stems των νοτών. Όσες αναφέρονται σε νότες με μη ανεστραμμένα stems τοποθετούνται πάνω από τις νότες και όσες αναφέρονται σε νότες με ανεστραμμένα stems τοποθετούνται κάτω από τις νότες.

-Η παράμετρος *Split Evenly*: Με αυτή την επιλογή οι δύο εξωτερικές καμπύλες τοποθετούνται απέναντι, οι δε υπόλοιπες διαμοιράζονται ομοιόμορφα και ανάλογα με τη θέση των νοτών μέσα στο πεντάγραμμο.

-Η παράμετρος *Outside/Inside* αναφέρεται σε αρχεία από παλιές εκδόσεις του *Finale*.

-Η παράμετρος *Opposing Seconds*, επιλεγμένη, επιτρέπει τη λειτουργία της παραμέτρου *Shift for Seconds* που εξετάσαμε λίγο πριν.

-Από το υπομενού *Mixed Stems* ορίζουμε τη φορά των καμπυλών όταν συνδέουν νότες με διαφορετική κατεύθυνση των stems τους. Για παράδειγμα όταν έχουμε δύο νότες των οποίων τα stems

βαίνουν προς την αντίθετη κατεύθυνση. Από το υπομενού λοιπόν επιλέγουμε τη φορά των καμπυλών για αυτές τις περιπτώσεις των συζεύξεων.

Στο πεδίο (4) *Break for Signatures*:

Ορίζουμε τον τρόπο διάσπασης των καμπυλών όταν συναντούν τα σύμβολα *Time* και *Key Signature*. Η διάσπαση της καμπύλης είναι απαραίτητη για να μην επικαλύπτονται αυτά τα σύμβολα. Ως εκ τούτου οι παράμετροι είναι επιλεγμένες. Αν αποεπιλεχθούν, οι καμπύλες θα συμπέσουν με τα σύμβολα αυτά. Για κάθε σύμβολο ορίζουμε μία τιμή για το αριστερό κομμάτι της διασπασμένης καμπύλης και μία για το δεξί. Οι τιμές αυτές καθορίζουν τελικά το κενό ανάμεσα στα δύο μέρη (*Gaps*) της διασπασμένης καμπύλης.

-Με την εντολή *Reset* επαναφέρουμε τις τιμές των παραμέτρων που προτείνει το πρόγραμμα.

-Με την εντολή *Ties Contour* ανοίγει το επόμενο παράθυρο, εικόνα 16.27δ.

Εικόνα 16.27δ (Mac, Win).

Το παράθυρο αυτό μοιάζει λειτουργικά με το αντίστοιχο παράθυρο των *Slurs* (καμπυλών για τα λεγκάτα, λεγκατούρες) που εξετάζουμε στο κεφάλαιο 19 (*Smart Shape*). Οι τιμές που θα ορίσουμε στο παράθυρο αυτό θα επηρεάσουν και τις ήδη εισαχθείσες συζεύξεις.

Μέσω της εντολής ορίζουμε τις διαστάσεις, την κλίση και γενικά το σχήμα της καμπύλης.

-Στο πεδίο (1) ορίζουμε τις τιμές έκτασης της καμπύλης για τις τρεις δυνατές κατηγορίες (*Short*, *Medium* και *Long*). Όταν εισάγουμε συζεύξεις, το πρόγραμμα υπολογίζει το ποιά από αυτές θα χρησιμοποιήσει, ανάλογα με την απόσταση των νοτών που θα συνδεθούν.

-Στο πεδίο (2) επιλέγουμε τον τρόπο μεταβολής της παραμέτρου *Inset* του πεδίου 4. Επιλέγουμε *Percent* ή *Fixed*.

-Στο πεδίο (3) ορίζουμε το πάχος της καμπύλης στα δύο της άκρα (*Left*, *Right*). Η αλλαγή τιμών προτείνεται μόνο για πειραματισμό. Εάν και στα τρία πεδία εισάξουμε την ίδια τιμή, τότε οι καμπύλες θα έχουν σε όλη τους την έκταση το ίδιο πάχος.

-Στο πεδίο (4)-*Style* ορίζουμε για κάθε κατηγορία καμπυλών (*Short*, *Medium*, *Long*), τις τιμές για παραμέτρους Ύψος (*Height*) και για τα δύο άκρα των καμπυλών και *Inset* (τοποθέτηση ως προς τις νότες). Δηλαδή η παράμετρος *Inset* ορίζει το πόσο θα προσεγγίζει η καμπύλη τις νότες και στα δύο άκρα της. Ορίζουμε τιμές σε ποσοστό (*Percent*) και σε απόλυτα μεγέθη (*Fixed*). Ανάλογα με την επιλογή μας στο πεδίο (2), οι καμπύλες θα τοποθετηθούν ακολουθώντας τις μεν ή τις δε τιμές. Η παράμετρος (*Use*) *Tie End Style* αναφέρεται σε αρχαία παλαιών εκδόσεων του *Finale*.

-Στο πεδίο (5)-*Options* ορίζουμε γενικούς κανόνες για τον τρόπο τοποθέτησης των καμπυλών. Οι παράμετροι *Interpolate Height Between Short and Long Span* και *Use Medium Height Between Short and Long Span* διαμορφώνουν το ύψος των καμπυλών (με άλλα λόγια τη γωνία της καμπύλης) είτε κατά ένα

μέσο όρο μεταξύ των τιμών που θα ορίσουμε στο πεδίο (4)-παράμετρος *Heigh* για τα στυλ των καμπυλών *Short* και *Long*, είτε με βάση τις τιμές που θα ορίσουμε για τα στυλ των καμπυλών *Medium*. Η παράμετρος *Avoid Staff Lines* επιλέγεται για να μην πέφτουν οι καμπύλες πάνω στις γραμμές των πενταγράμμων. Ορίζουμε μία επιθυμητή τιμή. Αν θέλουμε αυτό να ισχύσει μόνο για συγκεκριμένο πεντάγραμμο, επιλέγουμε *This Staff Only*. Η τιμή που θα εισάξουμε θα επηρεάσει κάθε σύζευξη για την οποία, στο παράθυρο *Tie Alterations*, έχουμε ορίσει *Avoid Staff Lines*. Το παράθυρο *Tie Alterations* θα το εξετάσουμε στα ειδικά εργαλεία, εργαλείο *Tie Tool* (κεφάλαιο 23).

Οι όποιες μεταβολές ορίσουμε, θα εφαρμοσθούν μόλις πατήσουμε *OK*, επανέλθουμε στο παράθυρο *Ties Options* και ζητήσουμε *Apply*. Με την εντολή *Reset* επαναφέρουμε τις τιμές των παραμέτρων που προτείνει το πρόγραμμα.

Σχετική με τις συζεύξεις είναι η παράμετρος *Display Items/Ties* στο παράθυρο *Staff Attributes* (κεφάλαιο 9.3). Αν επιλεγεί η απόκρυψη των συζεύξεων, τότε αυτές δεν εμφανίζονται στο πεντάγραμμο.

Στην παλέτα των *ειδικών εργαλείων* το πρόγραμμα προσφέρει το εργαλείο *Tie Tool* με το οποίο μπορούμε να ορίζουμε ειδικές τιμές σε κάθε επιλεγμένη σύζευξη, μέσα από το παράθυρο διαλόγου *Tie Alterations*. Οι τιμές που θα ορίσουμε με τη χρήση του εργαλείου *Tie Tool* δεν θα επηρεασθούν από τις τιμές που δίνουμε στις παραμέτρους του παραθύρου *Tie Options* και *Tie Contour*. Το πλέον σημαντικό όμως είναι ότι η χρήση του εργαλείου *Tie Tool* μας επιτρέπει να αλλάζουμε με το χέρι (*manually*) μερικές παραμέτρους των συζεύξεων, σύροντας τα *handles* του (βλέπετε *Special Tools*, κεφάλαιο 23, *Tie Tool*).

Μεταβάλλοντας τη θέση μίας νότας, π.χ. με τα ειδικά εργαλεία, μεταβάλλεται και το μήκος της σύζευξης. Ένας άλλος τρόπος να μεταβάλλουμε τη θέση μίας νότας μέσα στο μέτρο είναι ο εξής. Επιλέγουμε το εργαλείο *Measure* και κάνουμε κλικ σε ένα μέτρο. Εμφανίζονται τα δύο *handles* του κάθε μέτρου (στη δεξιά του διαστολή). Κάνοντας ένα κλικ στο κάτω *handle*, εμφανίζεται το πλαίσιο με τα *handles* των νοτών του μέτρου. Το πάνω *handle* υποδεικνύει τη σωστή θέση της νότας μέσα στο μέτρο, το κάτω μετακινούμενο (δεξιά-αριστερά) επιτρέπει την αλλαγή της θέσης της νότας και επομένως του μεγέθους της καμπύλης της σύζευξης. Θυμηθείτε όσα αναφέραμε στο κεφάλαιο 10, εικόνες 10.5, 10.5α και 10.6.

Document Options/Time Signature (Παράμετροι των συμβόλων του Χρονοδείκτη)

Το θέμα εξετάσθηκε στο κεφάλαιο 14, εικόνα 14.2γ.

Document Options/Tuplets (Παράμετροι των Πολυήχων ή Πολλαπλόηχων).

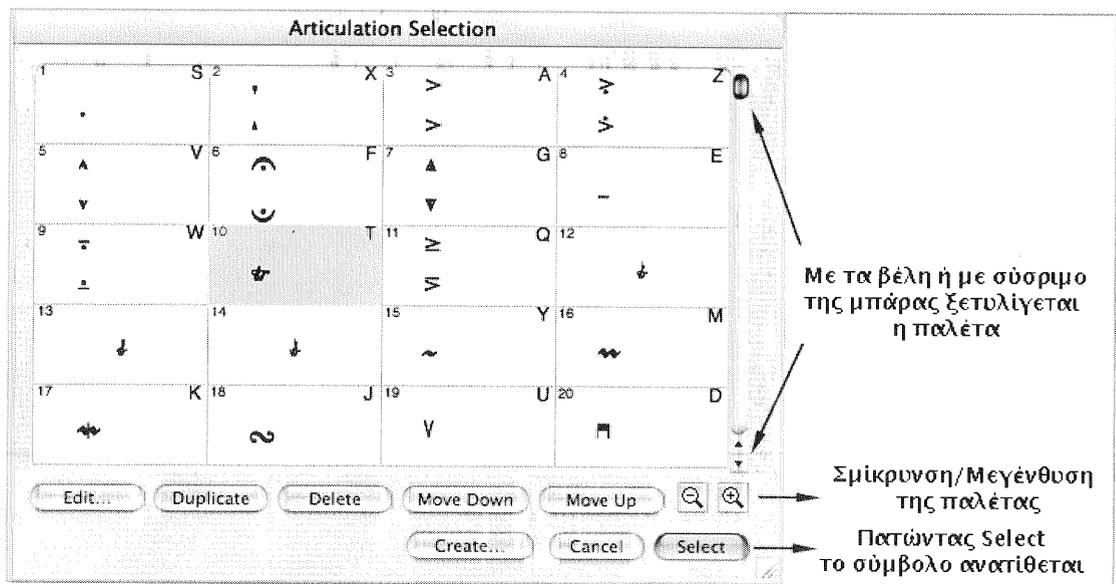
Το θέμα εξετάσθηκε στο κεφάλαιο 15, εικόνα 15.1γ.

17 Το Εργαλείο Εισαγωγής Στολιδιών (Articulation Tool)

17.1 Εισάγοντας Στολίδια (Αρθρώσεις) με απλό τρόπο

Από την παλέτα βασικών εργαλείων επιλέγουμε το εργαλείο *Articulation*. Κάνοντας κλικ σε μία νότα ή παύση, ανοίγει το παράθυρο *Articulation Selection* (Επιλογή στολιδιών), εικόνα 17.1. Εμφανίζεται η βιβλιοθήκη των συμβόλων *Articulation*. Αν σε μία δεδομένη στιγμή δεν εμφανίζονται τα σύμβολα ή δεν εμφανίζονται όλα, τότε πρέπει να εκτελέσετε την εντολή *File/Load Library*, επιλέγοντας τη βιβλιοθήκη *Articulation* από μία οικογένεια μουσικών γραμματοσειρών (Maestro, Jazz, Engraver) και ακόμη τη βιβλιοθήκη *Shapes/Articulation Shapes* ή επιλέγοντας τη βιβλιοθήκη που έχετε δημιουργήσει και αποθηκεύσει με κάποιο όνομα. Επανεέλθετε στο κεφάλαιο 4, εικόνα 4.8 για να θυμηθείτε τι ακριβώς πρέπει να κάνετε.

Κάθε σύμβολο της παλέτας *Articulation* έχει έναν αριθμό (πάνω αριστερά στο κάθε τετράγωνο) για τη διευκόλυνση του χρήστη, εικόνα 17.1. Επίσης σε κάθε σύμβολο (πάνω δεξιά στο τετράγωνο) εμφανίζεται το πλήκτρο στο οποίο έχουμε αναθέσει το σύμβολο. Για την ανάθεση των συμβόλων στο πληκτρολόγιο θα μιλήσουμε στη συνέχεια (Metatools). Τρέχοντας τον κάθετο δείκτη της μπάρας ή κάνοντας διαδοχικά κλικ στα βελόνια, ξετυλίγεται όλη η παλέτα των συμβόλων.

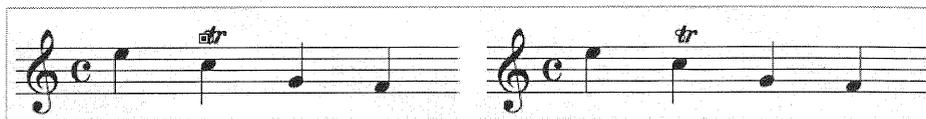

Εικόνα 17.1 (Mac, Win)

Στο παράδειγμα της επόμενης εικόνας 17.2 αφού επιλέξαμε το εργαλείο *Articulation*, κάναμε ένα κλικ πάνω στη νότα και εμφανίστηκε η παλέτα *Articulation Selection*. Επιλέξαμε το σύμβολο No.10/Τρίλια και εν συνεχεία πατήσαμε *Select*. Αντί *Select* μπορούμε να κάνουμε διπλό κλικ πάνω στο σύμβολο. Το σύμβολο Τρίλια ανατέθηκε στη νότα, εικόνα 17.2. Αριστερά της εικόνας εμφανίζεται το μόλις εισαχθέν σύμβολο με το handle του και δεξιά το σύμβολο χωρίς το handle. Το handle αποκρύπτεται όταν επιλέξουμε άλλο εργαλείο. Επιλέγοντας το handle, μπορούμε να μετακινήσουμε το σύμβολο προς κάθε κατεύθυνση ή, πατώντας *Delete*, να το διαγράψουμε.

Με διπλό κλικ στο handle του συμβόλου ανοίγει το παράθυρο *Articulation Designer*, με τη βοήθεια του οποίου μπορούμε να επεξεργασθούμε το σύμβολο (*Edit*). Στην ουσία η κίνηση ισοδυναμεί με την

ενεργοποίηση της εντολής *Edit* του παραθύρου *Articulation Selection*, που θα εξετάσουμε στη συνέχεια. Η μετακίνηση ή η αλλαγή μεγέθους (*Resize*) της νότας επιφέρει αντίστοιχα αποτελέσματα και στο σύμβολο.

Εικόνα 17.2 (Mac, Win)

Η θέση που τοποθετούνται τα σύμβολα (πάνω ή κάτω από τη νότα, απόσταση από αυτήν, κ.λπ.), καθώς και το μέγεθός τους είναι καθορισμένα από το πρόγραμμα. Μπορούμε να επεμβούμε σε αυτές τις παραμέτρους και να τις αλλάξουμε. Προσοχή: Η οποιαδήποτε αλλαγή των παραμέτρων ενός συμβόλου (μέγεθος, Default θέση, τύπος γραμματοσειράς) θα ισχύσει για όλα τα όμοια σύμβολα που έχουμε εισάξει στο αρχείο μας (βλέπετε στη συνέχεια εντολή *Edit*).

Εναλλακτικές κινήσεις με το δεξί κλικ του mouse: Επιλέγοντας το handle ενός συμβόλου και κάνοντας δεξί κλικ με το mouse, εμφανίζεται ένα μενού εντολών μεταξύ των οποίων είναι η εντολή *Delete* (επιφέρει τη **διαγραφή** του συμβόλου), η εντολή *Show* (η αποεπιλογή της αποκρύπτει το σύμβολο) και η εντολή *Edit Articulation Definition* που ενεργοποιεί το παράθυρο διαλόγου *Articulation Designer* που επιτρέπει τη μεταβολή των παραμέτρων του συμβόλου (βλέπετε παράγραφο *Επεξεργασία των Συμβόλων*).

17.2 Η παλέτα των συμβόλων Articulation και οι εντολές της

Στην περίπτωση που για κάποιο από τα διαθέσιμα σύμβολα θέλουμε να αλλάξουμε το μέγεθός του ή θέλουμε να δημιουργήσουμε δικά μας σύμβολα, τότε καταφεύγουμε στις εντολές *Edit* ή *Create* αντίστοιχα, εικόνα 17.1. Οι εντολές *Duplicate*, *Delete*, *Move Up/Down* χρησιμεύουν στο να αναπαράξουμε ένα σύμβολο στη βιβλιοθήκη μας, στο να το διαγράψουμε και στο να αλλάξουμε τη δεδομένη θέση του μέσα στην παλέτα. Αν διαγράψουμε ένα σύμβολο, ενώ το έχουμε χρησιμοποιήσει, τότε το σύμβολο αυτό παύει να εμφανίζεται στην παρτιτούρα μας.

Η Αναπαραγωγή συμβόλων - Duplicate

Η εντολή *Duplicate* δημιουργεί ένα αντίγραφο ενός επιλεγέντος συμβόλου στην παλέτα. Χρήσιμη όταν θελήσουμε να μεταβάλλουμε κάποια σύμβολα περιστασιακά. Αν λ.χ. σε κάποια στιγμή θελήσουμε να εμφανίσουμε το σύμβολο κορώνα λίγο μεγαλύτερο, τότε δημιουργούμε αντίγραφό του και εν συνεχεία το επεξεργαζόμαστε, αλλάζοντας το μέγεθος της γραμματοσειράς του. Αν έχουμε εισάξει σε διάφορα σημεία του αρχείου μας κορώνες και κάνουμε *edit* σε μία από αυτές, τότε όλες θα αλλάξουν μέγεθος, κάτι που ίσως δεν θέλουμε. Γι' αυτό το λόγο εκτελούμε την εντολή *Duplicate*.

Η Διαγραφή συμβόλων από την παλέτα - Delete

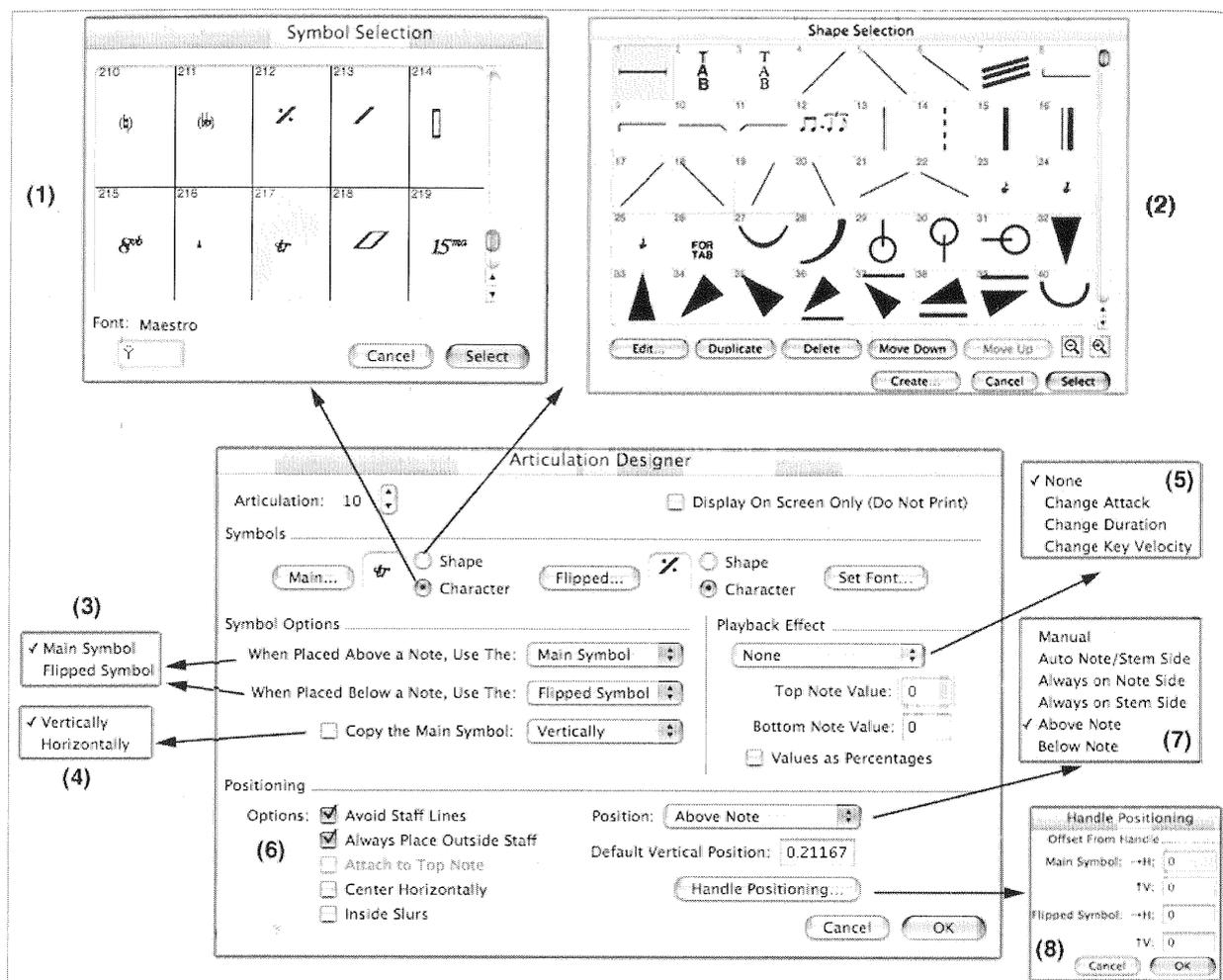
Η εντολή *Delete* διαγράφει ένα σύμβολο από την παλέτα. Αν αυτό εν τώ μεταξύ έχει χρησιμοποιηθεί στο αρχείο μας, το πρόγραμμα θα μας ειδοποιήσει αν επιμένουμε στη διαγραφή του ή αν θέλουμε να το αντικαταστήσει με κάποιο άλλο.

Η Τακτοποίηση των συμβόλων στην παλέτα

Οι εντολές *Move Up/Move Down* μεταφέρουν ένα ή πολλά επιλεγμένα σύμβολα προς την αρχή ή το τέλος της παλέτας μας. Χρήσιμη εντολή για να συγκεντρώνουμε όλα τα αναγκαία σύμβολα σε μία περιοχή και να αποφεύγουμε να ξετυλίγουμε συνεχώς την παλέτα. Τα μετακινούμενα προς την αρχή σύμβολα καταλαμβάνουν τις θέσεις των προηγούμενων, ωθώντας τα προς το τέλος της παλέτας. Και αντίστοιχα, τα μετακινούμενα προς το τέλος της παλέτας σύμβολα καταλαμβάνουν τις θέσεις των επόμενων, ωθώντας τα προς την αρχή της παλέτας.

Η επεξεργασία των συμβόλων της παλέτας- Edit Articulation

Η εντολή *Edit (Articulation)* εμφανίζει το παράθυρο *Articulation Designer* με τη βοήθεια του οποίου μπορούμε να επεξεργασθούμε ένα σύμβολο, εικόνα 17.3.

Εικόνα 17.3 (Mac, Win)

Στην εικόνα 17.3 βλέπουμε το παράθυρο *Articulation Designer* και τα περιεχόμενα των pop-up menus (πεδία 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8). Αν για κάποιο σύμβολο επιλέξουμε την παράμετρο *Display On Screen*, τότε αυτό δεν θα εκτυπώνεται αλλά απλά θα εμφανίζεται στην οθόνη μας.

Μπορούμε να αντικαταστήσουμε ένα επιλεγμένο σύμβολο της παλέτας *Articulation* με ένα άλλο, είτε αυτό θα είναι ένα σχήμα (Shape), είτε σύμβολο-χαρακτήρας (Character). Επιλέγουμε αρχικά Shape ή Character και στη συνέχεια πατώντας στο πεδίο *Main*, έχουμε στη διάθεσή μας τις κύριες βιβλιοθήκες σχημάτων (πεδίο 2) και χαρακτήρων (πεδίο 1) του *Finale*. Επιλέγουμε ένα σχήμα ή ένα χαρακτήρα που θα αντικαταστήσει το σύμβολο *Articulation* στην παλέτα και τελικά στην παρτιτούρα μας. Στο πεδίο *Fonts* θα ορίσουμε με ποιά από τις γραμματοσειρές του *Finale* (*Maestro*, *Engraver*, *Jazz*) θα απεικονίζεται το σύμβολο *Articulation*. Φυσικά μπορούμε να ορίσουμε οποιαδήποτε γραμματοσειρά, π.χ. *Times*, μόνο που δεν θα εμφανίζεται μουσικό σύμβολο αλλά γράμμα. Το πεδίο *Fonts* αφορά τα σύμβολα *Character*.

Στο πεδίο (3) ορίζουμε αν το σύμβολο θα τοποθετείται πάνω ή κάτω από τη νότα.

Το πεδίο (4) αφορά τη δράση της εντολής *Utilities/Apply Articulation*, που χρησιμεύει στη μαζική εισαγωγή συμβόλων *Articulation* στην παρτιτούρα μας. Εκτελώντας την εντολή ορίζουμε αν ένα σύμβολο θα αντιγράφεται μαζικά οριζοντίως. Η παράμετρος αφορά τα κυλιόμενα chord and trill symbols, δηλαδή αυτά που θα χρειασθεί να συρθούν οριζοντίως ή καθέτως για να απεικονίσουν σωστά μία έκταση νοτών. Η παράμετρος είναι μη-διαθέσιμη για τα υπόλοιπα σύμβολα.

Στο πεδίο (5) ορίζουμε το πως θα εκτελεσθεί το σύμβολο κατά την ακρόαση (Playback). Ορίζουμε αν θα ακουσθεί με το εφέ ατάκα, αν θα δώσει πρόσθετη διάρκεια στη νότα ή αν θα αποδώσει τις δυναμικές εκτέλεσης των πλήκτρων (Key Velocity). Ορίζουμε τιμές σε κλίμακα επί τοις %. Το πως θα αντιδράσει κάθε σύμβολο κατά την εκτέλεση, έχει ορισθεί από το πρόγραμμα και το σωστό είναι να μην αλλάζουμε αυτές τις παραμέτρους.

Στο πεδίο (6) ορίζουμε τη θέση του συμβόλου ως προς τη νότα. Και εδώ το πρόγραμμα προτείνει ορισμένες τιμές. Η παράμετρος *Avoid Staff Lines* προτείνεται να είναι επιλεγμένη για τα περισσότερα σύμβολα της παλέτας, έτσι ώστε να αποφεύγεται η επικάλυψη των γραμμών του πενταγράμμου από τα σύμβολα. Η παράμετρος *Always Place Outside Staff* τοποθετεί το σύμβολο πάντοτε έξω από το πεντάγραμμο. Η παράμετρος *Center Horizontally* κεντράρει το σύμβολο με τη νότα. Η παράμετρος *Inside Slurs*, όταν είναι επιλεγμένη, διορθώνει την κλίση των συμβόλων slurs της παλέτας *Shape* κατά τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να μην επικαλύπτονται οι καμπύλες (Slurs) από τα σύμβολα Articulation.

Η παράμετρος *Auto Note/Stem Side* στο πεδίο (7) *Position* (pop-up menu) επιλέγεται για να τοποθετούνται τα σύμβολα σύμφωνα με τη φορά (πάνω ή κάτω) των stems των νοτών. Στο πεδίο *Default Vertical Position* ορίζουμε μία τιμή σε cm η οποία θα καθορίζει την τυπική (στάνταρ) απόσταση των συμβόλων από τις νότες.

Τέλος, στο πεδίο (8) *Handle Positioning* ορίζουμε μία οριζόντια και μία κάθετη απόσταση (σε cm). Αυτή η απόσταση αφορά την απόσταση του handle από το σύμβολό του και λογικά θα πρέπει να είναι μηδέν (0). Το πρόγραμμα μας επιτρέπει να ορίσουμε διαφορετικές αποστάσεις λόγω του ότι πολλές γραμματοσειρές είναι σχεδιασμένες έτσι ώστε το handle του συμβόλου να απέχει από το σύμβολο κατά ένα ανεπιθύμητο μέγεθος. Αυτή η παράμετρος διορθώνει αυτή την ατέλεια.

Συμπέρασμα: Οι ως άνω παράμετροι ορίζονται για κάθε σύμβολο χωριστά. Λόγω του ότι η διαδικασία αυτή είναι επίπονη και λόγω του ότι είναι και επισφαλής καλό είναι να ακολουθήσουμε τις εξής οδηγίες.

-Αν θέλουμε να «πειράξουμε» κάποια σύμβολα, τότε τα κάνουμε *Duplicate* (εντολή που εξετάσθηκε προηγουμένως) και εν συνεχεία μεταβάλλουμε τα αντίγραφα αυτών των συμβόλων, αφήνοντας τα αρχικά σύμβολα άθικτα.

-Η διαδικασία της επεξεργασίας είναι επιθυμητό να μην επαναλαμβάνεται για κάθε νέο αρχείο που δημιουργούμε, αλλά να αξιοποιείται και σε ένα επόμενο αρχείο μας. Επομένως θα πρέπει να εκτελέσουμε την εντολή *File/Save Library* με όνομα άλλο, π.χ. *my Articulation Library*. Λαμβανομένου υπ' όψη ότι στην ίδια παλέτα θα σχεδιάσουμε ενδεχομένως και δικά μας σύμβολα, με την εντολή *-Create*, τότε η υποχρέωση αποθήκευσης της βιβλιοθήκης αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

Όταν έχουμε μετακινήσει ένα σύμβολο και δεν μπορούμε να εντοπίσουμε σε ποιά νότα έχει ανατεθεί, κάνουμε κλικ στο handle του συμβόλου και ταυτόχρονα πατάμε τα πλήκτρα *Alt* ή *Option*. Η νότα στην οποία ανήκει το σύμβολο «εκπέμπει» μία γκρι ανταύγεια....

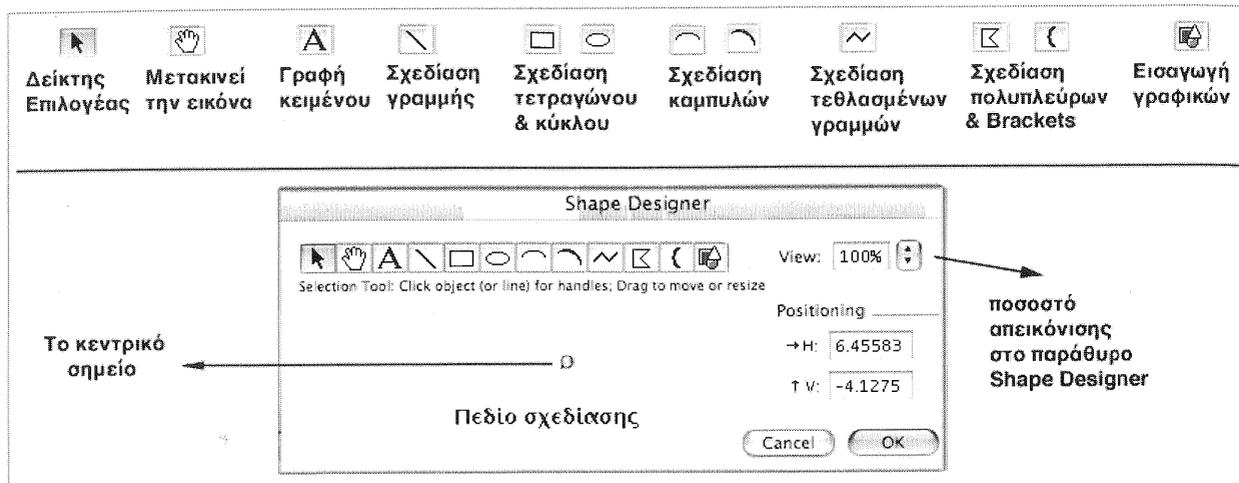
Η Δημιουργία νέων συμβόλων - Create

Η εντολή **Create (Articulation)** εμφανίζει το παράθυρο *Articulation Designer* στο οποίο ενεργούμε σύμφωνα με όσα περιγράψαμε προηγουμένα. Αν θέλουμε να δημιουργήσουμε ένα character σύμβολο, επιλέγουμε *Character* και μετά πατάμε *Main*. Επιλέγουμε ένα σύμβολο από τη βιβλιοθήκη των *Character* (εικόνα 17,3 πεδίο 1) και το εντάσσουμε στη βιβλιοθήκη *Articulation*. Αν θέλουμε όμως να δημιουργήσουμε ένα shape σύμβολο, επιλέγουμε *Shape* και στη συνέχεια πατάμε *Main*. Ανοίγει η βιβλιοθήκη *Shape Selection* (εικόνα 17,3 πεδίο 2) και:

1. Είτε επιλέγουμε ένα από τα υπάρχοντα σύμβολα, πατάμε *Select* και αυτό τοποθετείται στη βιβλιοθήκη των *Articulations*.

2. Είτε επιλέγουμε ένα από τα υπάρχοντα σύμβολα και στο παράθυρο *Shape Selection* επιλέγουμε *Edit*, δηλαδή επεξεργασία ενός υπάρχοντος σχήματος. Ανοίγει το παράθυρο *Shape Designer*, εικόνα 17.4, που απεικονίζει το επιλεγέν προς επεξεργασία σχήμα. Στη συνέχεια με τα εργαλεία του παραθύρου *Shape Designer* και σύμφωνα με τις οδηγίες της επόμενης παραγράφου (περίπτωση 3) καθοδηγούμεθα στο τελικό αποτέλεσμα.

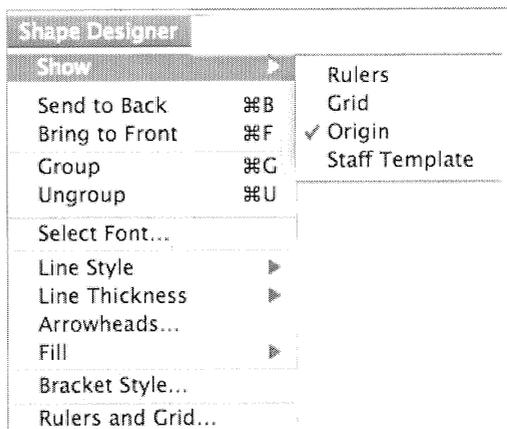
3. Είτε επιλέγουμε ένα από τα υπάρχοντα σύμβολα και στο παράθυρο *Shape Selection* επιλέγουμε *Create*, δηλαδή δημιουργία ενός σχήματος από μηδενική βάση. Ανοίγει το παράθυρο **Shape Designer**, εικόνα 17.4.

Εικόνα 17.4 (Mac, Win)

Στο πεδίο σχεδίασης της εικόνας 17.4 και με κεντρικό σημείο το μικρό κύκλο, θα δημιουργήσουμε ένα νέο σύμβολο. Τα διαθέσιμα εργαλεία φαίνονται επάνω σε οριζόντια διάταξη και επεξηγούνται στο πάνω μέρος της εικόνας. Για να επιλέξουμε ένα στοιχείο (γραμμή, σχήμα, λέξη) που ευρίσκεται στο πεδίο σχεδίασης, καλούμε το εργαλείο *Δείκτης/Επιλογέας*, κάνουμε κλικ πάνω στο στοιχείο και μπορούμε να το διαγράψουμε, να το μετακινήσουμε ή να του αλλάξουμε τις διαστάσεις (σύροντας μία πλευρά του).

Επί πλέον έχει ενεργοποιηθεί το μενού εντολών *Shape Designer*, εικόνα 17.5. Οι εντολές αυτές είναι πολύ χρήσιμες στη φάση αυτή.

Εικόνα 17.5 (Mac, Win)

-Οι εντολές *Show*: Για την ακριβέστερη σχεδίαση, από το μενού εντολών *Shape Designer/Show*, επιλέγουμε *Rulers* (χάρακες) και *Grid* (πλέγμα). Με την επιλογή αυτών ο μικρός κύκλος εξαφανίζεται. Η επιλογή *Origin* δεν εμφανίζει τα εργαλεία *Ruler* και *Grid*.

-Οι εντολές *Send to Back/Bring to Front*: Στείλε πίσω/Φέρε μπροστά ένα αντικείμενο που έχει επιλεγεί. Χρήσιμες όταν διαφορετικά αντικείμενα/σχήματα επικαλύπτονται.

-Οι εντολές *Group/Ungroup*: Ομαδοποίηση/Διάσπαση Στοιχεία. Χρήσιμες, όταν διαφορετικά στοιχεία (κείμενα, γραμμές, σχήματα) θέλουμε να τα επεξεργαστούμε ομαδικά. Πριν πρέπει να έχουμε επιλέξει τα στοιχεία. Η εντολή *Ungroup* καταργεί την ομαδοποίηση και επιτρέπει την ξεχωριστή επεξεργασία.

-Η εντολή *Select Font*: Επιλογή Γραμματοσειράς.

-Η εντολή *Line Style*: Επιλογή τύπου γραμμών (γεμάτες, διακεκομμένες).

-Η εντολή *Line Thickness*: Επιλογή πάχους γραμμών.

-με την εντολή *Fill*: ένα περίγραμμα (κύκλος, τετράγωνο, κ.λπ.) γεμίζει με ένα χρώμα.

-Η εντολή *Bracket Style*: Καθορίζουμε τον τύπο των αγκίστρων.

-Η εντολή *Rulers and Grid*: Ορίζουμε τις παραμέτρους μονάδων μέτρησης και πυκνότητας του πλέγματος (*Grid*) στο πεδίο σχεδίασης.

Παράδειγμα:

Αν θέλουμε να σχεδιάσουμε έναν κύκλο επιλέγουμε το εργαλείο *Κύκλων* και σύρουμε το δείκτη του mouse μέσα στο πεδίο σχεδίασης. Αλλάζουμε τις διαστάσεις του με το εργαλείο *Δείκτης/Επιλογέας*, γράφουμε ένα κείμενο με το εργαλείο *A*, γεμίζουμε τον κύκλο με μαύρο χρώμα με την εντολή *Fill*, σύρουμε μία οριζόντια γραμμή πάνω του με το εργαλείο *Γραμμών*, κ.λπ. Για τη μετακίνηση του όλου σχήματος, θα πρέπει να επιλέξουμε όλα τα στοιχεία του με το εργαλείο *Δείκτης/Επιλογέας* και στη συνέχεια να τα ομαδοποιήσουμε. Μετά, πατώντας στο κέντρο του σχήματος, το σύρουμε προς την θέση που θέλουμε. Επίσης, για να εκτελεσθεί η εντολή *Fill* θα πρέπει πρώτα να έχει επιλεγεί το αντικείμενο.

Αφού σχεδιάσουμε το σύμβολό μας πατάμε *OK* και αυτό αποθηκεύεται στη βιβλιοθήκη μας. Το πρόγραμμα μας επαναφέρει στο παράθυρο *Shape Selection* (εικόνα 17.3, πεδίο 2). Στη βιβλιοθήκη αυτή αποθηκεύθηκε το σχήμα μας. Πατάμε *Select* και επανερχόμεθα στο παράθυρο *Articulation Designer* (εικόνα 17.3). Εδώ ορίζουμε τις MIDI παραμέτρους του και τις παραμέτρους θέσης. Πατάμε *OK* και επανερχόμεθα στο παράθυρο *Articulation Selection* (εικόνα 17.1).

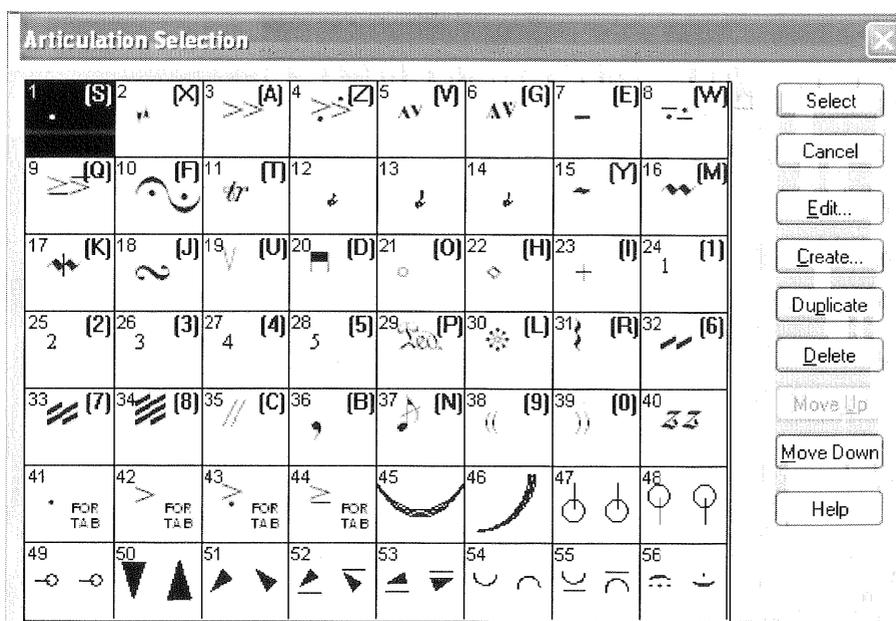
Σημαντική υπόμνηση: Κάθε νέο σύμβολο που δημιουργούμε εκτός από τις παραμέτρους θέσης και ακρόασης θα πρέπει - αν είναι δυνατόν - να ορίσουμε και την ανάθεσή του στο πληκτρολόγιο (εξετάζεται στη συνέχεια-Metatools).

17.3 Εισάγοντας Στολίδια (Αρθρώσεις) με τα Metatools

Η ταχύτερη μέθοδος εισαγωγής συμβόλων γίνεται με τα Metatools. Δηλαδή, αναθέτουμε στο πληκτρολόγιο τα σύμβολα που χρησιμοποιούμε συχνά και εν συνεχεία με ελάχιστες κινήσεις γίνεται η ανάθεση των συμβόλων στις νότες.

Αρχικά διαμορφώνουμε την παλέτα *Articulation* σύμφωνα με τις ανάγκες μας, είτε διαγράφοντας κάποια από αυτά, είτε μετακινώντας τα μέσα στην παλέτα, σύμφωνα με όσα αναφέραμε στις εντολές *Delete*, *Duplicate*, *Move*. Σώζουμε τη βιβλιοθήκη μας με ένα όνομα.

Η ανάθεση στο πληκτρολόγιο γίνεται ως εξής: Επιλέγουμε το εργαλείο *Articulation*. Πατάμε στο πληκτρολόγιο *Shift* και έναν αριθμό ή γράμμα, π.χ. το γράμμα *A*. Αμέσως ανοίγει το παράθυρο *Articulation Selection* (εικόνα 17.1). Εν συνεχεία επιλέγουμε από την παλέτα ένα σύμβολο, κάνοντας πάνω του ένα κλικ. Η ανάθεση έγινε. Επαναλαμβάνουμε τη διαδικασία για όσα σύμβολα θέλουμε. Στο τέλος η παλέτα μας θα έχει την εξής εμφάνιση, εικόνα, 17.6. Το σύμβολο κορώνα το αναθέσαμε στο πλήκτρο *F*, την τρίλια στο *T*, κ.ο.κ. Τώρα η εισαγωγή γίνεται πιο εύκολη και γρήγορη. Θυμηθείτε να αποθηκεύετε τη βιβλιοθήκη για να την χρησιμοποιείτε και σε άλλα αρχεία.

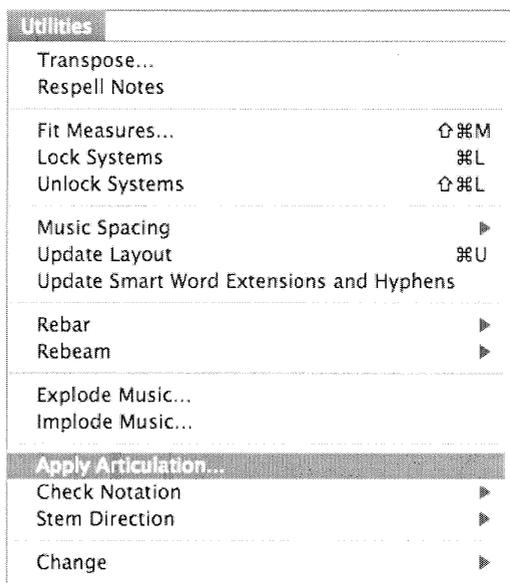

Εικόνα 17.6 (Mac, Win)

Για να εισάξουμε ένα, ανατεθειμένο σε πλήκτρο, σύμβολο σε μία νότα, κρατάμε πατημένο το πλήκτρο του συμβόλου και μετά με το mouse κάνουμε κλικ στη νότα. Τόσο απλό !. Όσα σύμβολα δεν τα έχουμε αναθέσει σε πλήκτρα, τα εισάγουμε με τον τρόπο που περιγράψαμε στην αρχή του κεφαλαίου.

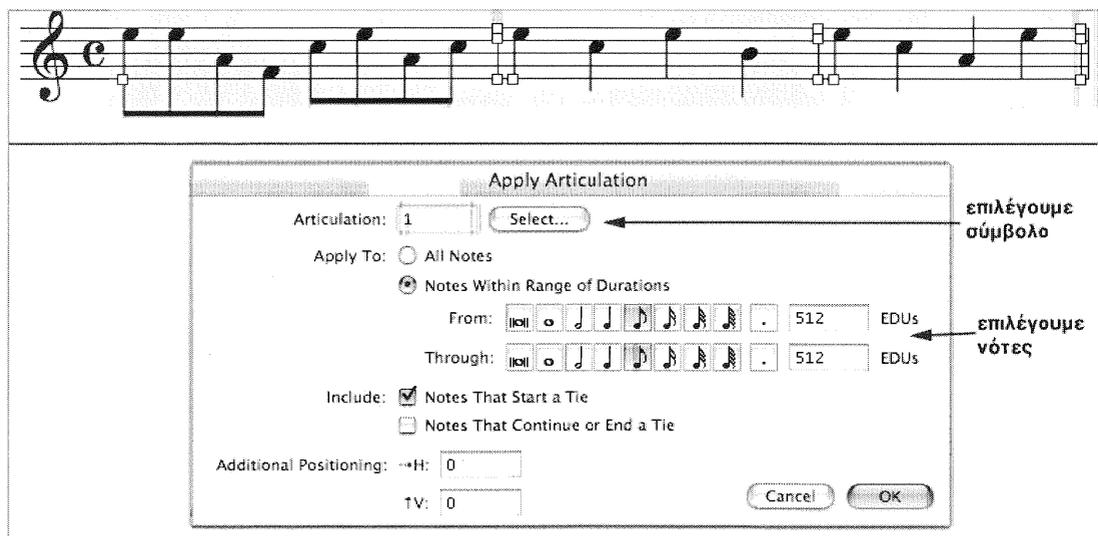
17.4 Εισάγοντας Στολίδια (Αρθρώσεις) με την εντολή **Apply Articulations**

Ένας άλλος τρόπος γρήγορης εισαγωγής συμβόλων υλοποιείται με τη χρήση της εντολής *Utilities/Apply Articulation*, εικόνα 17.7.

Εικόνα 17.7 (Mac, Win)

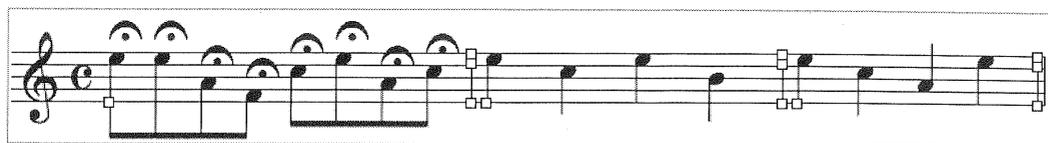
Επιλέγουμε αρχικά κάποια μέτρα στα οποία θέλουμε να εισαχθούν Articulations. Εκτελώντας την εντολή έχουμε το επόμενο παράθυρο, εικόνα 17.8. Στα πάνω μέρος βλέπουμε τα επιλεγμένα μέτρα και στο κάτω το παράθυρο διαλόγου της εντολής.

Εικόνα 17.8 (Mac, Win)

Στο πεδίο *Articulation* επιλέγουμε το σύμβολο, πατώντας *Select*. Στο πεδίο *Notes Within Range of Durations* επιλέγουμε νότες με κριτήριο την αξία τους (*From*, *Through*), κάνοντας κλικ στις αντίστοιχες αξίες. Στο παράδειγμα επιλέξαμε νότες με αξία ογδού για να αναθέσουμε το σύμβολο *Κορώνα*. Πατάμε

OK και το αποτέλεσμα το βλέπουμε στην επόμενη εικόνα 17.9.

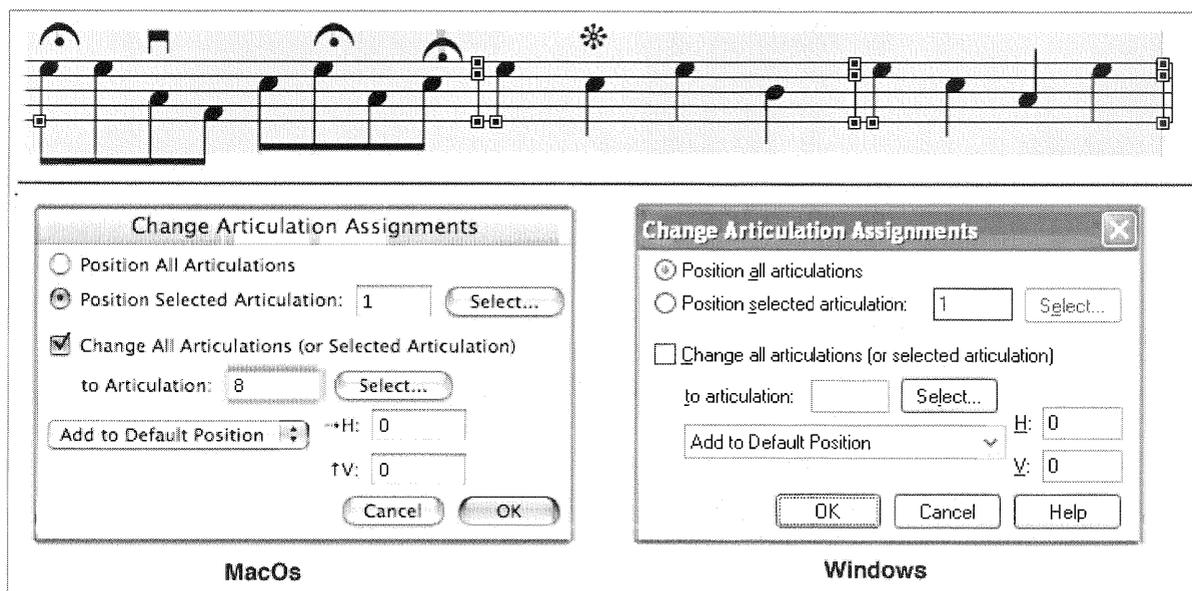

Εικόνα 17.9 (Mac, Win)

Παρατήρηση: Κρατώντας πατημένο το πλήκτρο *Option* (MacOs) ή *Ctrl* (Windows) και σύροντας το δείκτη του mouse πάνω στην παρτιτούρα, επιλέγουμε μία έκταση μουσικού κειμένου, στην οποία μπορούμε να εισάξουμε για όλες τις επιλεγείσες νότες ένα σύμβολο. Σύρουμε λοιπόν το δείκτη του mouse και η επιλεγόμενη περιοχή τονίζεται οπτικά με ένα πλαίσιο. Μόλις σταματήσουμε το σύρσιμο του δείκτη, ανοίγει το παράθυρο διαλόγου της εικόνας 17.8 από το οποίο επιλέγουμε το σύμβολο που θα εισαχθεί.

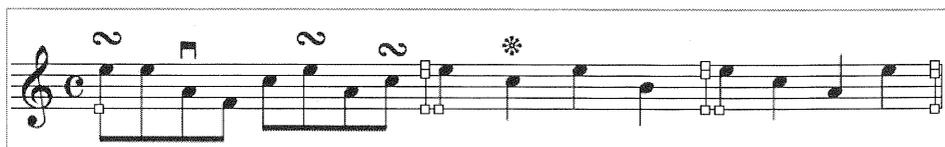
17.5 Μαζική αντικατάσταση των συμβόλων. Η εντολή *Change Articulations*

Με την εντολή *Utilities/Change/Articulation* μπορούμε να αντικαταστήσουμε με μια κίνηση ένα σύμβολο με ένα άλλο σε όλη ή σε επιλεγμένη έκταση της παρτιτούρας μας. Εκτελώντας την εντολή έχουμε το επόμενο παράθυρο, εικόνα 17.10. Στα πάνω μέρος βλέπουμε τα επιλεγμένα μέτρα στα οποία θα αλλάξουμε τα σύμβολα και στο κάτω το παράθυρο διαλόγου της εντολής.

Εικόνα 17.10 (Mac, Win)

Στο παράθυρο διαλόγου επιλέξαμε να αντικαταστήσουμε το σύμβολο (1) με το σύμβολο (8), χωρίς να αλλάξουμε την απόσταση (Add to Default Position=0). Επιλέγουμε τα σύμβολα, πατώντας *Select*. Αν γνωρίζουμε τον αριθμό (τη θέση) κάθε συμβόλου στην παλέτα *Articulation Selection*, τότε πληκτρολογούμε κατ' ευθείαν τον αριθμό. Στην εικόνα 17.11 βλέπουμε το αποτέλεσμα.

Εικόνα 17.11 (Mac, Win)

17.6 Σημαντικές υπενθυμίσεις και πρόσθετες δυνατότητες

1. Μπορούμε να επιλέξουμε τη μη εμφάνιση των συμβόλων Articulation στην παρτιτούρα μας, καταφεύγοντας στο παράθυρο της εικόνας 9.3θ, κεφάλαιο 9 και στην παράγραφο *Items to Display*. Στο ίδιο αποτέλεσμα καταλήγουμε αν για κάθε σύμβολο επιλέξουμε το handle του και πατήσουμε το δεξί κλικ του mouse. Θα εμφανισθεί η εντολή *Show* επιλεγμένη. Αν την αποεπιλέξουμε, αποκρύπτεται το σύμβολο.

2. Όταν έχουμε μετακινήσει ένα σύμβολο και δεν μπορούμε να εντοπίσουμε σε ποιά νότα έχει ανατεθεί, κάνουμε κλικ στο handle του συμβόλου και ταυτόχρονα πατάμε το πλήκτρο *Alt* ή *Option*. Η νότα στην οποία ανήκει το σύμβολο «εκπέμπει» μία γκρι αντανύγεια....

3. Για να εισάξουμε ένα σύμβολο σε μία νότα, επιλέγουμε το εργαλείο *Simple Entry* και μετά τη νότα. Κάνουμε δεξί κλικ με το mouse και εμφανίζεται η εντολή *Add Articulation* (Contextual Menu) με την οποία εισάγουμε το σύμβολο.

4. Για να εισάξουμε μαζικά ένα σύμβολο σε μία ομάδα νοτών, σύρουμε το mouse πάνω από τα μέτρα και έξω από το πεντάγραμμο. Η επιλεγμένη περιοχή τονίζεται με ένα πλαίσιο. Αυτομάτως ανείγει το παράθυρο *Articulation Selection*, από το οποίο επιλέγουμε το σύμβολο που θα εισάξουμε. Το ίδιο επιτυγχάνουμε αν επιλέξουμε κάποια μέτρα και εκτελέσουμε την εντολή *Utilities/Apply Articulation*.

5. Για να **αντιγράψουμε** μαζικά τα σύμβολα ενός μέτρου σε ένα άλλο, επιλέγουμε ένα μέτρο και με δεξί κλικ εμφανίζουμε το παράθυρο των εντολών Contextual. Επιλέγουμε την εντολή *Edit Filter* και ανοίγει το παράθυρο της εντολής *Edit/Edit Filter* (κεφάλαιο 5, εικόνα 5.4). Επιλέγουμε τα Articulations, εκτελούμε την εντολή *Copy* του Contextual Menu και μετά πηγαίνουμε στο μέτρο στο οποίο θέλουμε να αντιγράψουμε τα σύμβολα και εκτελούμε την εντολή *Paste* του Contextual Menu.

6. Για να **διαγράψουμε** μαζικά σύμβολα Articulation σε μία έκταση νοτών ή μέτρων σύρουμε το δείκτη του mouse πάνω στα σύμβολα, αυτά επιλέγονται και στη συνέχεια πατάμε *Delete*.

7. Για να μετακινήσουμε ένα σύμβολο προς οποιαδήποτε κατεύθυνση, το επιλέγουμε με το εργαλείο *Selection* και το μεταφέρουμε. Το ίδιο μπορούμε να κάνουμε αν επιλέξουμε το handle του συμβόλου και το μετακινήσουμε με τα βέλη του πληκτρολογίου. Για να αλλάξουμε μαζικά τις θέσεις στα σύμβολα σε επιλεγμένα μέτρα, εκτελούμε την εντολή *Utilities/Change/Articulations (Position)*.

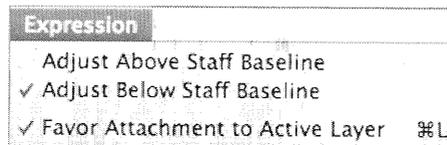
8. Για να αντικαταστήσουμε μαζικά σύμβολα με άλλα σύμβολα σε επιλεγμένα μέτρα, εκτελούμε την εντολή *Utilities/Change/Articulations (Articulation)*.

9. Για να εμφανίσουμε το παράθυρο *Articulation Designer* κάνουμε διπλό κλικ στο handle ενός συμβόλου. Το ίδιο αποτέλεσμα έχουμε αν κάνουμε κλικ σε ένα handle (για να το επιλέξουμε) και μετά με δεξί κλικ εμφανίζεται η εντολή *Edit Articulation Definition* που ενεργοποιεί το παράθυρο *Articulation Designer*.

Το Εργαλείο Εισαγωγής Συμβόλων Έκφρασης

18.1 Οι Εντολές *Expression*

Από την παλέτα βασικών εργαλείων επιλέγουμε το εργαλείο *Expression*. Ταυτόχρονα ενεργοποιείται το μενού εντολών *Expression* (εικόνα 18.1α).

Εικόνα 18.1α (Mac, Win)

Οι εντολές **Adjust Above/Below Staff Baseline**, εμφανίζουν στην οθόνη μας και αριστερά της παρτιτούρας μας τους δείκτες (μικρά τρίγωνα) που ορίζουν την απόσταση των συμβόλων από τα πεντάγραμμο, εικόνα 18.1β. Σύροντας τους δείκτες αυτούς πάνω-κάτω, αλλάζουμε την απόσταση όλων των εισαχθέντων συμβόλων, είτε αυτά είναι πάνω, είτε κάτω από τα πεντάγραμμο. Κάθε φορά που μεταφερόμεθα σε ένα άλλο πεντάγραμμο και εφ' όσον μία από αυτές τις εντολές είναι επιλεγμένη, οι δείκτες μεταφέρονται στο πεντάγραμμο που επιλέγουμε.

Η εντολή **Favor Attachment to Active Layer**, όταν είναι επιλεγμένη, τοποθετεί το σύμβολο *expression* στο ενεργό layer ενός μέτρου (αν στο μέτρο υπάρχουν νότες και στα άλλα layers).

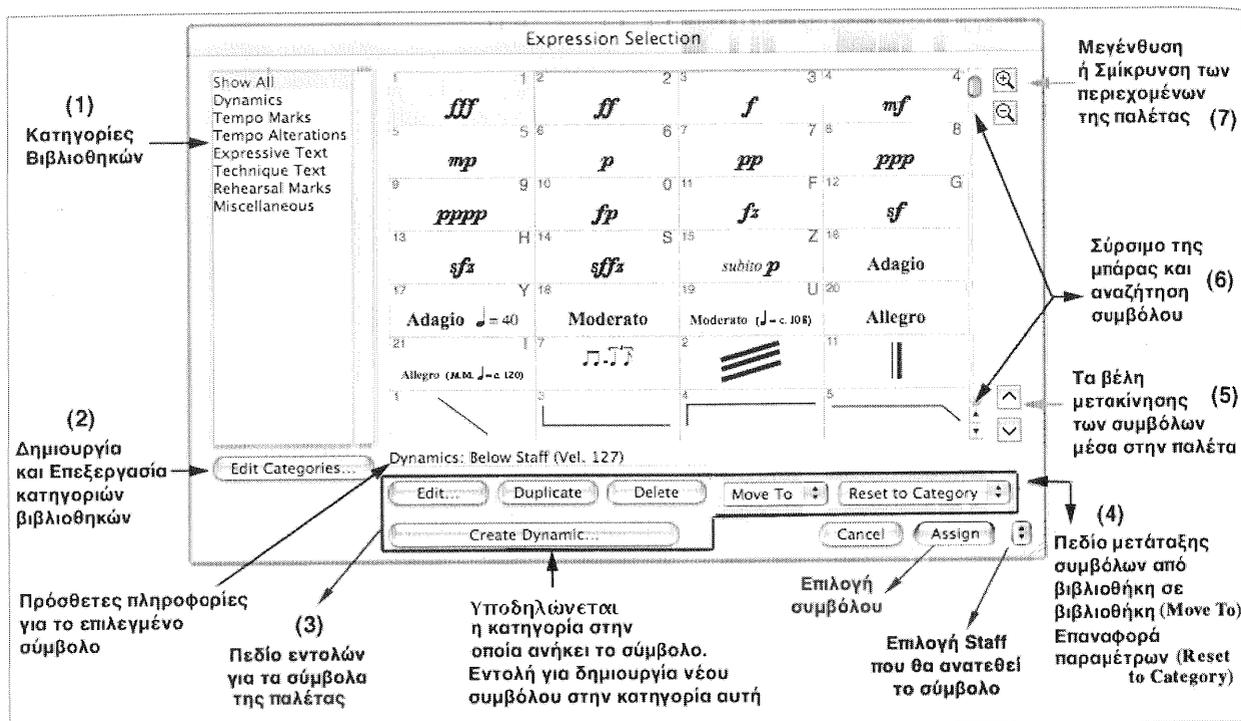

Εικόνα 18.1β (Mac, Win)

18.2 Η παλέτα των συμβόλων *Expression*: Μία πρώτη γνωριμία

Να τονίσουμε εξ' αρχής ότι από την έκδοση Finale 2009 και μετά έχει αλλάξει σε μεγάλο βαθμό το interface του προγράμματος, όσον αφορά το εργαλείο και τις εντολές *Expression*. Οι χρήστες προηγούμενων εκδόσεων θα μελετήσουν το βιβλίο, αγνοώντας την επόμενη παράγραφο (18.3), μιας και οι αλλαγές αφορούν κυρίως το θέμα ταξινόμησης των συμβόλων έκφρασης σε κατηγορίες.

Με επιλεγμένο το εργαλείο *Expression*, κάνουμε διπλό κλικ πάνω σε μία νότα ή παύση, ή ακόμα σε οποιοδήποτε σημείο της παρτιτούρας μας. Ανοίγει το παράθυρο *Expression Selection*, στο οποίο εμφανίζονται οι βιβλιοθήκες δυναμικών (text και shape μαζί πλέον), τακτοποιημένες ανά κατηγορία (λειτουργικότητας, εικόνα 18.2α).

Εικόνα 18.2α (Mac, Win)

Αν σε μία δεδομένη στιγμή δεν εμφανίζονται τα σύμβολα ή δεν εμφανίζονται όλα, τότε πρέπει να εκτελέσετε την εντολή *File/Load Library*, επιλέγοντας τη βιβλιοθήκη *Text Expression* από μία οικογένεια μουσικών γραμματοσειρών (Maestro, Jazz, Engraver) και πρόσθετα τη βιβλιοθήκη *Shapes/Shapes Expressions*. Το ίδιο ισχύει αν θέλετε να φορτώσετε μία δική σας βιβλιοθήκη. Επανέλθετε στο κεφάλαιο 4. εικόνα 4.8 για να θυμηθείτε τι ακριβώς πρέπει να κάνετε.

Κάθε σύμβολο φέρει τον αύξοντα αριθμό του μέσα στην παλέτα (πάνω αριστερά στο κάθε τετράγωνο), εικόνα 18.2α. Επίσης σε κάθε σύμβολο (πάνω δεξιά στο τετράγωνο) εμφανίζεται το πλήκτρο στο οποίο έχει ανατεθεί το σύμβολο. Για την ανάθεση των συμβόλων στο πληκτρολόγιο θα μιλήσουμε στη συνέχεια.

Σε μερικά σύμβολα της εικόνας 18.2α εμφανίζονται πρόσθετες πληροφορίες. Π.χ. στο σύμβολο *fff* (No.1) εμφανίζεται η ορισθείσα από τον προγραμματιστή ιδιότητα να τοποθετείται αφ' ενός κάτω από το πεντάγραμμο (Below Staff) και αφ' ετέρου η ορισθείσα παράμετρος ακρόασης (= Key Velocity) και η αξία της (=127). Όταν δηλαδή επιλέξουμε αυτό το σύμβολο, αυτόματα θα τοποθετηθεί κάτω από το πεντάγραμμο και επίσης κατά την ακρόαση η δυναμική της νότας (ή των νοτών μίας έκτασης της παρτιτούρας) θα έχει την τιμή 127 στην κλίμακα MIDI. Φυσικά, και τη θέση αλλά και τις παραμέτρους αυτές, μπορούμε να τις αλλάξουμε. Τρέχοντας τον κάθετο δείκτη της μπάρας ή κάνοντας διαδοχικά κλικ στα βελάκια, ξετυλίγεται όλη η βιβλιοθήκη μας (πεδία 6, 5). Με το εργαλείο μεγένθυσης/σμίκρυνσης (πεδίο 7) μπορούμε να δούμε την απεικόνιση των συμβόλων σε μεγαλύτερη/μικρότερη διάσταση.

18.3 Οι Βιβλιοθήκες των συμβόλων Expression

Όλα τα σύμβολα *Expression*, είτε αυτά είναι σχήματα, είτε σύμβολα text, έχουν ταξινομηθεί σε έξι προς το παρόν κατηγορίες (εικόνα 18.2α). Η κατηγορία *Show All* περιλαμβάνει όλα τα σύμβολα της βιβλιοθήκης expressions. Κάθε κατηγορία είναι μετατρέψιμη, όπως θα δούμε, ως προς το περιεχόμενό της, με τη βοήθεια των εντολών *Move to* και *Reset Category*. Μπορούμε επίσης να δημιουργήσουμε και νέες κατηγορίες οι οποίες θα εμφανισθούν στη συνέχεια των υπάρχοντων.

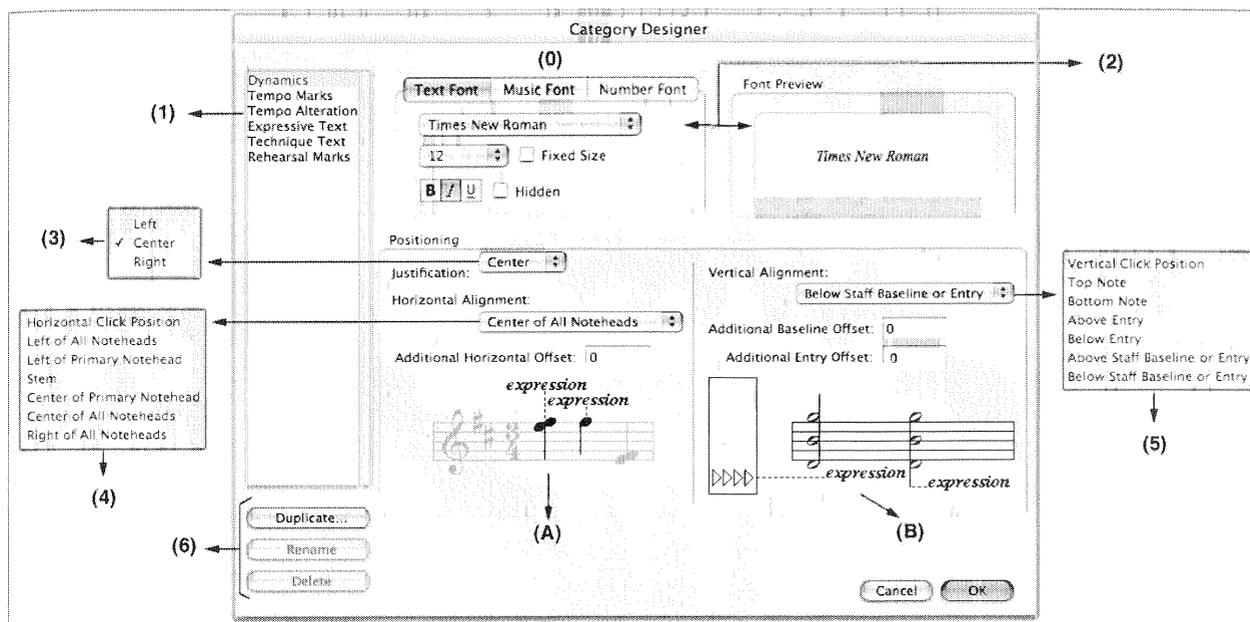
Η ταξινόμηση των συμβόλων expression σε κατηγορίες διευκολύνει:

- Στην ευκολότερη επιλογή των συμβόλων από την παλέτα σύμφωνα με τις εκφραστικές μας ανάγκες.
- Στην εύκολη δημιουργία νέων κατηγοριών συμβόλων που θα περιλαμβάνουν κάθε είδους σύμβολο (text ή shape μαζί). Π.χ. η κατηγορία *Miscellaneous* που έχει δημιουργηθεί (εικόνα 18.2α).

-Στη μεταβολή των παραμέτρων όλων μαζί των συμβόλων κάθε βιβλιοθήκης (μαζική μεταβολή της θέσης ως προς τις νότες, της γραμματοσειράς, κ.λπ.).

Δημιουργία και επεξεργασία κατηγοριών Βιβλιοθηκών. Μαζική μεταβολή συμβόλων

Η εντολή *Edit Categories* εξυπηρετεί αυτό ακριβώς το σκοπό. Καλώντας την εντολή, μεταφερόμεθα στο παράθυρο *Category Designer*, εικόνα 18.2β.

Εικόνα 18.2β (Mac, Win)

Στην εικόνα αυτή (στην οποία έχουμε εμφανίσει παραπλεύρως του κυρίου παραθύρου και τα pop-up menus) μπορούμε να ορίσουμε ή να αλλάξουμε τις βασικές παραμέτρους όλων των συμβόλων μίας κατηγορίας. Δηλαδή η εντολή *Edit Categories* μας απαλλάσσει από τη διαδικασία να μεταβάλλουμε τις παραμέτρους σε κάθε σύμβολο χωριστά. Σε συνδυασμό δε με το γεγονός ότι μπορούμε να δημιουργήσουμε πολλές νέες κατηγορίες συμβόλων, μας επιτρέπει για ένα ή περισσότερα σύμβολα, να έχουμε ορίσει διαφορετικές παραμέτρους.

Τρία είναι τα βασικά σύνολα παραμέτρων για τα σύμβολα της κάθε κατηγορίας, εικόνα 18.2β. Οι παράμετροι για τα *Fonts* (πεδία 0, 2), τη θέση (*Positioning*, πεδία 3, 4) και την κάθετη στοίχιση (*Vertical Alignment*, πεδίο 5). Οι επιλογές για κάθε παράμετρο έχουν ορισθεί από τον προγραμματιστή, μπορούν όμως να μεταβληθούν. Πιο αναλυτικά:

α. Στο πεδίο (1) εμφανίζονται οι κατηγορίες βιβλιοθηκών στις οποίες μπορούμε να επέμβουμε. Συγκρίνοντας τις εικόνες 18.2α και 18.2β, παρατηρούμε ότι απουσιάζει από την εικόνα 18.2β η κατηγορία *Miscellaneous*, στην οποία δεν μπορούμε να επέμβουμε. Επιλέγουμε μία κατηγορία, κάνοντας απλά κλικ πάνω στο όνομά της.

β. Το πεδίο (0) αναφέρεται στο είδος της γραμματοσειράς, που έχει χρησιμοποιηθεί για την αρχική δημιουργία των συμβόλων μίας βιβλιοθήκης (*Text Font*, *Music Font* ή *Number Font*), στο μέγεθος και στο στυλ. Στο παράδειγμα της εικόνας 18.2β για τη βιβλιοθήκη *Dynamics* έχει χρησιμοποιηθεί η γραμματοσειρά *Times New Roman* με μέγεθος 12 και στυλ πλάγιο για τα text σύμβολα. σύμβολα. Για τα μουσικά (κάνουμε κλικ στο πεδίο *Music Font*) έχει χρησιμοποιηθεί η γραμματοσειρά *Maestro* με μέγεθος 24. Επειδή δεν υπάρχει αριθμητικό σύμβολο στη βιβλιοθήκη, το πεδίο *Number Font* είναι μη ενεργό. Η παράμετρος **Hidden** μετατρέπει τα σύμβολα σε κρυφά (μη εμφανιζόμενα στην παρτιτούρα).

Στο πεδίο (2) έχουμε ένα Preview (προεπισκόπηση) της μορφής των στοιχείων που επιλέγουμε.

γ. Τα πεδία (3) και (4) αναφέρονται στην οριζόντια στοίχιση ενός συμβόλου ως προς τη νότα ή ως προς το μέτρο. Ανάλογα με την κατηγορία συμβόλων που θα επιλέξουμε, εμφανίζονται και οι αντίστοιχες δυνατές επιλογές στο pop-up menu. Στην εικόνα μας έχουμε επιλέξει και εμφανίσει τις δυνατές επιλογές

των συμβόλων *Dynamics* (που είναι και τα πλέον χρησιμοποιούμενα σύμβολα). Επιλέγουμε από τα pop-up menus. Το μενού στο πεδίο (3) προτείνει τρεις θέσεις του συμβόλου: Στο κέντρο, αριστερά ή δεξιά ενός από τα στοιχεία του pop-up menu (4). Αν για παράδειγμα στο πεδίο (3) επιλέξουμε *Center* και στο πεδίο (4) επιλέξουμε *Stem*, τότε το σύμβολο κεντράρεται πάντα με το stem της νότας. Πειραματιζόμενοι με τα δύο αυτά πεδία και κάνοντας διάφορους συνδυασμούς, βλέπουμε «ζωντανά» το παράδειγμα (Α). Στο πεδίο *Additional Horizontal Offset* ορίζουμε μία πρόσθετη απόσταση (θετικός ή αρνητικός αριθμός) με βάση την οποία θα τοποθετείται το σύμβολο.

Προσοχή: Για την κατηγορία συμβόλων *Dynamics* προτείνεται η στοίχιση να είναι ως προς τις νότες και όχι ως προς το μέτρο (προεπιλεγμένη επιλογή). Στις άλλες κατηγορίες προτείνεται η στοίχιση ως προς το μέτρο. Επομένως κάθε μετακίνηση νοτών, στις οποίες έχουν ανατεθεί σύμβολα *Dynamics*, επιφέρει και την αντίστοιχη μετακίνηση των συμβόλων. Αν όμως θέλουμε τα σύμβολα *Dynamics* να είναι ανεξάρτητα από τις νότες, ορίζουμε (στο πεδίο 4) *Horizontal Click Position*.

δ. Το πεδίο (5) αναφέρεται στην απόσταση ενός συμβόλου από τη νότα. Επιλέγουμε μία αρχική και επίσης μία πρόσθετη απόσταση (*Additional Baseline Offset*). Ορίζουμε επίσης μία τιμή για την απόσταση του handle από το σύμβολο (*Additional Entry Offset*). Μελετήστε το παράδειγμα (Β), δοκιμάζοντας διάφορες επιλογές.

ε. Στο πεδίο (6) εμφανίζονται οι δυνατές ενέργειες που μας επιτρέπονται για κάθε κατηγορία συμβόλων. Να κάνουμε *Αναπαραγωγή* (*Duplicate*), *Διαγραφή* ή *Μετονομασία* (*Rename*). Για όλες τις έτοιμες κατηγορίες μας επιτρέπεται μόνο η αναπαραγωγή. Σε μία αναπαραχθείσα κατηγορία μας επιτρέπεται η διαγραφή, η μετονομασία και η εκ νέου αναπαραγωγή της.

Μία ξεχωριστή περίπτωση αποτελούν οι κατηγορίες συμβόλων που ανατίθενται σε πεντάγραμμο. Αυτές οι κατηγορίες είναι οι *Tempo Marks*, *Tempo Alteration* και *Rehearsal Marks*. Επιλέγοντας μία από αυτές τις κατηγορίες εμφανίζεται το πεδίο *Staff List* στο οποίο ορίζουμε σε ποιά από τα πεντάγραμμο ενός score θα εμφανίζονται τα σύμβολα των κατηγοριών αυτών. Ας δούμε την επόμενη εικόνα 18.2β2, που είναι ένα απόσπασμα της εικόνας 18.2β.

Εικόνα 18.2β2 (Mac, Win)

Με την εντολή *Edit (Score List)* και το παράθυρο *Score List* επιλέγουμε σε ποιά πεντάγραμμο και πόρτες οργάνων θα εμφανίζονται τα σύμβολα. Επιλέγουμε από το παράθυρο *Staff List*.

Ανακεφαλαίωση: Δημιουργήστε μία νέα κατηγορία, επιλέγοντας για αναπαραγωγή μία κατηγορία που θα περιέχει τα πιο χρήσιμα για σας σύμβολα. Δώστε της ένα όνομα. Στη συνέχεια εισάγετε όποιο άλλο σύμβολο από οποιαδήποτε άλλη κατηγορία στη νέα σας βιβλιοθήκη, ακολουθώντας κατά σειρά τα εξής

βήματα:

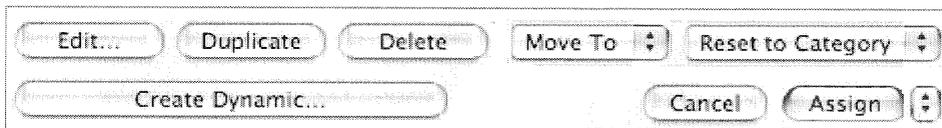
-Επιστρέψτε στην εικόνα 18.2α και επιλέξτε την κατηγορία *Show All* για να έχετε στη διάθεσή σας όλα τα σύμβολα. Στη συνέχεια με την εντολή *Duplicate* της εικόνας 18.2α κάνετε αναπαραγωγή στα πλέον χρήσιμα για σας σύμβολα. Επιλέξτε ένα-ένα κάθε αναπαραχθέν σύμβολο και κάνετε κλικ στην εντολή *Move To*. Θα εμφανισθούν όλες οι κατηγορίες. Επιλέξτε την κατηγορία που δημιουργήσατε. Τα αναπαραχθέντα σύμβολα θα μεταφερθούν στη νέα κατηγορία. Αν δεν κάνετε αναπαραγωγή του συμβόλου, τότε αυτό θα διαγραφεί από την παλιά του κατηγορία και θα μεταφερθεί στη νέα. Τις εντολές αναπαραγωγής και μεταφοράς των συμβόλων θα τις εξετάσουμε αναλυτικά στη συνέχεια.

Θα επαναλάβουμε ότι κάθε κατηγορία και κάθε σύμβολο φέρουν τις ορισθείσες από το πρόγραμμα παραμέτρους. Η παρατήρηση αυτή είναι χρήσιμη εφ' όσον δημιουργούμε δικές μας κατηγορίες και σύμβολα. Καλό λοιπόν είναι να αφήνουμε άθικτες τις βιβλιοθήκες των κατηγοριών αυτών, επεμβαίνοντας μόνο σε αυτές που εμείς θα δημιουργήσουμε. Και φυσικά μην ξεχνάμε να αποθηκεύουμε τις βιβλιοθήκες για χρήση σε άλλα αρχεία.

Επανερχόμεθα στην εικόνα 18.2α, παράθυρο *Expression Selection*.

18.4. Επεξεργασία, Δημιουργία και Διαχείριση των των συμβόλων

Θα εξετάσουμε τις εντολές επεξεργασίας (*Edit*), δημιουργίας (*Create Dynamic*) και της εν γένει διαχείρισης (αναπαραγωγή, διαγραφή, μεταφορά, ανάθεση) του κάθε συμβόλου *Expression*. Οι διαθέσιμες προς τούτο εντολές είναι οι αναφερόμενες στην επόμενη εικόνα 18.2γ.

Εικόνα 18.2γ (απόσπασμα της εικόνας 18.2α.)

(Σημείωση: η εντολή *Create* αναφέρεται κάθε φορά στην κατηγορία που ανήκει το σύμβολο που έχουμε επιλέξει).

Η Εντολή *Edit (Expression)* - Επεξεργασία των παραμέτρων των συμβόλων (*Expression Designer*)

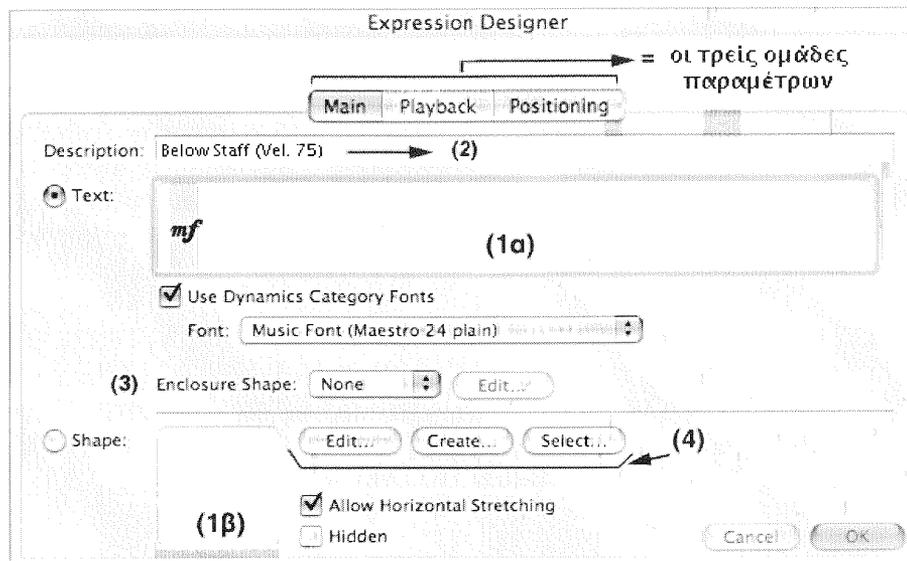
Καλώντας την εντολή και έχοντας επιλέξει κάποιο σύμβολο από την παλέτα μίας κατηγορίας (*text* ή *shape*), ευρισκόμεθα προ του ακολούθου παραθύρου, εικόνα 18.3α. Τρεις είναι οι ομάδες παραμέτρων του παραθύρου αυτού. *Main*, *Playback* και *Positioning*. Πολλές από αυτές τις παραμέτρους τις εξετάσαμε, αναφερόμενοι στις κατηγορίες βιβλιοθηκών. Στην περίπτωση εκείνη οι παράμετροι που ορίσαμε αφορούσαν το σύνολο των συμβόλων της κάθε κατηγορίας. Στην περίπτωση των παραμέτρων που εξετάζουμε αφορούν το κάθε σύμβολο χωριστά. Με την εντολή *Edit* λοιπόν μπορούμε να μεταβάλλουμε τις παραμέτρους *Main* (επόμενη εικόνα), τις παραμέτρους *Ακρόασης* και της παραμέτρους *Θέσης* (τοποθέτησης) κάθε συμβόλου *expression*. Σημειώστε ότι η εντολή *Edit* μπορεί να εκτελεσθεί και με το *contextual menu* [δεξί κλικ με το *mouse*] (δείτε στη συνέχεια, παράγραφος 18.6).

Οι παράμετροι *Main* (εικόνα 18.3α)

Πιο αναλυτικά: Κάθε σύμβολο εμφανίζεται στα πεδία (1α) ή (1β) της εικόνας 18.3α, ανάλογα αν είναι *text* ή *shape* σύμβολο. Ανάλογα ενεργοποιούνται κάποιες εντολές των παραθύρων.

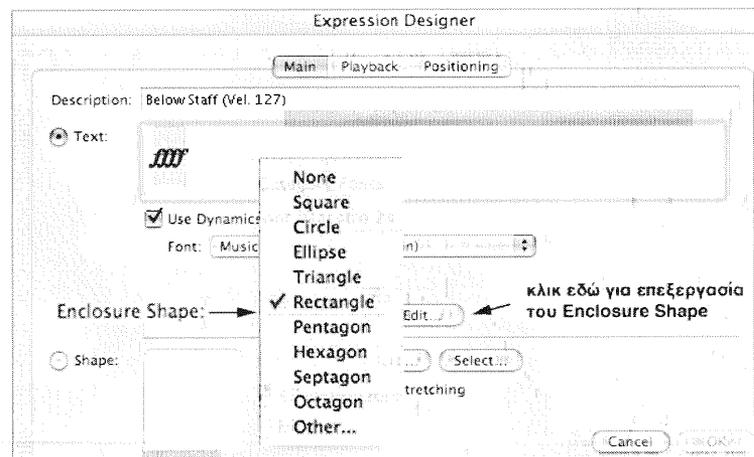
Αν επιλέξουμε *Shape*, ενεργοποιείται η εντολή *Edit* (πεδίο 4) που επιτρέπει την επεξεργασία του *shape* συμβόλου. Αν πρόκειται για σύμβολο *text*, το πρόγραμμα προτείνει να επιλέξουμε τις γραμματοσειρές της οικογένειας *Dynamics* (εγκαθίστανται με το πρόγραμμα και περιλαμβάνουν τις γραμματοσειρές *Times New Roman* και *Maestro*).

Αν αποεπιλέξουμε την παράμετρο *Use Dynamics Fonts*, μπορούμε από το *pop-up menu* να επιλέξουμε οποιαδήποτε γραμματοσειρά.

Εικόνα 18.3α (Mac, Win)

Στο πεδίο (2) εμφανίζονται οι πρόσθετες πληροφορίες που έχουν εισαχθεί για ένα σύμβολο. Μπορούμε να εισάξουμε δικές μας πληροφορίες. Στο πεδίο (3) επιλέγουμε από το pop-up menu ένα σχήμα (Enclosure Shape) που θα περιβάλλει το text σύμβολο. Μπορούμε και να επεξεργασθούμε ένα από τα έτοιμα enclosures σχήματα με τη βοήθεια του παραθύρου *Enclosure Designer* που είναι αρκετά κατατοπιστικό και φιλικό. Το πεδίο (3) *Enclosure Shape* δεν αφορά τα shape σύμβολα, μιας και σε αυτά δεν μπορούν να ανατεθούν enclosures.

Εικόνα 18.3β (Mac, Win). Επιλέγοντας Enclosure Shape

Στο πεδίο (4 - εικόνα 18.3α) οι εντολές *Edit*, *Create*, *Select* αφορούν αποκλειστικά τα shapes σύμβολα. Η εντολή *Edit* (πεδίο 4 του παραθύρου *Expression Designer*) μας οδηγεί στο παράθυρο *Shape Designer* και το ομώνυμο μενού εντολών, που εξετάσαμε στο κεφάλαιο 17.2, εικόνες 17.4, 17.5. Επανέλθετε στο κεφάλαιο αυτό για να θυμηθείτε πως σχεδιάζουμε ένα shape σύμβολο από την αρχή.

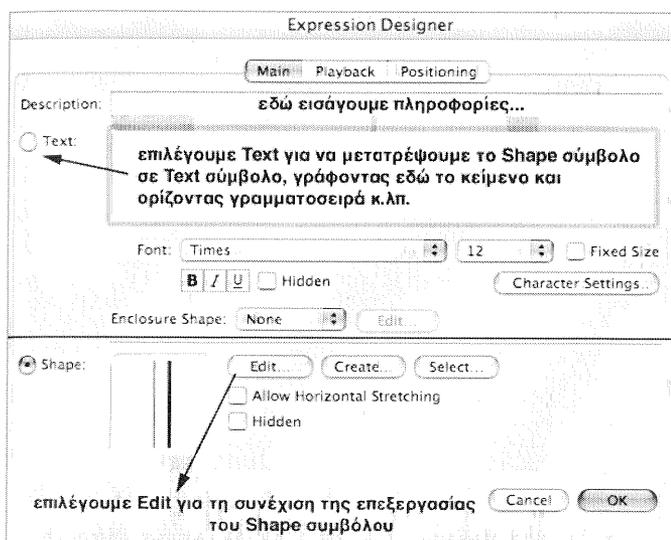
Στο ίδιο πεδίο (4 - εικόνα 18.3α) η παράμετρος **Hidden**, αν επιλεγεί, αποκρύπτει το σύμβολο στην παρτιτούρα. Η παράμετρος *Allow Horizontal Stretching* προτείνεται να είναι επιλεγμένη, διότι επιτρέπει στα σύμβολα shapes να αλλάζουν το μέγεθος τους ανάλογα με την αλλαγή του μήκους ενός μέτρου.

Η εντολή *Create* (πεδίο 4, εικόνα 18.3α) μας οδηγεί κατ' ευθείαν στο παράθυρο *Shape Designer* και στο ομώνυμο μενού εντολών.

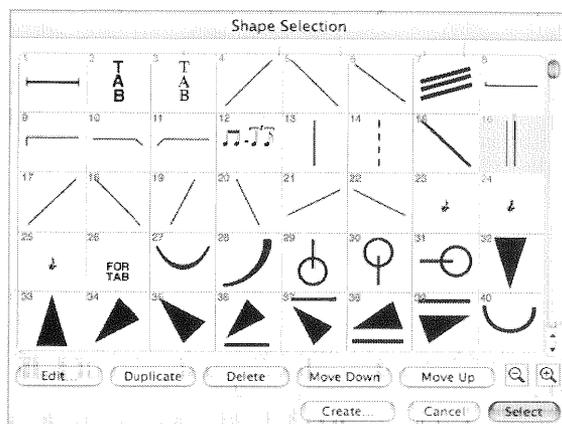
Η εντολή *Select* μας οδηγεί στη βιβλιοθήκη σχημάτων του προγράμματος (*Shape Selection*-εικόνα 18.3δ) από την οποία και «αντλούμε» ένα σχήμα για να το εντάξουμε στην κατηγορία που βοισκόμαστε. Επιλέγοντας ένα από τα σύμβολα της παλέτας στην εικόνα 18.3δ, μπορούμε να το επεξεργασθούμε (*Edit*), να το αναπαράξουμε (*Duplicate*), να δημιουργήσουμε ένα νέο, κ.λπ.

Κάθε text σύμβολο μπορεί να αντικατασταθεί από ένα σύμβολο shape και το αντίστροφο. Αν π.χ. επιλέξουμε ένα text σύμβολο και επιλέξουμε την εντολή *Create* του πεδίου (4) της εικόνας 18.3α, θα ενεργοποιηθεί το παράθυρο *Shape Designer* και το αντίστοιχο μενού εντολών, με τα οποία δημιουργούμε ένα shape σύμβολο, που αντικαθιστά το text. Αν επιλέξουμε την εντολή *Select* (από το ίδιο πεδίο) θα αχθούμε στο παράθυρο *Shape Selection* (εικόνα 18.3δ), από το οποίο επιλέγουμε ένα σύμβολο shape που θα αντικαταστήσει το text σύμβολο στη βιβλιοθήκη μας.

Για να αντικαταστήσουμε ένα shape σύμβολο με ένα text, επιλέγουμε το σύμβολο και καλούμε την εντολή *Edit* (πεδίο 4, εικόνα 18.3α). Εν συνεχεία επιλέγουμε *Text* και εισάγουμε το κείμενο του συμβόλου στο λευκό πεδίο, ορίζοντας ταυτόχρονα τη γραμματοσειρά και το επιθυμητό Enclosure σχήμα. Αυτή η διαδικασία περιγράφεται αναλυτικά στην επόμενη εικόνα 18.3γ.

Εικόνα 18.3γ. Αντικαθιστώντας ένα shape σύμβολο με ένα text σύμβολο.

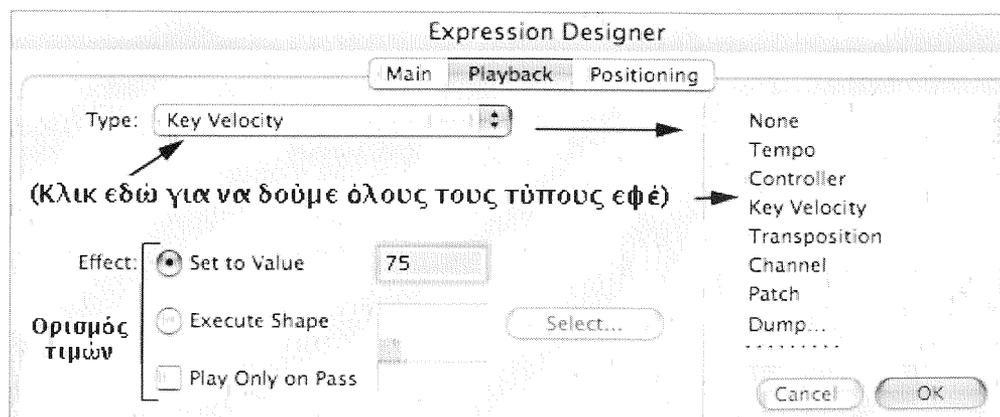

Εικόνα 18.3δ. Επιλέγοντας ένα shape σύμβολο από τη βιβλιοθήκη *Shape Selection*.

Οι παράμετροι *Playback*, (εικόνα 18.4)

Επιλέγοντας το πεδίο παραμέτρων *Playback* στην εικόνα 18.3α, ορίζουμε το πως θα εκτελεσθεί κάθε σύμβολο κατά την ακρόαση (playback).

Πολύ συχνά θα χρειασθεί να επέμβουμε στις παραμέτρους *playback* ενός συμβόλου, αλλάζοντας κυρίως τα ποσοτικά των στοιχεία, μεταβάλλοντας δηλαδή τις τιμές που μας δίνει το πρόγραμμα για κάθε σύμβολο. Όταν όμως δημιουργούμε ένα δικό μας σύμβολο, θα πρέπει να ορίσουμε τον τύπο (Type) του εφέ αλλά και την τιμή. Είναι επομένως σημαντικό να γνωρίζουμε τι σημαίνει το εφέ *Key Velocity*, το *Tempo*, το *Patch*, κ.λπ. Στο κεφάλαιο 28.2 θα αναφερθούμε στα κυριώτερα εφέ. Για να δείτε όλους τους τύπους εφέ, κάνετε κλικ στο pop-up menu της εικόνας 18.4. Θα πρέπει επίσης είναι να ορίσουμε τις τιμές για τον κάθε τύπο εφέ.

Εικόνα 18.4 (Mac, Win)

Επιλέγουμε την παράμετρο που ενδείκνυται για το σύμβολο. Για τα υπάρχοντα σύμβολα της βιβλιοθήκης οι παράμετροι ακρόασης έχουν ορισθεί από τον προγραμματιστή.

Στο πεδίο *Effect-Set Value* ορίζουμε μία τιμή από 0-128. Αντί να ορίσουμε τιμή, μπορούμε να επιλέξουμε ένα σχήμα που θα αναπαριστά τη δράση του συμβόλου κατά την ακρόαση. Κάνοντας κλικ στο πεδίο *Select (Execute Shape)*, ανοίγει το παράθυρο *Executable Shape Selection*. Στο παράθυρο αυτό επιλέγουμε ένα σχήμα που νομίζουμε ότι αναπαριστά τις τιμές που θέλουμε να έχει το εφέ. Τα σχήματα αυτά έχουν ανιούσα ή κατιούσα φορά με διαφορετικές κλίσεις. Η φορά και ο βαθμός της κλίσης αποδίδουν τις επιθυμητές τιμές ακρόασης του εφέ του συμβόλου. Επειδή για λόγους συντομίας δεν παρουσιάζουμε και δεν αναλύουμε το παράθυρο *Executable Shape Selection*, αναφέρουμε ότι κάθε σχήμα του παραθύρου μπορεί να τροποποιηθεί, αποδίδοντας διαφορετικό αποτέλεσμα κατά την ακρόαση.

Στο πεδίο *Play Only on Pass* ορίζουμε σε ποιά βόλτα της επανάληψης θα εκτελεσθεί το σύμβολο. Η παράμετρος αφορά μέτρα με επαναλήψεις.

Η δράση του συμβόλου κατά την ακρόαση εκκινεί από το σημείο που είναι ανατεθειμένο το σύμβολο. Κάνετε κλικ στο handle του συμβόλου για να εντοπίσετε το σημείο αυτό. Αν θέλετε να αλλάξετε το σημείο αυτό, απλά μετακινείτε το σύμβολο.

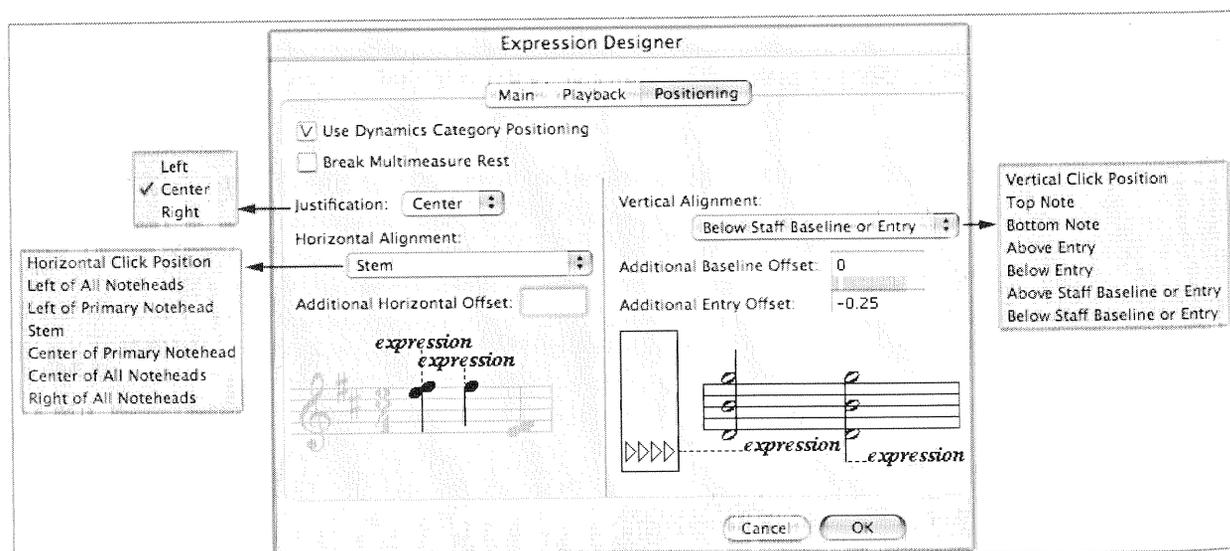
Χρήσιμη επισήμανση: Πολλές φορές θα χρειασθεί μέσα σε ένα πεντάγραμμο εγχόρδων (βιολιά) μερικές νότες να ακουστούν όχι με το ηχόχρωμα *Arco* που έχει ορισθεί στο πεντάγραμμο, αλλά με *Pizzicato*. Δημιουργούμε λοιπόν ένα νέο text σύμβολο, π.χ. το *pizz*, επιλέγουμε από το pop-up menu το εφέ *Patch (Program Change)* και ορίζουμε ένα άλλο ηχόχρωμα ακρόασης, π.χ. το *pizzicato violin*.

Το νέο ηχόχρωμα θα πρέπει να ανατεθεί σε ένα διαφορετικό MIDI κανάλι. Αν το σύμβολο έχει ανατεθεί σε μέτρο και όχι σε νότες, θα πρέπει στη συνέχεια να δημιουργήσουμε ένα άλλο σύμβολο, με playback εφέ το *patch* και ηχόχρωμα το *Arco*, επαναφέροντας έτσι το ηχόχρωμα του πενταγράμμου. Αυτά θα τα κατανοήσετε καλύτερα, έχοντας μελετήσει το κεφάλαιο 28.2 για το MIDI. Θα διαπιστώσετε ότι μπορείτε να φθάσετε στο ίδιο αποτέλεσμα, πειραματιζόμενοι με τις παραμέτρους MIDI.

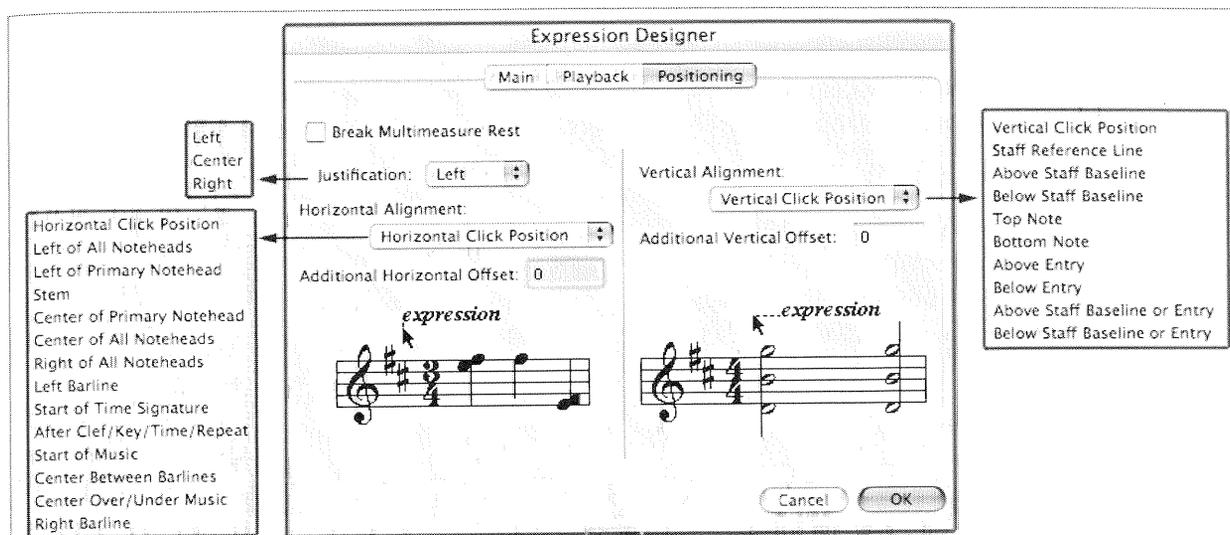
Οι παράμετροι Positioning

Επιλέγοντας το πεδίο παραμέτρων *Positioning* στην εικόνα 18.3α, ορίζουμε τις θέσεις των συμβόλων ως προς τη νότα ή το μέτρο, επιλέγοντας από το παράθυρο της εικόνας 18.5α που ενεργοποιείται. Ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκει το σύμβολο που επιλέξαμε, θα ενεργοποιηθεί και διαφορετικό παράθυρο.

Στις επόμενες δύο εικόνες (18.5α, 18.5β) βλέπουμε το παράθυρο για τα σύμβολα text και το αντίστοιχο για τα σύμβολα shapes. Ελάχιστες είναι οι διαφορές μεταξύ τους. Αφορούν κυρίως τις δυνατές θέσεις ανάθεσης της κάθε κατηγορίας.

Εικόνα 18.5α (Mac, Win): Οι παράμετροι *Positioning* για τα σύμβολα text .

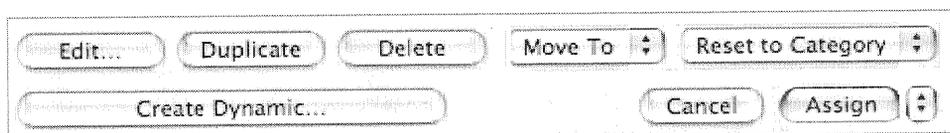

Εικόνα 18.5β (Mac, Win): Οι παράμετροι Positioning για τα σύμβολα shapes

Δεν θα αναλύσουμε τις εικόνες, αφού σχετική αναφορά έγινε σε προηγούμενη παράγραφο, εικόνα 18.2β, πεδία 3, 4 και 5, όπου εξετάσαμε τις ίδιες παραμέτρους για τις κατηγορίες των συμβόλων. Για καλύτερη εξοικείωση δοκιμάστε διάφορες θέσεις και δείτε το αποτέλεσμα.

Να θυμίσουμε ότι: Στα παράθυρα αυτά ορίζουμε τις παραμέτρους για κάθε σύμβολο χωριστά. Στα παράθυρο της εικόνας 18.2β ορίσαμε τις παραμέτρους για κάθε κατηγορία συμβόλων. Επομένως για κάποιο σύμβολο μίας κατηγορίας είναι επιτρεπτό να αναθέσουμε διαφορετικές παραμέτρους από αυτές της κατηγορίας του. Αν θέλουμε να εναρμονίσουμε τις παραμέτρους του συμβόλου με τις παραμέτρους της κατηγορίας του, εκτελούμε την εντολή *Reset to Category*, εικόνα 18.2α, πεδίο 4.

Επανερχόμεθα στο πεδίο εντολών των συμβόλων της εικόνας 18.2α.

Εικόνα 18.2γ (απόσπασμα της εικόνας 18.2α.)

(Σημείωση: η εντολή *Create* αναφέρεται κάθε φορά στην κατηγορία που ανήκει το σύμβολο που έχουμε επιλέξει).

Η Εντολή Duplicate (Expression)

Μας επιτρέπει να αναπαράγουμε ένα σύμβολο, προκειμένου να αλλάξουμε τις παραμέτρους του, αφήνοντας έτσι άθικτες τις αρχικές παραμέτρους του. Π.χ. ένα shape σύμβολο ενδέχεται να έχει ανατεθεί σε διάφορα σημεία της παρτιτούρας μας, σε κάθε δε σημείο, ίσως θα πρέπει να έχει διαφορετικές διαστάσεις. Η αναπαραγωγή λοιπόν μας επιτρέπει να έχουμε το ίδιο σύμβολο με διαφορετικές διαστάσεις μέσα στην παρτιτούρα.

Η Εντολή Delete (Expression)

Η εντολή διαγράφει ένα σύμβολο από τη βιβλιοθήκη. Αν έχει ήδη ανατεθεί, το πρόγραμμα μας ρωτάει με ποιο άλλο σύμβολο θέλουμε να το αντικαταστήσει. Διαγραφέντα σύμβολα δεν εμφανίζονται πλέον στην παρτιτούρα μας.

Η Εντολή Create (Dynamic, Tempo Mark, Tempo Alteration, Expressive Text, Technique Text, Rehearsal Mark, Miscellaneous Expression).

Ανάλογα με την κατηγορία που έχουμε επιλέξει, εμφανίζεται και η αντίστοιχη εντολή που μας επιτρέπει τη δημιουργία ενός νέου συμβόλου, text ή shape.

Για να **δημιουργήσουμε** ένα text σύμβολο, από το παράθυρο *Expression Selection* (εικόνα 18.2α) θα επιλέξουμε την εντολή *Create..* και θα ανοίξει το παράθυρο *Expression Designer* (εικόνα 18.3α), στο οποίο θα ορίσουμε τις παραμέτρους *Main*, *Playback* και *Positioning*, σύμφωνα με όσα προαναφέραμε. Για να δημιουργήσουμε ένα shape σύμβολο, από το παράθυρο *Expression Designer*, θα επιλέξουμε (στο πεδίο 4) την εντολή *Create* ή *Select* (πάντα σύμφωνα με όσα προαναφέραμε). Όταν δημιουργηθεί το σύμβολο θα ενταχθεί στην κατηγορία που ευρισκόμεθα.

Σημαντική υπόμνηση: Κάθε νέο σύμβολο που δημιουργούμε εκτός από τις παραμέτρους θέσης και ακρόασης θα πρέπει να το αναθέσουμε στο πληκτρολόγιο (με την ίδια διαδικασία που αναθέτουμε και τα σύμβολα Articulation).

Η εντολή *Move To (Category)*

Μας επιτρέπει τη μετάταξη ενός επιλεγέντος συμβόλου σε μία άλλη κατηγορία. Κάνοντας κλικ στο πεδίο *Move*, ανοίγει ένα pop-up menu, από το οποίο επιλέγουμε την κατηγορία στην οποία θα μεταταχθεί ένα σύμβολο.

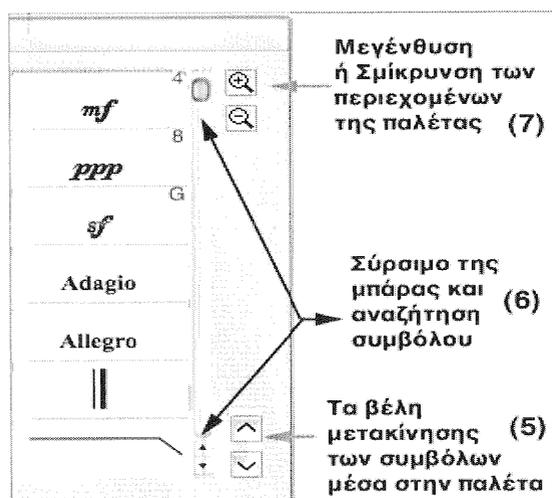
Η εντολή *Reset to Category*

Μας επιτρέπει να ακυρώνουμε κάθε παράμετρο (επιλέγουμε από το pop-up menu) που ορίσαμε για ένα σύμβολο, δηλαδή κάθε μεταβολή στο μέγεθος της γραμματοσειράς του αλλά και της θέσης που τοποθετείται. Η εντολή επιφέρει την προσαρμογή των παραμέτρων του συμβόλου προς τις παραμέτρους της κατηγορίας που ευρίσκεται.

Η εντολή *Assign*

Η εντολή (κουμπί) *Assign* αντικαθιστά την εντολή *Select* (κουμπί) που υπήρχε στις παλαιότερες εκδόσεις του προγράμματος. Εκτελεί την ανάθεση του συμβόλου και ταυτόχρονα επιτρέπει να επιλέξουμε σε ποιά πεντάγραμμα θα ανατεθεί το σύμβολο (επιλέγουμε από τα βελόνια). Η επιλογή του πενταγράμμου γίνεται και με δεξί κλικ στο handle κάθε εισαχθέντος συμβόλου.

Τακτοποιώντας τα σύμβολα μέσα στην παλέτα. (Τα πεδία 5, 6, 7)

Εικόνα 18.6, απόσπασμα της εικόνας 18.2α. (Mac, Win)

Στο πεδίο (5) τα βέλη μας επιτρέπουν τη μετακίνηση ενός συμβόλου προς την αρχή ή προς το τέλος της παλέτας, δηλαδή την αλλαγή θέσης του συμβόλου μέσα στην παλέτα. Αυτό διευκολύνει την εργασία μας (ισχύουν όσα αναφέραμε σχετικά για τα σύμβολα Articulations, κεφάλαιο 17, εντολές *Move Up/Move Down*). Σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στην παλέτα *Articulation*, τα σύμβολα expression, όταν μετακινούνται, δεν αλλάζει ο αύξων αριθμός τους (ο αριθμός πάνω αριστερά σε κάθε σύμβολο).

Τέλος τα πεδία (6, 7) μας επιτρέπουν το ξετύλιγμα της παλέτας συμβόλων.

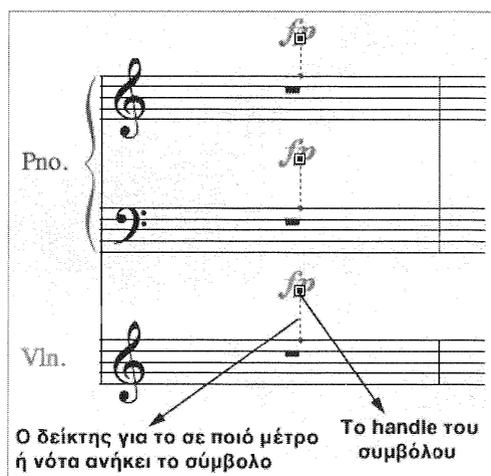
18.5 Η Εισαγωγή των Συμβόλων Expression (Assign)

Εισάγοντας σύμβολα expressions, καλό είναι να γνωρίζουμε πολύ καλά τόσο τις παραμέτρους της κάθε κατηγορίας των συμβόλων, όσο και τις παραμέτρους του κάθε συμβόλου χωριστά, (*Main, Playback, Positioning*).

Η πλέον απλή μέθοδος εισαγωγής expression είναι αυτή με τη χρήση του mouse. Κάνοντας διπλό κλικ σε ένα σημείο της παρτιτούρας μας, ανοίγει το παράθυρο (*Selection Expression*) με την παλέτα των συμβόλων, από την οποία επιλέγουμε ένα σύμβολο και στη συνέχεια πατάμε *Assign* (σε παλαιότερες εκδόσεις του προγράμματος πατάμε *Select*).

Η πλέον παραγωγική μέθοδος εισαγωγής είναι αυτή που προβλέπει τη χρήση των *Metatools*. Αφού έχουμε αναθέσει τα σύμβολα στο πληκτρολόγιο, πατάμε το πλήκτρο στο οποίο έχουμε αναθέσει το σύμβολο και με το mouse κάνουμε ένα απλό κλικ στο σημείο που θα εισαχθεί.

Αν δουλεύουμε σε score με πολλά πεντάγραμμα και θέλουμε το σύμβολο να εισαχθεί σε όλα τα πεντάγραμμα, επιλέγουμε το σύμβολο και σύρουμε το mouse κάθετα (διατρέχοντας τα πεντάγραμμα) και κρατώντας πατημένο το κλικ. Το σύμβολο θα εισαχθεί σε κάθετη ευθυγραμμισμένη διάταξη, εικόνα 18.7. Επίσης μπορείτε να δημιουργήσετε μία νέα κατηγορία συμβόλων με δυνατότητα ανάθεσης σε πεντάγραμμα του score και να εισάγετε τα σύμβολα σε όλα τα πεντάγραμμα ταυτόχρονα. Ανατρέξτε στην εικόνα 18.2β2.

Εικόνα 18.7 (Mac, Win)

18.6 Μεταβολές στα εισαχθέντα σύμβολα. Η εντολή Change Expression

Κάνοντας κλικ στο handle ενός συμβόλου ή επιλέγοντας όλα τα σύμβολα (*Command+A*), το handle μαυρίζει (ένδειξη επιλογής). Πατώντας *Delete* τα επιλεγμένα σύμβολα διαγράφονται. Μετακινώντας τα handles με το mouse, τα σύμβολα μετακινούνται. Όταν επιλέγονται ένα ή πολλά handles, τότε εμφανίζονται και οι δείκτες που φανερώνουν το σημείο ανάθεσης του συμβόλου (νότα ή μέτρο), εικόνα 18.7.

Επιλέγοντας το handle ενός συμβόλου και πατώντας δύο φορές ένα πλήκτρο, στο οποίο έχουμε αναθέσει ένα άλλο σύμβολο (με τα *Metatools*), τότε το υπάρχον σύμβολο αντικαθίσταται με το σύμβολο του πλήκτρου.

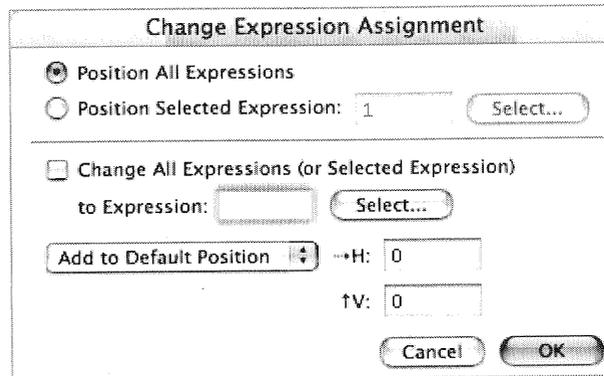
Με διπλό κλικ στο handle ενός text συμβόλου, ανοίγει το παράθυρο *Expression Selection* στο οποίο μπορούμε να επιλέξουμε ένα άλλο σύμβολο στη θέση του προηγούμενου ή να προχωρήσουμε στην επεξεργασία του με την εντολή *Edit*. Με διπλό κλικ στο handle ενός shape συμβόλου, αυτό μπορεί να αλλοιωθεί ως προς τις διαστάσεις του. Δείτε την επόμενη εικόνα 18.8.

Εικόνα 18.8 (Mac, Win)

Σύροντας τα οριοθετημένα από τα handles άκρα του συμβόλου, αλλάξαμε το σχήμα του. Εννοείται ότι κάθε ίδιο σύμβολο που έχει εισαχθεί στην παρτιτούρα μας, θα αλλάξει και αυτό ως προς τις διαστάσεις του. Για να το αποφύγετε, κάνετε αναπαραγωγή του συμβόλου, εισάγετε το αναπαραχθέν στην παρτιτούρα σας και μετά αλλοιώστε τις διαστάσεις του.

Με την εντολή **Utilities/Change/Expression** μπορούμε να αλλάξουμε τη θέση όλων ή μερικών συμβόλων σε μία επιλεγμένη έκταση μέτρων με μία μόνο κίνηση. Μπορούμε επίσης να αντικαταστήσουμε όλα τα σύμβολα της επιλεγμένης έκτασης με ένα άλλο. Επιλέγοντας την εντολή, είμαστε μπροστά στο επόμενο παράθυρο, εικόνα 18.9.

Εικόνα 18.9 (Mac, Win)

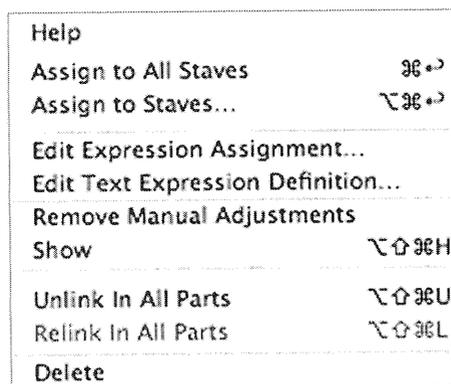
-Στο παράθυρο διαλόγου επιλέγουμε να επαναορίσουμε τη θέση όλων των συμβόλων από τα επιλεχθέντα μέτρα (Position All..). Στο πεδίο *Add to Default Position* ορίζουμε μία επί πλέον κάθετη ή οριζόντια απόσταση από την αρχική (που ορίζει το πρόγραμμα). Οι τιμές μπορεί να είναι θετικές ή αρνητικές.

-Στο παράθυρο διαλόγου επιλέγουμε να επαναορίσουμε τη θέση κάποιου μόνον συμβόλου, επιλέγοντάς το από το πεδίο *Select*.

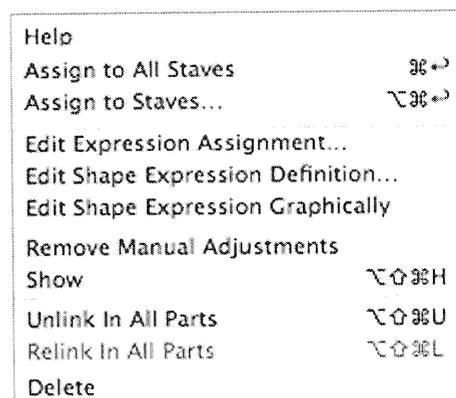
-Στο παράθυρο διαλόγου επιλέγουμε να αντικαταστήσουμε τα σύμβολα της επιλεχθείσης έκτασης με ένα άλλο (*Change All Expressions .. to Expression*), επιλέγοντάς το από το πεδίο *Select*. Πρόσθετα μπορούμε να ορίσουμε νέες θέσεις.

Contextual Menus - Πρόσθετες δυνατότητες με το δεξί κλικ του mouse

Επιλέγοντας το handle ενός text συμβόλου και πατώντας *Ctrl* και κλικ στο handle ή κάνοντας δεξί κλικ με το mouse στο handle, εμφανίζεται το μενού εντολών της εικόνας 18.9α. Αντίστοιχα, επιλέγοντας το handle ενός shape συμβόλου και κάνοντας δεξί κλικ με το mouse, εμφανίζεται το μενού εντολών της εικόνας 18.9β.

Εικόνα 18.9α. (Mac, Win)

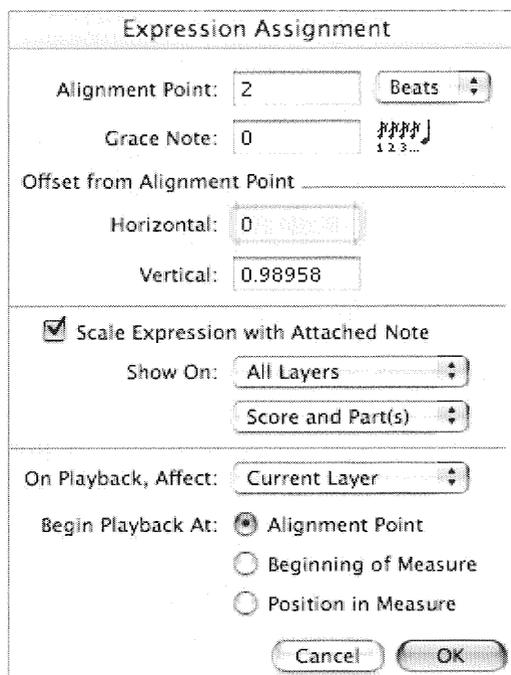
Εικόνα 18.9β. (Mac, Win)

Η εντολή *Delete* επιφέρει τη διαγραφή του συμβόλου. Η εντολή *Show*, εμφανίζει/αποκρύπτει το σύμβολο.

Οι εντολές *Assign to All Staves/Assign to Staves* επιτρέπουν την ανάθεση του συμβόλου σε διάφορα

πεντάγραμμα.

Η εντολή *Edit Expression Assignment* επιτρέπει τον επαναπροσδιορισμό της θέσης του συμβόλου αλλά και της επίδρασής του κατά την ακρόαση. Η εντολή ενεργοποιείται επίσης, πατώντας *Shift* και διπλό κλικ στο handle του συμβόλου ή με επιλεγμένο το handle, πατάμε *Shift+Return*. Δείτε την εικόνα 18.9γ.

Εικόνα 18.9γ (Mac, Win)

Στο πεδίο *Alignment Point* εμφανίζεται το σημείο ανάθεσης του συμβόλου στο μέτρο. Ως μονάδα μέτρησης θεωρούμε τα beats. Αν σε ένα μέτρο 4/4 έχουμε εισάξει τέσσερις νότες ή παύσεις του ενός τετάρτου εκάστη, και εισάξουμε ένα σύμβολο στην πρώτη νότα (1ο beat), τότε μετακινώντας το σύμβολο μέσα στο μέτρο, βλέπουμε ότι ο δείκτης θέσης του συμβόλου αγκιστρώνεται κάθε φορά σε διαφορετικό σημείο. Αλλάξετε θέση σε ένα σύμβολο και μετά με δεξί κλικ ανοίξτε την εντολή που εξετάζουμε: Θα διαπιστώσετε πως η τιμή του πεδίου *Alignment Point* αλλάζει. Αν όμως θέλουμε να μετακινήσουμε το σύμβολο χωρίς να αλλάξει το σημείο ανάθεσής του, επιλέγουμε το handle του και, πατώντας *Option*, το σύρουμε στο επιθυμητό σημείο. Για να πετύχουμε το ίδιο αποτέλεσμα, μπορούμε να ορίσουμε στο πεδίο *Offset from Alignment Point* (δείτε στη συνέχεια) μία τιμή.

Η τιμή του πεδίου δεν είναι μόνο ακέραιος αριθμός, μπορεί να είναι και δεκαδικός. Αν λ.χ. σε ένα μέτρο 4/4 έχουμε εισάξει 16 δέκατα έκτα και το σύμβολο το αναθέσουμε στην έβδομη κατά σειρά νότα, τότε η τιμή του πεδίου θα είναι 2,75 beats. Σε ένα μέτρο των 5/4 αντίστοιχα με το σύμβολο στην ίδια νότα, η τιμή του πεδίου θα είναι 2,5 beats. Η μέγιστη τιμή σε ένα μέτρο 4/4 είναι το 4, σε 5/4 το 5, κ.ο.κ.

Στο πεδίο *Offset from Alignment Point* ορίζουμε μία απόσταση (κάθετη και οριζόντια) μεταξύ του συμβόλου από το σημείο ανάθεσης.

Η παράμετρος *Scale Expression with Attached Note* επιλέγεται όταν θέλουμε η μεταβολή του μεγέθους της νότας του συμβόλου (με το εργαλείο *Resize*), να επιδρά και στο μέγεθος του συμβόλου. Έχει ισχύ για τα σύμβολα *Dynamics*.

Στο πεδίο *On Playback Affect*, ορίζουμε τη δράση του συμβόλου κατά την ακρόαση. Πρώτον σε ποιό layer θα επιδρά (προφανώς σε αυτό που έχει εισαχθεί, *Current Layer* ή επιλέγουμε από το pop-up menu) και επίσης, από ποιό σημείο του μέτρου θα αρχίσει να εκτελείται το εφέ.

Οι εντολές *Edit Text Expression Definition* και *Edit Shape Expression Definition* επιτρέπουν τον επαναπροσδιορισμό των βασικών παραμέτρων των συμβόλων text και shape αντίστοιχα. Δηλαδή των παραμέτρων *Main*, *Playback* και *Positioning*, ενεργοποιώντας τα παράθυρα *Expression Designer* του κάθε συμβόλου (εικόνες 18.3α, 18.4, 18.5α και 18.5β).

Η εντολή *Edit Shape Expression Graphically* μας υπενθυμίζει την επεξεργασία στην εικόνα 18.8.

Η εντολή *Remove Manual Adjustment* ακυρώνει κάθε μετακίνηση του συμβόλου με το χέρι. Το ίδιο αποτέλεσμα έχουμε αν επιλέξουμε το handle ενός ή πολλών συμβόλων και εν συνεχεία πατήσουμε *Clear*. Για να επιλέξουμε πολλά handles ή σύρουμε το mouse πάνω από τα σύμβολα ή επιλέγουμε ένα-ένα, κρατώντας πατημένο το πλήκτρο *Shift*.

Οι εντολές *Unlink/Relink in All Parts* είναι διαθέσιμες εφ' όσον δουλεύουμε σε score και επιτρέπουν την ανάθεση του συμβόλου και στις επί μέρους μέρη των οργάνων. Όταν δουλεύουμε σε πάρτες οργάνων οι εντολές ονομάζονται *Relink to Score*. Είναι διαθέσιμες σε αρχεία που έχουν δημιουργηθεί με τη διαδικασία *New/Document With Setup Wizard* και επιτρέπουν τη απόσπαση/ανάθεση του συμβόλου στις πάρτες των οργάνων. Ταυτόχρονα το χρώμα του συμβόλου αλλάζει, μαρτυρώντας έτσι αν έχει ανατεθεί σε νότα ή σε μέτρο.

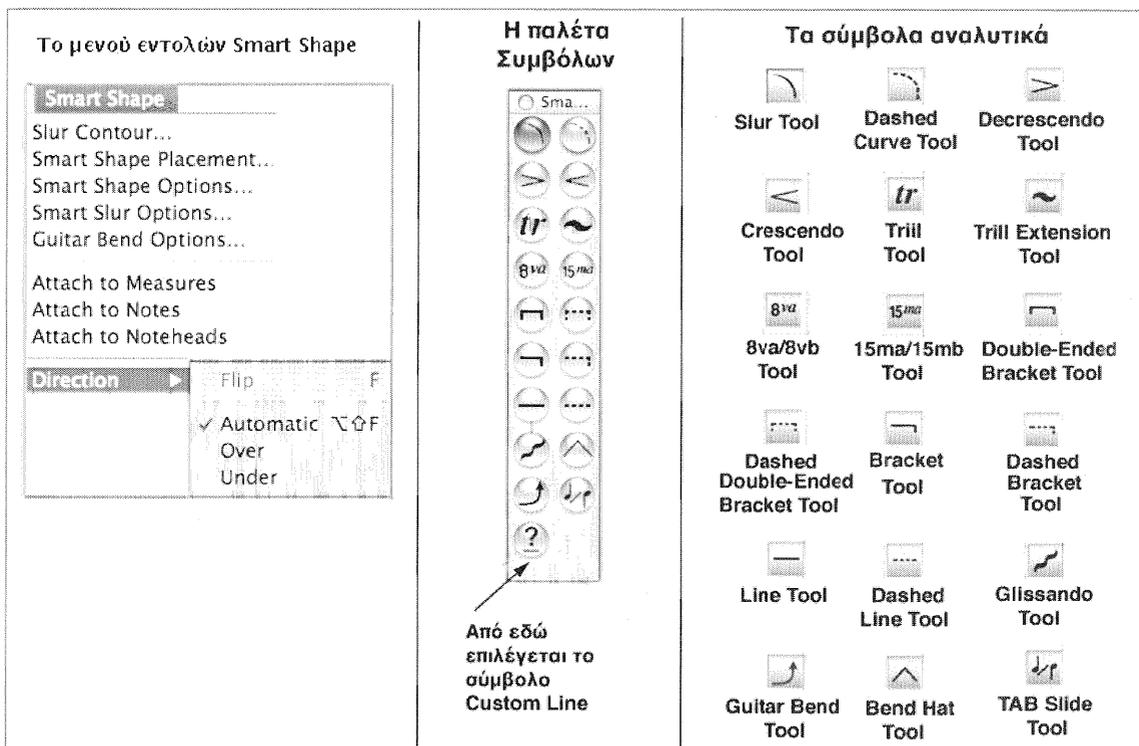
18.7 Σημαντικές υπενθυμίσεις και πρόσθετες λειτουργίες

1. Μη ξεχνάτε να εκτελείτε την εντολή *Redraw Screen* (μενού εντολών *View*) για να καθαρίσει η σελίδα σας.
2. Όταν έχουμε μετακινήσει ένα σύμβολο και δεν μπορούμε να εντοπίσουμε σε ποιά νότα (ή μέτρο) έχει ανατεθεί, κάνουμε κλικ στο handle του συμβόλου και εμφανίζεται ο δείκτης θέσης του συμβόλου.
3. Η θέση που τοποθετούνται τα σύμβολα (πάνω ή κάτω από τη νότα, απόσταση από αυτήν, κ.λπ.), καθώς και το μέγεθός τους είναι καθορισμένα από το πρόγραμμα. Εμείς αν θέλουμε μπορούμε να επεξεργαστούμε σε αυτές τις παραμέτρους και να τις αλλάξουμε. Προσοχή: Η οποιαδήποτε αλλαγή των παραμέτρων ενός συμβόλου (μέγεθος, Default θέση, τύπος γραμματοσειράς, κ.λπ.) θα ισχύσει για όλα τα όμοια σύμβολα που έχουμε εισάξει στο αρχείο μας.
4. Μπορούμε να επιλέξουμε τη μη εμφάνιση των συμβόλων *expressions* στην παρτιτούρα μας, καταφεύγοντας στο παράθυρο της εικόνας 9.3θ, κεφάλαιο 9.3 και στη παράγραφο *Items to Display*. Αν θέλουμε να αποκρύψουμε μερικά μόνο σύμβολα, επιλέγουμε το handle του κάθε ενός και πατάμε το δεξί κλικ του mouse. Θα εμφανισθεί η παράμετρος *Show* επιλεγμένη. Αν την αποεπιλέξουμε, αποκρύπτεται το σύμβολο. Μπορούμε επίσης με την εντολή *Edit* και στο παράθυρο *Expression Designer* να μετατρέψουμε ένα σύμβολο σε *Hidden* (κρυφό).
5. Για να **διαγράψουμε** μαζικά σύμβολα σε μία έκταση νοτών ή μέτρων, σύρουμε το δείκτη του mouse πάνω στα σύμβολα. Έτσι αυτά επιλέγονται και στη συνέχεια πατάμε *Delete*.
6. Αποθηκεύετε τις βιβλιοθήκες των συμβόλων σας, όταν έχετε δημιουργήσει δικά σας σύμβολα ή έχετε επεξεργασθεί τα σύμβολα του προγράμματος.
7. Για να **εισάξουμε** μαζικά ένα σύμβολο σε μία ομάδα νοτών, σύρουμε το mouse πάνω από τα μέτρα και έξω από το πεντάγραμμο. Η επιλεγμένη περιοχή τονίζεται με ένα πλαίσιο. Αυτόματα ανοίγει το παράθυρο *Expression Selection*, από το οποίο επιλέγουμε το σύμβολο που θα εισάξουμε.
8. Για να αντιγράψουμε μαζικά τα σύμβολα ενός μέτρου σε ένα άλλο, επιλέγουμε ένα μέτρο και με δεξί κλικ εμφανίζουμε το παράθυρο των εντολών *Contextual*. Επιλέγουμε την εντολή *Edit Filter* και ανοίγει το παράθυρο της εντολής *Edit/Edit Filter* (κεφάλαιο 5, εικόνα 5.4). Επιλέγουμε μόνο τα *expressions*, εκτελούμε την εντολή *Copy* του *Contextual Menu* και μετά πηγαίνουμε στο μέτρο στο οποίο θέλουμε να αντιγράψουμε τα σύμβολα και εκτελούμε την εντολή *Paste* του *Contextual Menu*.
9. Για να μετακινήσουμε ένα σύμβολο προς οποιαδήποτε κατεύθυνση, το επιλέγουμε με το εργαλείο *Selection* και το μεταφέρουμε. Το ίδιο μπορούμε να κάνουμε αν επιλέξουμε το handle του συμβόλου και το μετακινήσουμε με τα βέλη του πληκτρολογίου. Για να αλλάξουμε μαζικά τις θέσεις των συμβόλων σε επιλεγμένα μέτρα, εκτελούμε την εντολή *Utilities/Change/Expressions*.
10. Για να αντικαταστήσουμε μαζικά σύμβολα με άλλα σύμβολα σε επιλεγμένα μέτρα, εκτελούμε την εντολή *Utilities/Change/Expressions*.
11. Για να εμφανίσουμε το παράθυρο *Expression Selection* κάνουμε διπλό κλικ στο handle ενός συμβόλου.

19.1 Γνωριμία με τα σύμβολα Smart Shapes

Με το εργαλείο *Smart Shape* εισάγουμε τα σύμβολα που απεικονίζονται στην παλέτα *Smart Shape Palette*, εικόνα 19.1. Παράπλευρως απεικονίζεται κάθε εργαλείο, χωριστά, με το όνομά του. Με την επιλογή του εργαλείου ενεργοποιείται το μενού εντολών *Smart Shape*, εικόνα 19.1. Για την παλέτα *Smart Shape* ισχύει ό,τι και για την παλέτα των κύριων εργαλείων (σμίκρυνση, αλλαγή σχήματος, αλλαγή σειράς συμβόλων, κ.λπ.).

Εικόνα 19.1 (Mac, Win)

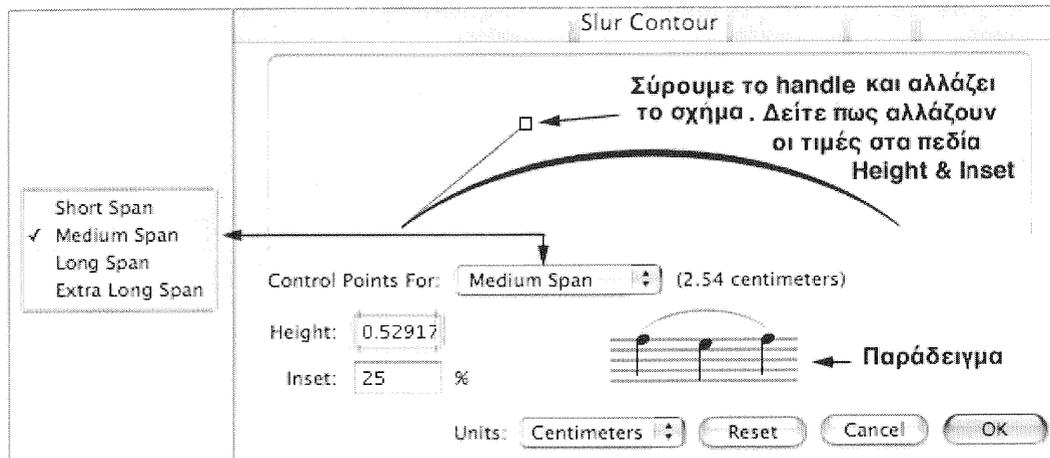
Οι εντολές Smart Shape

Με τις εντολές Smart Shape ορίζουμε τις παραμέτρους των συμβόλων Smart.

Η εντολή *Slur Contour* (Περίγραμμα των καμπυλών): Μοιάζει λειτουργικά με την εντολή *Ties Contour* που εξετάσαμε στο κεφάλαιο 16, εικόνα 16.27δ. Μέσω αυτής ορίζουμε τις διαστάσεις, την κλίση και γενικά το σχήμα του κάθε τύπου καμπύλης. Οι διαθέσιμοι τύποι καμπυλών εμφανίζονται αν κάνουμε κλικ στο pop-up menu του πεδίου *Control Points for...*, εικόνα 19.2α και είναι οι Short, Medium, Long και Extra Long Span. Όταν εισάγουμε λεγκατούρες, το πρόγραμμα υπολογίζει το ποιά από αυτές θα χρησιμοποιήσει, ανάλογα με την απόσταση των νοτών που θα συνδεθούν. Για κάθε τύπο καμπύλης λοιπόν θα ορίσουμε τις τιμές των παραμέτρων της. Μελετήστε την εικόνα 19.2α.

- Στο πεδίο *Control Points for*: Επιλέγουμε τον τύπο καμπύλης που θα επεξεργασθούμε.
- Πεδίο *Units*: Μονάδα μέτρησης. (Ορίζουμε cm).
- Πεδίο *Reset*: Διαγραφή και επαναφορά στην αρχική ρύθμιση.

- Πεδίο Height: Ορίζουμε το ύψος από τη νοητή οριζόντια γραμμή.
- Πεδίο Inset: Ορίζουμε την απόσταση (σε ποσοστό επί τοις %) από το νοητό κάθετο άξονα που διέρχεται από το κέντρο του τόξου.

Εικόνα 19.2α (Mac, Win)

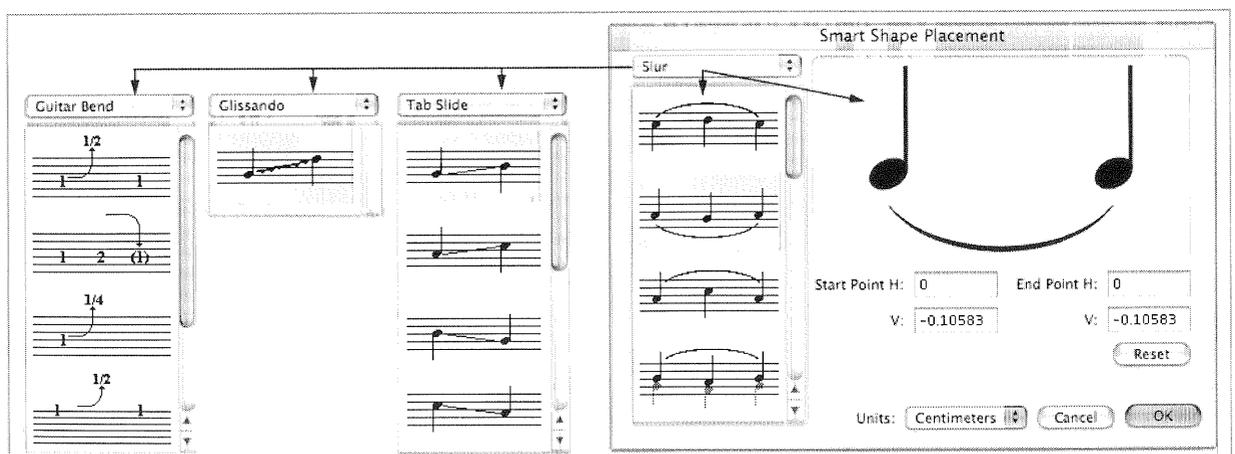
Η μεταβολή στις παραμέτρους *Height*, *Inset* μπορεί να γίνει και με το χέρι (manually), σύροντας το handle (εικόνα 19.2α). Δείτε, σύροντας το handle, πως αλλάζουν οι τιμές στα πεδία αυτά. Αν ορίσουμε στην παράμετρο *Height* τιμή μηδέν, τότε η καμπύλη θα είναι σχεδόν μία ευθεία γραμμή.

Οι προτεινόμενες παράμετροι για κάθε τύπο καμπύλης, επαναφέρονται με την εντολή *Reset*. Στη συνέχεια θα δούμε το πως κάθε λεγκατούρα αλλά και κάθε σύμβολο της παλέτας μπορούμε να το επεξεργασθούμε χωριστά και σύμφωνα με τις ανάγκες μας.

Οι καμπύλες των συζεύξεων (*Ties*) που έχουν εισαχθεί με τα εργαλεία *Simple Entry* και *Speedy Entry* δεν επηρεάζονται από τις ρυθμίσεις που κάνουμε στην εντολή *Slur Contour* αλλά και στην εντολή *Slur Options* στη συνέχεια.

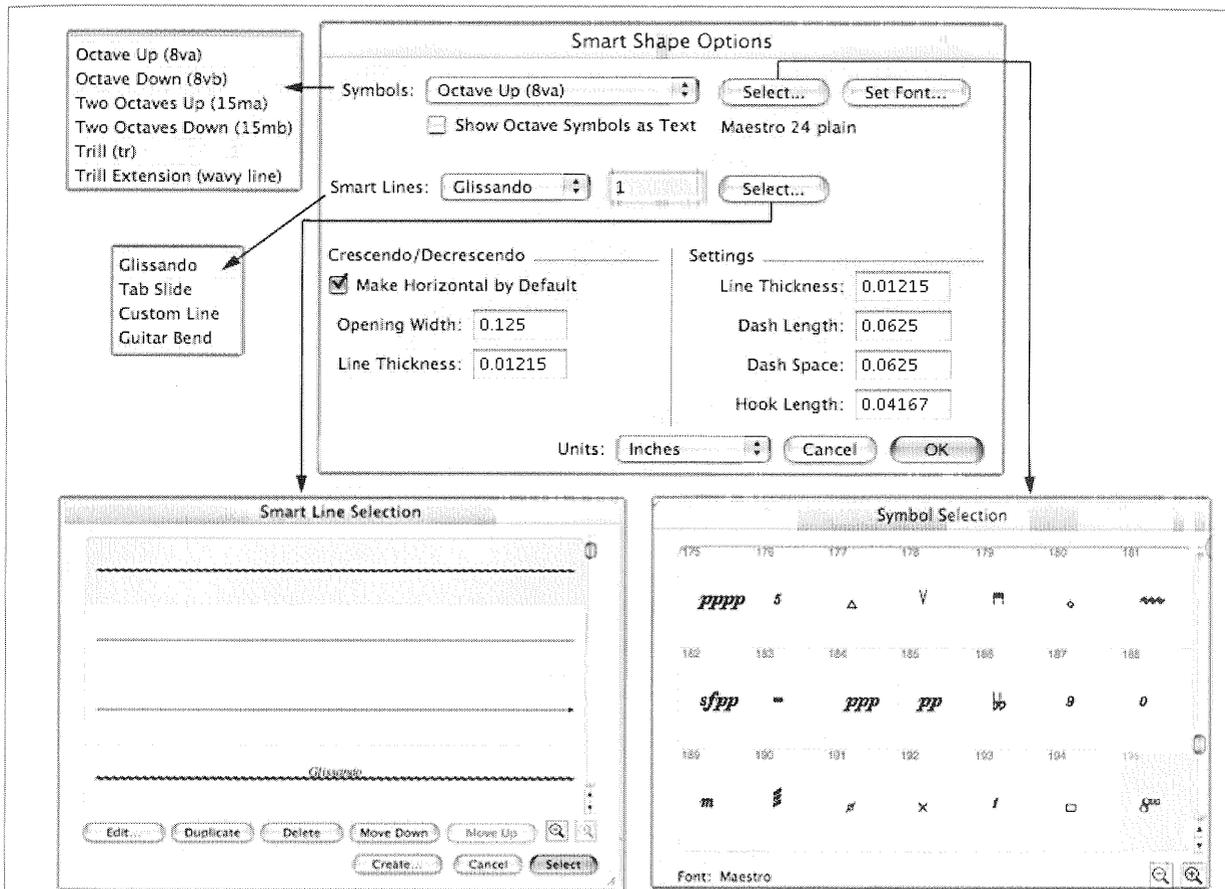
Η εντολή *Smart Shape Placement*: Οι τέσσερις παράμετροι *Start Point H*, *End Point H*, *Start Point V*, *End Point V* (εικόνα 19.2β), ορίζουν το πως ένα smart shape σύμβολο θα τοποθετείται ως προς τις νότες. Η μεταβολή στις παραμέτρους μπορεί να γίνει και με το χέρι, σύροντας τις άκρες του συμβόλου σε όποια φορά θέλουμε. Σύροντας το σύμβολο από τη μέση του (εικόνα 19.2β), αλλάζουμε τη θέση του συμβόλου.

Μπορούμε να ορίσουμε τις θέσεις των τεσσάρων τύπων συμβόλων: της παλέτας: *Slur*, *Tab Slide*, *Glissando* και *Guitar Bend*. Τα ένθετα παράθυρα, αριστερά της εικόνας, περιέχουν για κάθε τύπο συμβόλου έτοιμα υποδείγματα τοποθετήσεων των ως προς τις νότες. Επιλέγοντας κάθε υπόδειγμα, αλλάζουμε όλες τις παραμέτρους (*Start Point*, *End Point*), καθώς και την απόσταση από τη νότα.

Εικόνα 19.2β (Mac, Win)

Η εντολή *Smart Shape Options*: Μέσω αυτής ορίζουμε για κάθε σύμβολο της παλέτας *Shape Tools* τις ειδικές παραμέτρους του. Επιλέγοντας κάποιο από τα σύμβολα *Smart Shapes*, ορίζουμε για παράδειγμα πάχος γραμμής, σύμβολο απεικόνισης, γραμματοσειρά, κ.λπ. Ο ορισμός των παραμέτρων γίνεται μέσω του παραθύρου *Smart Shape Options*, εικόνα 19.2γ. Για ευκολία έχουμε εμφανίσει όλα τα περιεχόμενα των pop-up menus του παραθύρου.

Εικόνα 19.2γ (Mac, Win)

-Το πεδίο *Symbols* αφορά τα σύμβολα *Οκτάβας* και *Τροίλιας*. Μπορούμε, για τα σύμβολα αυτά, να επιλέξουμε ένα άλλο σύμβολο, που θα εισάγεται στην παρτιτούρα μας, αντί του στάνταρ συμβόλου. Πατώντας *Select* (παραπλευρώς) ανοίγει η παλέτα *Symbol Selection* του προγράμματος, από την οποία και επιλέγουμε ένα άλλο σύμβολο. Μπορούμε, αντί σχήματος, να χρησιμοποιήσουμε απλό κείμενο, επιλέγοντας το πεδίο *Show Octaves Symbols as Text*.

-Το πεδίο *Smart Lines* αφορά τα σύμβολα *Glissando*, *Tab Slide*, *Custom Line* και *Guitar Bend*. Μπορούμε να επιλέξουμε ένα άλλο σύμβολο, αντί των στάνταρ, που θα εισάγεται στην παρτιτούρα μας. Πατώντας *Select* (παραπλευρώς) ανοίγει η παλέτα *Smart Lines Selection*, από την οποία επιλέγουμε έναν άλλο τύπο γραμμής. Όποιο άλλο σύμβολο ορίσουμε για το εργαλείο *Custom Line*, αυτό θα εισάγεται στην παρτιτούρα μας, όταν θα έχουμε επιλέξει (στην παλέτα *Smart Shape*) το σύμβολο με το ερωτηματικό. Στην παλέτα *Smart Line Selection* μπορούμε να δημιουργήσουμε έναν άλλο τύπο γραμμής, δουλεύοντας στο παράθυρο *Smart Line Designer*, ή να επεξεργασθούμε κάποιον από τους υπάρχοντες τύπους γραμμών (εντολές *Create* και *Edit* παραθύρου *Smart Line Selection*).

-Στο πεδίο *Crescendo/Decrescendo* μπορούμε να ορίσουμε το άνοιγμα των συμβόλων αυτών (δηλαδή τη γωνία (*Opening Width*)). Μπορούμε επίσης να ορίσουμε το πάχος των γραμμών τους (*Line Thickness*). Η παράμετρος *Make Horizontal by Default* είναι επιλεγμένη για να τοποθετεί τα σύμβολα αυτά οριζοντίως.

-Το πεδίο *Settings* αφορά τα σύμβολα *Bracket*, *Lines*, *Bend HAT*, *Οκτάβας* και *Δεκάτης Πέμπτης*. Εδώ ορίζουμε το πάχος των γραμμών, το μήκος κάθε στοιχείου της διακεκομμένης γραμμής, το διάστημα ανάμεσα στα στοιχεία της διακεκομμένης γραμμής και το μήκος του αγκίστρου.

Η εντολή *Smart Slur Options*: Μέσω αυτής ορίζουμε τις παραμέτρους των καμπυλών των συμβόλων, εικόνα 19.2δ. Προτείνουμε να μην επεμβαίνετε σε αυτές τις τιμές. Αν όμως θελήσετε να αλλάξετε κάποιες, για εξάσκηση, αλλάξτε τις τιμές σε μεγάλες καμπύλες, για να δείτε ευκρινώς το αποτέλεσμα.

Εικόνα 19.2δ (Mac, Win)

Η εντολή *Guitar Bend Options*: Μέσω αυτής ορίζουμε τις παραμέτρους των συμβόλων *Bend* (σηκώματα χορδών) σε σημειογραφία ταμπλατούρας για κιθάρα. Οι ρυθμίσεις στην επόμενη εικόνα είναι οι προτεινόμενες.

Εικόνα 19.2ε (Mac, Win)

Επιλέγουμε *Place Release Bend in Parentheses* για να τοποθετείται εντός παρένθεσης ο αριθμός της χορδής στην οποία απελευθερώνεται το *Bending* (σήκωμα).

Επιλέγουμε *Hide «Bend-to» Number* για την απόκρυψη του συμβολισμού της νότας προς την οποία οδηγεί το *bending*.

Στα πεδία των *Fonts* ορίζουμε τύπο, μέγεθος και στυλ γραμματοσειράς για την απεικόνιση του μουσικού διαστήματος που παράγει το *bending*. Ο αριθμός αυτός αποτελείται από έναν ακέραιο και ένα κλάσμα. Για κάθε τμήμα του αριθμού ορίζουμε, αν θέλουμε, διαφορετικό τύπο αριθμών.

Οι εντολές *Attach to.. Measures/Noteheads και Notes*: Επιλέγουμε που θέλουμε να ανατεθεί ένα σύμβολο *Smart Shape*. Οι εντολές αυτές είναι διαθέσιμες ή μη ανάλογα με το σύμβολο που θα επιλέξουμε. Για μερικά σύμβολα είναι διαθέσιμες μία ή δύο εντολές.

Η εντολή *Direction*: Είναι διαθέσιμη για τα σύμβολα *Slurs* και *Bend Hat* και εφ' όσον έχουν ανατεθεί σε νότες. Δίνει τη δυνατότητα αναστροφής του συμβόλου (*Flip*), αυτόματου προσδιορισμού της φοράς του (*Automatic*), προσδιορισμού της φοράς του προς τα πάνω (*Over*-πάνω από τη νότα ή το μέτρο) ή προς τα κάτω (*Under*). Η αναστροφή γίνεται και με τη συντόμευση *F (Ctrl+F)*. Για την επαναφορά ενός συμβόλου στη θέση, που αυτόματα ορίζεται από το πρόγραμμα, πατάμε *Shift+Option (Alt)+F*.

19.2 Πως εισάγουμε Smart Shape σύμβολα

Επιλέγουμε το εργαλείο *Smart Shape* που ενεργοποιεί το σχετικό μενού εντολών. Στη συνέχεια επιλέγουμε ένα σύμβολο. Από το μενού εντολών *Attach to...*, βλέπουμε που μπορεί να ανατεθεί το σύμβολο (σε νότα, σε κεφαλή νότας ή σε μέτρο) και επιλέγουμε ανάλογα. Αν το σύμβολο ανατεθεί σε νότα (π.χ. λεγκατούρα), κάνουμε διπλό κλικ πάνω στη νότα και, κρατώντας πατημένο το mouse, σύρουμε προς την κατεύθυνση που θα αναπτυχθεί το σύμβολο. Αν το σύμβολο ανατεθεί σε μέτρο, κάνουμε διπλό κλικ πάνω ή κάτω από το μέτρο και, κρατώντας πατημένο το mouse, σύρουμε προς την κατεύθυνση που θα αναπτυχθεί το σύμβολο.

Όταν εισάγουμε λεγκατούρες (συνεχείς ή διακεκομμένες), αρκεί μία κίνηση. Κάνουμε διπλό κλικ πάνω στη νότα και αυτομάτως εισάγεται η λεγκατούρα, η οποία όμως συνδέει τη νότα με την επόμενη. Αν θέλουμε να την προεκτείνουμε, τη σύρουμε από το δεξί δευτερεύον* handle της, προς τη νότα που θέλουμε. Σύρουμε ως το σημείο που ακουμπάμε τη νότα. Για να διαπιστώσουμε ότι η λεγκατούρα εσύρθη έως τη νότα που θέλουμε, κρατάμε πατημένο το πλήκτρο *Option* και κάνουμε κλικ στο κύριο handle της λεγκατούρας. Βλέπουμε ότι οι δύο συνδεδεμένες νότας ...εκπέμπουν ένα γκρι εφέ. Το σύρσιμο μπορεί να γίνει και προς την προηγούμενη νότα (προς τα αριστερά) με τον ίδιο τρόπο. Αν θέλουμε να αλλάξουμε τη θέση (πάνω ή κάτω από τη νότα ή το μέτρο) της καμπύλης τρέχουμε την εντολή *Direction*.

Όταν εισάγουμε σύμβολα *Crescendo/Decrescendo* κάνουμε κλικ στα εργαλεία. Ο δείκτης του mouse γίνεται σταυρός με βελάκι. Ευθυγραμμίζουμε το βελάκι με την πρώτη νότα, κάνουμε διπλό κλικ πάνω ή κάτω από το πεντάγραμμο και, κρατώντας πατημένο το mouse, σύρουμε και τελικά αφήνουμε το mouse όταν το σύμβολο επεκταθεί έως το σωστό σημείο.

Με το που θα εισαχθούν τα σύμβολα, ή με το που θα κάνουμε κλικ στα σύμβολα *Crescendo/Decrescendo*, εμφανίζονται και τα handles τους (κύρια και δευτερεύοντα*), τα οποία μας επιτρέπουν τη μετακίνηση ή την αλλαγή του μεγέθους και του σχήματος του συμβόλου.

Εισάγοντας σύμβολα με τα Keyboard Shortcuts

Οι εντολές ανάθεσης συμβόλων Smart Shapes είναι διαθέσιμες από το πρόγραμμα. Παρ' όλα αυτά εσείς μπορείτε να δημιουργήσετε νέες κατά τον τρόπο που σας εξυπηρετεί. Οι κυριότερες συντομεύσεις πληκτρολογίου για την εισαγωγή των συμβόλων είναι:

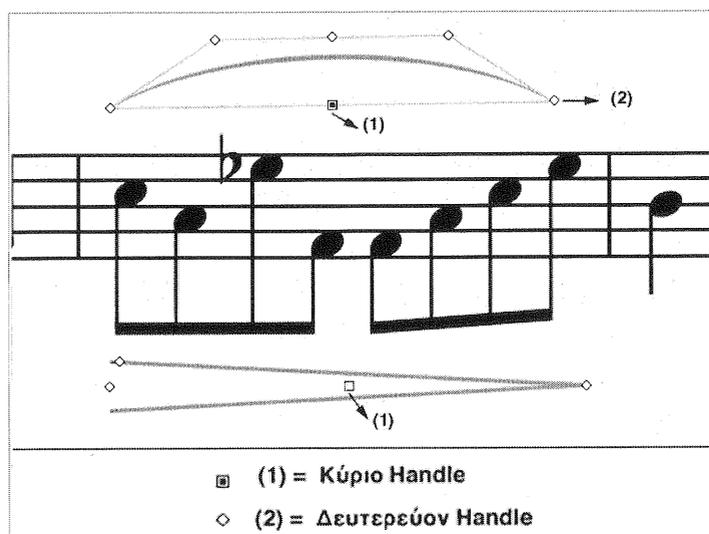
Εισαγωγή συμπαγούς γραμμής	με πατημένο το πλήκτρο L, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή Διακεκομμένης γραμμής	με πατημένο το πλήκτρο D, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή Τρίλιας	με πατημένο το πλήκτρο T, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή επέκτασης τρίλιας	με πατημένο το πλήκτρο E, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή glissando χωρίς κείμενο	με πατημένο το πλήκτρο F, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή glissando με κείμενο	με πατημένο το πλήκτρο G, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή slur	με πατημένο το πλήκτρο S, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή Διακεκομμένης slur	με πατημένο το πλήκτρο V, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή TAB slide	με πατημένο το πλήκτρο X, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή 15mas or 15mb	με πατημένο το πλήκτρο 1, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή 8vas or 8vb	με πατημένο το πλήκτρο 8, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή crescendo	με πατημένο το πλήκτρο <, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε
Εισαγωγή decrescendo	με πατημένο το πλήκτρο >, κάνουμε διπλό κλικ και σύρουμε

Υπάρχουν και άλλες συντομεύσεις που μπορείτε να τις βρείτε στις συντομεύσεις πληκτρολογίων (εντολή *Help/Keyboard Shortcuts*)

* **Σημείωση:** Για τις έννοιες *Κύριο και Δευτερεύον Handle* βλέπετε στη συνέχεια, εικόνα-παράδειγμα 19.3

19.3 Η Επεξεργασία των συμβόλων Smart Shape

Στην επόμενη εικόνα 19.3 έχουμε εισάξει δύο σύμβολα smart, μία λεγκατούρα (Slur) και ένα Decrescendo.

Εικόνα 19.3 (Mac, Win)

Διακρίνουμε ότι κάθε σύμβολο έχει περισσότερα του ενός handle. Ένα είναι το κύριο και τα άλλα είναι τα δευτερεύοντα. Το **Κύριο Handle** όταν επιλεγθεί μαυρίζει (δείτε το handle της λεγκατούρας. Πατώντας *Delete* διαγράφεται. Σύροντάς το με το mouse, αλλάζει θέση όλο το σύμβολο. Πατώντας *Escape*, εξαφανίζονται τα δευτερεύοντα handle, κάνοντας δε απλό κλικ στο κύριο handle, επανεμφανίζονται. Το **Δευτερεύον Handle** όταν επιλεγθεί μαυρίζει. Πατώντας *Delete* στο δευτερεύον handle, διαγράφεται το σύμβολο.

Σύροντας κάθε δευτερεύον handle, το σχήμα αλλάζει μορφή, αναλόγως την κατεύθυνση και το handle που σύρομε. Δοκιμάστε σε διάφορα σχήματα να δείτε τα αποτελέσματα. Ταυτόχρονα, καθώς μετακινούμε τα handles, πολλές από τις παραμέτρους που εξετάσαμε στις εντολές *Smart Shape* παίρνουν διαφορετικές τιμές.

Έχοντας επιλέξει το εργαλείο *Selection* (παλέτα κύριων εργαλείων), κάνουμε κλικ σε ένα σύμβολο. Αυτομάτως αυτό περιβάλλεται από ένα τετράγωνο, ένδειξη επιλογής του. Σύροντας το σχήμα, αυτό αλλάζει θέση. Πατώντας διπλό κλικ στο σχήμα, επανερχόμεθα στο εργαλείο *Smart Shape Tool* και ειδικά στο εργαλείο με το οποίο εισήχθη το σχήμα.

-Με πατημένο το πλήκτρο *Option* και με απλό κλικ στο σύμβολο *Custom Line* της παλέτας *Smart Shape* ανοίγει το παράθυρο *Smart Line Selection*.

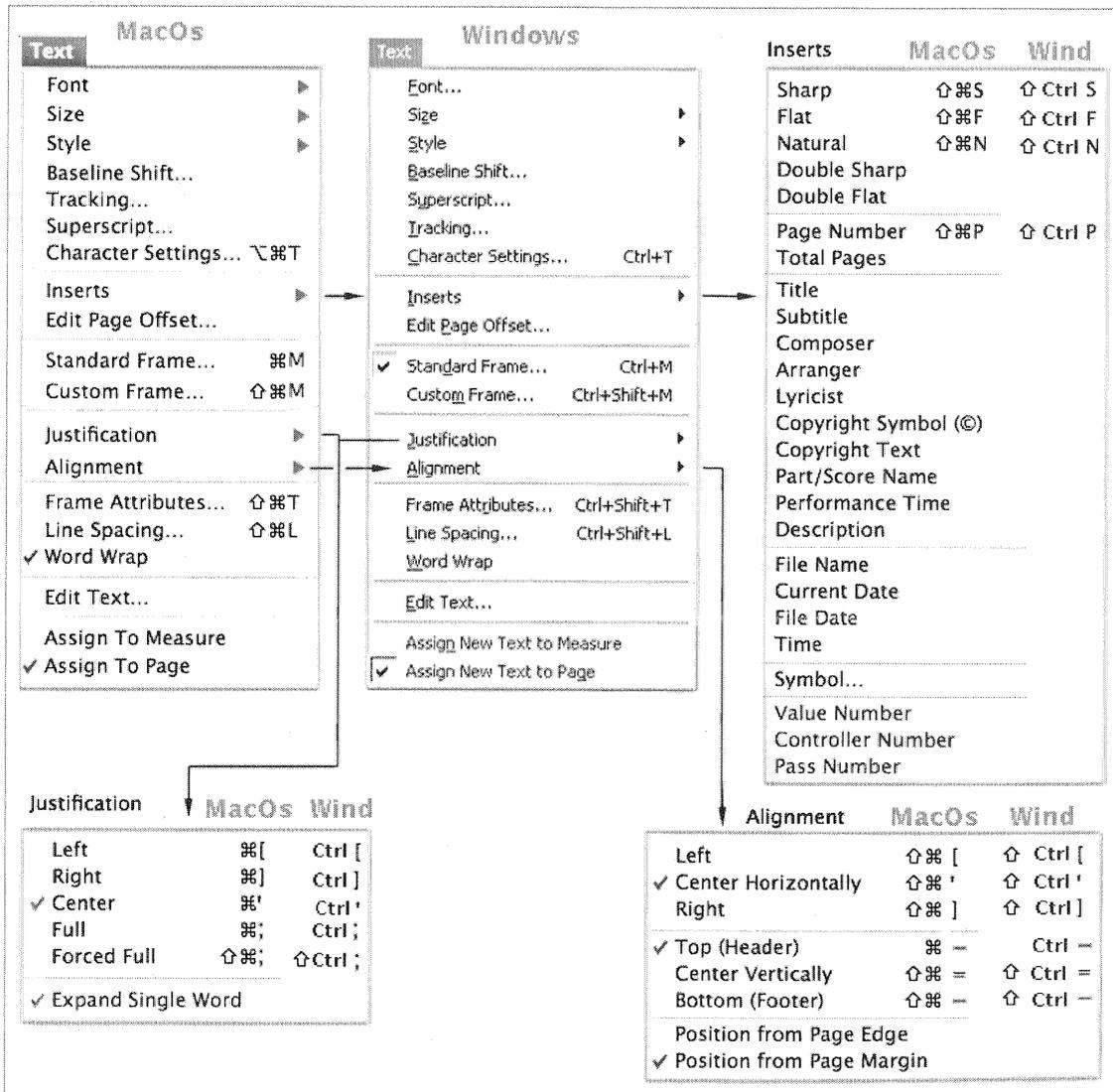
-Με επιλεγμένο το εργαλείο *Smart Shape* και πατώντας διαδοχικά το πλήκτρο *Tab*, μεταφερόμεθα διαδοχικά στα εισαχθέντα σύμβολα της παρτιτούρας μας, δηλαδή μεταβαίνουμε από σύμβολο σε σύμβολο, με το κύριο handle του εκάστοτε συμβόλου, επιλεγμένο.

-Για να επιλέξουμε όλα τα σύμβολα *Smart Shapes* της σελίδας μας, πατάμε *Shift+A* (*Ctrl+A*), έχοντας επιλέξει βέβαια το εργαλείο *Smart Shape*. Για να επιλέξουμε μερικά σε μία περιοχή, σύρομε το δείκτη του mouse στην περιοχή που θέλουμε. Αν πατήσουμε *Delete*, διαγράφονται.

A 20.1 Πρώτη γνωριμία με το εργαλείο Text

Επιλέγοντας το εργαλείο *Text* μπορούμε να εισάγουμε κείμενα σε οποιοδήποτε σημείο της σελίδας μας. Ο τίτλος του αρχείου μας ή το όνομα του συνθέτη για παράδειγμα, είναι πεδία κειμένου που εισάγονται με το εργαλείο *Text*. Ακόμα, μπορούμε να εισάγουμε οποιοδήποτε κείμενο σε ρόλο συμβόλου Articulation ή Expression με μόνη τη διαφορά ότι πρώτον αυτά τα σύμβολα δεν εκτελούνται κατά την ακρόαση και δεύτερον δεν ακολουθούν τις νότες στις οποίες αναφέρονται, μιας και δεν έχουμε τη δυνατότητα να αναθέσουμε πεδία κειμένων σε νότες, παρά μόνον σε σελίδες.

Επιλέγοντας το εργαλείο, ενεργοποιείται το μενού εντολών *Text* μέσω των οποίων ορίζουμε τύπο γραμματοσειράς, μέγεθος, κ.λπ. Πέραν αυτών, μπορούμε να ορίσουμε τον τρόπο εμφάνισης του κειμένου (στοίχιση, διάταξη κειμένων, πύκνωση, κ.λπ.). Στην επόμενη εικόνα 20.1 εμφανίζεται το μενού εντολών *Text* με τα κυριότερα υπομενού του και τις συντομεύσεις πληκτρολογίου για MacOs και Windows.

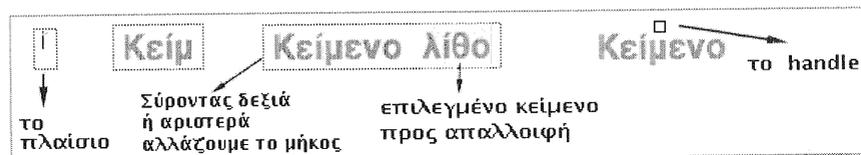

Εικόνα 20.1 (Mac, Win)

20.2 Εισάγοντας κείμενα

Καλώντας το *Text Tool* και κάνοντας διπλό κλικ μέσα στη σελίδα μας, σχηματίζεται ένα πλαίσιο-οδηγός (*Frame*), εικόνα 20.2α, μέσα στο οποίο αρχίζουμε να γράφουμε το κείμενο. Όσο περισσότερο κείμενο εισάγουμε, τόσο το πλαίσιο αυξάνεται σε μήκος. Αλλάζοντας γραμμή κειμένου, το πλαίσιο αυξάνεται σε ύψος. Για να συμβαίνει αυτό θα πρέπει να συντρέχουν κάποιες προϋποθέσεις που θα εξετάσουμε στις εντολές *Custom/Standard Frame*. Το πλαίσιο αυτό εμφανίζεται μόνο τη στιγμή που εισάγουμε ή επεξεργαζόμαστε ένα κείμενο. Μόλις βγούμε από αυτό, το πλαίσιο εξαφανίζεται.

Αν θελήσουμε να δώσουμε στο κείμενο διαφορετικά χαρακτηριστικά (π.χ. μέγεθος, στυλ, είδος γραμματοσειράς, κ.λπ.) από αυτά που το πρόγραμμα από τις γενικές του παραμέτρους ορίζει, (βλέπετε στη σελίδα 153 *Font Options*), θα πρέπει να κάνουμε διπλό κλικ στο handle του πλαισίου και στη συνέχεια να επιλέξουμε το κείμενο, σύροντας το mouse πάνω του. Από το μενού εντολών *Text*, θα υλοποιήσουμε τις προτιμήσεις μας. Την ίδια διαδικασία θα ακολουθήσουμε, αν θελήσουμε να κάνουμε κάποια διόρθωση, προσθήκη ή απαλλοιφή. Τα μέχρι στιγμής βήματά μας απεικονίζονται στην επόμενη εικόνα 20.2α.

Εικόνα 20.2α (Mac, Win)

Σύροντας με το mouse δεξιά-αριστερά τις δύο κάθετες πλευρές του πλαισίου, αυτό αλλάζει μήκος. Σύροντας τις δύο οριζόντιες πλευρές πάνω-κάτω, αλλάζει ύψος. Αν περιέχεται κείμενο, τότε το κείμενο αλλάζει ως προς τη σελιδοποίηση.

Αν θέλουμε να **διαγράψουμε** το μπλοκ κειμένου, επιλέγουμε το handle του και πατάμε *Delete*. Αν θέλουμε να το μεταφέρουμε σε άλλο σημείο, σύρουμε το handle του. Αν θέλουμε να το αποκρύψουμε, αποεπιλέγουμε την εντολή *Show* που εμφανίζεται με το δεξί κλικ του mouse. Επίσης η εντολή *Text/Edit Text* (βλέπετε στη συνέχεια) μας επιτρέπει την επεξεργασία του κειμένου του επιλεγμένου πλαισίου (διόρθωση, αλλαγή της γραμματοσειράς, κ.λπ.).

Μία χρήσιμη εντολή είναι η εντολή *Change Fonts* από το μενού των *PlugIns/Miscellaneous*, με την οποία αλλάζουμε μαζικά τα fonts, το μέγεθος και το στυλ σε όλα τα πλαίσια κειμένου του αρχείου μας.

Ενίοτε κατά την εισαγωγή **ελληνικών κειμένων** διαπιστώνουμε ότι το εμφανιζόμενο κείμενο είναι δυσανάγνωστο λόγω των άγνωστων χαρακτήρων, κοινώς «διαβάζουμε κινέζικα». Το ίδιο μπορεί να συμβεί όταν ανοίγουμε αρχεία με ελληνικά κείμενα. Αν γράφουμε εμείς ένα κείμενο και εμφανίζονται τα «κινέζικα», τα επιλέγουμε και στη συνέχεια από το μενού εντολών *Text* ορίζουμε μία άλλη γραμματοσειρά (δείτε στη συνέχεια εντολές *Fonts, Size, Style*). Η, από το μενού *Document/Options/Fonts* έχουμε φροντίσει να ορίσουμε τη σωστή γραμματοσειρά για τα κείμενα (βλέπετε στη συνέχεια). Για υπάρχοντα κείμενα διαθέτουμε το μενού εντολών *Document/Data Check/Font Utilities* (κεφάλαιο 16.1) με τις οποίες μπορούμε να αντικαταστήσουμε τα fonts του υπάρχοντος κειμένου με άλλα. Τέλος μπορούμε να επιλέξουμε το δυσανάγνωστο κείμενο και να αλλάξουμε τη γραμματοσειρά του.

20.3 Το μενού εντολών Text

-Οι εντολές **Fonts, Size, Style** επιτρέπουν την επιλογή της γραμματοσειράς, του μεγέθους και του στυλ του κειμένου.

-Η εντολή **Baseline Shift** μας επιτρέπει τη διολίσθηση επιλεγμένου κειμένου ή μπλοκ κειμένου προς τα πάνω ή προς τα κάτω. Με θετική τιμή το κείμενο ολισθαίνει προς τα πάνω, με αρνητική προς τα κάτω.

-Η εντολή **Tracking** μας επιτρέπει την αραιώση ή την πύκνωση των χαρακτήρων του κειμένου. Με θετική τιμή το κείμενο αραιώνει, με αρνητική πυκνώνει.

-Η εντολή **Superscript** μας επιτρέπει την αραιώση των αποστάσεων των γραμμών επιλεγμένου κειμένου, μέσω της διολίσθησης του κειμένου. Δείτε στη συνέχεια και τη συναφή εντολή *Line Spacing*.

Προσοχή: Οι επιλογές που θα κάνουμε με τις εντολές που εξετάσαμε, μη έχοντας επιλέξει συγκεκριμένο κείμενο, θα ισχύσουν για όλα τα κείμενα που θα εισάξουμε. Όταν όμως επιλέξουμε ένα κείμενο (επιλέγοντας

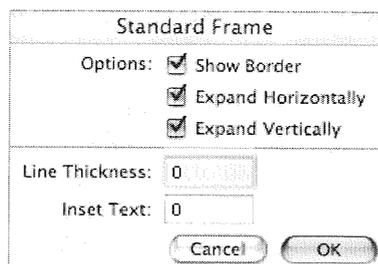
το handle του πλαισίου) και ζητήσουμε να ορίσουμε νέα γραμματοσειρά ή άλλες τιμές, τότε οι αλλαγές θα επηρεάσουν μόνο το μπλοκ κειμένου που επιλέξαμε. Όταν επίσης, μέσα από ένα πλαίσιο κειμένου, επιλέξουμε μερικώς το κείμενο και κάνουμε αυτές τις αλλαγές, τότε αυτές θα ισχύσουν μόνο για το επιλεγμένο κείμενο.

-**Η εντολή *Character Settings***: Μερική επεξεργασία χαρακτήρων. Αφού επιλέξουμε κάποιο κείμενο (λέξεις ή γραμμές), μεταβάλλουμε τα χαρακτηριστικά του, χωρίς να μεταβληθεί το μη επιλεγμένο κείμενο.

-**Η εντολή *Inserts***: Λειτουργεί ως εξής: Κάνουμε διπλό κλικ για να δημιουργήσουμε ένα μπλοκ κειμένου. Από το υπομενού της εντολής *Inserts* επιλέγουμε το στοιχείο που θέλουμε να κάνουμε εισαγωγή στο μπλοκ κειμένου. Η εντολή μας προσφέρει έτοιμα πρότυπα στα οποία προσθέτουμε το δικό μας κείμενο. Η εντολή είναι διαθέσιμη και όταν έχουμε επιλέξει ένα υπάρχον μπλοκ κειμένου και έχουμε κάνει κλικ μέσα στο πεδίο του κειμένου και στο σημείο που θέλουμε να εισάξουμε ένα στοιχείο *Inserts*.

-**Η εντολή *Edit Page Offset*** χρησιμεύει στην αλλαγή αρίθμησης των σελίδων. Επιλέγουμε το handle του αριθμού της σελίδας και εισάγουμε έναν αριθμό. Ο αριθμός που εισάγουμε ορίζει το πλήθος των σελίδων που θα προστεθεί στην υπάρχουσα αρίθμηση.

-**Η εντολή *Standard Frame***, όταν είναι επιλεγμένη, ορίζει το πλαίσιο εργασίας μας ως ένα ορθογώνιο σχήμα που εκτείνεται ως προς πλάτος και ύψος. Η εντολή εμφανίζει το ακόλουθο παράθυρο, εικόνα 20.2β.

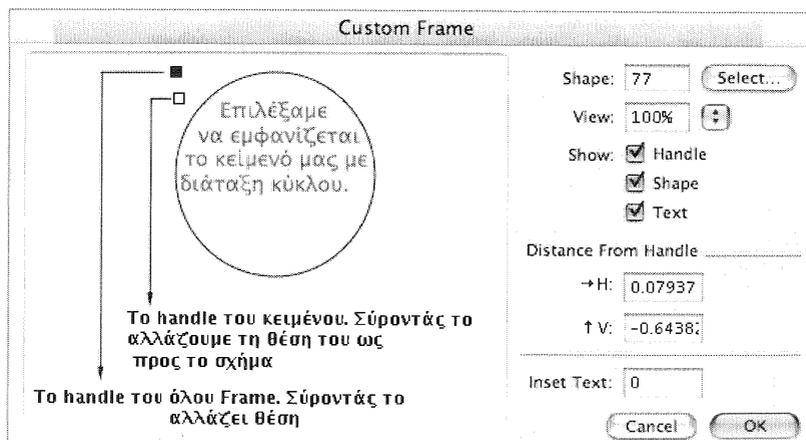
Εικόνα 20.2β (Mac, Win)

Στο παράθυρο *Standard Frame* μπορούμε να ορίσουμε τις παραμέτρους του πλαισίου (παράλληλογραμμο ή τετραγώνου) από το οποίο θα περιβάλλεται το κείμενο. Ορίζουμε:

- Το αν θα φαίνεται και θα εκτυπώνεται το πλαίσιο (*Show Border*).
- Το αν το πλαίσιο θα μπορεί να επεκταθεί οριζόντια ή κάθετα αυτόματα, ακολουθώντας την πληκτρολόγηση του κειμένου. Για παράδειγμα, αν δεν έχει επιλεγθεί η παράμετρος *Expand Vertically*, τότε σε οποιαδήποτε μετέπειτα επεξεργασία του κειμένου (εντολή *Edit*-παράθυρο *Edit Text*) με την οποία ζητάμε το κείμενο να επεκταθεί κατά μία γραμμή προς τα κάτω, αφήνοντας λόγω χάριν μία γραμμή κενή, το πλαίσιο δεν θα αναπτυχθεί προς τα κάτω, αποκρύπτοντας την τελευταία σειρά του κειμένου. Συμπέρασμα: και οι δύο αυτές παράμετροι πρέπει να είναι επιλεγμένες.

- Το πάχος της γραμμής του πλαισίου (*Lines Thickness*)
- Τα περιθώρια του κειμένου από το πλαίσιο (*Text Inset*).

-**Η εντολή *Custom Frame*** μας επιτρέπει να επιλέξουμε ένα άλλο σχήμα για το πλαίσιο κειμένου, π.χ. έναν κύκλο. Δείτε την επόμενη εικόνα 20.2γ.

Εικόνα 20.2γ (Mac, Win)

Η επιλογή γίνεται από την παλέτα συμβόλων του προγράμματος, στην οποία μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα νέο σχήμα. Αν λ.χ. επιλέξουμε κύκλο, τα κείμενα θα τοποθετηθούν προσαρμοσμένα στην περίμετρο του κύκλου και όχι ορθογώνια όπως στο standard frame. Κάνοντας κλικ στο πεδίο *Symbol* οδηγηθήκαμε στην παλέτα *Shape Selection* (βιβλιοθήκη συμβόλων του προγράμματος). Επιλέξαμε την εντολή *Create* και οδηγηθήκαμε στο παράθυρο *Shape Designer*. Δημιουργήσαμε ένα σχήμα και διαδοχικά, πατώντας OK, επιστρέψαμε στο παράθυρο της εικόνας 20.2γ. Σχετική αναφορά για τη διαδικασία δημιουργίας συμβόλων έγινε στο κεφάλαιο 17.

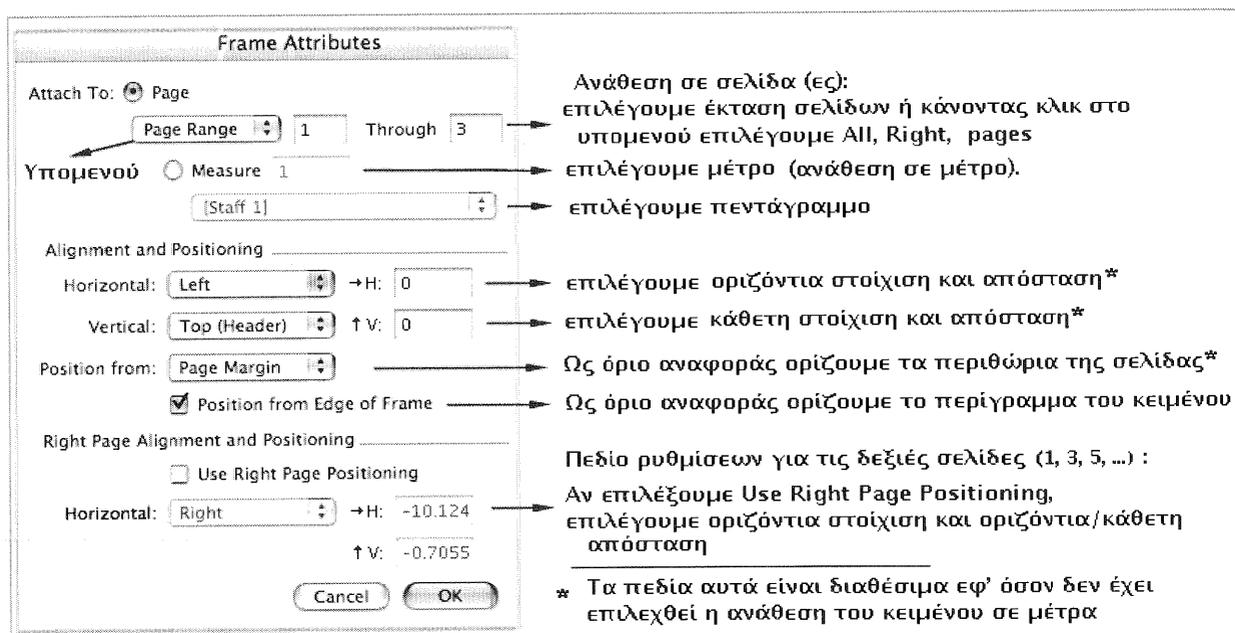
Στο παράθυρο *Custom Frame* ορίζουμε τις παραμέτρους *Show* και *Text Inset*, την ποσοστιαία απεικόνιση (%) και τις αποστάσεις του handle του κειμένου από το handle του frame.

Ένα μπλοκ κειμένου με custom frame μπορούμε να το μετατρέψουμε σε κανονικό μπλοκ, εκτελώντας την εντολή *Standard Frame*.

-**Η εντολή *Justification*** με τις επιλογές της μας επιτρέπει να στοιχίσουμε το κείμενο μέσα στο frame.

-**Η εντολή *Alignment*** με τις επιλογές της μας επιτρέπει να στοιχίσουμε επιλεγμένα μπλοκ κειμένου μέσα στη σελίδα μας.

-**Η εντολή *Frame Attributes*** είναι διαθέσιμη εφ' όσον έχει επιλεγεί ένα μπλοκ κειμένου. Ενεργοποιείται και ως εξής: με επιλεγμένο ένα frame και με πατημένο το πλήκτρο *Shift*, κάνουμε διπλό κλικ στο handle του frame. Η εντολή μας επιτρέπει να ορίσουμε τις ιδιότητες του μπλοκ κειμένου, αλλά και τη θέση του μέσα στη σελίδα μας, εικόνα 20.2δ. Η πιο σημαντική παράμετρος αφορά το αν το μπλοκ κειμένου θα ανατεθεί σε σελίδα ή σελίδες ή σε συγκεκριμένο μέτρο της παρτιτούρας μας. Προσοχή: Αν αναθέσουμε το μπλοκ και σε κάποια άλλη σελίδα και εκ των υστέρων το διαγράψουμε, τότε το μπλοκ θα διαγραφεί από παντού !!!.

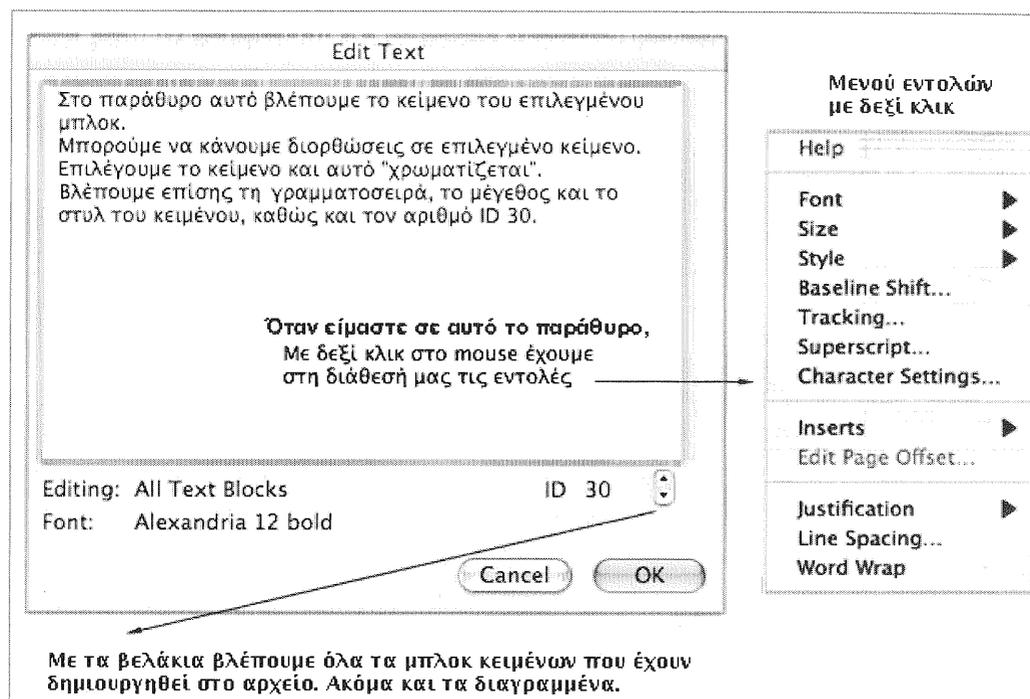

Εικόνα 20.2δ (Mac, Win)

-**Η εντολή *Line Spacing*** μας επιτρέπει να ορίσουμε τις αποστάσεις ανάμεσα στις αράδες ενός μπλοκ κειμένου. Δεν μπορεί να εφαρμοσθεί για ένα μέρος του κειμένου μόνο, όπως η εντολή *Superscript*. Για την αραιώση ή πύκνωση ορίζουμε ποσοστό μεγαλύτερο ή μικρότερο του 100% (αραιώση ή πύκνωση). Μπορούμε επίσης να ορίσουμε έναν απόλυτο αριθμό μεγαλύτερο ή μικρότερο του 18 (τυπική απόσταση). Η διαφορά με την εντολή *Superscript* είναι ότι αυτή επιτυγχάνει την αραιώση μέσω της διολίσθησης του κειμένου προς τα κάτω.

-**Η εντολή *Word Wrap***, επιλεγμένη, επιτρέπει να μη διασπώνται οι λέξεις αν το μήκος γραμμής δεν επιτρέπει την ανάπτυξή τους. Αυτό έχει σαν συνέπεια τη μεταφορά ολόκληρης της λέξης στην επόμενη γραμμή. Η σπουδαιότητα της παραμέτρου θα αναδειχθεί αν σε ένα μπλοκ κειμένου θελήσουμε να αλλάξουμε τη διάσταση του μήκους του, σύροντας με το mouse την κάθετη πλευρά του πλαισίου.

-**Η εντολή *Edit Text*** μας επιτρέπει να επεμβούμε σε ένα κείμενο και ή να το διορθώσουμε, ή να προσθέσουμε/αφαιρέσουμε άλλο κείμενο. Εργαζόμαστε στο παράθυρο της εικόνας 20.3.

Εικόνα 20.3 (Mac, Win)

Το παράδειγμα του παραθύρου περιλαμβάνει και οδηγίες. Το πεδίο *ID 30* υποδηλώνει την ταυτότητα του μπλοκ κειμένου. Κάθε frame παίρνει έναν αύξοντα αριθμό. Οι πρώτοι 19 αριθμοί είναι δεσμευμένοι από το πρόγραμμα. Το πρώτο μπλοκ που θα δημιουργήσουμε, θα έχει ταυτότητα (ID) τον αριθμό 20 (ID 20). Για να δούμε και να επεξεργασθούμε όλα τα μπλοκ κειμένου που έχουν δημιουργηθεί για το αρχείο μας, ακόμα και αυτά που έχουμε διαγράψει, τρέχουμε την εντολή *Text Edit*, χωρίς πριν να έχουμε επιλέξει κάποιο μπλοκ. Αν έχουμε επιλέξει κάποιο μπλοκ, απλά έχουμε πρόσβαση μόνο στο κείμενο του επιλεγμένου μπλοκ και ως εκ τούτου τα βέλη μεταφοράς από ID σε ID είναι ανενεργά.

-**Οι εντολές (ανάθεσης) *Assign to Page/Measure*** είναι διαθέσιμες εφ' όσον δεν έχει επιλεγθεί κάποιο μπλοκ κειμένου και αναφέρονται σε μπλοκ κειμένου που θα δημιουργήσουμε. Μέσω αυτών των εντολών επιλέγουμε που θέλουμε να ανατεθεί ένα νέο μπλοκ κειμένου. Για τη δράση των εντολών έχουμε ήδη γράψει. Για να αναθέσουμε ήδη εισαχθέντα μπλοκ σε σελίδα (εσ) ή σε μέτρα δουλεύουμε στο παράθυρο *Frame Attributes* και στα πεδία *Attach To...* (εικόνα 20.2δ)

Μερικές επισημάνσεις

A. Θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι επεξεργαστικές δυνατότητες του Finale από άποψη σελιδοποίησης δεν είναι τόσο ισχυρές, ώστε να έχουμε τη δυνατότητα της επαγγελματικής επεξεργασίας των σελίδων μας. Σε αυτή την περίπτωση σκόπιμο είναι να ζητήσετε τη βοήθεια του κατασκευαστή ή του αντιπροσώπου για την αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων, αν θέλετε να προχωρήσετε στην έκδοση ενός βιβλίου. Υπάρχουν λύσεις, που όμως η παράθεσή τους, ξεφεύγει από τα όρια αυτού του βιβλίου.

Λύσεις σε μερικά προβλήματα είναι:

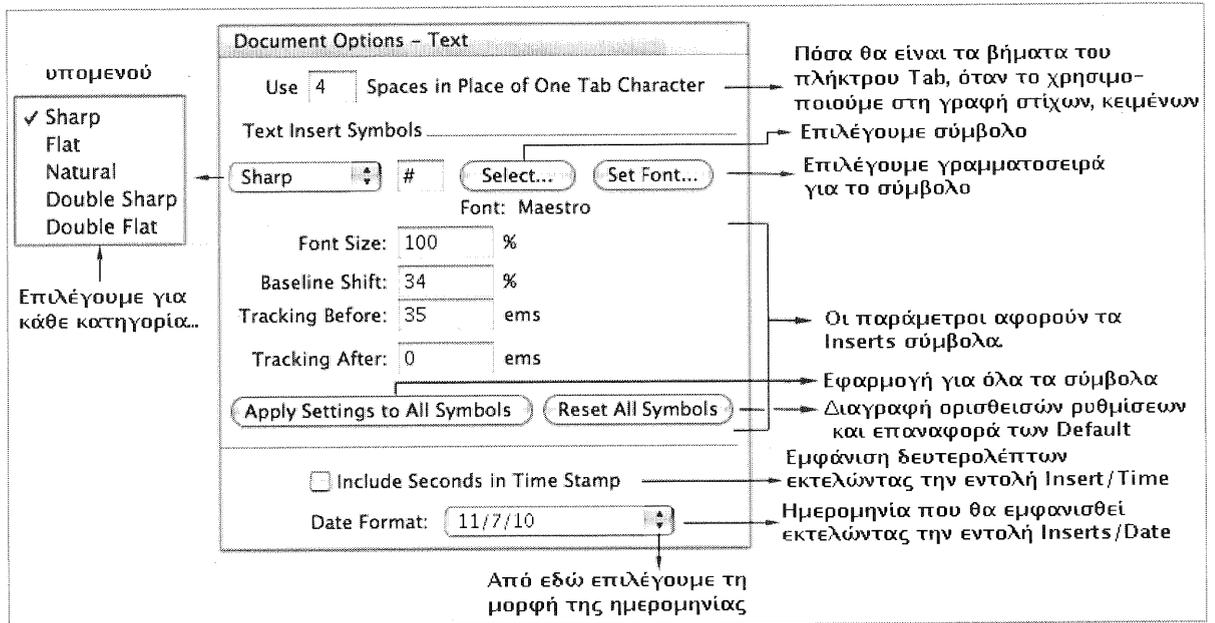
1. Να τηρείτε τις σωστές αποστάσεις ανάμεσα σε στοιχεία, λέξεις, γραμμές.
2. Σε όποιο σημείο νομίζετε ότι πρέπει να αλλάξετε γραμμή μέσα στο κείμενο, πατήστε *Enter* και συνεχίστε στην επόμενη γραμμή. Το πρόγραμμα δεν έχει τη δυνατότητα να αλλάζει αυτόματα γραμμή και ταυτόχρονα να τηρεί πλήρη στοίχιση γραμμής, χωρίς να αφήνει κενά.

B. Επιλέγοντας το handle ενός μπλοκ κειμένου και κάνοντας δεξί κλικ στο mouse, εμφανίζεται ένα δεύτερο μενού εντολών Contextual. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι: *Edit Text*, *Show* (εμφάνιση-

απόκρυψη), *Delete*, *Edit Frame Attributes*. Τις εντολές αυτές τις έχουμε εξετάσει.

20.4 Η εντολή *Document Options/Text*

Εργαζόμεθα στο ακόλουθο παράθυρο, εικόνα 20.4, στο οποίο έχουμε ενσωματώσει τις αναγκαίες διευκρινίσεις.

Εικόνα 20.4 (Mac, Win)

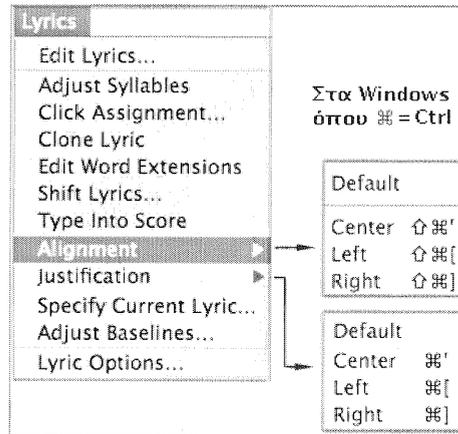
Μερικές συντομεύσεις πληκτρολογίου (στα Windows αντί Command πατάμε Ctrl).

Αριστερή στοίχιση κειμένου	Command- [
Δεξιά στοίχιση κειμένου	Command-]
Κεντράρισμα κειμένου	Command- ' (apostrophe)
Πλήρης στοίχιση κειμένου	Command- ; (semicolon)
Αναγκαστική πλήρης στοίχιση κειμένου	Command-Shift- ; (semicolon)
Bold χαρακτήρες	Command-Shift- B
Italic (πλάγιοι) χαρακτήρες	Command-Shift- I
Underline (υπογραμμισμένοι) χαρακτήρες	Command-Shift- U
Αύξηση μεγέθους γραμμάτων	Command-Shift- . (τελεία, διαδοχικά πατώντας αυξάνεται)
Μείωση μεγέθους γραμμάτων	Command-Shift- , (κόμμα)
Εισαγωγή δίεσης εντολής Text Insert	Command-Shift- S (είμαστε μέσα στο κείμενο)
Εισαγωγή ύφεσης εντολής Text Insert	Command-Shift- F (είμαστε μέσα στο κείμενο)
Εμφάνιση του παραθύρου Character Settings	Command-T
Εμφάνιση του παραθύρου Line Spacing	Command-Shift-L
Τοποθέτηση ενός Text block στ' αριστερά	Command-Shift- [(left square bracket)
Τοποθέτηση ενός Text block στο κέντρο	Command-Shift- ' (apostrophe)
Τοποθέτηση ενός Text block στα δεξιά	Command-Shift-] (right square bracket)
Τοποθέτηση ενός Text block στην κορυφή	Command- - (πλήν)
Τοποθέτηση ενός Text block κάτω	Command-Shift- - (πλήν)
Εμφάνιση του παραθύρου Standard Frame	Command- M
Εμφάνιση του παραθύρου Custom Frame	Command-Shift- M
Εμφάνιση του παραθύρου Frame Attributes	Command-Shift- T ή shift-double-click σε ένα handle.
Εμφάνιση των handles κειμένου	Κλικ στο Text Tool
Επεξεργασία κειμένου σε ένα μπλοκ	Double-click σε ένα handle, ή Control-click στο handle και επιλογή της εντολής <i>Edit Text</i> με δεξί κλικ.

Οι συντομεύσεις αυτές πιθανόν να μην ισχύουν στο σύστημά σας, είτε λόγω της έκδοσης του προγράμματος, είτε λόγω διαφορετικού λειτουργικού συστήματος. Για τον πλήρη πίνακα συμβουλευθείτε την εντολή *Help/Keyboard Shortcuts*.

21.1 Εισαγωγή Στίχων

Για την εισαγωγή και επεξεργασία στίχων το Finale διαθέτει το εργαλείο και το μενού εντολών *Lyrics*, εικόνα 21.1.

Εικόνα 21.1 (Mac, Win): Το μενού εντολών *Lyrics* και τα υπομενού του

Πως εισάγουμε στίχους

Αρχικά επιλέγουμε τη μέθοδο εισαγωγής στίχων. Οι εντολές που καθορίζουν τον τρόπο εισαγωγής είναι οι *Click Assignment*, *Clone Lyric* και *Type Into Score*.

Η πλέον απλή μέθοδος υλοποιείται με την εντολή **Type Into Score**, εικόνα 21.2α. Αρχικά επιλέγουμε την κατάλληλη γραμματοσειρά από την εντολή *Document/Document Options/Fonts* (κεφάλαιο 16.2). Κάνουμε κλικ στη νότα από την οποία θα αρχίσουν να εισάγονται οι στίχοι και σε κάθε νότα γράφουμε τη συλλαβή. Στη συνέχεια με το *Space Bar* ή με την παύλα του πληκτρολογίου μεταβαίνουμε στην επόμενη νότα. Αν δεν θέλουμε σε μία νότα να εισάξουμε στίχο, απλά πατάμε *Space Bar*. Τότε θα δούμε ότι στην προηγούμενη συλλαβή εμφανίζεται μία οριζόντια γραμμή που λέγεται *Word Extension* (επέκταση λέξης). Αυτή μπαίνει αυτόματα από το πρόγραμμα για να μας υποδείξει ότι η προηγούμενη συλλαβή θα αφορά και την επόμενη νότα. Δηλαδή η γραμμή εισάγεται αυτόματα όταν στην επόμενη νότα δεν θα αναθέσουμε συλλαβή. Πατώντας *Back Space* πηγαίνουμε στη συλλαβή της προηγούμενης νότας, όπου μπορούμε να αλλάξουμε το κείμενο. Πατώντας *Delete* ή εκ νέου *Back Space* διαγράφουμε τη συλλαβή. Σε διακοπτόμενες λέξεις, αν θέλουμε, μπορούμε να γράφουμε και την παύλα. Αν θελήσουμε να επεξεργασθούμε το κείμενο των στίχων, καλούμε την εντολή *Edit Lyrics*. Αν οι στίχοι είναι πολύ κοντά στις νότες, τους μεταφέρουμε πιο κάτω, χρησιμοποιώντας τα βέλη (εικόνα 21.2α).

Εικόνα 21.2α (Mac, Win)

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στις *Παύλες (Hyphens)* και στα *Word Extensions*, καθώς και στις τεχνικές διόρθωσης (εντολή *Edit Lyrics*), διαγραφής, μεταφοράς και αλλαγής θέσης των *Lyrics*.

Η εντολή *Clone Lyric*

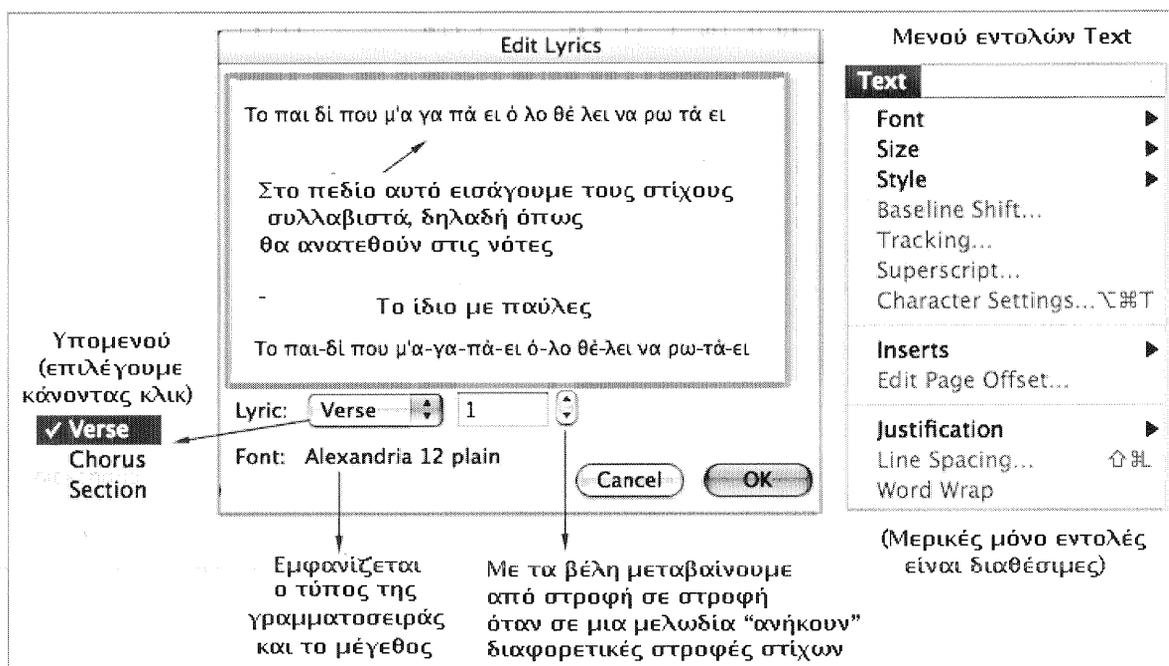
Με την εντολή εισάγουμε στίχους δια της αντιγραφής (κλωνισμού), μεταφέροντας εισαχθέντες στίχους από ένα μέτρο σε ένα άλλο. Επιλέγουμε ένα ή περισσότερα μέτρα ή και μέρος του μέτρου και εν συνεχεία τα σύρουμε σε αντίστοιχου αριθμού μέτρα με νότες. Οι τυχόν υπάρχοντες στίχοι θα επικαλυφθούν από τους μεταφερθέντες. Για να μην επικαλύπτονται οι στίχοι δουλεύουμε με την εντολή *Adjust Syllables*.

Η εντολή *Click Assignment* (Ανάθεση στίχων με ένα κλικ πάνω στη νότα)

Βασική προϋπόθεση είναι να έχουν εισαχθεί νότες και να έχουμε γράψει τους στίχους με την εντολή *Edit Lyrics*. Επομένως εξετάζουμε πρώτα την εντολή *Edit Lyrics*.

Η εντολή *Edit Lyrics*

Μέσω της εντολής γράφουμε πρώτα τους στίχους, άσχετα αν έχουμε εισάξει πριν νότες στο αρχείο μας. Όμως, για να ανατεθούν οι στίχοι στις νότες, απαραίτητο είναι αυτές να έχουν εισαχθεί. Η εντολή *Edit Lyrics* ενεργοποιεί το παράθυρο της εικόνας 21.2β, καθώς και το γνωστό (από το κεφάλαιο *Text*) μενού εντολών *Text*, μέσω του οποίου ορίζουμε τα χαρακτηριστικά του κειμένου (μέγεθος γραμμάτων, στυλ, κ.λπ.).

Εικόνα 21.2β (Mac, Win)

Στο κενό πεδίο του παραθύρου *Edit Lyrics* εισάγουμε τους στίχους. Γράφουμε συλλαβιστά ξεχωρίζοντας την κάθε συλλαβή και την κάθε λέξη, πατώντας κάθε φορά το *Space Bar*. Προσοχή: Αν θέλουμε να υπάρχουν *παύλες (hyphens)* ανάμεσα στις συλλαβές των λέξεων που κόβονται, τότε αντί να πατάμε *Space Bar* θα πληκτρολογούμε την *παύλα*. Σημειώστε ότι άλλο είναι οι *παύλες* που μπαίνουν ανάμεσα στις συλλαβές των κομμένων λέξεων και άλλο τα *Word Extensions* που τοποθετεί μόνο του το πρόγραμμα.

Στο παράθυρο της εικόνας 21.2β, το πεδίο *Verse 1, 2, 3...* αναφέρεται στην περίπτωση που σε μία μελωδία εισάγουμε διαφορετικές στροφές (κουπλέ) στίχων. Θα πρέπει για κάθε στροφή να αλλάζουμε την *Verse* τρέχοντας το παράπλευρο βέλος και πάντα πριν αρχίσουμε τη γραφή των στίχων. Πατώντας *OK* είμαστε σε θέση να αναθέσουμε τους στίχους με την εντολή *Click Assignment*.

Οι διαφορετικές κατηγορίες στο υπομενού, δηλαδή οι *Verse*, *Chorus* και *Section* δεν διαφέρουν

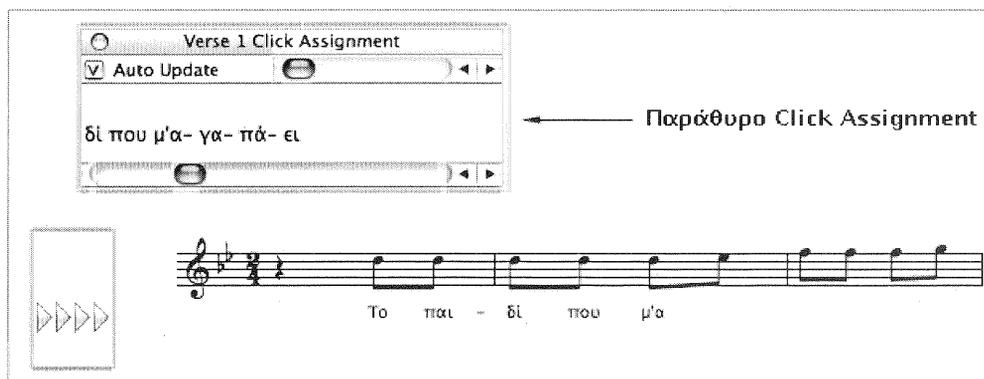
τεχνικά μεταξύ τους και απλά μας δίνουν τη δυνατότητα να ορίζουμε σε κάθε κατηγορία διαφορετικές επιλογές, π.χ. ως προς τα fonts.

Ανάθεση στίχων με την εντολή *Click Assignment* (με ένα κλικ πάνω στη νότα)

Αφού λοιπόν έχουμε γράψει τους στίχους, επανερχόμαστε στην παρτιτούρα μας και κάνοντας ένα απλό κλικ πάνω σε κάθε νότα, η κάθε συλλαβή ή κάθε η λέξη τοποθετείται αυτόματα. Το παράθυρο *Click Assignment* που ενεργοποιείται (εικόνα 21.2γ) μας εμφανίζει την τρέχουσα συλλαβή για την κάθε νότα, καθώς και το τρέχον κουπλέ των στίχων. Αυτό το παράθυρο μπορούμε να το μετακινούμε σε όποια θέση της οθόνης μας. Με επιλεγμένη τη ρύθμιση *Auto Update* το παράθυρο στίχων ξετυλίγεται μόνο του.

Για να εισάξουμε την επόμενη ή την μεθεπόμενη στροφή, θα να επιστρέψουμε στην εντολή *Edit Lyrics* ή στην εντολή *Specify Current Lyric* και στο σχετικό παράθυρο θα επιλέξουμε (κάτω αριστερά) Verse 2 (εικόνα 21.2β). Το πρόγραμμα θυμάται ότι έχουμε δημιουργήσει δύο ή και περισσότερες στροφές κειμένου και έτσι δέχεται να επανέλθουμε στην αρχή του αρχείου και να εισάξουμε τη δεύτερη στροφή.

Το πρόγραμμα φροντίζει και τοποθετεί τη δεύτερη στροφή λίγο πιο κάτω από την πρώτη. Το σύμπλεγμα βελών αριστερά της εικόνας επιτρέπει τη μετακίνηση των στροφών προς τα πάνω ή προς τα κάτω. Φυσικά τα βέλη μετακινούν το ενεργό verse. Για να μεταφερθούμε σε άλλο verse θα πρέπει και πάλι να επιλέξουμε στο πεδίο *Verse* τον αριθμό 2, 3 κ.λπ.

Εικόνα 21.2γ (Mac, Win)

Ανακεφαλαιώνοντας, βλέπουμε ότι η εντολή *Edit Lyrics* χρησιμεύει:

- Για να γράψουμε τους στίχους.
- Για να επεξεργαστούμε τα κείμενα των στίχων (Fonts, Μέγεθος, κ.λπ.).
- Για να ταξινομούμε τους στίχους σε μία από τις τρεις κατηγορίες, Verse (και όπως θα δούμε στη συνέχεια) σε Chorus και Section.
- Για να μετακινούμεθα από το τρέχον verse σε κάποιο άλλο.

Σε κάθε μεταβολή των στοιχείων του κάθε verse είναι απαραίτητο αυτό να είναι επιλεγμένο. Το ποιά verse είναι επιλεγμένο, φαίνεται από το παράθυρο της εικόνας 21.2β.

21.2 Οι άλλες εντολές *Lyrics*

Η εντολή *Adjust Syllables*

Μας επιτρέπει την οριζόντια μετακίνηση των συλλαβών κάθε νότας. Χρήσιμη, αν θελήσουμε κάποιες λέξεις ή συλλαβές να τις μετακινήσουμε λίγο δεξιά/αριστερά, ή πάνω/κάτω. Κάνοντας κλικ πάνω στη νότα, εμφανίζονται δύο ενδεικτικά handles. Ένα της νότας που δείχνει τη θέση της νότας και δεν μετακινείται και ένα της συλλαβής που, επιλεγόμενο μαυρίζει και συρόμενο μετακινείται.

Αν, με επιλεγμένο το handle της συλλαβής, πατήσουμε στο πληκτρολόγιο *Delete*, η συλλαβή διαγράφεται. Δείτε την εικόνα 21.2δ.

Η μετακίνηση συνολικά των στίχων πάνω-κάτω γίνεται με τα βέλη της εικόνας 21.2γ.

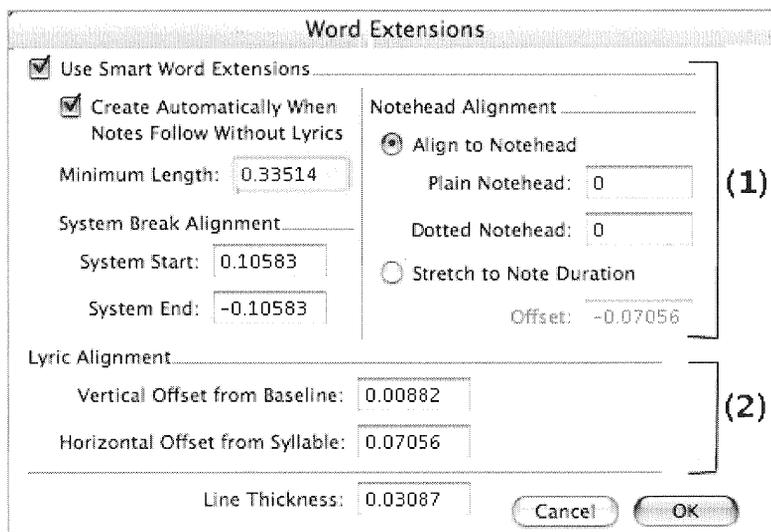
Εικόνα 21.2δ (Mac, Win)

Αν έχουμε εισάξει δύο stroφές (verse) πως επιλέγουμε και των δύο τα handles; Επιλέγουμε πρώτα το ένα και με πατημένο το πλήκτρο *Shift* επιλέγουμε και το άλλο. Ή, επιλέγοντας με το mouse την περιοχή γύρω από τα σημεία αυτά. Στο μενού εντολών που εμφανίζεται με δεξί κλικ στο mouse, επιλέγουμε για κάθε handle τις παραμέτρους *Align* και *Justify*. Βλέπετε εντολές *Alignment* και *Justification* στη συνέχεια.

Η εντολή Edit Word Extension

Επιτρέπει να επεξεργαστούμε τα **Word Extensions**. Αυτά είναι τα σχήματα (συνήθως μία οριζόντια γραμμή, εν είδη μεγάλης παύλας) που δείχνουν εως ποιά νότα έχει ισχύ η συλλαβή. Με επιλεγμένη την εντολή, κάνουμε κλικ σε μία νότα της οποίας η ανατεθειμένη συλλαβή έχει word extension (δηλαδή στην επόμενη νότα δεν υπάρχει ανατεθειμένη συλλαβή στίχου). Εμφανίζεται στη δεξιά άκρη του extension ένα handle. Εάν το σύρουμε δεξιά ή αριστερά το μήκος του αλλάζει. Εάν, όντας επιλεγμένο το handle, πατήσουμε *Delete*, ακυρώνεται η αλλαγή μήκους.

Σχετική με τα word extensions είναι η επόμενη εικόνα, 21.2ε. Στο παράθυρο αυτό καταλήγουμε αφού επιλέξουμε την εντολή *Lyric Options* και εν συνεχεία από το παράθυρο της εντολής επιλέξουμε (κάτω δεξιά) *Word Extensions*. (Την εντολή και το παράθυρο *Lyric Options* θα τα εξετάσουμε στη συνέχεια).

Εικόνα 21.2ε (Mac, Win)

Στο παράθυρο ορίζουμε τις παραμέτρους των word extensions. Παράμετροι που εισάγουν πιο *έξυπνα* και πιο αισθητικά word extensions. Η επιλογή *Use Smart Word Extensions* είναι επιλεγμένη αν θέλουμε να ισχύσουν οι παράμετροι του παραθύρου στο πεδίο (1). Αν αποεπιλεγεί η παράμετρος, τυχόν υπάρχοντα extensions δεν εμφανίζονται. Για να τα εμφανίσουμε επιλέγουμε την εντολή *Edit Word Extensions* και κάνουμε κλικ πάνω στη νότα που έχει συλλαβή με word extension. Αμέσως εμφανίζεται το handle του, το οποίο σύρουμε προς τα δεξιά και ορίζουμε το μήκος του (manually). Αν επιλεγεί εκ νέου η παράμετρος *Use Smart Word Extensions*, τότε ακυρώνονται οι αλλαγές που κάναμε manually.

Η παράμετρος *Create Automatically When..* είναι επιλεγμένη αν θέλουμε το πρόγραμμα να εισάγει αυτόματα τα word extensions. Στο πεδίο *Minimum Length* ορίζουμε μία τιμή για το ελάχιστο μήκος που θα έχει ένα extension. Στην παράμετρο *System Break Alignment* και στα πεδία *System Start* και *System End* ορίζουμε τιμές για τις αποστάσεις που θα έχει η γραμμή extension από τις διαστολές του μέτρου. Όταν στο τελευταίο μέτρο ενός πενταγράμμου εμφανίζεται ένα extension που παραπέμπει σε νότα του πρώτου μέτρου του επομένου πενταγράμμου, τότε οι παράμετροι αυτές πρέπει να ορισθούν.

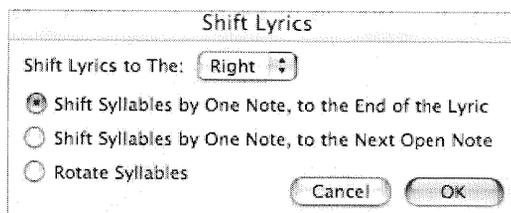
Στο πεδίο (2) *Lyric Alignment* ορίζουμε μία τιμή για την κάθετη απόσταση της γραμμής extension από τη γραμμή βάσης των στίχων (*Lyric Baseline* - θα εξετασθεί στη συνέχεια στην εντολή *Adjuste Baseline*) και μία απόσταση (οριζόντια) της γραμμής από τη συλλαβή. Τιμές μεγαλύτερες πλησιάζουν τη γραμμή extension προς το πεντάγραμμο και την απομακρύνουν από τη συλλαβή. Οι τιμές που θα ορίσουμε θα ισχύσουν ακόμη και αν έχουμε αποεπιλέξει την παράμετρο *Use Smart Word Extensions*.

Στο πεδίο *Line Thickness* ορίζουμε το πάχος της γραμμής. Η τιμή που θα ορίσουμε θα ισχύσει ακόμη και αν έχουμε αποεπιλέξει την παράμετρο *Use Smart Word Extensions*.

Στο πεδίο (1) *Notehead Alignment* οι τιμές που θα ορίσουμε, θα ισχύσουν, αν έχουμε επιλέξει την παράμετρο *Use Smart Word Extensions*. Στην παράμετρο *Plain Notehead* ορίζουμε μία τιμή που οριοθετεί το τέλος της γραμμής extension. Τιμή ίση με μηδέν ως προς την κεφαλή της νότας, σημαίνει ότι το τέλος της γραμμής θα είναι στη νοητή κάθετο που συνδέει την κεφαλή της νότας και το τέλος της γραμμής. Τιμή μεγαλύτερη του μηδενός, επεκτείνει έτι περισσότερο τη γραμμή. Το αυτό ορίζουμε και για τις παρεστιγμένες νότες. Αν εναλλακτικά επιλεγεί η παράμετρος *Stretch to Note Duration/Offset =0*, τότε η γραμμή επεκτείνεται έως το σημείο του πενταγράμμου, στο οποίο νοητά καταλήγει η νότα και αρχίζει η ισχύς της επομένης. Τιμή offset μεγαλύτερη του μηδενός επεκτείνει έτι περισσότερο τη γραμμή, τιμή αρνητική μειώνει το μήκος της.

Η εντολή *Shift Lyrics*

Χρησιμοποιείται όταν έχουμε εισάξει περισσότερες συλλαβές ή όταν, αναθέτοντας τους στίχους, έχουμε ξεχάσει να αναθέσουμε μία συλλαβή. Επιτρέπει τη μετάθεση μίας συλλαβής σε μία επόμενη ή μεθεπόμενη νότα. Η μετάθεση μπορεί να γίνει και σε προηγούμενη (νες) νότες. Δείτε την εικόνα, 21.3α

Εικόνα 21.3α (Mac, Win)

Επιλέγοντας *Right* και *Shift Syllables by One Note, to the End of the Lyric*, η μετάθεση γίνεται προς τα δεξιά και ανά νότα με διαδοχικά κλικ στην πρώτη νότα. Δείτε τις επόμενες δύο εικόνες 21.3β και 21.3γ.

Εικόνα 21.3β (Mac, Win). Αρχική θέση

Εικόνα 21.3γ (Mac, Win). Μετά τη μετάθεση.

Έχοντας σαν αρχική θέση το παράδειγμα στην εικόνα 21.3γ, μπορούμε να ζητήσουμε μετάθεση προς τα αριστερά, κάνοντας διαδοχικά κλικ στην πρώτη νότα του πρώτου μέτρου.

Επιλέγοντας (εικόνα 21.3α) *Shift Syllables by One Note, to the Next Open Note* μετατίθεται η συλλαβή της νότας που θα κάνουμε κλικ στην πρώτη επόμενη νότα χωρίς ανατεθειμένη συλλαβή.

Η μετάθεση κατά *Rotate Syllables* σπάνια θα χρειασθεί να γίνει. Χρησιμοποιείται όταν έχουμε γράψει περισσότερες συλλαβές από τις νότες. Κάνοντας κλικ σε μία νότα, αντικαθιστούμε τη συλλαβή της από αυτήν της προηγούμενης ή επόμενης νότας. Πάντως πιο απλός τρόπος να διορθώσουμε το πρόβλημα αυτό είναι ο εξής: Πηγαίνουμε στην εντολή *Type Into Score*, κάνουμε ένα απλό κλικ πάνω στη νότα και η συλλαβή επιλέγεται. Πληκτρολογώντας μία άλλη συλλαβή το πρόβλημα λύθηκε. Αν θέλουμε να εισάξουμε συλλαβή κάνουμε το ίδιο. Αν θέλουμε να τη **διαγράψουμε**, την επιλέγουμε και πατάμε *Delete*.

Οι εντολές Alignment/Justification

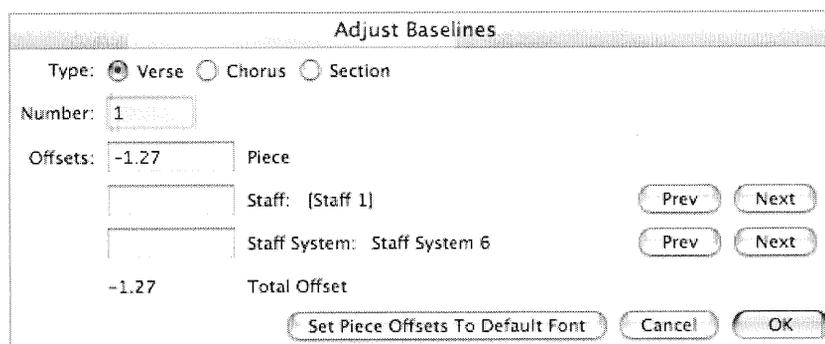
Είναι διαθέσιμες εφ' όσον έχουμε επιλέξει τα handles των συλλαβών. Τρέχουμε επομένως πρώτα την εντολή *Adjust Syllables*, μετά επιλέγουμε μία νότα με συλλαβή, μετά επιλέγουμε τα handles της συλλαβής και οι εντολές είναι πλέον διαθέσιμες. Επιτρέπουν την κατ' επιλογή μας τοποθέτηση (Alignment) της συλλαβής ως προς τη νότα (δεξιά, αριστερά, κέντρο, default θέση που ορίζεται από την εντολή *Lyric Options*) και ομοίως την τοποθέτηση του handle της συλλαβής (Justification). Ρυθμίσεις για αυτές τις παραμέτρους κάνουμε στην εντολή *Lyric Options*.

Η εντολή Specify Current Lyric

Επιτρέπει να ορίσουμε ποιά κατηγορία (Type= Verse, Chorus, Section) στιχοθεσίας θα εισάξουμε και σε ποιά κουπλέ (στροφή 1, 2, ..). Επίσης τη χρησιμοποιούμε για να μεταφερθούμε από κατηγορία σε κατηγορία και από στροφή σε στροφή.

Η εντολή Adjust Baselines

Επιτρέπει μέσω εντολών και παραμέτρων να ορίζουμε τις κάθετες αποστάσεις των στίχων σε σχέση με το πεντάγραμμο ή το σύστημα πενταγράμμων, δείτε την επόμενη εικόνα 21.4.

Εικόνα 21.4 (Mac, Win)

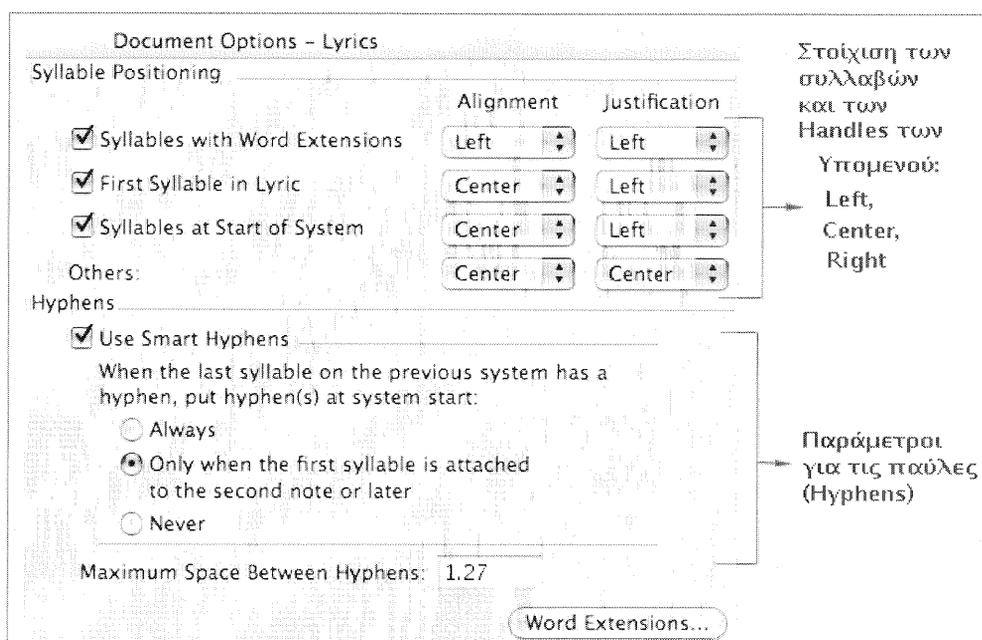
Στο πεδίο *Number* επιλέγουμε για ποιά verse (1, 2, 3..) θα ορίσουμε τις αποστάσεις. Η πρώτη τιμή *Offsets* = -1.27 αφορά την απόσταση από το πεντάγραμμο στο οποίο αναφέρονται οι στίχοι. Στο πεδίο *Staff*: [Staff 1] ορίζουμε την απόσταση από κάποιο πεντάγραμμο (π.χ. το 1 ή το 2, αν η παρτιτούρα μας

αποτελείται από πολλά πεντάγραμμα). Αν η παρτιτούρα μας αποτελείται από ένα μόνο πεντάγραμμα, δεν χρειάζεται να εισάξουμε κάποια τιμή (θα ισχύσει η τιμή του πλαισίου *Piece*). Τέλος μπορούμε να ορίσουμε να τοποθετηθούν οι στίχοι σε μία απόσταση από το σύστημα πενταγράμμων. Στο πεδίο *Total Offset* εμφανίζεται αθροιστικά η απόσταση των στίχων από το πεντάγραμμό τους. Με τα «κουμπιά» *Prev*, *Next* μεταβαίνουμε από πεντάγραμμα σε πεντάγραμμα ή από σύστημα σε σύστημα. Με την παράμετρο *Set Piece Offsets...* εναρμονίζουμε την απόσταση *Piece Offset* με το μέγεθος των γραμμάτων των στίχων.

21.3 Η εντολή **Document Options/Lyrics**

Με τις παραμέτρους του παραθύρου *Options* της εικόνας 21.5 ορίζουμε τη στοίχιση των συλλαβών και των handles των ως προς τις νότες. Ενώ με τις εντολές *Alignment/Justification* μπορούμε να ορίσουμε για συγκεκριμένες συλλαβές τον τρόπο στοίχισής των, με τις παραμέτρους των *Lyric Options*, μπορούμε να ορίσουμε τις παραμέτρους *Alignment/Justification* που θα ισχύσουν συνολικά για το αρχείο.

Επίσης στο παράθυρο 21.5 ορίζουμε τις παραμέτρους για τις παύλες και τα *Word Extensions*.

Εικόνα 21.5 (Mac, Win)

Το πως θα λειτουργήσουν οι παράμετροι *Alignment/Justification*, θα εξαρτηθεί από το αν θα επιλέξουμε τα πεδία *Syllables with Word Extensions*, *First Syllable in Lyric*, *Syllables at Start of System*, *Others*. Για παράδειγμα, αν είναι επιλεγμένη η παράμετρος *Syllables with Word Extensions* μόνο και ορίσουμε παραμέτρους στο πεδίο *Others*, τότε για μεν τις συλλαβές με *word extensions* θα ισχύσουν οι επιλογές που θα κάνουμε στο πεδίο *Syllables with Word Extensions*, για δε όλες τις άλλες συλλαβές θα ισχύσουν οι επιλογές που θα κάνουμε στο πεδίο *Others*.

Οι παράμετροι για τις παύλες (Hyphens)

Οι παύλες, εφ' όσον εισαχθούν, εμφανίζονται πάντα στους στίχους. Η παράμετρος *Use Smart Hyphens* αναφέρεται στον αν μία παύλα στην τελευταία συλλαβή, της τελευταίας νότας, στο τελευταίο μέτρο ενός πενταγράμμου, θα εμφανίζεται και στην επόμενη νότα (την πρώτη νότα, του πρώτου μέτρου, του επόμενου πενταγράμμου). Μπορούμε να επιλέξουμε *Εμφάνιση πάντοτε* (*Always*, οπότε η παύλα εμφανίζεται και στις δύο νότες), *Never* (οπότε η παύλα εμφανίζεται μόνο στο τελευταίο μέτρο), *Only when the first syllable is attached...* (οπότε η παύλα εμφανίζεται στο επόμενο μέτρο μόνον αν η συλλαβή αφορά τη δεύτερη νότα του).

Οι παράμετροι **Word Extensions** (αναφερθήκαμε πριν)

Κεφάλαιο 22.1. Το εργαλείο *Resize*

Το εργαλείο *Resize* μεταβάλλει το πραγματικό μέγεθος (και στην απεικόνιση, αλλά και στην εκτύπωση) επιλεγμένων περιοχών ή στοιχείων μίας παρτιτούρας. Δεν πρέπει να το συγχέουμε με την εντολή *View/Zoom* και το αντίστοιχο εργαλείο *Zoom*. Η εντολή και το εργαλείο *Zoom* απλά απεικονίζουν στην οθόνη μας σε μεγένθυση ή σμίκρυνση το αρχείο μας, στην εκτύπωση όμως το αρχείο μας θα εμφανισθεί με τις κανονικές του διαστάσεις. Με το εργαλείο *Resize* όλα τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε μία επιλεγείσα περιοχή: νότες (Notes), κεφαλές νοτών (Noteheads), στίχοι, σύμβολα, συγχορδίες, αλλά και τα ονόματα των πενταγράμμων-εκτός μίας περίπτωσης (*Resize Staff*), υφίστανται τη δράση του εργαλείου. Με το εργαλείο *Resize* μπορούμε:

- Να σμικρύνουμε ή να μεγενθύνουμε όλη τη σελίδα, μερικές ή όλες τις σελίδες της παρτιτούρας μας (***Resize Page***). Βασική συνθήκη: Να είμαστε σε Page View απεικόνιση. Στο θέμα αναφερθήκαμε στο κεφάλαιο 11, εικόνα 11.10.

- Να σμικρύνουμε ή να μεγενθύνουμε ένα σύστημα πενταγράμμων (***Resize Staff System***) (αν γράφουμε σε περισσότερα του ενός πεντάγραμμα). Στο θέμα αναφερθήκαμε στο κεφάλαιο 11, εικόνα 11.11. Βασική συνθήκη: Να είμαστε σε Page View απεικόνιση.

- Να σμικρύνουμε ή να μεγενθύνουμε ένα πεντάγραμμα της παρτιτούρας μας (***Resize Staff***). Απλά με επιλεγμένο το εργαλείο, κάνουμε διπλό πάνω στο πεντάγραμμα. Από το παράθυρο επιλογών που ανοίγει ορίζουμε ποσοστό μεταβολής (...%), αλλά και σε πόσα συστήματα (*Staff Systems*) θα δράσει το εργαλείο. Βασική συνθήκη: Να είμαστε σε Page View απεικόνιση.

- Να σμικρύνουμε ή να μεγενθύνουμε μία ή περισσότερες νότες ή παύσεις (***Resize Note***). Επιλογή, που μεταβάλλει και όλα τα στοιχεία που είναι συνδεδεμένα με τις νότες (Στολίδια, Δυναμικές, Συγχορδίες, Στίχοι). Επίσης μεταβάλλει το μέγεθος όλων των συνδεδεμένων με δοκούς νοτών (beamed notes, συνδεδεμένες νότες αξίας ογδού και μικρότερης).

Με επιλεγμένο το εργαλείο, κάνουμε διπλό κλικ πάνω στο στέλεχος (*Stem*) μίας νότας. Από το παράθυρο επιλογών που ανοίγει ορίζουμε ποσοστό μεταβολής (...%).

Όταν, σε ένα γκρουπ τεσσάρων ογδών συνδεδεμένων, κάνουμε κλικ στην πρώτη νότα και μεταβάλλουμε το μέγεθός της, τότε αλλάζει το μέγεθος και των τεσσάρων νοτών. Αν όμως δοκιμάσουμε να μεταβάλλουμε το μέγεθος της δεύτερης νότας, θα δούμε ότι δεν μεταβάλλεται. Η μεταβολή θα φανεί όταν αποσυνδέσουμε τη νότα αυτή από την προηγούμενη.

Στο ίδιο αποτέλεσμα καταλήγουμε εκτελώντας την εντολή *Utilities/Change/Note Size*, κεφάλαιο 27. Η διαφορά έγκειται στο ότι με την εντολή *Utilities/Change/Note* μπορούμε να επιλέξουμε μία έκταση νοτών που θα αλλάξουν μέγεθος (επιλέγουμε από μία νότα έως ολόκληρη την παρτιτούρα) ενώ με το εργαλείο *Resize* επιλέγουμε ανά μία νότα.

- Να σμικρύνουμε ή να μεγενθύνουμε την κεφαλή μίας νότας (***Resize Notehead***). Με επιλεγμένο το εργαλείο, κάνουμε διπλό κλικ πάνω στην κεφαλή μίας νότας. Από το παράθυρο επιλογών που ανοίγει ορίζουμε ποσοστό μεταβολής (...%).

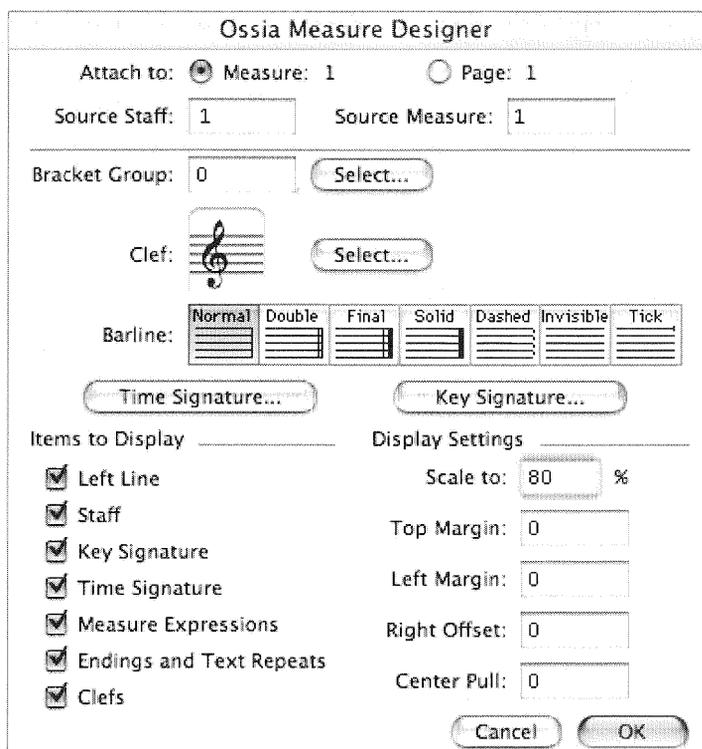
Στο ίδιο αποτέλεσμα καταλήγουμε εκτελώντας την εντολή *Utilities/Change/Noteheads*, κεφάλαιο 27. Η διαφορά έγκειται στο ότι με την εντολή *Utilities/Change/Noteheads* μπορούμε να επιλέξουμε μία έκταση νοτών των οποίων οι κεφαλές θα αλλάξουν μέγεθος (επιλέγουμε από μία νότα έως ολόκληρη την παρτιτούρα) ενώ με το εργαλείο *Resize* επιλέγουμε ανά μία νότα.

Πατώντας το δεξί κλικ του mouse εμφανίζονται όλες οι εντολές *Resize*. Η διαθεσιμότητά τους εξαρτάται από το σημείο στο οποίο κάνουμε κλικ.

Κεφάλαιο 22.2. Το εργαλείο Ossia

Το *Ossia Measures Tool* χρησιμοποιείται για να δημιουργούμε αντίγραφα (στην ουσία παραπομπές) ενός μέτρου σε κάποια άλλη θέση της παρτιτούρας μας (εκτός πενταγράμμου). Επιλέγοντας το εργαλείο και κάνοντας διπλό κλικ σε ένα σημείο της παρτιτούρας μας, εμφανίζεται το παράθυρο *Ossia Measure Designer* (εικόνα 22.2.1). Η χρησιμότητα των ossia μέτρων γίνεται εμφανής αν θελήσουμε να απεικονίσουμε ένα μέτρο σε μεγαλύτερη ή μικρότερη από την αρχική του διάσταση, προκειμένου να γίνουν πιο ευδιάκριτες οι λεπτομέρειες του μέτρου, ή αν θελήσουμε στο μέτρο-παραπομπή (ossia) να προσαρτήσουμε κάποιες οδηγίες με μορφή κειμένου.

Εικόνα 22.2.1 (Mac, Win)

Η παράμετρος *Attach to:* αναφέρεται στο αν το ossia μέτρο θα προσαρτάται σε μέτρο ή σε σελίδα και σε ποιό μέτρο ή σελίδα. Το ossia μέτρο προσαρτάται στο σημείο που θα κάνουμε το διπλό κλικ. Στη συνέχεια καλούμε να ορίσουμε τις συντεταγμένες θέσης του ossia μέτρου ως προς το μέτρο ή τη σελίδα που θα προσαρτηθεί (εικόνα 22.2.2). Ο αριθμός 1 δηλώνει κάναμε διπλό κλικ στο μέτρο 1 της σελίδας 1.

Οι παράμετροι *Source Staff /Source Measure* αναφέρονται στο πεντάγραμμο και στο μέτρο του πενταγράμμου από το οποίο θα δημιουργηθεί ένα μέτρο ossia.

Από το πεδίο *Bracket Group (Select)* επιλέγουμε το σύμβολο ομαδοποίησης των πενταγράμμων που θα τεθεί στην αρχή του ossia μέτρου.

Από το πεδίο *Clef* επιλέγουμε το κλειδί του ossia μέτρου. Αν αλλάξουμε κλειδί θα γίνει τρανσπόρτο στις νότες.

Από το πεδίο *Barline* επιλέγουμε την (αριστερή) διαστολή του ossia μέτρου.

Από το πεδίο *Time Signature* επιλέγουμε αν θέλουμε έναν άλλο χρονοδείκτη για το ossia μέτρο.

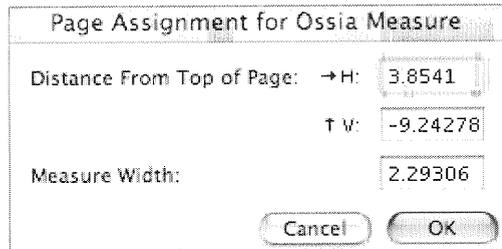
Από το πεδίο *Key Signature* επιλέγουμε αν θέλουμε έναν άλλο οπλισμό για το ossia μέτρο.

Από το πεδίο *Items to Display* επιλέγουμε ποιιά στοιχεία του πενταγράμμου θα εμφανίζονται στο ossia μέτρο.

Από το πεδίο *Display Setting* ορίζουμε το ποσοστό (%) εμφάνισης του ossia μέτρου σε σχέση με το αρχικό μέτρο. Για τις παραμέτρους *Top/Left Margin* διατηρείτε τις τιμές που δίνει το πρόγραμμα.

Από το ίδιο πεδίο ορίζουμε το κενό διάστημα προς τα δεξιά των νοτών *-Right Offset* και το κενό διάστημα προς τα αριστερά των νοτών (*Center Pull*). Στο τέλος πατάμε OK.

Το αμέσως επόμενο παράθυρο μας ζητά να ορίσουμε τη φυσική θέση του ossia measure ως προς το μέτρο στο οποίο θα προσαρτηθεί (και όχι ως προς το μέτρο source), αν επιλέξαμε να προσαρτηθεί σε μέτρο ή ως προς τη σελίδα, αν επιλέξαμε να προσαρτηθεί σε σελίδα. Δείτε την επόμενη εικόνα. Μετακινώντας το handle του ossia measure, μετακινείται και αυτό. Στο ίδιο παράθυρο ορίζουμε το μήκος του μέτρου. Η παράμετρος *Measure Width* είναι διαθέσιμη εφ' όσον έχουμε επιλέξει *Attach to Page*.

Εικόνα 22.2.2 (Mac, Win).

Προσοχή: Αν έχουμε επιλέξει *Attach to Measure*, τότε το παράθυρο ονομάζεται *Measure Assignment for Ossia Measure*.

Ακολουθεί ένα παράδειγμα με βάση τις ως άνω επιλογές.

Εικόνα 22.2.3 (Mac, Win)

Δημιουργήσαμε ένα ossia measure για το μέτρο 1 του πρώτου πενταγράμμου και το τοποθετήσαμε στη συντεταγμένη των θέσεων 3.85 και -9.248. Πλάτος μέτρου 2.29. Το ossia μέτρο είναι σε διαστάσεις μικρότερο κατά 23% ή στο 80% του αρχικού. Όλα τα στοιχεία του αρχικού μέτρου μεταφέρονται στο ossia.

Δεν μπορούμε να δημιουργήσουμε ossia δύο μέτρων με μία κίνηση. Μπορούμε όμως για ένα μέτρο να δημιουργήσουμε πολλαπλά ossia. Αν θέλουμε να δημιουργήσουμε ossia για δύο συνεχόμενα μέτρα θα πρέπει να επαναλάβουμε τη διαδικασία για το επόμενο μέτρο και απλά να κολλήσουμε το ένα ossia στο άλλο, σύροντας τα handles των.

Αν θέλουμε να επεξεργασθούμε τις παραμέτρους ενός ossia measure κάνουμε διπλό κλικ στο handle του και ανοίγει εκ νέου το παράθυρο *Ossia Measure Designer*.

Αν θέλουμε να μετακινήσουμε ένα ossia measure, επιλέγουμε το handle του και το σύρουμε στην επιθυμητή θέση. Αν θέλουμε να το διαγράψουμε, κάνουμε κλικ στο handle του και πατάμε το πλήκτρο *Delete*.

Στο ossia μέτρο δεν μπορούμε να κάνουμε καμμία επεξεργασία, παρά μόνο στις παραμέτρους της εικόνας 22.2.1. Μπορούμε όμως με το εργαλείο *Text* να προσαρτήσουμε κάποια σημείωση, ή με το εργαλείο *Expression* κάποιο σύμβολο. Κάθε μετέπειτα μεταβολή στο αρχικό μέτρο, μεταφέρεται αυτόματα και στο ossia.

Με δεξί κλικ στο handle ενός ossia μέτρου μπορούμε να το διαγράψουμε (*Delete*), να το αποκρύψουμε/επανεμφανίσουμε (*Show*), να μεταφερθούμε στο παράθυρο *Ossia Measure Designer* για να κάνουμε εκ νέου τις επιτρεπτές επιλογές μας (εικόνα 22.2.1) και τέλος, να επαναορίσουμε τη φυσική θέση του ως προς το μέτρο ή τη σελίδα (εικόνα 22.2.2).

Κεφάλαιο 22.3. Το εργαλείο Mirror

Το εργαλείο αυτό το χρησιμοποιούμε για τρεις λόγους.

1. Για να δημιουργήσουμε **ελλιπή μέτρα** με το εφέ *Placeholding*, όπως το αναφέρει η MakeMusic. Ελλιπή μέτρα μπορούμε να δημιουργήσουμε και από την εντολή *Document/Pickup Measure* (κεφάλαιο 16.1) ή κατά τη διαδικασία δημιουργίας ενός αρχείου με την εντολή *File/New/Document With Setup Wizard*. Με το εφέ *Placeholding* μπορούμε να δημιουργήσουμε ελλιπή μέτρα ακόμα και στη μέση του αρχείου, κάτι που δεν το επιτρέπουν οι άλλες μέθοδοι.

2. Για να αντιγράψουμε μερικώς ή ολικώς μέτρα σε άλλα μέτρα.

3. Για να δημιουργήσουμε και στη συνέχεια να επεξεργασθούμε αντίγραφα-είδωλα μέτρων από άλλα μέτρα ή μέρη μέτρων.

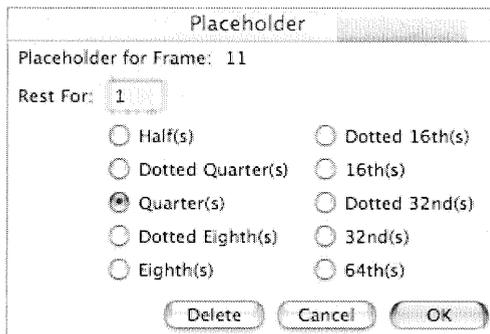
1. Δημιουργία ελλιπών μέτρων με το εφέ Placeholding.

Επιλέγουμε το εργαλείο και κάνουμε διπλό κλικ στο μέτρο που θα μετατρέψουμε σε ελλιπές. Το μέτρο αυτό πρέπει να περιέχει τουλάχιστον μία νότα (από την εικόνα 22.3.1 επιλέγουμε το μέτρο 2).

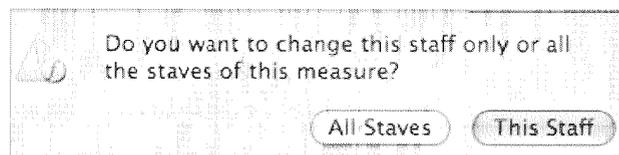

Εικόνα 22.3.1 (Mac, Win)

Εμφανίζεται το παράθυρο της εικόνας 22.3.2, στο οποίο ορίζουμε πόσο διάστημα *Placeholder* θέλουμε να κρατήσουμε κενό. Το διάστημα αυτό θα καλυφθεί από αφανείς παύσεις αξίας τόσης, όσης θα ορίσουμε στο παράθυρο της εικόνας 22.3.2. Επιλέξαμε διάστημα ενός τετάρτου. Πατάμε *OK* και εμφανίζεται το παράθυρο της εικόνας 22.3.3, που μας ρωτάει αν η δημιουργία του ελλιπούς μέτρου θα γίνει σε όλα τα πεντάγραμματα του score ή μόνο σε αυτό που ανήκει το μέτρο που επιλέξαμε. (*This Staff*).

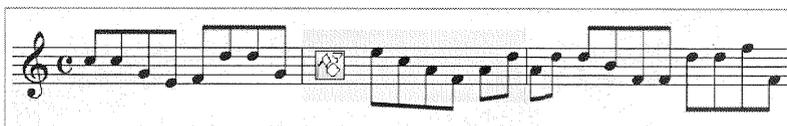

Εικόνα 22.3.2 (Mac, Win)

Εικόνα 22.3.3 (Mac, Win)

Ορίζουμε ανάλογα και το αποτέλεσμα φαίνεται στην επόμενη εικόνα 22.3.4.

Εικόνα 22.3.4 (Mac, Win)

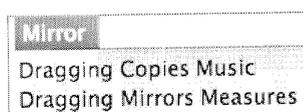
Στην αρχή του δευτέρου μέτρου δημιουργήθηκε ένα κενό διάστημα το οποίο καλύπτεται από αφανή παύση ενός τετάρτου. Όλες οι υπάρχουσες νότες μετακινήθηκαν δεξιότερα. Η εικόνα δείχνει το τελικό αποτέλεσμα μαζί με το σύμβολο *placeholder* που υπενθυμίζει ότι σε αυτό το μέτρο έχει γίνει *κράτηση μίας θέσης ενός τετάρτου*. Επειδή το μέτρο μας ήταν πλήρες αξιών στην αρχική του κατάσταση, με τη δημιουργία του εφέ *placeholder*, κάποιες νότες του μέτρου μετακινούνται δεξιότερα και από τη διαστολή

του μέτρου και φαίνονται ότι ανήκουν στο επόμενο μέτρο (κάτι που δεν ισχύει). Σε μία τέτοια περίπτωση θα πρέπει να τις διαγράψουμε και ο καλύτερος τρόπος για αυτό είναι η χρήση του εργαλείου *Speedy Entry*. Καλούμε το εργαλείο, κάνουμε κλικ στο μέτρο και πάμε με το δείκτη στην τελευταία νότα (αυτή που φαίνεται ότι ανήκει στο επόμενο μέτρο) και πατάμε *Delete*. Το ίδιο κάνουμε για όσες νότες βγήκαν από το μέτρο μας.

Η εντολή *Utilities/Rebar Music* ακυρώνει το αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής. Το ίδιο αποτέλεσμα επιφέρει η εκτέλεση της εντολής *Delete* (παράθυρο εικόνας 22.3.2). Επιλέγουμε ένα μέτρο με το εφέ *placeholder*, κάνουμε πάνω του διπλό κλικ και εμφανίζεται το εν λόγω παράθυρο. Τα *Special Tools* (κεφάλαιο 23) μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εκ νέου τακτοποίηση των νοτών μέσα στο μέτρο.

2. Αντιγραφή Μέτρων

Επιλέγοντας το εργαλείο *Mirror*, εμφανίζεται το μενού εντολών *Mirror*, εικόνα 22.3.5. Αν επιλέξουμε την πρώτη εντολή (*Dragging Copies Music*), τότε μπορούμε να αντιγράψουμε ένα μέτρο σε ένα άλλο μέτρο με *dragging* (σύρσιμο) του μέτρου, είτε σε ένα κενό μέτρο, είτε σε ένα μέτρο με νότες. Οι υπάρχουσες νότες θα αντικατασταθούν με αυτές που μεταφέρουμε.

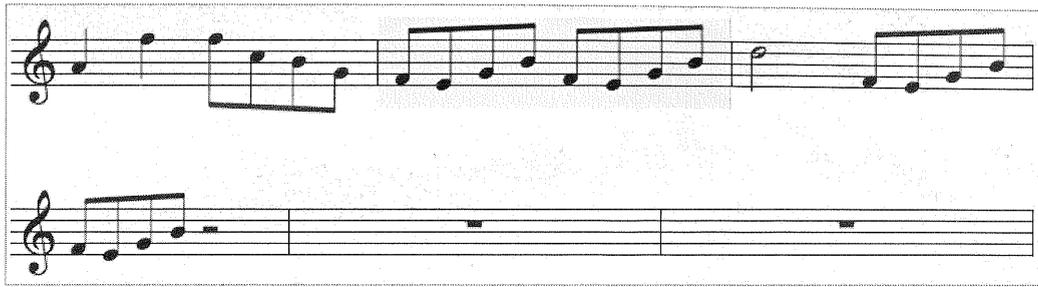
Εικόνα 22.3.5 (Mac, Win)

Αν ακουμπήσουμε το συρόμενο μέτρο μόνο σε ένα μέρος του μέτρου-στόχος, τότε η αντικατάσταση θα είναι μερική, ομοίως και η αντιγραφή. Δείτε τις επόμενες εικόνες (22.3.6α, β). Σύρουμε το μέτρο και το ακουμπάμε στο δεύτερο ήμισυ του μέτρου στόχος. Εμφανίζεται το πλαίσιο-δείκτης που μας ενημερώνει που θα τοποθετηθεί το μεταφερόμενο μέτρο. Αφού θα αρχίσει να τοποθετείται από τα μέσα του επόμενου, λογικό είναι να καταλάβει και το πρώτο μισό του μεθεπόμενου μέτρου. Οποίες νότες υπάρχουν στα πεδία που δείχνει το πλαίσιο μεταφοράς, θα αντικατασταθούν. Παρατηρήστε την εικόνα. Αν μεταφέραμε το μέτρο πάνω ακριβώς στο επόμενο, τότε θα είχαμε ένα ακριβές αντίγραφο του μεταφερόμενου μέτρου. Μπορούμε να επιλέξουμε ένα μέρος ενός μέτρου και να το μεταφέρουμε σε ένα άλλο κενό ή σε ένα άλλο με νότες. Μπορούμε να επιλέξουμε δύο, ή ένα και μερικώς ένα επόμενο ή προηγούμενο, κ.ο.κ. Για να κάνουμε μερική επιλογή, επιλέγουμε όλο το μέτρο και με πατημένο το πλήκτρο *Shift*, κινούμεθα δεξιά-αριστερά με τα βέλη του πληκτρολογίου μας. Η επιλεγόμενη περιοχή χρωματίζεται.

Εικόνες 22.3.6 (α,β) (Mac, Win)

Δείτε το αποτέλεσμα, εικόνα 22.3.6γ.

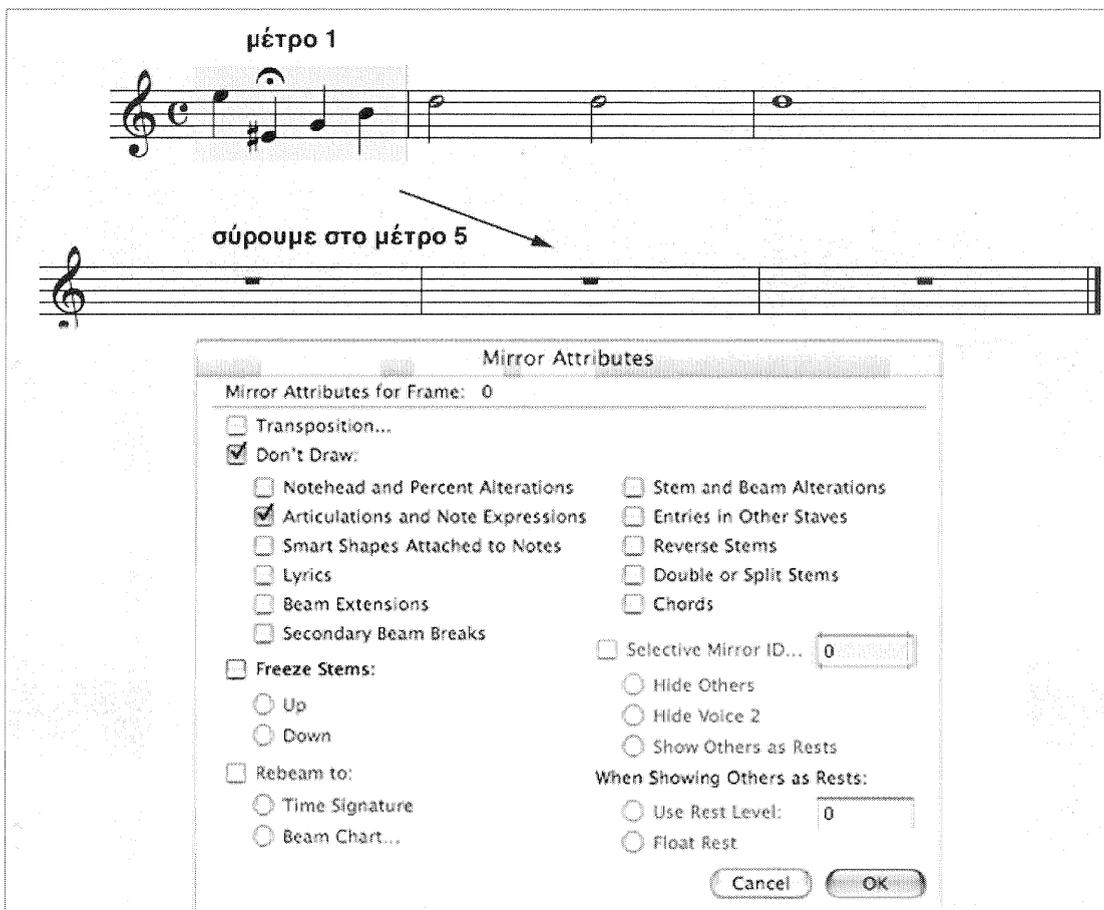

Εικόνα 22.3.6γ. (Mac, Win)

Αυτός ο τρόπος μεταφοράς δεν δημιουργεί είδωλα μέτρων, απλά αντιγράφει μέτρα.

3. Δημιουργία και επεξεργασία **Mirror** μέτρων

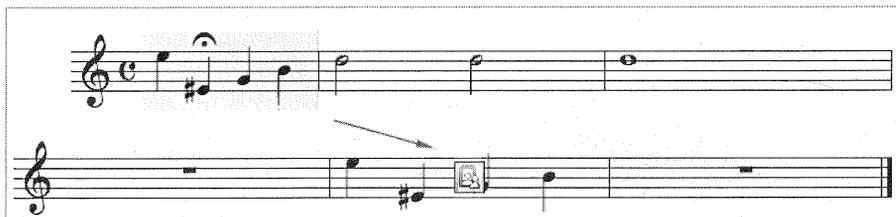
Τα **Είδωλα Μέτρων** παρέχουν το πλεονέκτημα ότι ενημερώνονται αυτόματα με τις αλλαγές που γίνονται στο αρχικό μέτρο (source). Για να δημιουργήσουμε είδωλα μέτρων επιλέγουμε την εντολή *Dragging Mirror Measures*. Επιλέγουμε το μέτρο (1) και το μεταφέρουμε στο μέτρο 5, εικόνα 22.3.7. Με το που θα αφήσουμε το μεταφερόμενο μέτρο στο μέτρο 5, ανοίγει το παράθυρο *Mirror Attributes* που βλέπετε στην εικόνα 22.3.7.

Εικόνα 22.3.7. (Mac, Win)

Σε αυτό το παράθυρο μπορούμε να επιλέξουμε αν θα γίνει τransπόρτο του μεταφερόμενου μέτρου και αν μεταφερθούν όλα τα στοιχεία του μέτρου (δυναμικές, συγχορδίες, κ.λπ.).

Όταν πατήσουμε *OK* το μέτρο 5 είναι ένα αντίγραφο του μέτρου 1 και αυτό επισημαίνεται από σχετικό εικονίδιο, εικόνα 22.3.8. Κάθε μεταβολή στο μέτρο 1 θα αντικατοπτρίζεται και στο μέτρο 5. Για να επανέλθουμε στο παράθυρο *Mirror Attributes* κρατάμε πατημένο το *Shift* και κάνουμε διπλό κλικ στο mirror μέτρο.

Εικόνα 22.3.8. (Mac, Win)

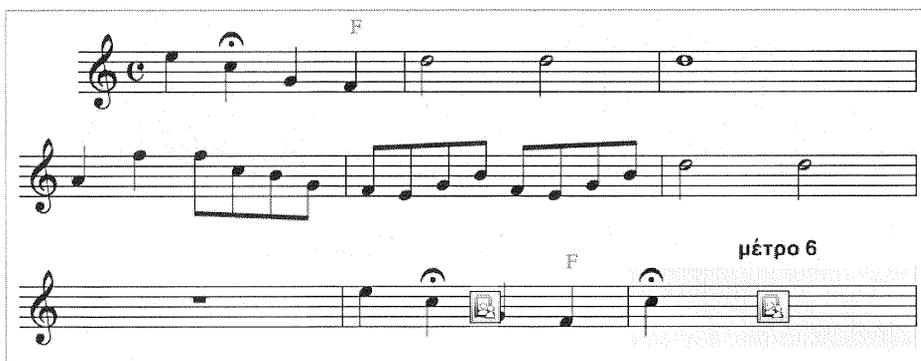
Μέτρα που δημιουργήθηκαν με τη εντολή *Mirror/Dragging Mirrors Measures* μπορούν να μετατραπούν σε κανονικά μέτρα με την εντολή *Utilities/Check Notation/Convert Mirrors*.

Μπορούμε να απαλείψουμε μερικές νότες του mirror μέτρου με τον εξής τρόπο. Με επιλεγμένο το εργαλείο, κάνουμε διπλό κλικ στο mirror μέτρο και έχουμε το ακόλουθο παράθυρο, εικόνα 22.3.9. Το παράθυρο αυτό ονομάζεται *Tilting Mirror*.

Εικόνα 22.3.9. (Mac, Win)

Με τη χρήση του παραθύρου *Tilting Mirror*, μπορούμε να κάνουμε επιλογή του μέτρου που θα μεταφερθεί σε ένα mirror μέτρο αλλά και των νοτών που θα μεταφερθούν. Κάνοντας διπλό κλικ π.χ. στο μέτρο 6 (κενό μέτρο), εμφανίζεται το παράθυρο *Tilting Mirror*. Με τα βελάνια πάνω-κάτω-δεξιά-αριστερά, εντοπίζουμε το προς μεταφορά μέτρο και εν συνεχεία με τις κάθετες γραμμές οριοθετούμε την έκταση του μέτρου που θα μεταφερθεί. Ας υποθέσουμε ότι επιλέξαμε τη δεύτερη νότα (με την κορώνα) του μέτρου 1. Δείτε το αποτέλεσμα στην επόμενη εικόνα 22.3.10. Στο ίδιο παράθυρο (*Tilting Mirror*) ενός mirror μέτρου, πατώντας *Delete*, αυτό διαγράφεται.

Εικόνα 22.3.10. (Mac, Win)

Η Παλέτα των Ειδικών Εργαλείων (Special Tools)

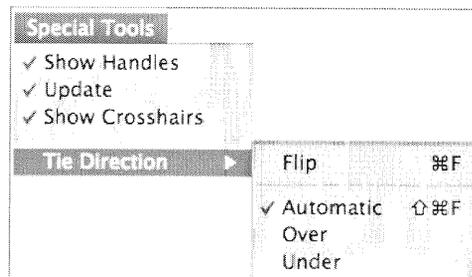
Επιλέγοντας από την παλέτα *Main Tools* (MacOs) ή την παλέτα *Advance Tools* (Windows) το εργαλείο *Special Tools*, ανοίγει η παλέτα των ειδικών εργαλείων. Επίσης μπορούμε να ανοίξουμε την παλέτα με την εντολή *Window/Special Tools Palette*.

Εικόνα 23.1α: Η παλέτα των Ειδικών Εργαλείων

Μεγάλο πλεονέκτημα του Finale είναι τα *Ειδικά εργαλεία*, με τα οποία, επεμβαίνοντας σε κάθε σημείο της παρτιτούρας μας, κάνουμε λεπτομερέστερη την επεξεργασία της και αρτιότερη την εμφάνισή της. Τα ειδικά εργαλεία προσφέρουν μόνο οπτικά και εκτυπωτικά αποτελέσματα και όχι ακουστικά. Καθιερώθηκαν στο Finale από τις πρώτες του εκδόσεις και έχουν γίνει δημοφιλή λόγω των θεαματικών αποτελεσμάτων τους.

Η παλέτα των *Special Tools*, λειτουργεί και χρησιμοποιείται όπως η *Κύρια Παλέτα Εργαλείων*, εικόνα 23.1α. Καλώντας το εργαλείο *Special Tools*, ταυτόχρονα ενεργοποιείται το μενού εντολών *Special Tools*, λειτουργικού χαρακτήρα. Στην εικόνα 23.1β διακρίνεται το μενού εντολών με τις υποεντολές του.

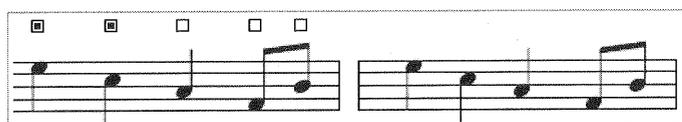
Εικόνα 23.1β

Το Μενού εντολών Special Tools

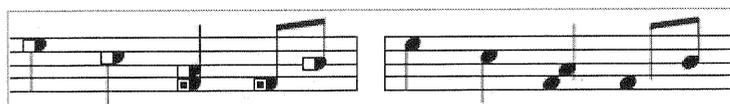
Οι εντολές *Special Tool* παρέχουν χρηστικές δυνατότητες κατά την επεξεργασία με τα special tools. Από το μενού εντολών επιλέγουμε αν κατά την επεξεργασία θα κάνουμε χρήση των *Handles*, του *Update* (ονομάζεται η κατάσταση κατά την οποία βλέπουμε στην οθόνη μας τις διαδοχικές φάσεις της επεξεργασίας, για παράδειγμα αν μετακινούμε μία νότα, θα βλέπουμε ανά πάσα στιγμή τις διαδοχικές της θέσεις) και των *Crosshairs* (των δύο αξόνων, οριζόντιος και κάθετος) που ανά πάσα στιγμή ορίζουν ένα σημείο ως προς τις συντεταγμένες του. Χρήσιμο είναι να είναι επιλεγμένες και οι τρεις εντολές. Η εντολή *Tie Direction* ενεργοποιείται αν κάνουμε χρήση του εργαλείου *Tie Tool* και είναι επιλεγμένα τα handles κάποιων συζευξέων.

Τα Ειδικά Εργαλεία αναλυτικά

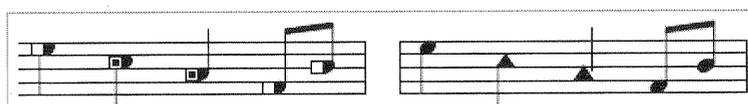
Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε τη χρήση και τα αποτελέσματα της χρήσης των Ειδικών Εργαλείων με παραδείγματα δύο μέτρων. Στο πρώτο μέτρο είναι η εικόνα του μέτρου πριν τη χρήση των εργαλείων, με τα επιλεγμένα αντικείμενα (συνήθως νότες), που θα υποστούν την επεξεργασία. Οι προς επεξεργασία νότες διακρίνονται από το γεγονός ότι τα handles τους είναι επιλεγμένα (μαυρισμένα). Στο δεύτερο μέτρο απεικονίζεται το αποτέλεσμα της επεξεργασίας. Σε αναγκαίες περιπτώσεις παρατίθεται το παράθυρο εντολών που ενεργοποιείται και στο οποίο το πρόγραμμα μας παραπέμπει για να κάνουμε ορισμένες επιλογές. Περιληπτικά, όπου χρειάζεται, περιγράφονται τα αποτελέσματα της επεξεργασίας.

 Note Position Tool

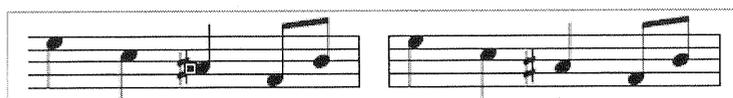
Επιτρέπει την οριζόντια μετακίνηση νοτών με το χέρι (Manually). Κάθε συνοδευτικό σύμβολο ακολουθεί τις νότες. Στο ίδιο αποτέλεσμα καταλήγουμε, χρησιμοποιώντας το (πίνακα) *beat chart* των μέτρων (βλέπετε κεφάλαιο 10, εντολή *Edit Beat Chart*, εικόνα 10.5).

 Notehead Position Tool

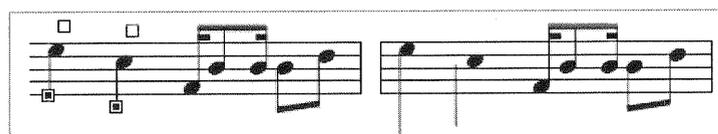
Μετακινεί τα Noteheads (Κεφαλές) των νοτών οριζοντίως.

 Note Shape Tool

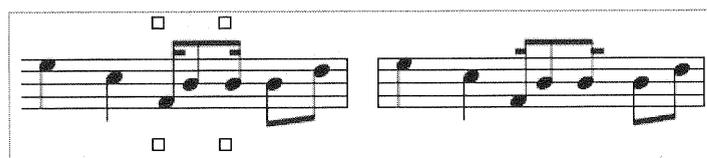
Αλλαγή του σχήματος των κεφαλών των νοτών. Ενεργοποιείται το παράθυρο *Symbol Selection* για την επιλογή του επιθυμητού σχήματος. Χρήσιμο εργαλείο για προσωρινές απεικονίσεις κρουστών σε ένα σημείο του μέτρου.

 Accidental Mover Tool

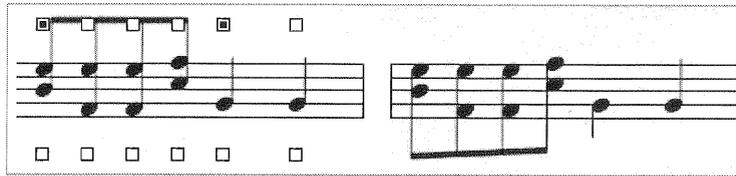
Αλλαγή της απόστασης της αλλοίωσης από τη νότα. Μετακινεί τις αλλοιώσεις οριζοντίως.

 Stem Length Tool

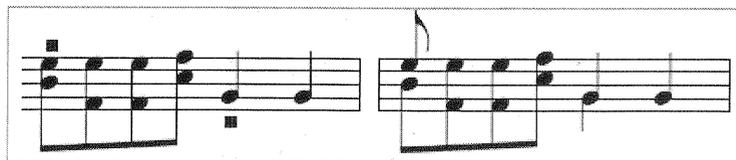
Αλλαγή μήκους και απόστασης του στελέχους από την κεφαλή της νότας.

 Broken Beam Tool

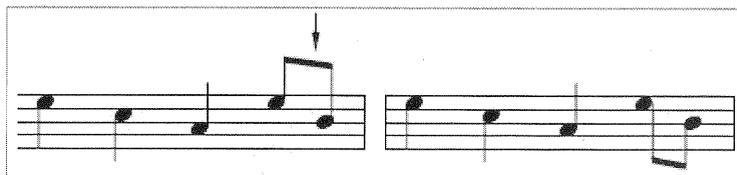
Αλλαγή της οριζόντιας κατεύθυνσης των μισών δοκών των 16ων, 32ων, κ.λπ. Κάνουμε ένα απλό κλικ στο handle και αυτόματα η κατεύθυνση του δευτερεύοντος δοκού αλλάζει. Εκ νέου κλικ και ο δοκός επανέρχεται στην αρχική θέση.

Stem Direction Tool

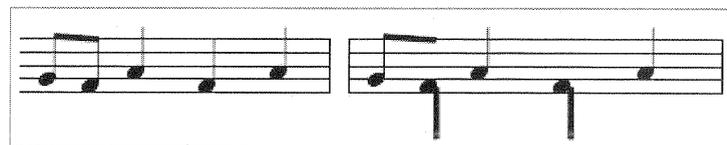
Αλλαγή της φοράς των Stems (στελεχών) των νοτών.

Double/Splite Stem Tool

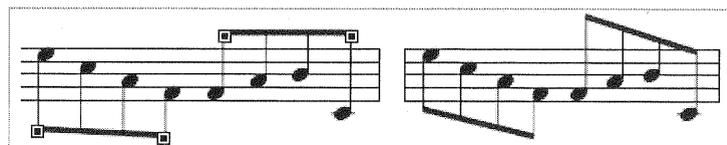
Προσθέτει ένα δεύτερο στέλεχος, υποδεικνύοντας για παράδειγμα ευκρινέστερα τη δομή μίας συγχορδίας.

Reverse Stem Tool

Τοποθέτηση των στελεχών στη λάθος πλευρά των κεφαλών των νοτών (κοινώς αναστροφή). Η αναστροφή γίνεται με απλό κλικ στα handles. Κάνοντας εκ νέου κλικ ακυρώνεται η αναστροφή.

Custom Stem Tool

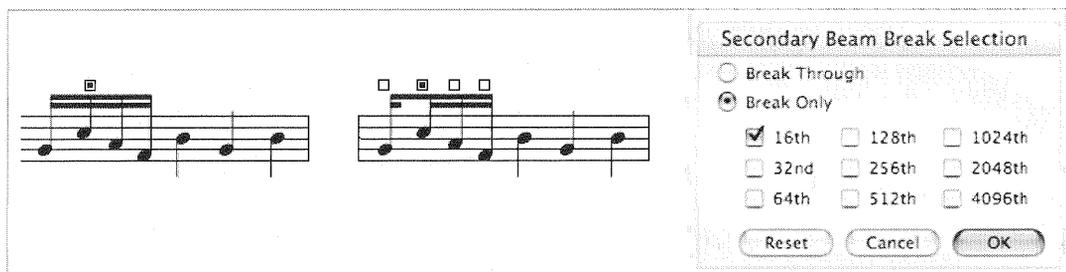
Αλλαγή του σχήματος του στελέχους των νοτών. Ενεργοποιείται το παράθυρο *Shape Selection* από το οποίο επιλέγουμε άλλο σύμβολο, π.χ. σταυρό ή κάτι άλλο. Μπορούμε να σχεδιάσουμε και δικό μας σύμβολο στελέχους, καταφεύγοντας στην εντολή *Create* του παραθύρου *Shape Selection*.

Beam Angle Tool

Αλλαγή της κάθετης απόστασης των συνδέσεων των 8ων, 16ων, κ.λπ. Αλλαγή της οριζόντιας κλίση των συνδέσεων. Με τη μετακίνηση του πρώτου (αριστερού) handle κάθε ομάδας νοτών αλλάζουμε την απόσταση από το πεντάγραμμα. Με τη μετακίνηση του δεύτερου αλλάζουμε την κλίση.

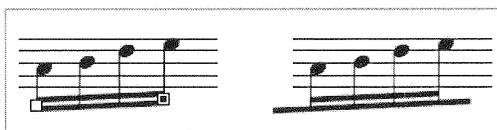
Secondary Beam Break Tool

Διάσπαση των δευτερευόντων Beams (δοκών), δηλαδή των δοκών των 16ων, και μικρότερης αξίας νοτών, με τη χρήση ενεργοποιημένου παραθύρου προτιμήσεων. Οι επιλογές που κάναμε εμφανίζονται στο παράθυρο διαλόγου. Για να ακυρώσουμε τη διάσπαση, επιλέγουμε εκ νέου το handle και πατάμε *Reset*.

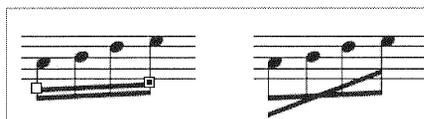
Beam Extension Tool

Οριζόντια προέκταση αλλά και μετατόπιση των δοκών των 8ων, 16ων, κ.λπ. Εάν μετά τη μετατόπιση/προέκταση πατήσουμε *Delete* επανερχόμαστε στην αρχική μορφή.

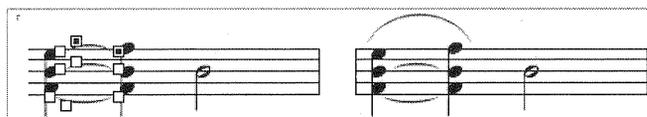
Secondary Beam Angle Tool

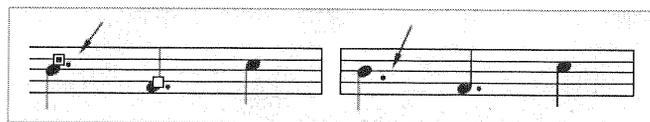
Κατακόρυφη μετατόπιση των δευτερευόντων Beams (δοκών), δηλαδή των δοκών των 16ων, και μικρότερης αξίας νοτών. Η μετατόπιση αλλάζει τη γωνία κλίσης του δοκού. Με *Delete* επανερχόμαστε στην αρχική μορφή.

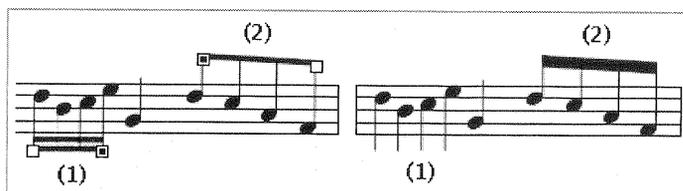
Tie Tool

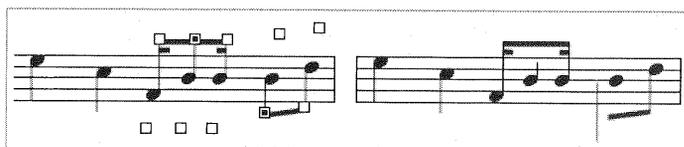
Μεταβολή της θέσης έναρξης και κατάληξης της καμπύλης των σύζευξεων. Αλλαγή της ακτίνας της καμπύλης. Με *Delete* επανερχόμαστε στην αρχική μορφή. Σύροντας τα handles των σύζευξεων μπορούμε να αλλάξουμε τόσο το σχήμα, όσο και τη θέση της κάθε σύζευξης. Κάθε σύζευξη φέρει τρία handles. Πιο συγκεκριμένα, σύροντας το αριστερό ή το δεξιό handle πάνω-κάτω αλλάζουμε την απόσταση της σύζευξης από το πεντάγραμμο. Σύροντας τα ίδια handles δεξιά-αριστερά αλλάζουμε το μήκος της σύζευξης. Σύροντας το μεσαίο handle πάνω-κάτω αλλάζουμε την κυρτότητα και εν τέλει τη θέση (πάνω ή κάτω από τη νότα) της σύζευξης. Κάνοντας διπλό κλικ στο μεσαίο handle, εμφανίζεται ένα τέταρτο handle με το οποίο μπορούμε να αλλάξουμε το σχήμα της σύζευξης. Κάνοντας διπλό κλικ στο τέταρτο handle, αυτό εξαφανίζεται. Κάνοντας διπλό κλικ σε ένα από τα ακραία handles, ανοίγει το παράθυρο *Tie Alteration* στο οποίο μπορούμε να επαναορίσουμε όλες τις βασικές παραμέτρους της επιλεγμένης σύζευξης (βλέπετε σχετικά κεφάλαιο 16.2, *Tie Options*, εικόνες 16.27α, 16.27δ).

Dot Tool

Οριζόντια ή κατακόρυφη μετατόπιση των παρεστιγμένων. Με *Delete* επανερχόμεθα στην αρχική μορφή.

Beam Width Tool

Αυξομείωση του πάχους των δοκών των νοτών (beams). Στην ομάδα νοτών (1) μείωσαμε το πάχος (έως μηδενισμού), σύροντας το handle προς τα πάνω. Στην ομάδα (2) αυξήσαμε το πάχος, σύροντας το handle προς τα κάτω.

Beam Stem Adjust Tool

Οριζόντια και κατακόρυφη μετατόπιση των Stems. Αυξομείωση του μήκους των.

Γενικές οδηγίες

-Εχοντας επιλέξει ένα ειδικό εργαλείο και κάνοντας κλικ σε ένα μέτρο, εμφανίζονται τα handles των νοτών που μπορούμε να επεξεργασθούμε με το ειδικό εργαλείο.

-Για να επιλέξουμε ένα handle, κάνουμε κλικ πάνω του. Για να τα επιλέξουμε όλα πατάμε *Command* και *A* (ή *Ctrl* και *A*) ή σύρουμε το mouse σε όλη την περιοχή των handles ή επιλέγουμε όσα θέλουμε, κρατώντας πατημένο το *Shift*.

-Σε επιλεγμένα handles, των οποίων οι νότες έχουν υποστεί επεξεργασία με τα ειδικά εργαλεία, αν πατήσουμε *Delete*, ακυρώνεται η επεξεργασία.

Τα Special Tools θα πρέπει να χρησιμοποιούνται με οικονομία και κυρίως η χρήση τους θα πρέπει να διέπεται από μία λογική. Οι όποιες επεξεργασίες με τα εργαλεία αυτά, π.χ. μετακινήσεις νοτών, δεν είναι εύκολα αναγνώρισιμες με το μάτι.

Το Εργαλείο και οι Εντολές Graphics

Το εργαλείο **Graphics** καλύπτει την ανάγκη εισαγωγής γραφικών δημιουργηθέντων από άλλα προγράμματα κυρίως σε format .eps, και .tiff. Καλύπτει επίσης την ανάγκη εξαγωγής των αρχείων Finale σε ένα από τα format .eps, .pic και .tiff προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στην έκδοση ενός βιβλίου, στην ανάρτηση των αρχείων στο διαδίκτυο, κ.λπ. Μπορούμε να εισάξουμε αλλά και να τυπώσουμε έγχρωμα γραφικά, όπως άλλωστε και έγχρωμη παρτιτούρα.

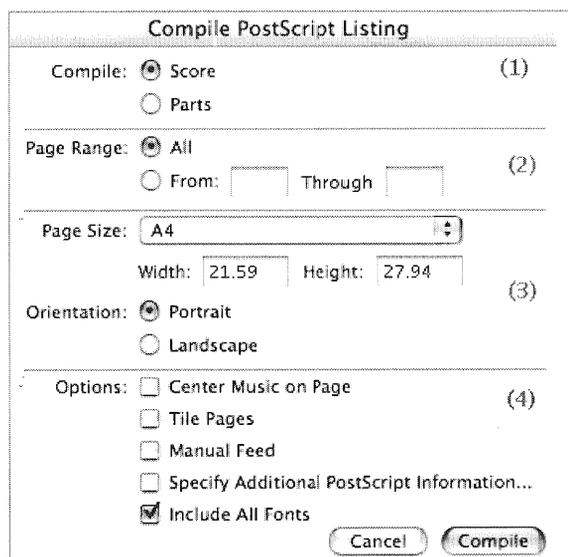
Το εργαλείο αυτό καλύπτει επαγγελματικά την ανάγκη εξαγωγής και εισαγωγής γραφικών. Για τον ερασιτέχνη η ανάλυση του θέματος δεν ενδιαφέρει. Ο επαγγελματίας όμως χρειάζεται τη δυνατότητα εξαγωγής γραφικών για τις ανάγκες της συγγραφής και έκδοσης ενός βιβλίου ή για να μεταφέρει ηλεκτρονικά την εικόνα της παρτιτούρας του.

Στο κεφάλαιο 4 συναντήσαμε την εντολή *File/Compile Postscript Listing*. Η εντολή αποθηκεύει το αρχείο σε format .pdf που όμως δεν μπορεί να εισαχθεί σε πρόγραμμα σελιδοποίησης.

Επειδή απαιτείται επαγγελματικού επιπέδου ανάλυση για την έκδοση ενός βιβλίου, καταφεύγουμε στο εργαλείο και τις εντολές **Graphics**. Το Finale καλύπτει πλήρως τις απαιτήσεις αυτές όσο κανένα άλλο πρόγραμμα. Η δυνατότητα αυτή είναι χρήσιμη μεν μόνο στους επαγγελματίες αντιγραφείς μουσικών κειμένων, κρίσιμη δε για οποιαδήποτε απόφασή μας κατά την επιλογή του προγράμματος στο οποίο θα δουλέψουμε. Γιατί τίποτα δεν αποκλείει, ότι δημιουργώντας σήμερα ένα αρχείο, αύριο δεν θα αποφασίσουμε να το εκδώσουμε.

Τρόποι εξαγωγής γραφικών

1η Περίπτωση: Εξαγωγή του αρχείου σε *PostScript File* με την εντολή *File/Compile Postscript Listing*. Επιλέγοντας την εντολή, εμφανίζεται το ακόλουθο παράθυρο διαλόγου, εικόνα 24.1.

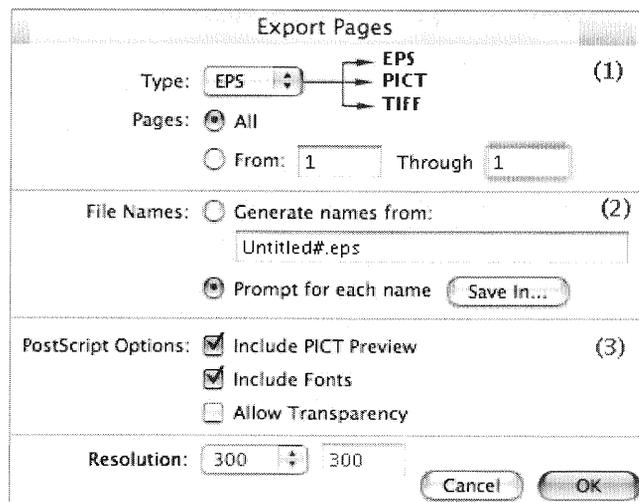
Εικόνα 24.1 (Mac, Win)

Στη συνέχεια και στο πεδίο (1) επιλέγουμε αν θέλουμε εκτύπωση PostScript για όλο το αρχείο (όλα τα όργανα-Score) ή για το κάθε όργανο χωριστά (Parts). Στο πεδίο (2) επιλέγουμε αν θέλουμε εκτύπωση PostScript για όλες τις σελίδες ή για μερικές. Στο πεδίο (3) επιλέγουμε αν θέλουμε εκτύπωση PostScript σε σελίδα A4 ή άλλο μέγεθος, καθώς και το αν θα είναι όρθια η σελίδα (Portrait) ή πλάγια (Landscape). Επιλέγουμε επίσης τις διαστάσεις της σελίδας μας (οι οποίες θα πρέπει να είναι συναφείς με τον τύπο της).

Στο πεδίο (4) επιλέγουμε τη θέση του θέματος μέσα στη σελίδα. Αν δεν επιλεγεί *Center...* το πρόγραμμα θα στοιχίσει το θέμα στα αριστερά της σελίδας. Επιλέγουμε οπωσδήποτε *Include All Fonts*.

Με τη χρήση της εντολής *File/Compile Postscript Listing*, τα αρχεία είναι έγχρωμα, σύμφωνα με όσα έχουμε ορίσει στην εντολή *View/Select Display Colors*.

2η Περίπτωση: Εξαγωγή του αρχείου σε με το εργαλείο *Graphics* και την εντολή *Export Pages*.

Εικόνα 24.2 (Mac, Win)

Επιλέγουμε στο πεδίο (1) της εικόνας 24.2 το format:

Α. Στο πεδίο (1) επιλέγουμε *EPS*. Επιλέγουμε αν θέλουμε την εκτύπωση .eps για όλες τις σελίδες ή για μερικές. Το πρόγραμμα μετατρέπει κάθε σελίδα χωριστά και την αποθηκεύει με το όνομα που θα ορίσουμε και στο φάκελο που θα επιλέξουμε στο πεδίο (2). Εννοείται ότι για κάθε σελίδα επαναλαμβάνεται η ίδια διαδικασία. Στο πεδίο (2) επιλέγουμε ένα γενικό όνομα για τα αρχεία που θα δημιουργούνται και κάθε φορά ορίζουμε ένα συμπληρωματικό όνομα που υποδηλώνει τον αριθμό της σελίδας. Ορίζουμε επίσης που θα αποθηκευθούν. Στο πεδίο (3) ακολουθούμε τις υποδείξεις του προγράμματος.

Β. Στο πεδίο (1) επιλέγουμε *PICT*. Ισχύουν οι επιλογές της εικόνας 24.2, μόνο που τώρα μπορούμε να ορίσουμε την ανάλυση.

Γ. Στο πεδίο (1) επιλέγουμε *TIFF*. Ισχύουν οι επιλογές της εικόνας 24.2 Και εδώ μπορούμε να ορίσουμε την ανάλυση.

Σε όλες τις περιπτώσεις τα εξαγόμενα αρχεία με τη χρήση του εργαλείου *Graphics* είναι ασπρόμαυρα. Στο πρόγραμμα σελιδοποίησης μπορούμε να ορίσουμε ένα χρώμα για το εισαγόμενο αρχείο.

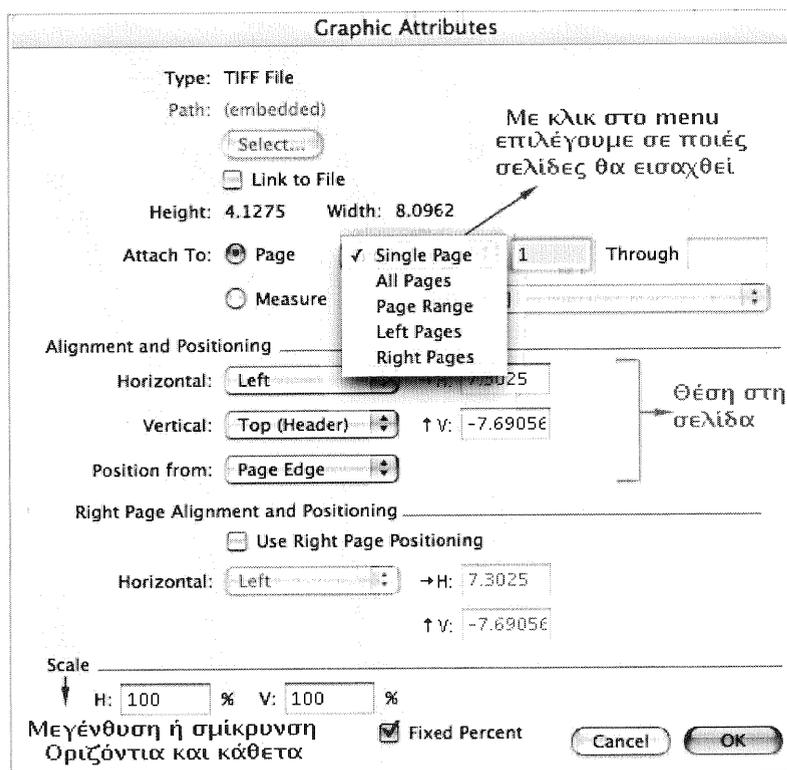
Το μενού εντολών *Graphics*

Export Selection: Με διπλό κλικ και στη συνέχεια σύρσιμο του δείκτη πάνω στην εικόνα της παρτιτούρας σας, επιλέγετε ένα μέρος του αρχείου που θέλετε να εξαγάγετε. Αφήνοντας το mouse, βλέπετε το μέρος να παραμένει περιχαραγμένο από ένα τετράγωνο σχήμα, απόδειξη ότι έχει επιλεγεί. Καλούμε την εντολή *Export Selection*. Καλώντας την εντολή ενεργοποιείται το παράθυρο επιλογών της εικόνας 24.2.

Export Pages: Αναφερθήκαμε προηγουμένως

Place Graphics: Εισαγωγή γραφικών. Με διπλό κλικ και στη συνέχεια, χωρίς να απελευθερώσετε το κλικ του mouse, σύρετε του δείκτη πάνω στην εικόνα της παρτιτούρας σας, χαράσσοντας έτσι τα όρια μέσα στα οποία θα εισαχθεί ένα γράφημα. Καλούμε την εντολή και το πρόγραμμα μας ζητάει να ορίσουμε που θα βρει το αρχείο/graphic για να το εισάξει. Μόλις εντοπισθεί το προς εισαγωγή αρχείο, πάνω στην παρτιτούρα μας σχηματίζεται ένας δείκτης. Σύροντας το δείκτη, σχηματίζεται το πλαίσιο μέσα στο οποίο εισέρχεται το graphic. Η εισαγωγή γίνεται αυτόματα. Με την εισαγωγή του θέματος ή κάνοντας κλικ πάνω στο θέμα, σχηματίζεται με 8 έντονα σημεία το περίγραμμά του. Μετακινώντας αυτά τα σημεία μεταβάλλουμε ανάλογα και τις διαστάσεις του θέματος. Αγγίζοντας το κεντρικό σημείο του θέματος και σύροντας, το γράφημα αλλάζει θέση. Πατώντας *Delete* διαγράφεται.

Οι εντολές *Alignment*, *Attributes*: Υπηρετούν την εντολή *Place Graphic* και ορίζουν το πως θα στοιχιστεί ένα γράφημα στη σελίδα της μουσικής μας, σε πόσες και ποιές σελίδες θα τοποθετηθεί, κ.λπ. Οι εντολές είναι διαθέσιμες εφ' όσον έχει επιλεγθεί κάποιο εισηγμένο γράφημα στη σελίδα μας. Η εντολή *Attributes* μας οδηγεί στο παράθυρο *Graphic Attributes*, εικόνα 24.3. Στο ίδιο παράθυρο καταλήγουμε κάνοντας διπλό κλικ πάνω σε ένα γράφημα της σελίδας μας. Στο παράθυρο αυτό ορίζουμε τη θέση, το μέγεθος (σε ποσοστό επί τοις %) καθώς και τις σελίδες στις οποίες θα ανατεθεί το γράφημα. Ορίζουμε επίσης την ανάθεση σε μέτρο (*Attach to Measure*) και όχι σε σελίδα (*Attach to Page*).

Εικόνα 24.3 (Mac, Win)

Finale και εκδόσεις

Σε κάθε περίπτωση έκδοσης, το τελικό αποτέλεσμα (βιβλίο) διαμορφώνεται από ένα σύνολο παραγόντων (υπολογιστής, προγράμματα, εκτυπωτής, γραμματοσειρές, φωτοσύνθεση, τυπογραφικές μηχανές, ποιότητα χαρτιού). Επομένως μόνον έμπειροι χρήστες και επιμελητές μουσικών εκδόσεων μπορούν να αντιμετωπίσουν τα τυχόν προβλήματα και να αποφύγουν το συνεπαγόμενο κόστος μίας κακέκτυπης έκδοσης.

Σε κάθε περίπτωση χρήσιμο είναι να επικοινωνείτε με τον εκδοτικό οίκο για περισσότερες πληροφορίες.

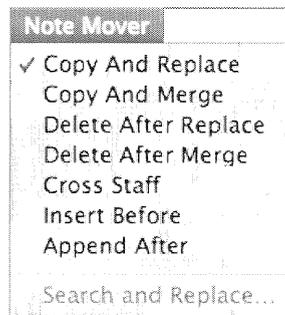
Το εργαλείο και οι εντολές *Note Mover*

Το εργαλείο και το μενού εντολών *Note Mover* επιτρέπουν την αντιγραφή, αναπαραγωγή και μετακίνηση επιλεγμένων νοτών από ένα μέτρο σε οποιοδήποτε σημείο της παρτιτούρας μας, ακόμα και σε ένα άλλο σημείο του ίδιου μέτρου. Η δυνατότητα αυτή διαφέρει από τη δυνατότητα αντιγραφής μέτρων με τις εντολές *Edit (Copy, Paste)* διότι στην αντιγραφή μέτρων ή μερών των μέτρων, αντιγράφονται όλες οι νότες μίας περιοχής, χωρίς να μπορούμε να παραλείψουμε κάποια. Ενώ οι εντολές *Note Mover* αντιγράφουν επιλεγμένες νότες.

Μία άλλη σημαντική υπηρεσία του εργαλείου είναι η ανεύρεση μίας νότας ή ενός μοτίβου και η αντικατάστασή του από μία άλλη ή ένα άλλο μοτίβο.

Τέλος, από το μενού εντολών *Note Mover* μπορούμε να δημιουργήσουμε *Cross-Staff Notes* (νότες που ανήκουν σε δύο ταυτόχρονα πεντάγραμματα (Piano Notation)).

Η ομάδα εντολών *Note Mover* περιλαμβάνει τις εντολές που βλέπετε στην εικόνα 25.1.

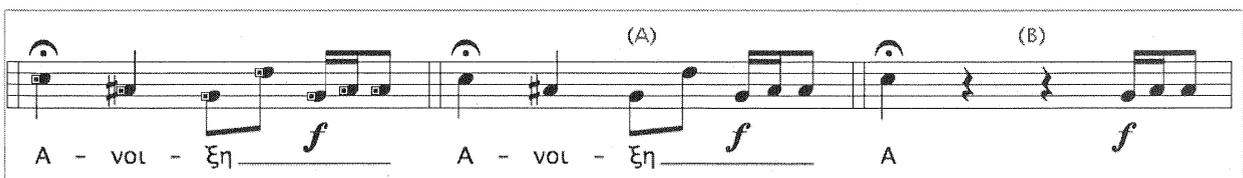
Εικόνα 25.1 (Mac, Win)

Η εντολή *Copy and Replace*

Πρακτικά η πιο χρήσιμη εντολή. Με επιλεγμένη την εντολή, κάθε μέτρο ή επιλεγμένες νότες μπορούν να αντιγραφούν (copy) και να μεταφερθούν σε οποιοδήποτε σημείο της παρτιτούρας. Να σημειώσουμε ότι μαζί με τις νότες μεταφέρεται και κάθε άλλο στοιχείο το οποίο είναι ανατεθειμένο σε αυτές (σύμβολα δυναμικών, στίχοι, συγχορδίες, κ.λπ.).

Στο μέτρο στο οποίο μεταφέρονται, αν υπάρχουν άλλα στοιχεία, αυτά αντικαθίστανται (replace). Αν δεν υπάρχουν, απλώς συμπληρώνονται τα κενά μέτρα με τις μεταφερόμενες νότες. Ο τρόπος που υλοποιείται η εντολή περιγράφεται βήμα-βήμα στην επόμενη εικόνα. Αφού επιλέξουμε την εντολή, κάνουμε κλικ στο μέτρο στο οποίο βρίσκονται οι νότες που θέλουμε να αντιγράψουμε. Εμφανίζονται τα handles των νοτών, τις οποίες επιλέγουμε είτε σύροντας το mouse πάνω από τα handles των νοτών που μας ενδιαφέρουν, είτε πατώντας *Shift+A* (οπότε επιλέγονται όλες οι νότες του μέτρου), είτε τέλος, με πατημένο το *Shift*, επιλέγουμε όσες νότες θέλουμε κάνοντας κλικ στο handle της κάθε νότας.

Στην επόμενη εικόνα 25.2 από το πρώτο μέτρο αντιγράψαμε όλες τις επιλεγμένες νότες στο δεύτερο (μέτρο-παράδειγμα Α). Στη συνέχεια πάλι από το πρώτο μέτρο επιλέξαμε να αντιγραφούν η πρώτη και οι τρεις τελευταίες νότες στο επόμενο μέτρο (μέτρο-παράδειγμα Β).

Εικόνα 25.2 (Mac, Win)

Η εντολή *Copy and Merge* (Αντιγραφή και Κόλληση)

Οι αντιγραμμένες νότες μεταφέρονται σε ένα άλλο σημείο και επικολλώνται, χωρίς να αντικαταστήσουν τις ήδη υπάρχουσες. Στο επόμενο παράδειγμα, εικόνα 25.3α εμφανίζονται δύο μέτρα στην αρχική τους μορφή.

Εικόνα 25.3α (Mac, Win)

Επιλέξαμε όλες τις νότες του πρώτου μέτρου και τις κολλήσαμε στο δεύτερο, εικόνα 25.3β.

Εικόνα 25.3β (Mac, Win)

Η εντολή *Delete After Replace* (Διαγραφή μετά την Αντικατάσταση)

Αντικαθιστά όλες τις νότες στο μέτρο που θα μεταφερθούν οι αντιγραμμένες και ταυτόχρονα τις διαγράφει από το μέτρο από το οποίο μετεφέρθησαν, εικόνες 25.4α (αρχική μορφή), 25.4β τελική μορφή.

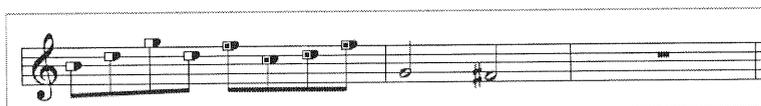
Εικόνα 25.4α (Mac, Win)

Εικόνα 25.4β (Mac, Win)

Η εντολή *Delete After Merge* (Διαγραφή μετά την Κόλληση)

Επικολλά όλες τις αντιγραμμένες νότες στις τυχόν υπάρχουσες στο μέτρο στο οποίο μεταφέρονται και ταυτόχρονα τις διαγράφει από το μέτρο από το οποίο μετεφέρθησαν, εικόνες 25.5α (αρχική μορφή), 25.5β τελική μορφή.

Εικόνα 25.5α (Mac, Win)

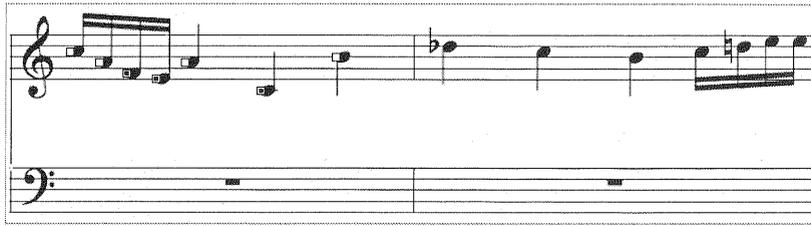
Εικόνα 25.5β (Mac, Win)

Αντιγράψαμε τη δεύτερη τετράδα νοτών του πρώτου μέτρου (με τα επιλεγμένα handles) στο δεύτερο μέτρο και την πρώτη τετράδα νοτών του πρώτου μέτρου στο τρίτο μέτρο.

Η εντολή *Cross Staff*

Βασική προϋπόθεση να υπάρχουν δύο πεντάγραμμα στην παρτιτούρα μας. Οι *Cross-Staff Notes* συναντώνται σε σημειογραφία κυρίως πιάνου.

Επιλέξαμε από το πρώτο μέτρο την τρίτη, τέταρτη και την έκτη νότα και τις μεταφέραμε, σύροντάς τις στο αντίστοιχο μέτρο του άλλου πενταγράμμου, εικόνες 25.6α, 25.6β. Εάν θελήσουμε να τις επαναφέρουμε στην αρχική τους θέση, κάνουμε κλικ στο μέτρο από το οποίο μετεφέρθησαν (*source measure*) και μετά κάνουμε κλικ στα handles τους.

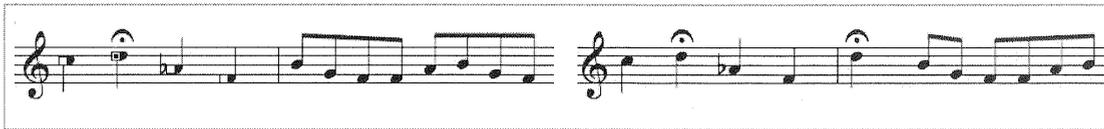
Εικόνα 25.6α (Mac, Win)-αρχική μορφή

Εικόνα 25.6β (Mac, Win)-τελική μορφή

Οι εντολές *Insert Before/Append After* (Εισαγωγή πριν από τις υπάρχουσες νότες/Εισαγωγή μετά)

Εντολές που αφήνουν το αρχικό μέτρο (source) άθικτο. Στην πρώτη περίπτωση, εισαγωγή *Before*, διαγράφονται από το μέτρο target (μέτρο προορισμού) οι πρώτες νότες που αντιστοιχούν στην αξία των νοτών που μεταφέρονται, εφ' όσον το μέτρο αυτό είναι πλήρες.

Εισαγωγή πριν: Εικόνα 25.7 (Mac, Win)-αρχική μορφή και τελική μορφή

Στη δεύτερη περίπτωση (Εισαγωγή μετά) εφ' όσον το target measure είναι πλήρες, δεν θα δούμε κανένα αποτέλεσμα. Η εντολή λειτουργεί μόνο αν το μέτρο είναι κενό ή μερικώς κενό.

Εισαγωγή μετά: Εικόνα 25.8 (Mac, Win)-αρχική μορφή και τελική μορφή

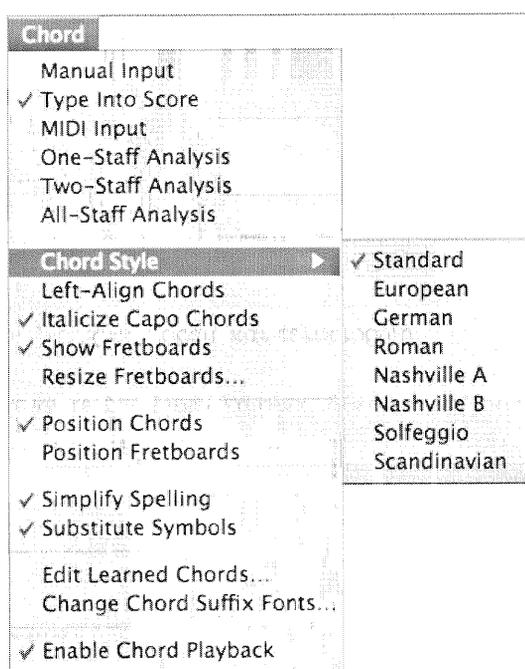
Η εντολή *Search and Replace* (Αναζήτηση και Αντικατάσταση)

Η εντολή είναι διαθέσιμη εφ' όσον έχουμε επιλέξει το handle τουλάχιστον μίας νότας. Η νότα ή οι νότες που έχουμε επιλέξει, θα αναζητηθούν μέσα στην παρτιτούρα και θα αντικατασταθούν με κάποια ή κάποιες άλλες. Ταυτόχρονα ενεργοποιείται το μενού εντολών *Search* με υπομενού τις εντολές *Find*, *Replace*, κ.λπ. Οι εντολές *Search* υλοποιούν τη διαδικασία ανεύρεσης και αντικατάστασης των ομοίων νοτών.

CM7 26.1 Πρώτη γνωριμία

Το κεφάλαιο περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο εισάγουμε σύμβολα συγχορδιών πάνω από τις νότες του πενταγράμμου και όχι στην εισαγωγή συγχορδιών νοτών μέσα στο πεντάγραμμο. Αναλύει επίσης τον τρόπο δημιουργίας και επεξεργασίας των συμβόλων των συγχορδιών.

Για την εισαγωγή συγχορδιών καλούμε το εργαλείο *Chord*, που ενεργοποιεί το μενού εντολών *Chord*, εικόνα 26.1. Προϋπόθεση για την εισαγωγή συμβόλων συγχορδιών είναι να έχουν εισαχθεί νότες στο πεντάγραμμο.

Εικόνα 26.1 (Mac, Win)

26.2 Τρόποι εισαγωγής Συγχορδιών - Μέρος 1

Μέσω των εντολών *Chord* υπάρχουν τρεις τρόποι εισαγωγής συγχορδιών. Υπάρχει και η δυνατότητα εισαγωγής με τη χρήση των *Metatools*.

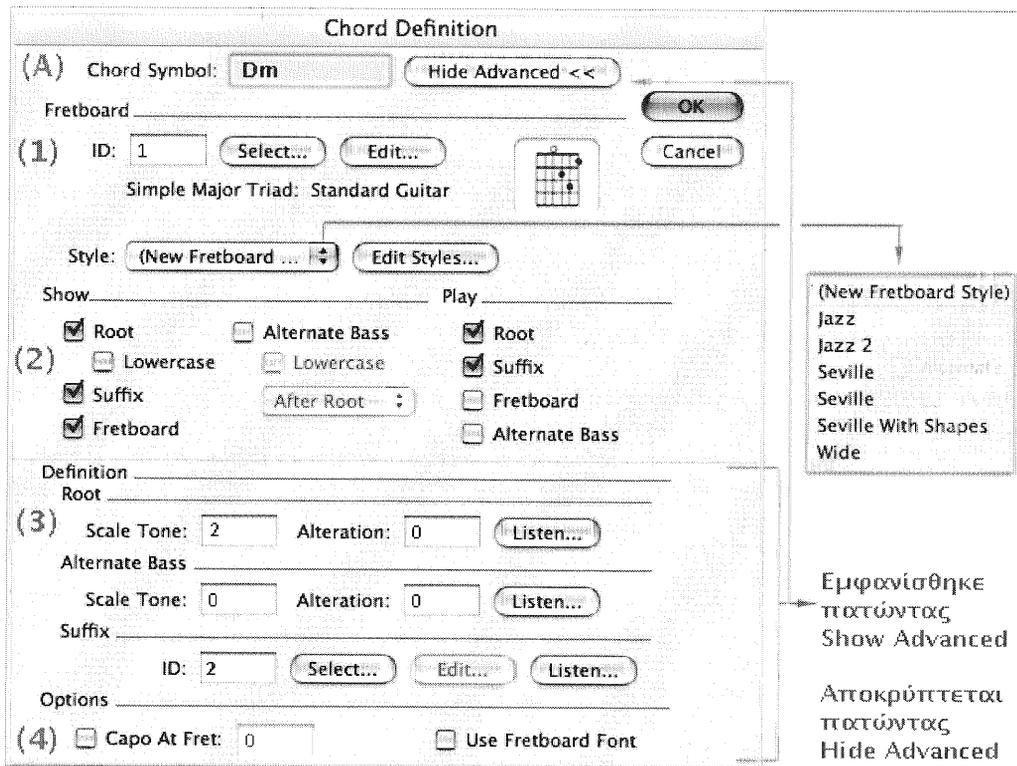
1. Manual Input

Με τον τρόπο αυτό δουλεύουμε όπως και στην εισαγωγή στίχων. Ας υποθέσουμε ότι θέλουμε να εισάγουμε μία συγχορδία στην πρώτη νότα του επόμενου παραδείγματος, εικόνα 26.2α. Από το μενού εντολών *Chord* επιλέγουμε *Manual Input*.

Εικόνα 26.2α (Mac, Win)

Κάνοντας κλικ πάνω σε μία νότα, εμφανίζεται το παράθυρο *Chord Definition*, εικόνα 26.2β.

Εικόνα 26.2β (Mac, Win)

Στο πεδίο (A) *Chord Symbol* εισάγουμε το σύμβολο της συγχορδίας, π.χ. Dm. Μπορούμε, διαγράφοντας το Dm, να εισάξουμε κάποιο άλλο σύμβολο, π.χ. το C. Τα γράμματα αυτά συμβολίζουν συγχορδίες και επομένως μπορούμε να εισάξουμε μόνο κάποιο από τα : C, D, E, F, G, A, B, που αντιστοιχούν στις Do, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si, νότες (σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή και Αμερικάνικη σημειογραφία, συνοδευόμενες όπου χρειάζεται από τα σύμβολα υφέσεων (πατώντας *b*) και διέσεων (πατώντας *#*). Το πρόγραμμα, κατά την εισαγωγή των συγχορδιών αναγνωρίζει αυτούς του χαρακτήρες, απεικονίζοντάς τους (στο πεδίο 3-*Scale Tone*, με τους αριθμούς 1, 2, ..7. Μελετήστε το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 26.4 για περισσότερες πληροφορίες.

Ομοίως είναι συγκεκριμένοι και οι χαρακτήρες (Suffixes) που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να δηλώσουμε την ποιότητα της συγχορδίας (m=minor, Aug, + Αυξημένη, dim (ντιμινούιτα, κ.λπ.). Οι χαρακτήρες αυτοί ευρίσκονται στη βιβλιοθήκη του προγράμματος. Από το πεδίο (3) της εικόνας επιλέγοντας *Select Suffix*, ανοίγει το παράθυρο *Suffix Selection*, από το οποίο επιλέγουμε το suffix που θα δηλώσει την ποιότητα της συγχορδίας. Οποιον, άγνωστο στο πρόγραμμα, χαρακτήρα suffix εισάξουμε, το πρόγραμμα θα μας καλέσει να ορίσουμε τις ιδιότητές του (βλέπετε παράγραφο 26.4). Αυτό σημαίνει ότι προχωράμε στην κατασκευή δικών μας ποιότητων συγχορδιών (suffixes) που αποθηκεύονται στη βιβλιοθήκη του Finale. Φυσικά θα πρέπει να αποθηκεύσουμε τη βιβλιοθήκη και να την ανακαλούμε όποτε τη χρειαζόμαστε.

Εισάγοντας λοιπόν τη συγχορδία Dm [πληκτρολογούμε στο πεδίο (A) Dm], έχουμε την επόμενη εικόνα 26.2γ.

Εικόνα 26.2γ (Mac, Win)

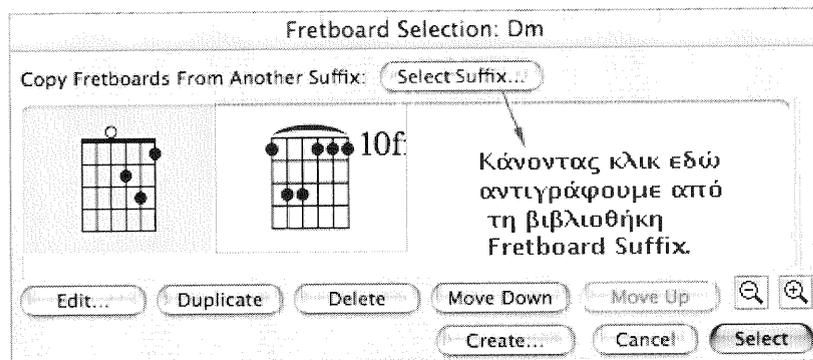
Αν θελήσουμε να διαγράψουμε τις εισηγμένες συγχορδίες, επιλέγουμε την εντολή *Manual Input*, επιλέγουμε τα handles τους και πατάμε *Delete*.

Αν θελήσουμε να μετακινήσουμε προς οποιαδήποτε κατεύθυνση τις συγχορδίες και τα Fretboards, επιλέγουμε τα handles τους και τα μετακινούμε με το mouse ή με τα βέλη του πληκτρολογίου. Επίσης για τη μετακίνηση πάνω-κάτω χρησιμοποιούμε τα βέλη του πενταγράμμου, εικόνα 26.2γ.

Στην εικόνα 26.2γ βλέπουμε ότι η συγχορδία Dm εικονογραφείται με βάση τις 6 χορδές της κιθάρας. Μπορούμε να αποκρύψουμε την εικονογραφημένη συγχορδία, αποεπιλέγοντας την εντολή *Show Fretboards* (εικόνα 26.1). Μπορούμε να σμικρύνουμε ή να μεγενθύνουμε το fretboard, εκτελώντας την εντολή *Resize Fretboards*. Μπορούμε να ορίσουμε μικρότερα ή μεγαλύτερα γράμματα για το σύμβολο της συγχορδίας με την εντολή *Document/Document Options/Fonts/Chord* (μελετήστε την εικόνα 16.17, κεφάλαιο 16.2).

26.3 Εικονογραφημένες Συγχορδίες (Fretboards)

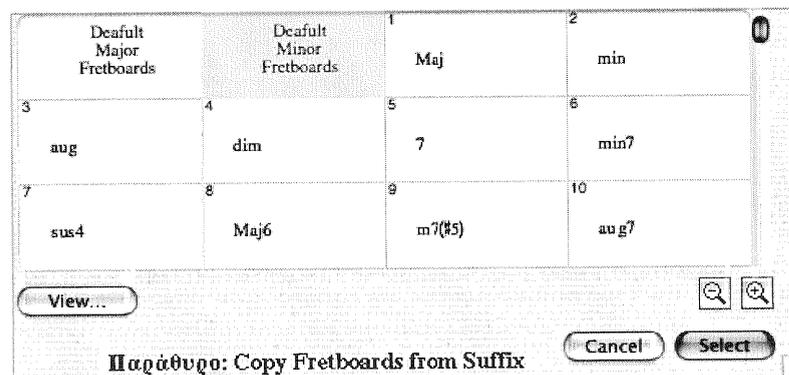
Κάθε συγχορδία στην κιθάρα μπορεί να εκτελείται σε διαφορετικές θέσεις, ως εκ τούτου το πρόγραμμα μας προτείνει ένα ή περισσότερα γραφήματα (Fretboards). Στο πεδίο (1) της εικόνας 26.2β μπορούμε να επιλέξουμε με ποιο γράφημα θα εμφανίζεται η συγχορδία, επιλέγοντας ID #1, 2, .. ή πατώντας *Select*, οδηγούμεθα στο παράθυρο *Fretboard Selection*, στο οποίο εμφανίζονται όλα τα διαθέσιμα γραφήματα για τη συγχορδία Dm, εικόνα 26.2δ. Το κάθε γράφημα για κάθε ποιότητα συγχορδίας διαθέτει έναν αριθμό-ταυτότητα (ID #1, 2), ο οποίος αριθμός δηλώνει το πλήθος των διαθέσιμων στη βιβλιοθήκη Fretboard γραφημάτων για τη συγκεκριμένη ποιότητα συγχορδίας. Π.χ. για τη συγχορδία Dm το πρόγραμμα διαθέτει 2 γραφήματα. Φυσικά μπορούμε να δημιουργήσουμε έτι περισσότερα, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Εικόνα 26.2δ (Mac, Win)

Εάν στον πίνακα Fretboard Selection δεν βρούμε το κατάλληλο fretboard, έχουμε τις εξής δυνατότητες.

1. Να επιλέξουμε ένα και να το επεξεργαστούμε, πατώντας *Edit* στην εικόνα 26.2δ ή στο πεδίο (1) της εικόνας 26.2β (βλέπετε στη συνέχεια). Αν ο πίνακας είναι κενός, δείτε περίπτωση 3.
2. Να δημιουργήσουμε ένα νέο (*Create* -βλέπετε στη συνέχεια).
3. Να αντιγράψουμε ένα από τα διαθέσιμα στη βιβλιοθήκη του προγράμματος (πατώντας *Select Suffix*), οπότε μεταβαίνουμε στο επόμενο παράθυρο *Copy Fretboards From Suffix*, εικόνα 26.2ε. Αν ο πίνακας της εικόνας 26.2ε είναι κενός, εκτελούμε την εντολή *File/Load Library/Chord Suffixes*.

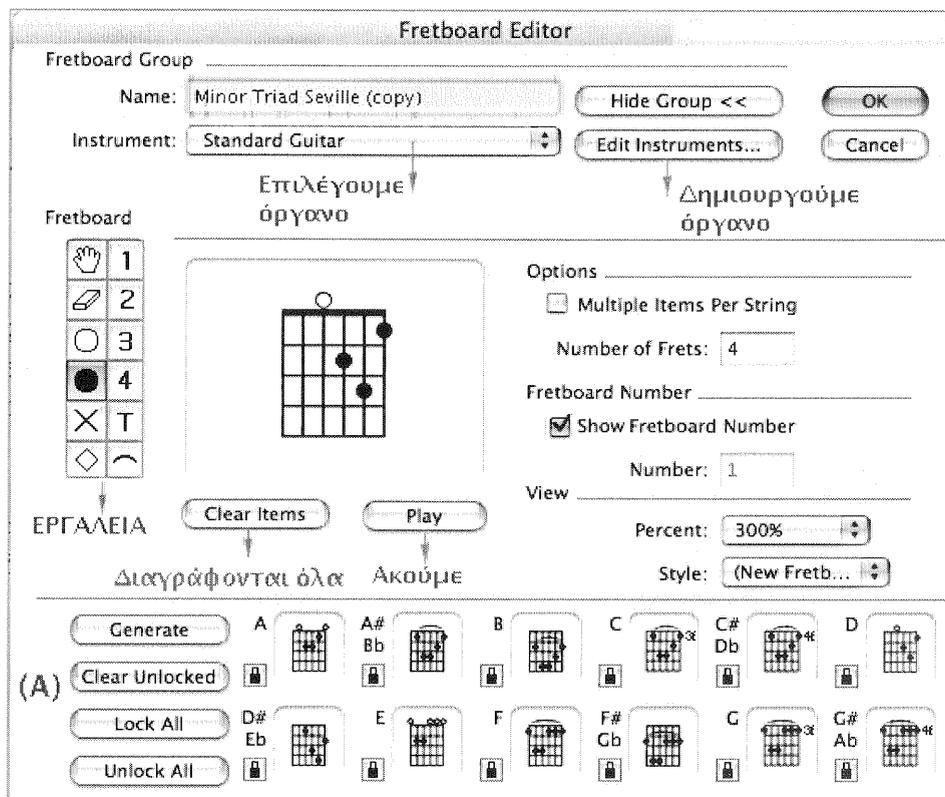

Εικόνα 26.2ε (Mac, Win)

Για τη συγχορδία Dm επιλέγουμε την κατηγορία *Default Minor Fretboards*. Έχει σημασία να επιλέξουμε τη σωστή κατηγορία ποιότητας συγχορδίων, δηλαδή στην προκειμένη περίπτωση *minor*. Το πρόγραμμα θα μας εμφανίσει (πατώντας *View*) όλα τα fretboards για τη συγχορδία Dm. Στο τέλος πατάμε OK και επανερχόμαστε στο παράθυρο *Fretboard Selection*, εικόνα 26.2δ.

Επεξεργασία και Δημιουργία εικονογραφημένων συγχορδίων

Μπορούμε να επεξεργασθούμε μία εικονογραφημένη συγχορδία, εκτελώντας την εντολή *Edit*, είτε στην εικόνα 26.2β, είτε στην εικόνα 26.2δ. Θα εμφανισθεί το παράθυρο *Fretboard Editor*, εικόνα 26.2στ.

Εικόνα 26.2στ. (Mac, Win)

Στο πεδίο *Minor Triad Seville (copy)* εμφανίζεται το όνομα της κατηγορίας των γραφημάτων.

Στο πεδίο *Instrument* το όνομα του οργάνου. Από το ίδιο πεδίο επιλέγουμε ένα όργανο.

Στο πεδίο *Edit Instrument* αλλάζουμε ή δημιουργούμε ένα νέο όργανο, αλλάζοντας τον αριθμό των χορδών, ορίζοντας τις νότες των χορδών, κ.λπ. (από το παράθυρο *Fretboard Definition*). Σε συνδυασμό με την εντολή *Fretboard Styles/Edit Styles* (βλέπετε επόμενη παράγραφο) μπορούμε να δημιουργήσουμε εικονογραφημένες συγχορδίες σχεδόν για κάθε πολυφωνικό έγχορδο όργανο (π.χ. Μπουζούκι) και μάλιστα με κατάλληλες ρυθμίσεις να μπορούμε να τις ακούμε. Θυμηθείτε δε ότι μπορούμε να έχουμε την απεικόνιση των νοτών των εγχόρδων σε ταμπλατούρα με δυνατότητα ακρόασης. Αυτός ο συνδυασμός δυνατοτήτων μας επιτρέπει την πλήρη αποτύπωση της παρτιτούρας ενός εγχόρδου σε ταμπλατούρα και εικονογραφημένες συγχορδίες.

Στο πεδίο *Hide Group* αποκρύπτουμε τον πίνακα στο κάτω μέρος του παραθύρου.

Στο πεδίο *ΕΡΓΑΛΕΙΑ* υπάρχουν όλα τα σύμβολα που μας χρειάζονται για τη δημιουργία των γραφημάτων. Υπάρχει επίσης η γόμα σβησίματος και το εργαλείο μετακίνησης (*Hand Grabber*).

Στο πεδίο *Options* επιλέγουμε τον αριθμό των τάστων του διαγράμματος (*Number of Frets*).

Στο ίδιο πεδίο επιλέγουμε αν θα έχουμε τη δυνατότητα να εισάγουμε σε κάθε χορδή περισσότερα στοιχεία (*Multiple Items per String*).

Στο ίδιο πεδίο επιλέγουμε αν θέλουμε να εμφανίζεται ένας αριθμός στο πρώτο τάστο.

Στο πεδίο *Clear Items* διαγράφονται όλα τα στοιχεία που εισήχθησαν πάνω στο διάγραμμα.

Στο πεδίο *Play* ακούμε τη συγχορδία.

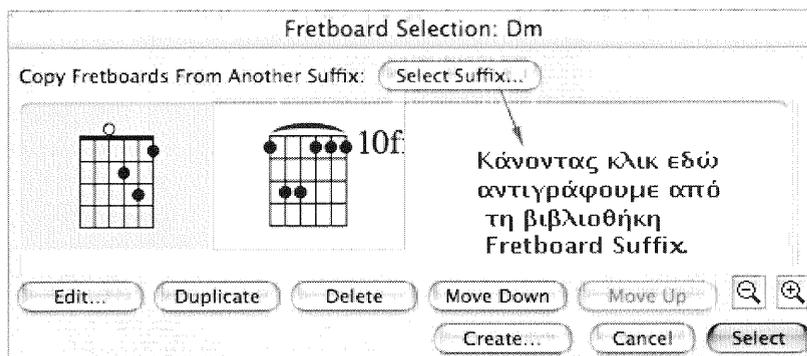
Αν θελήσουμε να διαγράψουμε τις εισηγμένες συγχορδίες, επιλέγουμε την εντολή *Manual Input*, επιλέγουμε τα handles τους και πατάμε *Delete*.

Αν θελήσουμε να μετακινήσουμε προς οποιαδήποτε κατεύθυνση τις συγχορδίες και τα Fretboards, επιλέγουμε τα handles τους και τα μετακινούμε με το mouse ή με τα βέλη του πληκτρολογίου. Επίσης για τη μετακίνηση πάνω-κάτω χρησιμοποιούμε τα βέλη του πενταγράμμου, εικόνα 26.2γ.

Στην εικόνα 26.2γ βλέπουμε ότι η συγχορδία Dm εικονογραφείται με βάση τις 6 χορδές της κιθάρας. Μπορούμε να αποκρύψουμε την εικονογραφημένη συγχορδία, αποεπιλέγοντας την εντολή *Show Fretboards* (εικόνα 26.1). Μπορούμε να σμικρύνουμε ή να μεγενθύνουμε το fretboard, εκτελώντας την εντολή *Resize Fretboards*. Μπορούμε να ορίσουμε μικρότερα ή μεγαλύτερα γράμματα για το σύμβολο της συγχορδίας με την εντολή *Document/Document Options/Fonts/Chord* (μελετήστε την εικόνα 16.17, κεφάλαιο 16.2).

26.3 Εικονογραφημένες Συγχορδίες (Fretboards)

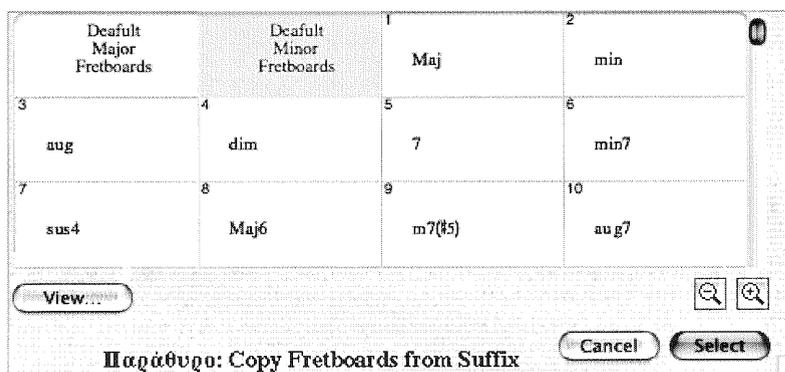
Κάθε συγχορδία στην κιθάρα μπορεί να εκτελείται σε διαφορετικές θέσεις, ως εκ τούτου το πρόγραμμα μας προτείνει ένα ή περισσότερα γραφήματα (Fretboards). Στο πεδίο (1) της εικόνας 26.2β μπορούμε να επιλέξουμε με ποιά γράφημα θα εμφανίζεται η συγχορδία, επιλέγοντας ID #1, 2, .. ή πατώντας *Select*, οδηγούμεθα στο παράθυρο *Fretboard Selection*, στο οποίο εμφανίζονται όλα τα διαθέσιμα γραφήματα για τη συγχορδία Dm, εικόνα 26.2δ. Το κάθε γράφημα για κάθε ποιότητα συγχορδίας διαθέτει έναν αριθμό-ταυτότητα (ID #1, 2), ο οποίος αριθμός δηλώνει το πλήθος των διαθέσιμων στη βιβλιοθήκη Fretboard γραφημάτων για τη συγκεκριμένη ποιότητα συγχορδίας. Π.χ. για τη συγχορδία Dm το πρόγραμμα διαθέτει 2 γραφήματα. Φυσικά μπορούμε να δημιουργήσουμε έτι περισσότερα, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Εικόνα 26.2δ (Mac, Win)

Εάν στον πίνακα Fretboard Selection δεν βρούμε το κατάλληλο fretboard, έχουμε τις εξής δυνατότητες.

1. Να επιλέξουμε ένα και να το επεξεργασθούμε, πατώντας *Edit* στην εικόνα 26.2δ ή στο πεδίο (1) της εικόνας 26.2β (βλέπετε στη συνέχεια). Αν ο πίνακας είναι κενός, δείτε περίπτωση 3.
2. Να δημιουργήσουμε ένα νέο (*Create* -βλέπετε στη συνέχεια).
3. Να αντιγράψουμε ένα από τα διαθέσιμα στη βιβλιοθήκη του προγράμματος (πατώντας *Select Suffix*), οπότε μεταβαίνουμε στο επόμενο παράθυρο *Copy Fretboards From Suffix*, εικόνα 26.2ε. Αν ο πίνακας της εικόνας 26.2ε είναι κενός, εκτελούμε την εντολή *File/Load Library/Chord Suffixes*.

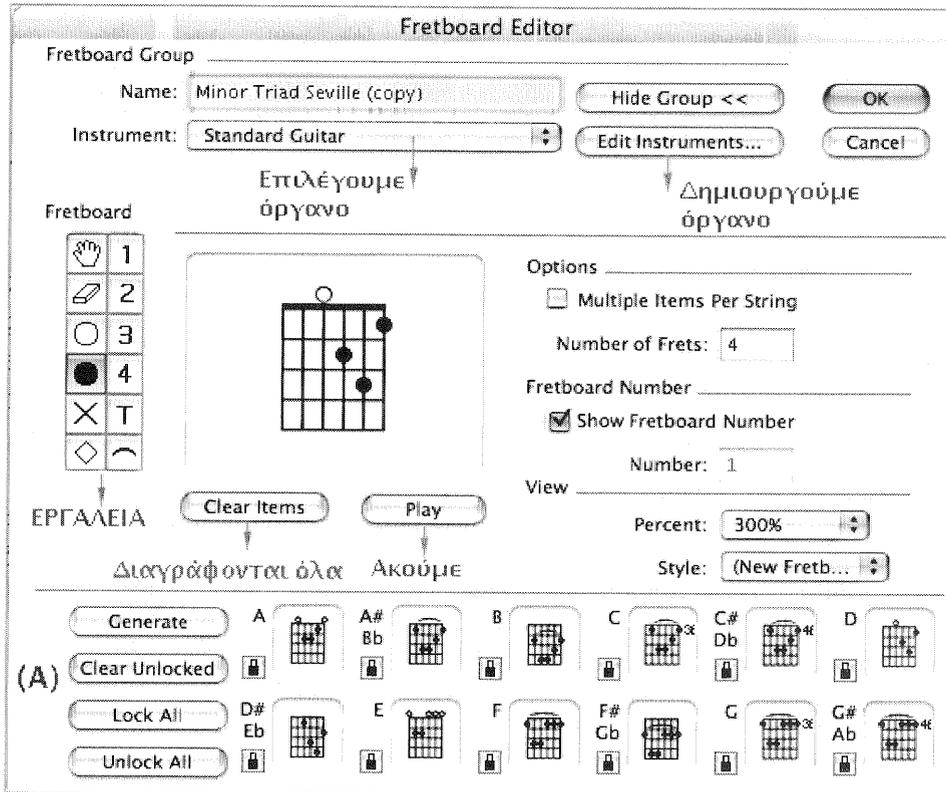

Εικόνα 26.2ε (Mac, Win)

Για τη συγχορδία Dm επιλέγουμε την κατηγορία *Default Minor Fretboards*. Έχει σημασία να επιλέξουμε τη σωστή κατηγορία ποιότητας συγχορδιών, δηλαδή στην προκειμένη περίπτωση *minor*. Το πρόγραμμα θα μας εμφανίσει (πατώντας *View*) όλα τα fretboards για τη συγχορδία Dm. Στο τέλος πατάμε OK και επανερχόμαστε στο παράθυρο *Fretboard Selection*, εικόνα 26.2δ.

Επεξεργασία και Δημιουργία εικονογραφημένων συγχορδιών

Μπορούμε να επεξεργασθούμε μία εικονογραφημένη συγχορδία, εκτελώντας την εντολή *Edit*, είτε στην εικόνα 26.2β, είτε στην εικόνα 26.2δ. Θα εμφανισθεί το παράθυρο *Fretboard Editor*, εικόνα 26.2στ.

Εικόνα 26.2στ. (Mac, Win)

Στο πεδίο *Minor Triad Seville (copy)* εμφανίζεται το όνομα της κατηγορίας των γραφημάτων.

Στο πεδίο *Instrument* το όνομα του οργάνου. Από το ίδιο πεδίο επιλέγουμε ένα όργανο.

Στο πεδίο *Edit Instrument* αλλάζουμε ή δημιουργούμε ένα νέο όργανο, αλλάζοντας τον αριθμό των χορδών, ορίζοντας τις νότες των χορδών, κ.λπ. (από το παράθυρο *Fretboard Definition*). Σε συνδυασμό δε με την εντολή *Fretboard Styles/Edit Styles* (βλέπετε επόμενη παράγραφο) μπορούμε να δημιουργήσουμε εικονογραφημένες συγχορδίες σχεδόν για κάθε πολυφωνικό έγχορδο όργανο (π.χ. Μπουζούκι) και μάλιστα με κατάλληλες ρυθμίσεις να μπορούμε να τις ακούμε. Θυμηθείτε δε ότι μπορούμε να έχουμε την απεικόνιση των νοτών των εγχόρδων σε ταμπλατούρα με δυνατότητα ακρόασης. Αυτός ο συνδυασμός δυνατοτήτων μας επιτρέπει την πλήρη αποτύπωση της παρτιτούρας ενός εγχόρδου σε ταμπλατούρα και εικονογραφημένες συγχορδίες.

Στο πεδίο *Hide Group* αποκρύπτουμε τον πίνακα στο κάτω μέρος του παραθύρου.

Στο πεδίο *ΕΡΓΑΛΕΙΑ* υπάρχουν όλα τα σύμβολα που μας χρειάζονται για τη δημιουργία των γραφημάτων. Υπάρχει επίσης η γόμα σβησίματος και το εργαλείο μετακίνησης (*Hand Grabber*).

Στο πεδίο *Options* επιλέγουμε τον αριθμό των τάσεων του διαγράμματος (*Number of Frets*).

Στο ίδιο πεδίο επιλέγουμε αν θα έχουμε τη δυνατότητα να εισάγουμε σε κάθε χορδή περισσότερα στοιχεία (*Multiple Items per String*).

Στο ίδιο πεδίο επιλέγουμε αν θέλουμε να εμφανίζεται ένας αριθμός στο πρώτο τάστο.

Στο πεδίο *Clear Items* διαγράφονται όλα τα στοιχεία που εισήχθησαν πάνω στο διάγραμμα.

Στο πεδίο *Play* ακούμε τη συγχορδία.

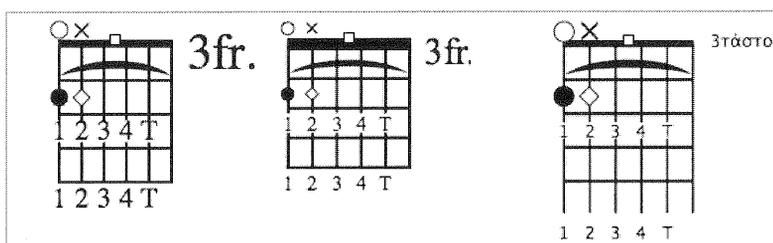
Στο πεδίο *Percent* εισάγουμε ποσοστό απεικόνισης.

Στο πεδίο *Style* επιλέγουμε ποιό στυλ θα χρησιμοποιήσουμε (βλέπετε επόμενη παράγραφο).

Στο πεδίο (A) της εικόνας 26.2στ επιλέγουμε *Generate* για αποθήκευση των αλλαγών. Οι αλλαγές θα εφαρμοσθούν μόνο για τις κατηγορίες συγχορδιών που είναι ξεκλειδωτές. Πατάμε πάνω σε κάθε λουκετάκι για να ξεκλειδώσει η κάθε κατηγορία. Μετά την εκτέλεση της εντολής *Generate*, κλειδώνουμε. Με *Lock All/Unlock All* κλειδώνουμε/ξεκλειδώνουμε όλες τις κατηγορίες. Πατάμε *OK* και επιστρέφουμε στο παράθυρο *Fretboard Selection*.

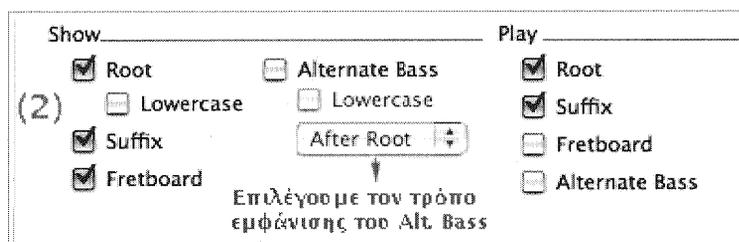
Επανερχόμαστε στο πεδίο (1) της εικόνας 26.2β.

Το **Style των Fretboards** αφορά την εμφάνιση των εικονογραφημάτων. Επιλέγουμε κάποιο στυλ (συνίσταται η οικογένεια *Seville*) που στην ουσία αποτελεί ένα είδος γραμματοσειράς του προγράμματος. Με την εντολή *Edit Styles* επεξεργαζόμαστε κατά το δοκούν τα υπάρχοντα στυλ. Θα βρεθούμε στο παράθυρο *Fretboard Styles* με δυνατότητες επιλογών τέτοιες που θα μας ωθήσουν να πειραματισθούμε και να δημιουργήσουμε εξεζητημένα γραφήματα σχεδόν για κάθε πολυφωνικό έγχροδο όργανο και μάλιστα με δυνατότητα ακρόασης των συγχορδιών του. Δείτε μερικά δείγματα για κιθάρα.

Εικόνα 26.2ζ. (Mac, Win)

Επανερχόμαστε στο πεδίο (2) της εικόνας 26.2β.

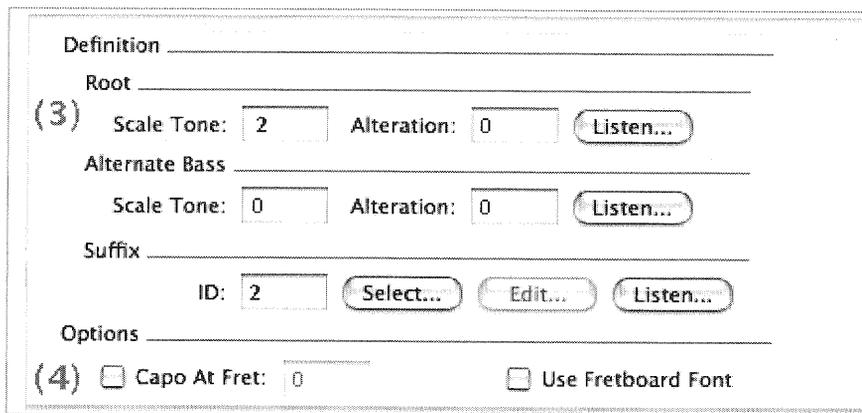
Εικόνα 26.2η. (Mac, Win) [απόσπασμα της εικόνας 26.2β]

Στο πεδίο αυτό επιλέγουμε ποιά στοιχεία της συγχορδίας θα εμφανίζονται και ποιά θα εκτελούνται κατά την ακρόαση. Επιλέγουμε οπωσδήποτε τη *Root* (η θεμελιώδης της συγχορδίας), *Suffix* (η ποιότητα) και αν θέλουμε *Fretboard* και *Alternate Bass*. Επιλέγουμε *Lowercase* αν θέλουμε τα σύμβολα των συγχορδιών να είναι με μικρά και όχι με κεφαλαία γράμματα. Η απόκρυψη των *Fretboards* δεν είναι πλήρης και διακρίνεται αχνά το γράφημά τους. Πλήρης απόκρυψη γίνεται με την αποεπιλογή της εντολής *Show Fretboards*.

26.4 Chord Definition

Επανερχόμαστε στο πεδίο (3) της εικόνας 26.2β. Να θυμίσουμε ότι εμφανίσθηκε, πατώντας *Show Advanced* στην εικόνα 26.2β. Παρατηρήστε την εικόνα 26.2θ.

Στο πεδίο *Root/Scale Tone* εμφανίζεται ο αριθμός (2) που αντιστοιχεί στη δεύτερη βαθμίδα στη σειρά C, D, E, F, G, A, B. Δηλαδή, αν δεν θυμώμαστε ποιά συγχορδία θα εισάξουμε στο πεδίο (A) της εικόνας 26.2β, μπορούμε να εισάξουμε στο πεδίο αυτό τον αριθμό της βαθμίδας (π.χ. 2) και να επιλέξουμε το *Suffix* ID 2 (δείτε στη συνέχεια). Πατάμε *OK*. Κάνοντας τώρα διπλό κλικ στο σύμβολο της συγχορδίας θα δούμε ότι στο πεδίο (A) εισήχθη η συγχορδία Dm (εικόνα 26.2ι).

Εικόνα 26.20. (Mac, Win) [απόσπασμα της εικόνας 26.2β]

Στο πεδίο *Root/Alteration* εισάγουμε έναν ακέραιο αριθμό, θετικό ή αρνητικό, που μεταβάλλει διατονικά τη συγχορδία κατά ένα ημιτόνιο. Επομένως στο πεδίο (A) η συγχορδία που θα εμφανισθεί θα είναι το άθροισμα των αριθμών των πεδίων *Scale Tone* και *Alteration*.

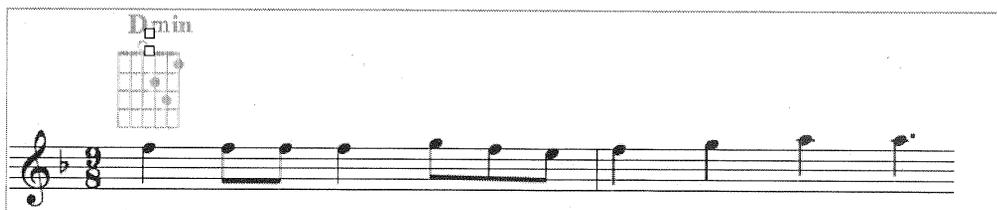
Στο πεδίο *Alternate Bass/Scale Tone* εισάγουμε έναν ακέραιο αριθμό, που ορίζει στη συγχορδία νότα μπάσου. Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί σε μία βαθμίδα της κλίμακας. Θα εμφανισθεί δε, μόνον αν στο πεδίο (2) έχουμε επιλέξει *Show/Alternate Bass*.

Στο πεδίο *Alternate Bass/Alteration* εισάγουμε έναν ακέραιο αριθμό, θετικό ή αρνητικό, που μεταβάλλει διατονικά τη νότα μπάσου της συγχορδίας κατά ένα ημιτόνιο.

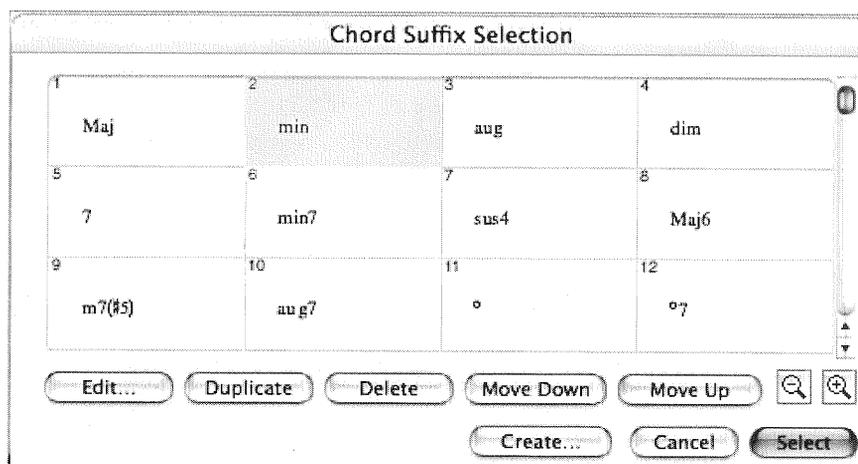
Chord Suffixes

(Προσδιορίζοντας την ποιότητα μίας συγχορδίας)

Στο πεδίο *Suffix* (εικόνα 26.20.) ορίζουμε την ποιότητα της συγχορδίας. Πατώντας *Select* εμφανίζεται το παράθυρο *Chord Suffix Selection* (εικόνα 26.2κ), από το οποίο επιλέγουμε το κατάλληλο suffix, π.χ.το suffix 2. Το αποτέλεσμα της επιλογής μας εμφανίζεται στην επόμενη εικόνα 26.2ι.

Εικόνα 26.2ι. (Mac, Win)

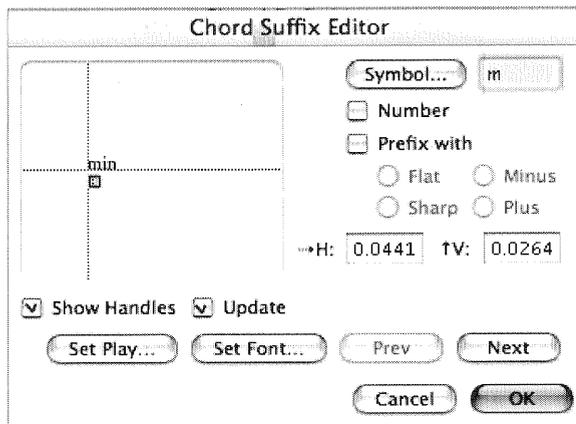

Εικόνα 26.2κ (Mac, Win)

Τα διαθέσιμα από το πρόγραμμα Suffixes είναι περισσότερα από τα εικονιζόμενα στο παράδειγμα της

εικόνας μας. Για να χειρισθούμε την παλέτα των suffixes λειτουργούμε όπως και στην παλέτα των συμβόλων Articulation ή Expressions.

Στο πεδίο *Edit Suffix* (της εικόνας 26.2κ) ή της εικόνας 26.2β (πεδίο 3) επεξεργαζόμαστε ένα suffix ή δημιουργούμε κάποιο νέο στη θέση του, με τη βοήθεια του παραθύρου *Chord Suffix Editor*, εικόνα 26.2λ. Στο ίδιο παράθυρο θα καταλήξουμε αν στην εικόνα 26.2κ επιλέξουμε *Create*. Στην περίπτωση αυτή όμως καλούμεθα όχι να επεξεργασθούμε, αλλά να **δημιουργήσουμε** εκ του μηδενός ένα νέο suffix.

Εικόνα 26.2λ (Mac, Win)

Σε αυτό το παράθυρο δουλεύουμε ως εξής: Στο πεδίο *Symbol* εισάγουμε ένα σύμβολο-γράμμα. Αν θέλουμε να εισάξουμε αριθμό, επιλέγουμε *Number* και πληκτρολογούμε τον αριθμό. Αν θέλουμε να εισάξουμε οπλισμό, επιλέγουμε *Prefix With* και είδος οπλισμού (Flat, Sharp, κ.λπ.). Ορίζουμε αποστάσεις μεταξύ των στοιχείων του suffix με τα πεδία *H:* και *V:*

Μετακινούμεθα από στοιχείο σε στοιχείο με τα *Prev*, *Next*. Τότε βλέπουμε ότι το handle μετακινείται ανάλογα.

Από το πεδίο *Set Font* ορίζουμε γραμματοσειρά για το Suffix.

Από το πεδίο *Set Play* ορίζουμε τις λοιπές (εκτός της θεμελιώδους) νότες της συγχορδίας, παίζοντάς τις σε ένα MIDI κλαβιέ.

Επανερχόμαστε στην εικόνα 26.2θ.

Στο πεδίο (4) *Options* της εικόνας 26.2θ, επιλέγοντας την παράμετρο *Capo at Fret* (# 1, 2, 3, ..) εμφανίζεται στο Fretboard η συγχορδία capo-tasto που αντιστοιχεί στον αριθμό τάστου που θα ορίσουμε. Επιλέγουμε την παράμετρο *Use Fretboard Fonts* εάν θέλουμε τα Fretboards να εμφανίζονται και να τυπώνονται όχι σύμφωνα με αυτά που ορίσαμε στην παράμετρο *Style* (πεδίο 1), αλλά σύμφωνα με τα fonts που έχουν ορισθεί στην εντολή *Document/Options/Fonts/Chord/Fretboards* (κεφάλαιο 16.2, εικόνα εικόνα 16.17).

26.5 Άλλοι Τρόποι εισαγωγής Συγχορδιών

Type Into Score

Με τον τρόπο αυτό εργαζόμαστε όπως και στα Lyrics. Κάνοντας απλά κλικ πάνω στη νότα εισάγουμε τη συγχορδία. Χρησιμοποιούμε τα γράμματα A, B, C, D, E, F, G και όποιο Suffix θέλουμε, που αν δεν υπάρχει στη βιβλιοθήκη μας, θα δημιουργηθεί σύμφωνα με τις διαδικασίες που είδαμε πριν.

Πατώντας το *Space Bar* ή το *Back Space* μεταβαίνουμε στην επόμενη ή προηγούμενη νότα. Με τα βέλη στην αρχή του πενταγράμμου ορίζουμε τις αποστάσεις των συγχορδιών και των Fretboards από το πεντάγραμμο, επιλέγοντας αντίστοιχα τις εντολές *Position Chords* ή *Position Fretboards*.

Αν θελήσουμε να διαγράψουμε τις εισηγμένες συγχορδίες, επιλέγουμε την εντολή *Manual Input*, επιλέγουμε τα handles τους και πατάμε *Delete*.

Αν θελήσουμε να επεξεργασθούμε ή να αλλάξουμε κάποια συγχορδία, επιστρέφουμε στην εντολή *Manual Input*, επιλέγουμε το handle της και πατάμε διπλό κλικ για να ανοίξει το παράθυρο *Chord Definition* (εικόνα 26.2β), στο οποίο επεξεργαζόμαστε τη συγχορδία κατά τα περιγραφέντα.

MIDI Input

Κάνουμε κλικ σε μία νότα και το πρόγραμμα μας ειδοποιεί μέσω ενός εικονιδίου (αυτί), ότι περιμένει να παίξουμε τη συγχορδία. Παίζουμε τη συγχορδία στο κλαβιέ. Για να συνεχίσουμε στην επόμενη νότα πατάμε ένα πλήκτρο του κλαβιέ πέρα από το μεσαίο ΝΤΟ της έκτασης του πιάνου. Πατώντας ένα πλήκτρο κάτω από το μεσαίο ΝΤΟ, επιστρέφουμε στην προηγούμενη νότα. Αν παίξουμε συγχορδία που το πρόγραμμα δεν μπορεί να αναγνωρίσει, ανοίγει ένα παράθυρο διαλόγου που, αφού μας ενημερώσει ότι η συγχορδία που παίξαμε δεν ταιριάζει με κάποιο από τα υπάρχοντα Suffixes, μας προτείνει:

Let Finale Do It Cancel I'll Do it

(Ν'αφήσουμε στο *Finale* να δημιουργήσει ένα suffix, Ν' ακυρώσουμε τη διαδικασία,
Να δημιουργήσουμε εμείς ένα suffix).

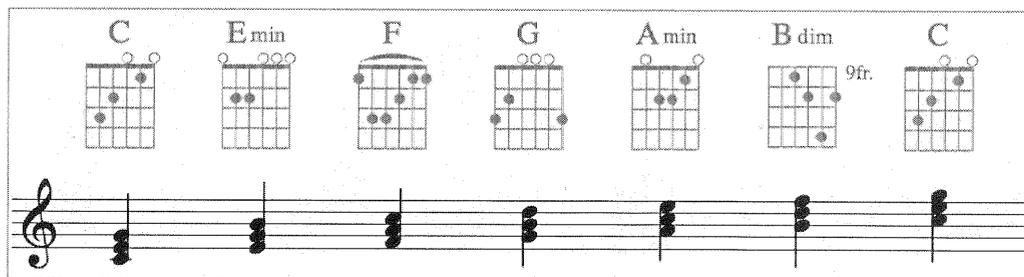
Αν επιλέξουμε *I'll Do it* θα ανοίξει το παράθυρο *Chord Definition* (εικόνα 26.2β) στο οποίο δημιουργούμε τη συγχορδία κατά τα περιγραφέντα.

Αν θελήσουμε να διαγράψουμε τις συγχορδίες, επιλέγουμε την εντολή *Manual Input*, επιλέγουμε τα handles τους και πατάμε *Delete*. Αν θελήσουμε να επεξεργασθούμε ή να αλλάξουμε κάποια συγχορδία, επιστρέφουμε στην εντολή *Manual Input*, επιλέγουμε το handle της και πατάμε διπλό κλικ για να ανοίξει το παράθυρο *Chord Definition* (εικόνα 26.2β) στο οποίο επεξεργαζόμαστε τη συγχορδία κατά τα περιγραφέντα.

Οι εντολές One-Staff Analysis και Two-All Staff Analysis

Έχοντας εισάξει συγχορδίες νοτών και κάνοντας κλικ πάνω από μία συγχορδία νοτών, το πρόγραμμα αυτόματα εισάγει το σύμβολο της συγχορδίας, π.χ. το C. Αν έχουμε εισάξει νότες σε πεντάγραμμο πιάνου ή σε score, η εντολή *Two* (ή *All*) *Staff Analysis* αναγνωρίζει τις νότες και των δύο (ή όλων) των πενταγράμμων και τοποθετεί το σύμβολο της συγχορδίας πάνω από τις νότες. Αν έχουμε γράψει νότες που δεν αποτελούν γνωστή στο πρόγραμμα συγχορδία, τότε το πρόγραμμα θα μας επαναφέρει στο παράθυρο διαλόγου *Chord Definition* που εξετάσαμε στην προηγούμενη παράγραφο *MIDI Input*.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι με αυτές τις δύο εντολές έχουμε ακόμα έναν τρόπο να εισάξουμε συγχορδίες. Δείτε το επόμενο παράδειγμα.

Εικόνα 26.3 (Mac, Win)

Αν θελήσουμε να διαγράψουμε τις εισηγμένες συγχορδίες και τα Fretboards, επιλέγουμε την εντολή *Manual Input*, επιλέγουμε τα handles τους και πατάμε *Delete*.

Αν θελήσουμε να μετακινήσουμε προς οποιαδήποτε κατεύθυνση τις συγχορδίες και τα Fretboards, επιλέγουμε τα handles τους και τα μετακινούμε ή με το mouse ή με τα βέλη του πληκτρολογίου. Επίσης για τη μετακίνηση πάνω-κάτω χρησιμοποιούμε τα βέλη του πενταγράμμου, εικόνα 26.2γ.

Εισάγοντας συγχορδίες με τα Metatools

Με τη χρήση των Metatools η εισαγωγή συμβόλων συγχορδιών γίνεται παραγωγικότερη. Η ανάθεση των συγχορδιών γίνεται ως εξής. Έχουμε επιλέξει το εργαλείο *Chord* και την εντολή *Manual Input*. Πατάμε το πλήκτρο *Shift* και ένα γράμμα ή αριθμό. Ανοίγει το παράθυρο *Chord Definition* (εικόνα 26.2β) στο οποίο ορίζουμε την νότα-ρίζα (root) και την ποιότητα (suffix) της συγχορδίας. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται για όσα σύμβολα συγχορδιών θέλουμε. Για να εισάξουμε μία συγχορδία (έχουμε επιλέξει το εργαλείο *Chord* και την εντολή *Manual Input*) πατάμε το γράμμα ή τον αριθμό στον οποίο έχουμε αναθέσει το σύμβολο της συγχορδίας και με το δείκτη του mouse κάνουμε κλικ στη νότα, στην οποία θα εισάξουμε τη συγχορδία.

26.6 Οι Υπόλοιπες εντολές του μενού Chord

-**Η εντολή *Chord Style*** με υπομενού αυτό της εικόνας 26.1. Επιλέγουμε τύπο συμβόλων συγχορδιών.

-**Η εντολή *Left-Align Chords*** (Αριστερή Ευθυγράμμιση Συγχορδιών): Η εντολή τοποθετεί το σύμβολο της συγχορδίας πάνω από τη νότα και προς τα δεξιά. Η μη επιλογή της κεντρώνει το σύμβολο πάνω από τη νότα.

-**Η εντολή *Italicize Capo Chords***. Εάν στο παράθυρο *Chord Definition* (εικόνες 26.2θ και 26.2β) έχουμε επιλέξει την παράμετρο *Capo at Fret*, η εντολή αλλάζει το σύμβολο των capo-tasto συγχορδιών σε σύμβολο με πλάγια γράμματα.

-**Η εντολή *Show Fretboards***. Εντολή για την εμφάνιση/απόκρυψη όλων των εικονογραφημένων συγχορδιών. Απόκρυψη για κάθε πεντάγραμμο χωριστά γίνεται και στο παράθυρο *Staff Attributes*, πεδίο *Items to Display*, κεφάλαιο 9, εικόνα 9.3θ).

Μπορούμε για συγκεκριμένο Fretboard να ζητήσουμε την εμφάνιση ή την απόκρυψή του (όπως είδαμε προηγουμένως, εικόνες 26.2β, 26.2η -πεδίο *Show*). Το κρυμμένο με τον τρόπο αυτό Fretboard εμφανίζεται αχνά στην παρτιτούρα μας. Επίσης, απόκρυψη συγκεκριμένου Fretboard μπορούμε να κάνουμε με δεξί κλικ στο handle ενός συμβόλου συγχορδίας ή ενός fretboard και απενεργοποίηση της εντολής *Show Fretboard*.

Resize Fretboards. Εντολή για την αλλαγή του μεγέθους των (ορίζουμε ποσοστό επί τοις %)

-**Η εντολή *Position Chords/Fretboards***: Έχουμε αναφερθεί σε αυτές τις εντολές (σελίδα 232).

-**Η εντολή *Simplify Spelling***. Η εντολή επιτρέπει στο πρόγραμμα να διαβάξει τις συγχορδίες, λαμβάνοντας υπ' όψη τις εναρμόνιες νότες. Με μη επιλεγμένη την εντολή, το πρόγραμμα διαβάξει τις συγχορδίες σύμφωνα με τα ορισθέντα στο παράθυρο *Chord Definition*.

-**Η εντολή *Substitute Symbols***. Επιλέγουμε την εντολή όταν εισάγουμε συγχορδίες με suffixes τα σύμβολα diminished (o) and half-diminished (ϕ) της γραμματοσειράς *Maestro*. Αποεπιλέγουμε την εντολή, όταν για αυτά τα σύμβολα έχουμε ορίσει κάποια άλλη γραμματοσειρά. Οι όποιες αλλαγές δεν θα επηρεάσουν τα ήδη εισηγμένα σύμβολα.

-**Η εντολή *Edir Learned Chords***: Μέσω αυτής εισάγουμε στη βιβλιοθήκη συγχορδιών του προγράμματος δικές μας συγχορδίες, παίζοντάς τις από το κλαβιέ. Επίσης, για υπάρχουσες στη βιβλιοθήκη συγχορδίες μπορούμε να αλλάξουμε τα σύμβολά τους. Παίζοντας μία γνωστή (υπάρχουσα στη βιβλιοθήκη του Finale) συγχορδία, το πρόγραμμα την αναγνωρίζει, δίνοντας μας το όνομα/σύμβολό της. Παίζοντας μία άγνωστη (μη υπάρχουσα στη βιβλιοθήκη του Finale) συγχορδία, το πρόγραμμα μας καλεί να της δώσουμε ένα όνομα/σύμβολο και να την αποθηκεύσουμε στη βιβλιοθήκη του.

-**Η εντολή *Change Chord Suffix Fonts***: Από εδώ μπορούμε να αλλάξουμε μαζικά τα Fonts των Suffix, με τη βοήθεια ενός παραθύρου.

-**Η εντολή *Enable Chords Playback***. Μας επιτρέπει να ακούμε τις συγχορδίες στο playback.

Μαζικές αλλαγές στα σύμβολα των συγχορδιών

Η εντολή *Utilities/Change/Chords*

Στο μενού εντολών *Utilities μέσω της εντολής *Change/Chords* μπορούμε, σε επιλεγμένη έκταση μέτρων, να αλλάξουμε τα σύμβολα, τη θέση και το Fretboard style των συγχορδιών, όπως επίσης να κάνουμε τρανσπόρτο στις συγχορδίες ή να εμφανίσουμε/αποκρύψουμε κάποια ή όλα τα στοιχεία των συγχορδιών (Root, Suffix, Alternate Bass, Fretboard). Αναλυτικότερα στο κεφάλαιο 27.2, εικόνα 27.8β.*

26.7 Κινήσεις με το πληκτρολόγιο και το mouse

-Εμφάνιση του παραθύρου *Chord Definition*:

α. Κάνουμε ένα κλικ σε μία νότα ή παύση έχοντας επιλέξει το εργαλείο *Chord* και την εντολή *Manual Input*.

β. Κάνουμε διπλό κλικ στο handle μίας συγχορδίας.

γ. Πατάμε *Control* και κάνουμε δεξί κλικ πάνω στο handle για να εμφανισθεί το contextual menu από το οποίο επιλέγουμε την εντολή *Edit Chord Definition*.

-Διαγραφή συγχορδίας. Επιλέγουμε το handle και πατάμε *Delete* ή εκτελούμε την εντολή *Delete* με το δεξί κλικ του mouse.

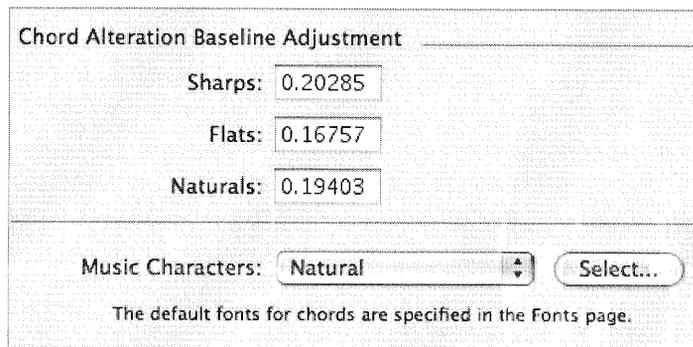
-Απόκρυψη συμβόλου συγχορδίας. Επιλέγουμε το handle και με δεξί κλικ απενεργοποιούμε την εντολή *Show Chord* ή πατάμε τα πλήκτρα *Alt+Shift+Command+H*.

26.8 Λοιπές παράμετροι

Αποστάσεις των Συγχορδιών: Όταν έχουμε εισάξει πολλά σύμβολα συγχορδιών είναι πιθανόν να κολλάνε μεταξύ τους. Καταφεύγουμε τότε στις εντολές *Document/Options/Music Spacing* (κεφάλαιο 16.2) και στην εντολή *Utilities/Music Spacing* (κεφάλαιο 27.2). Αν θέλουμε λοιπόν να αραιώσουν τα σύμβολα, θα πρέπει να αραιώσουν και οι νότες στις οποίες είναι ανατεθειμένα. Εκτελούμε την εντολή *Utilities/Music Spacing/Apply Note Spacing to Current Part or Score*. Στην εντολή *Document/Options/Music Spacing* επιλέγουμε την παράμετρο *Avoid Collision of Chords*.

Document Options/Fonts: Επιλέγουμε την εντολή για να ορίσουμε τη γραμματοσειρά, το μέγεθος και το στυλ των συμβόλων των συγχορδιών (*Root*, *Suffix*, καθώς και των συμβόλων αλλοίωσης των συγχορδιών).

Η εντολή *Document Options/Chords*, εικόνα 26.4

Εικόνα 26.4 (Mac, Win)

-Η παράμετρος *Chord Alteration Baseline Adjustment* (*Sharps*, *Flats*, *Naturals*) αναφέρεται στην καθ' ύψος απόσταση των συμβόλων αλλοίωσης που εμφανίζονται στα σύμβολα των συγχορδιών (π.χ. *F#maj*). Με θετικές τιμές τα σύμβολα των αλλοιώσεων διολισθαίνουν προς τα πάνω, με αρνητικές προς τα κάτω.

-Στο πεδίο *Music Characters* (*Sharp*, *Natural*, *Flat*, κ.λπ.) ορίζουμε τα σύμβολα αλλοιώσεων, επιλέγοντας από το παράθυρο *Symbol Selection* (πατώντας *Select*).

Σημείωση: Κλείνοντας το κεφάλαιο θέλουμε να τονίσουμε ότι η ανάλυση των εντολών και των παραμέτρων που κάναμε, μπορεί να αποβεί ενίοτε ανακριβής ή ελλιπής στο βαθμό που ο αναγνώστης του βιβλίου ενδέχεται να μελετάει και να εξασκείται πάνω σε μία διαφορετική έκδοση του προγράμματος.

26.1 Το εργαλείο *Selection* (2η ανάγνωση)

Μελετάμε εκ νέου το εργαλείο *Selection*, λίγο πριν από την εξέταση του μενού εντολών *Utilities*. Οι εντολές *Utilities* προϋποθέτουν την επιλογή μερών της παρτιτούρας μας. Η επιλογή βέβαια μπορεί να γίνει και με άλλα εργαλεία και εντολές, αλλά το κατ' εξοχήν εργαλείο επιλογής είναι το *Selection*.

Το *Selection Tool* μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να επιλέξει σχεδόν κάθε στοιχείο της παρτιτούρας μας: Μέτρα, πεντάγραμμα, συστήματα πενταγράμμων, σελίδες, μπλοκ κειμένου, σύμβολα συγχορδιών και fretboards, σύμβολα articulation και expression, σύμβολα επαναλήψεων, στίχους, ossia μέτρα, σύμβολα οπλισμού, χρονοδεικτών, κλειδιών, σύμβολα ομαδοποίησης πενταγράμμων, smart shapes, γραφικά, ονόματα πενταγράμμων, αριθμούς μέτρων, συμπλέγματα νοτών (πολύηχα), παύσεις και νότες.

Κάνοντας κλικ σε ένα από αυτά τα στοιχεία τα επιλέγουμε και ή τα μεταφέρουμε, ή τα διαγράφουμε, ή τέλος, κάνοντας διπλό κλικ πάνω τους ενεργοποιείται το σχετικό με αυτά εργαλείο και μενού εντολών. Κάνοντας δηλαδή διπλό κλικ πάνω σε μία νότα, μεταφερόμεθα στο εργαλείο και τις εντολές *Simple Entry*.

Το *Selection Tool* μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να επιλέξει ένα τμήμα της παρτιτούρας μας από μία νότα έως και σελίδες προκειμένου να το επεξεργασθούμε, εκτελώντας τις επιθυμητές εντολές του προγράμματος. Μπορούμε επίσης να αντιγράψουμε ένα ή περισσότερα μέτρα (με απλή μεταφορά) σε ένα άλλο σημείο της παρτιτούρας μας ή να διαγράψουμε μία περιοχή της.

Τέλος το *Selection Tool* μας επιτρέπει να επιλέξουμε κάποιο από τα αναφερθέντα στοιχεία της παρτιτούρας μας και με δεξί κλικ στο mouse να έχουμε άμεση πρόσβαση στις σημαντικότερες εντολές που αφορούν αυτό το στοιχείο.

Selection Tool και Contextual Menus (ενεργοποίηση εντολών με δεξί κλικ στο mouse)

Πλήρης πίνακας του contextual menu παρέχεται από την εντολή *Window/Help*. Στο παράθυρο που ανοίγει επιλέγουμε *Main Tool Palette*, στη συνέχεια επιλέγουμε *Selection Tool* και *Contextual Menus*.

Με επιλεγμένο το εργαλείο *Selection*, δεκάδες εντολές είναι διαθέσιμες με το δεξί κλικ του mouse. Οι εντολές αυτές αφορούν τα βασικότερα στοιχεία της παρτιτούρας μας (μέτρα, αρίθμηση μέτρων, articulations, expressions, groups πενταγράμμων, κλειδιά, συγχορδίες, οπλισμούς, στίχους, ossia μέτρα, επαναλήψεις, μπλοκ κειμένων, και smart shapes). Για κάθε στοιχείο μπορείτε να έχετε άμεση πρόσβαση στις πιο χρήσιμες για το στοιχείο εντολές.

Selection Tool και Special mouse clicks

-Για να επιλέξουμε το *Selection Tool* πατάμε *Escape* ή *Command+Shift+A*.

-Για να μετακινήσουμε ένα στοιχείο, το επιλέγουμε με το *Selection Tool* και με τα βελόνια του πληκτρολογίου το μετακινούμε. Για να το επαναφέρουμε στην αρχική του θέση, πατάμε το πλήκτρο *Clear*.

-Για να ενεργοποιήσουμε το σχετικό με ένα στοιχείο εργαλείο, κάνουμε διπλό κλικ πάνω του.

Selection Tool και Keyboard Shortcuts

-Έχοντας επιλεγμένο το *Selection Tool* και ένα ή περισσότερα μέτρα, πατήστε το πλήκτρο με τον αριθμό 2 για να εκτελεσθεί η εντολή *Utilities/Explode Music* (θα εξετασθεί στη συνέχεια).

-Έχοντας επιλεγμένο το *Selection Tool* ή το *Measure Tool* και ένα ή περισσότερα μέτρα, πατήστε το πλήκτρο με τον αριθμό 4 για να εκτελεσθεί η εντολή *Apply Note Spacing* (θα εξετασθεί στη συνέχεια).

-Έχοντας επιλεγμένο το *Selection Tool* ή το *Measure Tool* και ένα ή περισσότερα μέτρα, πατήστε το πλήκτρο με τον αριθμό 5 για να για να εκτελεσθεί η εντολή *Apply Beat Spacing* (θα εξετασθεί στη συνέχεια).

-Έχοντας επιλεγμένο το *Selection Tool* και ένα ή περισσότερα μέτρα, πατήστε το πλήκτρο με τον

αριθμό 7 για να μεταφέρονται οι νότες τους κατά ένα διάστημα δευτέρας προς τα πάνω.

-Έχοντας επιλεγμένο το *Selection Tool* και ένα ή περισσότερα μέτρα, πατήστε το πλήκτρο με τον αριθμό 6 για να μεταφέρονται οι νότες τους κατά ένα διάστημα δευτέρας προς τα κάτω.

-Έχοντας επιλεγμένο το *Selection Tool* και ένα ή περισσότερα μέτρα, πατήστε το πλήκτρο με τον αριθμό 8 για να μεταφέρονται οι νότες τους κατά ένα διάστημα ογδός προς τα κάτω.

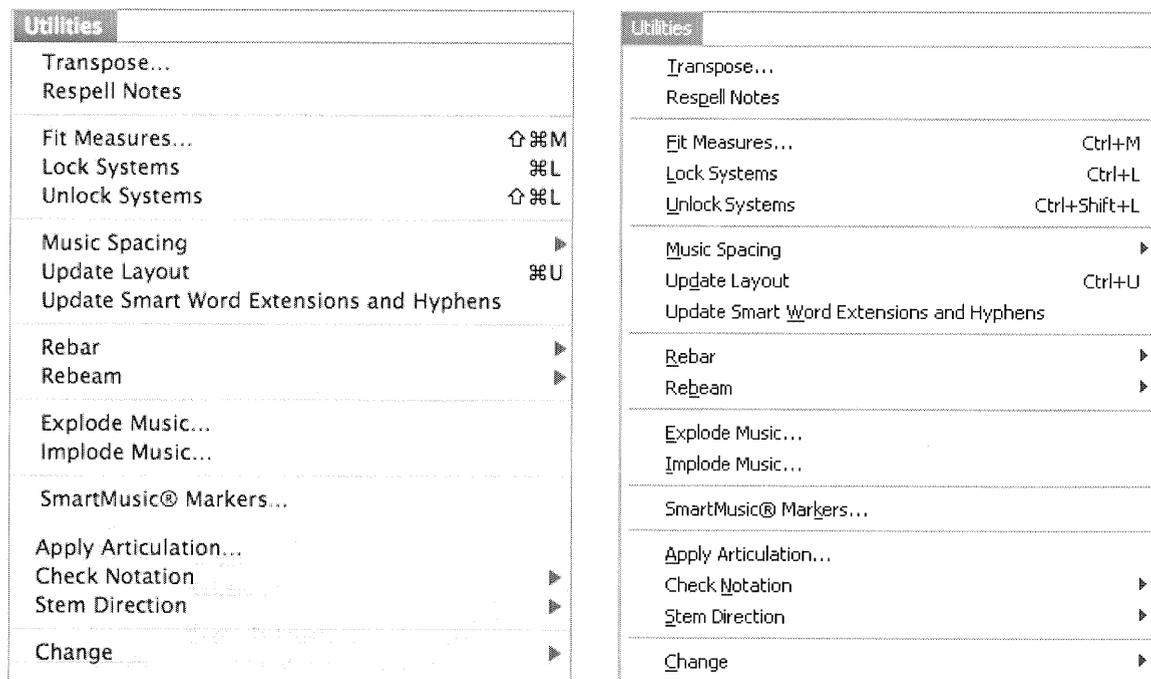
-Έχοντας επιλεγμένο το *Selection Tool* και ένα ή περισσότερα μέτρα, πατήστε το πλήκτρο με τον αριθμό 9 για να μεταφέρονται οι νότες τους κατά ένα διάστημα ογδός προς τα πάνω.

Προγραμματίζοντας τα Keyboard Shortcuts για το Τρανσπόρτο

Τα καθορισμένα keyboard shortcuts για το *Transposition* είναι αυτά που μόλις αναφέρθηκαν. Εάν θελήσουμε να τα αλλάξουμε, δουλεύουμε ως εξής: Καλούμε το εργαλείο *Selection*, πατάμε *Command+Shift+6* (ή 7, ή 8, ή 9). Ανοίγει το παράθυρο *Transposition* στο οποίο ορίζουμε το επιθυμητό *Transposition* για το πλήκτρο 6 και στο τέλος πατάμε OK. Το αυτό επαναλαμβάνουμε και για τα πλήκτρα 7, 8, 9. (Αναλυτικά για το *Transposition*, αμέσως μετά).

27.2 Το μενού εντολών Utilities

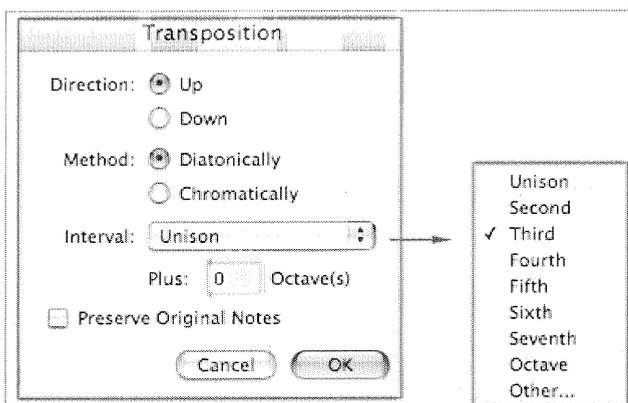
Το μενού εντολών *Utilities* είναι από τα πιο σημαντικά εργαλεία σας στο Finale και ίσης σπουδαιότητας με το μενού εντολών *Edit*. Αυτά τα δύο μενού εντολών αντικατέστησαν το γνωστό επί πολλές εκδόσεις μενού εντολών *Mass Edit*. Εξετάζεται στο τέλος του βιβλίου διότι η χρήση των εντολών *Utilities* προϋποθέτει να έχουμε αποκτήσει γνώσεις σχεδόν για όλα τα άλλα εργαλεία και εντολές του προγράμματος. Στην επόμενη εικόνα 27.1 διακρίνουμε το μενού των εντολών *Utilities* με τις συντομεύσεις πληκτρολογίου.

Εικόνα 27.1 (Mac, Win)

Η εντολή Transpose

Μέσω αυτής μπορούμε να κάνουμε τρανσπόρτο σε επιλεγμένα μέτρα. Συναντήσαμε αυτή την εντολή στο παράθυρο *Staff Attributes* (κεφάλαιο 9.3, εικόνα 9.3γ). Στην περίπτωση εκείνη μας υπεδεικνύετο ο τρόπος να κάνουμε τρανσπόρτο σε ένα πεντάγραμμο, χωρίς δυνατότητα επιλογής συγκεκριμένων μέτρων. Σε αυτή την περίπτωση μας δίνεται η δυνατότητα να κάνουμε τρανσπόρτο σε επιλεγμένα μέτρα ή μέρη μέτρων ακόμη και από δύο ή περισσότερα πεντάγραμμα. Αφού επιλέξουμε μία περιοχή με το *Εργαλείο Μέτρων* ή το *Selection*, εκτελούμε την εντολή. Είμαστε στο ακόλουθο παράθυρο, εικόνα 27.2.

Εικόνα 27.2 (Mac, Win)

Στο παράθυρο *Transposition* επιλέγουμε αν το τρανσπόρτο θα γίνει προς τα πάνω ή προς τα κάτω. Επιλέγουμε επίσης αν θα είναι διατονικό ή χρωματικό. Στο πεδίο *Interval* (διάστημα) επιλέγουμε το μουσικό διάστημα της μεταφοράς. Τα διαθέσιμα διαστήματα εμφανίζονται κάνοντας κλικ στο πεδίο *Unison*. Αν θελήσουμε να ορίσουμε διάστημα μεταφοράς μεγαλύτερο της οκτάβας, π.χ. διάστημα ενδεκάτης, στο πεδίο *Plus* (Octaves) θα ορίσουμε τον αριθμό 1 (δηλαδή θα ζητήσουμε η μεταφορά να γίνει κατά μία οκτάβα) και στο πεδίο *Unison* θα επιλέξουμε διάστημα *Third* (σύν ένα διάστημα τρίτης). Επιλέγουμε την παράμετρο *Preserve Original Notes* αν θέλουμε να δημιουργήσουμε μία δεύτερη φωνή, παράλληλα με την υπάρχουσα μελωδική γραμμή. Τέλος, θυμηθείτε αυτά που αναφέραμε προηγουμένως για τη δυνατότητα εκτέλεσης της εντολής με τα Keyboard Shortcuts.

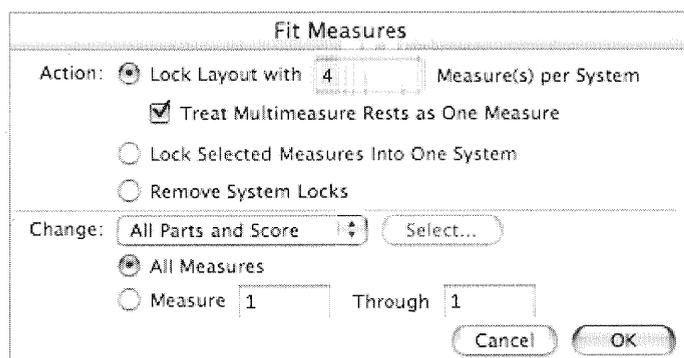
Η εντολή *Respell Notes*

Μέσω της εντολής και σε επιλεγμένα μέτρα, το πρόγραμμα εμφανίζει τις νότες που φέρουν σημεία αλλοιώσεων, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις που έχουμε κάνει για τις εναρμόνιες νότες. Έτσι, μία νότα PE με διπλή ύφεση θα την εμφανίσει ως NTO (φυσικό). Οι ρυθμίσεις για τις εναρμόνιες νότες γίνονται στην εντολή *Finale/Preferences/Enharmonic Spelling* (κεφάλαιο 2, εικόνα 2.2.12.(για τους χρήστες MacOs) και στην εντολή *Edit/Enharmonic Spelling* (για τους χρήστες των Windows).

Η εντολή *Fit Measures*

Μέσω της εντολής ορίζουμε τον αριθμό των μέτρων ανά πεντάγραμμα. Σε παλαιότερες εκδόσεις του *Finale* η εντολή υπήρχε στο μενού εντολών *Page Layout* αλλά και στο μενού εντολών *Mass Edit*.

Η εκτέλεση της εντολής αποτελεί ένα από τα πρώτα βήματά μας, για να έχουμε μία σωστή διάταξη της παρτιτούρας μας χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν έχουμε τη δυνατότητα της εκ των υστέρων μεταβολής. Η εντολή λειτουργεί σε *Page View Mode*, δηλαδή όταν έχουμε απεικόνιση σελίδας. Άλλωστε αυτός είναι και ο στόχος της: Να διαμορφώνει κατά τις ανάγκες μας την απεικόνιση της παρτιτούρας. Η εντολή ενεργοποιεί το παράθυρο *Fit Measure*, εικόνα 27.3.

Εικόνα 27.3 (Mac, Win)

Μόλις δημιουργήσουμε ένα νέο αρχείο, το πρόγραμμα, με βάση τις αρχικές του ρυθμίσεις, τοποθετεί τέσσερα μέτρα ανά γραμμή. Μέσω της εντολής μπορούμε να ορίσουμε οποιοδήποτε αριθμό μέτρων.

Επιλέγουμε μία έκταση ή όλη την παρτιτούρα μας και ορίζουμε τον αριθμό των μέτρων ανά πεντάγραμμο (πεδίο *Action*). Η επιλογή μπορεί να γίνει και από το πεδίο *Change*. Μετά πατάμε *OK*. Θα διαπιστώσουμε ότι για την επιλεγμένη έκταση της παρτιτούρας μας άλλαξε ο αριθμός των μέτρων ανά πεντάγραμμο.

Η παράμετρος *Treat Multi-Measure Rests as One Measure*, επιλεγμένη, επιτρέπει τη μεταχείριση των τυχόν υποχρόνων στην επιλεγμένη έκταση *Multi-Measures Rests* σαν ένα μέτρο (δηλαδή στον υπολογισμό των συνολικών μέτρων ανά πεντάγραμμο ένα πολυ-μέτρο παύσεων θα υπολογισθεί σαν ένα μέτρο).

Η επιλογή *Lock Selected Measures Into One System* συγκεντρώνει όλα τα επιλεγμένα μέτρα σε μία γραμμή πενταγράμμου.

Οι εντολές *Lock Layout With ...* και *Lock Selected Measures Into One System*, μόλις υλοποιηθούν κλειδώνουν κάθε σύστημα πενταγράμμων στο οποίο έδρασαν. Ενδειξη του κλειδώματος είναι το εικονίδιο του λουκέτου, δεξιά του πενταγράμμου. Αυτό σημαίνει ότι σε μία ενδεχόμενη εκτέλεση της εντολής *Update Layout* (βλέπετε στη συνέχεια), το πρόγραμμα δεν θα αλλάξει από μόνο του τον αριθμό των μέτρων ανά πεντάγραμμο.

Η παράμετρος *Remove System Locks* επιτρέπει την απαλοιφή των κλειδώματων που έχουν γίνει με τις προηγούμενες επιλογές μας και την επαναφορά του αρχικού αριθμού των μέτρων ανά πεντάγραμμο. Δηλαδή ακυρώνει τις δύο προηγούμενες εντολές. Σχετική είναι η εντολή *Unlock Systems* που θα συναντήσουμε στη συνέχεια και η οποία απλά ξεκλειδώνει τα συστήματα, χωρίς να αλλάξει τον αριθμό των μέτρων ανά πεντάγραμμο.

Στο πεδίο *Change* ορίζουμε αν οι επιλογές μας θα δράσουν στο score ή και στις πάρτες των οργάνων.

Οι εντολές **Lock/Unlock Systems**

Η εντολή *Lock Systems* διασφαλίζει ότι επιλεγμένα πεντάγραμμα με συγκεκριμένο αριθμό μέτρων δεν θα μεταβληθούν σε κάθε περίπτωση αλλαγής της σελιδοποίησης (*Update Layout*). Η εντολή *Unlock Systems* ακυρώνει την εντολή *Lock Systems* σε όλη την επιλεγμένη έκταση.

Η εντολή **Music Spacing** και οι υποεντολές της

Apply Note Spacing to Current Part/Score	⌘4
Apply Beat Spacing to Current Part/Score	⌘5
Apply Time Signature Spacing to Current Part/Score	
Apply Music Spacing to Selected Parts/Score...	

Εικόνα 27.4α (Mac, Win)

Η εντολή επιτρέπει τη διαμόρφωση των αποστάσεων μεταξύ των νοτών σύμφωνα με μία από τις τρεις περιπτώσεις, εικόνα 27.4β.

The image shows three musical staves illustrating the effects of different spacing options:

- Apply Time Signature:** The first staff shows a musical phrase with a time signature change. The spacing between notes is adjusted to accommodate the new time signature.
- Apply Note Spacing:** The second staff shows a musical phrase with a time signature change. The spacing between notes is adjusted to accommodate the new time signature.
- Apply Beat Spacing:** The third staff shows a musical phrase with a time signature change. The spacing between notes is adjusted to accommodate the new time signature.

Εικόνα 27.4β (Mac, Win)

α. Η επιλογή *Apply Note Spacing ...* τοποθετεί τις νότες σύμφωνα με τις αξίες των νοτών, αλλά όχι ακριβώς. Η επιλογή αυτή πυκνώνει τις νότες, εξοικονομώντας χώρο στο πεντάγραμμο.

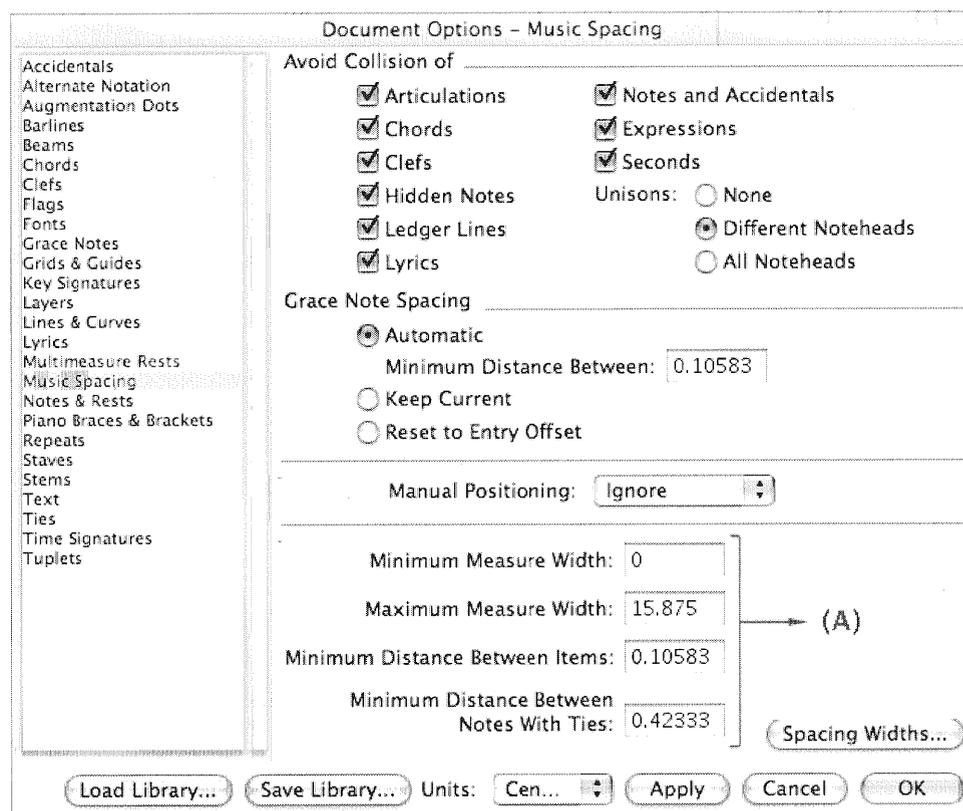
β. Η επιλογή *Apply Beat Spacing ...* τοποθετεί τις νότες σύμφωνα με τα *Beats* (παλμούς). Η επιλογή αυτή προσφέρει καλύτερη εικόνα των μέτρων, καταλαμβάνει όμως αρκετό χώρο μέσα στο πεντάγραμμο, καθ' ότι το μέτρο απλώνει.

γ. Η επιλογή *Apply Time Signature...* τοποθετεί τις νότες σύμφωνα με τις αξίες των νοτών ακριβώς. Είναι η default επιλογή του προγράμματος, όταν έχει επιλεγεί η παράμετρος *Automatic Music Spacing* στο μενού εντολών *Program Options/Edit* (κεφάλαιο 2, εικόνα 2.2.9).

Για να καταλάβετε καλύτερα τις διαφορές δημιουργήστε ένα μέτρο με μικρές αξίες και εκτελέστε διαδοχικά αυτές τις τρεις εντολές (οι δύο πρώτες εκτελούνται με keyboard shortcuts).

Στην εικόνα 27.4β παραθέσαμε παραδείγματα με βάσει τις τρεις δυνατές επιλογές αλλά και τα διαγράμματα των *beat charts* ενός μέτρου, στο οποίο έχει επιλεγθεί πρώτα η εντολή *Apply Note Spacing* και μετά η εντολή *Apply Beat Spacing*.

Σχετικές οι παράμετροι στην εντολή *Document/ Options/Music Spacing*, εικόνα 27.4γ.

Εικόνα 27.4γ (Mac, Win)

Συνοπτικά: Διατηρούμε τις επιλογές του προγράμματος. Στο πεδίο *Avoid Collision of..* επιτρέπουμε στο πρόγραμμα να ορίζει τις αποστάσεις των νοτών με τρόπο που να αποφεύγεται το «κόλλημα» των στοιχείων των νοτών (σύμβολα συγχορδιών, δυναμικές, στολίδια, στίχοι, κ.λπ.). Στο πεδίο *Grace Note Spacing* (αποστάσεις νοτών επερείσεων) διατηρούμε τις προτιμήσεις του προγράμματος. Στο πεδίο *Manual Positioning* επιλέγουμε *Ignore* (αγνόηση), εάν θέλουμε οι μετακινήσεις των νοτών που έχουμε κάνει με το *Speedy Entry Tool* ή με τα *Special Tool (Note Position Tool)* να μην επηρεάζονται από την εκτέλεση των εντολών *Apply Time*, *Note* και *Beat Spacing*. Διαφορετικά επιλέγουμε *Clear* (pop-up menu). Στο πεδίο (A) και ειδικά στα *Minimum/Maximum Width* ορίζουμε ένα ελάχιστο και ένα μέγιστο μήκος για τα μέτρα τα οποία έχουμε επιλέξει να εφαρμοσθούν οι εντολές *Music Spacing*. Ορίζουμε επίσης μία ελάχιστη απόσταση μεταξύ των νοτών (*Minimum Distance Between Items*) και μία ελάχιστη απόσταση μεταξύ των νοτών με συζεύξεις (*Minimum Distance Between Notes With Ties*). Πατώντας *Spacing Widths* επιλέγουμε μονάδα μέτρησης των αποστάσεων (είτε σε μονάδες που ορίζουμε εμείς, είτε σε κλίμακα σχετικότητας με βάση υπολογισμού μία τιμή).

Η εντολή Update Layout

Η εντολή εκτελείται για να ενημερώσει την παρτιτούρα μας με τις αλλαγές που έχουμε κάνει. Αν όμως από την εντολή *Program Options*/πεδίο *Edit* (κεφάλαιο 2) έχουμε επιλέξει *Automatic Update Layout*, τότε η εκτέλεση της εντολής είναι περιττή. Αν εκτελείτε την εντολή, να θυμώσατε ότι πρέπει να βρικόσθε στην πρώτη σελίδα της παρτιτούρας σας, προκειμένου η εντολή να δράσει σε όλες τις σελίδες.

Η εντολή Update Smart Word Extensions & Hyphens

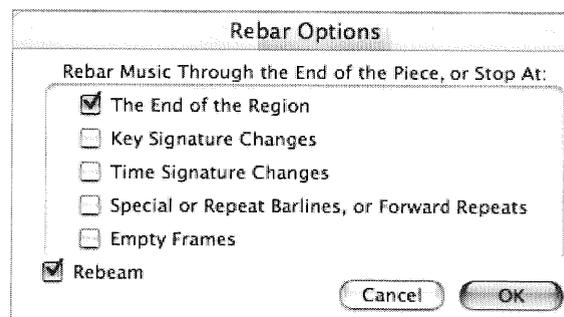
Εκτελείται για να ενημερώσει την παρτιτούρα μας και ειδικά τη στιχοθεσία με τις επιλογές που κάναμε για τα σύμβολα των *ξυπνων word extensions* και των παυλών στο μενού εντολών για τις προτιμήσεις στη στιχοθεσία (κεφάλαιο 16, *Lyric Options*). Αν, ενώ έχουμε τροποποιήσει τις παραμέτρους αυτών των συμβόλων, διαπιστώσουμε ότι δεν εμφανίζονται στην παρτιτούρα μας (στους στίχους), τότε η εκτέλεση της εντολής θα διορθώσει το πρόβλημα.

Η εντολή Rebar (με τις υποεντολές *Rebar Music* και *Rebar Options*).

Εκτελείται όταν προστίθενται ή διαγράφονται νότες από ένα μέτρο και θέλουμε το πρόγραμμα να τακτοποιήσει τις νότες στις αποστάσεις που ορίζονται από τις εντολές *Music Spacing* και εν συνεχεία να αναδιανείμει τις νότες μέσα στα μέτρα. Εισάγονται περισσότερες νότες σε ένα μέτρο όταν έχουμε ξεχάσει να επιλέξουμε την εντολή *Check For Extra Notes* στα μενού εντολών *Simple* και *Speedy Entry*, ή όταν την έχουμε αποεπιλέξει σκόπιμα.

Η εντολή εκτελείται αυτόματα όταν σε ένα μέρος ή σε όλο το αρχείο αλλάζουμε το χρονοδείκτη (βλέπετε κεφάλαιο 14, εικόνα 14.2 α), ή όταν με την εντολή *Utilities/Change/Note Durations* αλλάζουμε τις αξίες των νοτών (βλέπετε στη συνέχεια, εικόνα 27.8γ).

Η εντολή είναι διαθέσιμη εφ' όσον έχουν επιλεγεί κάποιο ή κάποια μέτρα. Πρώτα ορίζουμε τις προτιμήσεις μας με την εντολή *Rebar Options* και μετά εκτελούμε την εντολή, εικόνα 27.5.

Εικόνα 27.5 (Mac, Win)

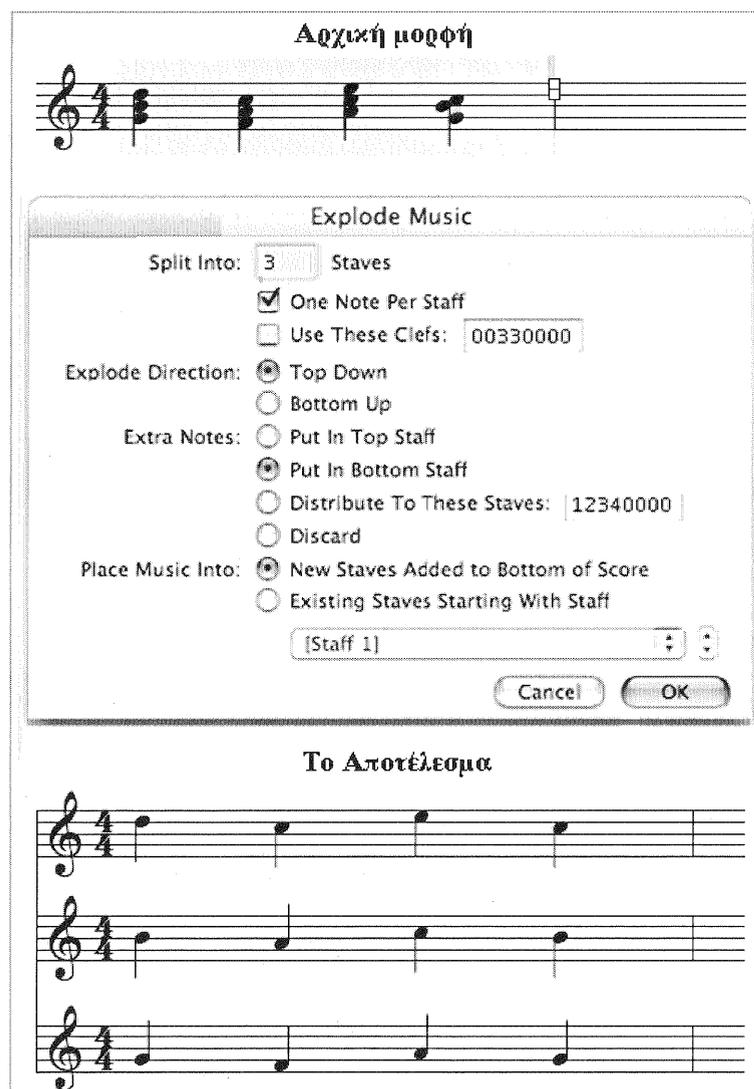
Επιλέγουμε την έκταση δράσης της εντολής (έως το τέλος της επιλεγείσας περιοχής των μέτρων, έως την αλλαγή του οπλισμού ή του χρονοδείκτη, έως να συναντήσει κάποιες ειδικές διαστολές ή επαναλήψεις, ή έως να συναντήσει άδεια πεντάγραμμα). Επιλέγουμε την παράμετρο *Rebeam* (εξετάζεται αμέσως μετά).

Η εντολή Rebeam (με τις υποεντολές *Rebeam Music*, *Rebeam to Time Signature* και *Rebeam to Lyrics*).

Εκτελείται όταν, μετά από κάποια αλλαγή στις αξίες των νοτών ενός μέτρου ή μετά από κάποια αλλαγή του χρονοδείκτη, χρειάζεται να ανασχεδιασθούν οι δοκοί των νοτών (αξίας ογδού και μικρότερου). Έχουμε τρεις επιλογές: Το *Rebeam* να γίνει σύμφωνα με τις γενικές παραμέτρους του προγράμματος, ή σύμφωνα με το χρονοδείκτη (προκειμένου οι δοκοί να απεικονίζουν ρεαλιστικότερα το ρυθμό του μέτρου) ή σύμφωνα με τους εισαχθέντες στίχους. (Αν σε μία νότα ογδού π.χ. έχει ανατεθεί η πρώτη συλλαβή μίας λέξης και στην επόμενη νότα ογδού ανατίθεται άλλη συλλαβή της λέξης, τότε με την εντολή, οι δύο νότες ογδών ενώνονται).

Η εντολή Explode Music

Επιτρέπει την αναλυτική απεικόνιση της πολυφωνίας ενός μέρους ή όλης της παρτιτούρας σε παράλληλα πεντάγραμμα. Αν π.χ. έχουμε ένα πεντάγραμμα στο οποίο είναι γραμμένες δύο ή περισσότερες φωνές, η εκτέλεση της εντολής μας επιτρέπει να δημιουργήσουμε δύο ή περισσότερα πεντάγραμμα, σε κάθε ένα από τα οποία θα αντιγραφούν οι νότες της κάθε φωνής. Μελετήστε την επόμενη εικόνα 27.6.

Εικόνα 27.6 (Mac, Win)

Στο παράθυρο *Explode Music* ορίζουμε:

- Στο πεδίο *Split Into* σε πόσα πεντάγραμμα θα γίνει ο καταμερισμός των νοτών. Επιλέγουμε 3.
- Επιλέγουμε μία νότα ανά πεντάγραμμα (*One Note per Staff*).

-Στο πεδίο *Use These Clefs* επιλέγουμε αν θέλουμε να ορίσουμε διαφορετικά κλειδιά στα πεντάγραμμα που θα δημιουργηθούν. Αν π.χ. θέλουμε νέα πεντάγραμμα να έχουν τα κλειδιά C και F αντίστοιχα, θα πρέπει να επιλέξουμε την παράμετρο αυτή και στο πεδίο των αριθμών να εισάξουμε τους αριθμούς 0 0 3, που είναι οι αύξοντες αριθμοί των κλειδιών (με πρώτο αριθμό το μηδέν) στην παλέτα *Clef Selection* του εργαλείου *Clef*.

-Στο πεδίο *Explode Direction* επιλέγουμε τη φορά (από πάνω προς τα κάτω ή αντίστροφα) με την οποία θα κατανεμηθούν οι νότες στα νέα πεντάγραμμα (επιλέγοντας π.χ. *Top Down*, η νότα RE του αρχικού μέτρου θα τοποθετηθεί στο πρώτο πεντάγραμμα, κ.ο.κ.).

-Στο πεδίο *Extra Notes* επιλέγουμε σε ποιό πεντάγραμμα θα τοποθετηθούν οι επί πλέον νότες. Επί πλέον νότες θα προκύψουν, αν ζητήσουμε να δημιουργηθούν λιγότερα πεντάγραμμα από της φωνές του αρχικού μέτρου. Μπορούμε να ζητήσουμε οι επί πλέον νότες να τοποθετηθούν στο πιο πάνω από τα νέα πεντάγραμμα, στο πιο κάτω, ή τέλος να κατανεμηθούν σε συγκεκριμένα πεντάγραμμα (*Distribute to These Staves*), εισάγοντας τους αριθμούς 1,2,3 (που σημαίνει ότι θα μοιραστούν ανά μία νότα στο πρώτο, στο δεύτερο και στο τρίτο πεντάγραμμα).

-Στο πεδίο *Place Music Into* επιλέγουμε στην ουσία αν θα δημιουργηθούν νέα πεντάγραμμα ή οι νότες θα τοποθετηθούν στα ήδη υπάρχοντα (η σωστή επιλογή είναι *New Staves Added*..). Στο τέλος πατάμε *OK*. Αν θέλουμε να ακυρώσουμε την εργασία μας εκτελούμε την εντολή *Edit/Undo*.

Η εντολή *Explode Music* δεν φέρει αποτελέσματα για μέτρα των οποίων π.χ. οι 4 φωνές έχουν γραφεί σε 4 διαφορετικά layers, λειτουργεί όμως σε μέτρα που έχουν γραφεί με το *Speedy Entry* σε δύο φωνές. Είναι χρήσιμη σε ενορχηστρωτές με ελλιπείς γνώσεις ενορχήστρωσης. Για παράδειγμα, πολλοί συνθέτες εισάγουν συγχορδίες παίζοντάς τις στο κλαβιέ και μετά εκτελούν την εντολή για να κάνουν την ενορχήστρωση...

Η εντολή **Implode Music**

Η εντολή λειτουργεί αντίθετα από την εντολή *Explode*. Είναι χρήσιμη όταν θέλουμε να μεταφέρουμε όλα ή μερικά από τα πεντάγραμματα ενός score σε παρτιτούρα για πιάνο. Εκτελούμε την εντολή και όλα τα όργανα μεταφέρονται σε ένα νέο πεντάγραμμο. Για το προκύπτον πεντάγραμμο εκτελούμε την εντολή *Explode Music*, ορίζοντας τον αριθμό 2 στο πεδίο *Split Into...*, προκειμένου να δημιουργήσουμε score πιάνου.

Η εντολή **SmartMusic Markers**

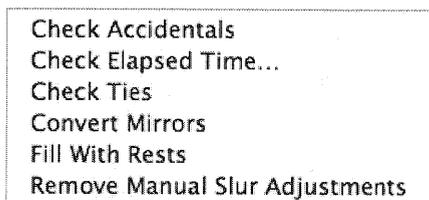
Η εντολή αφορά τους χρήστες που δημιουργούν αρχεία τύπου *SmartMusic Accompaniment* τα οποία θα ανοίξουν από το πρόγραμμα *SmartMusic*. Μέσω της εντολής εισάγουμε σύμβολα, τα οποία το πρόγραμμα *SmartMusic* θα αναγνωρίζει και θα εκτελεί κατά τη στιγμή της ακρόασης του αρχείου. Σώζουμε το αρχείο μας σαν *SmartMusic Accompaniment*.

Η εντολή **Apply Articulation**

Η εντολή αναλύθηκε στο κεφάλαιο 17, εικόνα 17.7.

Η εντολή **Check Notation**

Η εντολή περιλαμβάνει τις εξής υποεντολές, εικόνα 27.7.

Εικόνα 27.7 (Mac, Win)

Η υποεντολή *Check Accidentals*: Στην περίπτωση που η τελευταία νότα ενός μέτρου είναι δεμένη (σύζευξη) με την πρώτη νότα του επόμενου, τότε το πρόγραμμα ελέγχει αν το τυχόν υπάρχον σύμβολο αλλοίωσης της τελευταίας νότας εμφανίζεται και στην επόμενη νότα (ενώ δεν πρέπει). Η εντολή εκτελείται, αφού εκτελεσθεί πρώτα η εντολή *Check Ties* (βλέπετε στη συνέχεια).

Η υποεντολή *Check Elapsed Time*: Με την εντολή μπορούμε να μάθουμε τον πραγματικό χρόνο (με ακρίβεια δεκάτων του sec) μίας επιλεγείσας έκτασης της παρτιτούρας μας.

Η υποεντολή *Check Ties*: Ελέγχουμε το κατά πόσο οι συζεύξεις που έχουμε εισάξει είναι σωστές. Η εντολή διαγράφει τις λάθος συζεύξεις.

Η υποεντολή *Convert Mirrors*: Μετατρέπει τα επιλεχθέντα μέτρα “καθρέπτες” (Mirror Measures) σε κανονικά μέτρα της παρτιτούρας μας (βλέπετε κεφάλαιο 22.3).

Η υποεντολή *Fill With Rests*: Χρησιμοποιείται όταν τα μέτρα μας δεν είναι πλήρη ρυθμικά, δηλαδή όταν έχουμε εισάξει λιγότερες νότες από αυτές που πρέπει. Συνήθως αυτό συμβαίνει όταν εισάγουμε νότες σε πραγματικό χρόνο (Real Time) με το εργαλείο *Hyperscribe* ή όταν, εισάγοντας νότες με τα εργαλεία *Simple* και *Speedy Entry*, δεν έχουμε επιλέξει την παράμετρο *Fill With Rests*. Εκτελούμενη η εντολή, για επιλεγέντα μέτρα, εισάγει παύσεις, συμπληρώνοντας ρυθμικά το μέτρο. Η εντολή δεν λειτουργεί σε κενά μέτρα ή σε μέρη μέτρων.

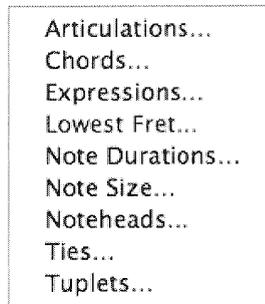
Η υποεντολή *Remove Manual Slur Adjustments*: Χρησιμοποιείται για να ακυρώσει όλες τις μετακινήσεις στις λεγκατούρες (Slurs) που έγιναν manually.

Η εντολή **Stem Direction**

Με την εντολή μπορούμε να αντιστρέψουμε την κατεύθυνση των στελεχών των νοτών (Stems) προς τα πάνω (Up) ή προς τα κάτω (Down) ή να αναθέσουμε στο πρόγραμμα να χρησιμοποιήσει τις αρχικές του επιλογές (*Use Default Direction*). Επιλέγουμε μία έκταση μέτρων και μία από τις τρεις υποεντολές.

Η εντολή Change

Η εντολή περιλαμβάνει τις εξής υποεντολές, εικόνα 27.8α.

Εικόνα 27.8α (Mac, Win)

Η υποεντολή (Change) Articulations: Χρησιμοποιείται για να αλλάξουμε τα σύμβολα Articulation αλλά και τη θέση τους σε μία επιλεγμένη έκταση της παρτιτούρας μας (κεφάλαιο 17.5, εικόνα 17.10).

Η υποεντολή (Change) Chords: Με την εντολή μπορούμε, σε επιλεγμένη έκταση μέτρων, να αλλάξουμε τα σύμβολα, τη θέση και το Fretboard style των συγχορδιών, όπως επίσης να κάνουμε **τρανσπόρτο στις συγχορδίες** ή να εμφανίσουμε/αποκρύψουμε κάποια ή όλα τα στοιχεία των συγχορδιών (Root, Suffix, Alternate Bass, Fretboard). Μελετήστε την εικόνα 27.8β.

Παράθυρο επιλογών

Εμφάνιση

Αλλαγή θέσης

Αλλαγή του στυλ των Fretboards

Επιλογές για την ακρόαση

Τρανσπόρτο

Οριζόντια και κάθετη απόσταση

Επιλέγουμε στυλ Fretboard

Αρχική μορφή

Απόκρυψη των Fretboards (γκριζαρισμένο)

Εμφάνιση νότας Bass, Jazz style Fretboards
Αλλαγή θέσης (μεταφορά προς τα πάνω)

Τρανσπόρτο μία δεύτερη κάτω
(τα άλλα στοιχεία ως το αρχικό)

Εικόνα 27.8β (Mac, Win)

Εκτελώντας την εντολή ανοίγει το παράθυρο *Change Chord Assignments* στο οποίο γίνονται όλες οι επιλογές. Στην εικόνα επίσης, εμφανίζονται τέσσερα μέτρα στα οποία έχουν εφαρμοσθεί διαφορετικές επιλογές. Το μέτρο (1) είναι η αρχική μορφή.

Η υποεντολή (Change) Expression: Η εντολή αναλύθηκε στο κεφάλαιο 18.6.

Η υποεντολή (Change) Lowest Fret: Είναι διαθέσιμη σε πεντάγραμμα ταμπλατούρας και επαναορίζει ποιό είναι το χαμηλότερο τάστο του οργάνου.

Η υποεντολή (Change) Note Durations: Επιτρέπει την αλλαγή των αξιών των νοτών σε επιλεγμένη έκταση της παρτιτούρας μας. Συμβουλευθείτε την επόμενη εικόνα 27.8γ.

Παράθυρο επιλογών →

Επιλέξαμε συγκεκριμένες νότες: Κάθε τέταρτο να αντικατασταθεί με όγδοο.

Επιλέξαμε Rebar Music

Change Note Durations

Change All Note Durations By: 100%

Change Selected Note Duration

From: [Musical notation]

To: [Musical notation]

Include Triplets

Rebar Music

Cancel OK

Αλλαγή με ποσοστό (100% = καμία μεταβολή). Τιμές μικρότερες του 100 ορίζουν μικρότερες αξίες μεγαλύτερες ορίζουν μεγαλύτερες αξίες).
Δυνατές τιμές: 100, 200, 400, 50, 25.

Επιλεγθέν μέτρο ↓

Αρχική μορφή

Το αποτέλεσμα

σύνολο έξι νότες

σύνολο έξι νότες

(με Rebar Music) Εισάγονται αυτόματα για τη συμπλήρωση του μέτρου

Εικόνα 27.8γ (Mac, Win)

Η υποεντολή (Change) Note Size: Επιτρέπει την αλλαγή του μεγέθους των νοτών αλλά και των άλλων στοιχείων που έχουν ανατεθεί σε αυτές σε επιλεγμένη έκταση της παρτιτούρας μας. Ανατρέξτε στο κεφάλαιο 22.1 (εργαλείο *Resize*) για περισσότερες λεπτομέρειες.

Η υποεντολή (Change) Noteheads: Επιτρέπει την αλλαγή των συμβόλων των κεφαλών των νοτών σε επιλεγμένη έκταση. Το πως θα γίνει η αλλαγή ορίζεται από ένα φιλικό παράθυρο.

Η υποεντολή (Change) Ties: Επιτρέπει την αλλαγή των παραμέτρων των καμπυλών των συζεύξεων σε επιλεγμένη έκταση της παρτιτούρας μας, εικόνα 27.8δ. Βλέπετε κεφάλαιο 16.2, εικόνα 16.27.

Change Ties

Tie Direction

Automatic

Over

Under

Break for Time Signature Default

Break for Key Signature Default

Outer Placement * Default

Avoid Staff Lines

Remove Manual Positioning

Cancel OK

Όχι επικάλυψη του Χρονοδείκτη ή του σπλισμού από την καμπύλη όταν η σύζευξη συνεχίζεται σε επόμενο πεντάγραμμα

Όχι επαφή με Staff Lines

Ακύρωση κάθε μετακίνησης που έγινε manually

Εικόνα 27.8δ (Mac, Win) (* βλέπετε *Παράμετροι Ties*, κεφάλαιο 16.2)

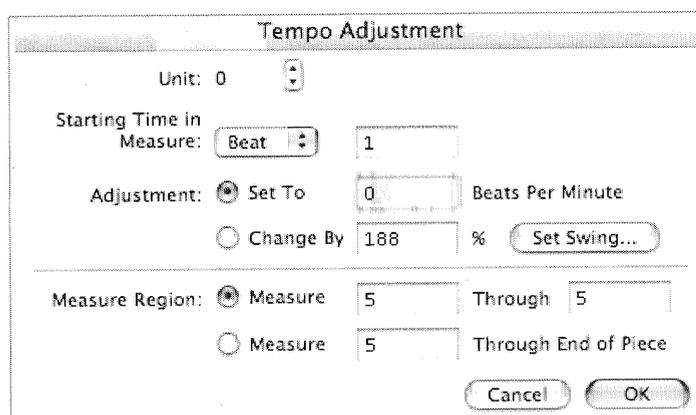
Η υποεντολή (Change) Triplets: Αλλαγή των παραμέτρων των triplets, κεφάλαιο 15, εικόνα 15.1.α.

Κεφάλαιο 28.1 Tempo Tool (Μετρονόμος)

Το εργαλείο *Μετρονόμος* το χρησιμοποιούμε για να ορίσουμε ένα διαφορετικό μετρονόμο/tempo σε ένα μέρος του αρχείου μας. Βασικά το tempo του αρχείου κατά την ακρόαση ορίζεται από την ομώνυμη παράμετρο που υπάρχει στην παλέτα *Playback Controls* (εικόνες 28.1.2). Με το εργαλείο *Μετρονόμος* μπορούμε να μεταβάλλουμε το tempo σε ένα μέρος της παρτιτούρας. Στο περιβάλλον των windows το εργαλείο ευρίσκεται στην παλέτα *Advance Tools*.

Επίσης, μέσω του εργαλείου *MIDI* ή και των συμβόλων *expressions* μας παρέχεται η δυνατότητα να ορίσουμε ένα ιδανικότερο tempo σε διάφορα μέτρα του αρχείου. Καλώντας το εργαλείο, ενεργοποιείται το παράθυρο της εικόνας 28.1.1

Εικόνα 28.1.1 (Mac, Win)

Σε κάθε μέτρο, με τη βοήθεια του παραθύρου αυτού, μπορούμε να αλλάξουμε το τέμπο όσες φορές θέλουμε. Το πεδίο *Unit* (0, 1, 2, ...) αναφέρεται στα διαφορετικά setups που μπορούμε να κάνουμε, προκειμένου να έχουμε τη δυνατότητα να ακούσουμε ένα μέτρο ή το αρχείο μας με διαφορετικές επιλογές tempo. Δηλαδή, μπορούμε να δημιουργήσουμε διαφορετικά setups μετρονόμου και να επιλέγουμε, κάθε φορά ένα διαφορετικό.

Στο πεδίο *Starting Time in Measure* ορίζουμε από ποιο beat (παλμό του μέτρου) θα ισχύσει η αλλαγή.

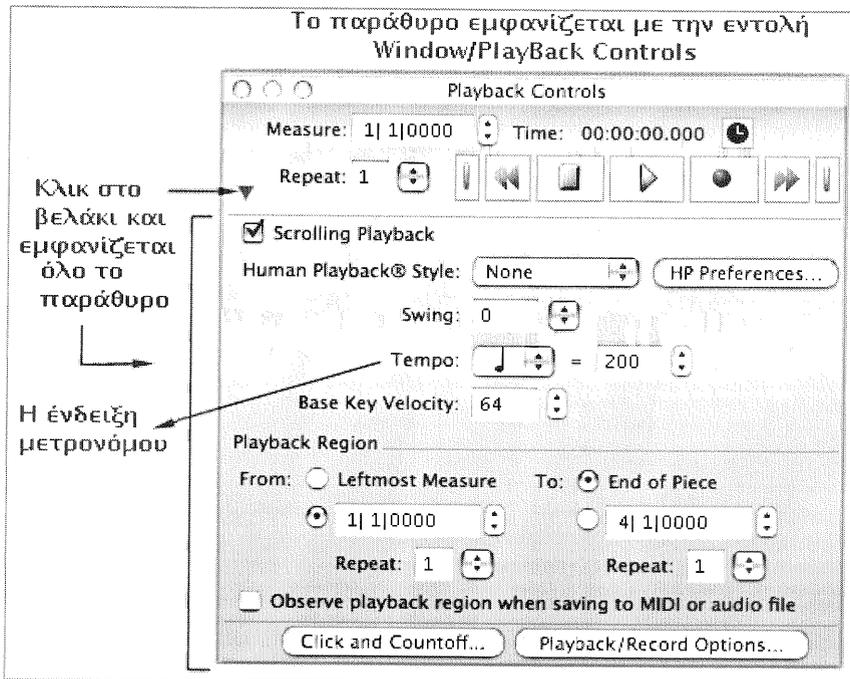
Στο πεδίο *Adjustment (Set To)* ορίζουμε τον αριθμό beats (ή EDU's) ανά μέτρο ή ορίζουμε ποσοστιαία (%) μεταβολή ανά μέτρο (*Change By*). Σαν βάση υπολογισμού θεωρείται η τιμή που έχουμε εισάξει στο πεδίο *Tempo* του παραθύρου *Playback* (εικόνες 28.1.2). Αν εισάξουμε τιμή 0 ή ποσοστό 100%, τότε δεν θα υπάρξει καμμία μεταβολή. Χρησιμοποιώντας τα Units, ορίζουμε στο Unit 0 για το πρώτο μέτρο τιμή 0, στο Unit 1 τιμή 250 beats (ή σε ποσοστό 125%), που σημαίνει ότι η ταχύτητα θα αυξηθεί στα 250 beats ή σε ποσοστό 25%, κ.ο.κ. Πιο σωστό είναι να επιλέγουμε μεταβολή σε απόλυτους αριθμούς (Beats ή EDU's) και όχι ποσοστιαία. Θα ήταν χρήσιμο να θυμίσουμε ότι ένα beat είναι ίσο με 1024 EDU's.

Έχοντας επιλέξει Unit 1, το πρώτο μέτρο θα ακουσθεί πιο γρήγορο ($\text{♩}=250$). Έχοντας επιλέξει Unit 0 το μέτρο θα ακουσθεί στην κανονική ταχύτητα ($\text{♩}=200$).

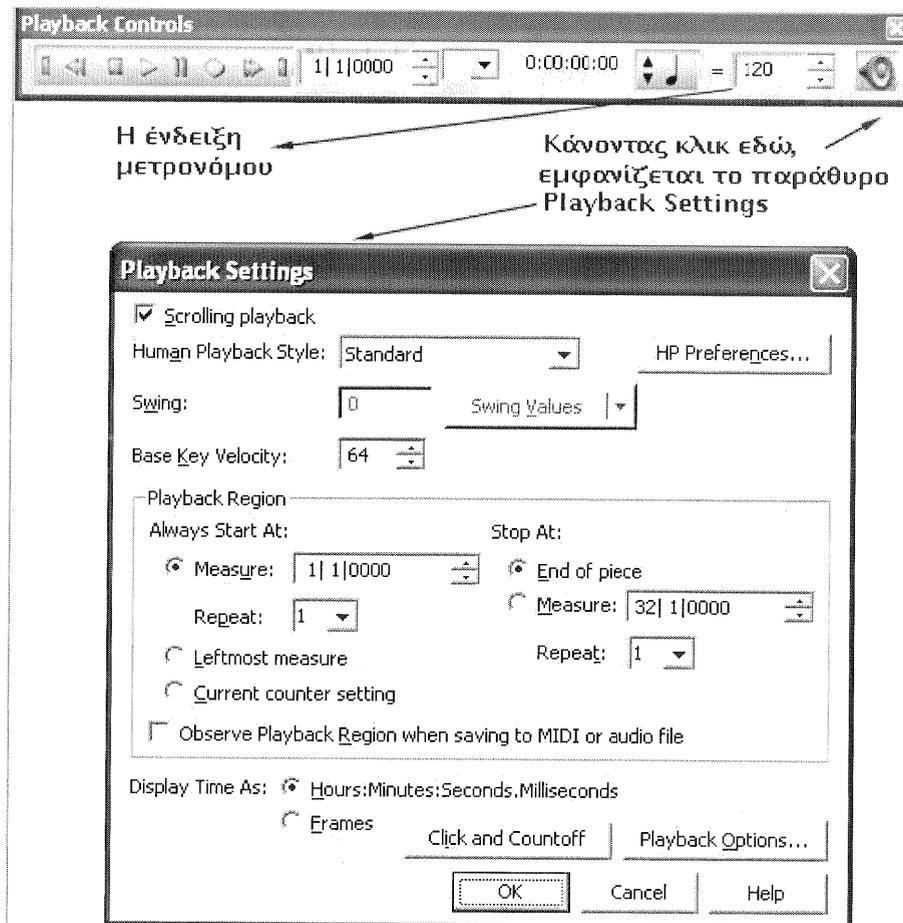
Στο πεδίο *Measure Region* (εικόνα 28.1.1) ορίζουμε για ποιά μέτρα θα ισχύσει η αλλαγή.

Στο πεδίο *Set Swing* μπορούμε να κάνουμε ειδική ρυθμίση του tempo (ποσοστιαία). Επιλέγοντας *Swing* εμφανίζεται ένα παράθυρο το οποίο αφορά ρυθμίσεις του τέμπο σε στυλ swing. Απλά πατάμε OK. Θα δούμε ότι στο πεδίο της ποσοστού % εμφανίσθηκε ένας αριθμός με ποσοστό 75%. Το ποσοστό αυτό μπορούμε να το αλλάξουμε. Αν η ακρόαση δεν μας ικανοποιεί, επιστρέφουμε και στο πεδίο ορίζουμε τιμή 0 ή ποσοστό 100%. Το πως θα ακουσθεί το αρχείο μας εξαρτάται και από τις ρυθμίσεις που έχουμε κάνει στο παράθυρο *Playback Controls*. Ζητώντας να ακούσουμε το αρχείο, το πρόγραμμα θα μας θυμίσει ότι στο

πεδίο *Human Playback Style* του παραθύρου των εικόνων 28.1.2 θα πρέπει να ορίσουμε *None*. Στις υπόλοιπες παραμέτρους των παραθύρων αυτών θα αναφερθούμε στο κεφάλαιο 29.2.

Εικόνα 28.1.2 (MacOs),

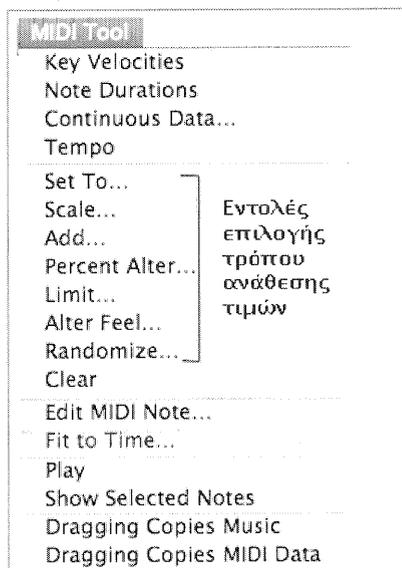
Εικόνα 28.1.2 (Windows)

Κεφάλαιο 28.2: Το εργαλείο και οι εντολές MIDI

Το *Εργαλείο MIDI* το χρησιμοποιούμε για να ορίσουμε ή να επεξεργασθούμε τις MIDI παραμέτρους των νοτών σε επιλεγμένη έκταση της παρτιτούρας μας. Ενεργοποιείται το μενού εντολών *MIDI Tool*, εικόνα 28.2.1. Αυτόματα, ένα παράθυρο μας ειδοποιεί ότι για να ακούσουμε το αρχείο με τις αλλαγές που θα κάνουμε, πρέπει στο πεδίο *Human Playback Style* του παραθύρου των εικόνων 28.1.2 να ορίσουμε *None*.

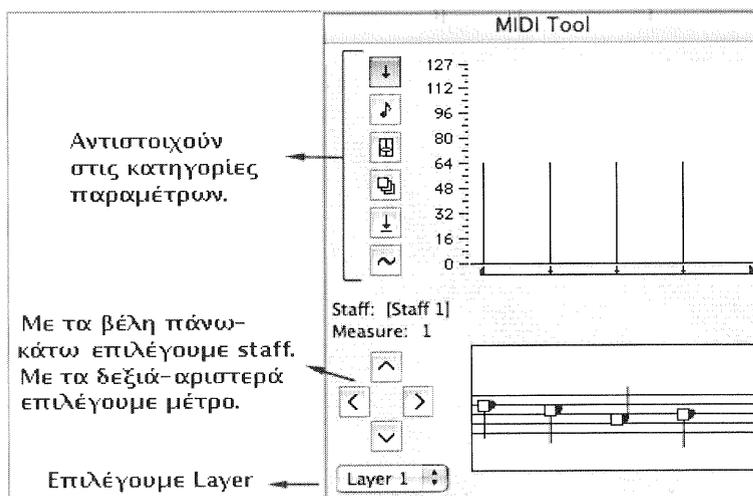
Κάθε νότα της παρτιτούρας μας έχει ορισμένες από το πρόγραμμα MIDI παραμέτρους. Αυτές τις παραμέτρους μπορούμε να τις μεταβάλλουμε, χρησιμοποιώντας τις εντολές *MIDI Tool*.

Εικόνα 28.2.1 (Mac, Win)

Οι MIDI παράμετροι που μπορούμε να ορίσουμε ή να επεξεργασθούμε ανήκουν σε μία από τις ακόλουθες κατηγορίες: *Key Velocities*, *Note Durations*, *Continuous Data*, *Tempo*.

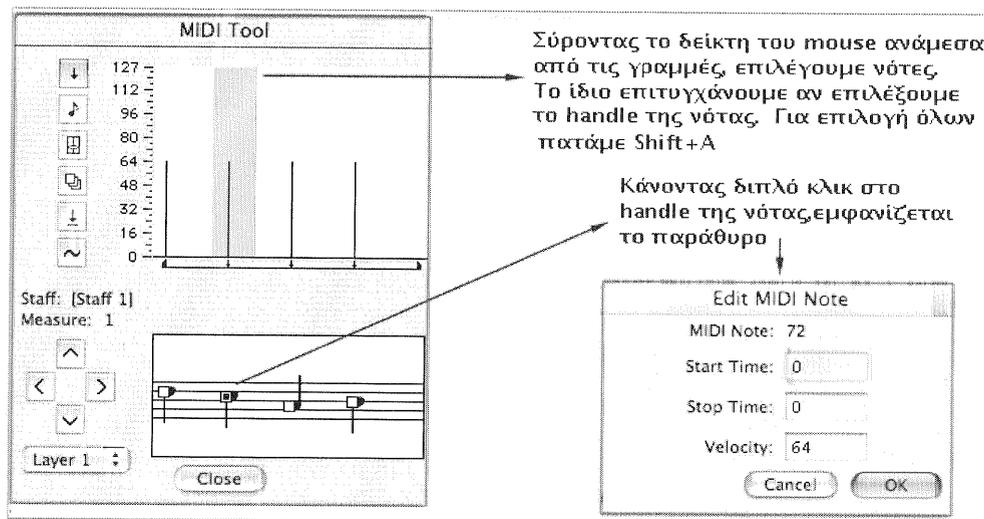
-**Η εντολή (*Edit*) *Key Velocities*:** Μέσω αυτής ορίζουμε τις τιμές του key velocity. Η ταχύτητα που κτυπάμε το πλήκτρο σε ένα MIDI όργανο καθορίζει και τη μορφή της περιβάλλουσας της κυματομορφής που θα προκύψει. Αυτή η παράμετρος γίνεται αισθητή στην ατάκα του ήχου, καταγράφεται δε ως πληροφορία MIDI τη στιγμή μίας εγγραφής σε πραγματικό χρόνο. Οι νότες που εισάγουμε γραφικά στο πρόγραμμα έχουν μία ορισμένη τιμή (=64) και ακούγονται όλες ίδια. Με την εντολή ορίζουμε μία μεγαλύτερη ή μία μικρότερη του 64 τιμή (από 1 έως 128, όπως προβλέπει το πρωτόκολλο MIDI). Έχοντας επιλέξει την εντολή *Key Velocities* και κάνοντας διπλό κλικ σε επιλεγμένα μέτρα, εμφανίζεται το παράθυρο, εικόνα 28.2.2α.

Εικόνα 28.2.2α (Mac, Win)

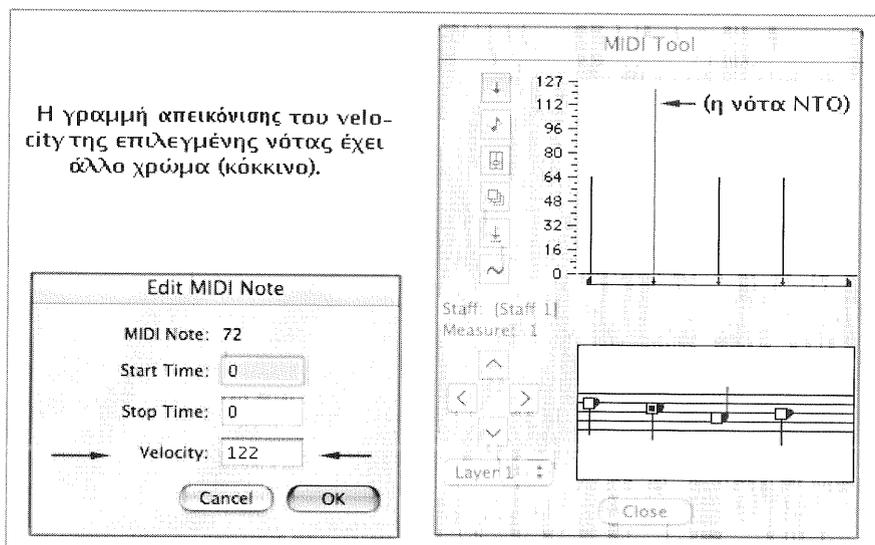
Μπορούμε επίσης πρώτα να εμφανίσουμε το παράθυρο με διπλό κλικ και μετά να επιλέξουμε την εντολή. Μερικές παρατηρήσεις σημειώνονται στην εικόνα.

Στο παράθυρο βλέπουμε τις νότες και το διάγραμμα αξιών της παραμέτρου *Velocity*. Η αξία *velocity* της κάθε νότας αναπαριστάται με μία κάθετη γραμμή. Το επόμενο βήμα είναι να επιλέξουμε τις νότες και να ορίσουμε μία νέα τιμή για την παράμετρο, εικόνα 28.2.2β.

Εικόνα 28.2.2β (Mac, Win)

Μελετήστε την εικόνα αυτή και την επόμενη, 28.2.2γ.

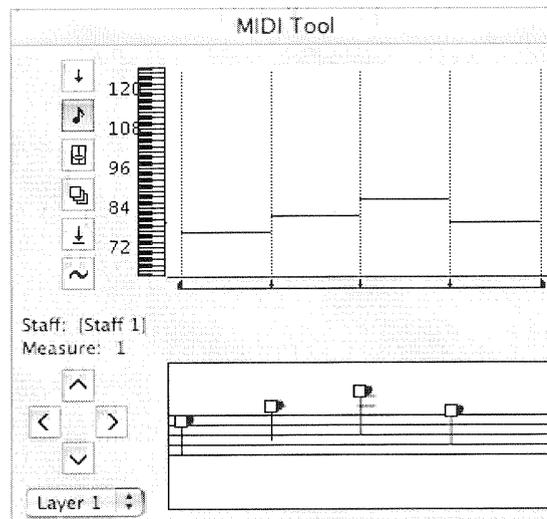
Εικόνα 28.2.2γ (Mac, Win)

Στο πεδίο *Velocity* ορίσαμε τιμή 122, πληκτρολογώντας τον αριθμό στο πεδίο που υποδεικνύουν τα βέλη. Θα μπορούσαμε να εισάξουμε την τιμή με μία από τις εντολές του *MIDI Tool* (*Set* -ορίζουμε εμείς μία τιμή, *Scale* -ορίζοντας μία κλιμακούμενη τιμή, *Add* -προσθέτοντας στην υπάρχουσα τιμή, *Percent Alter* -εισάγοντας ένα ποσοστό αλλαγής, *Limit* -εισάγοντας ένα όριο αλλαγών, *Alter Feel* -εισάγοντας εναλλαγές ανάμεσα σε διαφορετικές νότες, *Randomize* -ορίζοντας τυχαίες τιμές. Κάθε τρόπος εισαγωγής τιμών ενεργοποιεί ένα φιλικό παράθυρο επιλογών μεταξύ της τιμής 0 και της τιμής 128).

Με επιλεγμένες τις νότες και με την εντολή *Clear* διαγράφουμε τις εισαχθείσες αξίες *velocity* για τις επιλεγμένες νότες. Η αλλαγή της αξίας στην εικόνα 28.2.2γ απεικονίσθηκε με την αλλαγή του μήκους της κάθετης γραμμής. Στο πεδίο *Velocity*, αν ορίσουμε τιμή μηδέν, απλά δεν θα ακουσθεί η νότα.

-Η εντολή (*Edit*) *Note Durations*: Οι τιμές που θα ορίσουμε στα πεδία *Start* και *Stop Time* του

παράθυρου *Edit MIDI Note*, αφορούν την παράμετρο *Note Durations*. Επιλέγοντας την εντολή *Note Durations*, θα μελετήσουμε την επόμενη εικόνα 28.2.3α.

Εικόνα 28.2.3α (Mac, Win)

Η αναπαράσταση των αξιών της παραμέτρου αυτής γίνεται σε οριζόντιο άξονα και με οριζόντιες γραμμές. Κάθε γραμμή αντιστοιχεί σε μία νότα. Προσοχή: Αν οι νότες είναι του ίδιου τονικού ύψους, τότε οι τέσσερις αυτές γραμμές θα φαίνονται σαν μία, καθότι στο παράθυρο αναπαρίσταται και η τονική ταυτότητα των νοτών.

Με διπλό κλικ στο handle μίας νότας, ανοίγει το παράθυρο *Edit MIDI Note*, στο οποίο θα εισάξουμε τις τιμές στα πεδία *Start* και *Stop Time*. Εναλλακτικά, για την εισαγωγή τιμών, μπορούμε να επιλέξουμε μία από τις εντολές που εξετάσαμε προηγουμένως.

Με δεδομένο ότι η αξία ενός τετάρτου είναι 1024 EDU's, πειραματιζόμαστε με διάφορες τιμές. Για την πρώτη νότα εισάγουμε *Start Time* 512 και *Stop Time* 0, για τη δεύτερη *Start* και *Stop Time* 0, για την τρίτη *Start* 0 και *Stop Time* -512 και για την τέταρτη *Start* 256 και *Stop Time* -256. Στην επόμενη εικόνα έχουμε το αποτέλεσμα των επιλογών μας.

Εικόνα 28.2.3β (Mac, Win)

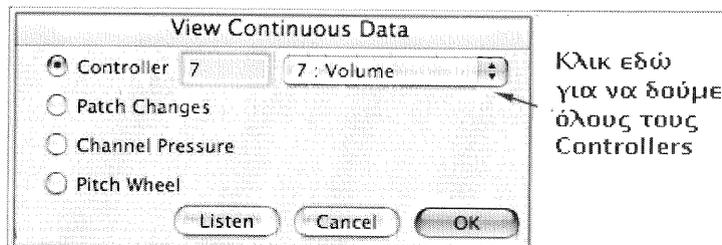
Δοκιμάστε και μετά ακούστε το αποτέλεσμα.

Θυμηθείτε: Οι επεξεργασμένες νότες, μία ή πολλές μαζί, μπορούν να αντιγραφούν σε κάποια άλλα μέτρα.

Η χρησιμότητα των εντολών *Key Velocities* και *Note Durations* έγκειται στο ότι, ορίζοντας διαφορετικές τιμές στις παραμέτρους των, μπορούμε να έχουμε πιο ρεαλιστική ακρόαση του αρχείου. Για τη πρώτη ο τρόπος που θα ορίσουμε τις τιμές της είναι καθοριστικός. Π.χ. αντί για *Set* μπορούμε να επιλέξουμε *Scale* ή *Randomize* με βάση μία αρχική τιμή. Αν επιλέξουμε *Randomize* δίνουμε μία τιμή περίπου 10, έτσι ώστε όλες οι νότες να έχουν μία απόκλιση δέκα μονάδων στην κλίμακα 1-128, ως προς τις τιμές τους. Για τις παραμέτρους της εντολής *Note Durations* μπορούμε να επέμβουμε στο χρόνο (*Start* και *Stop Time*).

Η εντολή *Edit Continuous Data* αφορά δεκάδες παραμέτρους, χρήσιμες τη στιγμή της εκτέλεσης. Για παράδειγμα η αλλαγή ηχοχρώματος σε επιλεγμένες νότες, η αλλαγή έντασης και η προσθήκη εφέ είναι μερικές από τις δυνατότητες που παρέχει η εντολή και πιθανόν για κάποιους χρήστες να είναι απαραίτητες.

Για να μειώσουμε π.χ. την ένταση, επιλέγουμε το εργαλείο *MIDI*, επιλέγουμε την εντολή *Continuous Data* και εμφανίζεται το ακόλουθο παράθυρο με τις κατηγορίες μηνυμάτων *Continuous Data*.

Εικόνα 28.2.4α (Mac, Win)

Επειδή η μεταβολή της έντασης είναι ένας controller, κάνουμε κλικ και επιλέγουμε *Controller* και στη συνέχεια επιλέγουμε τον controller 7 (*Volume*). Στη συνέχεια κάνουμε διπλό κλικ σε ένα μέτρο ή σε επιλεγμένα μέτρα και εμφανίζεται το γνωστό μας παράθυρο, εικόνα 28.2.4β.

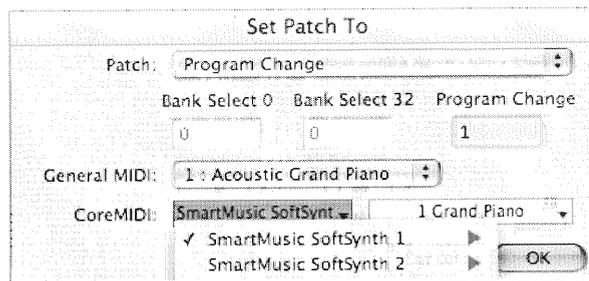

Εικόνα 28.2.4β (Mac, Win)

Στη συνέχεια, από το μενού εντολών *MIDI Tool*, επιλέγουμε π.χ. την εντολή *Set* (ή όποια από το μενού εντολών ανάθεσης τιμών μας εξυπηρετεί καλύτερα) και στο παράθυρο που ανοίγει ορίζουμε μία τιμή από 0 έως 128. Ακούμε τώρα το αρχείο μας. Αν, με την αλλαγή που κάναμε, επηρεάστηκαν τα επόμενα μέτρα, επαναλαμβάνουμε τη διαδικασία για το επόμενο μέτρο, ορίζοντας την κανονική τιμή, έτσι ώστε η ένταση να επανέλθει στο κανονικό επίπεδο.

Χρήσιμος επίσης είναι ο controller του *Sustain*, ειδικά σε παριτούρες πιάνου. Ανατίθεται όπως και ο controller *Volume*.

Για να **αλλάξουμε το ηχοχρώμα** σε μερικές νότες από το παράθυρο της εικόνας 28.2.4α επιλέγουμε *Patch Changes*, και στη συνέχεια την εντολή *Set*. Εμφανίζεται το επόμενο παράθυρο, εικόνα 28.2.4γ.

Εικόνα 28.2.4γ (Mac, Win)

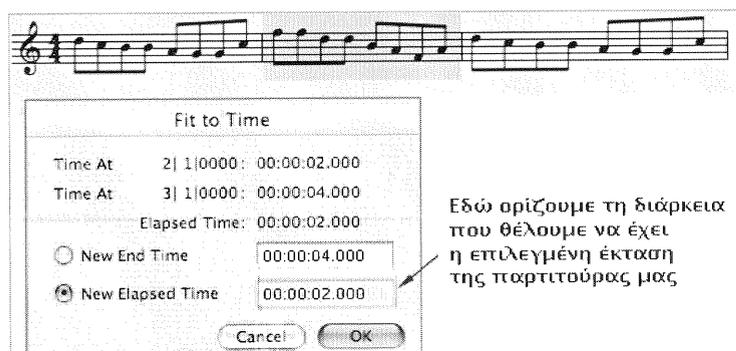
Από εδώ επιλέγουμε τον ήχο του οργάνου που θέλουμε να αναθέσουμε σε επιλεγμένες νότες. Το παράθυρο είναι τμήμα του παραθύρου *Instrument List* που θα εξετάσουμε στο κεφάλαιο 291.1. Επιλέγουμε ένα ηχόχρωμα και επίσης ένα διαφορετικό MIDI κανάλι. Ακούμε τώρα το αρχείο μας. Αν, με την αλλαγή που κάναμε, επηρεάστηκαν τα επόμενα μέτρα, επαναλαμβάνουμε τη διαδικασία για το επόμενο μέτρο, ορίζοντας το αρχικό ηχόχρωμα ή όποιο άλλο θέλουμε. Στο κεφάλαιο 18, εικόνα 18.4 περιγράψαμε πως μπορούμε να αλλάξουμε το ηχόχρωμα σε επιλεγμένες νότες, εισάγοντας ένα σύμβολο *Expressions*. Προτείνουμε να επιλέγεται αυτή η μέθοδος, παρά η εντολή *Continuous Data*.

Για να ορίσουμε πιο εύκολα τις επιλογές μας για τα *Continuous Data*, επιλέγουμε το μέτρο με απλό κλικ και με τη βοήθεια του *Shift*, επιλέγουμε μερικές νότες μόνο.

Όταν στέλνουμε *Continuous Data* σε ένα συνθεσάιζερ, αυτά αποθηκεύονται στη μνήμη του. Επομένως, για να εκτελέσει το συνθεσάιζερ ένα άλλο αρχείο σωστά, θα πρέπει να το σβήσουμε και να το ανοίξουμε εκ νέου.

Η επόμενη **εντολή *Tempo*** μας επιτρέπει την αλλαγή του tempo σε επιλεγμένη έκταση της παρτιτούρας μας. Επιλέγουμε την έκταση και στη συνέχεια εκτελούμε την εντολή *Set* (ή όποια από τις εντολές ανάθεσης τιμών μας εξυπηρετεί καλύτερα). Στο παράθυρο που ανοίγει εισάγουμε μία τιμή από 0 έως όσο θέλουμε, π.χ. 789. Συναφής και χρήσιμη είναι η εντολή του μενού *MIDI Tool/Fit to Time*. Όσοι π.χ. γράφουν μουσική για εικόνα, μπορούν να ορίσουν ένα tempo που να διαμορφώνει τη διάρκεια της μουσικής τους σύμφωνα με τη ροή της εικόνας.

Η εντολή είναι διαθέσιμη εφόσον έχουμε επιλέξει την εντολή *Tempo* και επίσης ένα μέτρο. Επιλέγουμε *Fit to Time* και εισάγουμε την επιθυμητή τιμή του tempo αλλά με έμμεσο τρόπο. Δίνοντας την αξία της διάρκειας του επιλεγμένου μέτρου συνολικά, δηλαδή σε απόλυτο χρόνο. Έτσι το tempo διαμορφώνεται ανάλογα. Η εντολή *Set* δεν μας εξυπηρετεί στην προκειμένη περίπτωση, διότι ορίζοντας την αλλαγή του tempo και μόνο, δεν έχουμε άμεση πληροφορία για τη συνολική διάρκεια του μέτρου.

Εικόνα 28.2.4δ (Mac, Win)

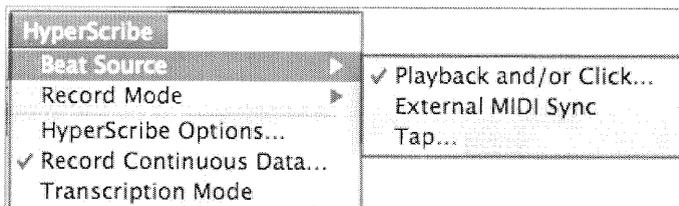
Οι άλλες εντολές MIDI:

Η εντολή ***Edit MIDI Note*** εξετάστηκε με την εντολή *Key Velocities* (εικόνα 28.2.2β). Η εντολή ***Play*** εκτελεί το επιλεγμένο μέτρο. Η εντολή ***Show Selected Notes*** αφορά τις εντολές *Key Velocities* και *Note Durations*. Επιλεγμένη, εμφανίζει το διάγραμμα (τις κάθετες και οριζόντιες γραμμές) των επιλεγμένων νοτών μόνο, δηλαδή των νοτών που έχουν επιλεγεί τα handles τους. Αποεπιλεγμένη, εμφανίζει το διάγραμμα όλων των νοτών μίας επιλογείσας έκτασης. Οι εντολές ***Dragging Copies Music*** και ***Dragging Copies MIDI Data***, επιλέγονται (είτε η μία, είτε η άλλη) για να δηλώσουμε στο πρόγραμμα τι θέλουμε να κάνει, όταν μία επιλογείσα έκταση τη μεταφέρουμε σε ένα άλλο μέρος της παρτιτούρας, προς αντιγραφή. Στην πρώτη περίπτωση αντιγράφονται νότες και MIDI Data, στη δεύτερη μόνο MIDI Data.

Κεφάλαιο 28.3: Το εργαλείο Hyperscribe

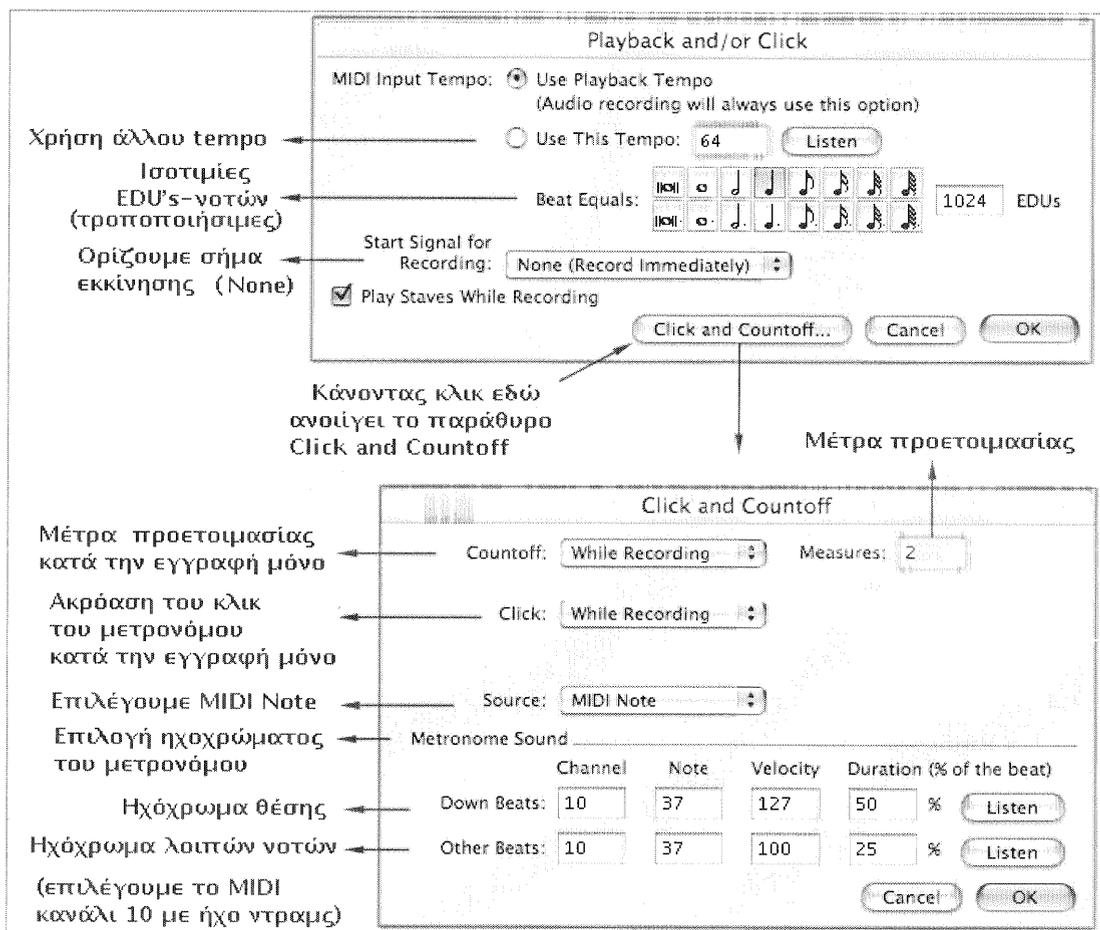
Γράφοντας νότες σε πραγματικό χρόνο

Μόλις επιλέξουμε το εργαλείο *Hyperscribe* ανοίγει το παράθυρο *Human Playback Warning* στο οποίο πατάμε *OK*. Για να γράψουμε σε πραγματικό χρόνο, θα πρέπει να κάνουμε ορισμένες ρυθμίσεις με τις εντολές *Hyperscribe*, εικόνα 28.3.1.

Εικόνα 28.3.1 (Mac, Win)

Με την εντολή **Beat Source** επιλέγουμε την πηγή του παλμού η οποία θα δίνει τον παλμό στο πρόγραμμα. Η εγγραφή επιβάλλει να στέλνουμε στο πρόγραμμα ένα σήμα παλμού. Αυτό μπορεί να γίνει με τον εσωτερικό μετρονόμο του προγράμματος ή με εξωτερικό MIDI όργανο (π.χ. ένα drum machine), ή με μετρονόμο που θα ορίσουμε μέσω της επιλογής *Tap* (π.χ. ένα πεντάλ συνδεδεμένο στο κλαβιέ μας, ή πατώντας σταθερά ένα πλήκτρο στο κλαβιέ μας με το ένα χέρι. Επιλέγουμε *Playback and/or Click..* Στο παράθυρο της εικόνας 28.3.2α ορίζουμε τις παραμέτρους για τον εσωτερικό μετρονόμο.

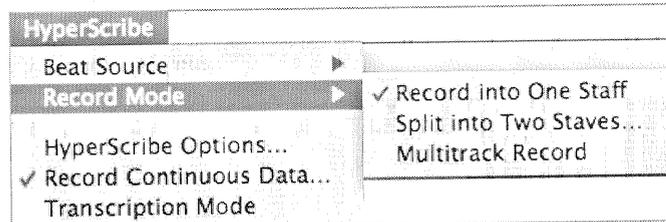

Εικόνα 28.3.2α (Mac, Win)

Ακολουθούμε τις οδηγίες της εικόνας. *Μέτρα Προετοιμασίας (Countoff)* ονομάζουμε τα μέτρα που το πρόγραμμα δεν γράφει, περιμένοντας να ξεκινήσουμε να παίζουμε νότες. Στο πεδίο *Source* επιλέγουμε *MIDI Note*. Στα πεδία *Down Beats* και *Other Beats* ορίζουμε το ηχόχρωμα του μετρονόμου, επιλέγοντας το MIDI

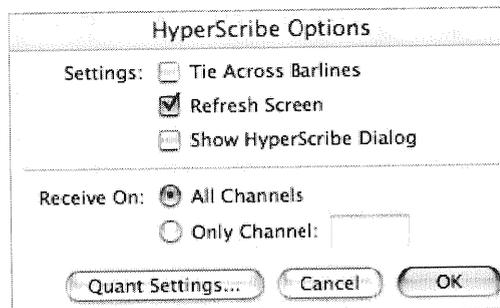
κανάλι 10 και όργανο τα ντραμς (βλέπετε επόμενο κεφάλαιο). Για να ορίσουμε τον ήχο της θέσης και των άλλων beats του μετρονόμου, πατάμε *Listen* και στα δύο πεδία. Το πρόγραμμα μας υποδεικνύει να παίξουμε μία νότα στο κλαβιέ που θα ορίσει τον ήχο της θέσης πρώτα και των λοιπών beats μετά. Παίζοντας νότες στο κλαβιέ, θα ακούμε διάφορους ήχους ντραμς. Επιλέγουμε ένα μπάσο ήχο για τη θέση και έναν πρίμο για τα υπόλοιπα beats του μετρονόμου. Αντί για ντραμς μπορούμε να ορίσουμε MIDI κανάλι π.χ. 1 και ήχο πιάνου, αρκεί οι δύο νότες που θα κτυπήσουμε στο κλαβιέ να είναι διακριτές τονικά.

Με την **εντολή *Record Mode***, εικόνα 28.3.2β επιλέγουμε εγγραφή σε ένα, δύο ή πολλά πεντάγραμμα.

Εικόνα 28.3.2β (Mac, Win)

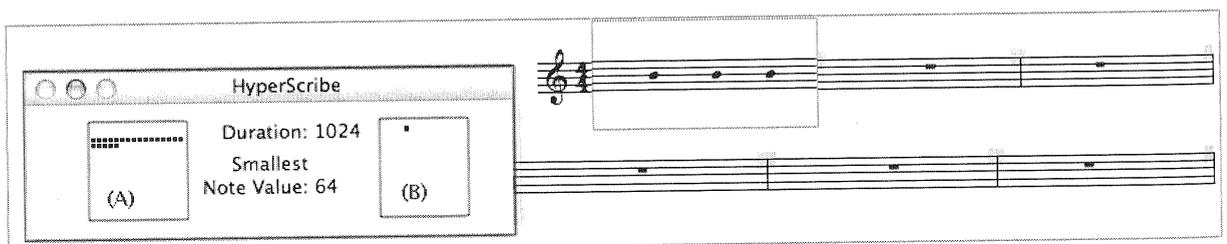
Με την **εντολή *Hyperscribe Options***, εικόνα 28.3.2γ επιλέγουμε τις παραμέτρους της εγγραφής. Ακολουθούμε τις επιλογές της εικόνας.

Εικόνα 28.3.2γ (Mac, Win)

Επιλέγουμε *Tie Across Barlines* εάν οι νότες μας θα είναι δεμένες (συζεύξεις). Επιλέγουμε επίσης *Refresh Screen* και *Show Hyperscribe Dialog*. Από το πεδίο *Quant Settings* επιλέγουμε το Quantize που θα ισχύσει κατά την μεταφορά των παιγμένων νοτών στην παρτιτούρα. Αν εισάγουμε μικρής διάρκειας νότες, επιλέγουμε σαν νότα-βάση του quantize μία ίσης διάρκειας νότα. Επιλέγουμε επίσης ένα συνδυασμό ρυθμικών μοτίβων της μουσικής που θα γράφουμε. (Αναλυτικά για το Quantize στη σελίδα 271).

Για να γράψουμε, κάνουμε κλικ στο μέτρο που θα αρχίσει η εγγραφή. Μόλις τελειώσουν τα μέτρα countoff αρχίζουμε να παίζουμε. Στην οθόνη μας εμφανίζεται το ακόλουθο παράθυρο, εικόνα 28.3.3.

Εικόνα 28.3.3 (Mac, Win)

Αριστερά της παρτιτούρας μας εμφανίζεται ο πίνακας ελέγχου εισαγωγής των νοτών. Στο πεδίο (A) το πρόγραμμα καταχωρεί όλα τα beats από την αρχή, μαζί και τα beats των δύο μέτρων. Τα beats εμφανίζονται με τη μορφή κουκκίδων. Στο πεδίο (B) το πρόγραμμα εμφανίζει με μία κουκκίδα τις εισαγόμενες νότες. Αν εισάγουμε συγχορδίες, τότε εμφανίζονται τρεις ή τέσσερις κουκκίδες. Για να σταματήσουμε την εγγραφή, κάνουμε κλικ οπουδήποτε. Αν η εμφάνιση της παρτιτούρας μας δεν μας ικανοποιεί, εκτελούμε τις εντολές *Quantize* (δείτε σελίδα 271) και *Update Layout* (σελίδα 241)

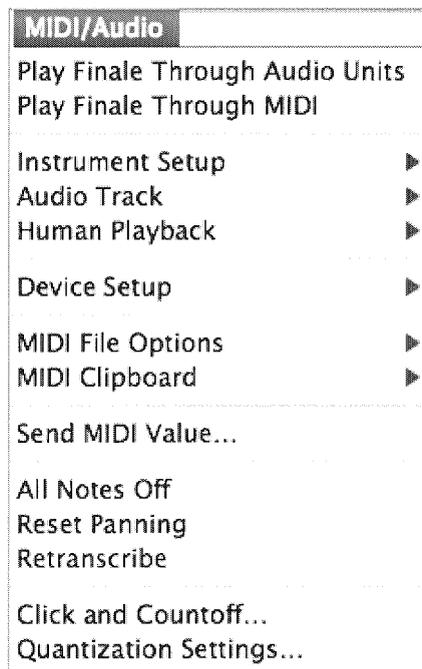
Το μενού εντολών MIDI/Audio
 Η Ακρόαση των αρχείων μας

Κεφάλαιο 29.1 Το μενού εντολών MIDI/Audio

29.1.1 Οι εντολές MIDI/Audio

(Ρυθμίσεις για την ακρόαση και την επικοινωνία μέσω MIDI)

Το μενού εντολών MIDI/Audio μας επιτρέπει να ορίσουμε από ποιά μονάδα ήχων (software ή hardware) θα ακούσουμε τη μουσική που γράψαμε, με ποιά ηχοχρώματα και με ποιές ρυθμίσεις. Ακόμα παρέχει εντολές για να ορίσουμε τον τρόπο επικοινωνίας του προγράμματος με μία εξωτερική μονάδα ήχων. Το μενού εντολών στα δύο λειτουργικά συστήματα εμφανίζεται στις επόμενες εικόνες 29.1.1

Εικόνα 29.1.1 (MacOs)

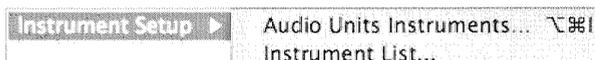
Εικόνα 29.1.1 (Wind.)

(κατά την παρουσίαση θα επισημαίνονται οι διαφορές μεταξύ των εντολών στα δύο λειτουργικά συστήματα)

Η εντολή *Play Finale Through Audio Units* (AU-MacOs) ή *Play Finale through VST* (Windows) επιλέγεται προκειμένου να ακούμε τη μουσική μας σύμφωνα με τις ρυθμίσεις που έχουμε κάνει με την εντολή *Instrument Setup/Audio Units Instruments* (AU-MacOs) και *VST Instruments* (Windows). Τις δύο αυτές εντολές θα τις εξετάσουμε στη συνέχεια.

Η εντολή *Play Finale Through MIDI* (MacOs, Windows) επιλέγεται προκειμένου να ακούμε τη μουσική μας σύμφωνα με τις ρυθμίσεις που έχουμε κάνει με την εντολή *Device Setup/MIDI/Internal Speaker Setup* (MacOs) και *Device Setup/MIDI Setup* (Windows). Τις δύο αυτές εντολές θα τις εξετάσουμε στη συνέχεια.

Η εντολή *Instrument Setup* (MacOs, Windows) περιλαμβάνει τις εξής υποεντολές, εικόνα 29.1.2α.

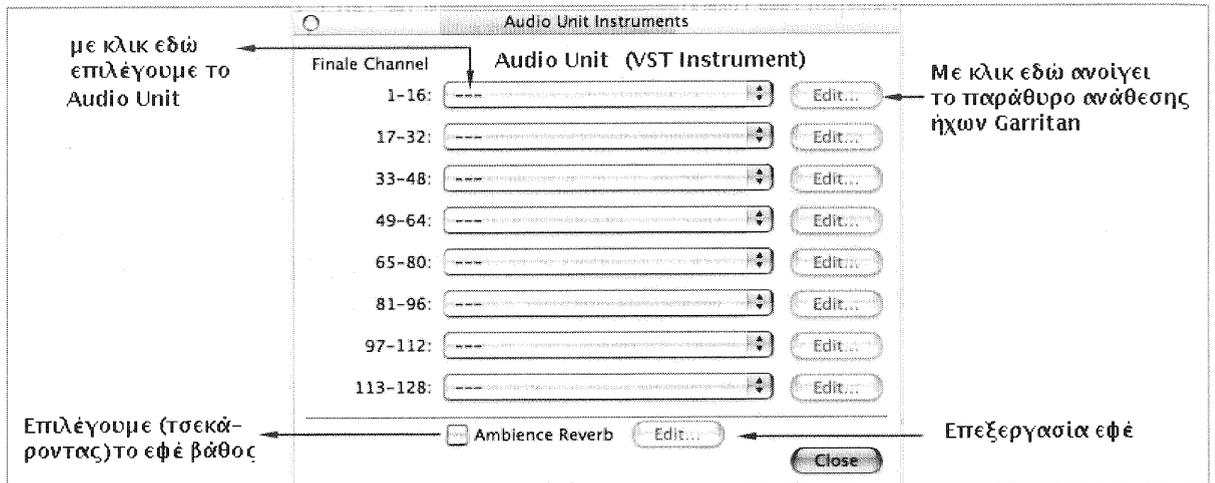

Εικόνα 29.1.2α (MacOs)

Εικόνα 29.1.2α (Wind.)

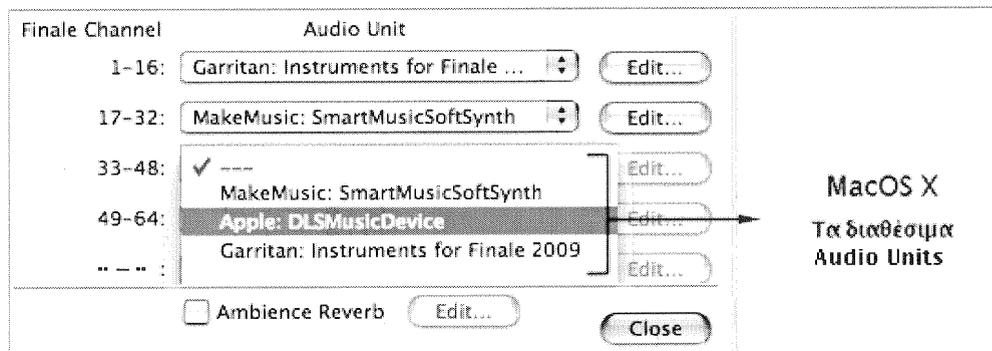
-Η υποεντολή *Audio Units Instruments* (MacOs-Windows), εικόνα 29.1.2β

Εικόνα 29.1.2β (Mac, Win)

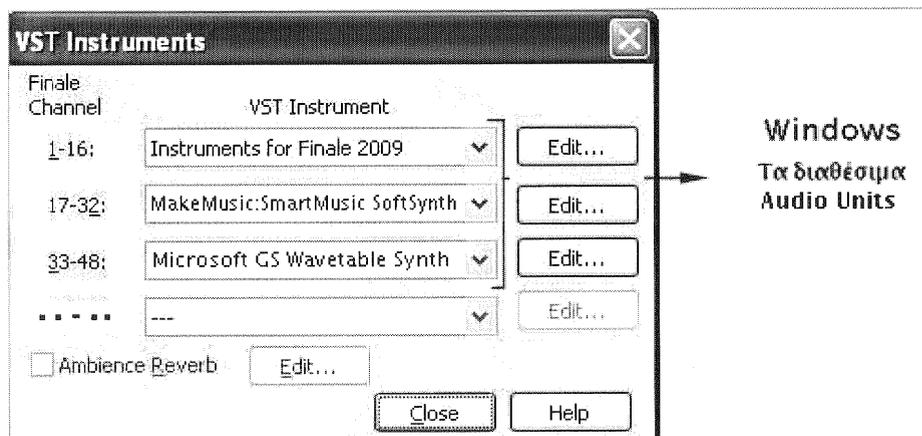
Τα κανάλια ακρόασης του Finale είναι στο σύνολό τους 128, διαιρημένα σε 8 ομάδες των 16 καναλιών η κάθε μία. Αυτό σημαίνει ότι μπορούμε να ακούμε παράλληλα 128 διαφορετικά ηχοχρώματα οργάνων. Σε κάθε ομάδα καναλιών αναθέτουμε ένα audio unit (μηχανή αναπαραγωγής ήχων), που είναι ένα virtual όργανο (Synth ή Sampler), κάνοντας κλικ στο πεδίο που υποδεικνύεται στην εικόνα (αριστερά). Για κάθε κανάλι (1-16) μίας ομάδας ορίζουμε ένα διαφορετικό ηχοχρώμα από κάθε audio unit, κάνοντας κλικ στο πεδίο *Edit* (δεξιά). Τα διαθέσιμα audio units στα δύο λειτουργικά συστήματα είναι:

-σε MacOS X, εικόνα 29.1.2γ1.

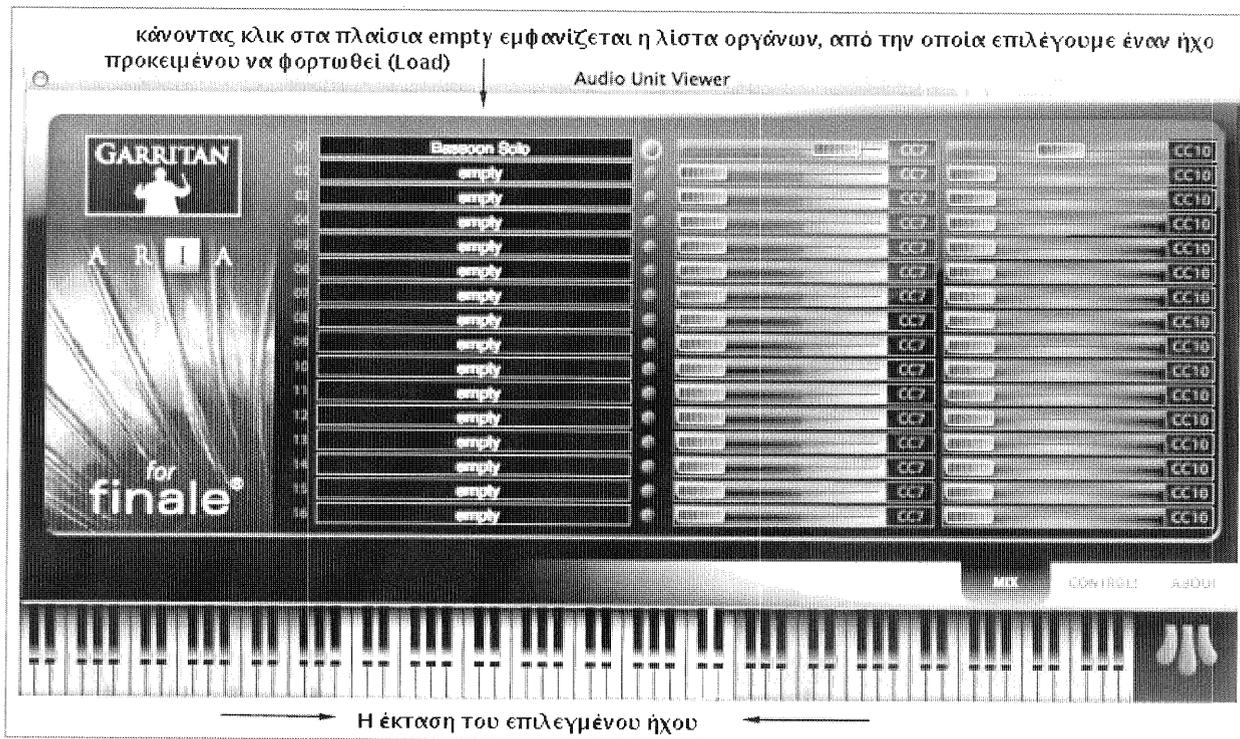
Εικόνα 29.1.2γ1 (Mac)

-Στα Windows, εικόνα 29.1.2γ2.

Εικόνα 29.1.2γ2 (Wind.)

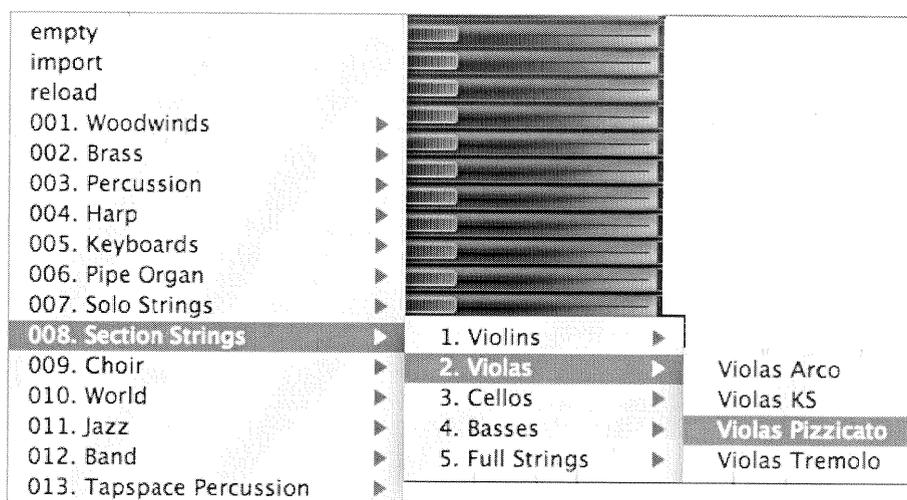
Όταν σε μία ομάδα καναλιών έχει ανατεθεί ένα audio unit, είναι διαθέσιμη η εντολή *Edit*. Κάνοντας κλικ στο πεδίο *Edit*, εμφανίζεται το επόμενο παράθυρο, εικόνα 29.1.2δ.

Εικόνα 29.1.2δ (Mac, Win)

Στις κυψέλες *empty* αναθέτουμε ανά κανάλι τους ήχους του audio unit, εν προκειμένω του audio unit *Aria*. Οι ήχοι που θα αναθέσουμε είναι οι γνωστοί για την ποιότητά τους ήχοι *Garritan* της ομώνυμης εταιρείας. Η μηχανή audio unit (sampler) *Aria* ενσωματώθηκε στο πρόγραμμα από την έκδοση 2009. Σε προηγούμενες εκδόσεις η μηχανή ήταν το *Kontakt* της εταιρείας *Native Instruments*.

Σε κάθε ένα από τα 16 κανάλια μπορούμε να αναθέσουμε έναν ήχο sampler, μπορούμε δε τον ίδιο ήχο να τον αναθέσουμε σε περισσότερα κανάλια. Οι διαθέσιμοι ήχοι *Garritan*, ανά κατηγορία, αναγράφονται στην επόμενη εικόνα, 29.1.2ε.

Εικόνα 29.1.2ε (Mac, Win)

Όπως αναφέραμε, κάνοντας ένα απλό κλικ στις κυψέλες *empty* (εικόνα 29.1.2δ), εμφανίζεται η λίστα κατηγοριών και οργάνων που βλέπουμε. Επιλέγουμε για κάθε κυψέλη έναν ήχο, ο οποίος αφού φορτωθεί στο πρόγραμμα, εμφανίζεται στην κυψέλη με το όνομά του. Υπενθυμίζουμε ότι αν στο πρόγραμμα έχουμε

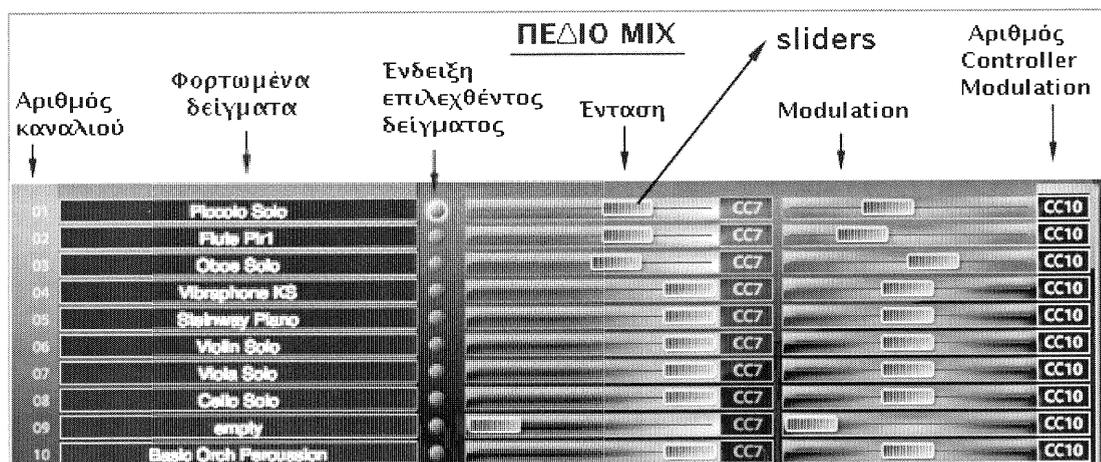
δημιουργήσει περισσότερα των 16 πενταγράμμων, μπορούμε στην επόμενη δεκαεξάδα πενταγράμμων να ορίσουμε εκ νέου το ίδιο ή ένα άλλο audio unit (εικόνες 29.1.2γ1, 2).

Στο κάτω μέρος της εικόνας 29.1.2δ εμφανίζεται ένα κλαβιέ με 120 πλήκτρα. Το πεδίο με τα μη σκιασμένα πλήκτρα του κλαβιέ αναπαριστά την έκταση του επιλεγμένου ήχου-οργάνου. Η εντολή *Reload* πάνω από τον κατάλογο των κατηγοριών επαναφορτώνει έναν ήχο. Η εντολή *Import* φορτώνει έναν ήχο από άλλον κατασκευαστή.

Υπόμνηση: Αν δημιουργούμε τα αρχεία μας με την εντολή *File/New/Document With Setup Wizard*, τότε οι ήχοι ανατίθενται αυτόματα στα πεντάγραμμα (κανάλια). Σε αυτή την περίπτωση το πρόγραμμα μας ρωτάει αν θα αναθέσει στα πεντάγραμμα τους ήχους Garritan ή τους SmartMusic (κεφάλαιο 4, εικόνα 4.2γ).

Περισσότερες πληροφορίες για το Aria

Το audio unit *Aria* κατασκευάζεται από την εταιρεία *Plogue Art et Technologie, Inc* και χρησιμοποιείται σαν plugin στο *Finale* από την έκδοση 2009. Διαβάζει όλα τα VST instruments. Κάθε δείγμα οργάνου (sampler) μπορούμε να το επεξεργασθούμε. Η διαχείριση των ήχων γίνεται ταχύτατα και γενικά το user interface του προγράμματος είναι πολύ φιλικό. Ας το μελετήσουμε, εικόνα 29.1.2στ.

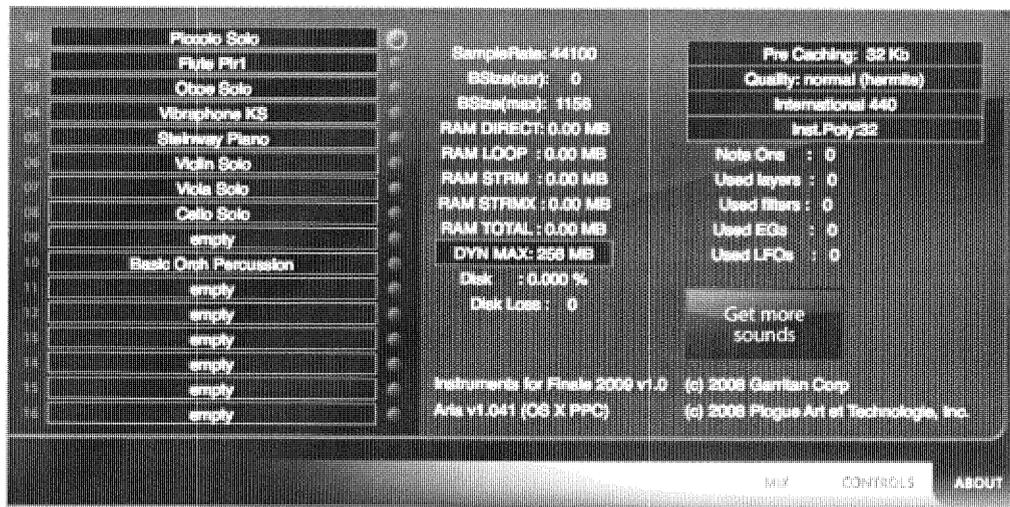
Εικόνα 29.1.2στ. (Mac, Win)

Μέσω του παραθύρου αυτού φορτώνουμε δείγματα και διαμορφώνουμε την ένταση και το modulation του δείγματος. Οι τιμές υποδηλώνονται από τη θέση των συρόμενων sliders.

Εικόνα 29.1.2ζ (Mac, Win)

Μέσω αυτού του παραθύρου μπορούμε να επεξεργασθούμε κάθε δείγμα (ήχο). Η επόμενη εικόνα 29.1.2η αναφέρεται στο παράθυρο *About*.

Εικόνα 29.1.2η (Mac, Win)

Μέσω του παραθύρου *About* έχουμε πληροφορίες για κάθε δείγμα (συχνότητα δειγματοληψίας, μέγεθος σε MB, κ.λπ.). Ορίζουμε επίσης το μέγεθος cache του υπολογιστή για το κάθε δείγμα, κάνουμε μικροκουρδίσματα, μεταβάλλουμε την ποιότητα του δείγματος, καθώς και την πολυφωνία του.

Ο αρχάριος χρήστης δεν επεμβαίνει σε αυτές τις παραμέτρους, μιας και έχουν ορισθεί από τον κατασκευαστή.

Το (virtual) κλαβιέ του Aria

Εικόνα 29.1.2θ (Mac, Win)

Οι ήχοι SmartMusic SoftSynth

Προσφέρονται από την *MakeMusic* και λειτουργούν και με την ενσωματωμένη κάρτα του συνθεσάιζερ του υπολογιστή. Προσφέρουν μία καλύτερη ποιότητα ήχου από τους ήχους που προσφέρουν οι δύο κατασκευαστές των λειτουργικών συστημάτων.

Το εφέ Ambience Reverb

Επιλέγουμε το εφέ βάθος (εικόνα 29.1.2β) για να προσθέσουμε βάθος κατά την ακρόαση του αρχείου. Από το πεδίο *Edit* μπορούμε να επεξεργασθούμε τις παραμέτρους του βάθους του εφέ. Το Ambience Reverb προσφέρεται από την εταιρεία *Garritan*. Η επεξεργασία μπορεί να δώσει εντυπωσιακά αποτελέσματα στην παραγωγή σας, ειδικά σε περιπτώσεις που χρειάζεται να αποθηκεύσετε την εργασία σας σαν Audio αρχείο. Η επεξεργασία γίνεται από ένα ειδικό παράθυρο, απαιτεί όμως γνώσεις των παραμέτρων του εφέ. Τρεις από τις παραμέτρους που είναι χρήσιμο να ρυθμίσετε είναι οι *Dry Gain* (ποσότητα καθαρού σήματος - χωρίς βάθος), *Wet Gain* (ποσότητα σήματος με βάθος) και *Time* (χρόνος αντηχήσεων). Η μίξη των δύο πρώτων διαμορφώνει το τελικό αποτέλεσμα, ενώ η ρύθμιση *Time* δίνει ένα διακριτικό βάθος.

Για τον επαγγελματία εναλλακτική λύση στο *Aria* και στους ήχους *Garritan* αποτελεί το πρόγραμμα *Symphonic Instrument* (προσφέρει υψηλής ποιότητας κλασικούς ήχους για όλα τα όργανα και τις παραλλαγές τους) και το *Ethno* (προσφέρει ήχους από παραδοσιακά όργανα από όλο τον κόσμο). Περισσότερες πληροφορίες στον εκδότη του βιβλίου.

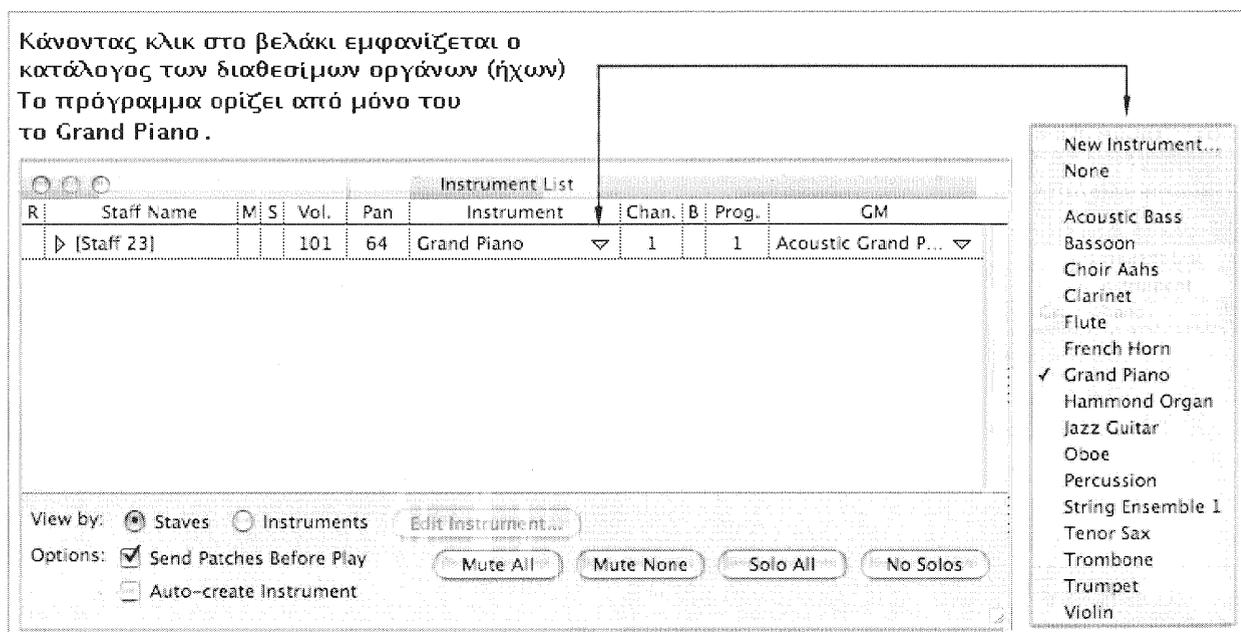
Η υποεντολή Instrument List

Εμφανίζει το ομώνυμο παράθυρο, εικόνες 29.1.2κ. Η ίδια εντολή βρίσκεται και στο μενού εντολών *Window*. Μέσω αυτού γίνεται η ανάθεση των ήχων των ενσωματωμένων audio units, είτε των εξωτερικών συνθεσάιζερ ή samplers (συνδεδεμένων μέσω MIDI με το πρόγραμμα) στα πεντάγραμμα. Αν δημιουργούμε τα αρχεία μας με την εντολή *File/New/Document With Setup Wizard*, τότε οι ήχοι ανατίθενται αυτόματα στα πεντάγραμμα. Σε αυτή την περίπτωση το πρόγραμμα μας ρωτάει αν θα αναθέσει στα πεντάγραμμα ήχους Garritan ή SmartMusic (ανατρέξτε στο κεφάλαιο 4, εικόνα 4.2γ). Αν όμως δημιουργήσουμε ένα *Default Document* ή θελήσουμε να αλλάξουμε τον ήχο σε κάποιο πεντάγραμμο, ή θελήσουμε να δοκιμάσουμε τους ήχους από ένα εξωτερικό συνθεσάιζερ, τότε καταφεύγουμε στο παράθυρο αυτό. Στις επόμενες εικόνες εμφανίζονται τα παράθυρα της εντολής *Instrument List* σε διάφορες εκδοχές.

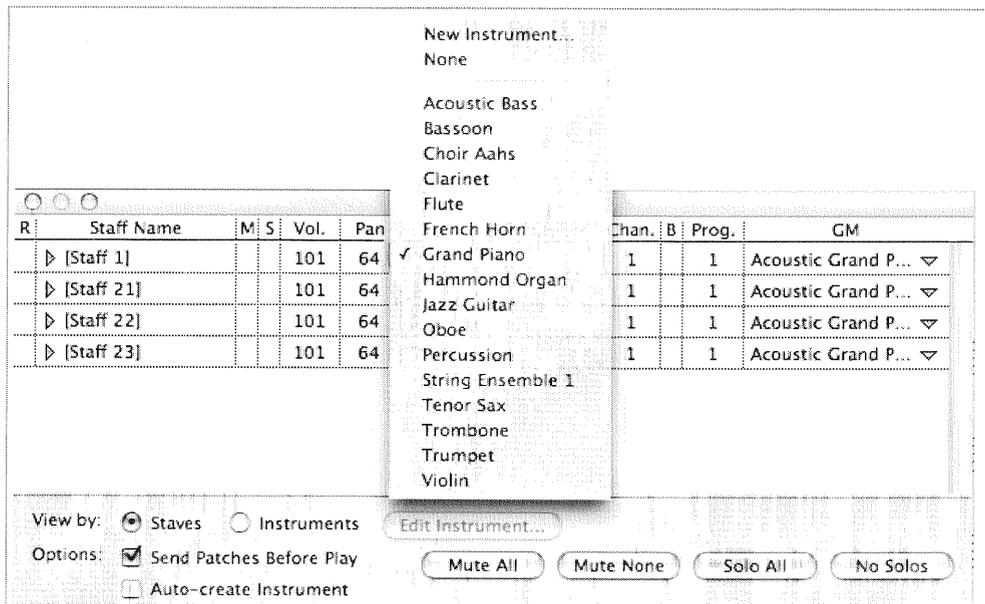
Εικόνα 29.1.2κ1 (Mac, Win).

Το αρχείο δημιουργήθηκε με τη διαδικασία *Document With Setup Wizard*

Εικόνα 29.1.2κ2 (Mac, Win)

Το αρχείο δημιουργήθηκε με τη διαδικασία *Default Document* (ένα πεντάγραμμο).

Εικόνα 29.1.2κ3 (Mac, Win)

Το αρχείο δημιουργήθηκε με τη διαδικασία *Default Document* (τέσσερα πεντάγραμμα).

Στην επόμενη εικόνα επεξηγούνται όλα τα πεδία του παραθύρου.

Κλείσιμο Σμίκρυνση Απόκρυψη του παραθύρου

Όνομα Staff

M (mute) ■ = όχι ακρόαση

S (solo) ● = παίζει μόνο αυτό το όργανο

Όνομα * οργάνου

Αριθμός ήχου

Αριθμός καναλιού

Ο αντίστοιχος του αριθμού Prog. ήχος σε General MIDI

Ενδειξη (R) ότι στο πεντάγραμμα θα γίνει εγγραφή με το *Hyperscribe*

Στρέφοντας το βελάκι προς τα κάτω, έχουμε τη δυνατότητα να αναθέσουμε σε κάθε Layer διαφορετικό ήχο. Επίσης έχουμε τη δυνατότητα να αναθέσουμε ένα άλλο ήχο για τις συγχροδίες και για τα σύμβολα Expressions που έχουν ιδιότητες αλλαγής ήχου (Patch Change).

V (olume)-Ενταση (τιμή από 0 έως 127)

P (anning)-Μοίρασμα των εντάσεων ανάμεσα στο δεξί και αριστερό ηχείο (τιμές 0-127)

Απεικόνιση κατά Staves ή όργανα

Φόρτωση του οργάνου πριν την ακρόαση

Αυτόματη δημιουργία οργάνων

R	Staff Name	M	S	Vol.	Pan	Instrument	Chan.	B	Prog.	GM
▶	[Staff 1]	■		28	64	Instrument 17	1		2	Acoustic Grand P...
▶	[Staff 2]		●	0	64	Instrument 18	17		74	Flute
▶	[Staff 3]			0	64	Instrument 19	33		1	Acoustic Grand P...
▼	[Staff 4]			127	64	Instrument 21	48		41	Violin
	Layer 1			127	64	Instrument 21	48		41	Violin
	Layer 2			127	64	Instrument 21	48		41	Violin
	Layer 3			127	64	Instrument 21	48		41	Violin
	Layer 4			127	64	Instrument 21	48		41	Violin
	Chords			127	64	Instrument 21	48		41	Violin
	Expressions			127	64	Instrument 21	48		41	Violin

View by: Staves Instruments

Options: Send Patches Before Play Auto-create Instrument

Mute All Mute None Solo All No Solos

*** ΣΗΜΕΙΩΣΗ:**
 Το όνομα Instrument... ανατίθεται αυτόματα όταν επιλέγουμε *New Instrument*
 Σε περίπτωση *Setup Wizard* ανατίθεται το όνομα του οργάνου.
 Σε περίπτωση *Default Document* ανατίθεται το όνομα *Grand Piano*

Mute όλα ή κανένα

B (ank) Επιλογή τράπεζας ήχων από τη μονάδα αναπαραγωγής

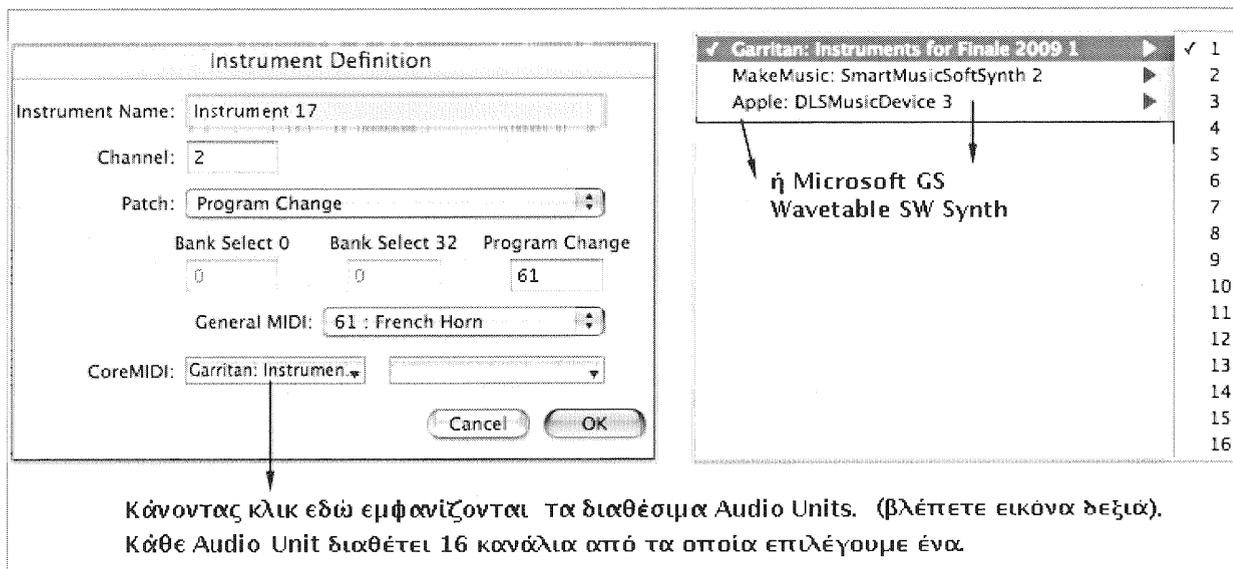
Solo όλα ή κανένα

Εικόνα 29.1.2λ (Mac, Win)

Στην εικόνα 29.1.2λ και στη στήλη *Όνομα Οργάνου* το όνομα *Instrument ...* εμφανίζεται αυτόματα όταν κάνουμε κλικ σε αυτό το πεδίο και ζητήσουμε *New Instrument*. Το *Instrument* με αριθμό 17 είναι το πρώτο διαθέσιμο όργανο, μιας και τα 16 πρώτα είναι τα όργανα που έχει ορίσει αυτόματα το πρόγραμμα (δείτε την εικόνα 29.1.2κ3).

Ορίζουμε σε ένα πεντάγραμμα *New Instrument* όταν θέλουμε να επαναορίσουμε το audio unit και τους ήχους σε παλιά ή τρέχοντα αρχεία.

Ορίζοντας ένα νέο Instrument ανοίγει το ακόλουθο παράθυρο, εικόνα 29.1.2μ.

Εικόνα 29.1.2μ (Mac, Win)

Παρατηρήσεις:

1. Όπως αναφέραμε μπορούμε να ακούσουμε τα πεντάγραμματα είτε από τα εγκατεστημένα στο πρόγραμμα και τον υπολογιστή μας audio units, είτε από εξωτερικά συνθεσάιζερ ή samplers συνδεδεμένα μέσω MIDI με το πρόγραμμα (βλέπετε εντολές *Play Finale Through AU/VST* και *Play Finale Through MIDI*). Εάν επιλέξουμε τη δεύτερη εντολή και έχουμε συνδέσει στον υπολογιστή μας ένα MIDI όργανο, τότε κάνοντας κλικ στο πεδίο *CoreMIDI* (MacOs) θα εμφανισθούν τα 16 MIDI κανάλια του οργάνου μας και παράλληλα όλες οι διαθέσιμες θύρες του MIDI Interface, (βλέπετε στη συνέχεια εντολή *Device Setup/MIDI Setup*).

2. Εάν χρησιμοποιούμε ένα MIDI κλαβιέ για την εισαγωγή των νοτών, θα πρέπει να εξετάσουμε αν αυτό συνδέεται και πως με τον υπολογιστή. Αν συνδέεται απ' ευθείας (USB κλαβιέ) θα πρέπει να εξετάσουμε αν οι οδηγοί του (Drivers) είναι συμβατοί με το σύστημά μας. Αν απαιτείται ένα MIDI Interface για τη σύνδεση, πάλι θα εξετάσουμε αν οι οδηγοί του MIDI Interface είναι συμβατοί. Όταν εγκατασταθούν οι οδηγοί και συνδεθεί το κλαβιέ, τότε θα εκτελέσουμε την εντολή *Device Setup/MIDI Setup* (βλέπετε στη συνέχεια).

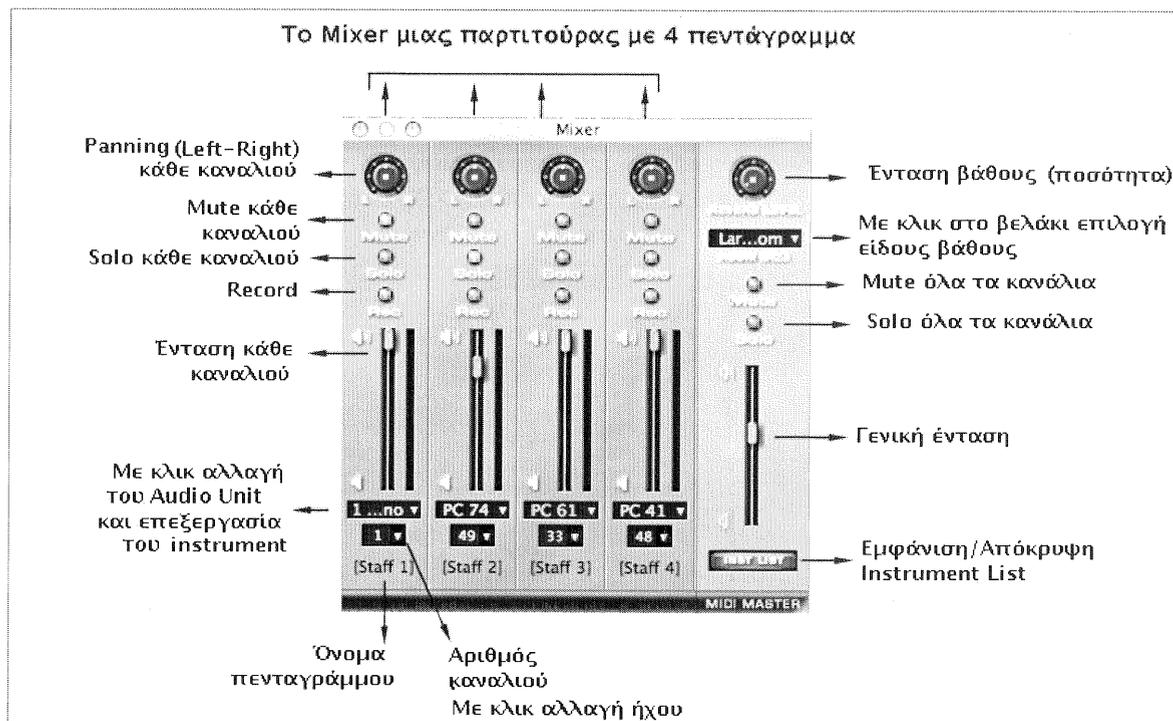
3. Σε μερικές περιπτώσεις χρηστών θα τύχει να μην εμφανίζεται στο πεδίο *CoreMIDI* της εικόνας 29.1.2μ το audio unit, παρ' όλο που στο παράθυρο *AU* ή *VST Instruments* (εικόνες 29.1.2γ1 και 29.1.2γ2) έχουμε αναθέσει στα κανάλια του προγράμματος αυτές τις μηχανές. Επομένως σε περιπτώσεις χρηστών με διαφορετικό σύστημα (λειτουργικό ή έκδοση) η εικόνα 29.1.2μ είναι ψευδής. Σε αυτή την περίπτωση θα καταφεύγουμε στο παράθυρο του *Mixer* (επόμενη παράγραφος) για να κάνουμε τις επιλογές μας ή θα φροντίζουμε έτσι ώστε όλα τα πεντάγραμματα της παρτιτούρας μας να δημιουργούνται με την εντολή *New Document With Setup Wizard* και να αναθέτουμε σε εκείνη τη φάση τη μηχανή αναπαραγωγής.

Οι υποεντολές *Manage VST Plug-ins/Manage AU Plug-ins* της εντολής *Device Setup* (που θα εξετάσουμε στη συνέχεια) μας επιτρέπουν να ελέγχουμε τη διασυνδεσιμότητα ενός audio unit με το Finale.

Το παράθυρο Mixer (Mixer Window)

Η εμφάνιση του χρήσιμου αυτού παραθύρου γίνεται από την εντολή *Window/Mixer*. με το θέμα αυτό ασχοληθήκαμε περιληπτικά στο κεφάλαιο 8, εικόνα 8.3. Δείτε και την επόμενη εικόνα 29.1.3.

Σε αυτό το παράθυρο μπορούμε να κάνουμε πολλές ρυθμίσεις και να έχουμε πρόσβαση σε εντολές και λειτουργίες του παραθύρου *Audio Unit Instruments* ή *VST Instruments* (εικόνες 29.1.2γ1 και 29.1.2γ2). καθώς και στο παράθυρο *Instrument Definition* (εικόνα 29.1.2μ).

Εικόνα 29.1.3 (Mac, Win)

Οι εντολές Audio Track. Εισάγοντας αρχεία Audio

Εικόνα 29.1.4α (Mac, Win)

Με την εντολή *Add Audio Track* δημιουργούμε στο score μας ένα κανάλι Audio. Στη συνέχεια εισάγουμε στο κανάλι αυτό ένα αρχείο ήχου (.mp3, .Aiff, .Wav), το οποίο θα συνοδεύει την παρτιτούρα μας. Το audio αρχείο μπορούμε να το ακούμε παράλληλα με τη μουσική που γράψαμε στην παρτιτούρα. Στο τέλος μπορούμε να εξάγουμε όλο το αρχείο (audio track+finale track) σαν ένα νέο audio αρχείο.

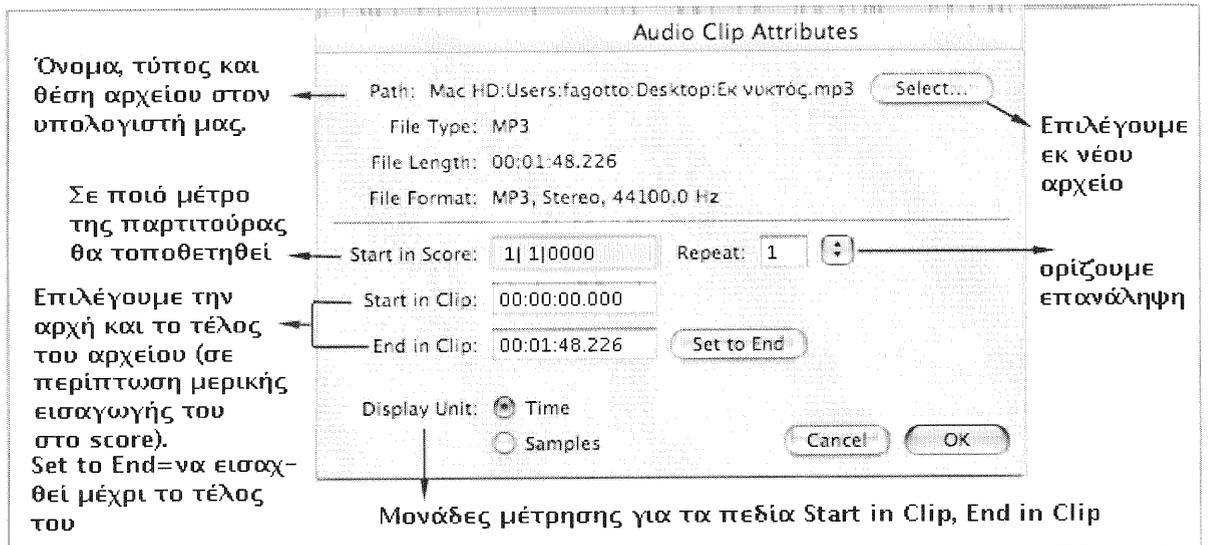
Όταν επιλέξουμε την εντολή, μεταφερόμεθα αυτόματα σε studio view, εικόνα 29.1.4β. Σε παρτιτούρα ενός πενταγράμμου, εισήχθη ένα audio track. Φαίνονται οι διαστολές των μέτρων σε όλα τα κανάλια, τα handles των διαστολών που μετακινούν τη δεξιά διαστολή και τα handles που επιτρέπουν τη μετακίνηση των νοτών (σύμφωνα με όσα έχουμε αναφέρει). Τα handles εμφανίζονται όταν έχουμε επιλέξει το εργαλείο *Measure*. Εμφανίζονται επίσης (στα αριστερά της παρτιτούρας) οι διακόπτες με μερικές από τις λειτουργίες που συναντήσαμε στο παράθυρο *Mixer* (ένταση, panning, κ.λπ.).

Εικόνα 29.1.4β (Mac, Win)

Σε studio view το audio track εμφανίζεται πριν τα πεντάγραμμα και μετά το κανάλι του tempo tap. Επιστρέφοντας σε page ή scroll View, το κανάλι audio αποκρύπτεται.

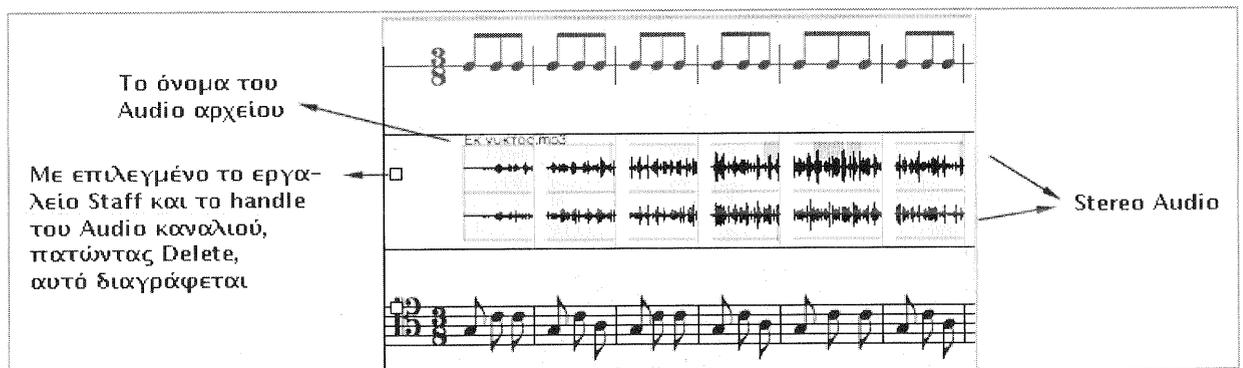
Αφού προσθέσουμε ένα audio track, είναι πλέον διαθέσιμη η εντολή *Load Audio* (φόρτωση αρχείου ήχου). Εκτελούμε την εντολή και το πρόγραμμα μας ζητάει να ορίσουμε το αρχείο που θα εισαχθεί. Όταν φορτωθεί το αρχείο ήχου και πριν εμφανισθεί στην οθόνη μας, το παράθυρο διαλόγου *Audio Clip Attributes*, εικόνα 29.1.4γ, μας καλεί να ορίσουμε σε ποιά χρονικά σημείο, ως προς την παρτιτούρα, θα εισαχθεί το audio αρχείο.

Εικόνα 29.1.4γ (Mac, Win)

Οι μονάδες μέτρησης σε *Time* είναι οικείες. Οι μονάδες μέτρησης σε *Samples* αναφέρονται στο συνολικό αριθμό των δειγμάτων που αποτελούν το audio αρχείο μας (Clip). Ο αριθμός αυτός είναι από μερικές δεκάδες χιλιάδες έως εκατοντάδες χιλιάδες δείγματα, εξαρτώμενος από την ποιότητα δειγματοληψίας του αρχείου.

Αφού ορίσουμε στο παράθυρο *Audio Clip Attributes* τη θέση και το μήκος του αρχείου, πατάμε *OK* και οδηγούμεθα στην επόμενη εικόνα, 29.1.4δ.

Εικόνα 29.1.4δ (Mac, Win)

Συνοπτικά:

- Η εντολή *Audio Track/Delete* είναι διαθέσιμη εφ' όσον έχει τρέξει η εντολή *Add Audio Track*.
- Η εντολή *Audio Clip Attributes* είναι διαθέσιμη εφ' όσον έχει εισαχθεί ένα audio αρχείο, μας οδηγεί δε στο παράθυρο *Audio Clip Attributes* (εικόνα 29.1.4γ).

-Αν το score μας έχει λιγότερα μέτρα από ότι απαιτεί το audio clip, τότε αυτό δεν θα εμφανισθεί πλήρες στο audio track. Προσθέτοντας μέτρα, θα διαπιστώσουμε ότι ταυτόχρονα προστίθεται κάθε φορά και ένα μέρος του audio clip. Εισάγουμε λοιπόν διαρκώς νέα μέτρα, μέχρι να διαπιστώσουμε ότι το audio αρχείο περιελήφθη πλήρως στην παρτιτούρα μας.

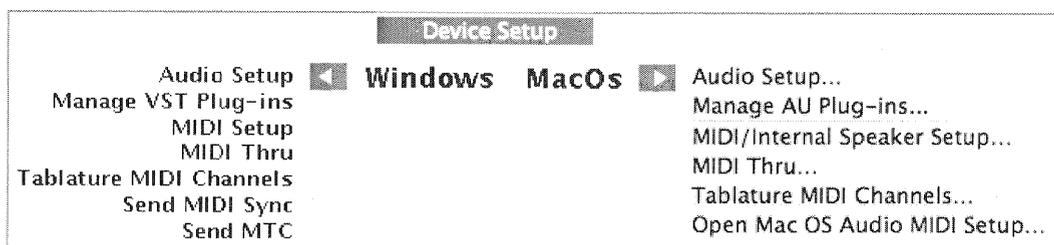
-Ορίζοντας επαναλήψεις στην παρτιτούρα, αυτές εισάγονται και στο audio track.

Η εντολή **Human Playback**

Μέσω αυτής και των επιλογών της έχουμε τη δυνατότητα να ακούσουμε την παρτιτούρα μας πιο «ανθρώπινα» με την έννοια ότι η ακρόαση θα προσεγγίζει μία ζωντανή εκτέλεση. Από τα διαθέσιμα στυλ *Humanize* επιλέγουμε αυτό που ταιράζει στο στυλ της μουσικής που γράφουμε. Τα στυλ αυτά έχουν δημιουργηθεί κυρίως με επέμβαση στις παραμέτρους των νοτών μέσω του *MIDI Tool*.

Η εντολή **Device Setup. (Ρυθμίσεις MIDI και Audio)**

Μέσω των υποεντολών της ορίζουμε τις παραμέτρους των μέσω του MIDI συνδέσεων με εξωτερικές μονάδες ή της σύνδεσης ενός μικροφώνου για την εγγραφή νοτών από αναλογική πηγή ήχου.

Εικόνα 29.1.5: Το μενού εντολών *Device Setup* σε Windows και MacOs

-Η υποεντολή *Audio Setup*: Αν θέλουμε να εισάγουμε νότες μέσω ενός ακουστικού ή ηλεκτρικού οργάνου θα πρέπει στα παράθυρα της υποεντολής να κάνουμε τις αναγκαίες ρυθμίσεις. Η εισαγωγή των νοτών δεν γίνεται μέσω MIDI, αλλά μέσω ενός plugin προγράμματος, του *MicNotator*, το οποίο αναλαμβάνει να μετατρέψει το ακουστικό σήμα του οργάνου σε νότα. Αναλαμβάνει δηλαδή να ψηφιοποιήσει το σήμα, να το αναγνωρίσει και να το αξιολογήσει τονικά και χρονικά. Η πειραματική αυτή εφαρμογή βρίσκεται σε εμβρυακό στάδιο, μη προσφέροντας ικανοποιητικά αποτελέσματα. Δεν προσφέρεται για πολυφωνική αλλά μόνο για μονοφωνική μουσική, παιγμένη στο όργανο αργά και καθαρά (χωρίς σηκώματα π.χ. στις χορδές).

-Η υποεντολή *Manage VST Plug-ins/AU Plug-ins*: Μέσω αυτής ελέγχουμε τα audio units που είναι εγκατεστημένα στον υπολογιστή μας και συνεργάζονται με το Finale. Μέσω παραθύρου ενεργοποιούμε ή απενεργοποιούμε κάποιο από αυτά, επιλέγοντας τα πεδία *Make Active* ή *Make Inactive*). Αν λοιπόν κατά την εκτέλεση ενός αρχείου δεν ακούτε τους ήχους από κάποια μηχανή αναπαραγωγής, ή αυτή δεν εμφανίζεται στις εικόνες 29.1.2γ, εκτελείτε αυτή την εντολή. Αν δεν ακούτε, ελέγξτε επίσης αν έχετε φορτώσει ήχους στη μηχανή αναπαραγωγής (εικόνα 29.1.2ε).

Οι συνδέσεις MIDI. Ορισμός του MIDI Interface και των θυρών σύνδεσης

-οι υποεντολές *MIDI Setup (Windows)* και *MIDI/Internal Speaker Setup (MacOs)*: Από το παράθυρο των εντολών ορίζουμε το MIDI Interface και τις θύρες σύνδεσης με το πρόγραμμα.

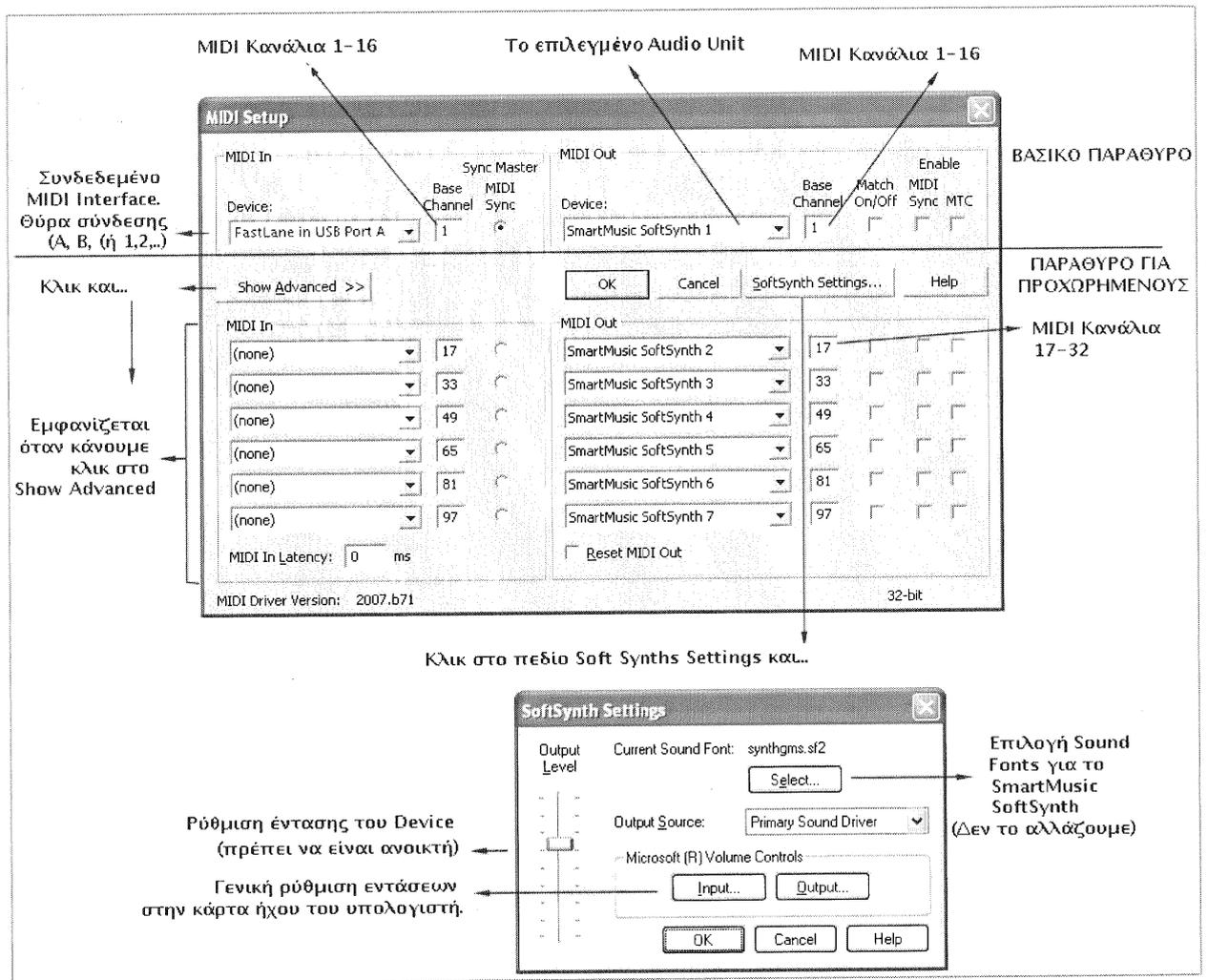
Η (υπο) εντολή **MIDI Setup (Windows)**

Έχοντας εγκαταστήσει τα drivers ενός MIDI Interface π.χ. του Fast Lane της MOTU και έχοντας συνδέσει μέσω USB το interface με τον υπολογιστή, θα έχουμε την εικόνα, 29.1.6α1. Μελετήστε την εικόνα.

Στα πεδία *Device In/Out* εμφανίζονται οι συσκευές MIDI In και MIDI Out (συνθεσάιζερ-samplers είτε τα virtual synths -samplers). Κάνοντας κλικ στον αριθμό του MIDI καναλιού επιλέγουμε από ποιο (In) MIDI κανάλι θα δεχθεί δεδομένα (νότες) το πρόγραμμα και από ποιο MIDI κανάλι του αποδέκτη (Out-μηχανή αναπαραγωγής) θα παιχθούν οι νότες. Αν η παρτιτούρα μας έχει πάνω από 16 πεντάγραμμα και θέλουμε να τα ακούμε από διαφορετικό ήχο, τότε κάνουμε χρήση του πεδίου *Show Advanced*, αναθέτοντας τα πρόσθετα πεντάγραμμα στα επόμενα 16 κανάλια (17-32).

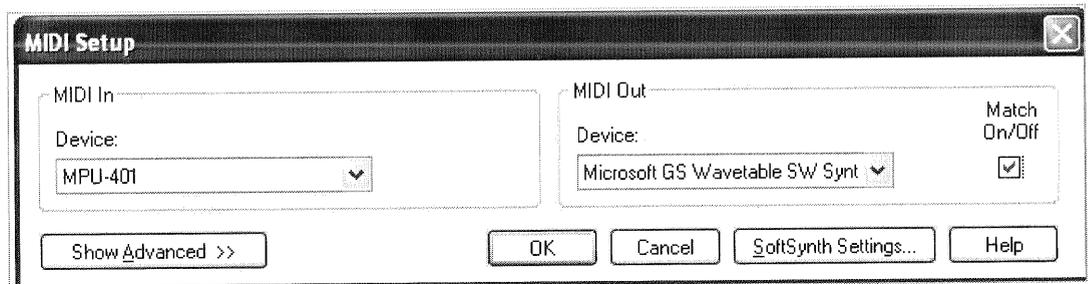
Εαν χρειάζεται να συγχρονίσουμε το πρόγραμμα με άλλες συσκευές μέσω MIDI επιλέγουμε τα πεδία *Sync* ή *MTC*. Ταυτόχρονα ενεργοποιούμε τις επιλογές-εντολές *Device Setup/Send MIDI Sync* ή *Send MTC*. Θα πρέπει επίσης να ορίσουμε τις προτιμήσεις των εντολών αυτών με την εντολή *Document/Sync and Video*

Options (κεφάλαιο 16.2, εικόνα 16.7).

Εικόνα 29.1.6a1 (Mac, Win)

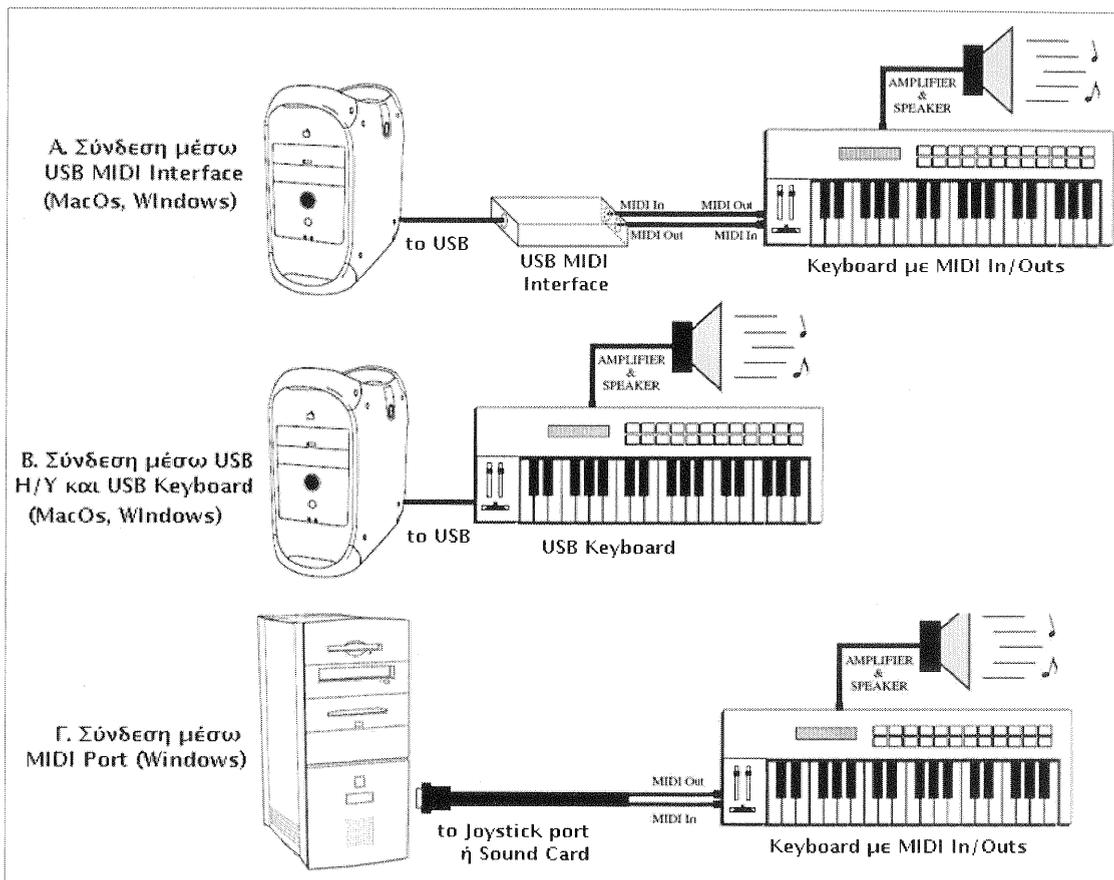
Ένα τυπικό παράθυρο της εντολής *MIDI Setup* σε Windows είναι το ακόλουθο, εικόνα 29.1.6a2.

Εικόνα 29.1.6a2

Στο πεδίο *MIDI In* εμφανίζεται το MIDI Interface της κάρτας ήχου MPU-401. Θα μπορούσε να μην εμφανιζόταν καμμία συσκευή (*None*). Στην είσοδο της κάρτας MIDI In συνδέουμε το MIDI Out ενός κλαβιέ. Στο πεδίο *MIDI Out* εμφανίζεται το ενσωματωμένο audio unit του λειτουργικού των Windows. Θα μπορούμε να ορίσουμε οποιοδήποτε άλλο, εσωτερικό ή εξωτερικό.

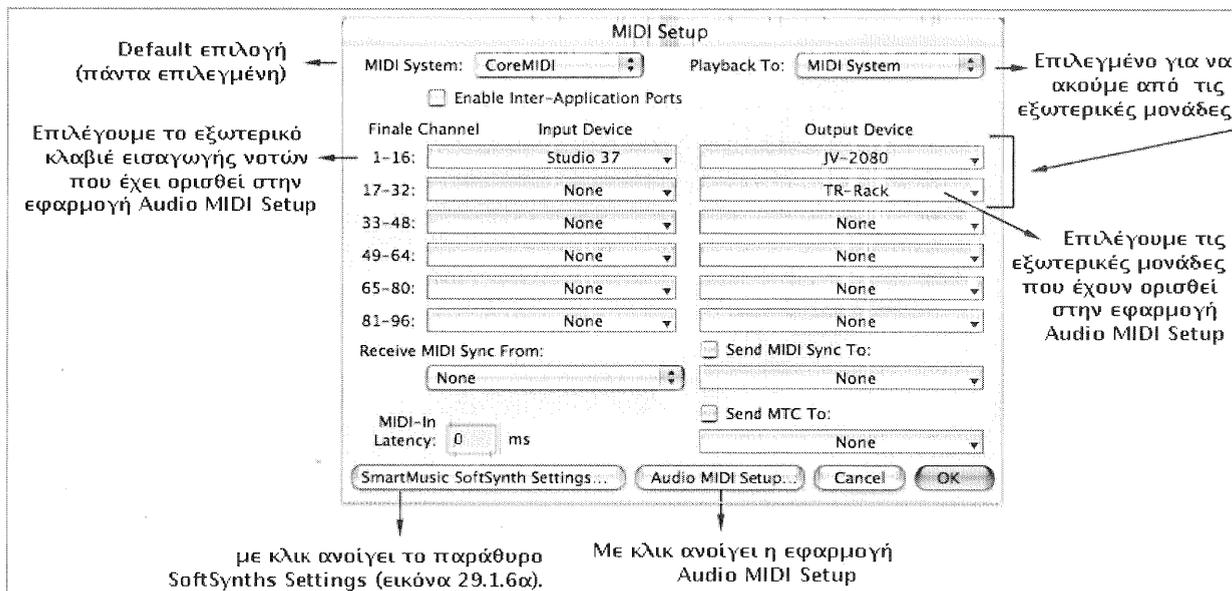
Στην επόμενη εικόνα δίνονται μερικά παραδείγματα σύνδεσης μέσω MIDI και για τα δύο λειτουργικά συστήματα. Όπως αναφέραμε, προαπαιτούμενο για μία επιτυχημένη σύνδεση είναι η συμβατότητα των συσκευών με το λειτουργικό σύστημα και το πρόγραμμα.

Εικόνα 29.1.6α3

H (υπο) εντολή MIDI/Internal Speaker Setup (MacOs X)

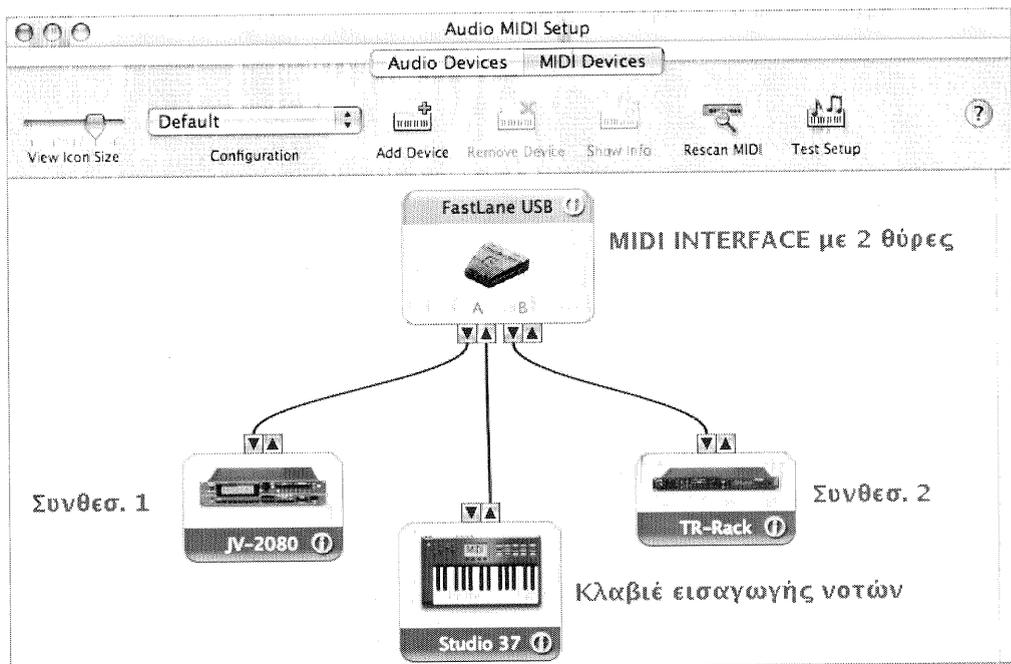
Ας υποθέσουμε ότι διαθέτουμε ένα εξωτερικό κλαβιέ με θύρες MIDI και δύο (εξωτερικά) συνθεσάιζερ από τα οποία θέλουμε να ακούμε την παρτιτούρα μας. Έχοντας εγκαταστήσει τα drivers του MIDI Interface π.χ. του *Fast Lane* της *MOTU* και έχοντας συνδέσει μέσω USB το interface με τον υπολογιστή, έχουμε την εξής εικόνα, 29.1.6β1.

Εικόνα 29.1.6β1

Στα πεδία *Input Devices* επιλέξαμε το κλαβιέ *Studio 37* για να εισάγουμε τις νότες. Στα πεδία *Output Devices* επιλέξαμε τα συνθεσάιζερ *JV-2080* και *TR-Rack* για να ακούμε τις νότες. Αν διαθέτουμε λοιπόν δύο εξωτερικές μονάδες αναπαραγωγής και έχουμε γράψει δύο πεντάγραμμα, μπορούμε το ένα πεντάγραμμα να το ακούσουμε από το *JV-2080* (ορίζοντας ένα από τα MIDI κανάλια 1-16) και το άλλο από το *TR-Rack* (επιλέγοντας πριν *New Instrument* και ορίζοντας ένα από τα MIDI κανάλια 17-32).

Από το πεδίο *Audio/MIDI Setup* επιλέγουμε *Open Mac Os Audio/MIDI Setup* (υποεντολή της *Device Setup*) για να ανοίξει η εφαρμογή **Audio MIDI Setup** του λειτουργικού συστήματος MacOS X. Με την εφαρμογή αυτή οργανώνουμε το MIDI Studio μας. Ορίζουμε τις συνδέσεις, ορίζουμε τις εξωτερικές μονάδες αναπαραγωγής, ορίζουμε τις ιδιότητες των μονάδων αναπαραγωγής. Οι ρυθμίσεις που θα κάνουμε στην εφαρμογή αυτή τόσο στο θέμα MIDI όσο και στο θέμα Audio θα αφορούν όλες τις εφαρμογές. Ας δούμε με βάση όσα προείπαμε ένα παράδειγμα σύνδεσης, εικόνα 29.1.6β2.

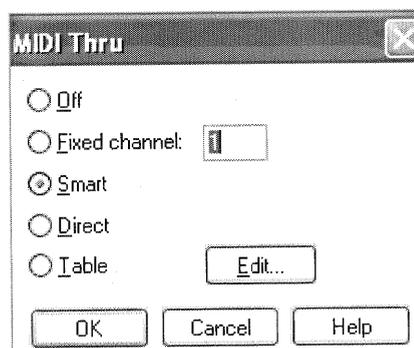

Εικόνα 29.1.6β2 (Mac)

Η εφαρμογή *Audio MIDI Setup* του λειτουργικού συστήματος MacOS X αναλύεται διεξοδικά στο βιβλίο *Μάθετε τον Macintosh των εκδόσεων Σύγχρονη Μουσική*.

-Η υποεντολή (*Device Setup*) **MIDI Thru**

Από το παράθυρο διαλόγου της εντολής επιλέγουμε κάποιο από τα πεδία *Fixed Channel*, *Smart*, *Direct*, *Table* προκειμένου να έχουμε τη δυνατότητα ακρόασης των νοτών κατά την εισαγωγή τους. Οι διαφορές μεταξύ των δυνατών επιλογών αφορούν τον τρόπο δρομολόγησης των MIDI καναλιών. Επιλέγουμε *Smart*. Αν επιλέξουμε *Off* η ακρόαση δεν είναι δυνατή.

Εικόνα 29.1.7 (Mac, Win)

-Η υποεντολή (Device Setup) Tablature MIDI Channels

Χρήσιμη για την ανάθεση MIDI καναλιών στις χορδές μίας MIDI κιθάρας.

-Η υποεντολή (Device Setup) Open Mac Os Audio/MIDI Setup. Εξετάσθηκε προηγουμένως.

-Οι υποεντολές (Device Setup) Send MIDI Sync, Send MTC (Windows)

Επιλέγονται για το συγχρονισμό του προγράμματος κατά τη φάση της ακρόασης του score με περιφερειακές μονάδες ήχου εφοδιασμένες με sequencer, ή με hardware sequencers ή με άλλους υπολογιστές. Ανάλογα με τον κώδικα συγχρονισμού που διαβάζουν οι εξωτερικές μονάδες, επιλέγουμε τον αντίστοιχο τύπο συγχρονισμού.

29.1.2 Οι άλλες εντολές MIDI/Audio

Οι εντολές Start/Stop Playback (Windows). Εντολές αυτονόητες.

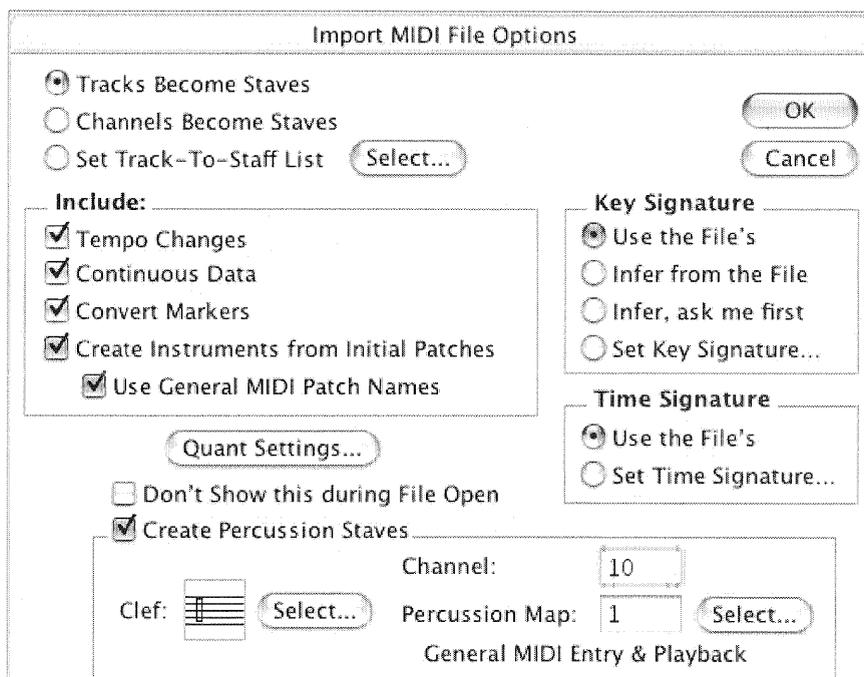
Η εντολή All Notes Off (MacOs, Windows)

Όταν σε ένα εξωτερικό συνθεσάιζερ κάποια νότα συνεχίσει να ακούγεται (κοινώς έχει κολλήσει), τότε εκτελούμε αυτή την εντολή που στέλνει στο συνθεσάιζερ το μήνυμα *All Notes Off*.

Η εντολή MIDI File Options (MacOs, Windows)

με υποεντολές τις: *Import MIDI File Options*
Export MIDI File Options

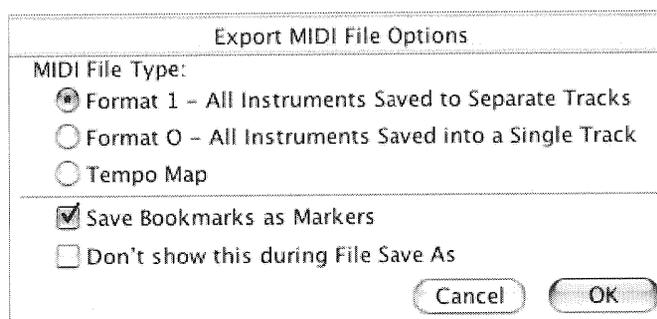
Η υποεντολή Import MIDI File Options: Μέσω των παραμέτρων της ορίζουμε το πως ένα αρχείο MIDI θα ανοίξει από το Finale. Οι παράμετροι ορίζονται στο παράθυρο της εντολής, εικόνα 29.1.8α.

Εικόνα 29.1.8α (Mac, Win)

Διατηρούμε τις επιλογές του προγράμματος και επιλέγουμε το *Quantize* (σελίδα 271). Η παράμετρος *Markers* είναι ισοδύναμη με τα *Bookmarks*. Επιλέγουμε να μετατραπεί σε *Bookmarks* (κεφάλαιο 6.3).

Η υποεντολή Export MIDI File Options: Μέσω των παραμέτρων της ορίζουμε το πως ένα αρχείο μας θα σωθεί σαν αρχείο MIDI. Διατηρούμε τις παραμέτρους της εντολής, εικόνα 29.1.8β.

Εικόνα 29.1.8β (Mac, Win)

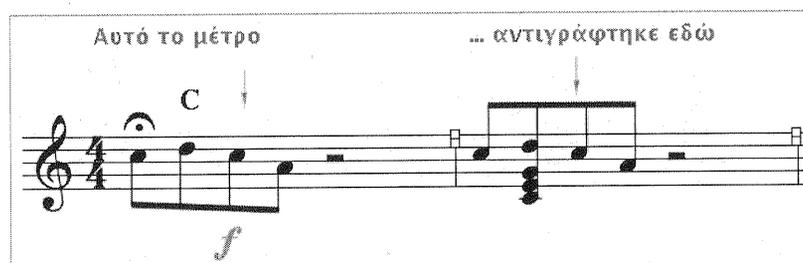
Η εντολή *MIDI Clipboard* (MacOs, Windows)

με υποεντολές τις: *Export MIDI To Clipboard*

Import MIDI From Clipboard

Υποεντολή *Export MIDI To Clipboard*: Με επιλεγμένο ένα μέτρο ή μέτρα, εκτελούμε πρώτα την εντολή *Export*. Το πρόγραμμα αποθηκεύει στην προσωρινή μνήμη του υπολογιστή τα περιεχόμενα του μέτρου (νότες, MIDI παραμέτρους και γενικά ο,τιδήποτε μπορεί να αποτελεί MIDI δεδομένο).

Υποεντολή *Import MIDI To Clipboard*: Εκτελώντας την εντολή *Import* σε επιλεγμένο μέτρο ή μέτρα, όλα τα αποθηκευμένα στην προσωρινή μνήμη του υπολογιστή δεδομένα αντιγράφονται στα μέτρα. Είναι και αυτός ένας τρόπος **αντιγραφής μέτρων**...Και όχι μόνο. Παρατηρήστε την επόμενη εικόνα.

Εικόνα 29.1.9 (Mac, Win)

1. Δεν μεταφέρονται οι συμβολισμοί των δυναμικών, των Articulations και των συγχορδιών. Όμως: Αν ακούσουμε τα δύο μέτρα θα διαπιστώσουμε ότι η δυναμική *f* στο πρώτο μέτρο ενσωματώθηκε στην αντίστοιχη νότα στο δεύτερο μέτρο. Ομοίως, το σύμβολο της συγχορδίας μεταφράσθηκε σε νότες. Αυτός είναι ένας εύκολος τρόπος **μετατροπής συμβόλων συγχορδίας σε νότες**.

Η εντολή *Send MIDI Value* (MacOs, Windows)

Μέσω αυτής στέλνουμε μηνύματα MIDI στις εξωτερικές μονάδες αναπαραγωγής, αρκεί αυτές να μπορούν να τα αναγνωρίσουν. Π.χ. μπορούμε να στείλουμε ένα μήνυμα για την αλλαγή του patch (ήχου).

Η εντολή *Reload MIDI Driver* (Windows). Εντολή αυτονόητη.**Η εντολή *Reset Panning*** (MacOs, Windows)

Μέσω αυτής ακυρώνουμε κάθε μεταβολή της παραμέτρου *Panning* που έχουμε κάνει στο παράθυρο *Mixer* ή στο παράθυρο *Instrument List*. Το πρόγραμμα επαναορίζει τις τιμές για κάθε πεντάγραμμο, ανάλογα με τον ήχο (όργανο) που έχουμε αναθέσει σε αυτό ή και σύμφωνα με τις παραμέτρους *Human Playback*, όταν αυτό είναι ενεργοποιημένο κατά την ακρόαση.

Η εντολή *Retranscribe* (MacOs, Windows)

Μέσω αυτής και σε επιλεγμένη έκταση της παρτιτούρας μας, αναπροσαρμόζουμε τις εισαχθείσες μέσω του *Hyperscribe* αξίες των νοτών ή τις αξίες των νοτών ενός αρχείου midi σύμφωνα με το Quantization που έχουμε ορίσει την εντολή *MIDI/Audio/Quantization Settings* (αναλύεται στη συνέχεια). Επομένως πρώτα

τρέχουμε την εντολή *MIDI/Audio/Quantization Settings* και στην επιλεγμένη έκταση μέτρων, εκτελούμε την εντολή *Retranscribe*.

Επίσης τρέχουμε την εντολή *Retranscribe* για μέτρα στα οποία έχουμε επέμβει με το *MIDI Tool* και έχουμε αλλάξει τις διάρκειες των νοτών τους.

Μετά την εκτέλεση της εντολής *Retranscribe*, κάθε marker ή σύμβολο που υπήρχε στην παρτιτούρα μας εξαφανίζεται, παραμένουν όμως οι ιδιότητες MIDI που όριζε αυτό το σύμβολο. Η εντολή μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για αρχεία finale, ορίζοντας πριν τις παραμέτρους *Quantization*.

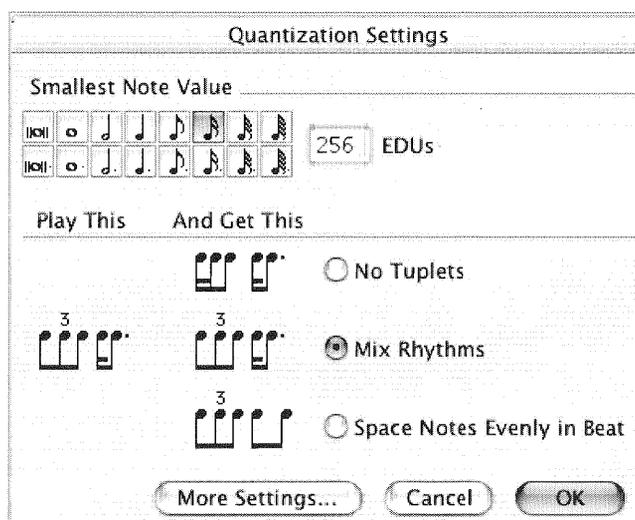
Η εντολή *Click and Countoff* (MacOs, Windows). Εξετάσθηκε στο κεφάλαιο 28.3, εικόνα 28.3.2α

Η εντολή *Quantization Settings* (MacOs, Windows)

Η εντολή χρησιμοποιείται για αρχεία midi ή αρχεία που έχουν γραφεί μέσω του εργαλείου *Hyperscribe* (σε πραγματικό χρόνο από κλαβιέ) και μας επιτρέπει να ορίσουμε τις παραμέτρους *Quantization*. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε αρχεία finale, προκειμένου να εκτελέσουμε εν συνεχεία την εντολή *Retranscribe* που εξετάσαμε προηγουμένως. Όταν λοιπόν θελήσουμε να ανοίξουμε ένα αρχείο σε μορφή *.mid*, το πρόγραμμα θα μας προτείνει να ορίσουμε τις παραμέτρους *Quantization*. Επίσης, όταν έχουμε δημιουργήσει ή θέλουμε να δημιουργήσουμε ένα αρχείο με το *hyperscribe*, θα κληθούμε να ορίσουμε τις παραμέτρους *Quantization*. Σε κάθε περίπτωση θα δουλέψουμε στο επόμενο παράθυρο, εικόνα 29.1.10.

Την έννοια **Quantize** θα την αντιληφθούμε καλύτερα αν τη θεωρήσουμε σαν μία διαδικασία *στρογγυλοποίησης* νοτών ελαφρώς διαφορετικών αξιών μεταξύ τους, σε μία αξία πλησιέστερη στις τυπικές αξίες του προγράμματος. Όταν παίζουμε στο κλαβιέ π.χ. όγδοα, ποτέ αυτά δεν έχουν την ίδια ακριβώς αξία. Αυτό θα το διαπιστώσουμε γράφοντας σε ένα πρόγραμμα Sequencer, στο οποίο πρόγραμμα έχουμε τη δυνατότητα να δούμε σε ειδικό πίνακα την ακριβή αξία κάθε ογδού. Θα διαπιστώσουμε ότι όλες οι αξίες ογδών κυμαίνονται γύρω από μία μέση τιμή.

Η έννοια *Quantize* στο Finale δεν έχει την ίδια λειτουργικότητα που έχει σε ένα πρόγραμμα sequencer (π.χ. στο Digital Performer). Επίσης, το *quantize* στο Finale έχει να κάνει κυρίως με το πως θα εμφανισθούν οι νότες στο πεντάγραμμο και όχι με το πως θα ακουσθούν. Το *quantize* στο Finale εκτελείται είτε αυτόματα κατά την εισαγωγή των νοτών μέσω του *Hyperscribe*, είτε κατά το άνοιγμα ενός αρχείου από πρόγραμμα sequencer (σαν MIDI File). Οι επιλογές που θα κάνουμε στο παράθυρο *Quantization Settings* καθορίζουν τα μέγιστα τόσο τα της εμφάνισης των νοτών, όσο και τα της ακρόασης, εικόνα 29.1.10.

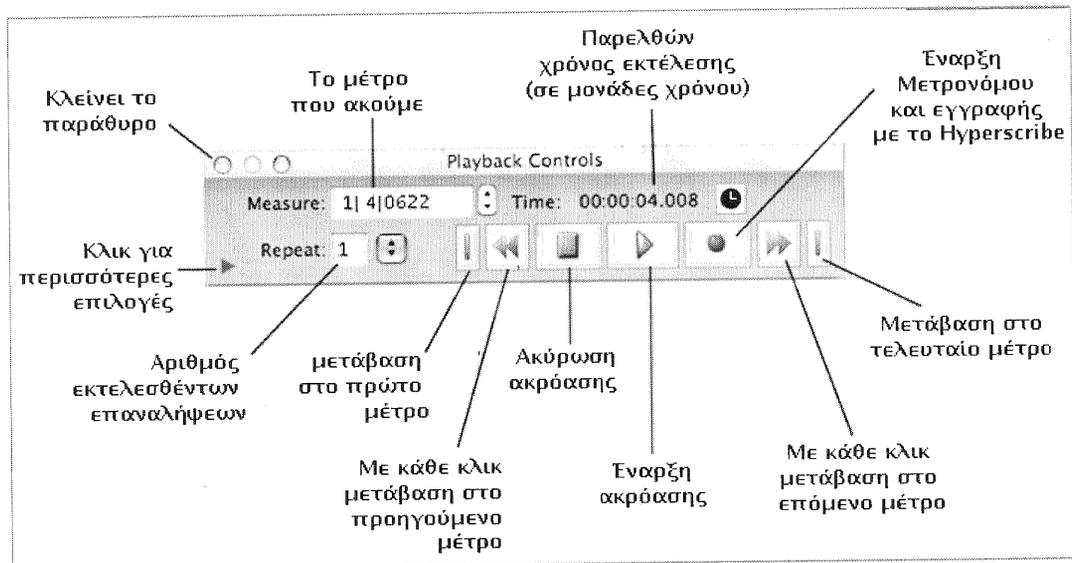
Εικόνα 29.1.10 (Mac, Win)

Στο πεδίο *Smallest Note Value* ορίζουμε τη μικρότερη αξία νότας που κατά τη γνώμη μας υπάρχει στο αρχείο στο οποίο θα κάνουμε *quantize*. Αν π.χ. ορίσουμε δέκατα έκτα, τότε νότες μικρότερες σε αξία του δεκάτου έκτου, θα αγνοηθούν και δεν θα εμφανισθούν στην παρτιτούρα μας. Παύσεις θα αναπληρώσουν τις διαγραφείσες αξίες. Στο πεδίο *More Settings* ορίζουμε περισσότερες παραμέτρους για το *quantize*.

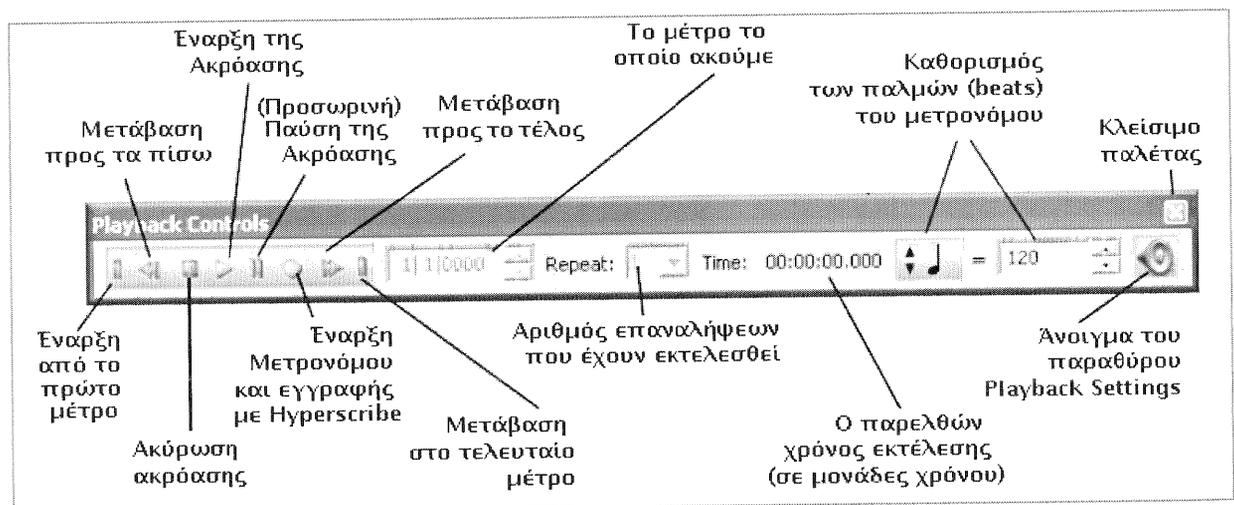
Κεφάλαιο 29.2: Η Ακρόαση (Playback)

Η παλέτα Playback

Βασικό εργαλείο ακρόασης της παρτιτούρας μας είναι η παλέτα *Playback*. Από την παλέτα ακρόασης επιλέγουμε όχι μόνο την ακρόαση, αλλά και ποιό μέτρο θα ακούμε, με ποιό στυλ, σε ποιά ταχύτητα και με ποιές τιμές *key velocities*. Αυτές είναι μερικές ενδεικτικές λειτουργίες, στις οποίες έχουμε πρόσβαση από την παλέτα ακρόασης. Ακόμα μας επιτρέπει την πρόσβαση σε χρήσιμα παράθυρα επιλογών και ρυθμίσεων. Στις επόμενες εικόνες παρουσιάζονται πώς έχουν οι παλέτες ακρόασης στα δύο λειτουργικά συστήματα.

Εικόνα 29.2.1: Η παλέτα ακρόασης σε MacOS

Εικόνα 29.2.1: Η παλέτα ακρόασης στα Windows

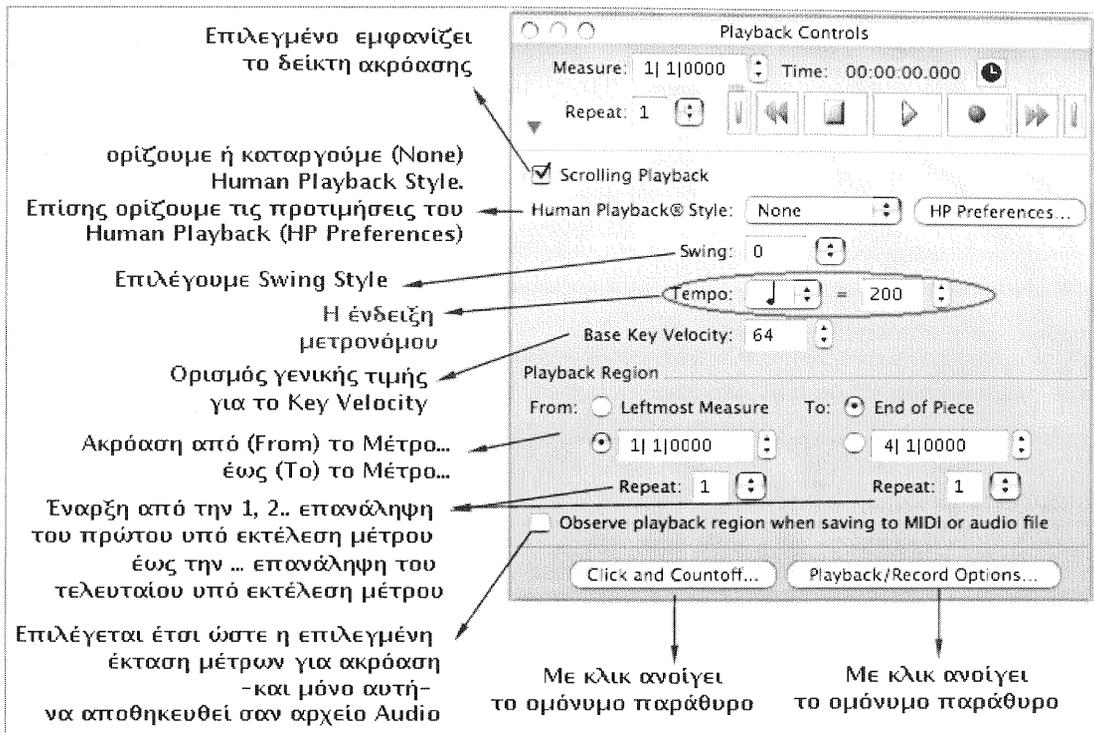
Παρατηρήσεις:

-Στην παλέτα του MacOS απουσιάζει το κουμπί της *Προσωρινής Παύσης*. Για προσωρινή παύση πατάμε τη μπάρα στο πληκτρολόγιο.

-Όταν επιλέγουμε *Προσωρινή Παύση*, η εκτέλεση σταματά. Μόλις επιλέξουμε *Play* συνεχίζει από το μέτρο που σταμάτησε. Αν επιλέξουμε *Ακύρωση Ακρόασης* και πατήσουμε *Play* η εκτέλεση αρχίζει από το πρώτο μέτρο.

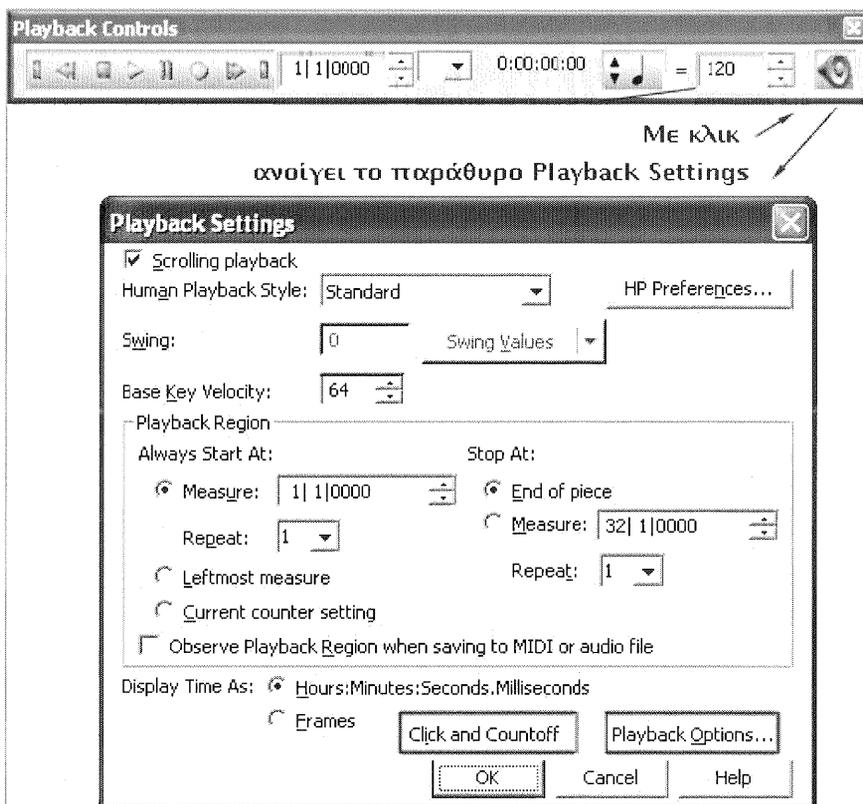
-Το μέτρο που ακούμε το βλέπουμε με την ένδειξη: 1|1|0000. Το πρώτο μέρος της ένδειξης αφορά το σε ποιό μέτρο βρίσκεται η εκτέλεση, το δεύτερο σε ποιό μέρος του μέτρου (beat) και το τρίτο τη διανυθείσα αξία σε Edu's του μέτρου.

Πλήρες το παράθυρο της παλέτας *Playback* σε MacOS στο επόμενο παράθυρο:

Εικόνα 29.2.2: Η πλήρης παλέτα ακρόασης σε MacOS

Η παλέτα *Playback* των Windows συμπληρώνεται από το παράθυρο *Playback Settings*. (Επεξηγήσεις των παραμέτρων του στην προηγούμενη εικόνα 29.2.2-MacOs)

Εικόνα 29.2.2: Το παράθυρο *Playback Settings* στα Windows

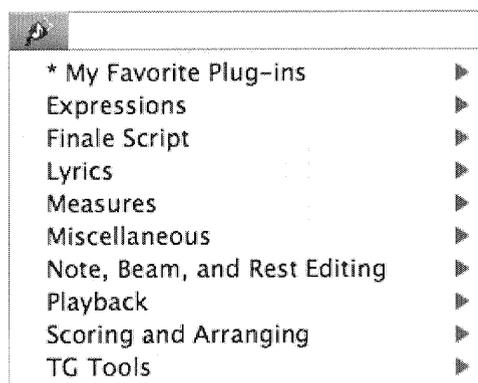
Τα πεδία *Click and Countoff* και *Playback/Record Options* των εικόνων 29.2.2: εξετάθηκαν στο κεφάλαιο 28.3-εικόνα 28.3.2α και 16.1, εικόνα 16.6 αντίστοιχα.

Τα τελευταία χρόνια τα επαγγελματικά προγράμματα προσφέρουν στους χρήστες των ορισμένες επί πλέον δυνατότητες, πέραν αυτών που ο κατασκευαστής, του κυρίως προγράμματος, έχει ενσωματώσει σε αυτά. Αυτά τα επί μέρους προγράμματα δεν είναι αυτόνομα προγράμματα, δηλαδή δεν τρέχουν από μόνα τους, αλλά αποτελούν μέρος των κυρίων προγραμμάτων. Μιλάμε για τα γνωστά πλέον Plug-Ins.

Έτσι και στο Finale τρίτοι κατασκευαστές ανέπτυξαν δεκάδες plug-ins, που σκοπό έχουν να διευκολύνουν περαιτέρω τους χρήστες του. Με την εξέλιξη του προγράμματος όλο και νέα plug-ins προστίθενται (μερικές φορές με μικρό κόστος αγοράς), αυξάνοντας έτσι τις δυνατότητές του.

Αρκετά από τα ενσωματωμένα plug-ins ενδιαφέρουν και βοηθούν τον αρχάριο χρήστη. Η πλειοψηφία τους όμως ενδιαφέρει κυρίως έναν επαγγελματία γραφίστα μουσικών κειμένων ή έναν μουσικό.

Οι *Plug Ins* εντολές απεικονίζονται στο μενού των κυρίων εντολών, εικόνα 30.1. Κάθε εντολή ενεργοποιείται άμεσα, με μία απλή κίνηση, επιλέγοντάς την με το mouse. Πολλές από αυτές εκτελούνται, αφού έχουμε επιλέξει το μέτρο ή τα μέτρα της παρτιτούρας μας, πάνω στα οποία θα εφαρμοσθούν. Τα plug-ins δεν είναι διαθέσιμα για τις πάρτες ενός score.

Εικόνα 30.1: Κατηγορίες Plug-Ins

Περιγράφουμε, περιληπτικά, μερικά χρήσιμα plug-ins.

Στην κατηγορία Measures

Merge Measures: Μας επιτρέπει να ενώσουμε δύο συνεχόμενα μέτρα. Τα επιλεγθέντα μέτρα ενώνονται σε ένα και αυτόματα αλλάζει ο χρονοδείκτης του νέου μέτρου. Ο συνολικός αριθμός των μέτρων μειώνεται κατά ένα μέτρο. Εκτελώντας διαδοχικά την εντολή, μπορούμε να προσθέσουμε στο νέο μέτρο το επόμενο του ή το προηγούμενό του, κ.ο.κ.

Split Measures: Μας επιτρέπει να διασπάσουμε ένα μέτρο σε περισσότερα, ορίζοντας τον αριθμό των beats του κάθε νέου μέτρου. Ορίζουμε επίσης τον τύπο της διαστολής. Εκτελώντας την εντολή *Merge Measures*, το αποτέλεσμα της εντολής *Split* αναιρείται.

Automatic Barlines: Αποκαθιστά τις αλλαγές που έχουμε κάνει στις διαστολές των μέτρων, εισάγοντας πάλι σωστό τύπο διαστολής.

Easy Measure Numbers: Σε επιλεγμένη έκταση μέτρων, εισάγει την αρίθμηση. Μας ζητάει να ορίσουμε τον αρχικό αριθμό. Χρήσιμο, αν θέλουμε να εισάξουμε δεύτερη αρίθμηση σε ένα μέρος ενός score.

Mid-Measure Repeats: Μας επιτρέπει να εισάγουμε επαναλήψεις ενδιάμεσα των μέτρων στην περίπτωση που θέλουμε, ένα μέρος του μέτρου να επαναλαμβάνεται. Ο τύπος της επανάληψης είναι αυτός με τη διπλή διαστολή και τις δύο τελείες.

Στην κατηγορία **Scoring and Arranging**

Chord Analysis: Το plug-in προσθέτει σύμβολα συγχορδιών σε επιλεγμένη έκταση της παρτιτούρας μας. Σε μονοφωνικές γραμμές προσθέτει την τονική συγχορδία και μας καλεί να επεξεργασθούμε εκ των υστέρων τα σύμβολα, εισάγοντας το επιθυμητό suffix. Σε περιπτώσεις τρίφωνων γραμμών, κάνοντας ανάλυση των νοτών, προσθέτει και τα suffixes.

Score System Divider: Μας επιτρέπει να εισάγουμε ανάμεσα στα staff systems ένα σύμβολο. Το σύμβολο αυτό είναι δύο γραμμές, μπορούμε όμως με το εργαλείο *Text* να το αντικαταστήσουμε με κάποιο άλλο.

Check Range: Μας επιτρέπει να ελέγχουμε τις εισαχθείσες νότες στο πεντάγραμμο κάθε οργάνου. Το πρόγραμμα ελέγχει αν οι νότες ανταποκρίνονται **στην έκταση του οργάνου**. Από το παράθυρο διαλόγου επιλέγουμε το όργανο για το οποίο θα ελεγχούν οι νότες των μέτρων που επιλέξαμε. Αν κάποιες από αυτές είναι εκτός έκτασης, το πρόγραμμα μας ερωτά αν θα τις διαγράψει ή αν τις αντικαταστήσει με κάποιες άλλες.

Find Range: Ανεύρεση της χαμηλότερης και τη υψηλότερης (τονικά) νότας της παρτιτούρας.

Add Cue Notes: Οι **Cue Notes** είναι οι νότες που ένας μουσικός σε ένα σύνολο οργάνων, πρέπει να ακούσει πριν αρχίσει να παίζει το δικό του μέρος. Ορίζουμε τις νότες (ενός μέτρου π.χ.) του οργάνου που θα πρέπει να ακούσουμε, και στο πεντάγραμμο του εν αναμονή οργάνου (που είναι κενό από νότες), εισάγουμε τις νότες. Οι Cue νότες εισάγονται στο ίδιο μέτρο του score με μεγαλύτερες ή μικρότερες κεφαλές νοτών και με μία ένδειξη κειμένου.

Piano Reduction: Επιτρέπει τη μεταφορά των πενταγράμμων ενός score σε πεντάγραμμο πιάνου. Στα υπάρχοντα πεντάγραμματα προστίθενται τα δύο πεντάγραμματα πιάνου. Στη συνέχεια, αν θέλουμε να κρατήσουμε μόνο το πεντάγραμμο του πιάνου, διαγράφουμε τα υπόλοιπα.

Band-in-a-Box Auto-Harmonizing: Επιτρέπει την εναρμόνιση μίας μελωδίας με την προσθήκη φωνών πάνω ή κάτω από αυτήν. Η εντολή μας προτείνει διάφορα στιλ εναρμόνισης, από τα οποία επιλέγουμε. Αν στη μελωδία έχουν εισαχθεί σύμβολα συγχορδιών, τότε η εναρμόνιση γίνεται με βάση τις εισαχθείσες συγχορδίες.

Στην κατηγορία **Note, Beam and Rest Editing**

Check Region for Durations: Μας επιτρέπει τον έλεγχο του αρχείου μας ως προς τις εισαχθείσες αξίες των νοτών με βάση το χρονοδείκτη.

Στην κατηγορία **TG Tools**

Cross Staff: Επιτρέπει τη γρήγορη δημιουργία *Cross Staff* νοτών ανάμεσα από δύο πεντάγραμματα ενός staff system. Για τις *Cross Staff Notes* ανατρέξτε στο κεφάλαιο 25, εικόνα 25.6β.

Easy Harmonics: Επιτρέπει τη γρήγορη δημιουργία αρμονικών για έγχορδα όργανα (βιολί, βιόλα).

Easy Tremolos: Επιτρέπει τη γρήγορη δημιουργία του συμβόλου του τρέμολο σε επιλεγμένη έκταση νοτών.

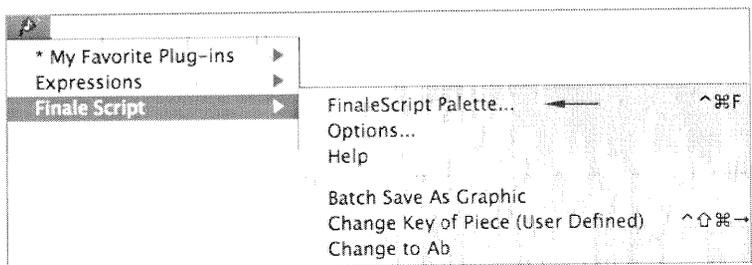
Process Extracted Parts: Αν σε ένα πεντάγραμμο κινούνται περισσότερες της μίας φωνές, τότε με αυτή την εντολή μπορούμε να αφαιρέσουμε κάποια από αυτές. Εντολή χρήσιμη στην επεξεργασία πενταγράμμων που έχουν δημιουργηθεί με την εντολή *Piano Reduction*.

Στην κατηγορία **Finale Script**

Ένα από τα νέα χαρακτηριστικά των τελευταίων εκδόσεων του Finale είναι η δυνατότητα δημιουργίας αυτοματισμών (Scripts), τα οποία εκτελούν αυτόματα ορισμένες εντολές. Τα Scripts μπορούμε να τα τρέξουμε από το μενού των *Plug-Ins/Finale Scripts*.

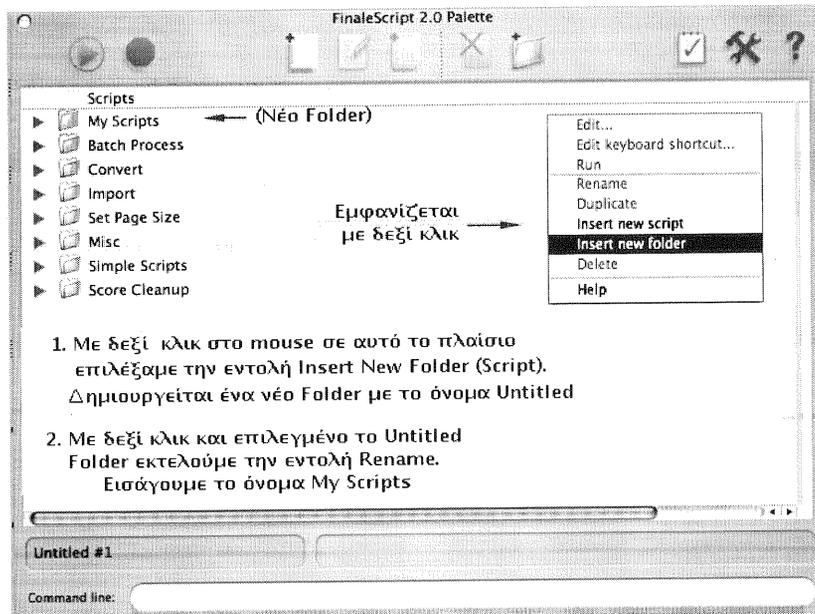
Κάθε εντολή του προγράμματος μπορούμε να την εκτελέσουμε με ένα script, αρκεί να το δημιουργήσουμε. Ας υποθέσουμε ότι μία από τις πλέον συχνές κινήσεις μας είναι η αλλαγή του αριθμού των μέτρων ανά πεντάγραμμο, δηλαδή η εκτέλεση της εντολής *Fit Measures*. Ενώ συνήθως δουλεύουμε με τέσσερα μέτρα ανά πεντάγραμμο, θέλουμε χάριν ευκολότερης πρόσβασης στο score, να μειώνουμε τον αριθμό των σελίδων, αυξάνοντας τον αριθμό των μέτρων ανά πεντάγραμμο. Ζητάμε λοιπόν να δημιουργήσουμε μία εντολή-script που να εκτελεί αυτόματα αυτή την κίνηση.

Αρχικά ανοίγουμε την εντολή *Plug-Ins/Finale Script/Open Finale Script Palette*, εικόνα 30.2.

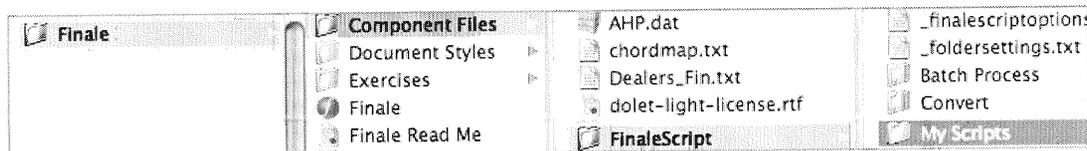
Εικόνα 30.2: Άνοιγμα της παλέτας *Finale Script*

Μόλις εκτελεσθεί η εντολή, θα έχουμε στην οθόνη μας την ακόλουθη εικόνα 30.3.

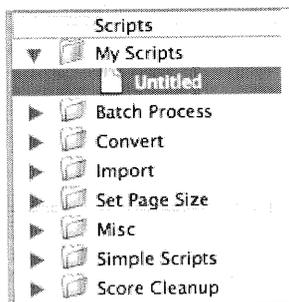
Εικόνα 30.3: Η παλέτα *Finale Script*

Στο παράθυρο της παλέτας βλέπουμε ανά κατηγορία τα έτοιμα Scripts του προγράμματος, ταξινομημένα σε φακέλους. Δημιουργήσαμε ένα νέο φάκελο και τον ονομάσαμε *My Scripts*. Όλα τα scripts του Finale αποθηκεύονται στο φάκελο του προγράμματος και με τη διάταξη που βλέπετε στην εικόνα 30.4.

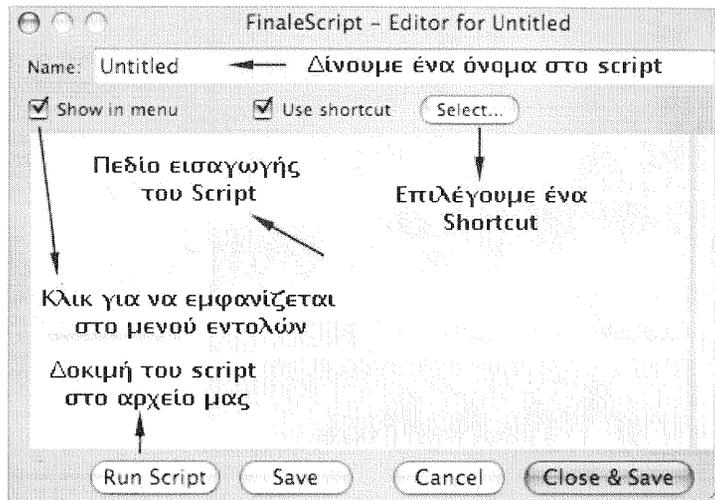
Εικόνα 30.4: Που ευρίσκονται τα *Finale Scripts* μέσα στο σκληρό μας δίσκο.

Ας δημιουργήσουμε ένα νέο script. Κάνουμε ένα κλικ το φάκελο *My Scripts* και με το δεξί κλικ του mouse εκτελούμε την εντολή *Insert New Script*. Αυτόματα δημιουργείται το script *Untitled*, εικόνα 30.5.

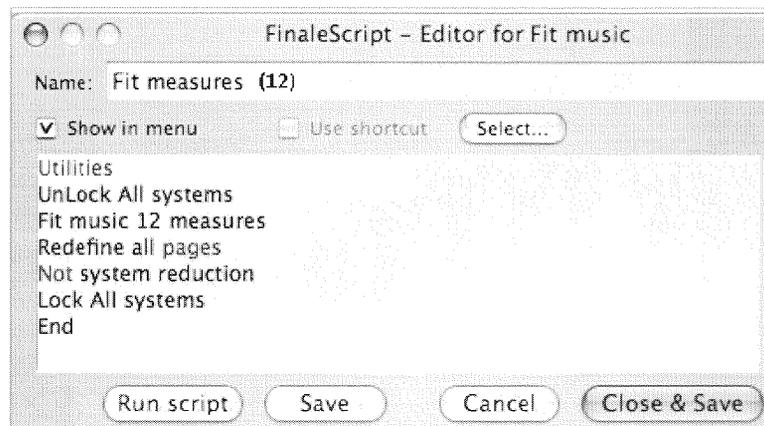
Εικόνα 30.5 (τμήμα της παλέτας)

Με διπλό κλικ πάνω στο script *Untitled*, ανοίγει το παράθυρο *FinaleScript-Editor*, εικόνα 30.6.

Εικόνα 30.6: Γνωριμία με το παράθυρο δημιουργίας των scripts

Σε αυτό το παράθυρο θα εισάξουμε το script που θα εκτελεί την εντολή *Utilities/Fit Measures/Lock Layout with 12 Measures per System* (κεφάλαιο 27, εικόνα 27.3). Δείτε την επόμενη εικόνα 30.7.

Εικόνα 30.7: Το Script για την εντολή *Fit Measures* (12 measures per system).

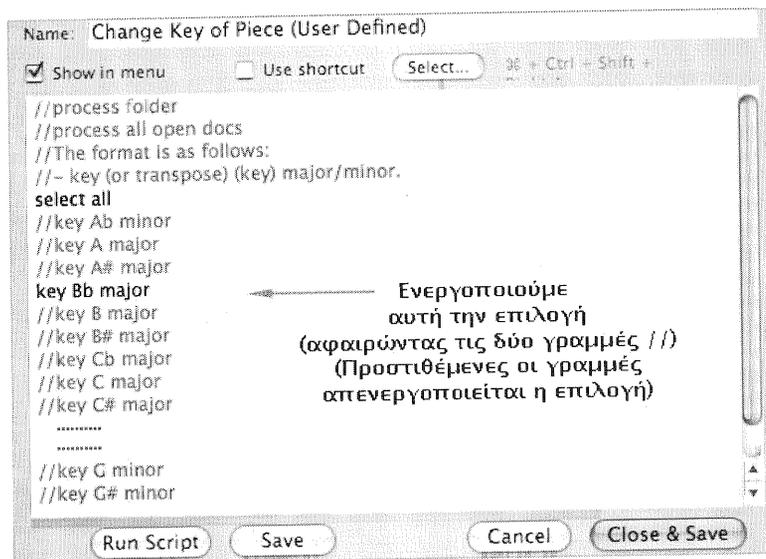
Επιλέγουμε να εμφανίζεται το script στο menu *Finale Scripts*. Μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα άλλο script για 8 μέτρα (εισάγοντας τον αριθμό 8 στην τρίτη γραμμή-αντί του 12), κ.ο.κ.

Τώρα με μία απλή κίνηση και χωρίς να ανοίξουμε παράθυρα εκτελούμε την εντολή. Το script που δημιουργήσαμε μπορεί να τρέξει σε κάθε αρχείο που ανοίγουμε με το πρόγραμμα. Αν θέλουμε να το διαγράψουμε, ανοίγουμε το φάκελό του (εικόνα 30.5) και με δεξί κλικ επιλέγουμε *Delete*. Αν θέλουμε να το επεξεργαστούμε, επιλέγουμε *Edit*. Αν θέλουμε να το αναπαράγουμε και μετά -με βάση αυτό- να δημιουργήσουμε κάποιο άλλο, με άλλες ιδιότητες, επιλέγουμε *Duplicate*.

Ένα χρήσιμο script που εύκολα δημιουργείται είναι αυτό του *PlayBack*. Απλά εισάγετε τη λέξη *Play*, αναθέτετε μία συντόμευση πληκτρολογίου και η ακρόαση γίνεται άμεσα.

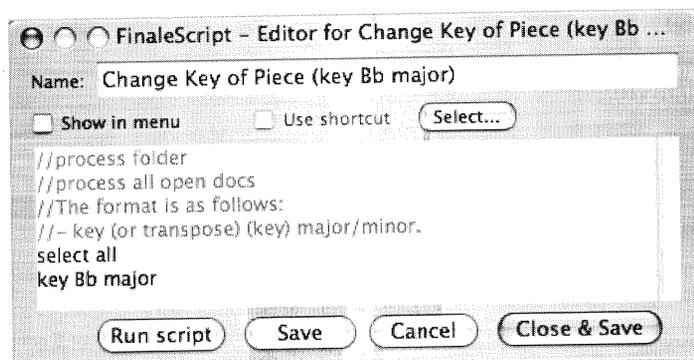
Το πρόγραμμα διαθέτει έτοιμα scripts. Ένα από αυτά είναι το *Change Key of Piece* με το οποίο μπορούμε να αλλάξουμε την τονικότητα σε όλο το αρχείο. Το script έχει ως εξής, εικόνα 30.8.

Μελετήστε αυτή την εικόνα. Παρέχεται η δυνατότητα να ορίσουμε οποιαδήποτε τονικότητα, απενεργοποιώντας μία και ενεργοποιώντας μία άλλη, σύμφωνα με τις οδηγίες στην εικόνα. Φυσικά μπορούμε να διαγράψουμε όλες τις επιλογές τονικοτήτων και να αφήσουμε αυτή που θα θέλουμε.

Εικόνα 30.8: Το Script για την εντολή *Change Key of Piece*.

Προτιμάμε να αναπαράξουμε (Duplicate) το script και μετά να το επεξεργασθούμε και να το αποθηκεύσουμε με ένα διαφορετικό όνομα. Δείτε την επόμενη εικόνα 30.9

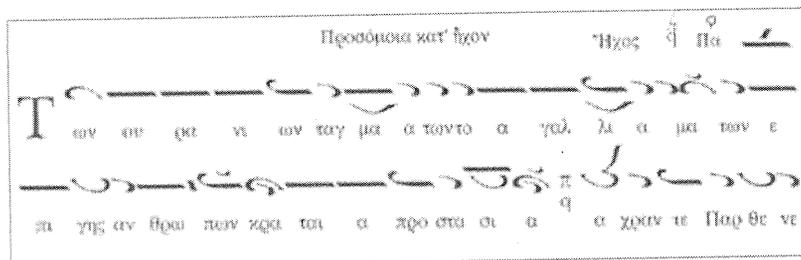

Εικόνα 30.9

Αν δεν θέλετε να εμφανίζεται η παλέτα των scripts όταν τρέχετε ένα script, ανοίξτε την εντολή *Finale Script Options* και ενεργοποιήστε την επιλογή *Don't Show palette When Calling a script*.

Finale και Βυζαντινή Μουσική

Το Plug-In *GrMusic* έχει υλοποιηθεί από έλληνες προγραμματιστές και απευθύνεται σε όσους ενδιαφέρονται για τη γραφή βυζαντινής μουσικής στο Finale. Για περισσότερες πληροφορίες απευθύνεστε στον εκδότη του βιβλίου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παρούσα έκδοση στηρίχθηκε στις τεχνικές προδιαγραφές του προγράμματος και των λειτουργικών συστημάτων που ήταν διαθέσιμα το 2009. Όσες σημαντικές αλλαγές προκύψουν στη δομή του προγράμματος αυτές θα κοινοποιούνται στις ιστοσελίδες www.fagotto.gr

Προτεινόμενη βιβλιογραφία:

Δημήτρη Αδάμ: Προγραμματίζοντας σε MIDI, Εκδόσεις Σύγχρονη Μουσική.
Αντώνη Πλέσσα: Μουσική και Τεχνολογία (σε 2 τόμους), Εκδόσεις Σύγχρονη Μουσική.
Θανάση Τσιμπίδη: Μάθετε τον Macintosh, Εκδόσεις Σύγχρονη Μουσική.

Διάθεση βιβλίων: www.fagotto.gr

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΡΩΝ: Εργαλείων, Παλετών, Εντολών (ανά μενού και συνολικά) και Λοιπών Όρων. Ακολουθεί αλφαβητικό ευρετήριο όρων, τόσο στην αγγλική όσο στην ελληνική. Το ευρετήριο είναι δομημένο κατά ενότητες θεμάτων, έτσι ώστε ο αναγνώστης να ανατρέχει άμεσα στην ενότητα που τον ενδιαφέρει. Στο Ευρετήριο Λοιπών Όρων παρατίθενται οι υπόλοιποι όροι που θα συναντήσετε στο πρόγραμμα Δίπλα από κάθε όρο σημειώνεται η σελίδα ή οι σελίδες στις οποίες αναλύεται.

ΚΥΡΙΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ -Main Tools

(αλφαβητικά)

Articulation Tool (Στολίδια) 166
 Chord Tool (Συγχορδίες) 226
 Clef Tool (Κλειδιά) 118
 Expression Tool (Δυναμικές) 175
 Graphics Tool (220)
 Hand Grabber Tool 60
 Hyperscribe Tool 253
 Key Signature Tool (Οπλισμός) 125
 Lyrics Tool (Στίχου) 201
 Measure Tool 87
 MIDI Tool 248
 Mirror Tool 211
 Note Mover Tool (223)
 Ossia Tool 209
 Page Layout Tool 92
 Repeat Tool (Επανάληψεις) 132
 Resize Tool 208
 Selection Tool 235, 49
 Simple Entry Tool 101
 Smart Shape Tool 189
 Special Tools (Ειδικά Εργαλεία) 215
 Speedy Entry Tool 110
 Staff Tool 74
 Tempo Tool (Μετρονόμος) 246
 Text Tool (Κείμενα) 195
 Time Signature Tool (Χρονοδείκτης) 122
 Tuplet Tool (Πολύχηα ή Πολλαπλόχηα) 128
 Zoom Tool 60

ΕΙΔΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ-Special Tools

(αλφαβητικά) 215

Accidental Mover Tool 216
 Beam Angle Tool 217
 Beam Extension Tool 218
 Beam Stem Adjust Tool 219
 Beam Width Tool 219
 Broken Beam Tool 216
 Custom Stem Tool 217
 Dot Tool 219
 Double/Splite Stem Tool 217
 Notehead Position Tool 216
 Note Position Tool 216
 Note Shape Tool 216
 Reverse Stem Tool 217
 Secondary Beam Angle Tool 218
 Secondary Beam Break Tool 218
 Stem Direction Tool 217
 Stem Length Tool 216
 Tie Tool 218

ΠΑΛΕΤΕΣ (κατά σειρά σπουδαιότητας)

Κύριων Εργαλείων (Main Tool Palette) 18
 Simple Entry (παλέτα νοτιών) 21
 Παύσεων (Simple Entry Rests Palette) 22
 Playback Controls 272, 22, 71
 Ειδικών Εργαλείων (Special Tools) 215, 23
 Advanced Tools (Windows) 18
 Navigational Tools (Windows) 18
 Smart Shape 189, 23

Οι Εντολές και Υποεντολές (αλφαβητικά)

Οι εντολές των κυρίως μενού, των εργαλείων και των παραθύρων τους κατά σειρά εμφάνισης στο κυρίως μενού.

Articulation

Duplicate (Αναπαραγωγή) 167
 Delete (από την παλέτα) (Διαγραφή) 167
 Move Up/Move Down 167
 Edit 167
 Create 169
 Apply (Utilities) 172, 243
 Change (Utilities) 173, 244

Chord 226

Manual Input 226
 Type Into Score 232
 MIDI Input 233
 One-Staff Analysis 233
 Two-All Staff Analysis 233
 All-Staff Analysis 233
 Chord Style 234
 Left-Align Chords 234
 Italicize Capo Chords 234
 Show Fretboards 234
 Resize Fretboards 234
 Position Chords 234
 Position Fretboard 234
 Simplify Spelling 234
 Substitute Symbols 234
 Edit Learned Chords 234
 Change Chord Suffix Fonts 234
 Enable Chords Playback 234
 Change Chords (Utilities) 234, 244

Document 140

Edit Score 141
 Edit Parts 141
 Manage Parts 141
 Page Format for Score 143
 Page Format for Parts 143
 Special Part Extraction 143
 Data Check 144
 Font Utilities 144
 File Maintenance 145
 Convert Text for Macintosh/Windows 145
 Display In Concert Pitch 145
 Show Repeats For Score/Parts 145
 Show Active Layer Only 145
 Playback/Record Options 145
 Sync and Video Options 146
 Category Designer 147 (177)
 Edit Measure Number Regions 147, 87
 Pickup Measure (Ελληνική Μέτρα) 147 (40)
 Set Default Music Font 147
 Document Options 148
 Document Options/Accidentals 148
 Document Options/Alternate Notation 149
 Document Options/Augmentation Dots 150
 Document Options/Barlines 150
 Document Options/Beams 150
 Document Options/Chords 152
 Document Options/Clefs 153, 119
 Document Options/Flags 153
 Document Options/Fonts 153
 Document Options/Grace Notes 154

Document Options/Grids and Guides 154
 Snap to Grid (View) 155, 63
 Snap to Guides (View) 155, 63
 Document Options/Key Signatures 156, 126
 Document Options/Layers 156
 Document Options/Lines and Curves 156
 Document Options/Lyrics (Lyrics) 157, 207
 Document Options/Multimeasure Rests 157
 Document Options/Music Spacing 158, 240
 Document Options/Notes & Rests 158
 Document Options/Piano Braces/Brackets 160
 Document Options/Repeats 161, 137
 Document Options/Staves 161
 Document Options/Stems 161
 Document Options/Text 162, 200
 Document Options/Ties 162
 Document Options/Time Signature 165, 123
 Document Options/Tuplets 165, 131

Edit 49

Undo 50, (και σελίδα 30)
 Can't Undo 50
 Redo 50
 Can't Redo 50
 Select All 51
 Select Region 51
 Cut (Αποκοπή) 51
 Copy (Αντιγραφή) 51
 Insert 52
 Paste 52
 Paste Multiple 52
 Use Filter 52
 Edit Filter 52
 Move/Copy Layers 54
 Clear All Items 54
 Clear Selected Items 54
 Smart Find and Paint 54
 Text Search and Replace 56
 Add Measures 56
 Insert Measure Stack 57
 Delete Measure Stack 57
 Multimeasure Rests 57
 Edit Measure Attributes 57
 Program Options (Windows) 27

Expression 175

Adjust Above Staff Baseline 175
 Adjust Below Staff Baseline 175
 Favor Attachment to Active Layer 175
 Edit -Expression 179
 Duplicate (Expression) 183
 Delete (Expression) 183
 Create Expression 183
 Move To Category 184
 Reset To Category 184
 Assign (Ανάθεση του συμβόλου) 184, 185

File 37

Launch Window 38
 New 38
 New Document With Setup Wizard 38
 New Default Document 41
 New Document From Template 41
 New Document Without Libraries 42
 Exercise Wizard 42
 Open 42

Open Recent 42
 Close 42
 Save 43
 Save As 43
 Save All (Windows) 43
 Extract Parts 43
 Export to SmartMusic 44
 Export to Audio File 44
 Post a Finale Showcase 44
 Revert 44
 Score Merger 44
 Import 45
 MusicXML 45
 Scanning 45
 Load Library 46
 Save Library 46
 File Info 48
 Page Setup 48
 Print 48
 Compile Postscript Listing 48, 220
 Save Preferences 48
 Exit (File-για Windows) 48
 Recent Files (Windows) 48

Finale (MacOs) 26

About Finale 26
 Preferences -Προτιμήσεις 26
 Program Options 27
 Measurement Units 31
 Enharmonic Spelling 31
 Document Options 31, 148
 Quit Finale 26

Graphics 221

Compile Postscript Listing 48, 220
 Export Selection 221
 Export Pages 221
 Place Graphic 221
 Alignment 222
 Attributes 222
 Assign to Measure 222
 Assign to Page 222

Help (Windows) 65

User Manual 65
 QuickStart Videos 65
 Finale Website 65
 Authorize Finale 65
 DeAuthorize Finale 65
 Check for Finale Updates 65
 About Finale 65
 Table of Contents 65
 Finale Tutorials 65
 Keyboard Shortcuts 65
 Engraver Character Map 65
 Jazz Character Map 65
 Maestro Character Map 65
 What's New 65

Help (MacOs) 65

Table of Contents 65
 Keyboard Shortcuts 65
 Engraver Character Map 65
 Jazz Character Map 65
 Maestro Character Map 65
 What's New 65
 Finale Tutorials 65
 Finale Website 65
 Authorize Finale 65
 DeAuthorize Finale 65
 Check for Finale Updates 65
 QuickStart Videos 65

Hyperscribe 253

Beat Source (Hyperscribe) 253
 Record Mode (Hyperscribe) 254
 Hyperscribe Options (Hyperscribe) 254

Lyrics 201

Edit Lyrics 202
 Adjust Syllables 203
 Click Assignment 203
 Clone Lyric 202
 Edit Word Extension 204
 Shift Lyrics 205
 Type Into Score 201
 Alignment 206
 Justification 206
 Specify Current Lyric 206
 Adjust Baselines 206
 Lyric Options 207

Measure 87

Edit Measure Number Regions 87
 Add Measure Number Enclosures 88
 Show Measure Numbers 88
 Hide Measure Numbers 88
 Restore Measure Number Defaults 88
 Show Measure Spacing Handles 91
 Edit Beat Chart 89
 Edit Split Point 90

MIDI/Audio 255

Play Finale Through Audio Units 255
 Play Finale Through VST (Windows) 255
 Play Finale Through MIDI 255
 Instrument Setup 255
 Audio Units Instruments 256
 Instrument List 260
 Audio Track 263
 Load Audio 264
 Audio Clip Attributes 264
 Human Playback 265
 Device Setup 265
 Audio Setup/Device Setup 265
 Manage VST Plug-ins/Device Setup (MIDI/Audio) (Windows) 265
 Manage AU Plug-ins/Device Setup 265
 MIDI/Internal Speaker Setup 267
 MIDI Setup (MIDI/Audio) 265
 MIDI Thru 268
 Tablature MIDI Channels 269
 Open Mac Os Audio/MIDI Setup 268
 Send MIDI Sync/Device Setup 269
 Send MTC/Device Setup 269
 MIDI File Options 269
 Import MIDI File Options 269
 Export MIDI File Options 269
 Start Playback 269
 Stop Playback 269
 All Notes Off 269
 MIDI Clipboard 270
 Import MIDI From Clipboard 270
 Export MIDI To Clipboard 270
 Send MIDI Value 270
 Reload MIDI Driver 270
 Reset Panning 270
 Retranscribe 270
 Click and Countoff 271, 253
 Quantization Settings 271

MIDI Tool 248

Edit Key Velocities 248

Edit Note Durations 249
 Edit Continuous Data 251
 Patch Changes 251
 (Edit) Tempo 252
 Set To... 249
 Fit to Time 252
 Edit MIDI Note 252
 Play 252
 Show Selected Notes 252
 Dragging Copies Music 252
 Dragging Copies MIDI Data 252

Mirror 212

Dragging Copies Music 212
 Dragging Mirrors Measures (Mirror) 212

Note Mover 223

Copy and Replace 223
 Copy and Merge 224
 Delete After Replace 224
 Delete After Merge 224
 Cross Staff 224
 Insert Before 225
 Append After 225
 Search and Replace 225

Page Layout 92

Insert Blank Pages 93
 Delete Blank Pages 93
 Insert Page Break 93
 Delete Page Break 93
 Insert Staff Systems 93
 Delete Staff Systems 93
 Redefine Pages 94
 Optimize Staff Systems 94
 Space Systems Evenly 95
 Avoid Margin Collisions 95
 Update Page Format for Score 95 (Staff) Systems 95
 Edit Margins Staff Systems 95
 Allow Individual Staff Spacing 97
 System Space Before/After Music 97
 Select Staff System Range 97
 Page Margins 97
 Edit Page Margins 98
 Page Size 99
 Resize Page 99
 Resize Staff System 100

Plug Ins 274

Finale Script 275
 Measures 274
 Note, Beam and Rest Editing 275
 Scoring and Arranging 275
 TG Tools 275

Repeat 132

Create Simple Repeat 132
 Create First and Second Ending 132
 Create Ending 132
 Create Forward Repeat Bar 132
 Create Backward Repeat Bar 132
 Align Brackets 132
 Reset Bracket Position 133
 Delete 133
 Check Repeats 133
 Repeat Options 137

Search 225

Find (Note Mover) 225
 Replace (Note Mover) 225
 Replace Then Find (Note Mover) 225
 Replace All (Note Mover) 225
 Quit Search (Note Mover) 225

Shape Designer 170

Show 170
Send to Back 170
Bring to Front 170
Group 170
Ungroup 170
Select Font 170
Line Style 170
Line Thickness 170
Arrowheads 170
Fill 170
Bracket Style 170
Rulers and Grid 170

Smart Shape 189

Slur Contour 189
Smart Shape Placement 190
Smart Shape Options 191
Smart Slur Options 192
Guitar Bend Options 192
Attach to Measures 192
Attach to Notes 192
Attach to Noteheads 192
Direction (Slurs) 192

Simple 102

Simple Entry Options 102
Edit Keyboard Shortcuts 103
Use MIDI Device for Input 105
Simple Edit Commands 105
Simple Navigation Commands 108
TAB Specific Commands 108

Speedy 110

Speedy Options 111
Use MIDI Device for Input 111
Playback 111
Jump to Next Measure 111
Create New Measures 112
Check Beaming 112
Check Accidentals 112
Check for Extra Notes 112
Use Five Line Staff 112
Edit TAB As Standard Notation 112
Auto Freeze Accidentals 112
Insert Notes or Rests 112
Speedy Edit Commands 112
Speedy Navigation 113
Tie Direction 114

Special Tools 215

Show Handles 215
Update 215
Show Crosshairs 215
Tie Direction 215

Staff 74

New Staves 74
New Staves (With Setup Wizard) 75
Delete Staves 75
Delete Staves and Reposition 76
Edit Staff Attributes 76
Respace Staves 81
Sort Staves 82
Auto Sort Staves 82
Staff Usage 82
Define Staff Styles 83
Clear Staff Styles 83
Apply Staff Style 83
Reset Staff Styles to Score 83
Show Staff Styles 83
Show Staff Style Names 83
Add Group and Bracket 84
Edit Group Attributes 84

Remove Group 85
Set Default Name Positions 85
Position Names 85
Show Default Staff Names 85
Show Default Group Names 85

Text 196

Font (Γραμματοσειρά) 196
Fonts Size 196
Fonts Style 196
Baseline Shift 196
Superscript 196
Tracking 196
Character Settings 197
Inserts 197
Edit Page Offset 197
Standard Frame 197
Custom Frame 197
Justification 198
Alignment 198
Frame Attributes 198
Line Spacing 198
Word Wrap 198
Edit Text 198
Assign New Text to Measure 199
Assign New Text to Page 199
Document Options 200

Utilities 237

Transpose 237
Respell Notes 238
Fit Measures 238
Lock Systems 239
Unlock Systems 239
Music Spacing 239
Apply Note Spacing 239
Apply Beat Spacing 239
Apply Time Signature 239
Music Spacing Options 240
Update Layout 241
Update Smart Word Extensions/Hyphens 241
Rebar 241
Rebar Music 241
Rebar Options 241
Rebeam 241
Rebeam Music 241
Rebeam to Time Signature 241
Rebeam to Lyrics 241
Explode Music 241
Implode Music 243
SmartMusic Markers 243
Apply Articulations (Articulation) 172, 243
Check Notation 243
Check Accidentals (Check Notation) 243
Check Elapsed Time (Check Notation) 243
Check Ties (Check Notation) 243
Convert Mirrors (Check Notation) 243
Fill With Rests 243
Remove Manual Slur Adjustments 243
Stem Direction 243
Change 244
Change Articulations 173, 244
Change Chords 244, 234
Change Expression 185, 245
Change Lowest Fret 245
Change Note Durations 245
Change Note Size 245
Change Noteheads 245
Change Ties 245
Change Tuplets 245

View 60

Scroll View 60

Page View 60
Page View Style 80
Studio View 60
Zoom 61
Bookmarks 61
Add Bookmark 61
Edit Bookmarks 61
Select Staff Set 62
Select Tool Set 63
Select Layer 63 (53)
Redraw Screen 63
Grid/Guide 63
Show Grid 63
Snap to Grid 63
Show Guides 63
Snap to Guides 63
Grid/Guide Options 64
Show 64
Show Hidden Notes/Rests 64
Show Rulers 64
Show Margins 64
Show Page Layout Icons 64
Show Message Bar (MacOs) 64
Show Postscript Preview 64
Select Display Colors 64, 30

Window 69

Instrument List 69
Mixer 70
Movie Window 70
Playback Controls 71
Main Tool Palette 71
Advanced Tool Palette (Windows) 71
Navigational Tools Palette (Windows) 71
Simple Entry Palette 71
Simple Entry Rests Palette 71
Smart Shape Palette 71
Special Tools Palette 71
Customize Palettes Toolbars (Windows) 71
Status Bar (Windows) 72
ToolBar (Windows) 72
Cascade (Windows) 73
Tile Vertically (Windows) 73
Tile Horizontally (Windows) 73
Arrange Icons (Windows) 73
New Window 73
Close Window 73
Tile Windows (MacOs) 72
Stack Windows (MacOs) 73

ΟΛΕΣ ΟΙ ΕΝΤΟΛΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ

About Finale (Finale- σε MacOs) 26
About Finale (Help- σε Windows) 65
Accidentals (Document Options) 148
Accidentals (Check Notation -Utilities) 243
Add Group and Bracket (Staff) 84
Add Measures (Edit) 56
Add Measure Number Enclosure (Measure) 88
Adjust Above Staff Baseline (Expression) 175
Adjust Baselines (Lyrics) 206
Adjust Below Staff Baseline (Expression) 175
Adjust Syllables (Lyrics) 203
Advanced Tool Palette (Window) 71
Alignment (Graphics) 222
Alignment (Lyrics) 206
Alignment (Text) 198
Align Brackets (Repeat) 132
All Notes Off (MIDI/Audio) 269
All-Staff Analysis (Chord) 233
Allow Individual Staff Spacing (Page) 97
Alternate Notation (Document Options) 149

- Append After (Note Mover) 225
 - Apply (Articulation-Utilities) 172, 243
 - Apply Beat Spacing (Utilities) 239
 - Apply Note Spacing (Utilities) 239
 - Apply Staff Style (Staff) 83
 - Apply Time Signature (Utilities) 239
 - Arrange Icons (Window) 73
 - Arrowheads (Shape Designer) 170
 - Assign (Expression) 184, 185
 - Assign New Text to Measure (Text) 199
 - Assign New Text to Page (Text) 199
 - Assign to Measure (Graphics) 222
 - Assign to Page (Graphics) 222
 - Articulation-Edit 167
 - Attach to Measures (Smart Shape) 192
 - Attach to Notes (Smart Shape) 192
 - Attach to Noteheads (Smart Shape) 192
 - Attributes (Graphics) 222
 - Audio Track (MIDI/Audio) 263
 - Audio Units Instruments (MIDI/Audio) 256
 - Audio Clip Attributes (MIDI/Audio) 264
 - Audio Setup/Device Setup (MIDI/Audio) 265
 - Augmentation Dots (Document Options) 150
 - Authorize Finale (Help) 65
 - Auto Freeze Accidentals (Speedy) 112
 - Auto Sort Staves (Staff) 82
 - Avoid Margin Collisions (Page) 95
- B**
- Barlines (Document Options) 150
 - Baseline Shift (Text) 196
 - Beams (Document Options) 150
 - Bear Chart Edit (Measure) 89
 - Beat Source (Hyperscribe) 253
 - Blank Pages Insert/Delete (Page) 93
 - Bookmarks (View) 61
 - Bookmark Add (View) 61
 - Bookmarks Edit (View) 61
 - Bracket Position (Repeat) 133
 - Bracket Style (Shape Designer) 170
 - Bring to Front (Shape Designer) 170
 - Braces/Brackets Piano (Docum. Options) 160
- C**
- Can't Redo (Edit) 50
 - Can't Undo (Edit) 50
 - Cascade (Window) (Window) 73
 - Category Designer (Document) 147 (177)
 - Change (Utilities) 244
 - Change Articulations (Utilit.-Articul.) 173, 244
 - Change Chords (Utilities-Chord) 244, 234
 - Change Chord Suffix Fonts (Chord) 234
 - Change Expression (Utilities) 185, 245
 - Change Lowest Fret (Utilities) 245
 - Change Note Durations (Utilities) 245
 - Change Note Size (Utilities) 245
 - Change Noteheads (Utilities) 245
 - Change Ties (Utilities) 245
 - Change Tuplets (Utilities) 245
 - Character Settings (Text) 197
 - Check Accidentals (Check Notation -Util.) 243
 - Check Accidentals (Speedy) 112
 - Check Beaming (Speedy) 112
 - Check Elapsed Time (Check Notation -Util.) 243
 - Check for Extra Notes (Speedy) 112
 - Check for Finale Updates (Help-MacOs) 65
 - Check Notation (Utilities) 243
 - Check Repeats (Repeat) 133
 - Check Ties (Check Notation -Utilities) 243
 - Chord 226
 - Chords Change (Utilities-Chord) 234, 244
 - Chords Change Chord Suffix Fonts 234
 - Chord Italicize Capo 234
 - Chord Left-Align Chords 234
 - Chords Manual Input 226
 - Chord MIDI Input 233
 - Chord One-Staff Analysis 233
 - Chords Options (Document Options) 152
 - Chords Playback Enable 234
 - Chords Position (Chord) 234
 - Chord Style (Chord) 234
 - Chord Suffix Fonts Change (Chord) 234
 - Chords Type Into Score 232
 - Chord Two-All Staff Analysis 233
 - Clear All Items (Edit) 54
 - Clear Selected Items (Edit) 54
 - Clear Staff Styles (Staff) 83
 - Clefs (Document Options) 153, 119
 - Click and Countoff (MIDI/Audio) 271, 253
 - Click Assignment (Lyrics) 203
 - Clone Lyric (Lyrics) 202
 - Close (File) 42
 - Close Window (Window) 73
 - Compile Postscript Listing (File) 48, 220
 - Continuous Data Edit (MIDI Tool) 251
 - Convert Mirrors (Check Notation-Utilities) 243
 - Convert Text for Macintosh/WIndows (Doc.) 145
 - Copy (Αντιγραφή) (Edit) 51
 - Copy and Replace (Note Mover) 223
 - Copy and Merge (Note Mover) 224
 - Copy Layers (Edit) 53
 - Create (Articulation) 169
 - Create Backward Repeat Bar (Repeat) 132
 - Create Ending (Repeat) 132
 - Create Expression (Expression) 183
 - Create First and Second Ending (Repeat) 132
 - Create Forward Repeat Bar (Repeat) 132
 - Create New Measures (Speedy) 112
 - Create Simple Repeat (Repeat) 132
 - Cross Staff (Note Mover) 224
 - Curves and Lines (Document Options) 156
 - Custom Frame (Text) 197
 - Customize Palettes Toolbars (Window) 71
 - Cut (Αποκοπή) (Edit) 51
- D**
- Data Check (Document) 144
 - DeAuthorize Finale (Help-Windows) 65
 - Default Document (File) 41
 - Default Music Font Set (Document) 147
 - Define Staff Styles (Staff) 83
 - Delete (Repeat) 133
 - Delete After Replace (Note Mover) 224
 - Delete After Merge (Note Mover) 224
 - Delete -από την παλέτα (Articulation) 167
 - Delete Blank Pages (Page) 93
 - Delete Expression (Expression) 183
 - Delete Measure Stack (Edit) 57
 - Delete Page Break (Page) 93
 - Delete Staff Systems (Page) 93
 - Delete Staves (Staff) 75
 - Delete Staves and Reposition (Staff) 76
 - Direction (Slurs) (Smart Shape) 192
 - Display In Concert Pitch (Document) 145
 - Display In Concert Pitch (Document) 145
 - Device Setup (MIDI/Audio) 265
 - Document From Template (File) 41
 - Document 140
 - Document Options (Finale) 31, 148
 - Document Options/Accidentals 148
 - Document Options/Alternate Notation 149
 - Document Options/Augmentation Dots 150
 - Document Options/Barlines (Διαστολές) 150
 - Document Options/Beams (Δοχοί) 150
 - Document Options/Chords (Συγχορδίες) 152
 - Document Options/Clefs 153, 119
 - Document Options/Flags 153
 - Document Options/Fonts 153
 - Document Options/Grace Notes 154
 - Document Options/Grids and Guides 154
 - Document Options/Key Signatures 156, 126
 - Document Options/Layers 156
 - Document Options/Lines and Curves 156
 - Document Options/Lyrics (Στίχοι) 157, 207
 - Document Options/Multimeasure Rests 157
 - Document Options/Music Spacing 158, 240
 - Document Options/Notes & Rests 158
 - Document Options/Piano Braces, Brackets 160
 - Document Options/Repeats 161, 137
 - Document Options/Staves 161
 - Document Options/Stems 161
 - Document Options/Text 162, 200
 - Document Options/Ties 162
 - Document Options/Time Signature 165, 123
 - Document Options/Tuplets 165, 131
 - Document Without Libraries (File) 42
 - Document With Setup Wizard (File) 38
 - Dragging Copies MIDI Data (MIDI Tool) 252
 - Dragging Copies Music 212
 - Dragging Copies Music (MIDI Tool) 252
 - Dragging Mirrors Measures (Mirror) 212
 - Duplicate (Expression) 183
 - Duplicate (Articulation) 167
- E**
- Edit 49
 - Edit (Articulation) 167
 - Edit Beat Chart (Measure) 89
 - Edit Bookmarks (View) 61
 - Edit Continuous Data (MIDI Tool) 251
 - Edit -Expression 179
 - Edit Filter (Edit) 52
 - Edit Group Attributes (Staff) 84
 - Edit Keyboard Shortcuts (Simple) 103
 - Edit Key Velocities (MIDI Tool) 248
 - Edir Learned Chords (Chord) 234
 - Edit Lyrics (Lyrics) 202
 - Edit Margins Staff Systems (Page) 95
 - Edit Measure Number Regions (Doc.) 147, 87
 - Edit Measure Attributes (Edit) 57
 - Edit Measure Number Regions (Measure) 87
 - Edit MIDI Note (MIDI Tool) 252
 - Edit Note Durations (MIDI Tool) 249
 - Edit Page Margins (Page) 98
 - Edit Page Offset (Text) 197
 - Edit Parts 141
 - Edit Score 141
 - Edit Split Point (Measure) 90
 - Edit Staff Attributes (Staff) 76
 - Edit TAB As Standard Notation (Speedy) 112
 - (Edit) Tempo (MIDI Tool) 252
 - Edit Text (Text) 198
 - Edit Word Extension (Lyrics) 204
 - Enable Chords Playback (Chord) 234
 - Engraver Character Map (Help-Windows) 65
 - Enharmonic Spelling (Finale) 31
 - Exercise Wizard (File) 42
 - Exit (File-γικά Windows) 48
 - Explode Music (Utilities) 241
 - Export MIDI To Clipboard (MIDI/Audio) 270
 - Export MIDI File Options (MIDI/Audio) 269
 - Export Pages (Graphics) 221
 - Export Selection (Graphics) 221
 - Export to Audio File (File) 44
 - Export to SmartMusic (File) 44
 - Expression 175

- Expression Create 183
 Expression Delete 183
 Expression Duplicate 183
 Expression Edit 179
 Expression Favor Attachment Active Layer 175
 Expression Move To Category 184
 Expression Reset To Category 184
 Extract Parts (File) 43
- F**
 Favor Attachment Active Layer (Expression) 175
 File 37
 File Info (File) 48
 File Maintenance (Document) 145
 Fill (Shape Designer) 170
 Fill With Rests (Check Notation -Utilities) 243
 Filter Edit (Edit) 52
 Filter Use (Edit) 52
 Finale (MacOs) 26
 Finale Script 275
 Finale Tutorials (Help-Windows) 65
 Finale Website (Help-MacOs) 65
 Find (Search-Note Mover) 225
 Fit to Time (MIDI Tool) 252
 Fit Measures (Utilities) 238
 Flags (Document Options) 153
 Font (Γραμματοσειρά) (Text) 196
 Fonts (Document Options) 153
 Fonts Size (Text) 196
 Fonts Style (Text) 196
 Font Utilities (Document) 144
 Frame Attributes (Text) 198
 Fretboards Resize (Chord) 234
 Fretboards Show (Chord) 234
- G**
 Grace Notes (Document Options) 154
 Graphics 221
 Graphic Place (Graphics) 221
 Grid/Guide (View) 63
 Grid/Guide Options (View, Doc. Options) 64, 154
 Grid Show (View) 63
 Grid Snap to (View, Document) 155, 63
 Group (Shape Designer) 170
 Group Attributes Edit (Staff) 84
 Guides Show (View) 63
 Guides Snap to (View, Document) 155, 63
 Guitar Bend Options (Smart Shape) 192
- H**
 Help (Windows) 65
 Hide Measure Numbers (Measure) 88
 Human Playback (MIDI/Audio) 265
 Hyperscribe 253
 Hyperscribe Options (Hyperscribe) 254
- I - J**
 Implode Music (Utilities) 243
 Import (File) 45
 Import MIDI File Options (MIDI/Audio) 269
 Import MIDI From Clipboard (MIDI/Audio) 270
 Insert (Edit) 52
 Insert Before (Note Mover) 225
 Insert Blank Pages (Page) 93
 Insert Measure Stack (Edit) 56
 Insert Notes or Rests (Speedy) 112
 Insert Page Break (Page) 93
 Insert Staff Systems (Page) 93
 Inserts (Text) 197
 Instrument List (MIDI/Audio, Window) 260, 69
 Instrument Setup (MIDI/Audio) 255
 Italicize Capo Chords (Chord) 234
 Jazz Character Map (Help-Windows) 65
 Jazz Character Map (Help-MacOs) 65
- Jump to Next Measure (Speedy) 111
 Justification (Lyrics) 206
 Justification (Text) 198
- K**
 Keyboard Shortcuts (Help-Windows) 65
 Keyboard Shortcuts Edit (Simple) 103
 Key Signatures (Document Options) 156, 126
 Key Velocities Edit (MIDI Tool) 248
- L**
 Launch Window (File) 38
 Layers Move (Edit) 53
 Layers (Document Options) 156
 Left-Align Chords (Chord) 234
 Library Load (File) 46
 Library Save (File) 46
 Lines and Curves (Document Options) 156
 Line Spacing (Text) 198
 Line Style (Shape Designer) 170
 Line Thickness (Shape Designer) 170
 Load Audio (MIDI/Audio) 264
 Load Library (File) 46
 Lock Systems (Utilities) 239
 Lyrics 201
 Lyrics (Document Options) 157, 207
 Lyrics Edit (Lyrics) 202
 Lyrics Justification 206
 Lyrics Shift 205
 Lyrics - Specify Current Lyric 206
 Lyrics - Type Into Score 201
 Lyrics-Word Extension Edit 204
- M**
 Maestro Character Map (Help) 65
 Main Tool Palette (Window) 71
 Manage AU Plug-ins/Device Setup (MIDI/Audio) 265
 Manage VST Plug-ins/Device Setup (MIDI/Audio) 265
 Manage Parts (Document) 141
 Manual Input (Chord) 226
 Margins Edit (περιθώρια staff systems) (Page) 95
 Measure 87
 Measures (Plug Ins) 274
 Measure Attributes Edit (Edit) 57
 Measures Fit (Utilities) 238
 Measure Numbers Hide (Measure) 88
 Measure Number Regions Edit (Measure) 87
 Measure: Show Measure Numbers 88
 Measure Split Point Edit (Measure) 90
 Measurement Units (Finale) 31
 MIDI/Audio 255
 MIDI/Audio -Device Setup 265
 MIDI Clipboard (MIDI/Audio) 270
 MIDI Device Use for Input (Simple) 105
 MIDI Device Use for Input (Speedy) 111
 MIDI File Options (MIDI/Audio) 269
 MIDI Input (Chord) 233
 MIDI/Internal Speaker Setup (MIDI/Audio) 267
 MIDI Note Edit (MIDI Tool) 252
 MIDI Setup (MIDI/Audio) (Windows) 265
 MIDI Thru (MIDI/Audio) 268
 MIDI Tool 248
 Mixer (Window) 70
 Move Layers (Edit) 53
 Move Up/Move Down (Articulation) 167
 Move To Category (Expression) 184
 Movie Window (Window) 70
 Multimeasure Rests (Document Options) 157
 Multimeasure Rests (Edit) 57
 Music Spacing (Utilities) 239
- Music Spacing (Doc. Options) 158, 240
 MusicXML (File) 45
- N**
 Notes & Rests (Document Options) 158
 New Staves (Staff) 74
 New Staves (With Setup Wizard) (Staff) 75
 Note, Beam and Rest Editing (Plug Ins) 275
 Note Durations Edit (MIDI Tool) 249
 Note Mover 223
 New (File) 38
 New Document With Setup Wizard (File) 38
 New Default Document (File) 41
 New Document From Template (File) 41
 New Document Without Libraries (File) 42
 New Window (Window) 72
 Navigational Tools Palette (Window) 71
- O**
 One-Staff Analysis (Chord) 233
 Open (File) 42
 Open Mac Os Audio/MIDI Setup 268
 Open Recent (File) 42
 Optimize Staff Systems (Page) 94
 Options *Βλέπετε Document Options*
- P**
 Page Blank Delete (Page) 93
 Page Break Delete (Page) 93
 Page Format for Score (Document) 143
 Page Format for Parts (Document) 143
 Page Layout 92
 Page Margins (Page) 97
 Page Margins Edit (Page) 98
 Pages Redefine (Page) 94
 Page: Resize (Page) 99
 Page Setup (File) 48
 Page Size (Page) 99
 Page View (View) 60
 Page View Style 60
 Paste (Edit) 52
 Paste Multiple (Edit) 52
 Patch Changes (MIDI Tool) 251
 Piano Braces/Brackets (Docum. Options) 160
 Pickup Measure (Document) 147, 40
 Playback (Speedy) 111
 Playback Controls (Wind, Audio/MIDI) 71, 272
 Playback/Record Options (Document) 145
 Place Graphic (Graphics) 221
 Play Finale Through Audio Units (MIDI/Audio) (MacOs) 255
 Play Finale Through VST (MIDI/Audio) 255
 Play Finale Through MIDI (MIDI/Audio) 255
 Play (MIDI Tool) 252
 Plug Ins 274
 Position Names (Staff) 85
 Position Chords (Chord) 234
 Position Fretboard (Chord) 234
 Post a Finale Showcase (File) 44
 Preferences -Προτιμήσεις (Finale) 26
 Preferences Save (File) 48
 Print (File) 48
 Program Options (Edit, Windows) 27
- Q-R**
 Quantization Settings (MIDI/Audio) 271
 QuickStart Videos (Help-Windows) 65
 Quit Finale (Finale- MacOs) 26
 Quit Search (Search-Note Mover) 225
 Rebar Music (Utilities) 241
 Rebar Options (Utilities) 241
 Rebeam Music (Utilities) 241

Rebeam to Time Signature (Utilities) 241
 Rebeam to Lyrics (Utilities) 241
 Recent Files (File- για Windows) 48
 Record Mode (Hyperscribe) 254
 Redo (Edit) 50
 Redraw Screen (View) 63
 Reload MIDI Driver (MIDI/Audio) 270
 Remove Group (Staff) 85
 Remove Manual Slur Adjustments
 (Check Notation -Utilities) 243
 Repeat 132
 Repeat -Create Simple 132
 Repeat -Create First and Second Ending 132
 Repeat -Create Ending 132
 Repeat -Create Forward Repeat Bar 132
 Repeat -Create Backward Repeat Bar 132
 Repeats -Check 133
 Repeat -Delete 133
 Repeats (Document Options) 161, 137
 Replace (Search-Note Mover) 225
 Replace Then Find (Search-Note Mover) 225
 Replace All (Search-Note Mover) 225
 Reset Staff Styles to Score (Staff) 83
 Reset To Category (Expression) 184
 Reset Panning (MIDI/Audio) 270
 Resize Fretboards (Chord) 234
 Resize Page (Page) 99
 Resize Staff System (Page) 100
 Respace Staves (Staff) 81
 Respell Notes (Utilities) 238
 Restore Measure Number Defaults
 (Measure) 88
 Retranscribe (MIDI/Audio) 270
 Revert (File) 44
 Rulers and Grid (Shape Designer) 170

S

Save (File) 43
 Save All (File-Windows) 43
 Save As (File) 43
 Save Library (File) 46
 Save Preferences (File) 48
 Scanning (File) 45
 Score Merger (File) 44
 Scoring and Arranging (Plug Ins) 275
 Scroll View (View) 60
 Search 225
 Search and Replace (Note Mover) 225
 Select All (Edit) 51
 Select Display Colors (View) 64, 30
 Select Font (Shape Designer) 170
 Select Layer (View) 63 (& 53)
 Select Region (Edit) 51
 Select Staff Set (View) 62
 Select Staff System Range (Page) 97
 Select Tool Set (View) (MacOs) 63
 Send MIDI Value (MIDI/Audio) 270
 Send MIDI Sync/Device Setup (MIDI/Audio) 269
 Send MTC/Device Setup (MIDI/Audio) 269
 Send to Back (Shape Designer) 170
 Set Default Music Font (Document) 147
 Set Default Name Positions (Staff) 85
 Set To... (MIDI Tool) 249
 Shape Designer 170
 Show (View) 64
 Show (Shape Designer) 170
 Show Active Layer Only (Document) 145
 Show Crosshairs (Special Tools) 215
 Show Default Group Names (Staff) 85
 Show Default Staff Names (Staff) 85
 Show Fretboards (Chord) 234
 Show Grid (View) 63

Show Guides (View) 63
 Show Handles (Special Tools) 215
 Show Hidden Notes/Rests (View) 64
 Shift Lyrics (Lyrics) 205
 Show Margins (View) 64
 Show Measure Numbers (Measure) 88
 Show Measure Spacing Handles (Measure) 91
 Show Message Bar (View) (MacOs) 64
 Show Page Layout Icons (View) 64
 Show Postscript Preview (View) 64
 Show Repeats For Score/Parts (Document) 145
 Show Rulers (View) 64
 Show Selected Notes (MIDI Tool) 252
 Show Staff Styles (Staff) 83
 Show Staff Style Names (Staff) 83
 Simple (Μενού εντολών) 102
 Simple Entry Palette (Window) 71
 Simple Entry Options (Simple) 102
 Simple Entry Rests Palette (Window) 71
 Simplify Spelling (Chord) 234
 Slur Contour (Smart Shape) 189
 Smart Find and Paint (Edit) 54
 SmartMusic Markers (Utilities) 243
 Smart Shape 189
 Smart Shape Palette (Window) 71, 189
 Smart Shape Options (Smart Shape) 191
 Smart Shape Placement (Smart Shape) 190
 Smart Slur Options (Smart Shape) 192
 Snap to Grid (View, Document) 155, 63
 Snap to Guides (View, Document) 155, 63
 Sort Staves (Staff) 82
 Space Systems Evenly (Page) 95
 Special Part Extraction (Document) 143
 Special Tools 215
 Special Tools Palette (Window) 71, 215
 Specify Current Lyric (Lyrics) 206
 Speedy 110
 Speedy Edit Commands (Speedy) 112
 Speedy Navigation (Speedy) 113
 Speedy Options (Speedy) 111
 Split Point Edit (Measure) 90
 Stack Windows (Window) 73
 Staff (μενού εντολών) 74
 Staff Attributes Edit (Staff) 76
 Staff Styles -Clear (Staff) 83
 Staff Styles -Define (Staff) 83
 Staff Styles Reset to Score (Staff) 83
 (Staff) Systems (Page) 95
 Staff Systems Delete (Page) 93
 Staff Usage (Staff) 82
 Standard Frame (Text) 197
 Start Playback (MIDI/Audio) (Windows) 269
 Status Bar (Window) 72
 Staves (Document Options) 161
 Staves and Reposition -Delete (Staff) 75
 Staves -Delete (Staff) 75
 Staves -New (Staff) 74
 Staves -New With Setup Wizard (Staff) 75
 Staves -Remove Group (Staff) 85
 Staves Respace (Staff) 81
 Stems (Document Options) 161
 Stem Direction (Utilities) 243
 Stop Playback (MIDI/Audio) (Windows) 269
 Studio View (View) 60
 Substitute Symbols (Chord) 234
 Superscript (Text) 196
 Sync and Video Options (Document) 146
 System Space Before/After Music (Page) 97

T

TAB Specific Commands (Simple) 108

Table of Contents (Help-Windows) 65
 Tablature MIDI Channels (MIDI/Audio) 269
 Tempo Edit (MIDI Tool) 252
 Text 196
 Text Edit (Text) 198
 Text (Document Options) 200
 Text Search and Replace (Edit) 56
 Text Font (Γραμματισμοειδιά) (Text) 196
 Text Fonts Size (Text) 196
 TG Tools (Plug Ins) 275
 Ties (Document Options) 162
 Tie Direction (Special Tools) 215
 Tie Direction (Speedy) 114
 Tile Horizontally (Window) 73
 Tile Vertically (Window) 73
 Tile Windows (Window) 72
 Time Signature (Document Options) 165,123
 Toolbar (Window) 72
 Tracking (Text) (Text) 196
 Transpose (Utilities) 237
 Tuplets (Document Options) 165, 131
 Type Into Score (Chord) 232
 Type Into Score (Lyrics) 201
 Two-All Staff Analysis (Chord) 233

U-V-W-Z

Undo (Edit) 50
 Use Filter (Edit) 52
 Utilities 237
 Unlock Systems (Utilities) 239
 Update Layout (Utilities) 241
 Update Smart Word Extensions/Hyphens 241
 User Manual (Help-Windows) 65
 Update Page Format for Score (Page) 95
 Ungroup (Shape Designer) 170
 Use MIDI Device for Input (Simple) 105
 Use MIDI Device for Input (Speedy) 111
 Use Five Line Staff (Speedy) 112
 Update (Special Tools) 215
 View (Μενού εντολών) 60
 Window (Μενού εντολών) 69
 Word Extension Edit (Lyrics) 204
 Word Wrap (Text) 198
 Zoom (View) 61

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΛΟΙΠΩΝ ΟΡΩΝ (αλφαβητικά)

A-a

Αγνόησε τον οπλισμό 80
 Ακρόαση (Playback) 272
 Ρυθμίσεις για την ακρόαση 255
 Instrument List 260, 69
 Playback Palette 272, 71, 22
 Playback Options 247
 Playback Settings 273
 Ακρόαση των Επαναλήψεων 134, 132
 Ακρόαση των συμβόλων Articulation 168
 Ακρόαση των συμβόλων Expression 180
 Ακρόαση των νοτών κατά την εισαγωγή 103,111
 Ακρόαση των συμβόλων Συγχορδιών 230
 Αλλοιώσεις (βλέπε Accidentals)
 Ανεξαρτησία Οπλισμού 80
 Ανεξαρτησία Χρονοδείκτη 80
 Αντιγραφή Μέτρων 51, 212, 270
 Αντιγραφή Νοτών 223, 250
 Απόκρυψη/Εμφάνιση (Hide/Show) διαφόρων στοιχείων:βλέπε στοιχεία ή στίς σελίδες 58, 59, 64, 81, 88, 107, 113
 Αποστάσεις Στοιχείων (βλέπε στοιχεία)
 Αποτζατούρες (βλέπε Επερείσεις)

- Αρίθμηση Μέτρων (βλέπε Μέτρα)
 Αρχείων Format 42, 43, 44, 45, 220
 Αρχείο PostScript 48, 64, 220
 Αρχικό Κλειδί 77, 119
- Abbreviated Name (πενταγράμμου) 77
 Abbreviated Symbol (χρονοδείκτη) 124
 Accidentals (Αλλοιώσεις) 22, 107, 112, 113
 Απόκρυψη 81, 107, 113, 114
 Απόσταση από νότες 148, 216
 Αποστάσεις μεταξύ των 148, 216
 Εισαγωγή 105, 107, 112
 Έλεγχος (εντολή Check) 112, 243
 Παρένθεση (εντός) 107, 113
 Παράμετροι 148
 AccidentalMover Tool 216
 Auto Freeze Accidentals 112
- Allow Optimization 79, 94
 Allow Horizontal Split Points 59
 Alternate Notation 79, 149
 Apply Staff Style 83
- Articulation (Στολίδια) 166
 Αλλαγή των Articulation (Change) 173
 Ακρόαση των Συμβόλων (Playback) 168
 Αναπαραγωγή συμβόλων - Duplicate 167
 Απόκρυψη/Εμφάνιση 81, 167
 Βιβλιοθήκες των συμβόλων 166
 Διαγραφή συμβόλων - Delete 166, 167, 174
 Δημιουργία νέων συμβόλων - Create 169
 Εισαγωγή των Συμβόλων 166, 171, 172, 174
 Επεξεργασία των Articulation (Edit) 167
 Θέση των Συμβόλων 167, 169, 174
 Η παλέτα των συμβόλων Articulation 167
 Τακτοποιώντας τα σύμβολα στην παλέτα 167
 Apply Articulation -εντολή 172
 Articulation Designer 168
 Shape Designer 170
- Audio/MIDI 255
 Aria 258
 Audio αρχεία εισαγωγή 263
 Audio εξαγωγή 44
 Audio Unit 256, 257, 261, 262, 265
 MIDI Files 42, 43
 MIDI Interfaces 116, 265
 MIDI Keyboard 105, 111, 115, 116
 MIDI Setup 265, 267, 268
- Augmentation Dots (Παρεστιγμένα) 22, 113, 150
 Αλλαγή θέσης-Απόσταση 219
 Απόκρυψη/Εμφάνιση 81
 Εισαγωγή 108, 112, 113
 Παράμετροι-Options (Αποστάσεις, κ.λπ.) 150
- Authorization (Ενεργοποίηση του Finale) 65
 Authorization Code 65
 Automatic Music Spacing 29
 Automatic Update Layout 240, 29
- B-b**
 Βάθος 259
 Βιβλιοθήκες προγράμματος (βλέπε Library)
 Βιβλιοθήκες των Articulation 166
 Βιβλιοθήκες των Expressions 176
 Βοηθητικές γραμμές πενταγράμμου 35, 156
 Βυζαντινή Μουσική-γραφή 278
- Backgrounds 31
- Barlines (Διαστολές) 58, 150, 274
 Αλλαγή Διαστολών 58, 274
 Αόρατες Διαστολές (Invisible) 58
 Είδος και Σχήμα Διαστολών 58, 84
 Εμφάνιση/Απόκρυψη Διαστολών 58, 81, 84
 Εμφάνιση των διαστολών των μέτρων ανάμεσα σε πεντάγραμμο 79, 84
 Πάχος Διαστολών 150
 Automatic Barlines 274
- Barlines Options 150
 Break Barlines Between Staves 79
 Left Barline (Αρσιστερή Διαστολή) 58, 150
 Measure Attributes 57
- Beams (Δοκοί σύνδεσης νοτών) 80, 150,
 Διάσπαση/Σύνδεση 108, 113
 Θέση, έκταση, κλίση δοκών 152, 217-219
 Πάχος δοκών (Beam Thickness) 152, 219
 Beams Options 150
 Beam Tools (Ειδικά εργαλεία) 217-219
 Break/Join Beams 108, 113
 Flat Beams (Επίπεδοι δοκοί) 80, 108, 113, 151
 Primary Beams (Πρωτεύοντες Δοκοί) 80, 150
 Rebeam Music 241
 Secondary Beams (Δευτερ. Δοκοί) 80, 150, 218
- Beat Chart 89
 Begin a New Staff System 59
 Bookmarks 61
 Break a Multimeasure Rest 59
- F-c**
 Γόμα (Εργαλείο Erase) 21, 36, 109
 Γραμματισμοί (βλέπε Fonts)
 Γραμμές (Lines) -παράμετροι 156
 Γραμμές πενταγράμμου (Staff Lines) 78, 156
- Caret (εργαλείο) 103
 Cancel Outgoing Key Signature 127
 Category Designer 177, 147
 Cautionary Clefs Απόκρυψη 59
 Cautionary Key Απόκρυψη 59
 Cautionary Time Signature Απόκρυψη 59
 Check Document Fonts 144
- Chords (Συγχορδίες) 226
 Αλλαγή συγχορδιών 234
 Απόκρυψη συμβόλου συγχορδίας 81, 230, 235
 Αποστάσεις των Συγχορδιών 235
 Γράφοντας συγχορδίες (νότες) 105, 106, 109, 115
 Δημιουργία νέων Suffixes 232, 234
 Διαγραφή συγχορδίας 228, 232, 233, 235
 Εικονογραφημένες Συγχορδίες (Fretboards) 228
 Μέγεθος Fretboards 228, 234
 Edit Fretboards 229
 Show (Εμφάνιση/Απόκρυψη) 81, 228, 230, 234
 Edit Styles Fretboards 230
 Εισαγωγή Συγχορ. (τρόποι) 226, 232, 233, 275
 Θέση συγχορδιών/fretboards 228, 232, 234
 Μέγεθος συγχορδιών 228
 Μετατροπή νοτών σε συγχορδίες 233, 275
 Μετατροπή συμβόλου συγχορδίας σε νότες 270
 Παράμετροι (Options) 235
 Τρανόπορτο Συγχορδιών 244
- Chord Analysis 275
 Chord Definition 230, 235
 Chord Fonts 153, 235
 Chord PlayBack 234
 Chord Style 234
 Chord Suffixes 231, 232, 227
 Edit Suffixes 232
 Chord Suffix Editor 232
 Edit Chord 235
 Edit Chord Definition 235
- Check Elapsed Time 243
 Clear Pickup (Measure) 147
- Clefs (Κλειδιά) 118
 Αλλαγή Κλειδιού 121
 Απόκρυψη/Εμφάνιση Κλειδιών 81, 119, 121
 Αποστάσεις Κλειδιών 119
 Αρχικό Κλειδί (First Clef) 77, 119
 Εισαγωγή Κλειδιών 118, 120, 121
 Κλειδιά στα ενδιάμεσα των μέτρων 120
 Θέση Κλειδιών 119, 120
 Θέση Εσοτερικών Κλειδιών 120
 Μέγεθος Κλειδιών 119
- Παράμετροι Κλειδιών 119
 Σχήμα /Σύμβολο Κλειδιών 119
 Cautionary Clefs Απόκρυψη 59
 Clef Designer 119
 Mid-Measure Clefs 120
- Color Noteheads/Define 79, 160
 Color Notes 30, 53, 64
 Compile PostScript Listing 48, 220
 Convert Mirrors 243
 Customize Palettes 71
 Create New Music (πεδίο) 15
 Cross Staff Notes 224, 275
 Cue Notes 275
 Curves (Καμπύλες) παράμετροι 156
 Customize Toolbars 72
- A-d**
 Δευτερεύον Handle 194
 Δευτερεύοντες Δοκοί 80, 150, 218
 Διαγραφή (βλέπε Delete)
 Διάσπαση Μέτρων 90, 59, 224
 Διαστολές (βλέπε Barlines)
 Δοκοί (βλέπε Beams)
 Δυναμικές (βλέπε Expressions)
- Deauthorization 65
 Default Document 41, 27, 15
 Delete (Διαγραφή) Στοιχείων (βλέπε στα επί μέρους στοιχεία)
 Display Colors 64, 30
 Document Options 148
 Document With Setup Wizard 38
 Distance Between Staves 75, 81, 82, 95, 97, 161
 Display Rests in Empty Measures 80
 Document -New (βλέπε εντολές File)
 Document -Open (βλέπε εντολές File)
- E-e**
 Εγχειρίδιο χρήσης (Manual) 65
 Ειδικές Σημειογραφίες
 Notation for percussion 78
 Alternate Notation 79, 149
 Tablature 78
 Σημειογραφία Κρουστών 78
 Notation Style 78, 158
 Rhythmic Notation 79
 Slash Notation 79, 85, 149
- Είδηλα Μέτρων (βλέπε Mirror)
 Εισαγωγή
 Βιβλιοθηκών (βλέπε εντολή Load Library)
 Γραφικών, Κειμένων (βλέπε Graphics, Text)
 Σελίδων, Στίχων (βλέπε Pages, Lyrics)
 Έκταση Οργάνων 275
 Εκτύπωση-Εκδοση 48, 219, 222 (+βλ. χρώματα)
 Έγχρωμη εκτύπωση 219
 Print Score/Print Parts 48
- Ελλιπή μέτρα (Pickup Measures) 40, 147
 Εμφάνιση (βλέπε Απόκρυψη)
 Ενεργοποίηση του Finale (Authorization)
 Εναρμόνιες Νότες 31, 105, 108, 111, 113, 238
 Εναρμόνιση Μελωδίας 275
 Εξαγωγή παρτών/Extract Parts 43
 Εξαγωγή Γραφικών (βλέπε Graphics)
 Επανάληψεις (βλέπε Repeats)
 Επερείσεις 22, 108, 113, 114, 154, 240
 Απόσταση επερείσεων από νότα 154, 240
 Μέγεθος επερείσεων 154
- Επίπεδοι δοκοί (Flat Beams- βλέπε Beams)
 Εργαλείο Γόμα (Erase, βλέπε Γόμα)
 Εργαλείο Repitch (βλέπε Repitch)
 Easy Measure Numbers 274
 Edit Εντολές (βλέπε γενικό ευρετήριο εντολών)
 Edit Chord 235
 Edit Chord Definition 235

- Edit Suffixes 232
 Edit Frame 116
 Elapsed Duration 90
 Enigma Transportable File (ETF) 42
 EPS file 221
 Exercise Wizard 42, 15
 Enharmonic Spelling 49, 31
 Explode Music 241
 Extract Parts 43
 Expressions /Expression Tool 175
 Αλλαγή συμβόλων (Change) 185, 186, 188
 Ακρόαση των Συμβόλων (Playback) 181,187
 Αναπαραγωγή των Συμβόλων (Duplicate) 183
 Απόκρυψη/Εμφάνιση 81, 177, 180, 188
 Βιβλιοθήκες των συμβόλων 176
 Δημιουργία Συμβόλων (Create) 183
 Διαγραφή συμβόλων (Delete) 813, 186, 188
 Εισαγωγή των Συμβόλων (τύποι) 185,188
 Εισαγωγή των Συμβόλων (Assign) 184
 Επεξεργασία Συμβόλων (Edit) 179, 187
 Θέση των Συμβόλων 182,175,177,185-188
 Παλέτα των συμβόλων 175
 Παράμετροι των Συμβόλων 179
 Τακτοποιώντας τα σύμβολα στην παλέτα 184
 Categories (Κατηγορίες) 176
 Category Designer 177, 147
 Edit Categories 177
 Enclosure Designer 180
 Enclosure Shape 180
 Expression Designer 179
 Expression Selection 175
 Shape Designer 170
- F**
 Facing Pages 143
 Filters 52
 Finale Script 275
 Fit Music 238
 Flags (Document Options) 153
 Flat Beams (βλέπε Beams)
 Flatten All Beams 152
 Flip Stems 107, 113 (βλέπε & Stems)
 Flip Ties 108, 114
 Fonts (Γραμματισοειρές) 153, 144
 Αντακατάσταση υποχρόνων με άλλα 144
 Μέγεθος-είδος-στυλ (επιλογή): Βλέπετε
 ουκεία μενού Συμβόλων, Text, Στίχων, κ.λπ.
 Ορισμός στάνταρ (Default) μεγέθους-
 είδους-στυλ για όλα τα μενού 153, 147
 Αλλαγή μεγέθους υπαχρόνων (scale) 145
 Ελεγχος 144
 Default Music Fonts (Set) 147
 Font Utilities 144
 Scale Fonts 145
 Format αρχείων 42, 43, 44, 45, 220
 Frame (Edit) 116
 Fretboard Editor 229
 Fretboards (βλέπε Συγχορδίες)
- G**
 Garritan -ήχοι 257
 Grace Notes (βλέπε Επερδείσεις)
 Graphics (Γραφικά) 220
 Ανάθεση-επιλογή 222
 Διαγραφή 222
 Εισαγωγή Γραφικών 221
 Εξαγωγή γραφικών 220
 Εντολές Graphics 221
 Attributes 222
 Gravity Zone 155
 Grid/Guides (Πλέγμα-Οδηγοί) 63, 154
 Εμφάνιση/Απόκρυψη 63,155
 Ευθυγράμμιση (Snap) στο πλέγμα 155, 63
 Παράμετροι (χρώμα, πυκνότητα, σχήμα) 155
- Group Attributes 84
 Guides βλέπε Grid
- H-I**
 Handle 14, 34
 Κύριο Handle 194
 Δευτερεύον Handle 194
 Hide Staff 80, 63
 Hyperscribe 253
 Hyphens (Παύλες) 207, 202, 241
 Ignore Key Signatures 80
 Implode Music 243
 Indented Elements 80
 Instrument List 260, 69
 Items to Display 81
- K-k**
 Καμπύλες (Curves)-παράμετροι 156
 Κείμενα (βλέπε Text)
 Κλειδιά (βλέπε Clefs)
 Κύριο Handle 194
- Keyboard Shortcuts 37, 65, 103
 Key Signature (Οπλισμός) 125
 Αγνόηση Οπλισμού 80
 Αλλαγή Οπλισμού 125, 126
 Ανεξαρτησία Οπλισμού 80
 Απόκρυψη/Εμφάνιση 58, 81, 126, 127
 Αποστάσεις οπλισμού 127
 Απόσταση οπλισμού από νότες 127
 Απόσταση μεταξύ των πολλαπλών
 συμβόλων οπλισμού 127
 Παράμετροι (Options) 126
 Πως ορίζουμε τον οπλισμό 125
 Cautionary Key Απόκρυψη 59
 Key Signatures -Ignore 80
 Space Between Key Signature Accidentals 127
 Transposition 79, 125, 237
- L**
 Layers 53, 33
 Επιλογή Layer (Select Layer) 53, (63)
 Εμφάνιση επιλογή 145
 Ορισμός 53
 Παράμετροι (Options) 156
 Χρήση των Layers 53
 Χρώματα των Layers 30
 Move/Copy (Αντιγραφή) Layers 54
 Left Barline (Αριστερή Διαστολή) 58, 150
 Libraries 46
 Lock/Unlock Systems 239
 Lyrics (Στίχου) 201
 Απόκρυψη 81
 Διαγραφή 201, 203, 206
 Εισαγωγή Στίχων 201, 202, 203
 Επεξεργασία (Edit) 202
 Θέση και Αλλαγή θέσης 201, 203, 205, 206
 Παύλες (Hyphens) 207, 202, 241
 Word Extensions 204
 Lyric Options (Παράμετροι) 207
- M-m**
 Μέγεθος σελίδας (βλέπε Pages)
 Μετατροπή νωτών σε συγχορδίες 233, 275
 Μέτρα (βλέπε Measures)
 Μονάδες Μέτρησης (Measurement Units) 31
 Μπαστούνια (Στελέχη) Νοτών (βλέπε Stems)
 Margins (Περιθώρια, βλέπε Pages)
 Measurement Units (Μονάδες Μέτρησης) 31
 Measure Counter 17
 Measures (Μέτρα) 87, 57
 Αντιγραφή 51, 57, 212, 224, 270
 Απόκρυψη αρίθμησης 59, 81, 88
 Αρίθμηση Μέτρων 87, 88, 274
 Αρίθμησης σύμβολα (Enclosures) 88
 Διαγραφή Μέτρων 57, 224
- Διάσπαση των Μέτρων (Split) 90, 59, 274
 Διαστολές Μέτρων-βλέπε Barlines
 Είδωλα Μέτρων (βλέπε Mirror)
 Επεξεργασία (βλέπε εντολές Edit, Utilities)
 Θέση των Αριθμών 88
 Μέτρα ανά πεντάγραμμο 238
 Μήκος μέτρου 58, 90, 210, 240
 Νότες: Γραφή περισσότερων της αξίας του
 μέτρου νωτών (βλέπε νότες)
 Πρόσθεση Μέτρων (Add) 56, 57, 112
 Συγκόλληση των Μέτρων (Merge) 224, 274
 Allow Horizontal Split Points 59
 Begin a New Staff System 59
 Edit Beat Chart 89
 Edit Split Point 90
 Measure Attributes 57
 Ossia Measures 209
 + εντολές Measure
 Message Bar 17, 28, 64
 Metatools 120,130,136,171,184,233
 MicNotator 265
 MIDI (βλέπε Audio/MIDI)
 Mid-Measure Repeats 274
 MIDISCAN 45
 Mirror (μέτρα) 213, 243
 Mixer (Window) 262, 70, 61
 Multimeasure Rests 57, 59, 157
 Music Spacing (Αποστάσεις νωτών) 29,59,239
 Music Spacing (η ρύθμιση Automatic) 29
 Music Spacing Options 240
 MusicXML 45
- N-n**
 Νότες (Notes)
 Ακρόαση κατά την εισαγωγή 102, 111
 Αλλαγή διάρκειας εισαχθέντων νωτών
 (Change Note Durations) 245, 108, 249
 Αλλαγή θέσης νώτας (Note Position) 216
 Αλλαγή θέσης κεφαλής (Notehead Position) 216
 Αλλαγή μεγέθους νωτών (Resize) 208
 Αλλαγή σχήματος κεφαλής 78,158,216, 245
 Αλλαγή Τονικού Ύψους 107, 113
 Αντιγραφή/Μεταφορά 223
 Αξίες νωτών-επιλογή 105, 109, 34, 115
 Απόκρυψη Νοτών 64, 79, 107, 109, 113
 Αποστάσεις νωτών 29, 59, 89, 158, 239
 Αλλαγή Απόστασης με Special Tool 216
 Απόσταση νώτας από αλλοίωση 148,240,216
 Απόσταση νώτας από σύμβολα 240
 Απόσταση νώτας από διαστολές 158
 Απόσταση από κλειδιά-οπλισμό-χρονοδεί-
 κτη: βλέπε παραμέτρους των στοιχείων
 Γραφή περισσότερων της αξίας του μέτρου
 νωτών/Position Notes Evenly Across Measure 59
 Γράφοντας συγχορδίες (νότες) 105, 109, 115
 Διαγραφή 106,107,108,112
 Εισαγωγή Νοτών-έλεγχος αξιών 102, 112
 Εναρμόνιες νότες 31, 105, 108, 111, 113, 238
 Επιλογή νώτας (τονικού ύψους) 105, 115
 Μετατροπή σε Επέριση 108, 113
 Μετατροπή σε Πάση 108, 114, 21
 Μπαστούνια (Στελέχη) νωτών -βλέπε Stems
 Παλέτα νωτών 21
 Παράμετροι Νοτών (Options) 158
 Παρεπιγεμένα (βλέπε Augmentation Dots)
 Χρώματα Νοτών 30, 53, 64
 Toggle Note/Rest 108
 Notation Style 78, 158, 216
 Noteheads Color 79, 160
- O-Q**
 Ονόματα πενταγράμμων (βλέπε Staff)
 Οπλισμός (βλέπε Key Signature)
 Optimization 79, 94

Ossia Measure 209

Quantize 271

Π-ρ

Παρένθεση Αλλοιώσεων 107, 113

Παρεστιγμένα (βλέπε Augmentation Dots)

Παύλες Στίχων (βλέπε Hyphens)

Παύσεις (βλέπε Rests)

Πεντάγραμμο-α (βλέπε Staff)

Πολλαπλόηχα (βλέπε Tuplets)

Πόσα Μέτρα ανά πεντάγραμμο 238

Πόσες γραμμές πενταγράμμου 78

Προτιμήσεις προγράμματος (Preferences) 26,48

Πως ακούμε μουσική (βλέπε Ακρόαση)

Page Counter 17

Pages (Page Layout) 92

Βλέπε και εντολές Page Layout 92

Βιβλιοθήκη Page Format 94

Multiple Pages 64

Page Setup για εκτύπωση 48, 93, 99

Palettes and Backgrounds 31

Piano Braces 160, 84

Piano Reduction 275

Pickup Measures (Ελληνική Μέτρα) 40, 147

Placeholding 211

Playback (βλέπε Ακρόαση)

Playback/Record Options 145

Plug Ins 274

PostScript αρχείο 48, 220, 64

Preferences 26, 48

Primary Beams (βλέπε Beams)

Print Parts/Score 48

Program Options 27

P-r

Ρυθμίσεις MIDI και Audio 255

Rebeam Music 241

Repeats (Επαναλήψεις) 132 (βλέπε & εντολές)

Διαγραφή 133, 134, 139

Διάσπαση των γραμμών των επαναλήψεων ανάμεσα στα πεντάγραμμο (Break Repeat Barlines Between Staves) 80

Εισαγωγή - Δημοουργία 132, 133, 136, 137

Εμφάνιση/Απόκρυψη

Επεξεργασία (Edit) 137, 134

Θέση των συμβόλων-μετακίνηση 139, 133

Παράμετροι των Συμβόλων (Options) 137

Brackets των Repeats 132, 133

Check Repeats (έλεγχος ακρόασης) 135

Duplicate (Αναπαραγωγή συμβόλου) 134

Mid-Measure Repeats 274

Repeat Action 134

Repeat Designer 137

Repitch (Εργαλείο Τονικού Ύψους) 21

Resize: Note, Notehead, Page, Staff, Staff System 208

Rests (Παύσεις)

Θέσεις-Αλλαγή θέσης καθέτως 156,158,159,113

Εισαγωγή, Διαγραφή, Εμφάνιση, Μέγεθος,

Μετατροπή σε νότα, Αποστάσεις:βλέπε Notes

Εμφάνιση παύσεων σε κενά μέτρα 80

Παλέτα Παύσεων 22, 71

Παράμετροι (Options) 158, 156

Πολυπαύσεις (βλέπε Multimeasure Rests)

Rests in Empty Measures (Εμφάνιση) 80

Reverb (Βάθος) 259

Rhythmic Notation 79

Rulers (Χάρακες) 64, 28

Σ-s

Σελίδες (βλέπε Pages)

Σημειογραφία Κρουστών 78

Στελέχη Νοτών (βλέπε Stems)

Στολίδια (βλέπε Articulation)

Συγκόλληση Αρχείων (Merge Score) 44

Συγχορδίες (βλέπε Chords)

Συγχρονισμός (Sync) 146, 265, 269

Συζεύξεις (βλέπε Ties)

Συντόμηση πληκτρολογίου 65, 103, 37

Score System Divider 275

Secondary Beams (βλέπε Beams)

Show Gravity Zone 155

Show Grid, Guide, Rulers 63, 64, 155

Slash Grace Note 113

Slash Notation 79, 85, 149

SmartMusic SoftSynth (ήχοι) 259

Smart Shapes 189

Snap to Grid/Guides 155, 63

Split Measures 90, 59, 224

Staff-Staves (Πεντάγραμμο) (βλέπε & εντολές)

Αλλαγή μεγέθους (Resize) 100

Ανεξαρτησία Στοιχείων στα Staves 80

Απόκρυψη (Hide Staff) 80, 63, 86

Αποστάσεις μεταξύ των πενταγράμμων

(Distance Between Staves) 75,81,82,95,97,161

Γραμμές -Staff Lines (Πόσες :) 78

Γραμμές -Staff Lines (πάχος) 156

Διαγραφή πενταγράμμων (Delete) 75, 93

Διάσπαση των γραμμών των επαναλήψεων

ανάμεσα στα πεντάγραμμο 80

Διάσπαση των διαστολών των μέτρων

ανάμεσα στα πεντάγραμμο 79

Εισαγωγή Staves (New Staves) 74, 75

Μεγέθυνση/Σμίκρυνση Staff System (Resize) 100

Ονόματα πενταγράμμων 77

Απόκρυψη ονομάτων πενταγράμμου 81

Οπλισμός (βλέπε Key Signature)

Περιθώρια/Μήκος (βλέπε Staff Systems)

Τρανσπόρτο (Transposition) 79, 125, 237

Abbreviated Name (πενταγράμμου) 77

(Staff) Attributes (Ιδιότητες) 76

Staff Group (Ομαδοποίηση)/Names 84

Edit Group/Remove Group 84, 85

Σύμβολα Ομαδοποίησης 84, 160

Group Attributes 84

Staff Set 62

Staff Styles (Στυλ, Apply, Clear, Reset) 83

Staff Systems 95

Αποστάσεις Staff Systems 81,95,100,161

Περιθώρια των Staff Systems 95

Allow Individual Staff Spacing 97

Delete Staff Systems 93

Edit Margins Staff Systems 95

Insert Staff Systems 93

Optimize Staff Systems 94

Resize Staff System 100

Select Staff System Range 97

Space Systems Evenly 95

System Space Before/After Music 97

Stave Options 161

Stems (Στελέχη). Βλέπε & Special Tools

Απόκρυψη/Εμφάνιση 81, 86

Θέση ως προς τη νότα 161, 216, 219

Μήκος/Αλλαγή μήκους 161, 216, 219

Μισό Stem (Half Stem) 152

Παράμετροι 161

Πάχος, Σχήμα 161, 217

Φορά των Stems (Direction)-Αλλαγή φοράς:

(Flip Stems) 81,107,113,243, 156,162,217

Freeze Stems 156

Stem Connection 161

Stem Reverse 162, 163, 217

Stem Settings 81

System Scaling 145

T-t

Ταμπλατούρα (Tablature) 78

Τρανσπόρτο (Transposition) 79, 125, 237

Τρίηχα (βλέπε Tuplets)

Templates 15, 41

Text (Κείμενα) 195 (βλέπε & Εντολές)

Αλλαγή Fonts 153, 196

Απόκρυψη/Εμφάνιση 199

Αποστάσεις γραμμών, γραμμμάτων 196

Διαγραφή 196

Επεξεργασία (Edit) 198

Παράμετροι (Text Options) 200

Πως εισάγουμε κείμενα 196

Στοίχιση κειμένου 198

Συντομεύσεις πληκτρολογίου 200

Frame-Attributes 196-198

Ties

Αλλαγή θέσης-σχήματος με το Tie Tool 218

Απόκρυψη 81

Εισαγωγή Δεμένων Νοτών 107, 113,

Παράμετροι (θέση, αποστάσεις, σχήμα) 162

Έλεγχος (Check Ties) 243

Κατεύθυνση (Direction) 114, 108, 156

Flip (Αναστροφή) Ties 108, 114

Freeze Ties 156

Ties Contour (Διαμόρφωση Καμπυλών) 164

Time Signature (Χρονοδείκτης) 122

Αλλαγή χρονοδείκτη 123

Απόκρυψη/Εμφάνιση χρονοδείκτη 58,81,123

Απόσταση χρονοδείκτη από νότες 124

Απόσταση χρονοδείκτη από οπλισμό 124

Ανεξαρτησία χρονοδείκτη 80

Εισαγωγή χρονοδείκτη (πώς ορίζουμε) 122

Θέσεις χρονοδείκτη στο πεντάγραμμο 124

Παράμετροι 123

Προειδοποιητικό σύμβολο-εμφάνιση 124

Σύνθετα (χρονικά) Μέτρα 122

Το σύμβολο του χρονοδείκτη (επιλογή) 124

Abbreviated Symbol (χρονοδείκτη) 124

Cautionary Time Signature Απόκρυψη 59

Toggle Note/Rest 108

Tool Set 63

Transposition 79, 125, 237

Tremolos 275

Tuplets (-Πολύηχα-Πολλαπλόηχα) 128

Αλλαγή των Tuplets 131

Διαγραφή 130, 131

Εμφάνιση/Απόκρυψη 130

Επεξεργασία Συμβόλων, Αναστροφή 130

Θέση ως προς τις νότες 128, 131

Παράμετροι (Options) 131

Πως εισάγουμε Tuplets 128, 130

Σχήμα-Σύμβολο 129, 131

Tuplets Definition 128

U-X

Update Layout 241, 29

Use Score Colors 30

Χάρακες μετρήσεων 64, 28

Χρονοδείκτης (βλέπε Time Signature)

